کتابخانهٔ
مجلس شورای
اسلامی
۱۴

١١٧٦٥

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی

جمهوری اسلامی ایران

کتاب نفحات الانس جامی

مؤلف

مترجم

شمارهٔ قفسه ١۴٨١٨

شماره ثبت کتاب ٩٠٣٢٠

بسم الله الرحمن الرحیم

١۴٨١٨
٩٠٣٢٠

۱۱۷۶۵

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی

جمهوری اسلامی ایران

کتاب نفحات الانس جامی

مؤلف

مترجم

شمارهٔ قفسه ۱۴۸۱۸

شمارهٔ ثبت کتاب ۹۰۳۲۰

بسم الله الرحمن الرحیم

۱۴۸۱۸
۹۰۳۲۰

تاریخ ورود [illegible]

[illegible]

روز پنجشنبه [illegible]

۱۳۲۲

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

۱۴۸۱۸

۹۰۳۲۰

[illegible]

تفصیل اسامی الرجال الزاهدین البالغین الی المرتبة

١ ابوهاشم الصوفی ٢ ذوالنون المصری
٣ شیخ اسرافیل ٤ ابواسود المکی
٥ ابواسود الراعی ٦ ابویعقوب الهاشمی
٧ ولید بن عبدالله السقا ٨ فضیل بن عیاض
٩ یوسف اسباط ١٠ معروف الکرخی
١١ ابوسلیمان الدارانی ١٢ داود بن احمد الدارنی
١٣ ابوسلیمان داود بن نصر الطائی ١٤ ابراهیم بن ادهم
١٥ ابراهیم بن سعد العلوی الحسنی ١٦ ابوالحارث الاولاسی
١٧ ابراهیم ستبنه الهروی ١٨ ابراهیم [illegible]
١٩ ابراهیم الاطروشی ٢٠ ابراهیم [illegible] البغدادی
٢١ ابراهیم آجری صغیر ٢٢ ابراهیم آجری کبیر
٢٣ محمد بن خالد الاجری ٢٤ ابراهیم بن الشماس السمرقندی
٢٥ فتح بن علی الموصلی ٢٦ فتح بن شحرف التروزی
٢٧ بشر بن الحارث الحافی ٢٨ بشر الطبرانی
٢٩ قاسم الحربی ٣٠ شقیق بن ابراهیم البلخی
٣١ داود البلخی ٣٢ حارث بن الاسد المحاسبی
٣٣ ابوتراب النخشبی ٣٤ ابوتراب الرملی
٣٥ ابوحاتم عطار ٣٦ سری بن المغلس السقطی
٣٧ علی بن عبد[illegible] ٣٨ ابوجعفر السماک
٣٩ [illegible] ٤٠ یحیی بن معاذ الرازی

٤١ خلف

٤١ خلف بن علی ٤٢ ابویزید بایزید البسطامی
٤٣ ابوعلی السندی ٤٤ ابوحفص الحداد
٤٥ ابومحمد الحداد ٤٦ ظالم بن محمد
٤٧ ابومزاحم الشیرازی ٤٨ عبدالله المهدی الباوردی
٤٩ حمدون قصار ٥٠ ابوالحسین الباوردی
٥١ منصور بن عمار ٥٢ احمد بن عاصم الانطاکی
٥٣ محمد بن منصور الطوسی ٥٤ علی العلی
٥٥ حاتم بن عنوان الاصم ٥٦ احمد بن ابی الحواری
٥٧ عبدالله خبیق الانطاکی ٥٨ سهل بن عبدالله التستری
٥٩ عباس بن حمزة النشابوری ٦٠ عباس بن یوسف الشکلی
٦١ [illegible] ٦٢ ابوحمزة الخراسانی
حمزة بن عبدالله العلوی الحسینی
٦٣ ابوحمزة البغدادی ٦٤ [illegible]
٦٥ ابوسعید الخراز ٦٦ احنف الهمدانی
٦٧ ابوشعیب المقنع ٦٨ ابوعقال علوان المغربی
٦٩ حماد القرشی ٧٠ ابوالحسین النوری
٧١ سید الطایفه جنید البغدادی ٧٢ ابوجعفر الکرینی
٧٣ حسن بن الحسین الهمدانی ٧٤ عمر بن عثمان المکی الصوفی
٧٥ شاه شجاع الکرمانی ٧٦ ابوعثمان الحیری
٧٧ زکریا بن دلویه ٧٨ زکریا بن یحیی الهروی
٧٩ زیاد الکبیر الهمدانی ٨٠ ابوعثمان المغربی
٨١ ابوطالب الجیمی ٨٢ طلحة بن [illegible]

٨٣ ابو العباس المسروق	٨٤ شیخ ابو العباس البورهزن
٨٥ ابو عبد الله المغربی	٨٦ ابو عبد الله النباجی
٨٧ ابو عبد الله الانطاکی	٨٨ ممشاد الدینوری
٨٩ حسن بن علی المسوحی	٩٠ احمد بن ابراهیم المسوحی
٩١ احمد بن یزید رویم	٩٢ یوسف بن الحسین الرازی
٩٣ عبد الله بن حاضر	٩٤ ابو ثابت الخباز المتقی
٩٥ ابو ثابت الرازی	٩٦ سمنون بن حمزة المحب
٩٧ زهرون المغربی	٩٨ عرون بن وثا یه
٩٩ میمون المغربی	١٠٠ سعدون المجنون
١٠١ عطاء بن سلیمان	١٠٢ علی بن سهل بن ازهر الاصفهانی
١٠٣ محمد بن یوسف بن معدان البنا	١٠٤ محمد بن فنساده
١٠٥ سهل بن علی المروزی	١٠٦ علی بن حمزة الاصفهانی الحلاج
١٠٧ علی بن حسین مشعب السقا	١٠٨ علی بن موفق البغدادی
١٠٩ ابو احمد القلانسی	١١٠ ابو غریب الاصفهانی
١١١ ابو عبد الله القلانسی	١١٢ ابو عبد الله الجلا
١١٣ ابو عبد الله الخاقانی الصوفی	١١٤ ابو عبد الله البصری
١١٥ ابو عبد الله السنجری	١١٦ ابو عبد الله الحصری
١١٧ جعفر بن المرقع	١١٨ علی بن بندار الحسین الصوفی
١١٩ محمد بن الفضل البلخی	١٢٠ محمد بن علی الحکیم الترمذی
١٢١ علی بن بکار	[illegible] ابو عبد الله عبادانی
[illegible]	ابو عبد الله السالمی

ابو طالب

١٢٥ ابو طالب محمد بن علی بن عطیة الحارثی المکی	١٢٦ ابو عبد الله تمجاوه بازه صوفی
١٢٧ ابو بکر الوراق الترمذی	١٢٨ ابو القاسم الرازی
١٢٩ ابو القاسم الحکیم السمرقندی	١٣٠ ابو بکر السغدی
١٣١ صالح بن مکتوم	١٣٢ ابو ذر الترمذی
١٣٣ هاشم السغدی	١٣٤ محمد بن الحسن الجوهری
١٣٥ ابو بکر الکسائی الدینوری	١٣٦ ابو علی الجرجانی
١٣٧ محمد و احمد ابنی ابی الورد	١٣٨ طاهر المقدسی
١٣٩ ابو یعقوب السوسی	١٤٠ ابو یعقوب النهرجوری
١٤١ ابو یعقوب الزیات	١٤٢ احمد بن وهب صوفی
١٤٣ ابو یعقوب مزابلی	١٤٤ ابو یعقوب الاقطع
١٤٥ شیخ ابو یعقوب نیزی	١٤٦ ابو یعقوب المذکوری
١٤٧ ابو یعقوب المیدانی	١٤٨ ابو یعقوب خراط العسقلانی
١٤٩ ابو یعقوب الکورتی	١٥٠ خیر نساج
١٥١ محفوظ بن محمد	١٥٢ محفوظ بن محمود
١٥٣ ابراهیم خواص	١٥٤ ابراهیم بن عیسی الزکی
١٥٥ ابراهیم بن ثابت	١٥٦ ابو محمد الجریری
١٥٧ غانم بن سعد	١٥٨ غیلان السمرقندی
١٥٩ غیلان الموسوس	١٦٠ ابو العباس بن عطا
١٦١ ابو صالح المزین	١٦٢ ابو العباس الاذینی
١٦٣ ابو العباس الدینوری	١٦٤ ابو العباس احمد بن یحیی الشیرازی
١٦٥ ابو العباس الباوردی	١٦٦ ابو العباس [illegible]

٢٥١ ابو علی الرازی ٢٥٢ ابو علی الخیران

٢٥٣ ابو علی السرجانی ٢٥٤ عبد الله بن محمد المعروف بالمرتعش

٢٥٥ عبد الله بن محمد منازل ٢٥٦ عبد الله الحداد رازی

٢٥٧ عبد الله بن عصام المقدسی ٢٥٨ عبد الله الدیبادانی

٢٥٩ ابو الخیر تینانی الاقطع ٢٦٠ ابو الخیر الجیشی

٢٦١ ابو الخیر عسقلانی ٢٦٢ ابو الخیر الحمصی

٢٦٣ ابراهیم بن شیبان الکرمانشاهی ٢٦٤ ابو یزید المرغزی الخراسانی

٢٦٥ ابراهیم بن احمد المولد الفخورقی ٢٦٦ ابراهیم الجیلی

٢٦٧ ابراهیم الدهستانی ٢٦٨ ابراهیم المرغینانی

٢٦٩ ابراهیم النارویه ٢٧٠ مظفر الکرمانشاهی

٢٧١ ابو الحسین بن بنان ٢٧٢ ابو الحسین بن هند القارشی

٢٧٣ ابو الادیان ٢٧٤ ابو جعفر محمد بن علی النسائی المعروف بعلیان

٢٧٥ ابو سعید الاعرابی ٢٧٦ ابو عمرو الزجاجی

٢٧٧ ابراهیم بن یوسف بن محمد الزجاجی ٢٧٨ جعفر بن محمد بن نصیر الخلدی الخواص

٢٧٩ ابو الحسن الصوفی القوشنجی ٢٨٠ بندار بن الحسین بن محمد بن مهلب الشیرازی

٢٨١ ابو عمرو النجید ٢٨٢ عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الرازی الشعرانی

٢٨٣ ابو الحسین السیروانی ٢٨٤ ابو الحسین القرافی

٢٨٥ ابو سلیمانی النیلی ٢٨٦ ابو سلیمان خواص المغربی

٢٨٧ ابو القاسم النصرابادی ٢٨٨ ابو بکر الرازی النخلی

٢٨٩ ابو بکر فالیزبان ٢٩٠ ابو الحسین الحصری

٢٩١ ابو الحسین بن سمعون ٢٩٢ ابو عمر خباز و ابو الحسین سوهان تراشی

٢٩٣ شیخ احمد

جهم الرقی

٢٩٣ شیخ احمد الحرانی ٢٩٤ جهم الرقی

٢٩٥ ابو الحسن الارموی ٢٩٦ ابو عبد الله خفیف الشیرازی

٢٩٧ ابو الخیر المالکی ٢٩٨ ابو بکر الشعرانی

٢٩٩ ابو محمد العنابری ٣٠٠ جعفر الحذا

٣٠١ هشام بن عبدان ٣٠٢ ابو محموز الصوفی

٣٠٣ عبد الرحیم الاصطخری ٣٠٤ مومل الجصاص

٣٠٥ علی بن شلویه ٣٠٦ ابو بکر الاسکاف

٣٠٧ ابو الضحاک ٣٠٨ ابو محمد الخفاف

٣٠٩ حسن بن حمویه و صاحبه ابو جعفر الحراز ٣١٠ عبد الله القصار

٣١٢ ابراهیم المتوکل ٣١٣ ابو طالب خزرج بن علی

٣١٤ ابو علی وارجی ٣١٥ ابو الفضل جعفر الجعدی

٣١٦ ابو القاسم القصری ٣١٧ عبد العزیز السجرانی

٣١٨ ابو الحسن الحکیمی ٣١٩ شیخ ابو علی حسین بن محمد الاکار

٣٢٠ ابو اسحاق ابراهیم بن شهریار الکازرونی ٣٢١ شیخ روزبهان البقلی

٣٢٢ شیخ ابو الحسن الکردویه ٣٢٣ شیخ عبد الله البلیانی

٣٢٤ شیخ جمال الدین محمد باکلنجار ٣٢٥ موسی بن عمران الجیرفتی

٣٢٦ خواجه علی بن حسن الکرمانی ٣٢٧ امیره النیشابوری

٣٢٨ ابو عبد الله الترو غندی ٣٢٩ ابو عبد الله الروذباری

٣٣٠ ابو عبد الله بن مانک ٣٣١ ابو عبد الله السدونی

٣٣٢ ابو عبد الله المغربی ٣٣٣ ابو عبد الله المقری

٣٣٤ ابو القاسم المقری ٣٣٥ ابو محمد الراسبی

٣٣٦ ابو عبد الله الدينورى ٣٣٧ ابو الحسين السيروانى الصغير
٣٣٨ ابو الحسين جمعضم الهمدانى ٣٣٩ ابو الحسين الطرزى
٣٤٠ ابو الحسين السركى ٣٤١ شيخ محمد الساخرى
٣٤٢ شيخ احمد جوالكر ٣٤٣ ابو الحسين حداد الهروى
٣٤٤ ابو المظفر الترمذى ٣٤٥ امير چه سفال فروش
٣٤٦ شريف حمزه العقيلى ٣٤٧ عارف العيار الصوفى
٣٤٨ ابو الحسين سادبه بن ابراهيم ٣٤٩ شيخ عمرانى الشلثى
٣٥٠ ابو الحسين الزوزمروى ٣٥١ ابو حامد الدوستانى
٣٥٢ باب الفرغانى ٣٥٣ ابو المنصور معمر بن احمد الاصفهانى
٣٥٤ ابو نصر سراج ٣٥٥ شيخ ابو الفضل بن الحسن السرخسى
٣٥٦ خالوى النيشابورى ٣٥٧ شيخ ابو العباس القصاب الآملى
٣٥٨ شيخ احمد النصرى ٣٥٩ شيخ ابو على سياه الزاهد
٣٦٠ شيخ ابو على دقاق ٣٦١ ابو على الشبوى المروزى
٣٦٢ شيخ ابو القاسم البشر ياسين ٣٦٣ شيخ لقمان السرخسى
٣٦٤ شيخ محمد قصاب الآملى ٣٦٥ شيخ ابو الحسن الخرقانى
٣٦٦ ابو عبد الله الداستانى ٣٦٧ شيخ ابو سعيد ابو الخير
٣٦٨ شيخ ابو القاسم الكركانى ٣٦٩ خواجه مظفر بن احمد بن حمدان
٣٧٠ شيخ معشوق الطوسى ٣٧١ امير على عبو الصوفى النقى
٣٧٢ شيخ ابو عبد الرحمن السلمى ٣٧٣ حسين بن محمد بن موسى السلمى
٣٧٤ ابو سهل الصعلوكى ٣٧٥ شيخ ابو القاسم القشيرى
٣٧٦ شيخ ابو العباس الشقانى ٣٧٧ ابو الفضل محمد بن الحسن الختلى

٣٧٨ على بن عثمان

٣٧٨ على بن عثمان بن على الجلابى الغزنوى ٣٧٩ خواجه احمد بن حماد السرخسى
٣٨٠ اديب المكندى ٣٨١ ابو الحسن المثنى
٣٨٢ شيخ احمد نجار الاسترابادى ٣٨٣ شيخ ابو زرعه الرازى
٣٨٤ شيخ ابو زرعه الاردبيلى ٣٨٥ ابو عبد الله المشتهر بيابونى
٣٨٦ شيخ ابو عبد الله باكو ٣٨٧ شيخ مومن الشيرازى
٣٨٨ شيخ ابو اسحق الشامى ٣٨٩ خواجه ابو احمد ابدال الجشتى
٣٩٠ خواجه محمد بن ابى احمد الجشتى ٣٩١ خواجه يوسف بن محمد بن سمعانى
٣٩٢ خواجه مودود الجشتى ٣٩٣ خواجه احمد بن مودود بن يوسف الجشتى
٣٩٤ ابو الوليد احمد بن ابى الرجا ٣٩٥ ابو اسمعيل عبد الله بن ابى منصور محمد الانصارى
٣٩٦ خواجه يحيى بن عمار الشيبانى ٣٩٧ شيخ ابو عبد الله الطاقى
٣٩٨ شيخ ابو الحسن البشرى ٣٩٩ كاكا ابو القصر البستى
٤٠٠ كاكا احمد سنبل و برادر وى محمد ٤٠١ ابو المنصور محمد الانصارى
٤٠٢ ابو منصور سوخته ٤٠٣ احمد الجشتى و برادر وى خواجه اسمعيل
٤٠٤ شيخ احمد حاجى ٤٠٥ شيخ بو سلمه الباوردى
٤٠٦ شيخ ابو على كيال ٤٠٧ شيخ ابو على الزركس
٤٠٨ شيخ ابو على بوتركر ٤٠٩ شيخ ابو نصر القبانى
٤١٠ شيخ اسمعيل النصرابادى ٤١١ شيخ ابو منصور كاند
٤١٢ اسمعيل الدباس الجرفتى ٤١٣ ابو سعيد معلم
٤١٤ شيخ ابو حفص الكورتى ٤١٥ شيخ عمو المتقى
٤١٦ شيخ احمد الكوفانى ٤١٧ شيخ ابو الحسن النجار
٤١٨ شيخ ابو الليث الفوشنجى ٤١٩ محمد بن عبد الله كاد الهروى

۴۲۰ شیخ قریبج رحمه الله ۴۲۱ خواجه خیر جبر رحمه الله
۴۲۲ ابو عبد الله احمد بن عبد الرحمن بن نصر ۴۲۳ ابو نصر بن ابی جعفر بن اسحق الهروی
۴۲۴ سلطان مجد الدین طالبه ۴۲۵ ابو عبد الله بن مختار بن احمد الهروی
۴۲۶ شیخ ابو ذر البوزجانی ۴۲۷ شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی
۴۲۸ شیخ ابو طاهر کرد ۴۲۹ شیخ ابو علی الفارمدی
۴۳۰ شیخ ابو بکر بن عبد الله النساج ۴۳۱ حجة الاسلام محمد الغزالی الطوسی
۴۳۲ شیخ احمد الغزالی ۴۳۳ خواجه یوسف الهمدانی
۴۳۴ خواجه عبد الخالق الغجدوانی ۴۳۵ خواجه عارف ریوکردی
۴۳۶ خواجه [illegible] انجیر الفغنوی ۴۳۷ خواجه محمد بابای السماسی
۴۳۸ شیخ سید امیر کلال ۴۳۹ قثم شیخ رحمة الله علیه
۴۴۰ خلیل آتا رحمه الله ۴۴۱ خواجه بهاء الدین نقشبند
۴۴۲ خواجه علاء الدین عطار ۴۴۳ خواجه محمد پارسا رحمه الله
۴۴۴ خواجه ابو نصر پارسا ۴۴۵ خواجه حسن عطار رحمه الله
۴۴۶ مولانا یعقوب الچرخی ۴۴۷ خواجه علاء الدین غجدوانی
۴۴۸ مولانا نظام الدین خاموش ۴۴۹ خواجه عبد الله امامی الاصفهانی
۴۵۰ مولانا سعد الدین الکاشغری ۴۵۱ خواجه عبید الله رحمه الله
۴۵۲ شیخ ابو الحسن البستی ۴۵۳ شیخ حسن سکاک السمنانی
۴۵۴ محمد بن حمویه الجوینی ۴۵۵ عین القضات الهمدانی
۴۵۶ شیخ برکه رحمه الله ۴۵۷ شیخ فتحه رحمة الله علیه
۴۵۸ شیخ ضیاء الدین ابو النجیب السهروردی ۴۵۹ شیخ عمار یاسر رحمه الله
۴۶۰ شیخ روزبهان کبیر المصری ۴۶۱ شیخ اسمعیل القصری

۴۶۲ شیخ نجم الدین کبری

۴۶۲ شیخ نجم الدین کبری ۴۶۳ شیخ مجد الدین البغدادی
۴۶۴ شیخ سعد الدین حموی ۴۶۵ شیخ سیف الدین الباخرزی
۴۶۶ عین الزمان جمال الدین جیلی ۴۶۷ بابا کمال الجندی
۴۶۸ خواجه ابو الوفا الخوارزمی ۴۶۹ شیخ نجم الدین الرازی المعروف بدایه
۴۷۰ شیخ رضی الدین علی لالا الغزنوی ۴۷۱ شیخ جمال الدین احمد الجورقانی
۴۷۲ شیخ نور الدین عبد الرحمن الاسفراینی ۴۷۳ ابو المکارم رکن الدین علاء الدوله احمد
۴۷۴ اخی علی المصری رحمه الله ۴۷۵ شیخ نجم الدین محمد الاذکانی
۴۷۶ اخی محمد دهستانی ۴۷۷ ابو البرکات تقی الدین علی الدوستی
۴۷۸ امیر سید علی بن شهاب الدین محمد الهمدانی ۴۷۹ شیخ عبد الله الغرجستانی
۴۸۰ بابا محمود الطوسی ۴۸۱ اخی علی قتلو شاه رحمه الله
۴۸۲ شیخ حافظ بهاء الدین الا[illegible] ۴۸۳ مولانا فخر الدین لورستانی
۴۸۴ شاه علی فراهی ۴۸۵ شیخ محمد فراهی رحمه الله
۴۸۶ شیخ بهاء الدین عمر ۴۸۷ مولانا شمس الدین محمد اسد
۴۸۸ شیخ بهاء الدین ولد ۴۸۹ سید برهان الدین محقق
۴۹۰ مولانا جلال الدین محمد البلخی الرومی ۴۹۱ مولانا شمس الدین محمد بن علی بن ملک داد تبریزی
۴۹۲ شیخ صلاح الدین القونوی زرکوب ۴۹۳ شیخ حسام الدین حسن بن محمد بن اخی ترک
۴۹۴ سلطان ولد قدس سره ۴۹۵ شیخ شهاب الدین السهروردی
۴۹۶ شیخ نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی ۴۹۷ ظهیر الدین عبد الرحمن بن علی بن بزغش
۴۹۸ شیخ محمد یمنی ۴۹۹ شیخ ابراهیم مجذوب
۵۰۰ شیخ جمال الدین لر ۵۰۱ شیخ شمس الدین الصفی
۵۰۲ شیخ نور الدین عبد الصمد نطنزی ۵۰۳ شیخ عز الدین محمود الکاشی

در روز جمعه ١٣ رمضان ١٣٦٤ ...
مرحوم آقا ... خواب دیدم ... خواب ...
همشیره رقیه سلطان را ... الفاتحه ...

٥٠٤ كمال الدين عبد الرزاق الكاشي ٥٠٥ نور الدين عبد الرحمن المصري

٥٠٦ شيخ زين الدين ابو بكر الخوافي ٥٠٧ امير قوام الدين سنجاني

٥٠٨ خواجه شمس الدين محمد الكوسوي ٥٠٩ مولانا زين الدين ابو بكر التايبادي

٥١٠ مولانا جلال الدين محمد المرغاني ٥١١ مولانا جلال الدين انور النوراني

٥١٢ مولانا ظهير الدين الخلوتي ٥١٣ شيخ بهاء الدين زكريا المولتاني

٥١٤ نظام الدين خالد معروف بنظام اوليا ٥١٥ شيخ ابو عبد الله الصومعي

٥١٦ شيخ محي الدين عبد القادر الجيلي ٥١٧ شيخ حماد دباس زاهد

٥١٨ شيخ صدقة البغدادي ٥١٩ شيخ سيف الدين عبد الوهاب

٥٢٠ ابو محمد عبد الرحمن الطفسونجي ٥٢١ شيخ ابو عمرو صريفيني

٥٢٢ شيخ بقاء بن بطو ر ٥٢٣ شيخ قضيب البان الموصلي

٥٢٤ محمد لاواني بابن قايد معروف ٥٢٥ شيخ ابو السعود بن الشبلي

٥٢٦ شيخ ابو مدين المغربي ٥٢٧ ابو العباس بن العريف الصنهاجي

٥٢٨ ابو الربيع الكفيف المالقي ٥٢٩ عدي بن مسافر الشامي ثم الهكاري

٥٣٠ سيدي احمد بن ابو الحسن الرفاعي ٥٣١ حيوة بن قيس الحراني الصوفي

٥٣٢ شيخ چاكير قدس سره ٥٣٣ ابو عبد الله محمد بن ابراهيم القرشي

٥٣٤ ابو الحسن علي بن حميد المعروف بابن الصباغ ٥٣٥ شيخ ابو اسحق بن طريف

٥٣٦ ابن الفارض الحموي المصري ٥٣٧ ابراهيم بن معضاد الجعبري

٥٣٨ محي الدين بن علي العربي ٥٣٩ شيخ صدر الدين محمد بن اسحق القونوي

٥٤٠ شيخ مويد الدين الجندي ٥٤١ شيخ سعيد الدين الفرغاني

٥٤٢ شيخ ... الهمداني ٥٤٣ شيخ عيسى اسطار اليمني

٥٤٤ شيخ ابو الغيث جميل اليمني ٥٤٥ شيخ ابو الحسن المغربي الشاذلي

٥٤٦ شيخ ياسين الحجام الاسود المغربي ٥٤٧ شيخ عفيف الدين سليمان

٥٤٨ شيخ ابو العباس المرسي ٥٤٩ شيخ سعد حداد و شيخ جوهر مريدي

٥٥٠ احمد بن جعد و ابو عيسى سعيد ٥٥١ شيخ نجم الدين عبد الله بن محمد الاصفهاني

٥٥٢ خواجه قطب الدين يحيى جامي النيشاپوري ٥٥٣ ابو محمد بن عبد الله المرجاني المغربي

٥٥٤ ابو عبد الله المعروف بابن المطوفي ٥٥٥ شيخ ابو سليمان تركمان مولد

٥٥٦ شيخ علي كروني رحمه الله ٥٥٧ شيخ مفرج رحمه الله

٥٥٨ شيخ ابو العباس الدمنهوري ٥٥٩ شيخ ريحان قدس سره

٥٦٠ شيخ علاء الدين الخوارزمي ٥٦١ امام عبد الله اليافعي اليمني

٥٦٢ شيخ شهاب الدين سهروردي مقتول ٥٦٣ شيخ اوحد الدين حامد الكرماني

٥٦٤ امير سيد قاسم تبريزي ٥٦٥ حكيم سنائي غزنوي

٥٦٦ فريد الدين عطار نيشابوري ٥٦٧ شيخ شرف الدين مصلح سعدي الشيرازي

٥٦٨ شيخ فخر الدين ابراهيم العراقي ٥٦٩ شيخ امير حسيني رحمه الله

٥٧٠ شيخ اوحدي اصفهاني ٥٧١ افضل الدين بديل الحقايقي الخاقاني

٥٧٢ شيخ نظامي رحمه الله ٥٧٣ خسروي دهلوي رحمه الله

٥٧٤ شيخ كمال الدين خجندي ٥٧٥ مولانا محمد شيرين المشهور بمغربي

٥٧٦ شمس الدين محمد الحافظ الشيرازي رحمة الله عليهم اجمعين

تفصيل اسامي النساء الصالحات

١ رابعة العدويه ٢ لبابة المتعبدة

٣ مريم البصرية ٤ ريحانه والهه

٥ معاذة العدوية ٦ عفيصية العابدة

٧ شعوانة رحمها الله ٨ كردية رحمها الله

تمت فهرست نفحات الانس سيذكر مناقبهم بهذا الترتيب ان شاء الله تعالى

هذا كتاب نفحات الانس من حضرات القدس مولانا عبد الرحمن جامی رحمه الله

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذی جعل مرآتی قلوب اولیائه مجالی جماله وجهه الكريم ولاح منها علی صفایح وجوههم لوایح نوره القديم فصاروا بحيثا اذا يرهم اراد ذكر الله والصلوة علی افضل من ارتفع حجب الكون عن بصر بصائرهم وانكشف سر سريان وجوده الساری في الكل علی سرائرهم فما زاد في الوجود الا روياه وعلی آله الطيبين واصحابه الطاهرين وعلی من تبعهم وتبع تابعهم اجمعين الی يوم الدين **اما بعد** میگوید پای شكسته خمول وكم نامی عبد الرحمن بن احمد الجامی ثبته الله علی نهج الصدق والسداد في العمل والقول والاعتقاد كه شيخ امام عالم عارف ابو عبد الرحمن محمد بن حسين السلمی النشابوری قدس سره در بیان سیر واحوال مشایخ طریقت قدس الله ارواحهم كه كبرای دین وعظمای اهل یقین اند وجامعند میان علوم ظاهر وعلوم باطن كتابی جمع كرده است وآنرا طبقات الصوفية نام نهاده وآنرا پنج طبقه كرده وهر طبقه را عبارت از جماعتی داشته كه در زمان واحد یا در ازمنه متقاربه انوار ولایت وآثار هدایت از ایشان نموده وسفر ورحلت مریدان ومستفیدان بایشان بوده ودر هر طبقه بیست تن از مشایخ وائمه علمای این طایفه ذكر كرده وبحسب اقتضای وقت ومقام از كلمات قدسیه وشمائل مرضیه ایشان آنچه دلالت میكند بر طیبت علم وحال وسیرة ایشان در بیان آورده كه حضرت شیخ الاسلام كهف الانام ناصر السنة وقامع البدعة ابو اسمعیل عبد الله بن محمد الانصاری الهروی قدس الله تعالی روحه ...

مجالس صحبت و مجامع تذکیر و موعظت املا فرموده اند و سخنان دیگر
بعضی از مشایخ که دران کتاب مذکور نشده و بعضی از ذوات و مواجید
خود بران می افزوده و یکی از محبان و مریدان راجع میکرده و در قید کتابت می
آورده والحق آن کتابیست لطیف و مجموعه ایست شریف مشتمل بر حقایق معارف
صوفیه و دقایق این طایفه عالیه اما چون بزبان هروی قدیم که دران عهد
معهود بوده وقوع یافته و بتصحیف و تحریف نویسندگان بجای رسیده
که در بسیاری از مواضع فهم مقصود بسهولت دست نمیدهد و ایضا
مقتصر است بر ذکر بعض متقدمان و از ذکر بعضی دیگر و از ذکر حضرت
شیخ الاسلام و معاصران وی و متاخران خالی است بارها در خاطر
این فقیر میگذشت که بقدر وسع و طاقت در تحریر و تقریر آن کوشش
نماید آنچه معلوم میشود بعبارتی که متعارف روزگار است در بیان
آرد و آنچه مفهوم نشود در حجاب ستر و کتمان بگذارد و از کتب
معتبره دیگر سخنان چیده و معارف سنجیده اضافه آن کرده
بر لوح بیان نگارد و شرح احوال و مقامات و معارف و کرامات و تاریخ
ولادت و وفات جماعتی که دران کتاب مذکور نشده بان منضم گرداند
اما بواسطه وفور علایق و هجوم عوایق میسر نمی شد تا آنکه در تاریخ
سنه احدی و ثمانین و ثمان مائه محب درویشان و معتقد معتقد
ایشان آنکه همه شغل سیر و بر و فقر دلیر نظام الدین علیشیر اعزه
الله تعالی بعز قبوله و وفقه بسلوک طریق ... که بتطوع و اختیار از
اعلی مراتب جاه و اعتبار اعراض نموده و بقدم تسلیم و رضا بر
جاده فقر و فنا اقبال فرموده از این فقیر التماس نمود که

بردل

بر دل گذشته بود و در خاطر متمکن گشته استدعا کرد داعیه قدیم صورت
تجدید یافت و دغدغه سابق سمت تقویت و تاکید پذیرفت لاجرم
بصدق همت و خلوص طویت در امضای آن نیت و استقصای آن امنیت
شروع افتاد مامول از مکارم اخلاق و مراسم اشفاق مطالعه کنندگان
آنکه چون استیناس از یمن انفاس طیبه اولیاء الله و فیض ارواح مقدسه ایشان
وقت خوش گردد مقصودی و باعث این جمع و تالیف را که بجهت اشتمال
بر نفحات انفاس طیبه مشایخ که از حظایر قدس رسیده و بر مشام جان
مشتاقان محاضر انس وزیده مسمی میگردد بنفحات الانس من حضرات
القدس از گوشه خاطر فرو نگذارند و بدعاء خیر یاد آرند و التکلان
فی جمیع الاحوال علی المهیمن المتعال **تمهید فی الولایة**
والولی ولایت مشتق است از ولی که قرب است و آن بر دو قسم است
ولایت عامه و ولایت خاصه ولایت عامه مشترک است میان همه مومنان
قال الله تعالی الله ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور و ولایت
خاصه مخصوص است بواصلان از ارباب سلوک وهی عبارة عن فناء
العبد فی الحق و بقائه به فالولی هو الفانی فیه والباقی به و فنا عبارت است
از نهایت سیر الی الله و بقا عبارت از بدایت سیر فی الله چه سیر الی الله وقتی
منتهی شود که بادیه وجود را بقدم صدق یکبارگی قطع کند و سیر فی الله
آنگاه متحقق شود که بنده را بعد از فناء مطلق وجودی و ذاتی مطهر از
لوث حدثان ارزانی دارد تا بدان در عالم اتصاف باوصاف الهی و تخلق
باخلاق ربانی ترقی نماید ابو علی جوزجانی ... هو الفانی
من حاله الباقی فی مشاهدة ...

[illegible]

ناصر السنة وقامع البدعة ابو اسمعیل عبد الله بن محمد الانصاری الهروی
قدس الله تعالی روحه اند در مجالس صحبت و مجامع تذکیر و موعظت املا
فرموده اند و سخنان دیگر بعضی از مشایخ که در آن کتاب مذکور نشده و بعضی
از اذواق و مواجید خود بران می افزوده و یکی از محبان و مریدان آنرا جمع
میکرده و در رقم کتابت می آورده و الحق آن کتابیست لطیف و مجموعه ایست شریف
مشتمل بر حقایق معارف صوفیه و دقایق لطایف این طایفه علیه اما
چون بزبان هروی قدیم که در آن عهد معهود بوده وقوع یافته و بتصحیف و تحریف
نویسندگان بجایی رسیده که در بسیاری از مواضع فهم مقصود بسهولة دست
نمیدهد و انصر معتصر است بر ذکر بعضی متقدمان و از ذکر بعضی دیگر و از
ذکر حضرت شیخ الاسلام و معاصران وی و متاخران از وی خالیست با
در خاطر این فقیر میگذشت که بقدر وسع و طاقت در تحریر و تهذیب آن کوشش
نماید تا آنچه معلوم شود بعباراتی که متعارف روزگار است در بیان آرد
آنرا که مفهوم نشود در حجاب رسنن و کتمان بگذارد و آنچه معتبر و ذکر
سخنان ... و معارف شیخ و اضافه آن کرده بر لوح تبیان نگارد و شرح
احوال و مقامات و معارف و کلمات و تاریخ ولادت و وفات ... که
در آن کتاب مذکور نشده بان منضم گرداند اما بواسطه وفور علایق
و هجوم عوایق مدت ... تا آنکه تاریخ ... احدی و ثمانین و ثمانمایه محب
درویشان و معتقد ایشان ... از همه شعل ... و برفق
لعین ... الدین علی ... الله ... وفقه لسلوک طریق
که بطوع و ... ابست جاه و ... موده و بقدم تسلیم
... ان صوب ... که

ولی آن بود که فانی بود از حال خود و باقی بمشاهده حق سبحانه نتواند که
از خود خبر دهد و بلخ و با غیر او آرام دارد ابراهیم ادهم رحمه الله تعالی مردی را
گفت خواهی که ولی باشی از اولیای حق تعالی گفت بلی خواهم گفت لا ترغب فی شیء
من الدنیا و الاخرة و افرغ نفسک لله تعالی و اقبل بوجهک علیه بدنیا و عقبی
رغبت مکن که رغبت بایشان اعراض بود از حق سبحانه و فارغ کن مر خود را از
برای دوستی خداوند و دینی و عقبی ... ادر دل راه مده و روی دل
بحق آر چون این اوصاف در تو موجود شد و لی باشی و فی الرسالة القشیریة
ان الولی له معنیان احدهما فعیل بمعنی مفعول و هو من یتولی الله امره قال الله
تعالی و هو یتولی الصالحین فلا یکله الی نفسه لحظة بل یتولی الحق سبحانه
رعایته و الثانی فعیل مبالغة من الفاعل و هو من یتولی عبادة الله و طاعته
فعبادته تجری علیه علی التوالی من غیر ان یتخللها عصیان و کلا الوصفین
... حتی یکون الولی ولیا ... بحقوق الله علی الاستقصاء و الاستیفاء
و دوام حفظ الله ایاه فی السراء و الضراء و من شرط الولی ان یکون محفوظا
کما ان من شرط النبی ان یکون معصوما فکل من کان للشرع علیه اعتراض فهو مغرور
... قصد ابو یزید البسطامی قدس الله تعالی روحه بعض من وصف بالولایة
... فی مسجده فقعد ینتظر خروجه فخرج الرجل و رمی ببزاقه تجاه القبلة فانصرف
ابو یزید و لم یسلم علیه و قال هذا رجل غیر مامون علی ادب من آداب
الشریعة فکیف یکون امینا علی اسرار الحق شیخ ابو سعید ابو الخیر
... الله تعالی ... روح ... پای ... مسجد نهاد او را گفت باز
... که در خانه دوست ... ن ... که با وی صحبت داریم
... فی المعرفة و العارف و الفرق ... و فی الفصل ... من ...

من ترجمة العوارف معرفت عبارتست از باز شناختن معلوم مجمل در صور تفاصیل
چنانکه در علم نحو مثلا بداند که هر یک از عوامل لفظی و معنوی چه عمل کند
این چنین دانستن بر سبیل اجمال علم نحو باشد و باز شناختن هر عاملی از ان علی التعیین
در وقت خواندن سواد عربیت بی توقف و رویت و استعمال ان در محل خود
معرفت نحو و باز شناختن بفکر و رویت تعرف و مجهول بودن از ان با وجود
علم سهو و خطا بی معرفت ربوبیت عبارت بود از باز شناختن ذات و صفات
الهی در صور تفاصیل احوال و حوادث و نوازل بعد از انکه بر سبیل اجمال معلوم
شده باشد که موجد حقیقی و فاعل مطلق اوست سبحانه و تعالی و تا صورت
توحید مجمل علمی مفصل عینی نگردد چنانکه صاحب علم توحید در صور تفاصیل
وقایع و احوال متجدده متضاده از ضر و نفع و عطا و منع و قبض و بسط ضار
و نافع و معطی و مانع و قابض و باسط حق را سبحانه بیند و شناسد بی توقف
و رویتی او را عارف نخوانند و اگر وقتی در حاله از ان غافل بود و [illegible]
که دو فاعل مطلق را جل ذکره در صور وسایط و روابط باز شناسد [illegible]
گویند نه عارف و اگر بکلی غافل بود و تاثیرات افعال را حواله بوسایط کند او را
ساهی و لاهی و مشرک خفی خوانند و مثلا اگر معنی توحید را [illegible]
مستغرق بحر توحید مقلد و دیگری از بر سبیل انکار [illegible] و گوید
نه از من حال است بلکه نتیجه فکر و رویت است در حال بر بخود بر وی خشم
گیرد و بداند که این رنجش عین مصداق قول منکرست و الا فاعل مطلق را در صورت
این انکار باز شناختی و بر وی خشم نگرفتی و معرفت الهی را مراتب است اول انکه
هر اثری که باید از فاعل مطلق جل ذکره داند چنانکه گفته شد دوم انکه هر اثری که
با یدا ان فاعل مطلق جل ذکره بیقین داند که نتیجه کدام صفت است از صفات

او سیوم انکه مراد حق در هر واقعه در تجلی هر صفتی بشناسد چهارم انکه صفت علم
الهی در صورت معرفت خود باز شناسد و خود را از دایره علم و معرفت
بل وجود اخراج کند و چنانکه از جنید قدس الله سره پرسیدند که معرفت چیست گفت المعرفة
وجود جهلک عند قیام علمه گفتند زدنا ایضا گفت هو العارف و المعروف
و چندانکه مراتب قرب زیاده شود و اثار عظمت الهی ظاهرتر گردد علم بجهل بیشتر
حاصل شود و معرفت بنکرت زیادة گردد حیرت بر حیرت بیفزاید رب زدنی
یعنی هر چند کمالات بیشتر حیرت زیاده تر زیرا که
زدنی فیک تحیرا ایفک از نهاد عارف برخیزد و این معنی که تقریر می افتد همه علم
معرفتست نه معرفت چه معرفت امری وجدانی است و تقریر از ان قاصر اما
علم مقدمه آنست پس معرفت بی علم محال باشد و صحیح علم بی معرفت و بالله

الفرق فی معرفة الصوفی و المتصوف و الملامتیة و الفقیر و الفرق بینهم

و فی الفصل العاشر من الباب الثالث من ترجمة العوارف بدانکه مراتب طبقات
مردم علی اختلاف درجاتهم بر سه قسم است اول مرتبه واصلان و کاملان
و ان طبقه علیا است و قسم دوم مرتبه سالکان طریق کمال و ان طبقه وسطی
است و قسم سیوم مرتبه مقیمان و قعر نقصان و ان طبقه سفلی است و اصلان
سابقان و سابقانند و سالکان ابرار و اصحاب یمین و مقیمان اشرار و اصحاب
شمال و اهل وصول بعد از انبیا صلوات الرحمن علیهم دو طایفه اند اول مشایخ
صوفیه که بواسطه کمال متابعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم مرتبه
وصول یافته اند و بعد از ان در رجوع برای دعوت خلق بطریق متابعه
ماذون و ملتمس شده اند و این طایفه کاملان مکمل اند بفضل و عنایت ازلی
[illegible] انرا بعد از استغراق در عین جمع و لجه توحید از شکم ماهی فنا بساحل تفرقه
و میدان بقا خلاصی و مناص ارزانی فرمودند تا خلق را بنجات درجات [illegible]

[illegible] فه عبارت [illegible]

وصول

دلالت [illegible] ملامتیه ان جماعتی اند که بعد از وصول بدرجه کمال حال الله تکمیل
و رجوع بخلق باشان نرفت و تفرقه بجمع کشته و در شکم ماهی فنا ابتلا نشده
و مستهلک شده که از ایشان هیچ عینی و اثری بساحل تفرقه و ناحیت
بقا نرسیده و در سلک رموز سکان قباب غیرت و مخطان دیار حیرت انخراط
یافته و بعد از کمال وصول ولایت تکمیل حکمی از باشان متفوض نکشت
و اهل سلوک نیز بر دو قسم اند طالبان مقصد اعلی و مریدان وجه الله یریدون
وجهه و طالبان بهشت و مریدان آخرت و منکم من یرید الآخرة و اما طالبان
حق دو طایفه اند متصوفه و ملامتیه متصوفه آن جماعت اند که از بعض
صفات نفوس خلاص یافته اند و ببعضی از احوال و اوصاف صوفیان موصوف
کشته و متطلع نهایات احوال ایشان شده ولیکن هنوز بآذیال بقایای صفات
نفوس متشبث مانده باشند و بدان سبب از وصول بغایات و نهایات اهل قرب
و صوفیه متخلف کشته و اما ملامتیه جماعتی باشند که در رعایت معنی اخلاص
و محافظت قاعده صدق غایت جهد مبذول دارند و در اخفاء طاعات و کتم
خیرات از نظر خلق مبالغه واجب دانند چنانکه هیچ دقیقه از صالح اعمال
فرو نگذارند و تمسک بجمیع فضایل و نوافل از لوازم شمرند و مشرب ایشان در کل
اوقات تحقق معنی اخلاص بود و لذتشان در تفرد نظر حق باعمال و احوال
ایشان و همچنانکه عاصی از ظهور معصیت بر حذر بود ایشان از ظهور طاعت که
مظنه ریا باشد حذر کنند تا قاعده اخلاص خلل نپذیرد بعضی گفته اند الملامتی
هو الذی لا یظهر خیرا و لا یضمر شرا و این طایفه هر چند عزیز الوجود و شریف الحال
باشند هنوز حجاب وجود خلقیت از نظر ایشان بکلی منکشف نشده باشد
[illegible] مشاهده جمال توحید و معاینه عین تفرید محجوب مانده باشند چه اخفاء

مطلع کرد

مثبت کرد

تحقیق کرد

اعمال و ستر احوال خود از نظر خلق مشعر ... برویت وجود خلق و نفس
خود که هما نقیض معنی توحیدند و نفس نیز از جمله اغیار است تا نفس برحال خود نظر دارند
اخراج اغیار از مطالعه اعمال و احوال خود بکلی نکرده اند و فرق میان ایشان و صوفیه
آنست که جذبه عنایت قدیمه صوفیه را بکلی از ایشان انتزاع کرده بود و حجاب
خلق و انانیت از نظر شهود ایشان برداشته لاجرم در اتیان طاعات و صدور
خیرات خود را و خلق را در میان نه بینند و از اطلاع نظر خلق مامون باشند
و باخفاء اعمال و ستر احوال مقید نی اگر مصلحت وقت در اظهار طاعت بینند
اظهار کنند و اگر در اخفاء آن بینند اخفا پس ملامتیه مخلِصانند بکسر
لام و صوفیه مخلَصان بفتح لام انا اخلصناهم بخالصة وصف حال ایشانست
و اما طالبان آخرت چهار طایفه اند زهاد و فقرا و خدام و عباد اما زهاد طایفه
باشند که بنور ایمان و ایقان جمال آخرت مشاهده کنند و دنیا را در صورت
قبح معاینه بینند و از التفات بزینت مزخرف فانی او رغبت بگردانند
بجمال حقیقی باقی رغبت نمایند و تخلف این طایفه از صوفیه آنست
[illegible] بحظ نفس خود از حق محجوب بود چه بهشت مقام حظ نفس است فیها
ما تشتهی الانفس و صوفی بمشاهده جمال ازلی و محبت ذات لم یزلی از هر دو
کون محجوب بود همچنانکه از دنیا صرف رغبت کرده باشد از آخرت نیز بعشق
موصوف بود پس صوفی را در زهد مرتبه بود ورای مرتبه زاهد که حظ
دنیوی از آن دور بود و اما فقرا آن طایفه اند که مالک هیچ از اسباب و اموال
دنیوی نباشند و در طلب فضل و رضوان الهی ترک همه کرده باشند و باعث این
طایفه بر ترک یکی از سه چیز باشد اول رجای تخفیف حساب یا خوف عقاب
چه حلال را حساب لازم است و حرام را عقاب دوم توقع فضل ثواب و مسابقه

خدام

قلم

در حور و جنت چه فقرا به پانصد سال پیش از اغنیا به بهشت در آیند و سیم طالب
جمعیت خاطر و فراغت اند دوست از برای اکثار طاعات و حضور در آن و تخلف
فقیر از ملامتیه و متصوفه یا آنست که او طالب بهشت و خواهان حظ نفس
خود است و ایشان طالب حق و خواهان قرب او و ورای این مرتبه در فقر مقامیست
فوق مقام ملامتیه و متصوفه و آن وصف خاص صوفی است چه صوفی اگرچه
مرتبه او ورای مرتبه فقر است ولیکن خلاصه مقام فقر در مقام او درج است
و سبب آنست که صوفی را عبور بر مقام فقر از جمله شرایط و لوازم است و هر مقام
که از آن ترقی کند صفاوه و نقاوه آن انتزاع نماید و برنگ مقام خود بر آرد
پس فقر در مقام صوفی وصفی دیگر زاید بود و آن سلب نسبت جمیع اعمال
و احوال و مقامات است از خود و عدم تملک آن چنانکه هیچ عمل و هیچ حال و هیچ
مقام از خود نبیند و بخود مخصوص نداند بلکه خود را نبیند پس او را نه وجود
بود و نه ذات و نه صفت محو در محو و فنا در فنا بود و این حقیقت فقر است
که مشایخ در فضیلت آن سخن گفته اند و آنچه پیش از این در معنی فقر یاد کر[ده]
شد رسم فقر است و صورت آن شیخ قدس سره گفته است الفقر عدم الاملاک
والخروج عن احکام الصفات و این حدی جامع است مشتمل بر رسم فقر و حقیقت
آن و بعضی گفته اند الفقیر الذی لا یَملِکُ و لا یُملَکُ و فوقیت مقام صوفی از مقام
فقیر بآنست که فقیر بارادت فقر و اراده حظ نفس محجوب بود و صوفی را هیچ ارادت
مخصوص نبود و در صورت فقر و غنا ارادت او در ارادت حق محو بود بلک[ه]
ارادت او عین ارادت حق باشد و بنابرین اگر صورت فقر و غنا [illegible] اختیار
کند بارادت و اختیار خود محجوب نشود چه ارادت او ارادت حق باشد ابو [illegible]
خفیف گفته است التصوف من استصفاه الحق لنفسه تودّدا و الفقیر من ا[illegible]

عبدالله خطیب

نفسه فی فقره تقربا و بعضی گفته اند الصوفی هو الخارج عن النعوت والرسوم
والفقیر هو الفاقد للاشیاء و ابو العباس نهاوندی رحمه الله گوید الفقر
بدایة التصوف و فرق میان فقر و زهد آنست که فقر بی وجود زهد ممکن
بود چنانکه کسی ترک دنیا کند بعزمی ثابت از سر یقین و هنوز رغبت
اندر آن باقی بود و همچنین زهد بی فقر ممکن است چنانکه کسی با وجود
اسباب رغبتش از آن مصروف بود فقر را رسمیست و حقیقتی رسم او عدم
املاکست و حقیقت او خروج از احکام صفات و سلب اختصاص چیزی
بخود و رسم فقر صورت زهد است و امارت آن و معنی زهد صرف رغبت
از دنیا و حق سبحانه خواهد که بعضی اولیاء خود را در تحت قباب غیرت
از نظر اغیار محجوب گرداند ظاهر ایشان را بلباس غنا که صورت رغبتست بپوشاند
تا اهل ظاهر ایشان را از جمله راغبان دنیا پندارند و جمال حال ایشان از نظر
[illegible] پوشیده بماند و این حقیقت فقر و زهد و وصف خاص و لازم
[illegible]ست و اما رسم فقر اختیار بعضی از مشایخ صوفیان است
[و] ایشان در آن اقتدا بانبیا و تقلل از دنیا و ترغیب و دعوت طالبان
[illegible] فقر بر نهج حال و اختیار ایشان درین معنی مستند باختیار حق
[illegible] بعلت تخلی از همه و امتلا بجماعتی باشند که خدمت فقرا و طالبان حق
اختیار کنند چنانکه داود علیه السلام خطاب کردند که اذا رأیتَ لی طالبا
فکن له خادما و اوقات خود را بعد از ادای فرایض در تفریغ و ترفیه
خاطر ایشان از اهتمام امور معاش و اعانت بر استعداد امر معاد مصروف
دارند و ایثار آن بر نوافل عبادات تقدیم کنند و در طلب ما یحتاج ایشان هر طریق
که در شرع مذموم نباشد مداخلت نمایند بعضی کسب بعضی به دریوزه و بعضی

علم

علیهم الصلوة والسلام

فریضه را

نفوس و نظر ایشان در اخذ و اعطا بر حق بود و خلق را در اخذ رابطه اعطاء
حق سبحانه دانند چه اعطای او واسطه بود و ازین جهت این مقام بر طایفهٔ جهال خدام
و شیخ مشتبه شده است و خادم را از شیخ فرق ننهاده اند و فرق آنست که خادم
در مقام ابرار است و شیخ در مقام مقربان زیرا که مراد خادم در اختیار خدمت
نیل ثواب آخرت بود و الا ایشان مقید نگردد و شیخ بمراد حق قایم بود نه بمراد
نفس خود و اما عبّاد آن طایفه اند که پیوسته بر وظایف عبادات و فنون
نوافل مواظبت و ملازمت نمایند از برای نیل ثواب اخروی و این وصف
در صوفی نیز موجود بود و لیکن منزه و مبرا از شوایب علل و اغراض چه ایشان
حق را برای حق پرستند نه برای ثواب اخروی و فرق میان عبّاد و زهاد آنست
که با وجود رغبت بدنیا صورت عبادت ممکن بود و زهد نه و فرق میان عباد و فقرا
آنکه با وجود غنا شاید که شخص عابد بود پس معلوم شد که واصلان دو طایفه
اند و سالکان شش طایفه و هر یک ازین طوایف هشتگانه دو متشبه هست
محق و دیگری مبطل اما متشبه محق بصوفیان متصوفه اند که بنهایات
صوفیان مستطلع و مشتاق باشند و بقایاء تعلقات صفات ایشان بلوغ
و مقصد معوق و ممنوع و متشبه مبطل بایشان جماعتی که خود را در زی
اظهار کنند و از حلیت عقاید و اعمال و احوال ایشان عاطل و خالی باشند و ربقه
طاعة از گردن برداشته خلیع العذار در مرتع اباحت میچرند و گویند تقید
بالحکام شرعیه وظیفه عوام است که نظر ایشان بر ظواهر اشیا مقصور بود اما
حال خواص و اهل حقیقت از ان عالی تر است که برسوم ظاهر مقید شوند و اهتمام
ایشان بر اعمال حضور باطن بیش بود و این طایفه را باطنیه و مباحیه خوانند
و اما متشبه محق بمجذوب واصل طایفه اند که از اهل سلوک ... ایشان هنوز

شتقان بود

باطل را

در قطع منازل صفات نفوس بود و از تابش حرارت طلب و جوشش آن در قلق و اضطراب
و شمول آن نهایت سیر صبح کشف ذات و استقرار و تمکن در مقام فنا که گاه برقی از بوارق
کشف بر نظر شهود ایشان لایح و لامع گردد و نفحه از نفحات وصال از مهب
فنا بمشام دل ایشان پیوندد چنانکه ظلمات نفوس در لمعان نور آن برق
منطوی و متواری گردد و هبوب آن نفحه ایشان را از وهج آتش طلب و قلق
شوق روح و آرامی بخشد و دیگر بار چون آن برق منقطع گردد و آن نفحه
ساکن شود ظهور صفات نفوس و حرارت طلب و قلق شوق معاودت نماید و سالک
خواهد که بکلی از ملابس صفات وجود منسلخ و منخلع گردد و غرق بحر فنا شود
تا از تعب وجود یکبارگی بیاساید و چون این حال هنوز مقام او نگشته باشد و کلی
گاه بگاه نازل گردد و باطن او بکلی متطلع و مشتاق این مقام و راغب متشبه
محق بمجذوبان گشته و متشبه مبطل بمجذوب واصل طایفه باشند که دعوی استغراق
در بحر فنا و استهلاک در عین توحید کنند و حرکات و سکنات خود را هیچ
[illegible] اضافه نکنند و گویند حرکات ما چون حرکات ابواب است که نسبت آن محرک ممکن بود
[illegible] است و لکن نه حال این جماعه بود زیرا که مراد ایشان از نفی
[illegible] استحقاق [illegible] و مناهی بود و حوالت آن بارادت حق و دفع ملامت
[illegible] در [illegible] طایفه را زنادقه خوانند و سهل عبدالله رحمه الله تعالی را گفتند شخصی
[illegible] نسبت فعل من بارادت حق همچنانست که نسبت حرکات ابواب با محرک آن
[illegible] این قایل اگر کسی بود که مراعات اصول شرعیه و محافظت حدود احکام
عبودیت کند از جمله صدیقان باشد و اگر کسی بود که از تفریط و اهمال [illegible] در
مخالفت شرع باک ندارد و این سخن را برای آن گوید تا حجت حوالت افعال
بالحق سبحانه [illegible] از اهل دین و ملت [illegible]

لایح م

الوهج بالتحریک حر النار هج

و اما متشبه محق بمجذوب واصل که

از جمله زندیقان بود و اما متشبه محق بملامتیه طایفه باشند که بتخریب رسوم و عادات نظر خلق مبالاتی زیادت ننمایند و اکثر سعی ایشان در اطلاق از قیود آداب مخالطات بود و سرمایه حال ایشان جز فراغ خاطر و طیبة القلب نباشد و ترسم برسم زهاد و عباد از ایشان صورت نبندد و اکثار نوافل و طاعات از ایشان نیاید و همت ایشان بعزایم اعمال ننمایند و جز بر اداء فرایض مواظبت نکنند و جمع و استکثار اسباب دنیوی بایشان منسوب باشد و بطیبة القلب قانع باشند و طلب مزید احوال نکنند و ایشان را قلندریه خوانند و این طایفه از جهت عدم ریا با ملامتیه مشابهت دارند و فرق میان ایشان آنست که ملامتی بجمیع نوافل و فضایل متمسک بود ولیکن آن را از نظر خلق پنهان دارد و اما قلندری از حد فرایض درنگذرد و باظهار و اخفاء اعمال از نظر خلق مقید نبود و اما طایفه که درین زمان بنام قلندری موسوم اند و ربقه اسلام از گردن برداشته اند و ازین اوصاف که شمرده شد خالی اند این اسم بر ایشان عاریت است و اگر ایشان را حشویه خوانند [illegible] باشند و هم از زنادقه [illegible] و اما متشبه مبطل بملامتیه طایفه باشند که [illegible] کنند و بر اظهار فسق و فجور مبالغه نمایند و گویند مر[illegible] و اسقاط نظر مردم است و حق سبحانه از طاعت خلق [illegible] ایشان غیر متضرر و معصیت را در آزار خلق منحصر دانند و طاعت [illegible] و اما متشبه محق بزهاد آن طایفه باشند که هنوز رغبت ایشان بجملگی [illegible] مصروف نشده باشد و خواهند که یکبارگی از دنیا رغبت بگردانند و ایشان [illegible] متزهد خوانند و اما متشبه مبطل بزهاد [illegible] باشند که [illegible] طلب [illegible] بازگیرند و بعلت [illegible] خلق ترک زینت دنیا [illegible]

تحصیل کنند در میان مردم و ممکن بود که بر بعضی حال ایشان متشبه شود
و پندارند که ایشان از دنیا اعراض کلی کرده و ایشان خود [illegible]
اند ترکوا الدنیا للدنیا و ممکن که بر ایشان نیز حال خودشان متشبه شود و
گمان برند که چون خاطر ایشان بطلب اسباب دنیوی مشغول نیست علت آنست
که اعراض کرده اند و این طایفه را مرائیه خوانند و اما متشبه محق بفقرا آنست
که ظاهرش برسم فقرا مترسم بود و باطنش خواهان حقیقت فقر ولیکن هنوز میل
بغنا دارد و بتکلف بر فقر صبر میکند و فقیر حقیقی فقر را نعمتی خاص داند
از حق سبحانه و بر آن وظایف شکر حمدیته بتقدیم میرساند و اما متشبه مبطل
آنست که ظاهرش برسم فقرا مترسم بود و باطن بحقیقت آن غیر مطلع و مرادش — متطلع بود
مجرد اظهار دعوی بود و صیت قبول خلق و این طایفه را هم مرائیه خوانند و اما
متشبه محق بخادم آنست که همواره بخدمت بندگان حق سبحانه قیام مینماید و باطن
میخواهد که خدمت ایشان را بشائبه غرض دنیوی مالی یا جاهی مشوب نگرداند
و نیت را از شوائب میل و هوا و ریا تخلیص کند ولیکن هنوز بحقیقت زهد
[illegible] باشد پس وقتی بحکم غلبه نور ایمان و اخفاء نفس بعضی از خدمات — اختفاء بود
ذوی الاستحقاق افتد و وقتی بحکم غلبه نفس خدمت او بهوا و ریا ممتزج بود
رسانده در محل استحقاق باشد [illegible] خدمت بلیغ بتقدیم رساند
و بعضی را که مستحق خدمت باشند محروم گذارد و این چنین کس را متخادم خوانند
و اما متشبه مبطل کسی بود که او را در خدمت نیت اخروی نباشد بلکه خدمت
خلق را دام منافع دنیوی کرده بود تا بآن سبب استجلاب ادرارات از اوقاف و ابنا[ء]
میکند و اگر از ادراک تحصیل غرض و نیل مراد خود مایوس شود ترک کند پس خدمت
او مقصور بود بر طلب جاه و مال و کثرت اتباع و اشیاع تا در همه اهل مجامع بدان

تقدم و مغافرت جوید و نظر او در خدمت حکمی بر حظ نفس خود و اینچنین کس را
مستخدم خوانند و لقلتشبه بحق بعابد کسی بود که اوقات خود را مستغرق عبادات
خواهد ولیکن بسبب بقایای دواعی طبیعت و عدم کمال تزکیه نفس هر وقت در
اعمال و اوراد و طاعت او فترات و تعویقات افتد یا کسی که بعضی از لذت عبادت
نیافته باشد و بتکلف بدان قیام مینماید و او را متعبد خوانند و اما متشبه
مبطل با متخصص بود آن جمله مرائیه که نظر او در عبادت بر قبول خلق بود و در دل
او ایمان بثواب آخرت نباشد و تا اطلاع غیری بر طاعت خود نبیند بدان قیام
ننماید اعاذنا الله سبحانه من السمعة والریاء وبالله العصمة والتوفیق الفصل
الثانی من الباب الاول فی التوحید و مراتبه و اقسامها و این ترجمه الفصل الاول
توحید را چهار مرتبه است اول توحید ایمانی دوم توحید علمی سیوم توحید حالی
چهارم توحید الهی اما توحید ایمانی آنست که بنده بتفرد و وصف الهیت و توحد
استحقاق معبودیت حق سبحانه و تعالی بر مقتضای اشارت آیات و اخبار
تصدیق کند بدل و اقرار دهد بزبان و این توحید نتیجه تصدیق مخبر و اعتقاد
صدق خبر باشد و مستفاد بود از ظاهر علم و متمسک بان خلاص از شرک
و انخراط در سلک اسلام فایده دهد و متصوفه بحکم ضرورت ایمان
درین توحید مشارک عامه اند و بدیگر مراتب متفرد و مخصوص اما توحید علمی
آن باطن علم که آن را علم الیقین خوانند و آن چنان بود که بنده در بدایت طریق تصوف
از سر یقین بداند که موجود حقیقی و موثر مطلق نیست الا خداوند عالم جل
جلاله و جمله ذوات و صفات و افعال را در ذات و صفات و افعال او ناچیز داند
هر ذاتی را فروغی از نور ذات مطلق شناسد و هر صفتی را پرتوی از نور صفت
مطلق داند چنانک هر کجا علمی یا قدرتی یا ارادتی یا سمعی و بصری یابد اثری

از آثار

از آثار علم و قدرت و ارادت و سمع و بصر الهی داند و علی هذا القیاس جمیع الصفات
والافعال و این مرتبه از اوائل مراتب توحید اهل خصوص و متصوفه است و مقدمه
آن باستغراق توحید علمی است و مشابه این مرتبه مرتبه ایست که گویند
نظر آن از توحید علمی خوانند و نه توحید علمی بود بلکه توحیدی باشد رسمی
از در جهه اعتبار ساقط و آنچنان باشد که شخصی از سر ذکاء و فطنت بطریق
مطالعه یا استماع مضمونی کند از معنی توحید و رسمی از صورت توحید
در ضمیر او مرتسم گردد و از آنجا در اثناء بحث و مناظره گاه گاه سخنی مغز
گوید چنانکه از حالت توحید هیچ اثر در و نباشد و توحید علمی اگر چه در ود
مرتبه توحید حالی است ولیکن از توحید حالی مرجی با آن همراه بود و کثرت
مِن تَسْنِیمٍ عَیْنًا یَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ وصف شراب این توحیدست و از این
جهه صاحبان مشتهر در ذوق و سرور بود و جد بنا بر مزج حال بعضی
از ظلمت رسوم او مرتفع شود چنانکه در بعضی تصاریف بر مقتضای علم
توحید علمی کند و وجود اسباب را که روابط افعال الهی اند در میان نبیند اما
از طبع او بسبب بقایای ظلمت وجود از مقتضای علم خود محجوب شود
و باید توحید بعضی از شرک خفی برخیزد اما توحید حالی آنست که حال توحید
وصف لازم ذات موحد گردد و جمله ظلمات رسوم وجود او الا اندک بقیه
در اشراق نور توحید متلاشی و مضمحل شود و نور توحید در نور حال او
مستتر و مندرج گردد بر مثال اندراج نور کواکب در نور آفتاب شعر
فَلَمَّا اسْتَبَانَ الصُّبْحُ أَدْرَجَ ضَوْءَهُ ٭ بِإِسْفَارِهِ أَضْوَاءَ نُورِ الْکَوَاکِبِ و درین مقام
وجود موحد در مشاهده جمال وجود واحد چنان مستغرق عین جمع گردد
که جز ذات و صفات واحد در نظر شهود او نیاید تا غایتی که این توحید را صفت

واحد بیند نه صفت خود و این دیدن را هم صفت او بیند و هستی او بدین
طریق قطره وار در تصرف متلاطم امواج بحر توحید افتد و غرق جمع گردد و از
اینجاست قول جنید قدس الله تعالی سره التوحید معنی یضمحل فیه الرسوم
ویندرج فیه العلوم ویکون الله کما لم یزل و منشاء این توحید نور مشاهده
است و منشاء توحید علمی نور مراقبه و بدین توحید اکثر از رسوم بشریت
منتفی شود و بتوحید علمی اندکی از آن رسوم مرتفع گردد و سبب بعضی از بقایای
رسوم در توحید حالی آنست که تا صدور ترتیب افعال و تهذیب اقوال از موحد
ممکن بود بدین جهت در حال حیات حق توحید چنانکه باید گزارده نشود از بنجا
قول ابو علی دقاق قدس سره که التوحید غریم لا یقضی دینه وغریب لا یؤدی
حقه و خواص موحدان در حال حیات از حقیقت توحید صرف که یکبارگی
آثار و رسوم وجود در وی مستغرق گردد گاه گاه لمعه مثال برق
خاطف لامع گردد و فی الحال منطفی شود و بقایای رسوم دیگر باره معاودت
کند و در این حال بکلی بقایا بوشرک خفی مرتفع گردد و وراء این مرتبه
در توحید آدمی را مرتبه دیگر ممکن نیست و اما توحید الهی آن
سبحانه در ازل الآزال بنفس خود نه بتوحید دیگری همیشه بود
و نعت فردانیت موصوف بود و منعوت کان الله ولم یکن معه شیء والآن
همچنان بر نعت ازلی واحد و فرد است والآن کما کان و تا ابد الآباد هم برین
وصف خواهد بود همچنین کل شیء هالک الا وجهه نگفت یهلک تا معلوم شود
که وجود همه اشیا در وجود او امروز هالک است و حواله مشاهده این حال
بفردا در حق محجوبانست و الا ارباب بصائر و اصحاب مشاهدات که از مضیق
زمان و مکان خلاص یافته اند این وعده در حق ایشان عین نقد است و این توحید

الهی است

هست که انجا فراهم آیید گفت نی گفت من برای شما جایی بسازم تا با یکدیگر آنجا
فراهم آیید پس آن خانقاه برمله بساخت لشیخ الاسلام قدس سره **شعر**
خیر دار حل فیها خیر ارباب الدیار ؛ وقد یما وفق الله جبار الجبار وایضا
له قدس سره **شعر** هی المعالم والاطلال والدار ؛ دار علیهما من الاحباب آثار
وابو هاشم گفته لقلع الجبال بالابر ایسر من اخراج الکبر من القلوب بسوزن
کوه کندن آسان تر از بیرون کردن کبر و منی از دلها ابو هاشم شریک
قاضی را دید که از خانه یحیی خالد بیرون می آمد بگریست و گفت اعوذ بالله
من علم لا ینفع و هم وی گفته لحذاقهم فی نفسه بحسن الادب تادیب اهله
منصور عمار دمشقی گوید که ابو هاشم صوفی بیمار بود بیماری مرگ و بر الفم
خود دل چون می یابی گفت بلایی عظیم می بینم اما هو یعنی مهر و دوستی
بلا است یعنی بلا بزرگست اما در جنب مهر حقیرست شیخ الاسلام قدس سره
گفت اگر بعد مهر ابلا بودی هوا بودی **ذو النون مصری قدس الله تعالی سره**
از طبقه اولی است نام وی ثوبان بن ابراهیم است کنیت وی ابو الفیض
و ذو النون لقبست و غیر ازین نیز گفته اند اما اصح اینست و وی از اخمیم
مصر بوده انجا که قبر شافعی است رضی الله تعالی عنه و پدر وی نوبی بوده
از موالی قریش و نوبه بلادیست میان صعید مصر و حبشه و وی را
برادران بوده یکی از ایشان ذو الکفل است روی عنه حکایات فی الطعام الحلال
وغیرها وقیل اسمه میمون و ذو الکفل لقب له و ذو النون شاگرد مالک
انس بوده و مذهب وی داشته و موطا از وی سماع داشت و فقه خوانده
بود و پیر وی اسرافیل بوده مغربی شیخ الاسلام گفت ذو النون از آن مه
که وی را بیعلم انبیا بکرامات و سلطان بمقامات و علم و حال و وقت

پیش از صم

بلدهٔ از صعید

در دست وی سخن بود و در ماند امام وقت و یگانهٔ روزگار و سر این
طایفه است و همه را نسبت و اضافت با وست و پیش از وی مشایخ
بودند ولیکن وی پیشین کسی بود که اشارت با عبارت آورد و ازین طریق
سخن گفت و چون جنید پدید آمد در طبقهٔ دیگر این علم را ترتیب
نهاد و بسط کرد و کتب ساخت و چون شبلی پدید آمد این علم را
با سر منبر برد و اشکارا کرد جنید گفت ما این را در سردابها و خانها
می گفتیم پنهان شبلی آمد و از با سر منبر برد و بر خلق اشکارا کرد ذوالنون
گفت سه سفر کردم و سه علم آوردم در سفر اول علمی آوردم که خاص بپذیرفت
و عام بپذیرفت و در سفر دوم علمی آوردم که خاص بپذیرفت و عام نپذیرفت
و در سفر سیوم علمی آوردم که نه خاص بپذیرفت و نه عام فبقیت شریدا
طریدا وحیدا شیخ الاسلام گفت قدس سره که اول علم توبه بود که از خاص و عام
قبول کنند و دوم علم توکل و معاملت و محبت بود که خاص قبول کنند نه عام
و سیوم علم حقیقت بود که نه بطاقت علم و عقل خلق بود در نیافتند
و برا مهجور کردند و بر وی انکار برخاست تا انگاه که از دنیا برفت در سنه
خمس و اربعین و مائتین چون جنازهٔ وی می بردند کره مرغان بر سر جنازه
وی پر در هم بافتند چنانکه همه خلق سایه بخود بپوشیدند و هیچکس از آن
مرغان یکی ندیده بود مگر پس از وی بر سر جنازهٔ مزنی شاگرد شافعی رضی
الله تعالی عنهما پس از آن ذوالنون را قبر پدید آمد دیگر روز بر سر قبر
وی نوشته یافتند چنانکه بخط ادمیان نمی مانست که ذوالنون حبیب الله
من الشوق قتیل اللهم هر گاه که نوشته را بتراشیدندی باز آن نوشته را یافتندی ان هو
شیخ الاسلام گفت که آن سفر پسین نه بپای بود که باو نه بقدم روند که

بهم روند ذوالنون گفت ما اعز الله عبدا بعز اعز له من ان یدله علی ذل نفسه
و هم وی گفته اخفی الحجاب واشده رویة النفس و تدبیرها و هم وی گفته التفکر
فی ذات الله جهل والاشارة الیه شرک و حقیقة المعرفة حیرة شیخ الاسلام
گفت حیرت دو است حیرت عام و آن حیرت الحاد و ضلالت است و حیرت
دیگر در عیانست و آن حیرت یافتست و هم وی گفته اول گسستن و پیوستن
اخر نه گسستن و نه پیوستن شیخ الاسلام قدس سره گفت کیف یحکی وصل
اثنین هما فی الاصل واحد من قسم الواحد جهلا فهو بالواحد جاحد
ذوالنون را گفتند که مرید کیست و مراد کیست گفت المرید یطلب والمراد
یهرب شیخ الاسلام گفت که مرید مستطلب بود با او صد هزار نیاز و مراد میگریزد
و با او صد هزار ناز و گفت پیشین کسی که موی سفید در پای من مالید
احمد چشتی بود که وقتی بسر بازار سپلگران فراهن رسید با ابو سعید معلم که
بنزدیک تربت شیخ ابو اسحق شهریار در کوی دست بیاد من ایشان با یکدیگر
در مناظره بودند که مرید به یا مراد چون فراهن رسیدند گفتند اینک حاکم
آمد من گفتم لا مرید و لا مراد و لا خبر و لا استخبار و لا حد و لا رسم و هو الکل
بالکل بو سعید مرقع داشت از سر برکشید و بیند اخت و بانگی جنبانکرد و برفت
و چشتی در پای من افتاد و موی سفید در پای من می مالید ذوالنون گفت سیاح
بوده میگوید وقتی میرفتم حوالی دیدم شوریده بود در وی گفتم از کجایی ای
غریب گفت غریب بود کسی که با او موانست دارد بانگی از من برآمد و بیفتادم
بیهوش چون بهوش آمدم گفت چه شد گفتم دارو با درد موافق افتاد شیخ
الاسلام گفت قدس سره که خسته او بیند او بود کسی که او را دیده بی دجان درین
او شنید او بود هر جا که ارام یابد دستمزد او کم شود که او وطن غربیاست د مانید

مفلس است و همراه بیگانگانست وقتی که کیسه باید که بضاعت تو بدست او بود و
در درد تو بادارو وی او موافق بود دامن او را استوار دار ذو النون مصری
بمغرب شد پیش عمر بزی که از بزرگان مشایخ بجهت مساله عزیزی گفت
بهر چه آمدی اگر آمدی که علم اولین و آخرین بیاموزی این را روی نیست
این همه خالق داند و اگر آمدی که او را جوئی آنجا که اول گام برگرفتی او خود آنجا
بود شیخ الاسلام گفت که او با جوینده خود همراه است جوینده خود گرفته
در طلب خود میتازاند اسرافیل از قدیمانست رحمه الله شیخ الاسلام گفت که وی
از پیران ذو النون مصری بود از مغرب بود و بمصر رسیده بود و وی را سخنا
بسیار در زهد و توکل و معاملات نیکو شیخ الاسلام گفت که فتح شخرف بمصر
شد و ششصد فرسخ بیک سوال الیاس لقیا چون فرصت یافت پرسید از وی
هل یعذب الاشرار قبل الزلل گفت مرا صبر ده سه روز روز چهارم گفت مرا
جواب دادند که اگر روا بود ثواب پیش از عمل هم روا بود عذاب پیش از زلل
این بگفت و زعقه بزد و بیهوش بیفتاد پس از آن سه روز بزیست و برفت شیخ
الاسلام گفت آن سه روز در بند خواستن بود اگر در وقت جواب دادی
در وقت برفتی تو بیت هم عین عبودیتست و قسمتها کرده پیش از کرد خلق
و خلق زیر حکم و خواست وی است تا هر که را رقم چیست عاقبت آن کند که خود
خواهد و ویراست حکم و در آن عادلست کسی را چون و چرا نباید و نرسد که
وی کار بر علم و حکمت میکند و کرد تا هر ای هر کسی چیست و عنایت وی کیست
ابو الاسود مکی رحمة الله علیه بزیارت عزیزی رفت و سلام کرد گفت
ایها الشیخ من دوست توام ابو الاسود عزیزی برجست و گفت علیک السلام
چون بیرون در حال انصرف غایب گشت همان حالت بر وی تا سه بار بدانست که عزیزی

از دست

شیخ الاسلام گفت که

از دست آب و خاک و رسوم انسانیت بیرون شده است چیدار وی غیبت
گرفت و باز گشت ابو الاسود داعی رحمه الله نیز از مشایخ بود در
بادیه اهل خود را گفت بدرود باشید که من رفتم خواهم مطهره او از شیر پر کرد
و بوی داد و وی برفت چون بطهارت احتیاج شد خواست که طهارت
کند از مطهره شیر بیرون آمد از راه باز گشت و گفت آب ندارم که طهارت
کنم مرا آب واجب تر از شیر تهی کرد و آب پر کرد و رفت هر که طهارت
کردی آب فرو آمدی و چون تشنه و گرسنه شدی شیر ابو یعقوب هاشمی
از این طایفه بوده رحمه الله وی گفته که هرگز مرا فراموش نشود که روز عید
با ذو النون می آمدم مردمان از عیدگاه باز گشته بودند شادی کنان ذو النون
گفت این مردمان شادی میکنند که امانت خود بگذارده اند خود ندانند که
از ایشان پذیرفته اند یا نه یعنی طاعت رمضان بیا تا بیکسوی باز شویم و بر
ایشان بگرییم شیخ الاسلام گفت این حکایت همان حکایت جوم و جوهری است
آنکه قیمت نداستی بشکفتی و آنکه دانستی از شکفتن آن ترسان بودی و عید
باز نکرد دو بجای خود نرود اهل آن غافل بودند اما آنکه نه اهل آن بودند بیدار
بودند آن وعید در ایشان او بخت شیخ الاسلام گفت که سیاح موصلی گفت
که داود گفت علیه السلام خداوندا ما را گفتی که دست و روی بشوی خدمت
را اکنون بصحبت میخوانی دل را چه چیز بشوید صحبت را گفت الهموم و الاحزان
بیمار و اندوه شیخ الاسلام گفت که در این طریق ازین چاره نیست ولید بن عبد الله
السقا رحمه الله تعالی گفت وی ابو اسحق است از اصحاب ذو النون
بود وی گوید که ذو النون گفت که در بادیه زنگی دیدم سیاه هر که الله گفتی

مطهره را از شیر

سبیدستوری ذو النون کویدم که الله یاد کند در حقیقت صفت وی جدا کردد
ابو عبد الله رازی کفت پیش ولید سقا در رفتم ومیخواستم که در فقر از وی سوال
کنم سر بر آورد و کفت اسم فقر این اسم است که هر کز جز حق در خاطر او نیامده
است و نقلست از عهد این سخن بیرون تو ام احمد توفی ولید السقا سنة عشرین
وثلثمایه و قیل سنه ست و عشرین و ثلثمایه فضیل بن عیاض قدس الله
تعالی روحه از طبقه اولی است کنیت وی ابو علی است باصل از کوفه
است و کفته اند باصل از خراسان بود از ناحیت مرو و کفته اند که وی سمرقند
زاده و بباورد بزرک شده و کوفی الاصل است و نیز کفته اند که بخاری الاصل
است والله تعالی اعلم وفات وی در محرم سنه سبع و ثمانین و مایه بوده
فضیل عیاض کوید قدس الله روحه که من حق را سبحانه و تعالی بر دوستی می پرستم
که نشکیبم که نپرستم محمود الوراق • تعصی الاله وانت تظهر حبه • هذا ورتي
في القياس بديع • لو كان حبك صادقا لاطعته • ان المحب لمن يحب يطيع
شیخ الاسلام کفت قدس الله سره هر که او را بر بیم می پرستد خود را می پرستد
و بطمع نجات خود می جنبد نه برای محبت و طاعت فرمان وهر که او را بامید
می پرستد او نیز خود را می پرستد و بتوقع نعم و راحت خود میجنبد نه برای
محبت من او را نه بر بیم و امید پرستم چون بر دوران بونه بر دعوی محبت او
که اند پرستش که سزا او باشد و استحقاق آن دارد عاجزمانم بلکه او را بر فرمان او
پرستم که کفت پرست می پرستم و بر دوستی سنت رسول او صلی الله علیه و سلم
و بتقصیر خود معترفم محمد بن سعید الزنجی را رحمه الله پرسیدند که سفله کیست
کفت آنکه حق را سبحانه به بیم و امید پرستد کفتند پس تو چون پرستی کفت بمهر و دوستی
کالطعنة کار
وطاعتم

دی برسند

وکن فیه فانه یاتیك رزقك بکرة و عشیا و فی قوله رضی الله عنه فانه یاتیك
رزقك بکرة و عشیا اثبات الکرامات للاولیاء و روی الامام المستغفری
رحمه الله باسناده عن جابر بن عبد الله رضی الله عنه قال امر ابو بکر رضی الله
عنه و قال اذا انا مت فجیئوا بی الی الباب یعنی باب البیت الذی فیه
قبر رسول الله صلی الله علیه و سلم فادقوه فان فتح لکم فادفنونی
قال جابر رضی الله عنه فانطلقنا فدققنا الباب و قلنا ان هذا ابو بکر رضی
الله عنه قد اشتهی ان یدفن عند النبی صلی الله علیه و سلم ففتح الباب
ولا ندری من فتحه و نودینا ادخلوا ادفنوه کرامة ولا نری شخصا
ولا نری شیئا و روی الامام المستغفری باسناده عن مالك بن انس عن نافع
عن ابن عمر رضی الله عنهما ان عمر بن الخطاب رضی الله عنه خطب الناس بالمدینة
فقال یا ساریة بن زنیم الجبل الجبل من استرعی الذئب فقد ظلم قال فانکر الناس
ذکر ساریه و ساریه بالعراق فقال الناس لعلی رضی الله تعالی عنه اما سمعنا
عمر یذکر ساریه و ساریه بالعراق علی المنبر فقال ویحکم دعوا عمر فقلما دخل
فی شیء الا خرج منه فلم یلبث ان جاء رسول ان ساریة لقی العدو فهزمهم
ثم جاء بالغنیمة الی سفح الجبل فاراد العدو ان یحولوا بینهم و بین الغنیمة
و سفح الجبل فاتاهم نداء من السماء یا ساریة بن زنیم الجبل الجبل من استرعی
الذئب فقد ظلم فقالوا و کانوا یرون ان صوت عمر رضی الله عنه هو الذی
سمعوه و روی الامام المستغفری رحمه الله ایضا باسناده انه لما فتحت مصر اتی
اهلها الی عمرو بن العاص رضی الله عنه فقالوا له ایها الامیر ان لنیلنا هذا
سنة لا یجری الا بها قال لهم وما ذلك قالوا اذا کانت ثنتا عشرة لیلة
خلون من هذا الشهر عمدنا الی جاریة بکر بین ابویها فارضینا ابویها فجعلنا

عليها من الحلي والثياب افضل ما يكون ثم القيناها في هذا النيل فقال عمرو ان
هذا الامر لا يكون ابدا في الاسلام وان الاسلام يهدم ما كان قبله
فاقاموا ثلثة اشهر لا يجري قليلا ولا كثيرا حتى هموا بالجلاء فلما راى
ذلك عمرو كتب الى عمر بن الخطاب رضي الله عنه بذلك فكتب عمر
رضي الله عنه انك قد اصبت الذي فعلت وان الاسلام يهدم ما كان
قبله وبعث ببطاقة في داخل كتابه وكتب اليه اني قد بعثت اليك ببطاقة
في داخل كتابي فالقها في النيل فلما قدم الكتاب الى عمرو بن العاص اخذ
البطاقة ففتحها فاذا فيها من عبد الله عمر امير المؤمنين الى نيل مصر اما بعد
فانك ان كنت تجري من قبلك فلا تجر وان كان الله الواحد القهار
سبحانه هو الذي يجريك فنسأل الله الواحد القهار ان يجريك فالقى
البطاقة في النيل وقد تهيأ اهل مصر للجلاء والخروج منها لانها
لا يقوم مصلحتهم فيها الا بالنيل فاصبحوا وقد اجراه الله تعالى ستة عشر
ذراعا في ليلة واحدة وقطع الله تعالى تلك السنة السوء عن اهل
مصر الى اليوم وروى الامام المستغفري رحمه الله ايضا باسناده عن
نافع عن ابن عمر رضي الله عنهما قال راى عثمان رضي الله عنه ليلة قتل
صبيحتها رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو يقول يا عثمان انك تفطر
عندنا فقتل رضي الله عنه من يومه وروى الامام المستغفري رحمه الله
باسناده ان امير المؤمنين عليا رضي الله تعالى عنه سأل رجلا عن حديث
في الرحبة فكذبه فقال انما كذبتني قال ما كذبتك قال فادع الله عليك
ان كنت كاذبا ان يعمي بصرك قال فادع الله فدعا عليه امير المؤمنين
علي رضي الله تعالى عنه فعمي بصره فلم يخرج من الرحبة الا وهو اعمى يخبط

از

از سایر صحابه و تابعین و تبع تابعین و مشایخ طریقت طبقه بعد طبقه نه چندان
کرامات و خوارق عادات ظاهر شده است که در حیز تحریر و تقریر گنجد قال الامام
القشیری رحمه الله فی رسالته ولکثرة ما تواتر باجناسها امر اجناس الکرامات
الاخبار والحکایات صار العلم بکونها وظهورها علی الاولیاء علما قویا انتفی
عنه الشکوک ومن توسط هذه الطائفة وتواتر علیه حکایاتهم واخبارهم
لم یبق له شبهة فی ذلک و غرض جامع از جمع مبالغه و تطویل در اثبات کرامات
اولیا آنست که تا هر سلیم القلبی که مشاهده احوال این طایفه و مطالعه اقوال
ایشان نکرده است سخنان سست و حکایات نادرست اصحاب جهالت و ارباب
ضلالت که درین زمان ظاهر شده اند و نفی کرامات اولیا بلکه انکار معجزات
انبیا می کنند فریفته نشود و دین خود بر باد ندهد و همانا که باعث این — علیهم السلام
طایفه بر نفی کرامات آنست که خود را در اعلی مراتب و ولایت مینمایند و از این
امور و احوال ایشان را خبر و اثری نی در نفی آن میکنند تا پیش عوام فضیحت
نشوند و از فضیحت خواص نمی اندیشند یا آنکه اگر صد هزار خارق عادت
بر ایشان ظاهر شود که نه ایشان ظاهر موافق احکام شریعه است و نه باطن — جون ادام
ایشان مطابق آداب طریقت است از قبیل مکر و استدراج خواهد بود نه از
مقوله ولایت و کرامت و فی کتاب اعلام الهدی وعقیدة ارباب التقی
تصنیف الشیخ الامام قطب الانام شهاب الدین ابی عبد الله عمر بن محمد
السهروردی قدس الله تعالی روحه ونعتقد ان للاولیاء من امة
نبینا محمد صلی الله علیه وسلم کرامات واجابات وهکذا کان فی زمن — زمان اول
کل رسول کان لهم اتباع ظهرت لهم کرامات وخرق للعادات وکرامة
الاولیاء من تتمة معجزات الانبیاء ومن ظهر له وعلی یده من الخرقات وهو علی

الا التزام باحكام الشريعة نعتقد انه زنديق وان الذي ظهر له مكر واستدراج
القول في انواع الكرامات وخوارق العادات
انواع خوارق عادات بسيار است چون ايجاد معدوم واعدام موجود واظهار امري مستور
وستر امري ظاهر واستجابت دعا وقطع مسافت بعيده در مدت اندك
واطلاع بر امور غايبه از حس واخبار از ان وحاضر شدن در زمان
واحد در اماكنه مختلفه واحياء موتي واماته احيا وسماع كلام حيوانات
ونباتات وجمادات از تسبيح وغير ان واحضار طعام وشراب در وقت
حاجت بي سببي ظاهر وغير ذلك من فنون الاعمال الناقضة للعادة
كالمشي علي الماء والسياحة في الهواء وكالاكل من الكون وكتسخير الحيوانات الوحشيه علي الماء
وكالقوة الظاهرة علي ابدانهم كالذي اقتلع شجرة برجليه من اصلها
وهو يدور في السماع وضرب اليد علي الحايط فينشق وبعضهم يشير باصبعه
الي شخص ليقع فيقع او يضرب عنق احد بالاشارة فيطير راس المشار اليه
وبالجمله چون حضرت حق سبحانه وتعالي يكي از دوستان خود را مظهر
قدرت كامله خود كرداند در هيچ كاري عالم هر نوع تصرفي كه خواهد تواند
كرد وبالحقيقه آن تاثير وتصرف حضرت حق است سبحانه وتعالي كه در صورت
ظاهر ميشود وولي درميان نه قال بعض كبراء العارفين والاصل الذي
يجمع لك هذا كله انه من خرق العادة في نفسه مما استمرت عليها نفوس
الخلق او نفسه وان الله يخرق له عادة مثلها في مقابلتها يسمي كرامة
عند العامة واما الخاصة عندهم العناية الالهية التي وهبتهم التوفيق فالكرامة عندهم
والقوة حتي خرقوا عوايد انفسهم فتلك الكرامة عندنا واما هذه التي تسمي
في العموم كرامة فالرجال انفوا من ملاحظتها لمشاركة المستدرج الممكور

بيها

فيها ولكونها معاوضة فيخافوا ان يكون حظ عملهم لان الحظوظ محلها
الدار الاخرة فاذا عجل منها بشيء فرغنا ان يكون حظ عملنا وقد وردت
في ذلك اخبار واني يصح الخوف مع الكرامات فاذن ليست بكرامة عندنا
وان هي خرق عادة فلن اقترن معها البشري بانها زيادة لا تنقص حظا
ولا سيقت الحجاب فحينئذ يسمي كرامة فالبشري علي الحقيقة هي الكرامة
وقال ايضا اجل الكرامات واعظمها التلذذ بالطاعات في الخلوات و
الجلوات ومنها مراعات الانفاس مع الله ومنها حفظ الادب
معه في تلقي الواردات في الاوقات ومنها الرضا عن الله في جميع الحالات
ومنها البشري لهم من الله بالسعادة الابدية في الدار الاخرة
القول في انه متي سميت الصوفيه صوفيه
قال الامام القشيري رحمه الله اعلموا
رحمكم الله ان المسلمين بعد رسول الله صلي الله عليه وسلم لم يتسم افاضلهم
في عصرهم بتسمية علم سوي صحبة الرسول صلي الله عليه وسلم اذ لا فضيلة فوقها
فقيل لهم الصحابة ولما ادركهم اهل العصر الثاني سمي من صحب الصحابة التابعين
وراوا ذلك اشرف سمة ثم قيل لمن بعدهم اتباع التابعين ثم اختلف
الناس وتباينت المراتب فقيل لخواص الناس ممن لهم شدة عناية بامر
الدين الزهاد والعباد ثم ظهرت البدعة وحصل التداعي بين الفرق فكل بينهم
فريق ادعوا ان فيهم زهادا فانفرد خواص اهل السنة المراعون انفاسهم
مع الله الحافظون قلوبهم عن طوارق الغفلة باسم التصوف واشتهر
هذا الاسم لهولاء الاكابر قبل المايتين من الهجرة بسر انجه مذكور خواهد شد
درين كتاب اسامي بسياري از مشايخ طايفه صوفيه خواهد بود وتاريخ
ولادت ووفات ايشان وذكر سير واحوال ومعارف وكرامات ومقامات

ایشان باشد که مطالعه کنند کان را از مطالعه و ملاحظه آن یقینی
نسبت باین طایفه حاصل شود و هذیانات جماعتی که نفی کرامات
و مقامات این طایفه میکنند در ایشان سرایت نکند و از غایله غوایت
آن جماعت محفوظ مانند اعاذنا الله و جمیع المسلمین من شرور انفسنا و سیئات
اعمالنا و ورای این فواید دیگر هست که بعضی از آن بتفصیل مذکور میگردد
قال سید الطایفه ابو القاسم جنید بن محمد الصوفی قدس الله تعالی سره
حکایات المشایخ جند من جنود الله عز و جل یقوی بها قلوب المریدین از وی پرسیدند
که این حکایات چه منفعت کند مریدان را جواب داد که حضرت حق سبحانه
و تعالی میفرماید وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ
یعنی قصهای پیغمبران و اخبار ایشان بر تو میخوانیم و از احوال ایشان
ترا آگاه میکنیم تا دل ترا بآن ثبات باشد و قوت افزاید و چون بار و رنج
بتو رسد و بر تو زور آورد از اخبار و احوال ایشان شنوی و بر اندیشی دانی
که چون آن مقدار بار و رنجها با ایشان رسیده در آن صبر کرده اند و احتمال
و تحمل و رفق پیش آورده اند تا دل ترا بآن ثبات و عزم و صبر افزاید همچنین
شنیدن این سخن نیکان و حکایات پیران و احوال ایشان دل مریدان را
تربیت باشد و قوت و عزم افزاید و در آن از حضرت حق سبحانه و تعالی
ثبات یابد و در بلا و امتحان ازو بر نگردد و پیشی و نکاحی قدم فشارد تا عزم
مردان یابد و سیرت ایشان گیرد و امتحان مشایخ و دوستان حق
تعالی دوستی ایشان آرد و دوستی ایشان ترا با ایشان نسبت افکند و خبر
گفته اند المرء مع من أحب (?) گفته اند لا قرابة أقرب من المودة و لا
بعد أبعد من العداوة و لله در القائل القوم إخوان صدق بينهم نسب من المودة (?)

برصوفیان

شعر

ثم بعد

لَمْ يَعْتَدِلْ به سَبَبٌ و مصطفی صلی الله علیه و سلم پرسیدند از مردی که قومی را
دوست میدارد اما بکردار ایشان نمی رسد گفت المرء مع من أحب مرد
با آن کس است که وی را دوست میدارد و در خبر است از مصطفی صلی الله
علیه و سلم که روز قیامت بنده را نومید مانده باشد از مفلسی کردار حق
سبحانه و تعالی گوید من فلان دانشمند را در فلان محله می شناختی
گوید می شناختم گوید برو که ترا بوی بخشیدم پس وقتی که بشناخت نسبت
می پیوندد و سبب نجات میگردد بهمه دوستان وی و گرفتن سیرت ایشان
و پی بردن باحسان با ایشان او لیس ابو العباس عطا گوید اگر نتوانی که
دست در دوستی او زنی دست در دوستی دوستان او زن که دوستی
دوستان او دوستی اوست و مصطفی صلی الله علیه و سلم گفت یا ابن مسعود
أتدري أي عرى الإسلام أوثق قال قلت الله و رسوله أعلم قال صلی الله
علیه و سلم الولاية في الله و الحب فيه و البغض فيه و فضیل عیاض رحمه الله
گوید که الله تعالی فردا بانده گوید یا ابن آدم أما زهدك في الدنيا فإنما
طلبت الراحة لنفسك و أما انقطاعك إلي فإنما طلبت العز لنفسك
و لكن هل عاديت لي عدوا أو واليت لي وليا و مهترین فایده در شنیدن
حکایات این طایفه آنست که بداند که افعال و احوال و اقوال وی نه چون آن ایشانست
مینیا زکردار خود بر گیرد و تقصیر خود در جنب کردار ایشان ببیند از عجب
و ریا و استحسان بپرهیزد شیخ الاسلام ابو اسمعیل عبد الله الانصاری
الهروی قدس الله تعالی سره و هر جا که درین کتاب شیخ الاسلام مذکور
شود مراد ایشان خواهند بود وصیت کرده است که از هر پیری سخنی یاد
گیرید و اگر نتوانید نام ایشان یاد دارید که از آن بهره یابید و نیز فرموده است

فلان عارف را میشناختم

که پیشین نشان درین کار آنست که سخنان مشایخ شنوی خوش آید و بدل
با ایشان گرایی و انکار نیاری و هرگاه که از دوستان خود یکی با تو نماید
ترا فتوری لطیفه و حقیر آید بیش باشد از هرگاه که آن بتر باشد که بگیتی زیراکه
آن دلیل محرومی و حجاب باشد نعوذ بالله من الخذلان و اگر در نظر
غلط افتد و وی نشان باشد که ترا بوی قبول افتاد ترا زیانی ندارد
که قصد تو بآن راست بوده باشد والله المستعان و علیه التکلان
ابوهاشم الصوفی قدس الله سره بکنیت مشهور است شیخ بوده بشام
و در اصل کوفی است و با سفیان ثوری معاصر بوده و وفات سفیان
الثوری رحمه الله بالبصره سنه احدی و ستین و مایه و ثوری و سفیان
گوید لولا ابوهاشم الصوفی ما عرفت دقیق الریا و هم وی گوید من ندانستم
که صوفی چه بود تا ابوهاشم را ندیدم و پیش از وی بزرگان بودند در زهد
و ورع و معاملت نیکو در طریق توکل و طریق محبت لیکن اول کسی که
وی را صوفی خواندند وی بود و پیش از وی کسی را باین نام نخوانده بودند
و همچنین اول خانقاهی که برای صوفیان بنا کردند آنست که برمله شام
کردند و سبب آن بود که روزی امیر ترسا بشکار رفته بود در راه دو تن
را دید ازین طایفه که فراهم رسیدند دست در آغوش یکدیگر کردند و هم
اینجا بنشستند و آنچه داشتند از خوردنی پیش نهادند و بخوردند و آنگاه
برفتند امیر ترسا را معامله و الفت ایشان با یکدیگر خوش آمد یکی را از
ایشان بخواند و بپرسید که آن که بود گفت ندانم گفت ترا چه بود گفت هیچ
چیز گفت از کجا بود گفت ندانم آن امیر گفت پس این الفت چه بود که
شما را با یکدیگر بود درویش گفت که این ما را طریقت است گفت شما را جایی

هست

الهی است که ان و ضمیمت نقصان بر کایات و توحید خلایق بسبب نقصان حدود
ناقص و حضرت شیخ الاسلام قدس الله سره کتاب منازل السائرین را باین
ابیات ختم کرده است   ما وحّد الواحد من واحدٍ   اذ کل من وحّده جاحد
جاحدُ توحید من ینطق عن نعته   عاریةٌ ابطلها الواحد
توحیده ایاه توحیده   و نعت من ینعته لاحد   **القول فی اصناف ارباب الولایة**
و فی کتاب کشف المحجوب خداوند سبحانه و تعالی   **قدس الله تعالی اسرارهم**
برهان نبوی را باقی گردانیده است و اولیا را سبب اظهار آن گردانیده تا پیوسته
آیات حق و حجت صدق محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم ظاهر می باشد
و مر ایشان را والیان عالم گردانیده تا مجرد حدیث وی گشته اند و راه
متابعت نفس را در نوشته از آسمان باران ببرکات اقدام ایشان آید
و از زمین نبات بصفای احوال ایشان روید و بر کافران مسلمانان نصرت
بهمت ایشان یابند و ایشان چهار هزار اند که مکتومان اند و مر یکدیگر
را نشناسند و جمال حال خود ندانند و اندر کل احوال از خود و خلق مستور
باشند و اخبار بدین وارد است و سخن اولیا بدین ناطق و مر این را خود
اندرین معنی بحمدالله خبر عیان گشته است و اما آنانکه اهل حل و عقد
اند و سرهنگان درگاه حق اند سیصد اند که مر ایشان را اخیار خوانند
و چهل دیگر از ایشان را ابدال خوانند و هفت دیگر از ایشان را ابرار
خوانند و چهار دیگر اند که ایشان را اوتاد خوانند و سه دیگر اند که
ایشان را نقبا خوانند و یکی که [illegible] را قطب و غوث خوانند و این جمله
مر یکدیگر را بشناسند و اندر امور باذن یکدیگر محتاج باشند و بدین نیز

اخبار میر دی و ناطق است و اهل حقیقت بر صحت این مجمع اند صاحب کتاب فتوحات مکیه رضی الله تعالی عنه در فصل سیوم از باب صد و نود و هشتم از آن کتاب رجال هفتگانه را ابدال گفته است و در ابحاث ذکر کرده که حق سبحانه و تعالی زمین را هفت اقلیم کردانیده و هفت تن از بندگان خود برگزیده و ایشانرا ابدال نام نهاده و موجود هر اقلیمی را یکی از آن هفت تن نگاه میدارد و گفته است که من در حرم مکه با ایشان جمع شدم و بر ایشان سلام گفتم و ایشان بر من سلام گفتند و با ایشان سخن گفتم فما رأیت فیما رأیت احسن سمتا منهم و اکثر شغلا منهم بالله و مفهوم وی است که مثل ایشان نیز ندیدیم مگر یک کس در قونیه شیخ طریقت شیخ فرید الدین عطار قدس الله سره گفته اند قومی از اولیاء الله عز و جل باشند که ایشانرا مشایخ طریقت و کبراء حقیقت اویسیان نامند و ایشانرا در ظاهر به پیری احتیاج نبود زیرا که ایشانرا حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم در حجر عنایت خود پرورش میدهند بی واسطه غیری چنانکه اویس را داد رضی الله تعالی عنه و این عظیم مقامی بود و بس عالی تا کرا اینجا رسانند و این دولت روی بکه نماید ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و محققین بعضی از اولیاء الله که متابعان آن حضرت اند صلی الله علیه و سلم بعضی از طالبان را بسبب روحانیت تربیت کرده اند چنانکه او را در ظاهر پیری باشد و این جماعة نیز داخل اویسیان اند و بسیاری از مشایخ طریقت را در اوایل سلوک توجه باین مقام بوده است چنانکه شیخ بزرگوار شیخ ابو القاسم کرکانی طوسی که سلسله مشایخ حضرت ابو الجناب نجم الدین الکبری بایشان می‌رسد و از طبقه شیخ ابو سعید ابو الخیر و شیخ ابو الحسن خرقانی اند قدس الله تعالی ارواحهم

در ابتدا ذکر این بوده که علی الدوام کفتی اویس اویس **القول فی الفرق بین المعجزة والکرامة والاستدراج** وفی التفسیر الکبیر للامام النحریر فخر الدین الرازی رحمه الله تعالی اذا ظهر فعل خارق للعادة علی انسان فذلک اما ان یکون مقرونا بالدعوی او لا مع والقسم الاول وهو ان یکون مع الدعوی اما ان یکون دعوی الالهیة او دعوی النبوة او دعوی الولایة او دعوی السحر و طاعة الشیاطین فهذه اربعة اقسام القسم الاول ادعاء الالهیة و جوّز اصحابنا ظهور خوارق العادات علی یده من غیر معارضته کما نقل ان فرعون کان یدعی الالهیة و کان یظهر علی یده خوارق العادات و کما نقل ذلک ایضا فی حق الدجال قال اصحابنا وانما جاز ذلک لان شکله و خلقته یدل علی کذبه فظهور الخوارق علی یده لا یفضی الی التلبیس والقسم الثانی ادعاء النبوة و هذا القسم علی القسمین لانه اما ان یکون ذلک المدعی صادقا او کاذبا فان کان صادقا وجب ظهور الخوارق علی یده و هذا متفق علیه بین کل من اقر بصحة النبوة و اما من کان کاذبا لم یجز ظهور الخوارق علی یده و بتقدیر ان یظهر وجب حصول المعارضة و اما القسم الثالث وهو ادعاء الولایة فالقائلون بکرامات الاولیاء اختلفوا فی انه هل یجوز ادعاء الکرامة ثم انها تحصل علی وفق دعواه ام لا القسم الرابع وهو ادعاء السحر و طاعة الشیاطین فعند اصحابنا یجوز خوارق العادات علی یده و عند المعتزلة لا یجوز و اما الثانی وهو ان یظهر خوارق العادات علی ید انسان من غیر شیء من الدعاوی فذلک الانسان اما ان یکون صالحا مرضیا عند الله و اما ان یکون خبیثا مذنبا والاول هو القول بکرامات الاولیاء وقد اتفق اصحابنا علی جوازه و انکرها المعتزلة الا ابا الحسین البصری و صاحبه محمود الخوارزمی و اما القسم الثانی وهو ان یظهر

یدعو
الدعوی
الشیطان
المعارضة
العادات
واما
ظهور

خوارق العادات علي بعض من كان مردودا عن طاعة الله فهذا هو المسمى
بالاستدراج الفوائد في اثبات الكرامات للاولياء وفي كتاب دلائل النبوة
للامام المستغفري رحمه الله كرامات الاولياء حق بكتاب الله تعالى والاثار
الصحيحة المروية واجماع اهل السنة والجماعة على ذلك فلنا الكتاب
فقوله تعالى كلما دخل عليها زكريا المحراب وجد عندها رزقا قال اهل التفسير
في ذلك كان يرى عندها فاكهة الصيف في الشتاء وفاكهة الشتاء في
الصيف ومريم رضي الله عنها لم تكن نبية بالاية فهذه الاية حجة على منكر
الكرامات للاولياء وفي كتاب كشف المحجوب خداوند سبحانه در نص كتاب ما را
خبر داد از كرامت آصف كه چون سليمان را بايست كه تخت بلقيس پيش از آمدن
وي آنجا حاضر كند وخداي تعالى خواست تا شرف آصف را بخلق نمايد
وكرامت وي ظاهر كند و با اهل زمانه باز نمايد كه كرامت اوليا جايز بود سليمان
عليه السلام گفت از شما كيست كه تخت بلقيس را پيش از آمدن وي آنجا
حاضر كند قال عفريت من الجن انا آتيك به قبل ان تقوم من مقامك عفريتي
از جن گفت من بيارم تخت وي را پيش از آنكه تو برخيزي از جايگاه خود
سليمان عليه السلام گفت زودتر خواهم آصف گفت انا آتيك به قبل ان يرتد
اليك طرفك من پيش از آنكه تو چشم برهم زني آن تخت اينجا حاضر كنم بدين
گفتار سليمان بروي متغير نشد و انكار نكرد و وي را آن مستحيل ننمود
واين بهيچ حال معجز نبود زيرا كه آصف پيغمبر نبود پس لا محاله بايد كه كرامت
باشد و نيز احوال اصحاب كهف و سخن گفتن سگ با ايشان و خواب ايشان
وتقلب ايشان اندر كهف بر يمين و يسار ونقلبهم ذات اليمين وذات الشمال
... خارق عادات است و معلوم است

كه معجز

كه معجز نيست پس بايد كه كرامت باشد و اما اثبات كرامت اوليا آنست كه در حديث
صحيح وارد است كه روزي صحابه رضي الله تعالى عنهم گفتند يا رسول الله
ما را از عجايب امم ماضيه چيزي بگوي گفت پيش از شما سه كس بجايي مي رفتند
چون شبانگاه شد قصد غاري كردند و اندر آنجا شدند چون پاره از شب
بگذشت سنگي از كوه در افتاد و در غار استوار گشت ايشان متحير شدند
گفتند كه نرهاند ما را از اينجا هيچ چيز جز آنكه كردارهاي خود را بي
ريا است بخداوند سبحانه شفيع آوريم يكي گفت مرا مادري و پدري بود و از
مال دنيا چيزي نداشتم كه با ايشان دهم بجز بزي كه شير او با ايشان ميدادمي
و من هر روز پشته هيزم بياوردمي و بهاء آن اندر وجه طعام خود كردمي
شبي بيگاه تر آمدم تا آن بز را بدوشيدم و طعام ايشان در شير افكندم
ايشان خفته بودند آن قدح در دست من بماند و من بر پاي ايستاده و چيزي
ناخورده انتظار بيداري ايشان مي بردم تا صبح برآمد و ايشان بيدار
شدند و طعام بخوردند آنگاه بنشستم بار خدايا اگر من در اين راست گويم
مرا فرياد رس پيغمبر صلى الله عليه وسلم گفت آن سنگ جنبيدني كرد و شكافي
پديد آمد ديگري گفت مرا دختر عمي بود با جمال و دل من بدو مشغول
وي بودي دم چند وي را بخواندمي اجابت نكردي تا وقتي بحيله صد و ...
دينار زر بدو فرستادم تا يك شب با من خلوتي كند و چون بنزديك من اندر
آمد ترسي در دلم پديد آمد از خداوند تعالى دست از وي بداشتم بار خدايا
اگر من در اين راست گويم ما را فرج فرست پيغمبر صلى الله عليه وسلم گفت
آن سنگ جنبيدني ديگر كرد و آن شكاف زياده شد اما چنانكه ازان
بيرون نتوانستند آمد سيم گفت مرا ...

کاری که میکردم تمام شد همه مرد حق شدند بیک بار یکی از ایشان ناپدید شد من آن
مرد دوی یک گوسفندی بدادم یک سال و دو سال و ده سال و چهل گذشت مرد
پدید نیامد و من نتایج آن گوسفند نگاه می داشتم روزی آمد و گفت
که من وقتی کار ترک کرده ام یاد داری و اکنون مرا بآن مزد حاجت است او را
گفتم برو و آن گوسفندان جمله حق تست پیر آن مرد گفت بر من افسوس
میداری گفتم ترا است میگویم آن همه مر او را دادم پس گفت بار خدایا اگر من
درین راست گویم ما را فرج فرست پیغمبر صلی الله علیه و سلم گفت آن سنگ
بیکبار از آن در غار فرا تر شد تا هر سه بیرون آمدند و این فعل ناقض عادت
بود و دیگر حدیث جریج راهب است و راوی این حدیث ابو هریره است
رضی الله عنه که پیغمبر صلی الله علیه و سلم گفت در بنی اسرائیل راهبی بود
جریج نام و مردی مجتهد بود و مادری داشت مستوره روزی بدر صومعه وی
دید او را بسیر بیامد و گفت در نماز بود در صومعه نگشاد و باز گشت روز دوم
و سوم همچنان مادرش گفت از سر دلی که یا رب پسر مرا رسوا کردان
و بجز بیکی درآن زمانه زنی بود دشمنه گفت من جریج را از راه ببرم
بصومعه وی شد جریج با او التفات نکرد با شبانی درآن راه صحبت کرد
و حامله شد چون بشهر آمد گفت این از جریج است چون بار بنهاد مردم
قصد صومعه جریج کردند و وی را پیش سلطان آوردند جریج گفت ای غلام
پدر تو کیست گفت مادرم بر تو دروغ همی گوید پدر من شبانی است ثم
قال الامام المستغفری رحمة الله و الحجة علیهم من طریق الآثار کثیرة منها
قول ابو بکر الصدیق رضی الله عنه لابنه عبد الله یا بنی ان وقع بین العرب
یوما اختلاف فائت الغار الذی کنت فیه انا و رسول الله صلی الله علیه و سلم

دکن

سال

ا رکوان آمد

افسوس میدارم

باشد را

وی مرا بر خدمت و طاعت دارد شیخ الاسلام گفت که فضیل عیاض را پسری
بود علی نام از پدر بیش بود در زهد و عبادت و ترس روزی در مسجد حرام
نزدیک زمزم خواننده بر خواند و یوم القیمة تری المجرمین الآیة وی بشنید
زعقه بزد و جان بداد شیخ الاسلام گفت از دوستان و از عارفان
من مات عشقا فلیمت هکذا لا خیر فی عشق بلا موت یوسف اسباط از
متقدمان است رحمه الله تعالی و از ائمه شرع است و در زهد و ورع و خوف
و فزع بروی غلبه کرده علم بروی در پوشیده مات سنه ست و تسعین و مایه
شیخ الاسلام گفت که او گفته که دوستان او را سه چیز داده اند جلالت
و مهابت و محبت **معروف کرخی قدس الله تعالی سره** از طبقه اولی است
و از قدمای مشایخ استاد سری سقطی و غیر او و کنیت وی ابو محفوظ است
نام پدر وی فیروز و بعضی گفته اند فیروزان و بعضی گفته اند معروف
بن علی الکرخی پدر وی مولی بوده دربان امام علی بن موسی الرضا رضی الله
عنهما و گویند که بر دست وی مسلمان شده روزی بار داده بود از زحام
کردند در پای آمد و درآن هلاک گشت و معروف با داود طایی قدس سره
صحبت داشته و مات داود الطایی سنه خمس و ستین و مایه و معروف
در سنه مایتین از دنیا رفته و وی گفته است که صوفی اینجا مهمان است
تقاضای مهمان بر میزبان جفاست مهمان که با ادب بود منتظر بود نه متقاضی
شخصی معروف را گفت مرا وصیتی کن گفت احذر ان لا یراک الله الا فی زی
مسکین شیخ الاسلام گفت که معروف روزی فراخوام زاده گفت که چون
ترا با او حاجت بود من سوگند بر او ده و مصطفی صلی الله علیه و سلم در دعا
می گفت اللهم انی اسالک بحق السائلین علیک [illegible] العین البری بحق

نشان

اسباط بفتح همزه و سکون سین
و با و موحده و طا مهمله

المساکین

ممشاي اليك بحق ابن كان معهاي من بر و وسيلتهم وفعن المحبة فقال المحبة
ليست من تعليم الخلق انما هي مواهب الحق وفضله و قبر معروف در بغداد است
بدعا كردن و زيارت و بترك بان بجا روند و مجربست كه هر كه دعا كند مستجاب
گردد **ابوسليمان داراني قدس الله تعالى روحه** از طبقه اولياست
نام وي عبد الرحمن بن احمد بن عطية العنسي است و بعضي گفته اند عبد
الرحمن بن عطيه از قدماء مشايخ بوده از داريا كه دهي است از دههاي دمشق
و قبر وي در همان ده است و وي استاد احمد بن ابي الحواري است در
الشام و در سنه خمس عشر و مايتين از دنيا رفته ابو سليمان را پرسيدند كه
حقيقت معرفت چيست گفت آنست كه مراد جز يكي نبود در دو جهان و هم
وي گفته كه در كتابي خوانده ام كه حق سبحانه و تعالى گفته است كذب من ادعى
محبتي اذا جنه الليل نام عني و هم وي گفته گاه گفتي كه بعراق بودم و بشام
عارف بعضي ازين طايفه گفته اند كه بشام از آن عارف بود كه بعراق عابد
بود و اگر اشغال عابد تر بودي اينجا عارف تر بودي و هم ابو سليمان گفته ربما
تنكت الحقيقة في قلبي اربعين يوما فلا آذن لها ان تدخل قلبي الا بشاهدين
الكتاب والسنة و هم وي گفته كه هر چيزي كه ترا از حق سبحانه و تعالى مشغول
كند بر تو شوم است و هر چيزي كه خوي تو از حق باز كند و خوي تو با اسباب
كند ترا دشمن است و هر نفسي كه از تو بر آيد در غفلت نه در ياد حق سبحانه بر تو
داغ است و هم وي گفته اذا بكى القلب من الفقد ضحك الروح من الوجد
احمد بن ابي الحواري گويد كه ابو سليمان را گفتم كه در خلوت نماز گزاردم از آن
لذت يافتم پرسيد كه سبب لذت چه بود گفتم آنكه مرا هيچكس نديد گفت انك لضعيف
حيث خطر بقلبك ذكر الخلق و هم وي گفته لكل شيء صداء وصداء نور القلب الشبع

و هم وي

و هم وي گفته من اظهر الانقطاع الى الله فقد وجب عليه خلع ما دونه من رقبته
و هم وي گفته ابلغ الاشياء فيما بين الله و بين العبد المحاسبة **داود بن احمد
داراني رحمه الله** وي برادر ابو سليمان دارانيست و صاحب رياضت عظيم بود
و با ابو سليمان صحبت داشته بود و سخنان وي در معاملات مثل سخنان
برادر وي بود احمد بن ابي الحواري گويد از داود پرسيدم كه چگونه
در حالي كه آواز خويش در وي اثر ميكند گفت اين دل ضعيف و بيمار بود
و او را معالجه بايد كردن **ابو سليمان داود بن نصر الطائي** قدس الله سره
از طبقه اوليست از كبراء مشايخ و سادات اهل تصوف بود و در زمانه خود
بي نظير شاگرد ابو حنيفه بود رضي الله عنه و از اقران فضيل و ابراهيم ادهم
و غير ايشان بود و در طريقت مريد حبيب راعي بود و در جمله علوم حظي
وافر داشت و به درجه اعلى بود و در فقه فقيه الفقهاء بود عزلت اختيار كرد
و از رياست اعراض كرد و طريق زهد و ورع و تقوي بر دست گرفت وي را
فضايل بسيار است و مناقب مذكور وي گفته مريدي را كه ان اردت السلامة
سلم على الدنيا وان اردت الكرامة كبر على الآخرة اي پسر اگر سلامت خواهي
دنيا را وداع كن و اگر كرامت خواهي بر آخرت تكبير گوي و از معروف كرخي
قدس سره روايت كنند كه گفت هيچكس را نديدم كه دنيا را در چشم وي
قدر و خطر كمتر بود از داود طائي كه همه دنيا را و اهل آن را بنزديك وي
هيچ مقدار نبود و در فقرا بچشم كمال نگريستي اگر چه آفت بودندي **ابراهيم
بن ادهم قدس الله تعالى روحه** از طبقه اولي است كنيت او ابو اسحق است و نسب
او ابراهيم بن ادهم بن سليمان بن منصور البلخي از ابناء ملوك است سبب
توبه وي آن بود كه روزي بصيد رفته بود هاتفي آواز داد كه ابراهيم نه براي

این کار از فهمیده اند برتر بود الا که هیچ پدید آمد دست در طریقت نیکو زد و بمکه رفت
و آنجا با سفیان ثوری و فضیل عیاض و ابو یوسف غسولی صحبت داشت
و بشام رفت آنجا کسب میکرد و در طلب حلال ناطوری باغ میکرد و وی از احداث
است و او را کرامات و ولایات است و بشام از دنیا رفته در سنه احدی
او اثنتین و ستین و مایه و یقال فی سنه ست و ستین و هذا اکثر شیخی
با ابراهیم ادهم همراه شد و همراهی وی دیر کشید چون میخواست که جدا شود
گفت شاید که درین صحبت از من رنجه شده باشی که بی حرمتی فراوان کردم ابرهیم
گفت من ترا دوست بودم دوستی عیب تو بر من بپوشید من از دوستی
تو خود ندیدیم که نیک میکنی یا بد شعر ویقبح من سواک الفعل عندی
وتفعله فیحسن منک ذاکا عثمان عماره گفت که بر زمین حجر بودم با ابرهیم بن
ادهم و محمد بن ثوبان و عباد منقری سخن میگفتیم جوانی دور تر نشسته
بود با ارادت و نیاز بهم گفت ای جوانمردان من مردی ام که این کار
میکردم بشب نخسپم و بروز هیچ نخورم و عمر خویش را بخش کرده ام و سال
حج کنم و یکسال غزا میکنم که مرا و بی نمیس سر و در دل خود هیچ چیز نمی یابم
و نمیدانم که سر این چه کو بیده هیچکس از ما جواب وی کان نداد و در سخن خویش
برفتند و لخته یکی از یاران گفت که مراد این نیاز وی بسوخت گفتم ای جوانمرد
ایشان که کرد این کار میکردند و از ان خواهان و طالب آن نه در او را طاعت
و خدمت میکوشند در نکو بستن و تیز بینی میکوشند شیخ الاسلام
گفت این نه آنست که خدمت و طاعت نباید کرد یعنی با آن چیزی دیگر
میباید صوفی بی خدمت نبود اما تصوف نه خدمت است صوفیان خدمت
بنگذارند که از همه خلق ربایست ارند اما آنچه کنند بر و نشمارند یعنی عوض

و مزد

ومزد و مکافات آن طلب نکنند و مایه ایشان چیزی دیگر است در باطن نه
در ظاهر ظاهر بتلبیس گذارند و بباطن در جهانی دیگر زیند ابو القاسم نصر
آبادی گفت جَذْبَةٌ مِنْ جَذَبَاتِ الحقِّ تُوازِی عَمَلَ الثَّقَلَین یک کشیدن که
دل تو با او نگرد یعنی محبت و معرفت و صحبت ترا به از کردار آدمی و پری
ابرهیم ادهم و علی بکار و حذیفه مرعشی و سلم خواص یاران یکدیگر بودند
با یکدیگر سعیت کردند که هیچ چیز نخوریم مگر که دانیم که از حلال است چون در ماندند
از یافتن حلال بی شبهه با اندک خوردن آمدند گفتند چندان خوریم
که از آن چاره نبود و باری شبهه اندک تر بود ابرهیم بن سعد العلوی الحسنی
قدس الله سره کنیت وی ابو اسحق است شریعت حسینی از قدیمان مشایخ
است از اهل بغداد از آنجا بشام رفت و آنجا متوطن شد صاحب کرامات
ظاهر بود نظیر ابرهیم ادهم شیخ الاسلام گفت که هزار و دویست و اند شیخ
شناسم ازین طایفه دو علوی بوده اند یکی ابرهیم بن سعد دیگر حمزه علوی
صاحب کرامات ابراهیم سعد اوستاد ابو الحارث اولاسی است ابو الحارث
اولاسی در ابتداء ارادت بخانه خود خایگینه می پخت چون در پخت بی یاران پیش
ابرهیم سعد رفت و وی در راه بود پای در آب نهاده ابو الحارث گفته است
بیارد دست بوی داد پای که در آب بود خوش شد ابرهیم گفت پای تو در خایگینه
آویخته است باین سخن وی را مطالبه و عتاب کرد بران کار بس گفت تو نه
جوینده این کاری برو و از خلق عزلت گیر و فراغت دلجوی و گرد کم دار
کرد ابو الحارث الاولاسی رحمه الله تعالی نام وی فیض بن الخضر است شاگرد
ابرهیم سعد علوی است وی گفته در ابتدای دیدن من ابرهیم سعد را
آن بود که در عنفوان ایام موسم اولاس بعزیمت مکه بیرون آمدم در راه
سه تن باز خوردم گفتم که من هم با شما همراهم دو تن از ایشان جدا شدند

از بجالسه بنظر در بجاهر

بکار بفتح با موحده و تشدید کاف مرعشی بفتح میم و سکون را و کسر شین معجمه سلم بکسر سین و سکون لام خواص بفتح خا معجمه و تشدید واو و صاد ۱۲

این کار مکرد ۱۲

بفتح همزه و سکون واو و کسر سین مهمله ۱۲

من ماندیم و یک تن وان ابرهیم سعد علوی بود شریف بود حسنی گفت
بجامی روی گفتم بشام گفت من بکوه لکام می روم بعد ازان جدا شدیم
اما همیشه کتابت وی بمن می آمد و هم وی گفته که روزی با ابرهیم علوی
از کوه لکام می آمدیم لشکری دراز کش زنی را گرفته بود وان زن بما
استغاثه کرد ابراهیم با این لشکری سخن گفت قبول نکرد دعا کرد ان لشکری
و زن هر دو بیفتادند بعد ازان زن برخاست و لشکری بمرد من گفتم دیگر
با تو مصاحبت نمی کنم که تو مستجاب الدعوه می ترسم که از من بی ادبی ظاهر
شود و بر من دعا کنی گفت ایمن نیستی گفتم نی پس وصیت کرد و گفت
تا بتوانی بکمتر چیزی از دنیا قناعت کن و هم وی گفته که روزی در اوکاس
نشسته بودم دل من بجهة بیرون رفتن در حرکت آمد بیرون آمدم
دیدم که شخصی در میان درختان نماز میگذارد مرا هیبت او فرو گرفت
چون نیک نظر کردم ابرهیم سعد بود نماز را کوتاه کرد و سلام داد و بکنار
جوی آمد و لب بجنبانید ماهیان بسیار صف کشیده روی بوی نهادند بخاطر
من گذشت که صیادان کجا اند همه متفرق شدند پس گفت ای ابو الحارث
تو مرد این کار نه برو باد که درین ریگها از خلق پنهان باشی و بقلیلی ان
دنیا بسازی تا اجل تو برسد و غایب شد و ندیدم او را و هم ابو الحارث گفته
که اوازه ذو النون شنیدم بجهة مسئله چند بعزیمت زیارت وی کردم
چون بمصر رسیدم گفتند وی دی روز از دنیا برفت پس قبر وی رفتم
و بر روی نماز گزاردم و بنشستم مرا خواب در ربود و بر ابخواب دیدم آنچه
مشکل داشتم از وی سوال کردم جواب گفت ابرهیم شیبه هروی
قدس الله روحه کنیت وی ابو [illegible] صحبت ابراهیم بن ادهم و کان من
اقران ابو یزید وی در اصل از کرمان بوده و در هراة اقامت کرده بوده ازان

ویرا هم وی

ویراهم وی گویند و قبر وی در قزوین است بزرگوار و متبرک به وی گفته
که بصحبت ابراهیم ادهم رسیدم اول مرا دلالت بتجرید کرد ازدنیا بعد ازان
مرا دلالت بکسب کرد کسب میکردم و بر فقرا نفقه میکردم بعد ازان مرا گفت
کسب را بگذار و توکل خود را بر خدای درست کن تا ترا صدق و یقین حاصل
آید انچه گفت فرمان بردم بعد ازان فرمود که ببادیه بر قدم تجرید در آی
بر قدم تجرید ببادیه در آمدم مرا صدق توکل و اعتماد بر خدای تعالی میسر
شد گفته اند که وی را جاهی عظیم بود در هرات چندیج بکرد بر توکل و در همه
دعایی کرد و میگفت اللهم اقطع زرقی عن ایدی الناس الخلق و ذهبهم بحجة
گوید که بعد ازان روزها گرسنه می ماندم و چون بیازار میگذشتم مردم
با هم میگفتند این کسی است که هر شب چندین و چندین درم نفقه میکند
وقتی بحج رفت بر قدم تجرید و چند روز در بادیه هیچ نخورد و هیچ نیاشامید
گفت نفس من با من حدیث کرد که ترا نزدیک خدای تعالی قدری و منزلتی
هست ناگاه شخصی از جانب دست راست با من در سخن آمد و گفت یا ابرهیم
ترا بی الله نفسی ای بر نگریستم و گفتم قد کان ذلک بود انچه میگویی پس
گفت میدانی که چند گاه هست که من اینجا ام هیچ نخورده و هیچ نخواسته با انکه
بر جای مانده و بر زمین افتاده ام گفت خدای تعالی داناتر است گفت هشتاد
روز است و من شرم میدارم از خدای تعالی که خاطری که ترا واقع شده است
مرا واقع شود و اگر بر خدای تعالی سوگند دهم که این درخت را زر کند ان
همه زر کرداند و ببرکت دیدار وی مرا اکلی حاصل شد روزی بایزید
با اصحاب خود نشسته بود گفت برخیزید که استقبال دوستی از دوستان
خدای نیم میرویم چون بدر رسیدیم ابرهیم شیبه را دیدند که

می‌آمد بایزید او را گفت در خاطر من آمد که باستقبال تو آیم و ترا شفیع کنم

بخدای تعالی در حق خویش ابرهیم گفت اگر در همه خلق مرا شفاعت دهد باره

گل بخشیده باشند شیخ در او متحیر شد که سخن زیبا گفت وی گفته که روزی — جواب م

بمجلس بایزید حاضر گشتم مردمان میگفتند فلان کس علم از فلان گرفته است

بایزید گفت مسکینان علم خود از مردگان گرفتند و ما علم از زنده گرفتیم که هرگز

نمیرد وهم وی گفته مَن اَرادَ اَن یَبلُغَ الشَّرَفَ کُلَّ الشَّرَفِ فَلیَختَر سَبعًا عَلی سَبعٍ

الفقر علی الغنی والجوع علی الشبع والدون علی المرتفع والذل علی العز والتواضع

علی الکبر والحزن علی الفرح والموت علی الحیوة ابرهیم رباطی رحمه الله تع

وی مرید ابرهیم ستنبه است و طریقه توکل از وی گرفته است و قبر وی بر در

رباطه زنگی زاده است در هراة وقتی با ابرهیم ستنبه در سفر بود چون در راه

میرفتند ابرهیم ستنبه مر رباطی گفت که با تو هیچ معلومی هست و یا خود هیچ

زادی بر گرفته رباطی گفت نه باره دیگر برفت باز گفت رباطی با تو هیچ معلوم

هست گفت نه باره دیگر برفت پس بنشست گفت راست بگوی که پای من گران

شد نمیتوانم رفت رباطی گفت با من جفت شراک نعلین است که چون یکی بگسلد

در آن کشیم اکنون نگسسته است گفتم نه گفت پس بینداز که معلوم است از آن — گفت م

نمیتوانم رفت رباطی از آن بینداخت اخشم میخواست که برود تر دو ال یکی بگسلد

تا وی را سرزنش کند قضا را یکی بگسست دست فرا کرد که بیرون کند دیگری

افتاده دید همه راه همچنین بود خوش وی را گفت کذا مَن عامَلَ اللهَ عَلَی الصِّدقِ ابرهیم

اطروش رحمه الله تع شیخ الاسلام گفته که وی از متلخان است و وی

گفته که زکوه صوفی کف او است و دل پر او دست او است و خزینه او او است

یعنی حق سبحانه و تعالی شیخ الاسلام گفت هر که برین سفره بکاری فرا داشت

خود

خود دهد گمان در هلاک و گفت من در بادیه افتاد گفتند سبب چه بود گفت

سبب سوزنی سفر میرفتم گفتم سوزنی باید چون فرا دست آمد گفتم چیزی باید

که در آنجا نهم کنفی بدست آوردم گفتم کنف در دست نتوان گرفت رکوه بدست

آوردم گفتم حمایلی شوام کرد رفیقی بدست آوردم اسباب فراهم شد تا باینجا

رسید این همه از آن سوزن شد لابرهیم الخواص قدس الله سره شعر لقد

وَضَحَ الطَّرِیقُ اِلَیکَ وَضَّاحًا * فَما اَحَدٌ بِغَیرِکَ یَستَدِلُّ * فَاِن وَرَدَ الشِّتاءُ فَاَنتَ کِنفًا

وَاِن وَرَدَ المَصیفُ فَاَنتَ ظِلٌّ ابرهیم الصیاد بغدادی رحمه الله تع کنیت وی

ابواسحق است با معروف کرخی صحبت داشته بود معروف وی را گفته بود که لازم

گیر فقر را و مشو از آن مذهب وی تجرید و انقطاع بود جنید گوید که روزی

پیش سری سقطی آمد پاره حصیر ازار خود ساخته چون سری ازار دید یکی از

اصحاب را فرمود تا برای وی جبه از بازار بخرند گفت ای ابواسحق این را بپوش

که با من ده درم بود چنان برای تو این جبه را خریده‌ام ابراهیم گفت با فقرا می‌نشینی

و ده درم ذخیره میکنی و از او نپوشید ابراهیم آجری صغیر رحمه الله تع

کنیت او نیز ابواسحق است ابو محمد حریری و ابو احمد مغازلی گویند که یهودی

پیش ابراهیم اجری آمد بتقاضای چیزی که پیش وی داشت بعد از آن که با هم

سخن گفتند یهودی گفت مرا چیزی بنمای که از آن شرف اسلام و فضل او بر دین

خود بدانم تا ایمان آرم گفت راست میگویی گفت آری ابرهیم گفت ردای خود را

بمن ده ردای وی را بسته و در میان ردای خود بپیچید و در آتش جامه خانه

انداخت و در عقب آن در آمد و آن را برگرفت و ردای خود را از آن بکشاد

ردای یهودی در میان سوخته و ردای وی بی‌عیب و سلامت یهودی ایمان

آورد ابرهیم اجری کبیر رحمه الله تع جنید گوید از عبدون زجاج شنیدم

که ابراهیم آجری مرا گفت کان یرید لی الله خیرا حجل احکه ساعة تخیر لک بما اطلعت
علیها الشمس محمد بن خالد الآجری رحمه الله تعالی از مشایخ بزرگست
جعفر خلدی از وی بسیار حکایة میکند از وی آورده اند که گفته است وقتی که بعمل
آجری مشغول بودم در میان خشتهایی که زده بودم میرفتم ناگاه شنیدم که خشتی
مر خشت دیگر را گفت که سلام بر تو باد که امشب بآتش در می‌آیم من خود را از امتنع
کردم از آن که خشتها را بآتش در آرند و همه را بر آن حال بگذاشتم و بعد از آن
دیگر خشت نپختم ابراهیم بن شماس السمرقندی رحمه الله مدتها ببغداد مقام داشت
و بسمرقند باز آمد وقتی لشکری از کفار بدر سمرقند آمد شبی برخاست و بیرون
رفت و با یکی بر آن لشکر زد جمله درهم افتادند و یکدیگر را بسیار بکشتند و باقی را
هزیمت کردند وی گفته هر کس میگوید ادب چیست من میگویم ادب آنست که خود را
بشناسی و وفات وی بسمرقند بود فتح بن علی الموصلی قدس الله تعالی روحه از بزرگان
و متقدمان مشایخ موصل است بشر حافی از نظیران اوست در سنه عشرین و مائتین
برفته از دنیا پیش از بشر حافی بهفت سال روز عید اضحی در کوچهای گذشت
آن قربانها نهاده دید که میکردند گفت الهی دانی که چیزی ندارم که برای تو قربان
کنم من این دارم و پس انگشت بر گلو نهاد و بیفتاد بنگریستند برفته بود و خطی
سبز بر گلوی وی روزی بخانه بشر حافی آمد گفت اگر چیزی خوردنی داری
بیار طعام آوردند لختی بخورد و باقی در گلیم نهاد و ببرد و بعضی از ایشان دید گفت
که فتح امام متوکلانست که طعام برداشت و ببرد بشر گفت او شما را می‌آموزد که
چون توکل درست شود هیچ زیان ندارد شیخ الاسلام گفت که چون تجرید درست
شود بملک … ایمان معلوم … چون تجرید درست نشده باشد استین [illegible]
… درست معلوم … فتح بن شخرف المروزی قدس الله تعالی روحه کنیت او ابو نصرست

از قدما

از قدماء مشایخ خراسانست با … عبدالله بن احمد حنبل گوید که
از خراسان چون فتح بیامد سی سال در بغداد بود از بغداد قوت
نخورد از انطاکیه و طرسوس بوی می‌آوردند و میخورد در حالت نزع بلخی که چیزی
میگفت گوش با او داشتم وی گفت الهی اشتد شوقی الیک فعجل قدومی علیک
… پشت بر ساق وی دیدند نبشته بعد لله سبز برخاسته از پوست
که الفتح لله شیخ الاسلام گفت که ابراهیم حربی گفت که مصحف من دیدم از نبشته را
گویند که سی و سه بار بروی نماز کردند قریب سی هزار مرد مات للنصف
من شعبان سنة ثلث وسبعین ومائتین بشر بن الحارث بن عبدالرحمن الحافی قدس سره
از طبقه اولیاست کنیت او ابو نصرست گویند اصل وی از بعض دیهای
مروست مقیم بغداد گشته بود آنجا برفته از دنیا روز چهار شنبه ده روز از
محرم گذشته سنة سبع و عشرین و مائتین پیش از احمد حنبل با او همراه بود بزرگ
میداشت از احمد حنبل تا آنگاه که فتنه مخلوق گفتن قرآن افتاد وی در خانه
نشست و احمد پای پیش نهاد و برا گفتند یا ابا نصر چرا بیرون نیایی و سخن نگویی
نصرت دین را و تقویت اهل سنت را گفت هیهات احمد حنبل در مقام پیغمبران استاده
است که من چون وی توانم کرد مرا طاقت آن نیست و وی گفته است ما اعظم من
مصیبة من فاته الله عز وجل بشر الطبرانی قدس الله تعالی از متقدمان مشایخ
طبریه بود و بسیار بزرگ بود و صاحب کرامت و … خبر او هر چند که مشایخ گفته اند
گفتا بشر در طبریه مارا از روم امینی است چون … بشنید غلامان داشت
که قیمت هر یک هزار دینار بود همه را آزاد کرد پسرش گفت مارا درویش کردی
گفت ای پسر شکر آن را کردم که حق سبحانه و تعالی مرا … در دستان
خود داشته … حاتم حربی رحمة الله تعالی کان فی … لمباته الدنیا

مي آمد آنشب حافي بزيارت وي ميرفت روزي بيمار شد بشر حافي بعيادت وي آمد
ديد كه خشتي زير سر نهاده و يك پاره بورياي كهنه در زير پهلوي انداخته
چون بيرون آمد همسايگان وي گفتند بيست سالست كه همسايه ماست هرگز از ما
حاجتي نخواسته است شقيق بن ابرهيم البلخي قدس الله تعالى سره از طبقه اولي است
و كنيت او ابو علي است و وي در اول صاحب راي بود صاحب حديث گشت
و سني و پاكيزه شاگرد زفر است از قدماء مشايخ بلخ است استاد حاتم اصم و با
ابرهيم ادهم صحبت داشته و از نظيران وي است و بر وي زيادت كرده در زهد
و فتوت بر طريق توكل رفتي وقتي با ابرهيم ادهم گفت كه شما در معاش چگونه
ميكنيد گفت ملچوني يابيم شكر ميكنيم و چون نمي يابيم صبر ميكنيم شقيق گفت
سگان خراسان همچنين ميكنند ابرهيم گفت پس شما چون ميكنيد گفت ملچوني يابيم ايثار
ميكنيم و چون نيابيم شكر كنيم ابرهيم ادهم بوسه بر سر وي داد و گفت استاد تو باشي و در كتاب
سير السلف اين حكايت را بعكس اين آورده آنچه اينجا نسبت بابرهيم ادهم كرده اينجا
نسبت بشقيق كرده و آنچه اينجا نسبت بشقيق كرده آنجا نسبت بابرهيم ادهم كرده والله
تعالى اعلم شقيق گفته كه با ابو يوسف قاضي در مجلس ابو حنيفه رضي الله عنهم
حاضر ميشدم مدتي ميان ما مفارقت افتاد چون ببغداد در آمدم ابو يوسف را
ديدم در مجلس قضا مردمان گرد بر گرد وي جمع گشته بمن نگاه كرد و گفت ايها
الشيخ چه بوده است كه تغيير لباس كرده گفتم آنچه تو طلب كردي يافتي و آنچه
من طلب كردم نيافتم لاجرم ملامت زده و سوگوار و كبود پوش گشته‌ام ابو يوسف
گريان شد و وي گفته كه من از گناه ناكرده بيش از آن ميترسم كه از گناه كرده
يعني دانم كه چه كرده‌ام اما ندانم كه چه خواهم كرد و وي گفته توكل آنست كه دل
تو آرام گيرد بآنچه خداي تعالى وعده فرموده است و هم وي گفته اصحب الناس

كا

كما تصحب النار خذ منفعتها واحذر ان تحرقك و در بعض تواريخ بلخ مذكور است
كه شقيق را در سنه اربع و سبعين و مائة در ولايت ختلان شهيد كردند و قبر — خذلان ر بدل
وي ببلخ است داود البلخي قدس الله سره از قدماء مشايخ خراسان است
ابرهيم ادهم گويد كه در ميان كوفه و مكه با مردي مصاحب شدم چون فريضه نماز
شام گزاردم بعد از آن دو ركعت سبك گزارد و در زير لب سخني گفت از جانب
دست راست وي كاسه ثريد و كوزه آب پيدا آمد خود بخورد و مرا نيز داد اين
قصه را با يكي از مشايخ كه صاحب آيات و كرامات بود بگفتم گفت اي فرزند وي برادر من
داود است و وصف حال وي چندان بگفت كه هر كه در آن مجلس بود بگريست پس
گفت وي از ديهي از ديههاي بلخ است كه آن ديه بر ساير بقاع افتخار دارد كه داود
از وي است پس آن شيخ از من پرسيد كه ترا چه آموخت گفتم اسم اعظم گفت كدام است
گفتم آن در دل من از آن بزرگترست كه بر زبان بگذرانم حارث بن اسد المحاسبي قدس الله روحه
از طبقه اولي است كنيت او ابو عبد الله است از علماء مشايخ و قدماء ايشان جامع علوم
ظاهر و علوم باطن و اصول و معاملات و اشارات و وي را تصانيف بوده استاد بغداديان
است باصل از بصره است اما در بغداد برفته از دنيا در سنه ثلث و اربعين و مائتين
پس از جمله احمد حنبل بود و سال حارث گفته من صحح باطنه بالمراقبة والاخلاص
زين الله ظاهره بالمجاهدة واتباع السنة وهم وي گفته من لم يهذب نفسه بالرياضات
لا يفتح له السبيل الى المقامات ابو عبد الله خفيف گويد اقتدوا بالخمسة من شيوخنا
والباقون سلموا لهم حالهم حارث المحاسبي والجنيد و رويم وابن العطاء وعمرو
بن عثمان المكي قدس الله تعالى اسرارهم لانهم جمعوا بين العلم والحقايق و هم حارث
محاسبي گفته صفة العبودية ان لا ترى لنفسك ملكا وتعلم انك لا تملك لنفسك ضرا
ولا نفعا گويند حارث محاسبي رحمه الله [illegible] درم ز دست نشست بديوار

بان نهاد و چند روز آنجا نشست از او پرسیدند که حال خود را عجب میداری گفت شرم
میدارم که در حضرت مشاهده بنده وار نشینم ابو تراب النخشبی قدس الله روحه
از طبقهٔ اولی است نام وی عسکر بن الحصین است و گفته اند که عسکر بن محمد
بن الحصین از اجلهٔ مشایخ خراسان است بعلم و فتوت و زهد و توکل و با ابو حاتم
عطار بصری و حاتم اصم بلخی صحبت داشته استاد ابو عبد الله جلا و ابو عبید بسری
است ابو تراب با سیصد رکوه دار در بادیه شد دو تن با وی بماندند ابو
عبد الله جلا و ابو عبید بسری و دیگر همه باز گشتند و وی گفته که عارف آنست
که هیچ چیز او را تیره نکند و همه چیز باو روشن شود و هم وی گفته که نیست
از عبادات چیزی با منفعت تر از اصلاح خواطر دلها و هم وی گفته مَنْ
شَغَلَ مَشْغُولًا بِاللهِ اَدْرَكَهُ الْمَقْتُ فِي الْوَقْتِ که چون اعراض حق سبحانه بنده را همراه
شد زبان او در اولیاء حق بطعن و رد و انکار دراز شد و ابو تراب در بادیه
در نماز بود باد سموم وی را بسوخت یکسال بر پای ایستاده بماند در سنه خمس و اربعین
و مائتین بود آن سال که ذو النون برفت از دنیا ابو تراب الرملی رحمه الله تعالی
وی بود که با اصحاب خود از مکه بیرون آمد ایشان را گفت شما بر راه جاده بروید
که من براه تبوک میروم گفتند گرمای سخت است گفت چاره نیست لیکن چون به
رمله در آیید در خانه فلان دوست ما فرود آیید چون برمله رسیدند در خانه
وی فرود آمدند برای ایشان چهار قطعه گوشت بریان کرده آورد ناگاه [illegible]
گربه ای از هوا در آمد و یک قطعه را ببرد ایشان گفتند آن روزی ما [illegible]
نخوردند چون بعد از دو روز ابو تراب آمد از وی پرسیدند که در راه هیچ چیز
یافتی گفت نی مگر فلان روز که گربه ای یک پاره بریان بکرم بمن انداخت
گفتند بتعین ما با هم طعام خورده ایم که آن گربه پیش ما ربوده بود ابو تراب گفت صدق

چنین

از اجلهٔ مشایخ خراسانست بعلم و فتوت [illegible]

عن الله م

و هم وی گفته اذا تواترت علی احدکم النعم فلیبک علی نفسه فقد سلک غیر طریق الصالحین و کان هو ایضا یقول بینی و بین الله عهد ان لا امد یدی الی حرام الا قصرت یدی [illegible] و هم وی گفته م

چنین باشد ابو حاتم عطار قدس الله تعالی روحه از اقران ابو تراب بود و استاد
ابو سعید خراز و جنید گفته اند کان ابو حاتم العطار ظاهره ظاهر التجار و باطنه
باطن الابرار و گفته اند اول کسی که از علوم اشارت سخن گفت وی بود چون صوفی
دیدی با مرقع و فوطه گفتی یا ساداتی قد نشرتم اعلامکم و ضربتم طبولکم فیا لیت
شعری فی اللقاء ای رجال تکونون شیخی در سرای ابو حاتم عطار شد در بزد گفت
کیست گفت درویشی است که الله میگوید ابو حاتم در باز کرد و بیرون افتاد و
روی بر خاک نهاد و بوسه بر روی وی داد و گفت کسی ماند که میگوید الله و فتی
بغداد را آراسته بودند و فسق بسیار میرفت شبلی را بخواب گفتند اگر نه آن
بودی که تو میگویی یا الله ماهی بغداد بسوختی شبلی آنرا باز گفت گفت ما این میگوییم
که الله گفت شما میگویید الله نفسا بنفس و من میگوییم الله حقا بحق قل الله ثم ذرهم شعر
حقیقة الحق شیء لیس یعرفه الا المجد فیه حق بحق یعنی شیخ الاسلام گفت که همه
خلق میگویند الله و از هزار در یکی او بیند و این قوم میگویند الله و از نشان خود
میگویند که کل شیء ما خلا الله باطل و کل نعیم لا محالة زائل و ابو حاتم گفته السنا
بالقلوب سری بن المغلس السقطی قدس الله تعالی سره کنیت او ابو الحسن است استاد
جنید و سایر بغدادیان است از اقران حارث محاسبی و بشر حافی است و شاگرد
معروف کرخی و آنان که از طبقهٔ ثانیه اند اکثر نسبت بوی درست کنند و ببغداد
سه شنبه سیوم رمضان سنه ثلث و خمسین و مائتین برفته از دنیا جنید گفته
مَا رَاَيْتُ اَعْبَدَ مِنَ السَّرِيِّ اَتَتْ عَلَيْهِ سَبْعُونَ سَنَةً مَا رُئِيَ مُضْطَجِعًا اِلَّا فِي عِلَّةِ
الْمَوْتِ و هم جنید گفته که روزی بخانه سری در آمدم خانه خود را می رفت نشسته
و این بیت میخواند و میگریست شعر لا فی النهار و لا فی اللیل لی فرج فلا
اُبالی اطال اللیل ام قصرا سری جد وقتی که مختصر بود جنید را گفت ایاک و صحبة

تلقاء بدل

بالای وی کرد

از طبقهٔ اولست مو

پیوسته درار فراق ان روی چو ماه
نشسته دو دیده باز هم بر سر راه

الاسرار و لا تقطع عن القلب صحبة الاخیار نیم شب نهی نه روزان الهوا خواهی
شب من دراز خواهی کوتاه شیخ الاسلام گفت که جنید گفته که روزی پیش سری
سقطی بودم نشسته قومی بر در سرای وی بودند نشسته سری مرا گفت کیست
بر در هیچ بیگانه نیست گفتم نه دوستی است همین کار میجوید گفت وبر انجوان
خواندم سری باوی در سخن امد دبی بماند و سخن چنان باریک شد که من
هیچ در نیافتم شک در گشتم اخر سری گفت شاگردی که کرده گفت بهراة مرا
استادیست که فرائض نماز مرا بر وی می باید اموخت اما علم توحید او مرا تلقین
میکند سری گفت با این علم در خراسان بجای برده جای بس چون ابجا برسد
هیچ جای نیابی سری گفته که معرفت از بالا فرود آید چون مرغ پر و باز کشان
تا دلی بیند که در وی شرم بود و حیا انجا فرود آید و هم وی گفته بدایة المعرفة
تجرید النفس للتعرف الحق وهم وی گفته من تزین للناس بما لیس فیه سقط
من عین الله عز و جل و هم گفته که در هوس بسیار رسیدم جمعی از کران
جانان فرا یان بعیادت من امدند و چندان نشستند که من جست آزار یافتم
و ملول شدم بعد از ان از من استدعا کردند دست برداشتم و گفتم اللهم علمنا
کیف نعود المریض جنید گفته که روزی بر سری سقطی در امدم مرکاری
فرموده بود زود از ان بپرداختم و پیش وی رفتم کاغذ پاره بمن داد در وی نوشته
که سمعت حادیا یحدو فی البادیة و یقول ابکی و ما یدریک ما یبکینی ابکی حذار
ان تفارقینی و تقطعی حبلی و تهجرینی خون میگریم و از توجه نهان دارم کو بهیچه این
شعر
دو چشم گریان دارم صد جاک کرده دلی بوصال شادان دارم صد جاک دار ز
هجران دارم ومنهم ابو علی بن عبد الحمید الغضایری رحمه الله علیه از متقدمان
مشایخ است له الاحوال البدیعة والاعمال الرفیعة وکان یعد من الابدال

وی گوید

وی گوید در خانه سری بکو فتم شنیدم که می گفت اللهم من شغلنی عنک فاشغله
بک عنی از برکت دعای وی حق سبحانه و تعالی مرا چهل حج پیاده از حلب روزی
کرد ابو جعفر السماک رحمه الله تعالی وی بغدادی است از مشایخ سری
سقطی معروف وی منقطع و متعبد بوده است جنید گوید که از سری شنیدم
که گفت روزی ابو جعفر سماک بر من در امد دید که گرد من جمعی نشسته اند
ابن بایستاد و ننشست پس بمن نگریست و گفت یا سری صرت مناخ البطالین
و باز گشت و اجتماع ان جماعت را کرد من نپسندید احمد بن خضرویه البلخی
قدس الله تعالی سره از طبقه اولی است کنیت او ابو حامد است از بزرگان مشایخ
خراسان است از بلخ بوده با ابو تراب نخشبی و حاتم اصم صحبت داشته بود و ابراهیم
ادهم را دیده بود وی گوید که ابراهیم ادهم گفت التوبة هی الرجوع الی الله
بصفاء السر از نظیران بایزید و ابو حفص حداد است در سفر حج ابو حفص را
زیارت کرده در نیشابور و بایزید را در بسطام ابو حفص را گفتند که
ازین طایفه کرا بزرگتر دیدی گفت از احمد خضرویه بزرگتر ندیدم بهمت
و صدق احوال منخضر ان احمد طلب وصیت کرد گفت امت نفسک حتی
تحییها و هم وی گفته الطریق واضح والحق لائح والداعی قد اسمع فما التحیر
بعد هذا الا من العمی توفی رحمة الله فی سنه اربعین و مائتین و قبر
بلخ مشهور و زیارتگاه است یحیی بن معاذ الرازی روح الله روحه از طبقه
اولی است کنیت او ابو زکریاست و لقب او واعظ یوسف بن الحسین
الرازی گفت در صد و بیست شهر رسیدم ابدال را علما و حکما و مشایخ
هیچکس ندیدم قادر تر بر سخن از یحیی معاذ رازی و وی گفته انکسار العاصین
احب الی من صولة المطیعین شیخ الاسلام گفت ... بو که مر در ... طاعت

افکند واز انجا بیرون آرد یعنی در غرور افکند و معجب شود بخود و قت
بود که در شغلی افکند مایه معصیت و ویرا ازان نیکوئی بیرون آرد در ان غفلت
و بر ان بخود مشغول کند و نظاره خود بوی از زلتی دارد خداوند است
هر چه کند و خواهد تواند و ویرا رسد و ایمن بودن برهم دو غرور و مکر است
که حکم او در ان ندانی و عاقبت خود در ان نشناسی باید که دلیر نباشی که الله
تعالی گله میکند از قومی که دلیر وار در معصیت وی میروند و میگویند
سَیُغْفَرُ لَنَا این خود مارا بیاس نندهیچ چیز در گناه بتر از حقیر داشتن
ان نیست در حقارت ان منگر در ان نگر که با که میروی یحیی معاذ را گفتند
قومی میاندی که میگویند که ما بجایی رسیده ایم که مارا نماز نمی باید کرد گفت بگو
رسیده اید اما بدوزخ رسیده اید و وی گفته صدق المحبّة العمل بطاعة
المحبوب و هم وی گفته که زاهدان غریبان دنیااند و عارفان غریبان اخرت و هم
وی گفته که حق سبحانه و تعالی چون دوست دارد دل ایشان در خود
بست کسی که کسی را دوست دارد دل او را هم خود بسته دوست دارد و هم
وی گوید که ان دوست چون دوست دید وی دوست مزید و هم وی گفته
که اهل معرفت وحشتُ الله اند در زمین بالحق مر انست نگیرند و هم وی گفته
که حقیقت محبت آنست که به بر نیفزاید و بجفا نکاهد قال اهل التاریخ
خرج یحیی بن معاذ الی بلخ واقام بها مدة ثم رجع الی نیسابور ومات
بها سنة ثمان و خمسین ومائتین خلف بن علی رحمه الله تعالی وی از مصر
بود با یحیی معاذ رازی صحبت داشته بود وی گفته که وقتی در مجلس یحیی بودم
یکی را وجدی پدید آمد دیگری از شیخ پرسید که ویرا چه بوده است گفت
سخن حال وی شنید [illegible] دلش کشف شد صفت انسانیت

محو شد

محو شد بعضی از لشکر از غیر گسسته شد ابو یزید بسطامی قدس الله تعالی روحه از طبقه
اولیاست نام وی طیفور بن عیسی بن ادم بن سروشان است جد او گبری بوده
مسلمان شد و ما از اقران احمد خضرویه و ابو حفص و یحیی معاذ است و شقیق بلخی را
دیده بود و وفات او در سنه احدی وستین ومائتین بوده و در سنه اربع و ثلثین مائتین کرام
نیز گفته اند و اول درست تر است و استاد وی کردی بوده وصیت کرده که قبر وی سن ۴
که تو از استاد من بهیدحرمت استاد دار و وی از اصحاب رای بوده لیکن ویرا
ولایتی کشاد که مذهب در ان پدید نیامد شیخ الاسلام گفت که بر بایزید فراوان
دروغها بسته اند یکی است که وی گفت شدم خیمه زدم برابر عرش شیخ الاسلام
گفت این سخن در شریعة کفر است در حقیقت بُعد حقیقت درست میگوید
بنهادید آوردن خویش حقیقت چیست بر رستن از خویش حقیقت بنا بود
خود درست کن برابر گفتن خود گفتن کفر است توحید بعد و کانکی درست میگوید
و این سید لذتی باید نه فرا رسیدن حصری گفت اگر عرش پیش کافر باشم چند متمکن
بوده او را بوی خوش بوده امر و نهی را بنهاده داشته و کار از اصل کرفته لاجرم شعله
همه فوقها را در زیر پای بر فت اند او را گفتند وطن تو کجاست گفت زیر عرش
یعنی غایت همت من و منتهای نظر من و ارام جان و سر انجام کار من آنست
که الله تعالی گفت موسی را که تو غریبی و من وطن تو میگویند که چون بایزید
نماز میکردی قعقعه استخوان سینه وی بیرون امدی و می شنیدند
از هیبت حق و تعظیم شریعت بایزید به مرگ گفت الهی ما ذکرتک الا عن
غفلة و ما خدمتک الا عن فترة هرگز یاد نکردم ترا مگر از سر غفلت و هرگز
ترا نپرستیدم مگر از سر فترت این بگفت و برفت او سوی کوی بشاکرد وی
که بایزید را گفت الله تعالی را بخواب دیدم گفتم راه بتو چیست که از خود نفس

کذشته رسیدی شیخ الاسلام کفت راه بشناخت الله تعالی آشنا است راه بیافت
او عزیز است بایزید را قدس سره پس از مرک بخواب دیدند کفتند ای پیر
حال تو کفت مرا کفتند ای پیر چه آوردی کفتم درویشی بدرکاه ملک شود
وی را نکویند چه آوردی کویند چه خواهی و کویند در نیسابور عجوزه بوده
عراقیه نام از زهاد سوال کرد وی از دنیا برفت بخوابش دیدند کفتند
حال تو چه شد کفت کفتند چه آوردی کفتم آه همه عمر با این در حالت
میکردید کم خدای دهاد و اکنون میکویید چه آوردی کفت راست میکوید
از وی باز شوید ابو علی سندی قدس الله تعالی روحه در شرح شطحیات شیخ
روزبهان بقلی آورده است که وی از استادان بایزید است بایزید کوید که
من از ابو علی علم فنا در توحید می آموختم و ابو علی از من الحمد و قل هو الله
ابو حفص حداد قدس الله تعالی سره از طبقه اولی است نام وی عمر بن سلمه
است از دههای نیسابور است یکانه جهان بود و شیخ ملامت و پیر ابو عثمان
حیری است و شاه شجاع کرمانی بوی نسبت درست کند شیخ الاسلام کفت
که وی نمونه جهان بود در وقت خود حق سبحانه و تعالی او را فرا نمود که مرا
چنین باید بود قال المومل الجصاص الشیرازی رحمه الله اعطی الجنید الحکمة
واعطی شاه الکرمانی الوجود واعطی ابو حفص الاخلاق واعطی ابو یزید
البسطامی الایمان و ابو حفص رفیق احمد خضرویه و بایزید است شاکرد
عبید الله مهدی باوردی است با وی صحبت داشته مات ابو حفص فی سنه
اربع وستین ومایتین وقیل فی سنه سبع وستین والاول اکثر و فی تاریخ
الامام الیافعی انه مات سنه خمس وستین ومایتین و وی کفته که حسن ادب
ظاهر عنوان حسن ادب باطن است مصطفی صلی الله علیه وسلم لو خشع قلبه

لخشع

لخشع جوارحه و فی نسخه صبر وفت ببغداد رسید جنید استقبال کرد ابو حفص
پیر بود مریدان بر سر وی بپای ایستاده بودند و ادب نیکو می ورزیدند جنید کفت
اصحاب خود را اداب ملوک اموخته کفت نکاه داشتن ادب ظاهر دوستان خدای را
عنوان ادب باطن است حق را و انشد شیخ الاسلام لغیره شعر وقل من ضمنت
شناطونیه الا وفی وجهه من ذاک عنوان وهم وی کفته هر که در هر وقتی
افعال و احوال و اقوال خود را بمیزان کتاب و سنت نسنجد و خواطر
خود را متهم ندارد وی را از جمله مردان مشمر وهم وی کفته الفتوة اداء
الانصاف وترک مطالبة الانصاف ابو محمد حداد رحمه الله تعالی یکی از
مریدان ابو حفص بوده از کویان نشابور پیش ابو حفص آمد وی را کفت که هر که
میکن و بیم و پشیمان میبود و از آن بحق رو برای خود سوال میکن و میخور
یکچند چنان میکرد مردم زبان بوی دراز کردند که چرا چنین کدیی که کار
میکند و سوال هم میکند چون آخر بجای آوردند که حال وی چیست
وی را قبولی پدید آمد دست احسان بر وی بکشادند ابو حفص کفت چون
حال تر اینجای آوردند دیکر سوال مکن که سوال بر تو حرام شد از آن کار
که میکنی میخور و میده و کفته اند که وقتی مریدی بوی آمد وی را کفت اکر قصد
این طریق داری اول برو و حجامی بیاموز تا نام حجامی بر تو نهند نه از ابتدا
ترا عارف خوانند انکاه اکر خواهی بکن و اکر خواهی مکن ظالم بن محمد رحمه الله تعالی
وی از بزرکان مشایخ بود نام او عبد الله بود لیکن خود را ظالم نام کرده بود کفتی
هر کرا از من بندکی حق نیاید پس من ظالم باشم وی از اصحاب ابو جعفر حداد بود
وی کفته هر که خواهد که راه بر وی کشاده شود این شکار را ملازمت باید
کهار لم کرفتن یاد کرد ... ابو مزاحم شیرازی

رحمه الله تعالی وی بزرگ بوده از مشایخ فارس با جنید و شبلی منادمت کرده صاحب حدیثی سخت بزرگوار
بود و چون سخن گفتی در معرفت مشایخ از وی بهتر سخن گوی نبود شیخ ابو عبدالله
خفیف وی را در کتاب اسامی مشایخ فارس ذکر کرده در سنه خمس و اربعین
و ثلثمایه از دنیا برفته وی به زیارت ابوحفص حداد آمد ابوحفص و اصحاب
وی را چند درم فتوح رسیده بود گفتند این خلاها پاک کنیم ابوحفص گفت
این ما کرده ایم هم ما را پاک باید کرد و آنچه فتوح است درویشان را بکار باید
بردن ایشان مشغول بودند که شخصی در رسید و ابوحفص را گفت که خود را بشوی
و جامه در پوش که شیخ ابو مزاحم از فارس در رسید گفت اگر این ابو مزاحم
است که من می شناسم مدتی باید که مرا چنین بیند فی الحال ابو مزاحم در رسید
چون آن حال بدید سلام کرد و جامه از سر بیرون افکند و در کار استاد
ابو الحسین فوشنجی صوفی گوید رحمه الله تعالی مَنْ ذَلَّ فِي نَفْسِهِ رَفَعَ اللهُ قَدْرَهُ
وَمَنْ عَزَّ فِي نَفْسِهِ اَذَلَّهُ اللهُ فِي اَعْيُنِ عِبَادِهِ ابوبکر طارق گوید این کار کسی راست
که برای خدای تعالی من بلهاء را بجان رفته است عبدالله مهدی باوردی
رحمه الله تعالی وی یکی از بزرگان این طایفه است استاد ابوحفص حداد
ابوحفص به باورد نزدیک وی شد و وی را شاگردی میکرد و این عبدالله
در ابتدا آهنگر بود و سبب دست از کار باز داشتن وی آن بود که روزی
آهنگری میکرد آهن در آتش نهاده بود نابینایی بر در دوکان او بگذشت
و این آیت میخواند که الملک یومئذ الحق للرحمن عبدالله آن بشنید آن آهن که
در دست داشت از دست وی بیفتاد بیخود دست با آهن تافته برد و بیرون داشت
شاگرد او آن بدید بیفتاد و بیهوش گشت شاگرد را گفت چه شدی گفت
آهن در دست خود دیدم گفت چنین سخن فاش شد بر شتم برخاست و برفت

ودکانرا

و دکان را بگذاشت حمدون قصار رحمه الله تعالی از طبقه اولی است کنیت او ابو صالح
است شیخ و امام اهل ملامت بود و در نیشابور طریق ملامت را وی نشر
کرد اول مسئله که از وی و اصحاب وی به عراق بردند و احوال ایشان بشنید
سهل تستری و جنید گفتند اگر روا بودی که پس از احمد مرسل صلی الله علیه و آله
و سلم پیغمبری بودی از ایشان بودی حمدون عالم بود و فقیه مذهب
ثوری داشت و طریقت او استاد عبدالله منازل است و هیچ کس از شاگردان
وی طریقت وی نگرفت چون ابن منازل و صحبت داشته بود با سلم بن
الحسین الباروسی و ابو تراب النخشبی و علی نصر آبادی رفیق ابوحفص
بود در سنه احدی و سبعین و مائتین برفته از دنیا در نیشابور و قبر
وی در حیره است و وی گفته که نفس خویش را بر نفس فرعون فضل
ننهم امتداد خویش را بر دل فرعون فضل ننهم و هم وی گفته مَنْ نَظَرَ فِي سِيَرِ
السَّلَفِ عَرَفَ تَقْصِيرَهُ وَتَخَلُّفَهُ عَنْ دَرَجَاتِ الرِّجَالِ و هم وی گفته مَنْ رَأَيْتَ
فِيهِ خَصْلَةً مِنَ الْخَيْرِ فَلَا تُفَارِقْهُ فَإِنَّهُ يُصِيبُكَ مِنْ بَرَكَاتِهِ وقتی حمدون
جایی مهمان بود میزبان بیرون رفته بود وی را پاره کاغذ در بایست شد
اهل بیت میزبان پاره کاغذ بیرون انداختند حمدون انکار کرد و گفت
روا نبود این را بکار بردن که وی غایبست و من ندانم که وی رضا هست
یا نه شیخ الاسلام گفت که همه سیرت و کار ایشان برین قیاس بود اکنون جماعتی
اباحت و تهاون شرع و زندقه و بی ادبی و بی حرمتی پیش گرفته اند که
ملامت است ملامت نه آن بود که کسی بی حرمتی شریعت کاری کند تا او را
ملامت کنند ملامت آن بود که در کار حق سبحانه و تعالی از خلق باک ندارد
ابو الحسین الباروسی قدس الله تعالی روحه نام او سلم بن الحسین الباروسی است و کنیت او ابو ابو الحسن سلم

عم ان شیخ ابو عبد الرحمن سلمی وبرادر تاریخ صوفیه ذکر کرده است وگفته که وی
از قدماء مشایخ نیشابور است از استادان حمدون قصار و مستجاب الدعوة
بوده وی گفته که لا یظهر علی احد شیء من نور الایمان الا باتباع السنة ومجانبة
البدعة وکل موضع تری فیه اجتهادا ظاهرا بلا نور فاعلم ان ثمة بدعة
خفیة ابو عبد الله کرام ویرا گفت چه گویی در اصحاب من گفت اگر رغبتی که
باطن ایشانست بر ظاهر ایشان بودی و زهدی که بر ظاهر ایشان است در باطن
ایشان بودی مردان بودندی نماز بسیار می بینم و روزه فراوان اما از نور ایمان
هیچ چیز نیست بر ایشان وگفت که از تاریکی باطن است تاریکی ظاهر منصور بن
عمار قدس الله تعالی سره از طبقه اولی است کنیت او ابو السری است از اهل
مرو بوده وگفته اند از اهل پوشنگ و بیصره بوده و وی از حکماء مشایخ است
وسخنان نیکو دارد در معاملات پس از مرگ ویرا بخواب دیدند گفتند حال
تو چیست گفت مرا بنواختند و در آسمان هفتم منبر نهادند و مرا گفت بر آنجا
از من میگفتی اینجا از من میگوی و یاد دوستان و فرشتگان من میگوی وقتی
برنایی بر دست وی توبه کرده بود و توبه شکسته و از راه برگشته گفت هیچ
سبب ندانم جز آنکه هر جا که او را دیدی ملول شدی و وحشت یافتی و برگشتی
احمد بن عاصم الانطاکی رحمه الله تعالی از طبقه اولی است کنیت او ابو علی است
وگفته اند ابو عبد الله و این درستر است از اقران بشر حافی و سری سقطی و حارث
محاسبی است وگفته اند که فضیل عیاض را دیده بود از استادان احمد ابی الحواری
است وی گفته علم هر عمل اصل است و اصل هر علم عنایت وهم وی گفته که الله
تعالی میگوید انما اموالکم و اولادکم فتنة ونحن نستزید من الفتنة مال فتنه
نی یادی که صحبتی لعیم وهم وی گفته وافقنا الصالحین فی اعمال الجوارح وخالفناهم

بالوردی وگفته اند از اهل مرو

فی الهمم

فی الهمم وهم وی گفته الصبر من اوائل الرضا وی را از اخلاص پرسیدند گفت وقتی
که عملی صالح بکنی و نخواهی که ترا بآن یاد کنند و از برای آن ترا بزرگ دارند و ثواب
آن از غیر حق سبحانه نطلبی آن اخلاص است وهم وی گفته اعمل علی ان لیس
فی الارض احد غیرک ولا فی السماء احد غیره محمد بن منصور الطوسی رحمه الله تعالی
وی به بغداد بوده صوفی است و صحبت استاد عثمان بن سعید الدارمی است
واستاد ابو العباس مسروق و ابو جعفر حداد مهین و ابو سعید خراز و جنید است
ابو سعید خراز گفته که در ابتداء ارادت سیاحت شغف تمام داشتم روزی
محمد بن منصور گفت ای فرزند مقام ارادت خود را لازم گیر تا بر تو در اینجا
درم حنین و برکت گشاده گردد وهم وی گفته که محمد بن منصور الطوسی گفت
که در طواف بودم شیخی طواف میکرد و می زارید و میگفت خداوندا آن گم شده
من بمن باز ده گفتم آن گم شده تو چیست گفت زندگانی داشتم با او بس خوش
وقتی در بادیه تشنه مانده بودم بیگانگانه گفتم تا ابتدا نیست و بادیه اکنون
آب از کجا آرم هلاک شوم در ساعت میغ برآمد و بارانی عظیم در ایستاد خلکم
گفتم اکنون غرقه گردم و هلاک شوم چون با خود باز آمدم آن نیکو زندگانی
منغص شده بود شیخ الاسلام گفت که او را عقوبت کرد که مر اجرا انداختی که
در قدرت من تابستان و زمستان یکی بود وهم بو سعید خراز گفته که از محمد
بن منصور پرسیدند از حقیقت فقر گفت السکون عند کل عدم والبذل عند
کل وجود وهم وی گفته یحتاج المسافر فی سفره الی اربعة اشیاء علم یسوسه
وذکر یونسه وورع یحجزه ویقین یحمله شیخ الاسلام گفت همه این چهار
چیز بس بشود که تو همیشه در سفری و در وی قرار استوار داری هم که این چهار
چیز خالی است ضایع است علی که داناتر بود که وی ابدا مست دهم کنده دنیا گری که

بموونس وی بود تا در تنهای وحشت نگیرد و ورعی که باز دارنده وی بود تا بهیچ
ناشایست نکرد و یقینی که مرکب وی بود تا باز پس نماند و در هر چه باشند
در نزند کلی فلیشند بی کراهیت و هم ابن منصور وقتی سخن میگفت با جمعی و همانا
که سخن بذکر ملامت و ملامتیان مجلس در بود یکی گفت سخن ملامتی نه سخن ما است
ما که آنیم وی جواب داد که عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة در ساعت باران
در ایستاد بی میغ علی عکی رحمه الله تعالی هم وی از این طایفه بوده است
در مکه مجاور وی گفته من رضی من الدنیا بالدنیا فهو ملعون و من رضی
من العلم بالعلم فهو مفتون و من رضی من الزهد بالثناء فهو محجوب و من
رضی من الحق بشیء مادون الحق کاینا ما کان فهو طالح شیخ الاسلام گفت تو دانی
که دنیا کدام است ما اذناک من قبلک فالهاک هر چه بدل تو رسد که دل ترا از و
باز پوشد دنیای تست و هر چیز که ترا از و مشغول کند فتنه تست و آنکه از علم
بعلم راضی است مفتون تست علم سیرت راست و آگاهی کار کرد را علمی که ترا ست
نرهد و آگاهی که با آن کار کرده نشود فتنه تست و فی مناجاته الهی سرا آگاهی
فرو مگذار که آگاهی همه شغل است و در دانش منه که دانش همه در دست
و تا مانده بالحوذ دست چوب خشک و آهن سرد است و هر که از زهد بثنا و شکیبایی
راضی است محجوب است و نیم دردم در گفت صوفی گفتن است حاتم بن عنوان الاصم
قدس الله تعالی روحه از طبقه اولی است کنیت وی ابو عبدالرحمن از قدماء مشایخ
خراسانست از اهل بلخ با شقیق صحبت داشته است و استاد احمد خضرویه است
مات برباط سرجد من نواحی بلخ سنه سبع و ثلثین و مایتین و گفته اند که وی اصم
نبود ضعیفه با وی سخن میگفت [illegible] از وی جدا شد دفع
[illegible] وی کر است که آن

نشنید

نشنیدا آن ضعیفه شادمان شد و آن لقب بروی بماند وی گفته است هر که درین
طریق در میآید می باید که چهار موت را بر خود گیرد موت ابیض و آن گرسنگی
است موت اسود و آن صبر کردن است بر ایذاء مردم و موت احمر و آن مخالفت
نفس است و موت اخضر و آن پاره بر هم دوختن است بپوشش را و هم وی
گفته هر بامداد شیطان میگوید چه خواهی خورد میگویم مرگ و میگوید که کجا
خواهی بود میگویم در گور شخصی از وی پرسید که چه آرزو داری گفت عافیت
روزی تا شب آن شخص گفت این عافیت نیست که در همه روزها داری گفت
عافیت روز من آنست که در وی عاصی نشوم خدای را سبحانه شخصی از وی
طلب موعظت کرد گفت اذا اردت ان تعصی مولاک فاعصه فی موضع لا یراک
بزرگی بوی چیزی فرستاد قبول کرد گفتند چرا قبول کردی گفت در گرفتن آن
ذل خود دیدم و عز وی و در نا گرفتن آن عز خود دیدم و ذل وی عز وی را
بر عز خود اختیار کردم و ذل خود را بر ذل وی از وی پرسیدند که از کجا میخوری
گفت و لله خزاین السموات والارض ولکن المنافقین لا یفقهون احمد بن ابی
الحواری قدس الله سره از طبقه اولی است کنیت او ابو الحسن از اهل دمشق است
صحبت داشته با ابو سلیمان دارانی و ابو عبدالله نباجی و غیر ایشان از مشایخ
و برادر وی بود محمد بن ابی الحواری که در زهد و ورع با وی برابری
میکرد و پسر وی عبدالله بن احمد بن ابی الحواری از زهاد بود و پدر وی
ابو الحواری که نام وی میمون بود از متورعان و عارفان بود خاندان ایشان
خاندان زهد و ورع بود مات رحمه الله سنه ثلثین و مایتین و کان الجنید
یقول احمد بن ابی الحواری ریحانة الشام وی گفته که دنیا مزبله و مجمع سگان
است و کمتر از سگ [illegible]

و میگوید چه خواهی پوشید میگویم کفن

میکرد و می رود و دوست داروی از وی بهیچ حالی جدا نمیشود گویند که ویرا
با ابو سلیمان دارانی عهدی بود که هرگز مخالفت فرمان او نکند روزی ابو
سلیمان در مجلس سخن میگفت احمد امد و گفت تنور تافته شد چه میفرمایی
ابو سلیمان جواب نداد دو سه بار مکرر کرد ابو سلیمان را دل بتنگ امد گفت
برو در انجا بنشین ابو سلیمان ساعتی مشغول شد بعد از ان یادا و آمد که احمد را
چه گفت گفت احمد را بجویید که در تنور خواهد بود چون نگاه کردند ویرا در تنور
یافتند یکموی از وی ناسوخته و هم وی گفته که محمد بن سماک بیمار بود قاروره
ویرا گرفتیم که بطبیبی بریم نصرانی در راه مردی خوب روی خوش بوی پاکیزه
جامه پیش امد گفت کجا میروید گفتیم بفلان طبیب تا قاروره ابن سماک بوی
بنماییم گفت سبحان الله در معالجه دوست خدای بدشمن خدا استعانت میجویید
این قاروره را بر زمین زنید و ابن سماک را بگویید که دست خود را بر موضع
وجع نهد و بگوید و بالحق انزلناه و بالحق نزل پس غایب شد چنانکه ویرا ندیدیم
پس بسوی ابن سماک باز گشتیم و قصه را باوی بگفتیم دست خود بر موضع وجع
نهاد و انچه ان مرد گفته بود بگفت در حال نیک شد و گفت ان مرد خضر بود علیه
السلام عبد الله بن خبیق بن سابق الانطاکی قدس الله تعالی روحه از طبقه اولی است کنیت
وی ابو محمد است و هو من زهاد الصوفیة و الاکلین من الحلال و الورعین فی جمیع
الاحوال اصل وی از کوفه بود اما مقیم انطاکیه شده بود و طریقت وی در تصوف
طریقت سفیان ثوری بود زیرا که با اصحاب سفیان صحبت داشته بود فتح بن
شخرف گوید که اول بار که عبد الله خبیق را دیدم گفت ای خراسانی چهار چیز است
که بیش از ان نیست چشم تو و زبان تو و دل تو و هوا تو چشم خود را نگاه دار که بانچه خدای
تعالی نه پسندد ننگرد و زبان خود را نگاه دار که چیزی نگوید که خدای تعالی از ز
تو خلاف آن داند و دل خود را نگاه دار که در وی غل و حقد هیچ مسلمانی نباشد
وهوای خود را نگاه دار که بهیچ ناشایستی مایل نشود و فتنه که این خصلتها در تو نباشد
خاکستر بر سر خود کن که بدبخت شدی و یگفته که چنین بما رسیده است که حبری
از احبار بنی اسرائیل میگفت یا رب کم اعصیك و لا تعاقبنی فاوحی الله الی نبی
من انبیاء بنی اسرائیل قل له کم اعاقبك و انت لا تدری الم اسلبك حلاوة مناجاتی
سهل بن عبد الله التستری قدس الله تعالی سره از طبقه ثانیه است کنیت او ابو
محمد است از کبرای این قوم و علمای این طایفه است اما آیاتی که اقتدا را شاید
در احوال قوی بوده اما در بعض ضعیف است شاگرد ذو النون مصری است
و صحبت داشته با خال خود محمد بن سوار از اقران جنید است و پیش از جنید
برفته در محرم سنه ثلث و ثمانین و مائتین و کان عمره ثمانین سنه سهل
گوید که سه ساله بودم که شب زنده میداشتم و در نماز کردن خال خود محمد
بن سوار می نگریستم مرا گفت ای سهل برو و خواب کن که دل مرا مشغول میداری
و روزی مرا گفت هیچ یاد نمیکنی ان خدا را که ترا آفریده گفتم چگونه یاد کنم گفت هر شب
در جامه خواب خود سه بار بگوی در دل خود نه انکه زبان تو بجنبد که الله معی
الله ناظر الی الله شاهدی چند شب از گفتم و ویرا اگاه کردم بعد از ان گفت هر شب
هفت بار بگوی چند شب از گفتم و ویرا اگاه کردانیدم بعد از ان گفت هر شب
یازده بار بگوی چند گاه از گفتم در دل خود از ان حلاوتی یافتم چون یکسالی
بران بگذشت گفت یاد دار انچه ترا اموختم و بران مداومت نمای تا بقبر
در آیی که ترا سود خواهد داشت در دنیا و اخرت بعد از چند گاه دیگر مرا گفت
من کان الله معه و هو ناظر الیه و شاهده ایعصیه ایاك و المعصیة از بزرگی پرسیدند
که نشان بدبختی چیست گفت آنست که ترا علم دهد و توفیق عمل ندهد و علم دهد

واخلاص ندهد که عمل کنی بیکار کنی و دیدار و صحبت دهد با نیکان و ترا قبول آن دهد
از عتبه غلام پرسیدند که نشان نیکبختی و نشان بدبختی چیست گفت نشان
نیکبختی آنست که ترا فرا خدمت کند و ترا حاضر کنند و نشان بدبختی آنست که فرا
خدمت کند و حاضر نکند و هم عتبه غلام گفته که بدبختی بدوست نرسیدنست
بنشناخت نه بدوزخ رسیدنست و نیکبختی بدوست پیوستن بشناخت نه
ببهشت رسیدن شیخ الاسلام گفت هیچ نشان نیست بدبختی را روشن تر از
روز بتر یعنی که نه در زیادتی است در نقصان است سهل گفته است اول هذا
الامر علم لا یدرک وآخره علم لا ینفد وهم وی گفته ما دمت تخاف الفقر فانت مرائی
وهم وی گفته درویشی آنست که از دل وی شیرینی چیزی از دست مردمان فرا ستدن
نیفتد از وی هم کز فلاح ابنا بود وهم وی گفته فی تفسیر قوله تعالی واجعل لی من
لدنک سلطانا نصیرا یعنی لسانا ینطق عنک لا ینطق عن غیرک وهم وی گفته
در تفسیر این آیه که ان الله یامر بالعدل والاحسان عدل آن بود که انصاف حق
الله نعمه بدهی و احسان آنکه او را بنعمه از خود اولیتر دانی وهم وی گفته هر که بامداد
کند وهمت وی آن باشد که چه خورد دست از وی بشوی وهم وی گفته که شیطان
از خفته گرسنه بگریزد وهم وی گفته طوبی کسی را که دوستان وی را پیدا کرد و دوستان
وی را نیافت نور یافت واگر در طلب مرد شفیع یافت از وی پرسیدند که از مسلمان
که بکافری نزدیکتر گفت ممتحنی بی صبر وی سالها بواسیر داشت و بیماران علی بد
وی نیک می شدند شیخ الاسلام گفت دانی چرا چنین بود زیرا که او خلق را شفیع
بود و از برای خود با خصومت نبود ابو نصر ترشیزی را گفت که آن بواسیر
سهل از چه بد که وی را بحمد الله ولایت بود من گفتم که سهل را ولایت از آن علت
[illegible] بود از آن دعا نکرد تا از وی بستد که در میان مریدان وی جوا[illegible]

بود

بود امرد از شیخ سهل درخواست مجلس کرد گفت دست فرو گیر تا جنید و هیچ اهل
جوان دست فرو کرد فت مجاهستی نیکو بصیرتش در آمد **عباس بن حمزه النیسابوری**
قدس الله سره کنیت او ابو الفضل است مردی بزرگست از متقدمان با ذو النون
و بایزید و غیرهما صحبت داشته در ماه ربیع الاول سنه ثمان و ثمانین و مائتین برفته
از دنیا بیش از جنید و حج ابو بکر حفید است ابو بکر حفید گوید که وی گفته که ذو
النون گفته که لو علموا ما طلبوا هان علیهم ما بذلوا وهم وی گفته که ذو النون گفت
کیف لا ابتهج بک وقد کنت الخطبها الکر حین ذرقتنی الاسلام و در روایت
دیگر حین جعلتنی من اهل التوحید من چون شاد نباشم بتو که بر علم تو میکشتم
آن وقت که مرا از اهل توحید میکردی **عباس بن یوسف الشکلی رحمه الله تعالی**
کنیت او نیز ابو الفضل است از مشایخ قدیم بغداد است وی گفته هر که بحضرت
حق سبحانه و تعالی مشغول است از ایمان وی نباید پرسید شیخ الاسلام گفت
هر که امروز از و مشغول است یعنی بخود و خلق فردا از و مشغول باشد یعنی
محجوب باشد از دولت مشاهده او قومی اند که مشغول اند باو و دور اند همه
خلق و قومی اند که مشغول اند از و بغیر او شعر شغلت قلبی عن الدنیا ولذتها
فانت والقلب شیء غیر مفترق وما تطابقت الاجفان عن سنة الا وجدتک بین الجفن
والحدق **عباس بن احمد شاعر الازدی رحمه الله** کنیت او نیز ابو الفضل است یگانه
مشایخ شام بود در وقت خود زبان نیکو داشت و فتوت ظاهر شاگرد ابو المنظر
کرمانشاهی است شیخ الاسلام گفت که من یک تن دیده ام که وی را دیده شیخ ابو القاسم
بوسلمه باوردی و خانه عباس بر مله شام بود شیخ ابو سعید مالینی حافظ گوید
که بر بالین شیخ عباس بودم وا و محتضر بود گفتم چون بود و حال تو چیست گفت هیچ
ندانم که چون کنم اگر اختیار کنم که بود و هم ترسم که بعد [illegible] و کستاخی و دعوی کرده

واکر اینجا بودن اختیار کنم نترسم که در آرزو و مقصود بمانم و کرامت دید اگر بود مستظهر

تا خود چه کوید وچکنند شیخ بوسعید کوید که بیرون آمدم وی در وقت

برفت وَلَوْ قُلْتَ لِي مُتْ مُتُّ سَمْعًا وَطَاعَةً وَقُلْتُ لِدَاعِي الْمَوْتِ (شعر)

أَهْلًا وَمَرْحَبًا شیخ الاسلام کفت مالک دینار محتضر بود کفت الهی دانی

کمر نه در کاغذ نه برای جوی کندن میخواهم وان آن وقت بود که در بصره

جوی‌ها میکندند پس کفت اکر بکذاری برای تو زیم واکر میری بتو آیم و در

وقت برفت اِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (بلای جو)

شیخ الاسلام کفت این قوم بعضی دوستان وی‌اند زیند و با او زیند و برای

او میرند و با او خیزند همه خلق برای آن زیند تا خورند و برای خود

زیند و دوستان وی برای آن خورند تا زیند و برای او زیند و با او زیند

ابوحمزه خراسانی قدس الله تعالی سره از طبقه ثالثه است کفته‌اند اصل وی

از نیشابور بوده با مشایخ عراق صحبت داشته و از اقران جنید بوده و با ابو

تراب نخشبی صحبت داشته و سفر کرده و با ابوسعید خراز رفیق بوده و وی

از جوانمردان مشایخ است در سنه سبعین ومائتین برفته از دنیا

پیش از جنید و نوری و پس از خراز و ابوحمزه بغدادی وقتی در مسجدی

پای تابه خواست کسی دبیقی بوی انداخت بقیمت فراوان آنرا فرود رید

و بر پای پیچید و یرا کفتند این چه بود که کردی باین چند پای تابه توانستی

خرید جواب داد که لا اَخُونُ الْمَذْهَبَ کفت من در مذهب خیانت نکنم شیخ

الاسلام کفت اَلتَّصَوُّفُ وَالتَّصَرُّفُ لَا يَكُونُ تصوف و تصرف بهم نبود

دنیا در یغ داشتن و آنرا قیمت نهادن ... از تصوف بیرون بردن چون

مرئی از خمیر صوفیان دنیا را قیمت ننهاده‌اند و بر آن نخورند اکر همه دنیا

وصاحب کشف المحجوب کفته که من دیدم درویشی را از شاخوان که سلطان وی را آسیمه شتال زر بهم فرستاد که این بگرمابه صرف کن وی بگرمابه شد و آنجمله بگرمابان داد و برفت

لقمه

لقمه سازی و در دهان درویشی نهی اسراف نباشد اسراف آن باشد که نه برضای

حق سبحانه صرف کنی حق تعالی از دست تو چندان ترک دنیا نخواهد که از طرف تو

ترک دوستی دنیا خواست اَلدُّنْيَا مَدَرَةٌ لَكَ مِنْهَا عَبْرَةٌ دنیا همه کلوخی است

ونصیب تو از آن کلوخ کرده‌ای شبلی میکوید کسی که در دنیا زاهد شد باز نمود

حضرت حق را که آن بمن قیمت داشت اکر دنیا را پیش حضرت حق هیچ قیمت

بودی بدشمنان خود ندادی ابوحمزه در وجد و صحبت حال امثال نداشت کویند

که چون آواز باد بشنیدی وجدش رسیدی و فتنی در خانه حارث محاسبی

آواز کوسفندی شنید و وجدش رسید کفت عز الله جل جلاله حارث کفت این

چه حالست اکر مانی کنی فیها و نعمه و اکرنه تر ابکشم کفت ای بیچاره برو وخاک

و نخاله بام بیامیز و می خور چند بین سال تا ترا این مسئله روشن شود ابو

حمزه بغدادی قدس الله تعالی سره از طبقه ثالثه نام وی محمد بن ابرهیم است و کویند

از فرزندان عیسی بن ابان بوده از اقران سری سقطی است و با وی و با بشر حافی

صحبت داشته و در سفر رفیق ابوتراب نخشبی بوده ابوبکر کتانی وخیر نساج و غیر

هما از وی حدیث روایت کنند در سنه تسع و ثمانین ومائتین برفته از دنیا

پیش از جنید و ابوحمزه خراسانی و پس از ابوسعید خراز وی کفته لَوْلَا الْغَفْلَةُ

لَمَاتَ الصِّدِّيقُونَ مِنْ رَوْحِ ذِكْرِ اللهِ شیخ الاسلام کفت که از یاد بر اندیشم از علم

خود بکریزم برزهم خود بترسم در غفلت آویزم و کفت و قتی بود که کسی

مرا در هزار و غفلت یکساعت مشغول دارد آن یاری که بر من بود تا الذی

بر آسایم طمع دارم که از همه چیزها آزادی یابد شیخ ابوعبدالله خفیف را کفتند

چرا عبد الرحیم اصطخری با سک بانان میشد و میخورد کفت تا از آن بار وجود که

بر اوست دم زند شیخ الاسلام کفت آلت وحوشید در طلب است در بلوغ نشو

[illegible]

[illegible]

نیست در بادیه صد و مت است که ترا فهم و سینکند و لشیخ الاسلام وجدانکم فی
السّر و رؤ وفقدکم فوق الحزن ابو حمزه گوید که الله تعالی امی‌گوید که واعرض عن
الجاهلین و بفتن جاهلاتر جاهلاست سزاوارتر است بانکه از وی اعراض
کنی و قیل ابو حمزه در بغداد از قرب الله تعالی چیزی می اندیشید از خود غایب
گشت همچنان در رفتن استاد جون با خویشتن آمد خود را در میان بادیه
دید در زیر میلی شیخ الاسلام گفت که این زیادت است از ان که شیخ علی سقا
در بادیه از قرب الله تعالی چیزی می اندیشید از خود غایب گشت جون باخود
آمد سیزده روز گذشته بود و برا گفتند از حج بجای آوردی که حج بدین
روز بگذشت که کسی بود گفت ترا بگوید گفت پیش از ان که غایب گشتم از ماه سیزده
روز مانده بود جون با خویش آمدم ماه نو دیدم دانستم که چندان گذشته است
وابو حمزه گفته است حب الفقر اشد و لا یصبر علیه الا صدیق و فی بطرسوس
رفت و برا البخارمقی تعظیم میداشتند و مردمان روی بوی آوردند ناگاه
از وی در حال سکر سخنی صادر شد که مردم فهم آن نکردند بر وی بجلول
و زندقه گواهی دادند و از طرسوس بیرون کردند و آن چهار پایان وی را غارت
کردند و فریاد میکردند که این چهار پایان زندیق است جون از طرسوس بیرون
رفت این بیت را بخواند **شعر** لک فی قلبی المکان المصون ٭ کل عتب علی
فیک یهون **ابو حمزه بن عبد الله العلوی الحسینی قدس الله سره** کنیت او ابو القاسم است
سافر فی البادیة علی التوکل سنین یقال لم یضع جنبه علی الارض سنین فی الحضر
وکان لا یحمل معه فی اسفاره رکوة و لا یعتر فی الاکر حمزه علوی شاکر ابو الخیر
تیناتی است وی [illegible] دی گفته شکم سیر از معلوم است
وهم گفته که صوفی [illegible] مباید که درحضر که صوفی در سفر

درحضر

درحضر است یکی از علویان فرا شیخ الاسلام گفت که مدتی من مرا مدت پنج سال
هر روز به پیش ابو نصر که پیری بود از صوفیان مروزی فرستادان وی یادگاره
دارم که روزی گفت تا از ین علوی که بر خویش یعنی از بخبیر و تر دیع نسب بکل ببرند
نیابی از ین کار یعنی از تصوف بو یحیی نیابی شیخ الاسلام گفت چنانست که
او گفت آنکه با و گوید و باو بباز د صوفی اوست و اگر نه از نسبت چیزی بنیاید
پس گفت که هزار و دویست امام شناسم از ین طایفه یکی و نیم علوی شناسم
یکی ابرهیم سعد علوی صاحب کرامات و دیگری حمزه علوی **ابو سعید خراز**
قدس الله تعالی سره از طبقه ثانیه است نام وی احمد بن عیسی است و لقب وی خراز
و گفته اند که وی روزی خرز موزه میکرد و باز میگشاد و گفتند این چیست
گفت نفس خود را مشغول میکنم پیش از انکه مرا مشغول کند روی بغدادی
الاصل است و در صحبت صوفیان مصر بوده و در مکه مجاور بوده از ائمه
قوم و اجله مشایخ است یگانه و بی نظیر شاگرد محمد بن منصور طوسی است
و با ذوالنون مصری و ابو عبید بسری و سری سقطی و بشر حافی و غیر ایشان
صحبت داشته گفته اند وی پیشین کسی است که در علم فنا و بقا سخن گفته شیخ
الاسلام گفت که وی خویشتن را بنا کردی جنید فرا میخواست املا خدای
جنید بود از یاران و اقران وی است لکن مه از وی است پیش از وی برفته
در سنه ست و ثمانین و مائتین و قیل فی التی قبلها و قیل فی التی بعدها کذا فی
تاریخ الامام عبد الله الیافعی رحمه الله جنید گفته لو طالبنا الله بحقیقة
ما علیه ابو سعید الخراز لهلکنا و سئل عن راوی هذه الحکایة عن الجنید ای ش کان
حاله قال اقام کذا و کذا سنة [illegible] تا ذکر گوید [illegible] اول
حال ارادت [illegible] گفت [illegible] خود [illegible] روزی [illegible]

نسب بری؟

بفتح خاء معجمه و تشدید راء و زاء معجمه ۱۲

خرز الخف [illegible]

از فنای من او از چیزی بر آمد و لختی را از التفات بان و چشم خود را از نظر
بآن نگاه داشتم بسوی من می آمد تا بمن نزدیک شد دیدم که دو سبع عظیم
بدو شانهای من بالا آمدند و من با ایشان نظر نکردم نه در وقت بر آمدن
و نه در وقت فرود آمدن شیخ الاسلام گفت که آنکه میگویند که با یزید
سید العارفین است سید عارفین حق است سبحانه و اگر از آدمیان میگوئی
احمد عربی است صلی الله علیه وسلم و اگر ازین طایفه ابو سعید خراز مرتعش گوید
همه خلق وبال اند بر خراز چون در چیزی از حقایق سخن گوید شیخ الاسلام
گفته که از مشایخ هیچ کس مه از وی نشناسم در علم توحید همه بروی
و بالله هم و اسطی و هم فارس عیسی بغدادی و غیر ایشان و هم وی گفته
که دنیی از خراز پر بود و نیز بسر می آمد و هم وی گفته که نزدیک است که خراز
پیغمبر بودی از بزرگی خویش اصلح این کار اوست و هم وی گفته که در ابو سعید
خراز بزرگی لنگی در بایست که کسی با او نمی تواند رفت و در واسطی
ریزگکی حرمت در می بایست و در جنید ریزگکی تیزی در می بایست
که وی عالم بود و هم وی گفته که خراز غلیتیست که فوق او کس نیست و هم
وی گفته که خراز گوید اول کار قبولست که روی فرا سر دکند و آخر یافت
و هم شیخ الاسلام گفته توحید و یافت آنست که آن جای یکی در دیگر آنرا
گسیل کند کسی گفته که اهل غیب با من گفتند که شناخت و یافت نه آموختنی
است و نه نوشتنی و هم وی گفته روزگاری او را می جستم خود را می یافتم
اکنون خود را میجویم او را می یابم چون بیابی بر هیچ چون بر هیچ بیابی که دلم
بیش باید او بد آن چون او سیاه شود تو نباشی او سیاه شود
کدام بیش بود او داند باز نگوید تو بنیستم تا از خود نگسستم و از خود نگسستم
نگسستم

تا او نبیستم

دنیا الله

تا یاو نبیوستم کدام بیش بود او به داند شیخ ابو علی سیاه میگوید که ماوراء النهریان
میگویند تا نرمی نیاید و عراقیان میگویند تا نیاید نرمی هم و یکیست خواه سبو
و خواه سنگ بر سبو لیکن من عراقیانم که سبق از وی نیکوترست ابو سعید خراز گوید
مَنْ ظَنَّ أَنَّهُ بِبَذْلِ الْمَجْهُودِ يَصِلُ فَمُتَعَنٍّ وَمَنْ ظَنَّ أَنَّهُ بِغَيْرِ بَذْلِ الْمَجْهُودِ يَصِلُ فَمُتَمَنٍّ
شیخ الاسلام گفت که وی را بطلب نیابند اما طالب باید و تا میابد می طلب میکند و هم
خراز گوید ریاء العارفین خیر من اخلاص المریدین و هم وی گوید تدارک کردن
وقت ماضی ضایع کردن وقت باقی است و هم وی گوید هرگز بهیچ نعمت از وی
شاد نبوده ام و هم وی گوید روزی در مسجد حرام نشسته بودم شخصی از آسمان
فرود آمد پرسید که علامت دوستی چیست گفتم وفاداری گفت صدقت و رفت
بر آسمان وقتی خراز در عرفات بود حاجیان دعا میکردند و میزاریدند گفت مرا
آرزو آمد که من هم دعایی کنم باز گفتم چه دعا کنم یعنی هیچ چیز نماند که با من
نکرده باز قصد کردم که دعا کنم هاتفی آواز داد که پس از وجود حق دعا میکنی
یعنی پس از یافت ما از ما چیزی خواهی ابو بکر کتانی با ابو سعید خراز نامه نوشت
که تا آواز اینجا بر فته در میان صوفیان عراق و نقار بدید آمده وا گفت برخاست
وی جواب نوشت که از دشنام حق است بر ایشان تا با یکی بکم هوا انست نکنند
ابو الحسن مزین گوید که روزی که در میان صوفیان نقار نبود آن روز را بخیر
ندارند شیخ الاسلام گفت نقار نه جنگ کردن را گویند نقار آنست که با یکدیگر
گویند که کن و مکن یعنی بآنچه موافق طریقت ایشان باشد امر کنند و از هرچه
موافق آن نباشد نهی کنند تا از عهده حق صحبت بیرون آمده باشند و من
الاشعار المنسوبة الی الخراز قدس الله سره شعر الْوَجْدُ يُطْرِبُ مَنْ فِي الْوَجْدِ
رَاحَتُهُ • وَالْوَجْدُ عِنْدَ وُجُودِ الْحَقِّ مَفْقُودُ • وَقَدْ كَانَ يُطْرِبُنِي وَجْدِي فَأَذْهَلَنِي

الوجود

عن رؤیة الوجد من بالموجد مقصود، شیخ ابو عبد الرحمن سلمی رحمة الله تعالی
در کتابی که در بیان مبادی ارادت مشایخ و اوایل احوال ایشان جمع کرده است
میگوید که ابو عبد الله جلاء گفته است که ابو سعید خراز گفت مرا در حداثت
سن جمالی صوری بود شخصی دعوی محبت من می کرد و ایثار مینمود و من
از وی میگریختم روزی تنگدل شدم ببادیه در آمدم چون مقداری برفتم
باز نگریستم دیدم که آن شخص از عقب من می آید چون بمن نزدیک شد گفت
کمان بردی که باین از من برستی بالحج گفتم اللهم اکفنیه شره و نزدیک بمن چاهی
بود در او در آن چاه افکندم خدای تعالی مرا در میان چاه نگاه داشت
آن شخص برکنار چاه بنشست و میگریست گفتم خداوندا قادری بر آن که مرا
ازین چاه بیرون آری و از شر آن شخص نگاه داری دیدم که بادی در من
بپیچید و از چاه بالا انداخت آن شخص پیش من آمد و دست و پای مرا ببوسید
و عذر خواهی کرد و گفت مرا قبول کن که در خدمت تو باشم و در ارادت خود چنان
شد که مرا بروی حسد می آمد از بس صدق و اخلاص که از وی میدیدم و همیشه
مصاحب من می بود تا از دنیا برفت احنف الهمدانی رحمة الله تعالی علیه وی از کبار
مشایخ همدان است وی گفته که ابتداء کار من آن بود که در بادیه بودم تنها
مانده شدم دست نیاز برداشتم و گفتم خداوندا ضعیفم و برجای مانده و ضیافت
تو آمده ام چون این بگفتم در دل من افتاد که کسی گوید ترا که خوانده است گفتم بار
این مملکتی است که طفیلی را گنجایی دارد ناگاه کسی از پس پشت من آواز داد باز
نگریستم دیدم که اعرابی است بر شتر سوار گفت ای اعجمی کجایی در وی گفتم بمکه
گفت ترا خوانده است گفتم نمی دانم گفت وی نه درین راه استطاعت شرط کرده
است گفتم آری ولیکن من طفیلی ام گفت نیکو نمیدانی تو ممالکت گشاده است گفت

میتوانید

میتوانی تو که این شتر را نگاه داری گفتم آری از شتر فرود آمد و بمن داد و گفت
برو و بمکه رسیدم بحمد الله خدای تعالی ابو نعیم المقنع رحمة الله تعالی نام وی صالح است ساکن
بصره بوده در روزگار ابو سعید خراز بوده هفتاد حج گزارده بود پیاده در
هر حجی از صخرهٔ بیت المقدس احرام بستی و ببادیه بتوکل در آمدی بی توکل گویند
در آخرین حج سگی دید در بادیه که از تشنگی زبانش از دهان بیرون آمده بود بانگ
زد که کیست که هفتاد حج بپذیرد بیک شربت آب بخرد شخصی وی را شربت آب بوی
داد آن را بآن سگ داد و گفت این بهتر است مرا از حجها من زیرا که رسول
الله صلی الله علیه وسلم فرموده است که فی کل ذات کبد حرّی اجر ابو عقال بن
علوان المغربی رحمه الله از مشایخ مغرب و فراست و با ابو هرون اندلسی صحبت داشته
و بمکه برفته است از دنیا و قبر وی آنجاست ابو عثمان مغربی گفته است
که بعضی از اصحاب ابو عقال مرا گفتند که وی در مکه چهار سال هیچ نخورد و
هیچ نیاشامید تا بمرد و بعضی بیشتر ازین گفته اند وی گفته که با من هفتاد
رکوه دار بودند در مکه قحطی افتاد همه بمردند جز من و شش تن دیگر هفده
روز گذشت هیچ نیافتیم از زندگانی ناامید شدیم در خاطر من افتاد که تا رکن
خانه بیروم و انزا در بر گیرم و بر آنجا بمیرم خواستم که برخیزم نتوانستم بر زمین
بخزیدم و خود را بانجا رسانیدم و رکن خانه را در بر گرفتم این چند بیت
بر خاطر من گذشت و گفته شد دیدم که جان تن من باز گشت و آن ابیات اینست

شعر
عقدت علیک مکنونات خواطری، عقد الرجاء فالزمتک حقوقا
ان الزمان عدا علی فزادنی، علما بانک صاحب صدیقا، ماناب حظی من حوادث نائب
الا عمدت به الیک طریقا، حسبی بانک عالم بمصالحی، اذ کنت ملهوفا علی شفیقا
باز گشتم و پشت بر منبر باز نهادم ناگاه غلامی سیاه آمد و بره بریانی و نان بیاورد

المقنع بضم میم و فتح قاف
و تشدید نون مفتوحه

عقال بعین مهمله و قاف

حتی انه برد

الیک برد

وکاسه بزرگ طعام همراه او وگفت ابو عقال تو بیمی گفتم آری آنرا پیش من نهاد
یاران از آن اشارت که دم خوران بیامدند و من در میان ایشان همچون یکی
از ایشان بودم **حماد قرشی قدس الله تعالی سره** کنیت او ابو عمرو ست بغدادی
است از بزرگان مشایخ بود جنید وی می رفته است جعفر خلدی گوید
چند روز بر آمد که قرشی را ندیدیم به سرای وی شدیم وی بیمار بود بنشستیم
تا بیامد در حجره شدیم وی چیزی خورده نداشته بود مقنعه از آن اهل باز
کرده بود فروخته و چیزی داده در آورد و پیش اصحاب نهاد شخصی در آمد
و سه دینار زر آورد وی را می داد و وی می جست الخ سوگند خورد و بپذیرفت
اهل وی از خانه آواز داد که امروز مقنعه من فروخته است و چیزی خریده
بنگرید که چه می کند جعفر خلدی گوید پیش جنید رفتم و آن قصه را باز گفتم
جنید او را بخواند گفت علم آن با من بگوی گفت ببازار رسیدم و آن مقنعه دلال را
دادم که در بازار بر آمد و از آن بیع وقت آوازی شنیدم که گفتند این را برای ما کردی
جواب آن بتو آید آن سه دینار جواب آن بود از آن نپذیرفتم جنید او را گفت
اصبت صواب کردی که نگرفتی شیخ الاسلام گفت نگرید که بپاداش عزم نگرید
ابو الحسین نوری قدس الله تعالی سره از طبقه ثانیه است و نام وی
احمد بن محمد و گویند محمد بن محمد و احمد درست تر است معروف است
بابن البغوی پدر وی از بغشور است که شهری بوده در میان هراة و مرو
و منشا و مولد وی بغداد بود با سری سقطی و محمد علی قصاب و احمد
ابو الحواری صحبت داشته و ذوالنون مصری را دیده بود از اقران جنید بود
اما بزرگ وقت تر از جنید بود جنید بتعظیم وی بود و نوری بزرگ کانی وی شود
داشت وقتی جنید را از صبر و توکل چیزی پرسیدند خواست که جواب گوید نوری

بفتح حاء مهمله و تشدید میم و دال مهمله

چهارم

بانگ بروی

بانگ بروی زد که تو وقت محنت صوفیان یکسو باز شدی و دست در دانشمندی
زدی صحبت این طایفه مگوی و وی پیش از جنید برفته از جنید در سنه خمس و تسعین
ومائتین و در تاریخ یافعی انه توفی سنه ست و ثمانین ومائتین چون نوری
برفت جنید گفت ذهب نصف هذا العلم بموت النوری نوری همیشه
تسبیح داشتی در دست وی را گفتند تستجلب الذکر گفت لا بل استجلب الغفلة
گفتند با این تسبیح میخواهی که الله تعالی را یاد کنی گفت نی بلکه با این تسبیح غفلت
میجویم وهم وی گفته لا تغرنک صفاء العبودیة فان فیه نسیان الربوبیة
و وی را گفتند که الله تعالی را بچه شناختی گفت بالله گفتند پس عقل چیست
گفت عاجز است ره ننماید مگر بعاجز وهم وی گفته که هرگاه که الله تعالی خود را
از کسی باز پوشد هیچ دلیل و خبر او را با وی نرساند اذا استتر الحق عن احد
لم یهده استدلال ولا خبر شیخ الاسلام گفت جوانی
خراسانی با ابراهیم قصار آمد گفت میخواهم نوری را ببینم گفت چند سال
نزدیک ما بود هیچ از خانه بیرون نیامد یکسال گرد شهر میگشت با کس
نیامیخت دو سال در ویرانه خانه بگریخت هیچ بیرون نیامد مگر نماز
و سالی زبان باز گرفت با کس سخن نگفت آن جوان گفت البته میخواهم وی را
ببینم وی را بنوری دلالت کرد چون در آمد نوری گفت با که صحبت داشتی
گفت با شیخ ابو حمزه خراسانی گفت آن مرد که از قرب نشان میدهد و اشارت
میکند گفت آری گفت چون باز رسی وی را سلام گوی و بگوی اینجا که ما ایم
قرب بعد بعد است ابن الاهراء گوید قرب نگویند تا مسافت نبود و تا مسافت
نبود و کاینکه بجای بود پس قرب بعد بود و هم نوری گفته که سالی از عارف
بر مولی کرامی تر از بعد و شبهه آن مر او را سال و هم وی گفته نظرت یوما

الی النور فلم ازل انظر الیه حتی صرت ذلک النور

سید الطایفه جنید البغدادی قدس الله سره از طبقه ثانیه است کنیت او ابو القاسم است و لقب وی قواریری
و زجاج و خراز است قواریری و زجاج از آن گویند که پدر وی آبگینه فروختی
و فی تاریخ الیافعی ان الخزاز بالخاء المعجمة و الزاء المشددة المکررة و انما قیل
له الخزاز لانه کان یعمل الخز گویند اصل وی از نهاوند است و مولد و منشاء
وی بغداد مذهب ابو ثور داشته بمذهب شاگرد شافعی و گفته اند مذهب
سفیان ثوری داشت با سری سقطی و حارث محاسبی و محمد قصاب صحبت
داشته بود و شاگرد ایشان بود و وی از ائمه و سادات این قوم است همه نسبت
بوی درست کنند چون خراز و رویم و نوری و شبلی و غیرهم ابو العباس
عطا گوید امامنا فی هذا العلم و مرجعنا المقتدی به الجنید خلیفه بغداد
رویم را گفت ای بی ادب وی گفت من بی ادب باشم و نیم روز با جنید
صحبت داشته ام یعنی هر کس که با وی نیم روز صحبت داشته باشد از وی
بی ادبی نیاید فکیف که بیشتر شیخ ابو جعفر حداد گوید اگر عقل مردی بودی
بر صورت جنید بودی گفته اند از این طبقه سه تن بوده اند که ایشان را سه امام
بوده جنید به بغداد و ابو عبدالله جلا به شام و ابو عثمان حیری به نیشابور در سنه
سبع و تسعین و مائتین برفته از دنیا کذا فی کتاب الطبقات و الرساله القشیریه
و فی تاریخ الیافعی انه مات سنه ثمان و تسعین و قیل سنه تسع و تسعین
و مائتین و الله تعالی اعلم روزی جنید در ایام صغر با کودکان بازی میکرد سری
سقطی گفت ما تقول فی الشکر یا غلام گفت الشکر ان لا تستعین بنعمه
علی معاصیه سری گفت بسیار میترسم که بهره تو همین از زبان تو باشد
جنید گفت همیشه از آن سخن ترسان میبودم تا آنکه روزی بروی در آمدم

ولیخه

و آنچه صحت آن الیه وی بود همراه در آوردم گفت بشارت باد ترا که از حضرت
حق سبحانه درخواسته بودم که این را بر دست مفلحی یا موفقی بمن رساند
جنید گفت که سری مرا گفت که مجلس نه و مردم را سخن گوی و من نفس را متهم خود را
میداشتم و استحقاق آن نمی دانستم تا آنکه حضرت رسالت را صلی الله علیه
و سلم در شبی از شبهای جمعه بخواب دیدم که گفت تکلم علی الناس بیدار شدم
و پیش از صبح بدر خانه سری رفتم و در بکوفتم گفت مرا راست نگوی
تا ترا نگفتند دیگر بامداد مجلس نهادم و آغاز سخن کردم خبر منتشر شد که جنید
سخن میگوید جوانی ترسا در لباس ترسایان بر کنار مجلس بیستاد و گفت ایها
الشیخ ما معنی قول رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اتقوا فراسة المؤمن فانه
ینظر بنور الله جنید گفت ساعتی سر در پیش افکندم پس سر بر آوردم و گفتم
اسلام آور که وقت اسلام تو رسیده است امام یافعی میگوید که مردم می
پندارند که جنید را درین یک کرامت است و من میگویم درین دو کرامت است
یکی اطلاع وی بر کفر آن جوان و دیگر اطلاع وی بر آنکه وی در حال اسلام
خواهد آورد جنید را گفتند این علم از کجا میگویی گفت اگر از کجا بودی برسیدی
و وی گفته تصوف آنست که ساعتی بنشینی شیخ الاسلام گفت که بی تیمار چه بود بی تیمار صح
یافت بی جستن و دیدار بی نگریستن که بیننده در دیدار علت است و هم وی گفته
استغراق الوجد فی العلم خیر من استغراق العلم فی الوجد و هم وی گفته اشرف
المجالس و اعلاها الجلوس مع الفکرة فی میدان التوحید و هم وی گفته اصرف
همک الی الله عز و جل و ایاک ان تنظر بالعین التی بها تشاهد الله عز و جل الی غیر الله عز و جل صح
فتسقط عن عین الله و هم وی گفته است که موافقت با یاران بهتر از شفقت شیخ
الاسلام گفت طاعت داری به از حرمت داری جنید گوید در زمان بدار که

من شاگرد سری سقطی ام من شاگرد محمد بن علی القصابم از وی پرسیدم که تصوف
چیست گفت ندانم لکن خلق کریم یظهره الکریم فی زمان کریم من رجل کریم
بین قوم کرام شیخ الاسلام گفت که سخن ظریف و نیکوست که اول گفت ندانم
پس گفت خلقی است کریم ظاهر میکند انرا کریم در زمان کریم از مرد کریم میان
قوم کریمان والله تعالی داند که ان خلق چیست شیخ الاسلام گفته اذا اصطفی
عبدا ارتضاه لخالصته و عدّه من خلصته التی الیه کلمة کریمة من لسانٍ
کریمٍ فی وقتٍ کریمٍ علی مکانٍ کریمٍ بین قومٍ کرامٍ الکلمة الکریمة سخنی تازه
بدست بیخودی از حق فرستاینده و بیمع گوش اسوده بر دل تشنه بگذرانیده
و بجان فرا از ل نگران رسانیده سخنی از دوستی و از دوست نشان تشنه را
شراب و خسته را مرهم ان شنیدن آسان و از و باز رستن نتوان شعر لحول الکرب
من باب الهوی ادخلته یسیر و لکن المخرج عسیر من لسان کریم ان زبانی وجه
زبان از حق ترجمان و بر نامه صحبت عنوان نه گوینده دانست و نه زبان سخن
همه بگوش شنوند و آن بجان فی وقت کریم در چه زمان در زمانی که جز از
حق یاد نیست در ان و گذشته عمر نجز است ان نیکو بجان و عمر جاودان از ان
آرزوی ان کریمان علی مکان کریم جایی که نه دل بر اکنده و نه زبان خواهنده و نه
مستمع باز نگرنده بین قوم کرام نزدیک محقق گویان و مستمع سوزان
و ناظر پرسان شیخ الاسلام گفت که وقتی جنید با ذو النون فرا قلیح مجنون ان
رسید و برا گفت مرا نگویی که این جنون تو از چیست جواب داد که حبست عنهم
فی الدنیا فجننت بفراقهم جنید را پرسیدند که بلا چیست گفت البلاء هو الغفلة
عن المبتلی و شبلی را پرسیدند که عافیت چیست گفت العافیة قرار القلب
مع الله تعالی سخن جنید و دا گفتم که بیرون آن خراسانیان بر آن یافتم که حجاب است

بگ

یار و حجاب خلق است حجاب دوم و سیوم نفس جواب داد که این حجاب دل عام است
خاص محجوب بچیزی دیگر هست رؤیة الاعمال و مطالعة الثواب علیها و رؤیة النعمة
شیخ الاسلام گفت انکه کردار خود بیند دل او از الله محجوب است و انکه پاداش
جوید بجای آنکه از منعم نعمت نگرد محجوب است واسطی گفته مطالعة الاعواض
علی الطاعات من نسیان الفضل پاداش طاعة فرا چشم آمدن و طلب
کردن ثواب فضل و منت الله تعالی را فراموش کردن است وهم واسطی گفته
ایاکم و لذات الطاعات فانها سموم قاتله فارس عیسی بغدادی گفته است حلاوة
الطاعات والشرک سواء شیخ الاسلام گفت که تا از خود نپسندی خوش
نیابی و لذت نیابی و پسندیدن از خود شرک است طاعت بکن از حیلت که فرمانست
بشرط علم و سنت و انگاه از خود مپسند و بوی سپار و بسند خود بر روی
دیو زن شعر اذا المجالس اللائی اسرتها الذنوب فقل لی کیف اعتذر سئل
الجنید یکون عطاء من غیر عمل فقال کل العمل من عطائه یکون ابو جعفر
الکرنبی رحمه الله تعالی از اقران جنید است و گفته اند از استادان وی
از جمله مشایخ بغداد بود جعفر خلدی گوید جنید در روز وفات ابن
الکرنبی بالای سر وی نشسته بود سر خود بآسمان برداشت ابو جعفر گفت بعدست
و دوری سر خود سوی زمین فرو افکند ابو جعفر گفت بعدست و دوری معناه
ان الحق اقرب الی العبد من ان یشار الیه فی جهة ممشاد بن الحسین الهمدانی
رحمه الله تعالی کنیت وی ابو محمد بود از همدان بوده با بسیاری مشایخ صحبت
داشته بود وی گفته که بشبی در همدان در خانه خود نشسته بودم یکی در بزد
با خود گفتم جنید باشد چون در بگشادم جنید بود سلام کرد و گفت قاصد زیارت
تو آمده بودم معلوم شد آستی خاطر تو و بازگشت دیگر روز در همدان طلب

مران وانکه م

که دمش نیافتم و از جمعی که از بغداد رسیده بودند پرسیدم که فلان وقت وی غایب
بود و هیچ کس نشان نداد که همان شب آمده بود و رفته عمرو بن عثمان مکی قدس
الله تعالی روحه از طبقهٔ ثانیه است کنیت او ابو عبدالله است استاد حسین منصور
حلاج است نسبت با جنید کند و با خراز صحبت داشته و از اقران ایشانست
و ابو عبدالله نباجی را دیده بود وَکَانَ یَقُولُ مَا صَحِبْتُ اَحَدًا کَانَ اَنْفَعَ
لِی صُحْبَةً وَرُؤْیَةً مِنْ اَبِی عَبْدِ اللّٰهِ النَّبَاجِی و عالم بوده بعلوم حقایق
اصل وی از یمن است سخن او باریک شد وی را بکلام منسوب کردند
و هجو رساختند و از مکه بیرون کردند بجده رفت وی را قاضی کردند
و فی کتاب صِفَةِ الصَّفْوَةِ لابن الجوزی اَنَّهُ تُوُفِّیَ ببغداد سنه ست و تسعین
و مائتین و قیل سبع و تسعین و قیل احدی و تسعین و یقال انه توفی
بمکه والاول اصح وی گفته اَلْمُرُوَّةُ التَّغَافُلُ عَنْ زَلَلِ الْاِخْوَانِ و قال ابو
حفص المُرُوَّةُ اَنْ تَبْذُلَ لِاِخْوَانِکَ جَاهَکَ وَمَالَکَ فِی الدُّنْیَا وَتَخُصَّهُمْ بِالدُّعَاءِ
فِی العُقْبَی و هم عمرو بن عثمان گفته لَا تَقَعُ عَلَی کَیْفِیَّةِ الْوَجْدِ عِبَارَةٌ لِاَنَّهُ سِرُّ اللّٰهِ
عِنْدَ الْمُؤْمِنِینَ یعنی عبارت بر کیفیت وجد دوستان نیفتد زیرا که آن سر حق
است نزدیک مومنان و هیچ عبارت بنده اندر آن تصرف نتواند کرد
آن سر حق نباشد از آنکه تکلف بنده بالکلیه از اسرار ربانی منقطع بود گویند
که عمرو باصفهان آمد نوجوانی بصحبت وی پیوست پدر وی مانع آمد بیمار
شد و مدتی برآمد روزی عمرو برخاست و با جمعی فقرا بعیادت وی رفت
آن جوان التماس کرد که قوال چیزی بخواند عمرو بقوال اشارت کرد این
بیت بخواند مَا لِی مَرِضْتُ فَلَمْ یَعُدْنِی عَائِدٌ مِنْکُمْ وَیَمْرَضُ عَبْدُکُمْ فَاَعُودُ
بیمار [illegible] و برخاست و [illegible] و شدت بیماری او [illegible] گفت دیگر

بخوان

بخوان قوال این بیت دیگر بخواند شعر وَاَشَدُّ مِنْ مَرَضِی عَلَیَّ صُدُودُکُمْ
وَصُدُودُ عَبْدِکُمْ عَلَیَّ اَشَدُّ بیماری از وی زایل شد و صحیح النفس برخاست و پدر
از اندیشه که در دلش گذشته بود توبه کرد و وی را بعمرو تسلیم کرد و یکی از بزرگان
طریقت شد روزی عمرو حلاج را گفت مَا قَانُونُ الذِّکْرِ فِی الْجُمْلَةِ کَوْنُ مَوْجُودٍ اِرَادَةً
مَعَ مَعْرِفَةِ اَوْصَافِهِ یافت یگانه داشتن او پس شناخت صفات او شیخ الاسلام
گفت که آدمی از گرد موی نیاید تا آنکه از دم وی بیاید نه آدمی است این که هیچ دو چیز
حسبه چیزی دیگر است شاه شجاع کرمانی قدس الله تعالی روحه از طبقهٔ ثالثه است
از اولاد ملوک بوده از رفیقان ابو حفص است با ابوتراب نخشبی و ابو عبدالله
ذراع بصری و ابو عبید بسری صحبت داشته استاد ابو عثمان حیری است
و وی با قبا رفتی و باب فرغانی و نوری و سمنون و ابی حیری با طیلسان
رفتندی و دقاق بالکلیم در زی گردان و شاهی از ابو حفص برفته از دنیا
مات بعد سنه سبعین و مائتین و قیل قبل الثلثمائه و وی را کتابیست
در رد بر یحیی معاذ رازی در فضل غنی بر فقر که یحیی کرده وی آن را جواب باز
داده و فقر را بر غنی فضل نهاده چنانچه هست شیخ الاسلام گفت از فضل
درویشی تر آن تمام است و کفایت که مصطفی صلی الله علیه و سلم درویشی
بر توانگری برگزید و حضرت حق وی را آن اختیار کرد و بپسندید و شاه
شجاع بزرگ بود خواجه یحیی عمار گفتی شاه شاهی بود روزی ابو حفص
نشسته بود در نشابور شاه شجاع برسر او بایستاد با قبا و از وی چیزی پرسید
ابو حفص باز نگریست او را دید با قبا گفت بخدای که تو شاهی گفت من شاهم
در آن سوال بجای آورد که او وی شاه است [illegible] الجزوی شوانند
کرد گفت با قبا شاه گفت [illegible] فی القبا ما طلبنا فی العبا شیخ الاسلام گفت شاه

چهل سال نخفته بود بر طمع وقتی در خواب شد حق تعالی را بخواب دید بیدار
شد و این بیت بگفت رأیتک فی المنام سرور عینی فأحببت التنعس والمناما
پس از آن پیوسته همه خفتی او را خفته یافتندی یاد طلب خواب المجنون وانی
لا انعس من غشیة لعل خیالا منک یلقی خیالیا روزی شاه در مسجد نشسته
بود درویشی بر پای خاست و دو من نان خواست کیسه عیدا شاه گفت کیست
که بخاج من بخرد بیر و من نان و این درویش دهد فقیهی آنجا نشسته بود
از او بشنید گفت ایها الشیخ استخفاف باشریعت گفت هم کز خود را قیمت ننهادم
که دیگر ارخود را چه قیمت نهم وهم وی گفته من غض بصره عن المحارم وامسك
نفسه عن الشهوات وعمر باطنه بدوام المراقبة وظاهره باتباع السنة
لم یخطاله فراسة ابو عثمان حیری قدس الله تعالی روحه از طبقه ثانیه است
نام وی سعید بن اسمعیل الحیری النیسابوری اصل وی از ری است شاگرد
شاه شجاع است و با ابو حفص حداد و یحیی معاذ رازی صحبت داشته است
امام و یگانه وقت بود استاد نشابور نسبت با شاه شجاع از ری و بنشابور
آمد ابو حفص وی را گفت اینجا باییست که شاه اینجا اشتغال و عیال دارد تو
کسی ندارد شاه باز گشت و وی پیش ابو حفص بایستاد ابو حفص برای وی
مجلس بنهاد در ماه ربیع الاول سنه ثمان وتسعین ومائتین برفته از دنیا
و قبر وی در نشابور است وی را گفتند چه خواهم جان که الله گوید ایشان که
خود را نه بینند وهم وی گفته الشوق من ثمرات المحبة و وی امام و مقتدا
ربانی گفته اند که ربانی آن بود که شاگرد ان ایمکین علم بپرورانند تا قوی شوند
علم پیش را و وی خبان بود ده سخن ضعیف آمده اما ده معامله التنگوست
وهم وی گفته الله تعالی بالامر ... لمعرفته زکریا بن دلویه رحمه الله تعالی

بکر

کنیت او ابو یحیی است از اهل نیشابور است از شاگردان احمد حرب از جمله زهاد
و متوکلان بوده در اول بسیار با حیلطی بوده از کسب خود خوردی ابو عثمان حیری
رحمه الله تعالی گفته هم که چون ابو یحیی بید اورا اندیشه مرگ بود و اندیشه بعد از
مرگ هم بود وفات وی در سنه اربع وستین ومائتین بوده بنیشابور زکریا
بن یحیی الهروی رحمه الله تعالی از کبار مشایخ بود و مستجاب الدعوة احمد حنبل رحمه الله تعالی
گفته است که زکریا از جمله ابدال است ابو سعید زاهد گفته است زکریا را دیده
و با او صحبت داشتم از جمله صدیقان بود و وفات وی در هراة بود در رجب سنه
خمس وخمسین ومائتین زیاد الکبیر الهمدانی رحمه الله تعالی از همدان بود در صحبت
جنید و قدس سره بوده و فقیه بود و مستجاب الدعوة بود که شمس الهمدانی رحمه الله گفته
است که وقتی در مسجد آدینه شدم زیاد را دیدم در محراب نشسته بود و دعای
استسقا میکرد هنوز دعا بلخر نرسیده بود که باران چنان بگرفت که بخانه
باز نتوانستم آمد ابو عثمان مغربی قدس الله تعالی سره وی از طبقه پنجم است نام
وی سعید بن سلام المغربی است شاگرد ابو الحسین صایغ دینوری است از ناحیت
قیروان مغرب بوده سالها در مکه مجاورت کرده و آنجا سید الوقت و یگانه مشایخ
بوده آنجا وی را قصه افتاد بنیشابور آمده هم در نشابور برفت در سنه ثلث
وسبعین وثلثمایه قبر وی در نشابور است پهلوی ابو عثمان حیری و ابو
عثمان نصیبینی هرسه پهلوی یکدیگر اند صحبت داشته با ابو علی کاتب و حبیب
مغربی و ابو عمرو زجاجی و ابو یعقوب نهرجوری را دیده بود و صاحب کرامات
ظاهر بود و فراست نیز وی گفته که ابتدای درآمدن من درین کار آن بود
که من اسبی و سگی داشتم ... از جهاتی پیوسته شکار میکردم وکلمه داشتم
چون که در آن ستر ... که از آن کاسه ... خود ... سگ

حیری منسوب الی حیرة بکسر الحاء وسکون الیاء المنقوطة باثنین من تحت وفی آخرها راء مهملة وهی محلة بنیشابور کذا فی الانساب ام
دلویه بضم دال مهمله و لام و سکون واو و فتح یاء دستاه تحتانیه ...

بانگ بسیار کرد و بر من حمله آورد چنانکه مرا از شیر خوردن باز داشت چون بار
دوم قصد کردم که شیر بخورم گوسپندان کاسه کرد و شیر را بخوردن گرفت دو
ساعت التماس کردم بمردمان که وی دیده بود که ماری زهر دران شیر کرده بود و خود را
فدای من کرد چون آن را دیدم توبه کردم و درین کار در آمدم شیخ الاسلام گفت
که ابو الحسین کوشانی مرا گفت که ابو عثمان مغربی گفت که آن روز که من از دنیا
بروم فرشتگان خاک پاشند ابو الحسین گفت که چون وی برفت من حاضر
بودم در نشابور کس کس را نمی دید از بسیاری گرد شیخ الاسلام گفت که وی
بیست سال درم که بود در حرم بول نکرد بی حرمت حرم را و ابو عثمان گفته لا یجی
هذا الامر الا براحة الدوم و وی گفته الاعتکاف حفظ الجوارح تحت الاوامر
وهم وی گفته هر که صحبت توانگران بر صحبت درویشان برگزیند الله تعالی
وی را بمرگ دل مبتلا کند وهم وی گفته العاصی خیر من المدعی لان العاصی
ابدا یطلب طریق توبته والمدعی یتخبط ابدا فی خیال دعواه ابو طالب الخزیمی رحمه الله تعالی
از جمله مشایخ بوده از وی کرامات بسیار ظاهر شد ابو عثمان مغربی گوید ابو طالب را
دیدم با من غار سخن میگفت وهم ابو عثمان گوید با ابو طالب در سفر بودم در راه
از سباع خوفی عظیم بدید آمد و سباع بسیار بودند من گفتم سبکتر باید گذشت
ابو طالب شب آنجا مقام کرد و من هیچ نخفتم از خوف و او بخفت پس مرا گفت
چرا نخفتی گفتم از خوف سباع خوابم نیامد گفت هر که را خوف حق بود از هیچ
چیز نترسد چون تو از سباع میترسی بعد ازین با من صحبت نداری و برفت
و وی گفته است در مناجات الهی اگر نه فرمان تو حاجی بودی کرا زهره بودی
که نام تو بر زبان راندی ابو الحسن محمد بن الصباح ... رحمه الله از کبار اصحاب ابو
عثمان حیری است ... سنه اثنتین و ثلثمایه ابو عثمان مغربی وی را گفت

خواهی

خواهی ترا پندی دهم که بجا آری سالست تا خلق را مینهدهم و نمی پذیرند گفت خواهم
گفت همت بر کردار خود منه تا همت کبر دو و همت از خلق بر گیر تا نجات
برخیزد شیخ الاسلام گفت که صحبت با الله تعالی سه چیز است دیدن فضل او و عیب
خود و عذر خلق و این را چهارم نیست عذر خلق بین که همه ان مسیر و که او مجول
ایشان زیر قدرت و حکم او مضطرند و عیب خود بین تا منت یاد آید شیخ الاسلام
گفت که ابو عثمان نصیبی گفت که شبلی گفت که دست بسر ابو یعقوب میدلانی
فرو آوردم دران وقت که بمصر میرفتم گفتم جبرک الله هیچ موی نبود بر تن او که
نگفت آمین ابو العباس بن مسروق قدس سره از طبقه ثانیه است نام وی
احمد بن محمد بن مسروق است از اهل طوس است ببغداد ساکن شد و هم آنجا
از دنیا برفت در سنه تسع و تسعین ومائتین و گفته اند که در صفر سنه ثمان
و تسعین ومائتین والله تعالی اعلم جنید از وی حکایت کند از استاد ابو علی
رودباری پرسید شاگرد حارث محاسبی و سری سقطی و محمد بن منصور
و محمد بن الحسین البرجلانی است با ایشان صحبت داشته از قدما مشایخ
قوم است و اجله ایشان شیخ الاسلام گفت که ابو العباس مسروق بغدادی
گوید شب شنبه نشسته بودمی و عادت چنین بود من بر من میگریستی از صبحی
آنکه من از غار آدمینه آمده بودمی و از بس که بیرون حیده بودمی و سخنان که شنیده
بودمی سئل عن التصوف فقال خلو الاسرار مما منه بد و تعلقها بما لیس منه بد
وهم وی گفته من ترک التدبیر عاش فی راحة شیخ ابو العباس بوره زن بغدادی رحمه الله تعالی
شیخ الاسلام گفت که وی گفته که نفس خویشتن را مشغول کن پیش از آنکه ترا
در شغل افکند شعر لقد جلب الفراغ علیک شغلا واسباب البلاء من الفراغ
ابو عبد الله المغربی قدس الله روحه از طبقه ثانیه است نام وی محمد بن اسمعیل است

کویند که استاد ابرهیم خواص و ابرهیم بن شیبان کرمانشاهی و ابوبکر سکندی است
و شاگرد ابو الحسین علی بن رزین هروی است و عمر ابو عبد الله صد و بیست و دو
سال بود و عمر استاد وی ابو الحسین صد و بیست سال بود و ابو الحسین شاگرد
عبد الواحد زید بصری است و عبد الواحد زید شاگرد حسن بصری است
رحمهم الله تعالی و قبر ابو عبد الله بر سر کوه طور سیناست بهلوی استاد وی
ابو الحسین علی بن رزین در زیر درخت خرنوب کویند که در سنه تسع و سبعین
و مائتین برفته از دنیا و درست تر آنست که در سنه تسع و تسعین و مائتین
برفته شیخ الاسلام کفته که وی هرکز تاریکی ندیده بود آنجا که خلق را تاریکی
بودی وی را روشنی بودی وی کفته بار خدای که بو عبد الله مغربی را بیاورید
که اگر الله تعالی مؤنت شهوت را از من باز ستاند مرا دوستر از آن باشد که اکنون
مرا کویید در بهشت شو این آنست که علی بن ابی طالب کرم الله تعالی وجهه
کفت اگر مرا اختیار دهند که در بهشت شو یا در مسجد در مسجد شوم که بهشت
نصیب منست بنزدیک او و مسجد نصیب او دوست نزدیک من وقتی ابو عبد الله مغربی
بر سر کوه سینا سخن میکفت سخن بجایی رسید که کفت بنده با وجدان نزدیکی جوید
که فرو ماند فرها سنک را از کوه بجنبید و پاره پاره می شد و بهلو می آمد و وی
کفته افضل الاعمال عمارة الاوقات في الموافقات و هم وی کفته ما فطنت
الا هذه الطائفة و لا خرقت بما فطنت و لابی عبد الله المغربی قدس سره **شعر**
یا من تعنى الوصال ذنبا، کیف اعتذاری من الذنوب، و ان کان ذنبا الیک حبی
فانني منه لا اتوب، و هم وی کفته ما رأیت انصف من الدنيا ان خدمتها
خدمتك و ان ترکتها ترکتك و هرکز از دنیا منصف تر چیزی ندیدم اکر وی را
خدمت کنی وی ترا خدمت کند و چون از وی اعراض کنی و طلب خداوند بر دست

کبری

کبری از تو بکریزد و اندیشه آن بر دلت نیاورد بس هر که بصدق از دنیا اعراض کند
از شر او امین کردد و از آفت وی رسته شود **ابو عبد الله النباجی قدس الله تعالی روحه**
نام وی سعید بن یزید است وی از قدماء مشایخ است از اقران ذو النون
مصری و از استادان احمد ابو الحواری نباجی کفت الادب حلیة الاحرار و هم وی
کفته لکل شیء خادم و خادم الدین الادب شیخ الاسلام که بو عبد الله نباجی کوید
که حشم بر و دار که هیچ نشان روشن تر از و نیست هم ابو عبد الله کوید که موسی
علیه السلام کفت الهی من نزل الحاج کفت جون قصد درست کنی مرا یابی و کتانی
کوید که جون قصد درست کردی وی را یافتی و حلاج کوید لا تعرج آن ملک
کامست شیخ الاسلام کفت کفت ان ملک تو یکی جون از خود در کذشتی باو رسیدی
ابو عبد الله الانطاکی قدس الله روحه نام وی احمد بن عاصم الانطاکی است از اعیان
قوم بود و از سادات ایشان و عالم بعلوم شریعت عمری دراز یافت و با قدما صحبت
داشته بود و اتباع تابعین را دریافته و از اقران بشر و سری بود و مرید حارث
محاسبی بود و بصحبت فضیل رسیده بود شیخ الاسلام کفت کوی کفته که از مجلس
و هیچ چیز م حسد نیامد مکر از معرفت عارفانه معرفة مصدیقی ابو علی دقاق
کوید معرفة رسمیة کقطرة و رسمیة لا علیلا تشفی و لا غلیلا تسقی معرفت
رسمی جون باران بهفت تابستان نه بیمار را شفا دهد و نه تشنه را سیراب کرداند
و هم انطاکی کفته انفع الفقر ما کنت به متجملا و به راضیا انا فقیر من فقر آنست
که تو بدان متجمل باشی و بدان راضی یعنی جمال الخلق همه در اثبات اسباب بود و جمال
فقر در نفی اسباب و اثبات مسبب و رجوع باو و رضا باحکام او زیرا که فقر فقد
سبب بود و غنا وجود سبب لا بسبب الحق بود و السبب الحق بس سبب حصول
حجاب آمد و ترک اسباب محل کشف ربانی و جهان در کشف و رضاست

ولهو شبه عالم در حجاب و سخط و این بیانی واضح است در تفضیل فقر بر غنا والله
تعالی اعلم ممشاد الدینوری قدس الله تعالی روحه از طبقهٔ ثالثه است از
بزرگان مشایخ عراق است و جوانمردان ایشان یگانه در علم با کرامات ظاهر
و احوال نیکو با یحیی جلا و بسیاری از مشایخ صحبت داشته و از اقران جنید
و رویم و نوری و غیر ایشان بوده گفته اند که در سنه تسع و تسعین و مایتین
برفته از دنیا وی گفته که الله تعالی عارف را آینه داده است در هر که هر گاه
در آن نگرد الله بیند شیخ الاسلام گفت که وی برادر در دل مومن جایی است که جز وی
نرسد چون بتفرقه در ملاقات باز کردی بیاساید حصری گوید که دوش
می اندیشیدم که مرا گاه گاه چنین تفرقه میبود بحال مریدان و شاگردان من
چگونه خواهد بود اگر نه آن بودی که دانستمی که او جایی دارد در دل دوستان
خود که جز وی از آن نگیرد و جز وی آنجا نگنجد پاره پاره شدمی شعر ما ابالی
بعیون و ظنون انتهیه لی فی سری مراة اری وجهک فیها وهم ممشاد گفته
که چهل سال است که بهشت با هرچه در وست بر من عرض میکنند گوشه چشم
بعاریت بان نداده ام شیخ الاسلام گفت که در صحبت و حضور او نگریستن بغیر
او شرکست با و والله تعالی پیغمبر خود را صلی الله علیه وسلم میگوید ما زاغ البصر
و ما طغی قل الله ثم ذرهم وهم ممشاد گفته که بسیج پیر نشده ام و سال
بزدم با دل صافی با وشده ام تا او خود چه گوید وهم وی گفته همه معرفت صدق
افتقار است بالله تعالی وهم وی گفته طریق الحق بعید والصبر مع الحق شدید
شیخ الاسلام گفت راه حق دور است مگر او دست گیرد و صحبت و صبر کردن
و روزگار گذرانیدن با خداوند سخت است مگر او میرانیدن بود وهم ممشاد گفته
هر که بیر دوستی ارزد وستان [illegible] ویران

نزهند

نزهند که او داشته ذو النون گفته هر که بر نعمتی که بر رزق زند انکار کند هر که
از الصدق بنیاد یعنی بر اصل آن انکار کند ترا از رزق وی چه رزق وی بروی
است تو راست نگر و راست بین تا بهم یابی شیخ الاسلام گفت که ابو عامر گوید
شاگرد ممشاد که روزی پیش ممشاد نشسته بودیم جوانمردی از در خانه در آمد
و بمیز طلب اجازت خواست شیخ گفت تو لیکه صوفیان الحاجة بری و باز از در میان
شیخ بهانه میجست اجابت نکرد چون بیرون شد اصحاب گفتند شیخ هرگز چنین
نکردی این چه بود شیخ گفت او از این جوانمردان بود دنیا بدست وی در آمد
آن از دست وی بشد اکنون می آید و چیزی نفقات مسکنت میخواهد که سرمایه
خود را باز یابد تا مهر آن از دل بیرون نکند این باز نیاید قال الشیخ عبد الله
الطاقی رحمه الله تعالی سمعت محمد بن خفیف یقول رأیت ممشاد الدینوری
فی النوم کانه قائم رافع یدیه الی السماء وهو یقول یا رب القلوب یا رب القلوب
والسماء تدنو من رأسه حتی وقعت علی رأسه فانشقت و حمل ممشاد در روزی
ممشاد از در سرای خود بیرون شد سگی بانگ کرد ممشاد گفت لا اله الا الله
سگ بر جای بمرد و قال ممشاد ادب المرید فی التزام حرمات المشایخ و خدمة
الاخوان و الخروج عن الاسباب و حفظ آداب الشرع علی نفسه الحسن المسوحی
قدس الله سره کنیت او ابو علی است گویند که از استادان جنید و ابو حمزه است
اما از اقران ایشانست کان من کبار اصحاب سری السقطی جنید گوید که حسن
مسوحی اگر خلق یکبار بمیرند مرا ملالت نیاید و وحشت نگیرد شیخ الاسلام
گفت محمد نفیسه که محمد عبد الله گازر و برادر جایی شهانش افتاد بود دو هفته فراموش
کرده بود وی را عذر میخواست که من ترا فراموش کردم گفت در پیشی [illegible] که الله
تعالی [illegible]

بن العلی

راحتین گفتم در انس گفت [illegible]
تومات من فی بحب السما [illegible]

یا نفس بالتخلی فالعیش فی الانس والتسلی **احمد بن ابراهیم المسوحی رحمه الله تعالی**
کنیت او نیز ابو علی است و هو من اجله مشایخ بغداد با سری سقطی صحبت داشته
و از وی روایت کند و از حسن مسوحی نیز و گفته اند که وی حج میکرد با یک پیرهن
و ردایی و نعلینی الا آنکه رکوه یا کوزه بر داردی جز آنکه سبوی شامی در کوزه نهادی
و بوی میکردی و از میانه بغداد تا مکه با آن بکذرانیدی وی گفته من فتح
له شیء من غیر مسئلة فرده و هو محتاج الیه احوجه الله الی ان یاخذ مثله
بمسئلة **رویم بن احمد بن یزید بن رویم قدس سره** از طبقه ثانیه است کنیت
او ابو محمد است و گفته اند ابو بکر هست و ابو الحسین و ابو شیبان نیز گفته
اند بغدادیست و میان است که قرائت از نافع روایت کند از بغداد است از اجله
مشایخ آن فقیه بوده و عالم بر مذهب داود اصفهانی شیخ الاسلام گفت
که رویم خود را شاگرد جنید میخواند یاران گواست و مه از جنید و من
از رویم دوست دارم که صد از جنید و ابو عبد الله خفیف گوید که هرگز دیده
من کس ندیده که در توحید سخن گفتی چنانکه رویم سئل رویم عن التصوف
فقال الذی لا یملک شیئا ولا یملکه و قال ایضا التصوف ترک التفاضل
بین الشیئین خود را در آخر عمر در میان دنیاداران نهان میکرد اما بان
شغل محجوب نگشت جنید گفته که ما فارغ مشغولیم و رویم مشغول فارغ
شیخ الاسلام گفت رویم بزرگست از تلبیس خود را بتوانگری و مهتری
فرا نمودی وکیل قاضی بود و بر ایشان بالبش بود و احتشام تمام ابو عمر و زجاج
یکچند خدمت جنید میکرد و بر اکفته بود زنهار نزدیک رویم نروی
چون زجاج را عزم رفتن حلیت با خود گفت از بغداد بروم رویم را ندیده
باشم چون کسی بر سد چه ... جنید بی شد ولی جنید درجه بار

بالبش و احتشام چون خلوت شد دختر کی از آن وی نزدیک وی آمد رویم
ابو عمرو را گفت اصحاب تو میگویند چرا این شغل بگذاری و در میان ما آیی
چگونه آیم چرا شغل این کودکان نسازند تا بیایم ایشان خبر کم از ابجد از وی
و ایشان علم توحید گویم شیخ الاسلام گفت که جنید را میگفت و یاران او را
چون ابو عمرو پیش جنید آمد کسی وی را آگاه کرده بود که وی نزدیک رویم رفت
گفت هین بگوی چون دیدی وی را گفت خوب دیدم گفت الحمد لله از بیم ترا میگفتم
بوی مرو بنا نی که در آن سیرت و تلبیس وی را بینی فرا چشم تو بنایدما یه خود
بیاد دهی الحمد لله که نیکو دیدی مردی بزرگست در فتوحات مذکور است که رویم
گفته من قعد مع الصوفیة وخالفهم فی شیء مما یتحققون به نزع الله نور الایمان
من قلبه وقتی کسی رویم را چیزی گفته بود از آن احتشام و لباس گفت بدان آمدم
که پای تابه در سر بندم و ببازار بر آیم و باک ندارم ابو عبد الله خفیف بوی شد
چون باز میگشت رویم دست بر کتف وی نهاد و گفت ای پسر هو بذل الروح
فلا تشتغل بترهات الصوفیة گفت این کار جان فدا کردن است زنهار بترهات
صوفیان مشغول نشوی شیخ الاسلام گفت بذل روح نه آن بود که بغزا شوی
تا ترا بکشند آنست که با الله تعالی بهر جان خود منازعة در نگیری جان و تن و دل
در سر کار او کنی و هنوز بر خود باقی گنی نهکه بهیچ که از و بتو رسد شکایت
در گیری کسی نزدیک وی در آمد و وی را گفت کیف حالک وی گفت کیف حال
من کان دینه هواه وهمته دنیاه لیس بصالح تقی ولا بعارف نقی چگونه باشد
حال آن کسی که دین او هوای او بود و همت او دنیای او و نه نیکوکاری از خلق رمیده
و نه عارفی بود از خلق گزیده و این اشاره بعیب نفس است و هم اکرم جواب
بتحقیق حال سائل اشاره کرده است ... که در آن وقت او را بود ...

باشد تا از وصف وجود خود عبارت کرده است و اضافت صفت خود بداده
و سئل رویم عن الانس فقال ان تستوحش من غیر الله حتی من نفسک و سئل
عن المحبة فقال الموافقة فی جمیع الاحوال و انشد و لو قلت لی مت مت سمعا
و طاعة و قلت لداعی الموت اهلا و مرحبا و قال الرضا استلذاذ البلوی
و الیقین هو المشاهدة شیخ الاسلام پس از خراز رویم را مه نهادی پس جنید
و نوری را رویم گفته که بیست سال گذرانیدم که هیچ خوردنی در خاطر من نگذشت
مگر بعد از آن که حاضر شده باشد و هم وی گفته اخلاص آنست که رؤیت تو از
عمل تو مرتفع شود یعنی عمل را از خود نبینی و ندانی و هم وی گفته که فتوت آنست
که برادران خود را معذور داری در هر زلتی که از ایشان واقع شود و با ایشان
چنان معامله نکنی که از ایشان عذر باید خواست و هم وی گفته اذا وهب الله
لک مقالا و فعالا فاخذ منک المقال و ترک علیک الفعال فلا تبال فانها نعمة
و ان اخذ منک الفعال و ترک علیک المقال فنح فانها مصیبة و ان اخذ منک
المقال و الفعال فاعلم انها نقمة و هم وی گفته فقر را حرمتی است و آن حرمت
و اخفا و غیرت است بر او و ستر هر که آن را کشف کرد و با خلق نمود اهل فقر نیست
و وی را در فقر کرامتی نی و هم وی گفته من حکم الحکیم ان یوسع علی اخوانه فی الاحکام
و یضیق علی نفسه فیها فان التوسعة علیهم اتباع العلم و التضییق علی نفسه
من حکم الورع و هم وی گفته ادب المسافر ان لا یجاوز همه قدمه و حیث
ما وقف قلبه یکون منزله. یوسف بن الحسین الرازی از طبقهٔ ثانیه است کنیت
او ابو یعقوب است شیخ ری و جبال بود در وقت خویش امام بوده مر این طایفه را
اما با شکوه تلبیس طریق ملامت داشته مردمان بر خویش شورانیدی و قبول
ایشان نجستی و بر ایشان کرخت و خود را از چشمها بیفکندی شاگرد ذوالنون

مصری است و با ابوتراب نخشبی و یحیی معاذ رازی و غیر ایشان صحبت داشته و رفیق
ابو سعید خراز بوده در سفرها و ویرا مکاتبات است با جنید و سخن نیکو در سنهٔ ثلث
و اربع و ثلثمائه برفته از دنیا در وقت مردن گفت الهی خلق را با تو خواندم بجهد
و هر چه توانستم بر خود بکردم از بد مرا بیکی بخش از ایشان پس برفت و ویرا بخواب
دیدند گفتند حال تو چیست گفت الله تعالی مرا گفت آن سخن باز دیگر باز گوی
باز گفتم گفت ترا بتو بخشیدم شیخ الاسلام گفت دانی که چرا گفت ترا بتو بخشیدم میان
خود و او واسطه در نیاورد که میان او و ایشان وسیله و واسطه هم اوست شیخ
الاسلام وصیت کرد یاران خود را که یکدیگر را بناز دارید که انچه شما را می‌باید هم
از شما آید میان ایشان ترجمه و وسیله هم ایشان اند. یوسف بن الحسین گفت
بنزدیک ذوالنون رفتم مصری چون ویرا دیدم موی بر اندامم بر خاست مرا نگرست
و گفت از کجایی گفتم از ری گفت بر تو زمین تنگ شده بود که بمصر آمدی گفتم آمدم
تا خدمت ترا دریابم گفت دور باش از آن که دروغ گویی یا خیانت کنی پس گفت
یا بنی صحح حالک مع الله لا من یشغلک عنه تشغل و لا تشتغل بما یغوی الخلق فی ترک
فانهم لن یغنوا عنک من الله شیئا و اذا صح حالک مع الله ارشدک الطف الیه
و اقتد بسنة النبی صلی الله علیه و سلم و ظاهر العلم و ایاک ان تدعی ما لیس لک
فالهلاک علة المریدین الا الدعاوی روزی ذوالنون مصری طلب وصیت
کرد گفت ایاک و هذه الاوراد المتصلة فان النفس تألفها و انظر ما فیه مخالفة
نفسک و من صیام او فطر فاعملها فان فی متابعة النفس طاعة کانت او معصیة
فتنة فما الفت النفس شیئا الا و فیه بلاء و خطر و نیز ذوالنون وصیت کرده است
ویرا فقال لا تسکن الی مدح الناس و لا تجزع من قبولهم و ردهم فانهم قطاع
الطریق و اسکن الی ما تحققه الی الجنیح من امر الله سرا و علنا یوسف بن الحسین

صحبت … (margin)
فیما (margin)

کفته‌اند الخیر کله فی بیت ومفتاحه التواضع والشر کله فی بیت ومفتاحه الکبر وهم
یوسف بن الحسین کوید که از ذوالنون جدا شدم ویرا کفتم مرا وصیتی کن کفت
تن خود را از رنج خلق دریغ مدار و تا توانی دل خود را جز برای الله تعالی مدار
و مهمان الله را کرامی دار تا او ترا کرامی دارد عبدالله بن خاضر قدس الله تعالی روحه
شیخ الاسلام کفته که وی خال یوسف بن الحسین است از متقدمان مشایخ
بوده از اقران ذوالنون و مرید ذوالنون یوسف بن الحسین میکوید که از مصر
می آمدم از پیش ذوالنون روی بری نهاده چون ببغداد رسیدم خال من
عبدالله خاضر آنجا بود می خواست که بحج رود نزدیک وی شدم کفت از کجا می آیی
کفتم از مصر بری میروم میخواهم که مرا وصیتی کنی کفت نپذیری کفتم شاید
که بپذیرم کفت نپذیری کفتم باشد که بپذیرم کفت حاکم که نپذیری کفتم که بپذیرم
کفت چون شب در آید برو و کتب خویش و هر چه از ذوالنون نوشته‌ای در دجله
انداز کفتم بیندیشم آن شب مرا از اندیشه خواب نبرد و مرا آن دل بر نیامد
دیکر روز رفتم و ویرا کفتم بیندیشیدم مرا از دل بر نمی آید کفت کفتم که نپذیری
کفتم چیزی دیکر بکوی کفت هم نپذیری کفتم بپذیرم کفت چون بری شوی مکوی
که من ذوالنون را دیده ام و از آن باز آری مساز یوسف کفت بیندیشم همه شب
می اندیشیدم این بر من صعبتر می آمد از کفت پیشینه دیکر ویرا کفتم این بر من
صعبتر می آید کفت کفتم که نپذیری آخر کفت ترا سخنی کویم که ترا از آن چاره نیست
کفتم بکوی کفت چون بخانه باز شوی خلق را بخود مخوان که ما او را میخوانیم و جهد
کن که همیشه الله تعالی در یاد تو بود شیخ الاسلام کفت که الله تعالی با موسی
علیه السلام کفت ای موسی جهد کن که همیشه زبان تو بیاد من بود و هم
جا که شوی بکذر بتو بر من ... ابو عبدالله احمد یوسف بن الحسین را کفت جهان

بودم

ازصادقان

از صادقان و راستان خالی شده است اکر توانی صدق را لازم کیر در جمیع
احوال خود که آن که در زمره مردان این راه درنیابی و مراتب ایشان بیابی
مادام که مرده خلایق نشوی و از خالص بندکان الله تعالی نکردی مکر بعد
از مهاجرت و مفارقت خلایق یوسف بن الحسین کوید که مرا سخن هیچکس
نفع نرسانید که سخن ابو عبدالله بلخی زیرا که مرا دلالت باسقاط جاه کرد و من
از او قبول کردم ثابت الخباز رحمة الله تعالی از قدمای مشایخست با جنید
و رویم صحبت داشته است و طریقت از ایشان کرفته و پیوسته حکایت
ایشان کفتی ابو ثابت الرازی رحمه الله تعالی از مشاهیر علما و قرا و فقها بود وی کفته
وقتی در مسجدی نشسته بودم و کودکی را قرآن تعلیم میکردم یوسف بن الحسین
و اصحابش بکذشت مرا کفت شرم نداری بچنین را قرآن تعلیم میکنی من با خود کفتم سبحان
الله کودکی خرد بهشتی را چنین میکوید بسی بر نیامد که آن کودک را با مختنان
دیدم بخدمت وی رفتم و ارادت کرفتم سمنون بن حمزه المحب الکذاب قدس سره
از طبقه ثانیه است اما المحبه کنیتش ابو الحسن است و کفته‌اند ابو القاسم خود را
کذاب لقب کرده بود تا آنکه شعری باز نکریست یکانه بود در علم محبت همه از آن کفتی
با سری سقطی و محمد بن علی القصاب و ابو احمد القلانسی صحبت داشته بود از اقران
جنید و نوری است پیش از جنید برفته از دنیا و بعضی کفته‌اند پس از وی کفته
محبت بنده را صافی نشود تا دست بر همه عالم ننهد و هم وی کفته اول وصال
العبد للحق هجرانه لنفسه و اول هجران العبد للحق مواصلته لنفسه روزی
سمنون را بر کنار دجله دیدند شاخ چوبی بر ران خود می زد و این ابیات میخواند
ران وی بریده بود و خون میرفت و وی اکاه نی شعر کان لی قلب اعیش به
ضاع منی فی تقلبه رب فاردده علی فقد ... صدری ... الیه ولقد ادلم

ثابت بثاء مثلثه و با موحده و ثاء مثلثه

آنجا

بفتح سین ... وسکون میم ...

بی رمق یا غیاث المستغیث به گویند که روزی سمنون این دو بیت برخواند
ترید منی اختبار سری وقد علمت المراد منی ولیس لی فی سواک حظ فکیف
ما شئت فاختبرنی در حال به احتباس بول امتحان کرده شد تحمل میکرد و صبر
مینمود تا چند کس از اصحاب وی در خواب دیدند که سمنون دعا
و تضرع میکند و از خدای تعالی شفا میخواهد چون سمنون آن دانست که
مقصود از آن تادب بآداب عبودیت است و اظهار عجز پس بر در مکتبها
میگشت و با کودکان میگفت ادعوا لعمکم الکذاب شخصی وی را دید سر در پیش کشیده
بعد از ساعتی سر برآورد و زفیری کرد و این بیت بخواند ترکت الفؤاد علیلا
یعاد و شردت نومی فمالی رقاد ابو احمد قلانسی گفته که ورد سمنون در
هر شبانروزی پانصد رکعت بود و هم وی گفته که مردی در بغداد چهل هزار
درم بر فقرا نفقه کرد سمنون گفت یا ابا احمد ما را استطاعة این نفقه نیست
برخیز تا بگوشه‌ای رویم و بهر درمی یک رکعت نماز بگذاریم پس بمداین رفتیم
و چهل هزار رکعت نماز کردیم غلام الخلیل شخصی بود مرایی خود را پیش خلیفه
بصوفی گری معروف ساخته بود و همواره از مشایخ و درویشان سخنان ناخوش
بخلیفه رسانیدی تا ایشان مهجور شوند و اعتبار وی بیفزاید روزی زنی را
چشم بر سمنون افتاد خود را بروی عرضه کرد سمنون التفات ننمود زن نزد
جنید رفت و گفت سمنون را بگوی تا مرا بزنی کند جنید را از آن ناخوش
آمد و وی را زجر کرد آن زن پیش غلام الخلیل شد و تهمتی چنان که زنان نهند
بر سمنون نهاد غلام الخلیل سعایت بر دست گرفت و خلیفه را بر وی
متغیر کرد امر بقتل وی فرمود تا وی را بکشند چون سیاف را آوردند خواست تا بقتل
او فرمان دهد زبانش بگرفت بکشتن او را تاخیر کردند شب خلیفه را بخواب

نمودند

نمودند که زوال ملک تو در زوال حیات اوست دیگر روز او را بخواندند و عذر خواست
و انشد ابو فراس لسمنون المحب شعر وکان فؤادی خالیا قبل حبکم وکان
بذکر الخلق یلهو و یمرح رمیت ببین منک ان کنت کاذبا وان کنت
فی الدنیا بغیرک افرح وان کان شیء فی البلاد باسرها اذا غبت عن عینی
بعینی یملح فان شئت واصلنی وان شئت لا تصل فلست اری قلبی لغیرک یصلح

فلما دعا قلبی هواک اجابه
فلست اراه من جنابک یبرح

زاهرون المغربی قدس الله روحه از اهل طرابلس است از اقران مظفر کرمانشاهی
در صحبت یکدیگر بمکه رفته‌اند زاهرون در پیش و مظفر در پس او و سیده
زن مظفر پس ایشان و همه در مکه برفته‌اند از دنیا رحمهم الله تعالی ابو عبد
الله مغربی گوید که هیچ جوانمردی ندیدم از جوانمردان چون زاهرون شیخ الاسلام
گفته که وقتی بتماشا بیرون شده بود با جمعی از درویشان این دو بیت برخواند
وسنا برق نفی عنی الکری لم یزل یلمع لی من ذی طوی منزل حلیه نازله
طیب الساحة معمور الفنا وی بخروشید و بانگی چند بزد و لختی شور کرد
و باز گشت گفت من تماشای خود بکردم عروة بن الوثابة رحمه الله تعالی
کنیت او ابو الاصبع شیخ الاسلام گفته که در کتاب احمد بن ابی الحواری دیده‌ام
که وی شیخ بوده بمکه و بسلام از دنیا برفته و برا بخواب دیدند و از حال وی
پرسیدند گفت حاسبونا فدققوا ثم منوا فاعتقوا شمار با من در گرفتند
خرد خرد پس منت نهادند و بیکبار بگذاشتند میمون المغربی قدس الله تعالی روحه
هو من اهل المغرب وکان من السیاحین و هو من قدماء المشایخ وکان یرافق
ابا موسی الدبیلی فی الاسفار وکان صاحب آیات و کرامات وی سیاه بود چون
در سماع در آمدی سفید شدی وی را گفتند حال تو در سماع میگردد گفت
اگر شما نیز از آن آگاه باشید که من آگاهم حال شما هم بر شما بگردد و حکی انه کان

بفتح عین مهمله و ضم راء
بضم واو و تشدید ثاء مثلثه و باء موحده

مَعَهُ جِرَابٌ كُلَّمَا أَرَادَ شَيْئاً أَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ وَأَخْرَجَهُ مِنْهُ سعدون مجنون
رحمه الله تعالی عطاء بن سلیمان گوید وقتی در بصره قحط افتاده بود مردمان
باستسقا بیرون شده بودند و من با ایشان بودم در میان گورستان
آوازی شنیدم باز نگریستم سعدون مجنون را دیدم در چهارطاقی از آن
گورستان نشسته دست بر زانوی خود می زد و بلخو چیزی میگفت پیش
وی رفتم و سلام کردم گفت و علیک السلام عطاء من کشف عنك الغطاء
پس گفت این جلبو چه است نُفِخَ فِي الصُّورِ لَمْ بُعْثِرَ مَنْ فِي الْقُبُورِ گفتم نه باستسقا
آمده اند که شکلی افتاده گفت تو با ایشان آمده گفتم آری گفت بِقَلْبٍ سَمَاوِيٍّ
أَمْ بِقَلْبٍ خَاوِيٍّ پس گفت خواهی که من آب بخواهم گفتم چرا نخواهم گفت خداوندا
بآن راز دوشینه من بر تو که باران فرستی در حال باران در استاد و گفت
ای عطا تا تر نشده برو که تا تر نشده بباید رفت عطاء بن سلیمان رحمه الله تعالی
از زهاد بصره است بزرگ وقت خود بود روزی بیمار بود در آفتاب خفته
وی را گفتند چرا به سایه نیایی گفت میخواهم که بسایه آیم اما می ترسم که مرا گویند
در راحت نفس خود گام برگرفتی علی بن سهل بن الازهر الاصفهانی قدس سره
از طبقه ثانیه است کنیت او ابوالحسن است از قدمای مشایخ اصفهان
شاگرد محمد بن یوسف البناست از اقران جنید بوده و میان ایشان مکاتبت
و رسالت بوده با ابوتراب نخشبی صحبت داشته وَكَانَ لَهُ رِيَاضَةٌ عَظِيمَةٌ
رُبَّمَا كَانَ امْتَنَعَ عَنِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ عِشْرِينَ يَوْماً يَبِيتُ فِيهَا قَائِماً وَهَا إِنْ بَعْد
إِنْ كَانَ نَشْوَةٌ نَشَأَ أَبْنَاءِ النِّعْمَةِ وَالْمُتْرَفِينَ وی گفته که احتملت قط الا بو لی
و شیاطین و وقتی عمرو بن عثمان مکی را بمکه سی هزار درم وام بر آمد بلجهان
امروز [illegible] اصفهان [illegible] علی سهل را وام [illegible] معلوم

کد

کرده که چند دست نقد کرده همه که فرستاد و او را آگاه نکرد پس او را نبولخت و کسی را گرد
وی میرفت دلی از وام براندیشه چون همه رسید وام را باز داده یافت براسود
شیخ الاسلام گفت دانی که علی سهل چرا لجبان کرد از بیم عذر خواستن و باز شکرگزاردن
که هیچ آزاد آزار بر نتابد علی سهل گوید روا نیست پیش ما که این طایفه را درویش
خوانند که ایشان توانگرترین خلق اند شیخ الاسلام گفت حق سبحانه و تعالی
که جامهای نیکو بدنیاداران داد فرجامه بدرویشان داد و طعام پاکیزه
با ایشان داد و لذت طعام بدرویشان داد و هم علی گفته اعاذنا الله وایاکم
من غرور حسن الأعمال مع فساد بواطن الأسرار و هم وی گفته التصوف
التبري عمن دونه والتخلي عمن سواه و پرسیدند از وی از حقیقت توحید گفت
قريب من الظنون بعيد من الحقائق وانشد لبعضهم فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي هِيَ الشَّمْسُ
ضَوْءُهَا قَرِيبٌ وَلَكِنْ فِي تَنَاوُلِهَا بُعْدٌ شیخ الاسلام گفت که علی سهل را گفتند روز
بلی را یاد داری گفت چون ندارم گویی که دی بوده و بعضی این سخن را با بوجعفر
محمد بن فاذه که وی نیز از شاگردان محمد بن یوسف البناست نسبت کرده اند
چنانکه در کتاب سیر السلف مسطور است و میتواند بود که این سخن از هر دو بزرگ
واقع شده باشد و میتواند بود که یکی از ایشان را سهوی افتاده باشد شیخ الاسلام
گفته مدرین نقص است صوفی را دی و فردا چه بود آن روز را هنوز شب نیامده صوفی
در آن روز است و کان علی بن سهل یقول اتحسبون موتی کموت احدکم انما هو دعاء واجابة
أُدْعَى فَأُجِيبُ فكان كما قال كان يوما قاعدا في جماعة فقال لبيك و وقع ميتا
محمد بن یوسف بن معدان البنا قدس سره کنیت او ابوعبدالله است گفته اند
که وی از سیصد شیخ کتابت حدیث کرده بود پس ارادت خلوت و انقطاع بر وی
غالب شد و بعز همت [illegible] بیرون رفت [illegible] قدم تجرید قطع کرد و گفته اند که [illegible]

در روز بعمل بنایی مشغول بودی از آنچه حاصل کردی بجز قوتی بنفقه خود صرف
کردی و باقی را بر فقرا تصدق نمودی و با وجود کسب وعمل هر روز یک ختم
قرآن بکردی چون نماز خفتن بگزاردی بسوی کوه رفتی و تا صبح آنجا بودی
و بسیار میکفتی خداوندا یا مرا شناسایی خود روزی کن یا کوه را
فرمان ده تا بر سر من فرود آید که بی شناسایی تو زندگانی نمیخواهم
و وی کفته که چون بمکه در آمدم دیدم که پیران در مقام ابرهیم نشسته اند
نزدیک بایشان بنشستم قاری خواند که بسم الله الرحمن الرحیم بر دل
من چیزی واقع شد فریادی کردم پیران قاری را کفتند خاموش کن پس
مرا کفتند ای جوان ترا چه بود که فریاد کردی و هنوز قاری یک آیت نخوانده
من کفتم بِاسْمِهِ قامتِ السّموات والارضون وَبِاسْمِهِ قامتِ الاشیاء وکفی
ببسم الله سماعا همه پیران برخاستند و مرا در میان خود بنشاندند و کرامی
داشتند و هم وی کفته که بسیار دعا میکردم که یا رب دل امر ابجوی دل شناسایی
ده یا جان مرا بستان که مرا بی شناخت تو بجان حاجت نیست در خواب
دیدم که کوینده میکوید اکر این میخواهی یکماه روزه دار و با کس سخن مکوی پس
بزمزم در آی و حاجت خواه چون ماه تمام شد بزمزم در آمدم و دعا کردم
هاتفی از چاه زمزم کفت یا ابن یوسف اِختر مِنَ الامرین واحدا ایهما احبّ
الیک العلم مع الغنی والدنیا ام المعرفة مع القلة والفقر من کفتم المعرفة
مع القلة والفقر پس از چاه زمزم آواز آمد که قد اعطیت قد اعطیت و کویند
که جنید قدس سره بفضل و کمال وی قایل بوده و در رسالتی که بشیخ علی بن سهل
اصفهانی فرستاده نوشته بوده است که سل شیخك ابا عبدالله ما الغالب علیک
پس علی بن سهل از وی سوال کرد [illegible] الغالب علی اسم محمد بن

فاده

نیم غار در مال محمد [illegible]

فاده رحمة الله تعالی کنیتش ابوجعفر است از شاکردان محمد یوسف بنا است
كَانَ مُجْتَهِدًا قَوِيًّا فِي الْعِبَادَةِ سَخِيًّا فِي الْبَذْلِ وَالْعَطِيَّةِ هر روز سه ختم قرآن کردی
داشت وی را از مبرات بسیار رسید سالها بر محمد بن یوسف و عیال او نفقه
کردی چنانکه وی ندانست دوستی داشت وی را فرموده بود که ما یحتاج وی را
میخرید و بمنزل وی می برد و وی را کفته بود که هیچکس را از آن اکاه نکند چون
چند سال برین کذشت محمد بن یوسف دوست وی را الحاح تمام نمود که بکوی
چه کس است این که کفایت مؤنت عیال من میکند کفت محمد بن فاده کفت جَزَاهُ
اللهُ عَنِّي بِأَفْضَلِ الْجَزَاءِ عزیزی در میان زمستان بر محمد بن فاده در آمد او را
دید با یک پیرهن نشسته کفت یا اباجعفر سرما نمی یابی کفت دست خود بیار
و بکوی لا اله الا الله دست خود بزیر پیرهن وی در آوردم و کفتم لا اله الا الله
دیدم که از کرمی عرق میکرد سهل بن علی المروزی قدس سره وی بود که در پیش
عبدالله مبارک شد کفت این کنیزکان مطربه آراسته کرده چرا بر بام کرده از بام
فرو نخوانی ابن المبارک کفت چنین کنم چون بیرون شد کفت بکوشید و وی را
در یابید که هم اکنون میرود از دنیا آنکه او بر بام من حدیث حوران کند که بذیره وی
فرستاده اند از بهشت که بر بام من هیچ کنیزکی نبود و وی دروغ نکوید چون
از سرا بیرون رفت حالی جان بداد سهل علی مروزی را پرسیدند که از نعمتهای
الله تعالی که بنده را بان نیاز دکدام است کفت فراغت دل مصطفی کفت صلی الله
علیه وسلم نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ و هم سهل علی
کوید الفراغ بلاء من البلایا شیخ الاسلام کفت که کسی باید متقی بر وی غالب نباشد
وی را اشتغال به از فراغت باشد تا از فراغت وی بلایی نخیزد اما آنکه متقی بود و صاحب
ورع و سخن او نه از [illegible] فراغت [illegible] فراغت دل خانه صحبت حق است

سبحانه ودرویشی دکان این کار ابن جریح گویدم که او را طریق عزم نیستا و را بر
زیارت روی بنیست علی بن حمزة الاصفهانی الحلاج رحمه الله تع شیخ الاسلام گفته که زوبادوست کرا
وی نه حلاج بود چون حسین منصور شاگرد محمد بن یوسف بنا بود باصفهان
علی بن حمزة گفته است که من روزگاری نزدیک محمد بن یوسف بنا می بودم
باصفهان و با وی مینشستم و او در علم حلال خوردن فراوان گفتی از حکایات
او می نوشتم و قصها از نزدیک او بحج شدم چون باز گشتم ببصره رسیدم خبر
وفات محمد بن یوسف ببصره شنیدم بغمی رسیدم که صفت نتوان کرد
و گفتم اصفهان مرا بر نتابد ببصره بنشستم نزدیک شاگردان سهل تستری
و ایشان از وی حکایت میکردند و از سخنان وی چیزی باز میگفتند
وقتی که سخنی رفتی که مرا خوش آمدی از کیسه در خواستی که برای من بنوشتی
که آنرا می بودم روزی بر کنار آب طهارت میکردم هرچه نوشته بودم از آستین
من در آب افتاد و تباه شد رنجی بمن رسید عجب صعب که بروزگار دراز
جمع کرده بودم آن شب سهل تستری را بخواب دیدم مرا گفت ای مبارک
رنجه شدی که دفترهای تو در آب افتاد گفتم آری ای استاد گفت حق و سیخ
آن سخنان و حق الله از خود طلب نکنی و حق دوستان او گفتم ای استاد مرا
طاقت این نیست درین سخن بودیم که مصطفی را صلی الله علیه وسلم دیدم که
می آمد با جماعتی از یاران از اصحاب صفه من چون او را بدیدم از شادی پیش
مصطفی صلی الله علیه وسلم دویدم در روی من خندید گفت چرا نگویی این
صدیق را یعنی سهل تستری را که دوستی این طایفه و این سخنان عین حقیقت
است یاد می باست که مصطفی [illegible] الله علیه وسلم آمده بود که با سهل از آن
سخن گوید سهل گفت استغفر الله یا رسول الله مصطفی صلی الله علیه وسلم بخندید

ارشادی

ارشادی آن سپید ار شدم شیخ الاسلام گفت که دوستی این کار این کار است نزدیک
ابنی که آن کار بدین کار بود که از حقیقت هیچ چیز مجاز نرود غلام الخلیل این کار بودمو
در آخر عمر محروم شد یکی از بزرگان این طایفه شنید گفت یکی از نادرسیدگان
متصوفه همت در وی بسته است و بیاد نکرده که او منازع این طایفه بود گاه
گاه اعمال ایشان بوی لجاجی میکرد خدایش شفا داد این سخن با غلام الخلیل
گفتند از آن توبه کرد و هرچه داشت پیش مشایخ نهاد قبول نکردند بنگر که انکار
این طایفه اثر آن مرد را بتوبه رسانید کسی که اقرار داشته بگوید چون بود
علی بن شعیب السقا قدس الله تعالی روحه از حیره نشابور بود و با ابو حفص صحبت
داشته بود گویند که وی پنجاه و پنج حج گزارده بود همه از نشابور احرام بسته و در
زیر هر میل دو رکعت نماز گزارده وی را گفتند این نماز چیست گفت لیشهدوا
منافع لهم این منافع منست از آنچه من با او وقته اندیشه کردن وی در قرب منافع لهم
الله تعالی و غایب گشتن وی از خود سیزده روز در بیان احوال ابو حمزه بغدادی
گذشت شیخ الاسلام گفت از قرب الله تعالی بخود اندیشیدن حیرتست
و بنید اندیشیدن جنایت علی بن موفق البغدادی رحمه الله تعالی از قدماء مشایخ
عراق بود و سفر بسیار کرده ذو النون مصری را دیده بود شیخ الاسلام گفته که
وی را هشتاد و چهار حج آمده و فتح کرده بود بلخ و میگفت بتاسف که میشوم
و می آیم نه دل و نه وقت من خود در حج ام آن شب حق تعالی را بخواب دید که
وی را گفت ای پسر موفق تو بخانه خویش خوانی کسی را که خواهی اگر من ترا
نخواستمی نخواندی و نیاوردی وی گفته که خداوندا اگر من ترا از بیم دوزخ
می پرستم در دوزخم فرود آر و اگر بامید بهشت می پرستم هرگز در آن جای
منه و رنه و میار و اگر بهوی می پرستم دیدار بنمای و بسر آن هرچه خواهی کن

ابو احمد القلانسی قدس الله تعالی سره وی از قدماء مشایخ است نام وی مصعب (بضم میم و سکون صاد ...)

بن احمد البغدادی است گویند که اصل وی از مرو است از اقران جنید و رویم
بوده و فی التاریخ توفی ابو احمد القلانسی سنه تسعین و مائتین و مات بمکه
بعد انصراف الحاج بقلیل ابو احمد قلانسی گفته در زی درمیان قومی بودم گفتم
که ازار من در میان سخن از من ببریدند که تو گوئی آن من شیخ الاسلام گفت
نه ادب است در میان صوفیان که گوئی ازار من یا نعلین من از ادب ایشان است
که خود را در میان یاران چیزی ملک نیست مگر بضرورت ظاهر شیخ عمو
گوید که چون صوفی بگوید که نعلین من ازار من ملید که در وی ننگری یعنی
که ایشان را ملک نباشد چون احمد قلانسی بیمار شد و محتضر گشت گفت خداوندا
اگر مرا این دیک تو هیچ قدری بودی مرگ من بین المنزلین بودی صحرا
واقع شد و برادر محفه بیرون آوردند که بجای دیگر برند در راه بمرد

ابو الغریب الاصفهانی رحمه الله تعالی از محققان بود صاحب آیات و کرامات
در دمشق بعین جمع رسید بود او را حلولی خواندند شیخ ابو عبدالله خفیف
او را دوست داشتی و با او مزاح کردی وقتی در شیراز از زندگانی خود
نومید گشت یاران خود را پیش خود خواند و گفت از بهر خدای مرا بشما
یک حاجت است روا خواهید کرد گفتند آری بگوی گفت چون مرا اینجا مرگ آید
مرا در گورستان کبران دفن کنید یاران متحیر گشتند که این چیست گفت
خداوند را گفته بودم که اگر مرا بنزدیک تو هیچ قدری هست مرا بطرسوس مرگ
ده اکنون اینجا میمیرم دانستم که مرا بنزدیک وی هیچ قدری نیست عزم
در وی آثار صحت پدید آمد و برخاست و بطرسوس شد و آنجا رفت یکی
از این طایفه گوید که ابو الغریب را دیدم در طرسوس در رمه خوکان وی لباس

کرده

کرده بود و از سر ران وی تا زانو شکافته بود دیدم و خون بسیار میرفت و خلقی
عجب داشتند یکی از وی پرسید که چونی گفت چنین که می بینی اما هنوز نگفته ام که
مسنی الضر

ابو عبدالله القلانسی قدس الله تعالی روحه وی از کرام قوم و بزرگان
این طایفه است وی گفته که در بعضی سیاحات خود در کشتی نشسته بودم
بادی برخاست و طوفانی عظیم شد اهل کشتی بدعا و تضرع در آمدند و نذرها کردند
مرا گفتند تو نیز نذری بکن گفتم من از دنیا مجردم چه نذر کنم الحاح بسیار کردند
گفتم با خدای تعالی نذر کردم که اگر ازینجا خلاص یابم هرگز گوشت فیل نخورم گفتند
این چه نذر است که میکنی هرگز کسی گوشت فیل خورده است گفتم همچنین در خاطر
من افتاد و خدای تعالی بر زبان من گذرانید ناگاه کشتی بشکست و من با جماعتی
باکنار افتادیم و چند روز گذشت که هیچ نخوردیم در میان آنکه نشسته بودیم
ناگاه فیل بچه پیدا شد وی را بگرفتند و بکشتند و از گوشت وی بخوردند و
بر من عرض کردند گفتم من نذر کرده ام که گوشت فیل نخورم الحاح
کردند که مقام اضطرار است و نقض عهد رخصت است من فرمان نبردم
و از عهد خود برنگشتم چون چیزی بخوردند در خواب شدند همه و من از ایشان
در خواب بودند که مادر آن فیل بچه آمد و بوی میکشید تا باستخوانهای بچه
خود رسید از آن بوی کرد بعد از آن آمد و آن هر جمله را بوی کردن گرفت از هر کدام
که آن بوی می یافت وی را در زیر دست و پای می مالید و می کشت تا همه را بکشت
پس بسوی من آمد و مرا بوی کرد تا دیری و از من هیچ بوی نیافت پشت بجانب
من کرد و بخرطوم خود بمن اشارت کرد که سوار شو من در نیافتم پای خود را بالا
داشت دانستم که میخواهد که بر وی سوار شوم سوار شدم پس اشارت کرد که راست بنشین
راست بنشستم در رفتن ایستاد تا شب تا آورد مرا در شب بموضعی که

در آنم عو

زدلعت وسیاهی میفوه واشارت کرد که فرود آی فرود آمدم بار کشت بشتاب
تراز پیشتر چون بامداد کردم جماعتی پیدا شدند و مرا بخانه خود بردند و ترجمان
ایشان حال من برسید قصه را باز گفتم مرا گفتند میدانی که از انجا که ترا آورده
است تا اینجا چند راه است گفتم نمیدانم گفتند هشت روزه راه است که ترا یکی
شب آورده ابو عبدالله بن الجلا قدس الله تعالی روحه از طبقه ثانیه است نام وی
احمد بن یحیی الجلا است و گفته اند که محمد بن یحیی واحمد درست است بغدادی
الاصل است اما برمله و دمشق بوده از اجله مشایخ شام است شاگرد ابو
تراب نخشبی و ذو النون مصری است و از ان پدر خود یحیی الجلا و با ابو عبید
بسری بوده در صحبت و سفر استاد دقی بود عالم بوده و صاحب ورع و شیخ
ابو الخیر تیناتی ابو عبدالله جلا را دید که در هوا میرفت در شیخ ابو الخیر آواز
داد که بشناختم جواب داد که نشناختی شیخ الاسلام گفت ابو الخیر شناخت مخبر
میگفت و ابو عبدالله شناخت مقام و سخن فراشیخ الاسلام گفت که ابو بکر واسطی
بلجلالت خود گفته که من مردی و نیم دیده ام ان مرد عالم ابو امیه الملحوری
وان نیم مرد ابو عبدالله الجلا و واسطی را گفتند چون ان امرد عالم گفتی واین را
نیم مرد گفت ابو امیه ملحوری از دست هیچ مخلوق چیزی نخورد کان یأکل
مما لیس للمخلوقین فیه صنع وابن جلا از مال مردی میخورد که او را علی بن عبد
الله القطان گفتندی که ابو بکر واسطی کسی را نبسندیدی گزخواری خلق
بنز دیک او از عزیزی توحید در علم او ابو عبدالله جلا را پرسیدند از محبت
گفت ما لی وللمحبة وانا ارید ان اتعلم التوبة وی را پرسیدند که متی یستحق
الفقیر گفت اذا لم یبق علیه من [illegible] وبلطفنا شیخ الاسلام
گفت که مسیح [illegible] ابو تراب نخشبی [illegible] باد به بیشه [illegible] بار کوه احوتن با او و [illegible]

ابو عبدالله

ابو عبدالله جلا و ابو عبید بسری ابو عبدالله خاقان الصوفی رحمه الله تعالی وی از کبار
صوفیه بغداد است شیخ جعفر حذا گفته است که وی صاحب کرامات بوده واز
ابن قصاب دازی نقل کرده است که گفت نیمروزی در بازار بغداد دکانی داشت
من بر در دکان نشسته بودم ناگاه شخصی بگذشت مرا گمان ان شد که وی از فقرا
بغداد است ومن هنوز بحد بلوغ نرسیده بودم خاطر من بجانب وی کشش کرد
برخاستم و بروی سلام گفتم و با من یک دینار بود بوی دادم از استد و روان
بگذشت و با من حنبلان الثقات نکرد با خود گفتم که این دینار را ضایع کردم
در عقب وی روان شدم تا بمسجد سونیزیه رسید انجا دید که سه تن از فقرا
نشسته اند ان دینار را بیکی از ایشان داد و خود در نماز ایستاد ان کس که دینار
گرفته بود بیرون رفت ومن در عقب وی رفتم تا طعام خرید و پیش یاران آورد
و با هم بخوردند وان شخص همچنان در نماز بود چون از طعام فارغ شدند روی
با ایشان کرد و گفت هیچ میدانید که مرا چه چیز از موافقت شما باز داشت گفتند
نه ای استاد گفت چون این دینار را بمن داد من تا این زمان از خدای تعالی
در میخواستم که وی را از بندگی دنیا آزاد کرداند و آزاد کرد حالیا ابن قصاب گوید
که من پیچ و است پیش وی بنشستم و گفتم راست میگوئی ای استاد و وی شیخ
خاقان صوفی بود توفی سنه تسع وسبعین ومائتین ابو عبید الله البسری
قدس سره نام وی محمد بن حسان است از قدماء مشایخ است با ابو تراب
نخشبی صحبت داشته قال ابن الجلا رحمة الله لقیت ستمایه شیخ ما رایت منهم
مثل اربعه ذو النون المصری و ابو تراب النخشبی و ابو عبید الله البسری و ابو
العباس بن عطا و [illegible] صاحب ابو عبید الله بسری
گفته که وی بکاری مشغول بود [illegible] شیخ سه روز [illegible] دو کس از بن [illegible]

الجلا بفتح جیم وتشدید لام وبمد الف

دقی بضم دال مهمله وکسر قاف مشدده

اسم العقه

امدند کسیا ابو عبید هیچ میروی کفت پس روی بمن کرد و کفت شیخ تو وان
خود را خواست قادر است از ایشان بر آنچه میکویند یعنی طی ارض میکویند
که چون رمضان شدی ابو عبید بخانه در آمدی و اهل خود را کفتی که در خانه را
بروی بر آوردندی و سوراخی بکذاشتندی و هر شبی نانی از آنجا بینداختی چون
روز عید آمدی در خانه باز کردندی آن سی نان در زاویه خانه نهاده بودی
نه هیچ خورده و نه آشامیده و نه خواب کرده و سی شبانروز بیک طهارت
نماز کذارده کویند که ابو عبید بغزا رفت بر اسب کره سوار در اثناء آن اسب کره
بیفتاد و بمرد کفت خداوندا این اسب کره را عاریت بمن ده چندانکه ببصری
برسم اسب کره از زمین برخاست زنده چون از غزا فارغ شد و ببصری رسید
پسر خود را کفت زین اسب کره را بردار پسر وی کفت کرم است و عرق دارد
کفت بردار که وی عاریه است چون زین از وی بر کرفت بیفتاد مرده و وی
کفته که النِّعَمُ طَرْدٌ فَمَنْ رَضِيَ بِالنِّعَمِ فَقَدْ رَضِيَ بِالطَّرْدِ وَالْبَلَاءُ قُرْبَةٌ فَمَنْ سَاءَهُ
الْبَلَاءُ فَقَدْ أَحَبَّ تَرْكَ الْقُرْبَةِ وَالتَّقَرُّبِ إِلَى اللهِ تعالی و کویند که روزی با اصحاب
خود در دمشق جایی نشسته بود سواری بکذشت و در عقب وی غلامی
غاشیه بر دوش میدوید خشم آلود چون برابر ابو عبید و اصحاب وی رسید
کفت اللهم اعتقنی وارحنی منه پس روی با ابو عبید کرد و کفت ای شیخ مرا دعا
کن ابو عبید کفت اللهم اعتقه من النار ومن الرق فی الحال مرکوب آن سوار
سوار را بینداخت التفات بآن غلام کرد و کفت ترا آزاد کردم خلعة لحسابه
غلام غاشیه را پیش وی انداخت و کفت ای خواجه مرا تو آزاد نکردی که این جماعة
آزاد کردند و اشارت بابو عبید و اصحاب وی کرد و با ایشان تا آخر دنیا رفت
روزی پسر وی دید که سبوی پر جلاب و روغن داشتم که سرمایه من بود بیفتاد

مي آوردم

مي آوردم بیفتاد و بشکست و سرمایه من ضایع شد کفت ای فرزند سرمایه خود
آن ساز که سرمایه پدر است والله که پدر ترا هیچ سرمایه نیست در دنیا و آخرت
غیر الله تعالی ابو عبدالله السجزی رحمه الله تعالی از طبقه ثانیه است از کبار
مشایخ خراسان است و جوانمردان ایشان با ابو حفص صحبت داشته و بادیه
بریده بارها بر توکل وی کفته علامة الاولیاء ثلثة تواضع عن رفعة و زهد عن
قدرة و انصاف عن قوة وهم وی کفته هر واعظی که توانکر از مجلس وی نه درویش
برخیزد درویش نه توانکر نه واعظ است وهم وی کفته سودمندترین چیزی
مرید را صحبت صالحانست و اقتدا بایشان در کردن افعال و اخلاق و زیارت
کردن قبرهای دوستان خدای تعالی و قیام بخدمت یاران و فقیران و برادران
که چرا رسم صوفیان مرقع نمی پوشی کفت [illegible] لباس فتیان و جوانمردان
پوشیم و زیر بارهای فتوت در نهایم بسر کفتن [illegible] کفت خلق را
معذور داشتن در آنچه بر ایشان [illegible] و شفقت بر
خلایق چه نیکوکار و چه بدکردار و کمال فتوت است که ترا خلق از حق مشغول
نکرداند شیخی وی را کفت بلد بیمار در مرخ دارم میخواهم بوی دهم مصلحت چون
بینی کفت اکر بدهی ترا بهتر و اکر ندهی مرا بهتر یکی از این طایفه میکوید که با ابو عبد
الله سجزی از طرابلس همراه شدم چند شبانروز رفتیم که هیچ نخوردیم پاره
کدو دیدم بر راه افتاده برداشتم تا بخورم شیخ بجانب من نکریست دانستم
که از آن کراهت داشت بینداختم بعد از آن پنج دینار فتوح رسید بدهی
رسیدیم کفتم شاید طعامی بخریم بر کذشت و نخرید بعد از آن کفت شاید که
کویی پیاده میرویم کرسنه و چیزی نخورده اینک بر سر راه در دهی است نزدیک
ابجامردی است صاحب [illegible] میخرم ما مشغول کرفت

وجوانمردان

ان پنج دینار را بوی ده تا بر مال و عیال خود نفقه کند چون بآن ده رسیدیم
آن زر ابوی دادیم و نفقه کرد چون بیرون آمدیم گفت تو کجا میروی گفتم با تو
همراهی میکنم گفت من با تو همراهی نمیکنم خیانت میکنی در باره کدوی ترو
مصاحبت میکنی با من در بنا آمد که با او مصاحب باشم ابو عبد الله الحصری
قدس سره از اهل بصره است از مشایخ قدیم شاگرد فتح موصلی است
یقول سمعت الفتح الموصلی یقول صاحبت ثلثین شیخا کانوا یعدون من الابدال اوصای کرل
کلهم اوصونی عند فراقی ایاهم فقالوا ایاک ومعاشرة الاحداث جعفر بن
المبرقع رحمه الله تعالی از علماء مشایخ این قوم است ذکر ابو عبد الله الحصری
بضم میم و فتح با و سکون را و فتح قاف و عین مهمله
انه سمعه یقول منذ ثلثین سنة اطلب من یحقق لا اله الا الله فی تحقیق هذا الاسم
فلم اجده علی بن بندار الحسین الصیرفی قدس سره از طبقه خامسه است کنیت بن ع
بضم با و سکون نون و دال مهمله و الف و را مهمله
او ابو الحسن استاد بن کان از متاخرین مشایخ نشابور است روزی مشهور بوده
از دیدار مشایخ و مرزوق از صحبت ایشان در نشابور با ابو عثمان حیری
و محفوظ صحبت داشته بود و در سمرقند با محمد فضل بلخی و در بلخ با محمد
حامد و در جوزجان با علی جوزجانی و در ری با یوسف بن الحسین و در
بغداد با جنید و رویم و سمنون و ابن عطا و جریری و در شام با طاهر مقدسی
و ابن جلا و ابو عمرو دمشقی و در مصر با ابو بکر مصری و ابو بکر وراق دعاوی کرل
و ابو علی رودباری مشایخ جهان دیده بود و حدیث بسیار داشت و ثقه
بود در حدیث در سنه تسع وخمسین و ثلثمایه برفته از دنیا وقتی علی
بندار با شیخ ابو عبد الله خفیف بیکدیگر رسیدند ابو عبد الله خفیف وی را
گفت پیش در آی ابو الحسن گفت بچه سبب پیش روم ابو عبد الله خفیف گفت
که تو جنید دیده و من ندیده ام شیخ الاسلام گفت که نسبت این طایفه

دیدار

دیدار پیر است و صحبت ایشان علی بن بندار گفته دارت کنت علی البلوی بالبلوی
بحال ادم و وی گفته تطلب الحق بالهوینا و انما وجود الحق بطرح الدارین و هم
وی گفته دور باش از مخالفت خلق هر که خدای تعالی بنده گی وی راضی است
بیرادری وی راضی باش و هم وی گفته که دور باش از مشغولی بخلق که امروز
در مشغولی بخلق سودی نمانده است و هم وی گفته که بدمشق رفتم بعد از سه
روز بر ابو عبد الله جلا در آمدم گفت کی آمدی گفتم سه روز است گفت درین
جوصاء سه روز کجا بودی که بمن نیامدی گفتم با ابن خرصاء بودم بحدیث نوشتن
گفت شغلک الفضل عن الفرض گفت فضیلت یعنی فضایل و نوافل ترا از فریضه
مشغول داشت شیخ الاسلام گفته دیدار پیران از فرایض این قوم است که از دیدار
پیران آن یابند که بهیچ چیز نیابند مرضت فلم تعدنی الحدیث و هم شیخ الاسلام
گفته الهی این چیست که دوستان خود را کردی هر که ایشان را جست ترا یافت و تا
ترا ندید ایشان را نشناخت و انشدنا لنفسه شعر صیرتنی مراة من یعتبرک
من یرنی یراک و تریهم ینظرون الیک و هم لا یبصرون سخن جوانمردان با جوانمردان است
نه او را دید که هم جوانمرد باید تا جوانمرد بیند هر که جوانمرد را دید حق را دید از آنک او نه او ست
قصه بیرون بیوحنا کاه کاهی دمی یار از دست دمی بر باید و خویشتن را بهانه دهی
بدیده و تم نماید تا دیده بدیدن او بیاساید آنکه حقیقت پرورد دمی باز آید و گو
هم شاید هم دمی باز آید و اگر دمی هر کز بار دمی نیاید از آنکه فتنه دهی هم از دمی میزاید به هیچ
از بهانه می کاهد از حقیقت می افزاید چون بهانه بتمامی بر خاست حقیقت
فرو آید آدمی با این کار کیست که این کار نه بابت آدمیست یکی را دیدم بر بهانه
آمد و یکی را بر حقیقت کار حقیقت دارد بهانه را چه قیمت علی بندار پسری داشت
محمد نام نجیب بن نجیب عزیز بود عارف بن عارف نادره شیخ الاسلام گفته

وادی نفس و هوا را قطع نمی کند تا بدو برسد و آثار پروردگار خود بیند و هم وی
گوید که مرید را چون چیزی بباید که طلبد یا دنیا مسکین آن نشان ادبار و نگونساری
است و هم وی گوید اعرف الناس بالله اشدهم مجاهدة فی اوامره واتبعهم لسنة
نبیه یعنی بزرگترین اهل معرفت مجتهدترین ایشان باشد در اداء شریعت و
راغبترین ایشان در حفظ سنت و هم گوید که هر که بحق نزدیکتر بود بر امتثال امر شرع حریص
تر بود و هر که دورتر از متابعت رسول وی صلی الله علیه و سلم معرض تر
و ویرا از زهد پرسیدند گفت بچشم نقصان در دنیا نگریستن و باعراض از وی عزیز
و کرامی زیستن **محمد بن علی الحکیم الترمذی قدس الله تعالی سره** از طبقه ثانیه است
کنیت وی ابو عبدالله است از کبار مشایخ است با ابو تراب نخشبی و احمد خضرویه
و ابن جلا صحبت داشته و حدیث بسیار داشت و ویرا تصانیف بسیار است
و کرامات ظاهر امثال بیان هم کتاب چون ختم الولایة و کتاب النهج و نوادر الاصول
و جز این کتابها دیگر کرده است و در علوم ظاهر هم ویرا کتب است و تفسیری
ابتدا کرده بود اما عمر وی باتمام آن وفا نکرد و وی صحبت داشته خضر علیه
السلام ابو بکر وراق که مرید وی بود روایت کند که هر یک شنبه خضر علیه
السلام بنزدیک امدی وی و واقعها از یکدیگر پرسیدندی صاحب کتاب کشف
المحجوب گوید که وی شیخ معظم است بنزدیک من چنانکه جمله دلم شکار اوست
و شیخ من گفتی که محمد دریتیمیست که در عالم همتا ندارد وی گفته است ما صنفت
حرفا من تدبیر و لا لینسب الی شیء منه و لکن کان اذا اشتد علی وقتی اتسلی به
و هم وی گفته است من جهل باوصاف العبودیة فهو باوصاف الربوبیة اجهل
یعنی هر که خود را نشناسد او را چون شناسد و هم وی گفته حقیقت دوستی
الله تعالی دوام انس است بیاد او و [illegible]

که بخط محمد بن علی [illegible] دیدم در کتابی که واسطی گفته همه این طایفه در اند
ازین کار علم و سخن آن همه ازین دو آیت از قرآن یافتند یکی انزل من السماء
ماء و دیگری و البلد الطیب شیخ الاسلام گفته که باین آیت بشناختم و ویرا
محمد بن الفضل البلخی قدس الله تعالی سره از طبقه ثالثه است کنیت وی
ابو عبدالله است بلخی الاصل است متعصبان ویرا از بلخ بیرون کردند بی گناه
بسبب مذهب وی روی با سمرقند کرد و بر ایشان نفرین کرد شیخ الاسلام
گفت [illegible] از آن از بلخ هیچ صوفی نخاست بسمرقند رفت و ویرا آنجا قاضی ساختند
از آنجا [illegible] حج که بنشابور رسید از وی مجلس خواستند بر کرسی شد و گفت الله
اکبر و لذکر الله اکبر و رضوان من الله اکبر و از کرسی فرو آمد و آخر بسمرقند باز گشت
و آنجا برفت از دنیا در سنه تسع عشر و ثلثمایه ابو عثمان حیری بوی نوشت
که علامت شقاوت چیست گفت سه چیز است آنکه علم دهند و توفیق عمل
ندهند و توفیق عمل دهند و از اخلاص در آن محروم که دارند و دولت صحبت
دوستان خدای تعالی دریابند و وظیفه اکرام و احترام بجای نیاورند و ابو
عثمان گفته است محمد بن الفضل سمسار الرجال یعنی نقاد مردان است شیخ الاسلام
گفت که ابو بکر واسطی گوید و خود هیچکس چون وی نگوید وی سخن خود گوید
و از دیگران اندک حکایت کند یکی از آن اینست که گفت ان محمد بن الفضل
گفت آن چیز کسی دوی همه نیکوییها نیکو شود و بی بود وی همه زشتها زشت
شود آن استقامت است شیخ الاسلام گفت سخت نیکو گفت فاستقم کما امرت
یکی مصطفی را صلی الله علیه و سلم گفت مرا وصیتی کن گفت قل آمنت بالله
ثم استقم نکو که یکی [illegible] چون بپای و محمد فضل گوید عجب میدانم کسیکه
بیابانها و وادیها قطع میکند [illegible] بخانه وی [illegible] آثار انبیا را [illegible]

بیدی

الزيادة والنقصان فهو من صفات الفضل وكل ما لا يقع عليه الزيادة والنقصان
فهو من صفات الذات وسئل عن الايثار فقال الخيار حظ غيرك على حظ نفسك
وقال في اليقين اليقين استقرار القلب على الله تعالى وعلى قوله وامره وقال
في الشكر الشكر تعلق القلب بالمنعم حضرت خواجه بهاء الحق والدين محمد البخاري
المعروف بنقشبند قدس الله تعالى سره در وقتي كه از مبادي احوال خود و سلوك
خود حكايت ميكرده اند و اثر توجهات خود با ارواح طيبه مشايخ كبار در بيان
مي آورده ميگفته اند كه هر گاه توجه بروحانيت قدوة الاوليا خواجه محمد علي
حكيم [illegible] ترمذي نموده شدي اثر آن توجه ظهور بي صفتي محض
بودي و هر چند در آن توجه سير افتادي هيچ اثري و گردي و صفتي مطالعه
نيفتادي مشايخ گفته اند اوليا الله مختلف اند بعضي بي صفته اند و بي نشان
و بعضي صفته اند و بعضي از صفات نشان مند گشته اند مثلا گويند اهل معرفت
يا اهل معامله يا از اهل محبت يا اهل توحيد اند و كمال الحال و نهايت درجات
اوليا در بي صفتي و بي نشاني گفته اند بي نشان اشارت بكشف ذاتي كه منتها
سير بلند و درجه پيش تعريف است و عبارت و اشارت از كنه آن مرتبه قاصر است
علي بن بكار قدس الله روحه كنيت وي ابو الحسين است از متقدمان
مشايخ است با ابرهيم ادهم صحبت داشته سكن المصيصة مر لبطا ميگويند كه
چون شب در آمدي كنيزك جامه خواب وي بينداختي از ابدست خود
بسودي و گفتي والله كه تو بسيار خوشي والله كه امشب بر تو نخواهم خسبيد
پس تمام شب نماز ادا با وضوي نماز خفتن بگزاردي بكار اين طايفه گويند كه پيش
علي بكار در آمدم وي براي اسب خود جو پاك ميكرد گفتم اي ابو الحسن ترا كسي
نيست كه اين كار بكند گفت در بعضي اوقات بودم فكسب بر مسلمانان افتاد

بغتار ... كاتب ... ١٢

بكر بخشند

بكر بخشند و من هم با ايشان بگريختم اسب من بسستي كرد گفتم انا لله وانا اليه راجعون
اسب با من گفت انا لله وانا اليه راجعون آن وقت است كه من از علان كنيزك ميگذارم
كه تو بر حال من كني ضامن شدم كه من بعد از آن قيام تمام و با كسي ديگر نگذارم
واز وي آرند كه با يكي از اصحاب خود بصحرا بيرون رفتند تا هيمه جمع كنند و از
يكديگر دور افتادند و صاحب وي هيمه چند انتظار برد وي بيد اينا مدد در عقب
وي برفت ديد كه مربع نشسته و سبعي سر بر كنار وي نهاده و در خواب شده
واز وي مگس ميراند صاحب وي گفت چند نشيني گفت اين سبع سر در كنار
من نهاد و در خواب شد منتظرم كه بيدار شود و بتو رسم ابو عبد الله عبادانی
رحمه الله تعالى از شاگردان خاص سهل عبد الله تستري است وي گفته
كه روزگاري از شبلي سخنان بمن ميرسيد و مرا آرزو بود كه وي را به بينم پدري
پير و ضعيف داشتم با او در خانه بودم نمي توانستم رفت چون پدر از دنيا برفت
برخاستم و ببغداد آمدم چون بنزديك وي رسيدم قومي ديدم از درويشان
كه از پيش وي بيرون مي آمدند و مرا بشناختند گفتند بچه آمده گفتم آمده ام
كه شبلي را بينم بوي راه هست گفتند هست اما زينهار كه دعوي پيش وي نكني
گفتم نكنم چون بنزديك وي در آمدم و آن روز آدينه بود در روز صد مت شوند
وي گفتم سلام عليكم گفت وعليك السلام ايش انت اباد الله وعادت وي
بود كه چنين گفتي گفتم من آن نقطه ام كه در زير باست وي گفت مقام خود معلوم
كن كه خود بجاي من گفتم اگر بگويم هم نبذ بردار وي گريختم و پاره دور تر شدم
كه وي را سي بنيم و بروم ناگاه درويشي در آمد و گفت سلام عليك و شبلي گفت و عليك
السلام ايش انت اباد الله درويش گفت محال گفت در چه گفت در چه حالي
او را آن خوش آمد بخنديد و آن قلم را از وي گرفتم و رفتم ابو عبد الله الحضرمي

صحيح عس ... وداد ... جبار ... ١٢

رحمة الله تعالى مرتعش کوید که ابو عبدالله حضرمی را از تصوف سوال کردم
وبیست سال بود که سخن نکفته بود مرا از قرآن جواب کفت کفت رجال صدقوا ما
عاهدوا الله علیه کفتم صفت ایشان چونست کفت لا یرتد الیهم طرفهم وافئدتهم
هواء کفتم محل ایشان از احوال کجاست کفت فی مقعد صدق عند ملیك مقتدر
کفتم زیادت کن کفت ان السمع والبصر والفواد کل اولئك کان عنه مسئولا

ابو عبدالله السالمی رحمة الله تعالى نام وی احمد بن سالم البصری است
ببصره بوده شاکرد سهل تستری سی سال یا شصت سال با وی می بوده و طریقت
از وی کرفته شیخ الاسلام کفت ابو عبدالله سالمی کفته بود که الله تعالی دراز لهجه
چیز میدید و برا مهجور کردند بدین سبب شیخ ابو عبدالله حنیف کوید انصاف
نداده است ممکن است که او دیدار علم را کفته باشد ابو عبدالله سالمی را پرسیدند
که بچه چیز شناسند اولیاء الله را در میان خلق کفت بلطافت زبان و حسن اخلاق
وتازه رویی و سخای نفس و قلت اعتراض و پذیرفتن عذر هر که عذر خواهد
پیش ایشان و تمامی شفقت بر همه خلق نیکوکار ایشان و بدکار ایشان وهم وی
کفته که دیدار منت کلید دوستی است ابو طالب محمد بن علی بن عطیة الحارثی المکی

قدس سره وی صاحب کتاب قوت القلوب است که مجمع اسرار طریقت است قالوا
لم یصنف فی الاسلام مثله فی دقایق الطریقة نشاء بمکة اشرف بقعة علی وجه
الارض ثم دخل البصرة و قدم بغداد و توفی بها فی جمادی الاخری سنه ست
وثمانین وثلثمایه و نسبت وی البصری است وانتساب شیخ ابو الحسن بید
خود ابو عبدالله احمد بن سالم و انتساب پیر وی بسهل بن عبدالله التستری قدس
الله تعالی ارواحهم ابو عبدالله جاوباره صوفی همدانی رحمة الله تعالى از کبار مشایخ
است جاوباره نام جایی است بنغز روم وی پیر بود که عهد کرده بود که چیزی نخورد

کفت مر

بفتح جیم معجمه و فتح الف و
فتح واو و بای معجمه و الف
و رای مهمله

در بعضی نسخ بجای نسبت الی البصری در حق ابو الحسن انتسابه الی

احمد بن سالم

یعنی در سرحد روم

مرادل

مرادل ازان برمد و نفس رشوه بخوردم و فتی در مسجد شونیزیه بود طعام آوردند
دل وی ازان برمید بمی خوهم یاران وی را کفتند هم ساعت خلاف کنی بخورد یا نخورد ازان
شب در مسجد بماند و بر احتلام افتاد و بوجه خواب با وی کفته چیزی بخوردی
که دل تو ازان برمید لاجرم که بتو بلا رسد وی کفته که از شیخ ابو بکر دقاق پرسیدم
پرسیدم که صحبت با که دارم کفت با آنکس که هر چه الله تعالى از تو داند با او بکویی
از تو نرمد و از تو ببرد شیخ الاسلام کفت که قبول و صحبت پس از عیب دیدن بایست
باید که ادمی بجای عیب است چون هنر و نیکو بی صحبت پیوندی چون عیب
بدید باید صحبت ببری آن نه صحبت است صحبت پس از شناخت عیب است
مکر عیب دینی و بدعتی باشد که آن دیکرست که چشم ازان پوشیدن مداهنت
و مخنثی بود در دین مکر بصر و رآن عیب که نه در دیانت و بدعت باشد جدا که
ادمی نه معصوم است از وی عیب و جرم اید که کفت ظلوما جهولا و ظلم است شافعی
کوید رضی الله عنه که نه دوست بود هر که ترا با او مدارا باید کرد شیخ الاسلام کفت
هر که چون از تو عیب و خطا آید از وی عذر بباید خواست و اکر با تو نیکی کند شکر باید
کفت آن نه دوستی و صحبت باشد شخصی یحیی معاذ را پرسید که صحبت با که دارم کفت
با آن که چون بیمار شوی بپرسیدن تو اید و چون از تو جرمی بیند خود از تو عذر
خواهد و از شرایط صحبت است که حق صحبت بدهی و حق خود طلب نکنی و عیب خود
ببینی و عیب دیکران عذر خواهی و خلق را زیر قدر و جبر مضطر و مقهور بینی تا خصومت
برخیزد و تاوان از ابر خود لازم کیری و عذر بیاری وقتی امیر کافور بشیخ ابو عبدالله
جاوباره بسیاری زر فرستاد وی بنپذیرفت و باز فرستاد یعنی لشکری است کافور
کفت ای مرد له ما فی السموات وما فی الارض وما بینهما وما تحت الثری فاین الله
شیخ الاسلام کفت که این سخن کافور بر ... ازکردار او بهتر اما آن هم از برکات پیر بوده

شیخ ابو علی کاتب را گفتند که فلان کس از لشکری چیزی نمی ستاند و فلان کس می ستاند
گفت آنکه نمی ستاند از علم نمی ستاند و آنکه می ستاند از عین می ستاند شیخ الاسلام گفت
که بعضی از مشایخ چنین میکردند و آن ایشان از عین درست می آمد چون بی علم
بودند نکردند و آن نادر ماند و آن خوات دارد که همه چیزها از ملک وی بیند
شادی و غم و نعمت و بلا از یکجا بیند و جز وی هیچ نبیند اما چون کسی که
ویرا آن عین و دیدار نباشد و مثل ایشان بکند الله تعالی پرده وی بدرد و دین
و شریعت در سر آن کند اعاذنا الله و جمیع المسلمین عن ذلک ابوبکر وراق ترمذی
قدس الله تعالی روحه از طبقه ثانیه است نام وی محمد بن عمر الحکیم الترمذی است
باصل از ترمذ بود و قبر وی ببلخ است اما ملخ بودی خال ابو عیسی ترمذی است
صاحب مسند احمد خضرویه را دیده بود و با وی صحبت داشته و ویرا تصانیف بسیار
بوده و توریت و انجیل و کتب آسمانی خوانده بود و ویرا دیوان شعر است
وی گفته اگر طمع را پرسند که پدر تو کیست گوید شک در مقدور و اگر گویند پیشه
تو چیست گوید اکتساب ذل و اگر گویند غایت تو چیست گوید حرمان
وکان ابو بکر الوراق یمنع اصحابه عن الاسفار والسیاحات و یقول مفتاح کل
برکة الصبر فی محل ارادتک الی ان تصح لک الارادة فاذا صحت لک الارادة
فقد ظهر علیک اوائل البرکة شیخ الاسلام گفت هر که اکنون بسفر رود به ترک
نماز و ترک مذهب گفته بود و از عصمت حق بیرون رفته باشد ان الله مع الذین
اتقوا والذین هم محسنون وهم ابی بکر وراق گفته که مردمان سه گروه اند
یکی امرا دوم علما سیوم فقرا چون امرا تباه شوند معاش و اکتساب رعیت تباه
شود و چون علما تباه شوند طاعت و ورزش شریعت تباه شود و چون فقرا تباه
شوند اخلاق خلایق تباه شود فساد امرا بظلم باشد و فساد علما بطمع و فساد

فقرا

فقرا بریا ابو القاسم رازی رحمه الله تعالی نام وی جعفر بن احمد بن محمد است بنشابور
نشستی و صحبت با ابن عطا و محمد ابن الحواری و ابو علی رودباری رحمهم الله تعالی داشت
است مال بسیار داشت جمله بر این طایفه خرج کرد چنانکه درویش از دنیا برفت
مشایخ ری گفته اند چهار چیز در ابو القاسم جمع بود که کس را نبود جمال و مال و زهد
بکمال و سخاوت تمام و دعوتی صوفیان ساخته بود و جعفر خلدی نیز با وی بود چون
سفره نهادند ابو القاسم دست نمی برد گفتند موافقت باید کرد گفت صایمم جعفر خلدی
گفت اگر ثواب روزه تو بر تو دوستر از شادی دل برادر است روزه بگشای حالی دست
بطعام برد وفات وی در سنه ثمان و سبعین و ثلثمایه بود ابو القاسم حکیم سمرقندی
رحمه الله تعالی نام وی اسحق بن محمد بن اسمعیل است و قد قالوا فی وصفه
لم یکن نظیره من العلم حتی الذی الی الله سبحانه وکان معاملته مع الخلق طلبا
لحظوظهم دون حظه از مشایخ صحبت داشته با ابو بکر وراق و ویرا سخنان نیکوست
در معاملات و عیب نفس و آفات اعمال توفی رحمه الله فی المحرم یوم عاشورا سنه
اثنین و اربعین و ثلثمایه و دفن بسمرقند جاکر دیزه وی گفته اگر پس از مصطفی صلی
الله علیه و سلم پیغمبری روا بودی در ایام ما آن ابو بکر وراق بودی از علم وی و حکمت
وی و شفقت وی بر خلق و عدل و انصاف گویند که روزی ابو القاسم حکیم در سرای
خود نشسته بود ابو طاهر که از بزرگان آن وقت بود بدر سرای وی آمد نیکو
حوضی بدید و سروها باز کرده بدید و بر دکانی نشست شیخ ابو القاسم غلام را گفت تیغی
بیار و آن سروها را بیفکن آنگاه برو و ابو طاهر را بخوان چون در آمد گفت یا ابا طاهر
که ترا از حق سبحانه حجاب شد از میان برداشتیم لکن با من صحبت چنان کن که در سختی
ترا از وی حجاب نشود روزی نشسته بود در میان خلق حکم همی کرد یکی از بزرگان
بزیارت وی آمد وی بر ایشان مشغول شد بسجاده مرد وی حوض او نماز کرد

چون فارغ گشت شیخ ابو القاسم مرا او را گفتا ای برادر این خود کودکان گنند مرد است که در میان جنید بن بغداد لا بخداوی عز وجل نگاه تواند داشت بکر سُغدی رحمة الله تعالی وی نیز از مریدان ابوبکر وراق بود از بلخ و سخنان وی یاد داشتی و پیوسته از آن سخن گفتی ابو ذر الترمذی رحمه الله تعالی از مشایخ خراسان بود و صاحب کرامات عبدالله گفته با جمعی بودیم که با ابو ذر صحبت میداشتیم هر وقت که جمع را لغزی بایستی ابو ذر برخاستی و در غاز ایستادی حالی آن چیز پدید کردی هاشمی سغدی رحمة الله تعالی وی نیز از سغد سمرقند است و شاگرد ابوبکر که محمد بن عمر الحکیم ترمذی ... وراق یاد روز وفات وی باوی میبود وی گفته که ابوبکر وراق گفت که سخن الفرقی را صحبت کند شیخ الاسلام گفت که پیش از وی گفته اند که خواب فراوان و خوردن فراوان و گفت فراوان دل را سخت کند و ابوبکر وراق گفته آن گفت فراوان در خبر و شر است یکی ازین طایفه گفته است که با ابوبکر وراق در راه میرفتیم بر یک سوی ردای وی حرف خا دیدم نوشته و بر دیگر سوی میم پرسیدم که آن چیست گفت ازا نوشته ام تا هرگاه که خلیم لخلاص یاد آید و هرگه که میم بینم مروت یاد آید شیخ الاسلام گفت اخلاص آن بود که در معاملت با او کسی دیگر نه بینی و با خلق مروت برای آن بود تا تا گوارنباشی و هم ابوبکر وراق گفته که حقیقة عبودیة اثبات محبوبیت است و انکار ربوبیت و هم وی گفته که عارف نبود آنکه علم معرفت گوید پیش انبیاء دنیا شیخ الاسلام گفت که ابوبکر وراق گفته که محمد مسلم حصیباف در همسایگی بود با یوسف خیاط ترمذی میزبان بجزی مشغول بود محمد مسلم گفت رو و باش که من کاری دارم وی زاهد بود و عابد دل وی بود معلق بود یوسف خیاط گفت تو اجزان کاری هست که الله تعالی پیش تو ادر و بنش ... بران بیفت از خانه بیرون آمده که بخانه باز شوی ... است که هم کز ... دنیا ... و دام که بخانه باز آیم

ابوبکر

ابوبکر وراق گوید که آن دو سخن یوسف به از صد ساله عبادت محمد مسلم و هم ابو بکر وراق گفته ربما اصلی رکعتین وانصرف منهما وانا بمنزلة من ینصرف من السرقه من الحیاء محمد بن الحسن الجوهری رحمه الله تعالی کنیت وی ابوبکر است از اهل بغداد بوده شاگرد ذوالنون مصر است مردی بزرگ است شیخ ابوبکر واسطی با جلالت خود از وی حکایة کند ابو بکر واسطی املم توحید گوید که محمد حسن جوهری گفت که مردی ذوالنون مصری را گفت مرا دعایی کن گفت ای جوانمرد اگر ترا کاری در سابق تقدیر حق پیش شده باشد بسیار دعاهای ناکرده مستجاب است و اگر نشده باشد غرق شده را دراب از بانگ محیسو چه غرق شدن و زیادتی آب به گلو رفتن شیخ الاسلام گفت شخصی پیر را گفت مرا دعایی کن گفت انچه ترا در سابق علم حق رفته است به از معارضه یکی از پیران گوید اگر نه آن بودی که وی گفته که مرا بخوانید و از من خواهید ادعونی استجب لکم و ما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ای لیدعونی من هرگز دعا نکردمی ولیکن گفت و فرموده که بخواه میخواهم شیخ الاسلام گفت دعا صوفیان را نه مذهبیست که ایشان حکم سابق را مینگرند که همه بودنیها بوده است حفص جاوردان تا پاسی از شب میگفت کاری که بوده است نا بود چون کم همه خلق برانند که چه خواهد بود حکم در انست که چه بوده شیخ الاسلام گفت این نه انست که دعا نباید کرد و ور دعا باید خواند و من هم شبانروزی در دعا خود بخوانم و ان دوستی صادق دعا چیست لیکن چیز چیز میخواهم از ذکر بان بود فرمانداری را و همت عنان ابوبکر کتانی دینوری رحمة الله تعالی از قهستان عراق بوده بدیتور منزدی بکلاست بزرگ است از قدماء اصحاب جنید و اوان وی را ریاضات بسیار و سفرهای معروف جنید گوید اگر نه ابوبکر کتانی بودی مرا در عراق ... وی جنید ... ابوبکر ... مسایل ... شیخ جنید بوقه از دنیا

از سمرقند ... شاگرد ابوبکر وراق و وی گفته که ابوبکر وراق مردی ... کردی صح

از جنید مرا ده مسئله پرسیده بود همه جواب نوشته بود و بوی فرستاده چون درین اوقات
نزدیک آمد همه را بشست خبر وفات وی بجنید رسید گفت کاش آن مسئلها را
که از من پرسیده بود بشستی گفتند بشست جنید شادمان گشت شیخ الاسلام گفت
جنید نه از آن می ترسید که آن بدست علما افتد یا بدست سلطان از آن می ترسید
که بدست صوفیان افتد و از آن حکایت بسازند یعنی بسخن گفتن و قبول جستن شیخ
الاسلام گفت که جنید گفت از هزار صوفی یکی عالم بود صوفی را آن بس بود که می شنود
و می داند ازین قوم دانش صحیح بود نه زبان شیخ الاسلام گفت که رویم گفته که چون
حال از مرد باز ستانند و مقال بگذارند وی را هلاک کردند شیخ ابوالخیر عسقلانی رحمه الله
گفته که چون ابوبکر کسائی در خواب شدی از سینه وی آواز قرآن خواندن شنیدندی

ابو علی الجوزجانی قدس سره از طبقه ثالثه است نام وی حسن بن علی است
از بزرگان مشایخ خراسانست در عصر خود بی نظیر بود وی را تصانیف است در
معاملات و رویت آفات و وی بما یتکلم فی شیء من علوم المعارف والحکم صحبت
داشته با محمد بن علی ترمذی و محمد فضل بلخی و قریب السن است بایشان
وی گفته الخلق کلهم فی میادین الغفلة یرکضون وعلی الظنون یعتمدون وعندهم
انهم فی الحقیقة یتقلبون وعن المکاشفة والمشاهدة ینطقون وهم وی گفته
بدبخت آنکس است که حق سبحانه گناه وی را بروی بپوشاند و وی آن را اظهار کند **محمد
واحمد ابنا ابی الورد رحمهما الله تع** از طبقه ثالثه اند از بزرگان مشایخ عراق
از اقران جنید صحبت داشته اند با سری سقطی و ابوالفتح حمال و حارث محاسبی
و بشر حافی و طریقه ایشان در ورع نزدیک است بطریقه بشر حافی کنیت محمد ابو
الحسین است شاگرد بشر حافی است گوید وقتی غازی از شام قلم کرده بودم پای فرو کردم
هاتفی آواز داد که هکذا تجالس الملوک وهم وی گوید از آداب فقیر در فقر آنست

کملامت

که ملامت و سرزنش نکند گرفتاران بمحبت دنیا را و بر ایشان رحمت و شفقت کند و دعا
خیر کند ایشان را تا خدای تعالی خلاص دهد شان از آن محنه در افتد و هم وی گوید هلاک
مردم در دو چیز است اشتغال بنافله و تضییع فریضه و عمل کردن بجوارح بی
موافقت دل و سئل عن الولی فقال من یوالی اولیاء الله و یعادی اعداءه و احمد
بن ابی الورد گوید چون الله تعالی در دلی سه چیز بیفزاید وی در سه چیز بیفزاید
چون در جاه وی بیفزاید وی در تواضع و فروتنی بیفزاید و چون در مال وی بیفزاید
وی در سخاوت بیفزاید و چون در عمر وی بیفزاید در اجتهاد در عبادت بیفزاید

طاهر مقدسی رحمه الله تعالی از طبقه ثالثه است از بزرگان مشایخ شام
و قدماء ایشان ذوالنون مصری را دیده و با یحیی جلا صحبت داشته عالم بوده ذو
النون و گویند شبلی وی را حبر الشام خواند طاهر مقدسی گوید که ذوالنون
مصری مرا گفت العلم فی ذات الحق جهل والکلام فی حقیقة المعرفة حیرة والاشارة
عن المشیر شرک شیخ الاسلام گفت که سخن در ذات حق جهل است که هیچ کس را در ذات
الله سخن نیست و روا نبود که گوید مگر آنکه الله تعالی خود را و پیغمبر وی گفت وی را
و کیفیت او دانستنی نیست جز تصدیق و تسلیم در آن روی نیست و سخن در حقیقت
و معرفت حیرتست که او خود را شناسد بحق الحقیقه دیگر همه عاجزند و متحیر و او
عجز رهی را از معرفت خود بفضل خود معرفت می انگارد مصطفی میگوید صلی الله علیه
وسلم در مناجات خدا الله تعالی لا ابلغ مدحتك ولا احصی ثناء علیك انت کما اثنیت
علی نفسك و حق تعالی میگوید ولا یحیطون به علما از وی همین دانی که اوست خدای
یگانه بی همتا و اشارت از مشیر شرکست یعنی شرک خفی که اشارت را اشارت کننده
باید و او بدو کان گو در نیاید هست بحق اوست و دیگر همه بهانه و وی در یاد
وصیتی بکنانه الا کل شیء ما خلا الله باطل طاهر مقدسی گوید ذکر خود بدان نور عارف

بیند ودران بسوزد ندوا کر عارف نور وجود بیند دران بسوزد وهم وي کوید حد
المعرفة التجرد من النفوس وتدبیرها فیما یحل ویضع ابو یعقوب السوسي رحمة
الله تعالی نام وي یوسف بن حمدان است استاد ابو یعقوب نهرجوري است
از قدماء مشایخ است عالم بوده صاحب تصانیف در بصره مي بوده ودر ابله کشته شد
در چهار فرسنکي بصره واز بصره قدیمي تر وقیل انها من جنان الدنیا از دنیا برفته
وي کفته هم که علم توحید کوید بتکلف شد کفت شیخ الاسلام کفت علم تصوف کوید
بتکلف او حدث کشت وهم که سخن کوید ودرهم وقت تواند کفت زرق است سخن
بزند کالی کفت باید وان وقت باید کفت که در سکوت از خداي تعالی بترسي سخن خیانت
است تحقیق از امیلج کند کلام این طایفه نه چون کلام دیگرانست چون دیده کلیه
نباشد سیر دتا بر ندقه وا بلحت واز انجامي افتد باید که چون متفرق باشد از جمع
وتوحید نکوید املیون خود نباشد تفرق را باتوجیه کار چه از کوید لایصلح هذا العلم
الا لمن یعبر عن وجده وینطق عن فعله ابو یعقوب نهرجوري قدس سره تعالی
از طبقه رابعه است نام وي اسحق بن محمد از علماء مشایخ است با جنید وعمرو بن
عثمان مکي صحبت داشته شاکرد ابو یعقوب سوسي است سالها در مکه مجاور
بوده وانجا برفته از دنیا در سنه ثلثین وثلثمایه شیخ الاسلام کفت که من یاران
دیده ام که میکفت که من وي را دیده ام امام ابو نصر نشتر ابو یعقوب نهرجوري
کوید که این کار نزدیکتا بتر که علم وعمل وخلق نکو یني بعضي بدلجهت از علم
وخبر برکیرد نه انکه داست باز داري وعمل از بهر ثواب نکني بعضي او را نه براي
ثواب کاشتي وخلق وملا با او باشي نه با عمل وثواب ان ابراهیم فاتک کوید که ابو
یعقوب نهرجوري کوید العقبا[illegible] سایحل والمرکب المعنوي والناس علی سفر
وانند ابو یعقوب نهرجوري شعر [illegible] العطر بنیه منك وطال العذر عند الی حتی النقت

فلم تعذل ولم تلم اقام علمك لي فاحتج عندك لي مقام شاهد عدل غیر متهم
وهم ابو یعقوب کوید اعرف الناس بالله اشدهم تحیرا فیه وهم وي کوید من اخذ التوحید
بالتقلید فهو عن الطریق بعید ابو یعقوب الزیات رحمة الله تع جنید کوید
که با جمعي از اصحاب در خانه ابو یعقوب زیات بکوفتیم کفت شمارا با خداي تعالی
مشغولي نبود که از مشغولي امدن من مشغول کرداند من کفتم که چون آمدن
ما بتو از جمله مشغولي بحق است بان از حق سبحانه بریده نمي شویم ابو یعقوب
از بعض مریدان پرسید که قران یادداري کفت ني کفت واغوثاه بالله مریدي قران
یاد ندارد چون ترنجي است که بوي ندارد پس بچه چیز تنعم میکند وبچه چیز با
پروردکار خود راز میکوید ابو احمد بن وهب رحمه الله تعالی کنیت وي ابو جعفر است
از بصره بود وبا ابو حاتم عطار صحبت داشته واستاد وي را ابو یعقوب زیات بوده
مدتي در مسجد شونیزیه بر توکل نشست وي کفته هم که بطلب قوت برخاست تمام
فقر از وي برخاست وفات او در سنه سبعین ومائتین بوده ابو یعقوب مزابلي
رحمه الله تع بغدادي است از اقران جنید وي را پرسیدند که تصوف چیست
کفت حالي یضمحل فیها معالم الانسانیه ابو یعقوب اقطع رحمة الله تعالی
کاتب الجنید ووراسله وي بمکه بوده ابو عبد الله خفیف کوید که ابو الحسن مزین
کفت که بمکه رسیدم شیخ ابو یعقوب اقطع در حال رفتن بود بروي در امدم مرا کفت
اکر بتو الثقات کند شهادت بروي عرضه کن مرا فرا بیداد ند که من کودک بودم
بربالین وي بنشستم بمن نکریست کفتم ایها الشیخ تشهد ان لا اله الا الله وي
کفت ایاي تعني بعزة من لا یذوق الموت ما بقي بیني وبینه الا حجاب العزة کفت
مرا میخواهي بامن شهادت کفت بعزت [illegible] بیرک بخشد که بمانده میان من واو
مکر پرده عزت شیخ الاسلام کفت که بس [illegible] او بیماوست که اراه [illegible] وتو ابو الحسن

مزين بروزكار مي كفتي كه كدايي جون من آمد كه شهادت بر دوستي از دوستان او عرضه
كند شيخ ابو عبد الله خفيف كفته است كه مرد در الوهيت ميسوخت آمدند واز
وراه بر جمعيت شهادت بر وي عرضه ميكردند شيخ الاسلام كفت كه شيخ ابو عبد
الله طائفي محتضر بود يكي شهادت بر وي عرضه كرد كفت خاموش قومي بي ادبان في
حرمتان امده اند و شهادت بر دوستي از دوستان او عرضه ميكنند توان خود بكويي
كه من ان خود كفته ام توفني مسلما والحقني بالصالحين اين بكفت وجان بداد
و وقتي جماعتي بر سر يكي از مشايخ شهادت عرضه كردند وي از ان غيرت بر جست
و بر يك بار شهادت عرضه ميكرد تا همه بكفتند سر باز نهاد وجان بداد يكي
پس از وفات وي را بخواب ديد كفت حال تو چونست كفت سخن نيكو كفتا ايمان
ببردي كفت بردم كفت بدان كه شهادت نكفتي كفت ان خود در من رسته بود
ابو يعقوب بن زبزي رحمة الله تع شيخ ابو عبد الله خفيف كويد كه با ابن
زبزي در سماع حاضر شدم وقوال اين بيت ميخواند شعر لو اسندت ميتا الى
نحرها عاش ولم ينقل الى القبر وقت ابن زبزي خوش شد دستها از پس پشت
بر زمين نهاد و سينه خود را بالا كرد و چشم خود در اسمان دوخت وميكفت
بكوي والله كه غير من كسي نميشنود ناكاه خون از ركهاي كردن وي بكشاد كه
پنداشتي از انجا فصد كرده اند و همچنان ميبود تا بيهوش بيفتاد وي را بكرفتند
و خونها را بشستند و خرقه بر ان موضع بستند و هم شيخ ابو عبد الله خفيف
كويد كه ميان ابرهيم خواص و ابن زبزي نقاري واقع شد ابن زبزي وي را كفت
چند دعوي كني و صولت بر ما كه متوكلي پيدا نيد دمي ابي الجه بالخود داري از
مرقع وركوه و اسباب [illegible] است اكر دعوي توكل ميكني چنانكه من كويم ترا بايد به
درايي ابرهيم خواص در غضب [illegible] بيرون رفت ابن زبزي در عقب وي

برفت

برفت وازار ورداي نيكو كرفت وكوزه از ابكينه چون بوي رسيد كفت مرقع
خود بكش واينها بپوش مرقع را بكشيد وانها را بپوشيد ركوه را از وي بستد و
ابكينه را بوي داد وكفت برو چون ابرهيم حج كرد و باز كشت ابن زبزي مرقع
در كوه وي برابر داشت و استقبال وي كرد و كفت اكنون هرچه خواهي بپوش و خواه
از بس كه رياضت و فاقه كشيده بود و بيمار بحجه بود ابن زبزي را كفت قتلتني
لعنك الله وهم وي كفته كه شيخ ابو طالب خزرج كفت كه ميان من و ابن زبزي در اخلاص
سخني ميكذشت و اصحاب بران بودند كه شب در خانه من باشند هر وقت كه
من سخن كفتم كفت باش تا شب بيايد و من هيچ نميدانستم كه وي چه ميكويد چون
برخاستيم ابن زبزي كفت انتظار من ببر يك من بيكاه خواهم امد مطلع نخورديم
و نصيب وي كذاشتيم چيزي از شب كذشته بود كه ابريق نظهارت خانه در رفت كفتيم
مكر طهارت ميكند او خود بالخود دفي داشته است انها پنهان ميكرد پيش بيرون
امد چون پاسي از شب كذشته و مردم ارام كرفته و ما بخلوت خوش و وقت صافي
پيش نشسته بوديم كه ابن زبزي برخاست و دف پنهان كرده بيرون آورد و اغاز
دف زدن و سرود كفتن كرد همه همسايكان جمع شدند و نظاره ميكردند با
همسايكان كفت شايد كه حرمت ابو طالب با شما شها باشد چنينها نكنند ما اين از وي
اموخته ايم و او شيخ ماست درين كار هاس دف ميزد و سرود ميكفت و بازي
ميكرد و با همسايكان سخن ميكفت ابو طالب كفت كه هنوز هيچ بود كه خانه را خالي
كردم و بمجلس ديكر رفتم چون بامداد شد كفتم توبه كردم كه ديكر هركز ذكر اخلاص
نكنم ابو يعقوب مذكوري رحمة الله تعالى از وي پرسيدند كه توكل چيست كفت
ترك اختيار و از سهل تستري پرسيدند كفت ترك تدبير و از سيرجاني پرسيدند
كفت رضا و از ابو حفص حداد پرسيدند كفت ترك تدبير توان خود و انچه [illegible] پرسيدند

گفت دیدن مسبب و از فتح موصلی پرسیدند گفت ملال از مسبب و از شقیق پرسیدند
گفت دیدار در عجز عرق و از شبلی پرسیدند گفت درد دیدار دل فراموش کردن همه
کس ابو یعقوب میدانی قدس سره ابو مشایخ نصیبین است شبلی از
بغداد بمصر میشد بجلالی خواستن کمان وقت که حمل داشته بود اسب در زمین
کسی کرده بود که در وی بر ابو یعقوب میدانی افتاد بزیره شبلی آمد و وی هنوز کودکی
درین کار آمده بود و اول ارادت وی بود مریدی فرا پیش بود شبلی دست بسر وی
فرود آورد و گفت جبرک الله ابو یعقوب گفت امین مردمان گفتند این چیست که
وی را گفت چنانکه کودکان را گویند و پس از آن ابو یعقوب را پسر بود آنچه بود شبلی
گوید که چون دست بسر وی فرود آوردم و گفتم جبرک الله هیچ موی نبود بر تن
وی که نگفت امین ابو یعقوب خراط عسقلانی رحمة الله تع وی گفته که بر ابو الحسین
نوری در آمدم و با خود محبرهٔ داشتم مرا گفت ای پسر میخواهی که چیزی نویسی گفتم
آری بیتی چند بر بدیهه املا کرد که بنویس بنوشتم حاصل معنی ابیات آنکه هرچه
شما درین اوراق ابیات میکنید و می نویسید ما از آن محو کرده ایم لاجرم شما بسبب
آن اثبات از ادراک و فهم آنچه مقصود است محجوب گشتید و بر ما بسبب این محو
ابواب ادراک و فهم مقصود بی انتها و انقطاع گشاده شد و باعث ما برین
موعظت و تذکیر نیکو خواهی شماست چند بینیم شما را که ورق می نویسید و می
شمارید خود را بان از آنچه مقصود است محجوب میدارید ابو یعقوب کورتی
رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که من وی را دیده ام پیری روشن بود صاحب
وقت و کرامات پیوسته چوبی داشتی در دست و روستره یعنی دو نعلین بر میان
آن بسته او را گفتند این چیست گفت این هم فتح است شیخ ابو معمر مالکی
[illegible] بر این خوابها نجم

جمیعا

جمیعا و قلوبهم شتی و برگذشت خیر نساج قدس الله تعالی سره کنیت وی
ابو الحسن است و نام وی محمد بن اسمعیل اصل وی از سامره بغداد نشستی با ابو
حمزه بغدادی صحبت داشته بود و از سری سقطی سوالات کرده و گفته اند که مرید
سری بود و از اقران جنید است از طبقه ثانیه و استاد نوری و ابن عطا و جریری
است و ابراهیم خواص و شبلی هر دو در مجلس وی توبه کردند شبلی را بجنید فرستاد
حفظ حرمت جنید را و جنید گفته خیر خیر ناعم و وی دراز کشید صد و بیست سال
بزیست و در سنه اثنتین و عشرین و ثلثمایه از دنیا برفت شیخ الاسلام گفت
که وی نه کرباس بافتی که وی بحق بافتی جعفر خلدی گفته است که خیر نساج را
پرسیدم که پیشه تو بافندگی بود گفت نی گفتم پس چرا ترا نساج گویند گفت با خداوند
سبحانه عهد کرده بودم که هرگز رطب نخورم روزی نفس بر من غالب شد مقداری رطب
خوردم ناگاه دیدم که شخصی بمن نگریست و گفت ای خیر ای گریزپای و او را غلامی
بوده است خیر نام از وی گریخته بود و شبه وی بر من افتاد پس مردمان گرد آمدند
و گفتند والله این غلام تست خیر گفت من حیران بماندم و دانستم که بچه گرفتار شدم
و جنایت خود را شناختم پس مرا بآنجا که دیگر غلامان وی بافندگی میکردند برد و گفت
ای بندهٔ بدکار از خواجه میگریزی در آی و همان کار که پیش ازین میکردی میکن
من پای خود در کارگاه جولاهگی او نهادم و کرباس می بافتم چنانکه گوییا سالها
آن کار کرده بودم چهار ماه بدین بماندم و بافندگی میکردم شبی برخاستم و وضو ساختم
و در سجده افتادم و گفتم خداوندا دیگر باز نکردم با آنچه کردم چون بامداد شد
شبه آن غلام از من برفت و من بصورت اصلی خود باز گشتم و خلاص شدم و این
نام بر من بماند پس سبب نامم باین [illegible] تعالی مرا بران
عقوبت کرد و گویند [illegible]

روا نباشد که مسلمانی مرا نامی نهاده باشد من آن را بگردانم وی را پس از مرگ
بخواب دیدند گفتند خدای با تو چه کرد گفت لا تسألنی عن هذا ولکن استرحت
من دنیاکم القذرة ابو الحسین مالکی رحمه الله گوید که در وقت نزع خیر
نساج حاضر بودم وقت نماز شام در آمد وی را غشی افتاد و از وی هوش
بشد چون چشم بگشاد بسوی در خانه اشارت کرد و گفت قف عافاک الله
با بیست ساعتی مرا امان ده که تو مامور خداوندی و من نیز مامور خداوندم
و بنده فرمان وی آن فرمان که تو داری از تو فوت نمیشود و من خود در قبضه
توام اما نماز مرا فرمانست بوقت باز بسته ترسم که از من فوت شود پس آب
خواست و وضو ساخت و نماز شام بگذارد پس بخفت و چشم برهم نهاد و جان
بداد رحمة الله تعالی رحمة واسعة محفوظ بن محمود رحمه الله تعالی از طبقه
ثانیه است و قیل من الثالثة از قدماء مشایخ نشابورست و بزرگان ایشان
از اصحاب ابو حفص و بعد از ابو حفص با ابو عثمان حیری صحبت داشته تا از دنیا
برفته در سنه ثلث و اربع و بپهلوی ابو حفص در قبرست وی گفته التوکل
ان یاکل العبد بلا طمع ولا شره و هم وی گفته من اراد ان یبصر طریق رشده
فلیتهم نفسه فی الموافقات فضلا عن المخالفات محفوظ بن محمد رحمه الله تع
وی بغدادی است یکی از سالکان طریق تصوف است وی گفته من ابصر محاسن
نفسه ابتلی بمساوی الناس و من ابصر عیوب نفسه سلم من رؤیة مساوی
الناس و هم وی گفته اکثر الناس خیرا اسلمهم للمسلمین صدرا ابرهیم
الخواص قدس الله روحه از طبقه ثانیه است و قیل من الثالثة کنیت او ابو اسحق
است یگانه بود در طریق تجرید و توکل و کان اوحد المشایخ فی وقته استاد
جعفر خلدی و شیروانی و ابرهیم شیبانی و غیر ایشان گوینه بغدادی است و پدر وی

از آمل

از آمل بوده و از اقران جنید و نوری بوده پیش از ایشان برفته از دنیا در سنه
احدی و تسعین و مایتین اگر درست شود و یوسف بن الحسین وی را شسته
و دفن کرده در مسجد برفت بعلت شکم هر باری که فارغ گشتی غسل کردی گویند
آن روز که برفت از دنیا هفتاد بار اجابت کرده بود و هر بار غسلی آورده
و سرها بی عظیم بود بسبب بار در آب برفت قبر وی در زیر حصار طبرک
است شیخ الاسلام گفته است که هرگز قبری ندیدم با آن هیبت و شکوه که گویی
شیری سیت خفته گنهگاه فرا آن رسی وی صحبت دار خضر بوده علیه السلام
شیخ ابو بکر کتانی گوید وقتی خواص از سفر آمد گفتم در بادیه چه شگفت
دیدی گفت خضر علیه السلام بمن رسید گفت ابرهیم خواهی که با تو همراهی
کنم گفتم نی گفت چرا گفتم او رشکین است ترسم که دل من با تو بیوندد شیخ
الاسلام گفت که شیخ خرقانی مرا گفت در میان سخنانی که با من میگفت اگر با خضر
صحبت یابی توبه کن و اگر از هری در شبی بمکه روی از آن توبه کن ابرهیم
خواص گفت العلم کله فی کلمتین لا تتکلف ما کفیت ولا تضیع ما استکفیت
یعنی رنج مکش در طلب آنچه در قسمت ازلی برای تو کفایت کرده شده است
و آن رزق است و ضایع مگردان آنچه از تو کفایت آن طلب کرده اند و آن انقیاد
احکام خداوندی است از اوامر و نواهی ابو الحسن علوی گوید که در مسجد دینور
شدم خواص را دیدم در صحن مسجد در میان برف گفتم سلام علیک یا ابا اسحق
بیا تا در پوشش رویم که مرا بر وی شفقت آمد گفت مرا بمجوسیت میخوانی یعنی
از تجرید با سبب آمدن و از افراد با علاقت آمدن مجوسیت بود شیخ الاسلام
گفت تا نشان دو گانگی بجاست مجوسیت بجاست ابو الحسن گوید پس خواص
دست مرا بگرفت و بر تن من دست نهاد [illegible] گوید

دست من بسوز که در من نکریست و بخندید و این دو بیت بخواند لقد وضح الطریق
الیک حقا فما احد اراد بغیر یستدل فان ورد الشتاء فانت کهف وان ورد
المصیف فانت ظل حمشاد دینوری کوید که نیم خواب بودم در مسجد فرا من
نمودند که خواهی که دوستی از دوستان ما ببینی برخیز و بر سر تل توبه شو بیدار
شدم برف امده بود انجا رفتم خواص را دیدم مربع نشسته و کرد بر کرد وی
مقدار سیری سبز تهی از برف و با ان همه که برف بر سر وی امده بود در عرق غرق
بود کفتم این منزلت بچه یافتی کفت بخدمت فقرا وقتی کسی وی را دید در بیابان
جنوه زده و بفراغت نشسته کفت یا ابا اسحق اینجا چه نشسته کفت بروای
بطال اکر ملوک زمین بدانند که من اینجا در چه حالم بشمشیر بسر من ایند از حسد
وقتی در مسجد نشسته بود بر سر سجاده شخصی مشتی درم بر روی سجاده وی
نهاد وی برخاست و سجاده بیفشاند وان سیمها در خاک و سنک ریخت و کفت
نشستکاه به بیش از ین بر من امده است انکس کو بدهم کز کیسه بغضوی بدیدم که چنان
کرد و بذل خوی که ان سیم برچیدم از زمین فضل رازی را در ری صد هزار درم
میراث رسید از ابا اسید چون بلوغ بشتن امد واز حال باعلم افتاد و براده در
مانده بود کفت این را در تعلم بکار برم اخر کفت این چه بود که کردم از وجد با علم
افتادم بنزدیک ابرهیم خواص رفت ازوی بپرسید که صد هزار دینار میراث یافتم
بپاشیدم ده درم مانده در علم بکار بردم خواص کفت این تو از ان افتاد که دل او
از ان شهوتی اب خورده بودی خر ادست بان بردی تا ترا از حیلین کرفتند
بعد از ان بوسه بر دست وی زد و کفت فدای ان دستم که چون تنش اکه داز و چند
باعلم افتاد بعنی بالجهل نیفتاد شخصی از شبلی بپرسید که از دویست درم چند
درم زکوة باید داد کفت ان تو بکویم یا ان خویش کفت ان تو کدامست

وازمن

وازمن
کدام کفت ترا از دویست درم پنج درم بباید داد و مرا از دویست دویست درم
و پنج درم کفت این دویست خود دانم ان پنج چیست کفت ان دویست درم
که داری بدهی و پنج درم دیکر و لم کنی کفت این مذهب کیست کفت مذهب ابوبکر
صدیق رضی الله عنه **ابراهیم بن عیسی قدس الله تعالی سره** از اصفهان بود و صحبت
با معروف کرخی داشته ابرهیم خواص قدس سره کفته است که در بغداد بودم بر کنار
دجله وضو میساختم کسی را دیدم از انجانب دجله بر روی اب می امد روی بر زمین
نهادم و کفتم بعزت و جلال تو که روی بر ندارم تا این مرد را ندانم ابرهیم بن عیسی
دیدم که بیامد و مرا بجنبانید و کفت هر کاه خواهی که کسی را از اولیاء حق بشناسی
این بکوی هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن وهو بکل شیء علیم وفات او در سنه
سبع و اربعین و مایتین بود در اصفهان **ابرهیم بن ثابت رحمه الله تعالی**
کنیت وی ابو اسحق است از مشایخ بغداد بود با جنید قدس سره صحبت داشته شیخ
ابو عبد الرحمن السلمی کفته است که وی را دیدم کفتم مرا دعائی کن کفت اختیار تو ترا
که ترا نهاده اند در ازل به از معارضه وقت وهم وی را کفتم مرا وصیتی کن کفت
کاری مکن که از ان بشیمان شوی و وفات او در سنه تسع و ستین و ثلثمایه بود
ابو محمد جریری قدس الله تعالی روحه از طبقه ثالثه است نام وی احمد بن محمد بن
الحسین و کفته اند حسین بن محمد و کفته اند عبد الله بن یحیی از کبار اصحاب
جنید بود و پس از جنید بجای جنید وی را نشاندند از بزرکی وی از علماء مشایخ
قوم بود صحبت داشته بود با سهل عبد الله تستری در سال هبیر در حبات قرامطه
از تشنکی بمرد سنه اثنی عشر و قیل سنه اربع عشر و ثلثمایه درویشی همی کوید
من ان سال با ان مردمان بودم از وجهت قرامطه بجستم چون برفتند باز امدم بنزدیک
یکر قافله شفقت [illegible] اسلام را بتامکر [illegible] دهم با نظاره کنم که حال ابو [illegible] جنت

میان خستکان همیکشتم ابو محمد جریری را رحمه الله دیدم میان خستکان افتاده بود
وی یار صدد درکذشته بود کفتم یا شیخ دعا نکنی تا خدای تعالی این بلا کشف کند
مرا کفت کفتمش مرا جواب داد که آن کنم که من خواهم و در پیش کفت دیکر باره این سخن
بروی کردانیدم کفت ای برادر این وقت دعا نیست وقت رضا و تسلیمست یعنی دعا
پیش از نزول بلا باید کرد چون بلا امد رضا باید دادن وی کفته التصوف عنوة
لا صلح تصوف بصلح نیاید آن بجنگ و بستانند نه بصلح شیخ الاسلام کفت که تصوف
بطلب و صلح نیاید که آن قهرستان بیز دسیب چون برق از نور اعظم که از بالا
در اید تا بکه انفاز زندان که طالب آنست از وی کریز انست و آنکه اهل انست اکرچه
کریز است آن بوی شتابانست وهم شیخ الاسلام کفت آن جذبه انست که میکریزی
و آن در تو می آویزد نه انست که دست بان میزنی و در دست نمی اید آنکس که
این سخن ۲ غانم بن سعد رحمه الله تعالی از زهاد بود و با ابو احمد جریری صحبت
داشته بود و در ورع و مجاهده کامل بود وی را پس از وفات بخواب دیدند کفتند
حق تعالی با تو چه کرد کفت به من رحمت کرد و بهشت در اورد کفتند بدان معاملتها
کفت نی اکر بدان معاملتها باز نکرستیه بودی همانجا بماندی غیلان السمرقندی
رحمه الله تعالی از کبار مشایخ بود و با جنید صحبت داشته بود و از وی طریقت
کرفته و در معارف صاحب سخن بود وی کفته معارف از حق بحق نکرد و عالم
از دلیل حق صاحب وجد از دلیل مستغنی باشد غیلان الموسوس رحمه الله تعالی
و غیلان المجنون نیز کفتندی از معدودان مشایخ عراق ار رود در خرابها بودی و بکس
بیامیختی و از کس چیزی قبول نکردی و کس ندیدی که او چه خوردی محمد بن التستین
کفت غیلان را دیدم در ویرانهای کوفه از وی پرسیدم که سیدم زخم غفلت کسی را
کفت آنکاه که بطلبد او را ام مورد باید مشغول المبتغوا را لجه و نفی کرده اند غافل

ودر حساب

ودر حساب پیش خود عاقل ابو العباس عطا قدس سره از طبقه ثالثه است
نام وی احمد بن محمد بن سهل بن عطاء الادمی است بغدادی است از علماء مشایخ
است و از ظریفان صوفیان وی را سخنان نیکو و زبان فصیح است در معنی قرآن
صاحب تصنیف است قرآن تفسیر کرده از اول تا باخر بزبان اشارت شاکرد
ابراهیم مارستانی است و از یاران جنید ابو سعید خراز وی را بزرک میداشت
خراز کوید التصوف خلق ولیس اتابه وما رایت من اهله الا الجنید و ابن العطا
بسبب حلاج کشته شده است در ذو القعده سنه احدی عشر و ثلثمایه
در ایام خلافت القاهر بالله الکن برکه حلاج را بکشت ابو العباس را کفت
در حلاج چه کویی کفت تو خود چندان داری که از آن باز نبرداری سیم مردمان
بازده و زیر کفت تا دهنش میکنی فرمود تا دندانهای وی بکابکان میکندند و بسر وی
فرو می بردند تا کشته شد سئل ابن عطا ما افضل الطاعات قال ملاحظة الحق علی
دوام الاوقات وی کفته در تفسیر قوله تعالی یمیتنی ثم یحیینی یمیتنی عنی ثم
یحیینی به وهم وی کفته در تفسیر قوله تعالی ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا
فقال ثم استقاموا علی انفراد القلب بالله تعالی وهم وی کفته الادب الوقوف مع
المستحسنات فقیل له وما معنی ذلک فقال ان تعامل الله بالادب سرا وعلانیة فاذا کنت
کذلک کنت ادیبا وان کنت اعجمیا شعر اذا نطقت جاءت بکل ملیحة
وان سکتت جاءت بکل ملیح شیخ الاسلام کفت ادب آنست که با الله تعالی
معاملت در کیری و از سر آب و خاک و رعونت نفس برخیزی نکویی که من کردم
من کویی که او و توفیق و عنایت او ابو صالح المزین رحمه الله تعالی
از بزرکان و زرکار خود بود با ابن عطا صحبت داشته بود صاحب خلوت
بود با کس نیامیختی سهل بن عبدالله کفته است که مرا آرزوی بود که با ابو صالح

صحبت دارم وقتی در حرم وی را دیدم و از وی صحبت خواستم گفت ای سهل
اگر بو صالح فردا بمیرد با که صحبت داری گفتم ندانم گفت اکنون هم آن انگار
و از حشمت من ناپدید باشد شیخ ابو العباس رزیزی رحمة الله تعالی شیخ الاسلام
گفت وی گفته که ابو الحسین عبادانی گفته که من و درویشی به مصر آمدیم
شش روز بر آمد چیزی نخوردیم روز هفتم شخصی در آمد دو پاره زر آورد یکی
مرا داد و یکی یار مرا من آن خود را بوی دادم تا خوردنی آورد بخوردیم و روی
براه نهادیم یکبار در بار رسیدیم آن دیگر پاره زر را بملاح دادیم تا ما را در کشتی
نشاند دو روز در کشتی می رفتیم می دیدیم که درویشی در کنجی سر فرو برده چون
وقت نماز شدی نماز بگذاردی و باز سر فرو بردی پیش وی رفتم و گفتم ما یاران
توایم اگر چیزی بکار باشد بگوی گفت چون باشد بگویم گفتم بگوی گفت فردا
نماز پیشین من از دنیا بروم شما از ملاح درخواهید تا شما را بکناره برد و اگر
ازین جامه من چیزی بوی باید داد بدهید چون بکناره شوید درختستانی
ببینید در زیر درختی که سبز گشت همه ساز و برگ من نهاده ببینید کار مرا بسازید
و بآنجا دفن کنید و این مرقّع من ضایع مکنید بر گیرید چون بجا بهد رسید
جوانی ظریف و لطیف این مرقع از شما باز خواهد بوی دهید دیگر روز نماز
پیشین بکرد و کرّ مرقع بر دیدم چون پیش وی شدیم برفته بود ملاح کشتی را
بکناره برد درختستانی دیدیم و در آنجا درختی بزرگ آنجا شدیم گوری
دیدیم کنده و همه اسباب نهاده کار وی بساختیم و دفن کردیم و مرقع بر گرفتیم
و روی بجله نهادیم بر نائی پدید آمد بر ان نشان که او داده بود ما را گفت آن
ودیعت بیارید گفتیم چنین کنیم گفتیم از بهر خدای با تو سخنی گوییم گفت بگویید گفتیم
او که بود و تو که ای و این چه قصه است گفت او در ... درویشی بود مرا ... داشت وارث

طلب

طلب کرد مرا بلو نمودند اکنون شما میراث بمن سپارید و بروید از آن بوی سپردیم گفت
شما اینجا باشید تا من باز آیم از چشم ما غایب شد و آن مرقع در پوشیده و جامه
خود با یک بیرون کرد و گفت این آن شماست و برفت ما در مسجد جله شدیم دو
روز آنجا بودیم چیزی فتوح نشد از جمله آن جامه چیزی بیارید خود دادیم که
طعامی آرد تا بخوریم ساعتی بودیم دیدیم که وی می آید و خلقی عظیم در روی آویخته در
آمدند و مرا این بگرفتند و میکشیدند گفتم آخر چه بوده است باز گویید گفتند امروز
سه روز است که پیر رئیس حله بندانیست و جامه وی با شما می یابیم ما را ببرند
تا پیش رئیس گفت پیر من کو که جامه وی با شماست راست بگویید قصه را از اول
تا آخر باز گفتیم وی بگریست و روی باسمان کرد و گفت الحمد لله که از صلب
من چون او ولیی بود که تراشایست شیخ الاسلام گفت همه خلق زنده از مرده
میراث برد مگر این طایفه که مرده از زنده میراث برد و گفت هیچ کس با پیری
از خداوند و لایت صحبت ندارد بصدق که نه چون او برود از احوال و ولایت
وی چیزی میراث برد ابو العباس دینوری قدس سره از طبقه خامسه
است نام وی احمد بن محمد است صحبت داشته با یوسف بن الحسین و عبد الله
خراز و جریری و ابن عطا و رویم را دیده بود نیکو طریقت بود در استقامت به نشابور
آمد و آنجا مدتی اقامت کرد و مردم را موعظه میگفت بزبان معرفت بخوبترین
بیانی بعد از آن از نشابور بترمد آمد خواجه محمد حامد شاگرد ابو بکر وراق
بدیره وی آمد و بوسه بر رکاب وی داد شاگردان خوش نیامد و بر اگفتند
که چرا آن کردی گفت من شنیده ام که او خداوند مرا نیکو می ستاید و از ترمد
بسمرقند آمد و آنجا برفت از دنیا پس از اربعین و ثلثمایه ابو العباس را گفتند که خدا را
بچه شناختی گفت بدان که نشناختم یعنی بعجز معرفت ... وی گفته ادنی الذکر ان

بیسی مادونه ونهایة الزکران یغیب الذاکر فی الذکر عن الذکر ویستغرق بمذکوره
عن الرجوع الی مقام الذکر وهذا حال فناء الفناء ابو العباس احمد بن یحیی الشیرازی
رحمه الله تع استاد شیخ ابو عبد الله خفیف است شیخ ابو عبد الله گفته که من
جوانی متحقق تر در وجد ندیدم سکر غالب داشت چون مسیرا رفتی بلستی بازی کردی
جنید و رویم و سهل عبد الله را دریافته بود شیخ ابو عبد الله گفته که شبی با شیخ احمد
یحیی بودم و با ما کودکی بود از اصحاب وی که خوابید بخانه خود می بایست رفت
و زمستان بود و آتشی عظیم برافروخته بودند و احمد یحیی برپای بوده و وقت
وی خوش شده بود در سماع بعض اصحاب گفتند کیست که فلان کودک را
بخانه وی رساند هیچکس جواب نداد احمد بن یحیی دو لخگر بزرگ برکف خود گرفت
و آستین بان فرو گذاشت و کودک را گفت برخیز و برابر بخانه وی بیاید و ما
روشنایی آن لخگر را از بالای حاوی می دیدیم آن کودک در خانه خود در آمد
و وی آن دو لخگر را از دست بینداخت انگشت سیاه شده بود بعد از آن بمسجد آمد
و نماز میکرد تا بانگ نماز بامداد گفتند ابو العباس باوردی رحمة الله تعالی
وی بزرگ بوده شبلی را دیده بود وی به نشابور بوده شیخ ابو بکر طمستانی نیز
به نشابور بوده و شبلی را دیده هم و گفته اند که شبلی صاحب حال بوده در آن توحید
نداشته شیخ الاسلام گفت چنانست که ایشان گفتند شبلی در توحید مدعیانه
سخن میگوید نه متمکنانه ابو العباس بردعی قدس سره نام وی احمد بن محمد بن
هارون البردعی الصوفی است از شیخ ابو بکر طاهر ابهری و مرتعش حکایت کند
میگوید که مرتعش گفت هم که دیدار وی ترا منفعت نکند سخن وی ترا منفعت
نکند و هم گوید که ابو بکر طاهر ابهری گفت لا یصلح الکلام الرجل اذا سکت خاف
المعقوبة بسکوته ابو العباس السیاری قدس الله سره تعالی از طبقه [illegible] است نام وی

وی ا

قاسم

قاسم بن القاسم بن المهدی است دختر زاده احمد بن سیار است از اهل مرو است شیخ
ایشانست شاگرد ابو بکر واسطی و عالم بوده بحقایق احوال و فقیه بوده و حدیث
بسیار داشته و ویرا از پدر میراث بسیار مانده جمله بداد و دو تار موی پیغمبر
صلی الله علیه وسلم بخرید حق تعالی ببرکات آن موی ویرا توبه داد و صحبت
ابو بکر واسطی افتاد و بدرجه رسید که امام صنفی از متصوفه شد که ایشانرا
سیاریه خوانند و چون از دنیا میرفت وصیت کرد تا آن موی را در دهان وی
نهادند و قبر وی در مرو است و مردمان بحاجت خواستن آنجا شدی و کفایت
مهمات طلبیدی و مجرب بوده در سنه اثنتین واربعین وثلثمایه برفته از دنیا
وی گفته که التوحید ان لا یخطر بقلبک ما دونه توحید آن بود که دون حق را بر دیگر
تو خطر نباشد و خطر مخلوقات را بر دل تو گذر نه و هم وی گفته که واسطی را بدیدم مرده
گفتند مارا وصیتی کن گفت احفظوا امر الله فیکم عبد الواحد بن علی السیاری
رحمه الله تع وی خواهر زاده ابو العباس است و شاگرد وی سرای خود را در مرو
بر صوفیان وقف کرد سبب آن بود که دعوتی کرد صوفیانرا رقص میکردند
یکی در رقص بهوا بر شد و ناپدید گشت و هم گزید [illegible] در سنه خمس وسبعین
وثلثمایه برفته از دنیا وی گفته که شنیدم از حال خود ابو العباس که مسکینت
که اگر روا بودی که در نماز بجای حو قرآن بیتی از شعر خواندندی این بیت بودی
اتمنی علی الزمان محالا ان تری مقلتای طلعة حر ابو العباس [illegible]
رحمه الله تعالی نام وی احمد است بمکه بوده با مشایخ وقت چون سیروانی و غیر
او وی گفته که بمنا بودم روز عید اضحی جمعی اینجا نشسته بودند و شیخ سیروانی
حاضر بود قوال [illegible] بر خواند سیروانی برخواست گریان و [illegible]
آن چه بود که کرد [illegible] منکر بر سماع منکر شد شیخ ابو الحسن [illegible] بود

گفت با خدای عهد کردیم که اگر وی بر سماع منکر شده باشد من هرگز بسماع ننشینم
شیخ ابو العباس سهروردی گفت من با تو موافقم دیگر روز این هر دو تن را خواستند
با جمعی دیگر از مشایخ و بسلام پیر ولی شدند خواستند که از آن چیزی گویند
وی گفت دوش کاری من بر دیگ می پختم و دست بالین میکردم و نشان شده
بر پهلوی من بود بسماع می نشستم اکنون بر فرش می نشینم و شما چنان سوخته
مرا کی چلا بود که با شما در سماع نشینم ابو العباس نهاوندی رحمه الله تعالی
شیخ الاسلام وی را از طبقه سادسه داشته است نام وی احمد بن محمد بن الفضل
است شاگرد جعفر خلدی است پیر شیخ عمو و شیخ ابو العباس وی را عمو نام کرده
بود و عمو سالار بود شیخ الاسلام گفت که عباس فقیر هم وی را گفت که ابو العباس
نهاوندی گفت که هر که از این علم سخن گوید که الله تعالی نه چنانست او بود الله تعالی خصم
او بود شیخ الاسلام گفت که سخن گفتن از حق سه است سخن گفتن از ذات و سمع
در آن استاد یعنی شنیده از کتاب و سنت و سخن گفتن از دین او و کتاب و سنت
و اجماع و آثار صحابه در آن استاد و سخن گفتن است از صحبت او هر که از این سخن
گوید که الله تعالی نه موجود بود که سمع او بود که با او شنود و بصر او بود که با او بیند
الله تعالی خصم او بود شیخ الاسلام گفت نهاوندی گفت آنان که خداوندان همت
اند اگر دست چپ ایشان ایشانرا از و مشغول دارد بدست راست دست چپ خود
ببرند و هم شیخ الاسلام گفت که شخصی بود نفط فروش نهاوندی و فقرا از وی
درهمی نامی آسودند بلخ و یرا محجوب کردند و از وی چیزی نمی ستدند نهاوندی را
از آن پرسیدند گفت وی خرسند شد بآن که ببرکت درویشان مال وی افزاید
مال وی بر فقرا حرام شد نهاوندی گفته که در ابتدا که سر اندر این کار بکرفت
دوازده سال [illegible] وی گفته

که همه

که همه عالم در آرزوی آنند که حق تعالی یکساعة ایشانرا بود و من در آرزوی
آنم که حق تعالی یکساعة مرا بمن دهد تا من ببینم که خود چه چیزم و کجایم
در سخنان شیخ ابو سعید ابو الخیر مذکور است که اصل این حدیث آن باشد که مرد را
با و بان نگذارند رسول الله صلی الله علیه وسلم گفتی اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة
عین و لا اقل من ذلک مرا یک چشم زدن بخود باز مگذار و کم از آن از آن بیرون را
دیدم بمرو که سخنان استاد ابو علی دقاق را شنیده بود میرفت و میگفت
گفته اند که ما را طرفة العین بما باز مگذار من خود دعا میکنم و زاری که یا رب
مرا خود طرفة العین بمن باز گذار تا خود بدانم که کجا ایستاده ام و هم نهاوندی
گفته که با خدای تعالی بسیار نشینید و با خلق اندک ترسایی شنید که در میان مسلمانان
اصحاب فراست می باشند بخانقاه شیخ ابو العباس قصاب در آمد شیخ گفت بیگانه
در کوی آشنایان چه کار دارد ترسا باز گشت گفت یکی معلوم شد از آن جمله هم
خانقاه شیخ ابو العباس نهاوندی که همچون بابغداد در آمد شیخ هیچ نگفت چهار
ماه با ایشان وضو می ساخت و نماز میکرد بعد از چهار ماه پای اقرار در میان کرد
که بر وی شیخ فرمود که [illegible] که چون حق نان و نمک افتاد بیگانه
و بیگانه بروی ترسا مسلمان شد و انجا مقام کرد و بعد از شیخ بجای شیخ بنشست
اخی فرج زنجانی قدس الله تعالی روحه وی مرید شیخ ابو العباس نهاوندی
است روز چهار شنبه غرة رجب سنه سبع و خمسین و اربعمایه از دنیا برفته
است و قبر وی در زنجان است میگویند که وی را کهیه بوده است که هرگاه که جمعی
مهمانان بخانقاه شیخ توجه کردندی آن که به عدد هر یک از ایشان بانگی کردی
خادم خانقاه بهر بانگی یک کاسه آب در دیگ ریختی یک روز عدد مهمانان
بر عدد بانگهای وی [illegible] زیاده بود عجب که مهمانان کریه بمهمان جماعت در آمد

و یک دیگ را بوی کرد و بر یکی از آن‌ها بود که چون تفحص کردند بوی از دیگ مسکینانه
بود گویند که روزی خادم مطبخ مقدار شیر در دیگ کرده بود که برای اصحاب شیر
برنج پزد ماری سیاه از دود که از در دیگ افتاد آن گربه آن را دید گرد دیگ می‌گشت
و بانگ میکرد و اضطراب می‌نمود و خادم چون از آن معنی غافل بود وی را زجر می‌کرد
و دور می‌انداخت چون خادم بهیچ نوع متنبه نشد گربه خود را در دیگ
انداخت و بمرد چون شیر و برنج را بریختند ماری سیاه از آن ظاهر شد شیخ
فرمود که آن گربه خود را فدای درویشان کرد وی را دفن کنید و زیارتی
سازید میگویند که حالا قبر وی ظاهر است و مردم زیارت میکنند ابو العباس
نسائی رحمه الله تعالی نام وی احمد بن محمد بن زکریا است باصل از نسا
بوده و بمصر نشستی شیخ عباس فقیر هروی وی را بمصر دیده بود و شیخ عمو که
عباس مرا گفت که همواره بر در سرای وی اسبان و ستوران بودی که زیارت
وی آمدندی وقتی مرا بر در فرستاد که ستوران نگاه دار بر دل من گذشت که نیکو
کاری بدست آوردم از خراسان بمصر آمدم که ستوربانی کنم من خود انجام شیخ
داشتم در ساعت کسی آمد که شیخ میخواند در شدم گفت ای هروی هنوز در گور نشده
زود بود که در صدر نشینی و بر در سرای تو ستوران بار دارند نگر کسی باید که آن نگاه
دارد شیخ الاسلام گفت اینچنان بود که آن شیخ گفت همواره بر در سرای که صدر
نشینی بود عباس ستوران بودی که سلطانیان آمدندی بوی ابو العباس شریح
رحمه الله تعالی نام وی احمد بن عمر بن شریح است در سنه خمس و ثلثمایه برفته
از دنیا و وی را شافعی کهین میخوانند از بزرگی وی فقیه عراق بود در بغداد بود
و جنید را دیده و صحبت داشته [illegible] سخن که وی در اصول و فروع بکلام
[illegible] ابر اشارت [illegible] که موالین سخن [illegible] از برکت

مجالست

مجالست ابو القاسم جنید است رحمه الله تعالی عبد العزیز بحرانی بکنار مجلس ابو العباس
سریج شد و از وی از این طریقه سوالی کرد و جوابی نیکو شنید نعره بزد و از هوش
بشد چون بهوش آمد ابو العباس گفت که من روزگاری با پیر شما جنید بوده‌ام و صحبت
داشته‌ام اکنون این فقها را مشغول کرده‌اند اگر چنانچه شما خواهید روزی تعیین
کنم که خاصه شما را سخن گویم از این باب شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که پیش
از آنکه ابن سریج پیشتر از اینها اصحاب علم صوفیه را همه جهال اعتقاد کرده بودند
چون وی پیشتر آمد و بیان مرتبه و مقام ایشان کرد و بزبان ایشان سخن گفت
و بفضل ایشان گواهی داد و بارها در مجلس علما گفت که والله ما آدمی نشدیم
مگر بواسطه صحبت ایشان و ادب نیاموختیم مگر از ایشان آن زمان علما صوفیه را
بشناختند و ایشان را بزرگ داشتند ابو العباس حمزه بن محمد قدس سره
از متقدمان مشایخ حرم است در ورع کامل بوده و مستجاب الدعوه و سخاوتی
عظیم داشته رفیق احمد حنبل بوده و مذهب احمد بها وی می‌آورده و صحبت
با ابرهیم ستنبه رحمه الله داشته وی گفت هر که صحبت اولیا و مشایخ مذهب
نکند بهیچ بنده مذهب نشود وفات وی در سنه احدی و اربعین و مائتین بوده
حسین بن منصور الحلاج البیضاوی قدس سره از طبقه ثالثه است کنیت وی ابو المغیث
است از بیضا بوده که شهریست که از شهرهای فارس وی نه حلاج بود روزی
بدکان حلاجی بود که دوست وی بود وی را بکاری فرستاد گفت من روزگار وی
ببردم با انگشت اشارت کرد پنبه از یکسو شد و پنبه دانه از یکسو وی را حلاج نام
کردند بواسطه و عراق بوده و با جنید و نوری صحبت داشته و شاگرد عمرو بن
عثمان مکی است مشایخ در کار وی مختلف بوده‌اند بیشتر وی را رد کرده‌اند مگر چند
تن ابو العباس [illegible] و شیخ [illegible] شبلی ابو عبد [illegible] شیخ ابو القاسم [illegible] نصرآبادی

وابو العباس شریح بکشتن وی رضا نداد و فتوی ننوشت گفت من نمیدانم
که او چه میگوید در کتاب کشف المحجوب جمله متأخران قدس الله تعالی ارواحهم
او را قبول کرده اند وهجویری از متقدمان مشایخ قدس الله تعالی اسرارهم نه بعضی
طعن اندر دین وی بوده مهجور معاملت مهجور اصل بنا شده واز متأخران سلطان
طریقت شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی سره فرموده است که حسن منصور
حلاج قدس الله تعالی روحه در علو حال است در عهد وی در مشرق و مغرب
کس چون او نبوده شیخ الاسلام گفته که من وی را نپذیرم موافقت مشایخ را
ورعایت شرع وعلم را ورد نیز نکنم شما نیز چنان کنید و وی را موقوف گذارید و
انرا که وی را پذیرد دوستر دارم ازانکه رد کند ابو عبد الله خفیف وی را گفته
صفا
است عالم ربانی شیخ الاسلام گفت که وی را تمام است اما بام کسی بگفت وبر
حمل کرد و رعایت شریعت نکرد با نجه افتاد وی را سبب افتاد با ان همه دعوی هر
شبانروزی هزار رکعت نماز میکرد وان شب که روز ان کشته شد پانصد
رکعت نماز گذارده بود وشیخ الاسلام گفت که وی را بسبب مسئله الهام
بکشتند و در ان جوب بوی که گفتند کاین که دعوی میکوید که پیغمبر ست
ونه خبان بود شبلی زیر دار وی باز ایستاد و گفت أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ
ان قاضی که بکشتن وی حکم کرده بود گفت او دعوی پیغمبری میکرد واین
دعوی خدایی میکند شبلی گفت من همان میگویم که او میگفت لیکن دیوانگی
مرا برهانید وعقل او برادر افکند و وقتی در سرای جنید بزد گفت کیست گفت
حق جنید گفت نه حقی بلکه بحقی ای خَشَبَةٍ تُفْسِدُهَا کدام جوب و دار است
کس [illegible] وی را [illegible] بعد وی برد عمرو بن عثمان مکی
که [illegible] صوفیان وی [illegible] برگرفت

واشکارا

واشکارا کرد وبا خلق نمود سخن باریک بود در دنیا فتنه بر وی منکر شدند و بجور
سلخته روی بر حلاج نفرین کرد و گفت الهی کسی بر و گمار که دست و پایش ببرد
وچشم برکند وبر دار کند وان همه واقع شد بدعای استاد وی عبد الملک
اسکاف رحمه الله تع شیخ الاسلام گفت که عبد الملک اسکاف شاگرد حلاج است
وصد و بیست سال عمر وی بود و با شیخ حمزه عقیلی صحبت در بلخ وی وپیر حسن
وپیر فارسی وابو الحسن طبری وابو القاسم حنانه همه یاران شیخ حمزه بوده اند
وشیخ حمزه پدر مرا از همه مِه می داشت پدر من گفت که عبد الملک اسکاف
گفت که وقتی حلاج را گفتم که ای شیخ عارف که باشد گفت عارف ان باشد که
روز سه شنبه شش روز مانده از ماه ذو القعده سنه تسع وثلثمایه وی را
بباب الطاق برند ببغداد و دست و پای وی ببرند وچشم وی برکنند ونگونسار
بردار کنند و بسوزانند و خاک وی بر باد دهند عبد الملک گفت چشم نهادم
ان وی بود وان همه که گفته بود با وی بکردند شیخ الاسلام گفت ندانم که او
میدانست که ان وی را خواهد بود یا نه چنان میگفت ان حق بود وی را بود شاگردی وی را علم
بود هیکل نام او را هم با وی بکشتند و وی را شاکر الحسین نام کردند وابو العباس
عطا را هم بسبب وی بکشتند ابرهیم بن فاتک وقیل احمد بن فاتک رحمه الله تع
کنیت وی ابو الفاتک است بغدادی است با جنید ونوری صحبت داشته وکان
الجنید یکرمه وی نیز شاگرد حلاج بود ومنسوب بوی وی گوید که ان شب
که وی را بر دار کردند الله تعالی را بخواب دیدم گفتم خداوندا این چه بود که با حسین
کردی بنده خود گفت سر خود بر وی اشکارا کردم با خلق باز گفت وی را عطایی
دادم رعنا گشت خلق را [illegible] شیخ الاسلام گفت که ان کشتن حلاج را
نقص است نه کرامات اگر وی علم [illegible]

ناستی او آشکارا نبود چون بانانا اهل کوینی بروی جیل کرده باشی و تر آزاران کردند و عفو

رسید و نیز شیخ الاسلام گفت وی در انجه میگفت ناتمام بود اگر وی در آن

تمام بودی آن سخن مقام و نفس و زندگانی وی بودی بر روی کسی منکر نگشتی

چیزی در می بایست وقت گفتن نبود و محرم نبود من سخن میگویم مه از آن

که وی میگفت و عامه می باشند اما انکار نمی ارند و آن سخن پوشیده می ماند

زیرا که هم که اهل آن نبود حق در رهبانان شیخ ابو عبد الله خفیف گوید که بحیله

بسیار در زندان شدم سرایی نیکو دیدم فرشی نیکو و مجلسی نیکو رسیمانی بسته و

منشفهٔ بر آن افکنده و غلامی نیکو روی ایستاده غلام را گفتم شیخ کجاست گفت

در سقایه گفتم چند گاه است که خدمت شیخ میکنی گفت هژده ماه گفتم درین

زندان چه میکند گفت با سیزده من بند آهنین هر روز چهار رکعت نماز نافله

میکند آنگه گفت این درهای خانها که میبینی در هم های زندانیست در هر یکی

یا خونی بیش ایشان میرود و ایشانرا نصیحت میکند و سبلت و موی ایشان

می چیند گفتم چه میخورد گفت هر روز خوانی با الوان طعام پیش او

می آوریم ساعتی در همه نگاه میکند انگاه سر انگشت بر آن میزند و زمزمه

میکند و از آن هیچ نمی خورد انگاه از پیشش بر میگیریم درین سخن بودیم که از سقایه

بیرون آمد با روی نیکو و قامتی نیکو صوفی سپید پوشیده فوطه رملی بر سر

بسته و بطرف صفه بر آمد مرا گفت ای جوان از کجا آیی گفتم از پارس گفت از

کدام شهر گفتم از شیراز خبر مشایخ از من پرسید تا بحدیث ابو العباس عطا رسیدم

گفت اگر وی را به بینی بگوی زنهار آن رقعه را نگاه دار دیگر گفت پیش من چون

آمدی گفتم بمعرفت بعضی از لشکریان پارس درین سخن بودیم که امیر زندان

در آمد و روی بر زمین نهاد و بخدمت گفت ترا چیست گفت از ایشان مرا پیش خلیفه

عمر

عمر کرده اند که یکی از بزرگان را رها کرده و ده هزار دینار بستده و یکی از عامه

بجای وی نشانده درین ساعة مرا می برند که بکشند گفت برو و السلام چون

وی برفت شیخ در میان سرای بزانو نشست و دستها بآسمان برداشت و هم چنین

بیش انداخت با انگشت سبابه اشارت میکرد ناگاه بگریست چندانی که از آب

چشمش زمین تر شد مدهوش گشت روی بر زمین نهاد ناگاه امیر زندان

در آمد وی باز نشست گفت چه بود ترا گفت مرا آزاد کرد گفت حال چون شد

گفت مرا چون پیش خلیفه بردند گفت تا باین ساعت بر سر آن بودم که ترا حالی

بکشم درین ساعت دلم با تو خوش شد برو که عفو کردم پس شیخ خواست که

روی خود پاک کند از وی تا آسمان آن ریسمان که منشفه بر آن بود بیست

گز بود دست فراز کرد و منشفه برداشت ندانم که دستش دراز شد یا منشفه

پیش وی آمد انگاه بیرون آمدم پیش ابن عطا رفتم و پیغام بگزاردم گفت اگر وی را

به بینی بگو اگر مرا بگذارند شبی با هشتاد مرید دکوه دار به بیت المقدس در آمد

و در آن وقت قندیلها را نشانیده بودند رهبانانرا گفت این قندیلها کی بر

افروزند گفتند سحرگاه گفت تا سحر دیر بود با انگشت سبابه اشارت کرد و گفت

الله نوری از انگشتش بیرون آمد و چهار صد قندیل از آن نور برافروخت

و آن نور با انگشتش باز آمد رهبانان گفتند تو بر کدام ملتی گفت بر ملت حنیفیان

گفتند حنیفی ام از امت محمد صلی الله علیه و سلم آنکه رهبانانرا گفت کدام دوستر

دارید نشستن من پیش شما یا رفتن گفتند حکم ترا است گفت یاران گرسنه اند

و بی نفقه سیزده هزار درم پیش شیخ آوردند هنوز صبح بر نیامده بود که جمله

صرف کرده ... سخنی طوطی ... گفت خواهم که ترا

زنده کنم گفت خواهم اشارت کرد با انگشت وی برخاست زنده و پای بوسیدند

[illegible]

که توحید چیست کفت افراد القدیم عن الحدث شیخ الاسلام کفت دانی که توحید
صوفیان چیست نفی الحدث واقامة الازل فارس بن عیسی البغدادی رحمه الله تعالی
کنیت وی ابو القاسم است از خلفاء حسین منصور حلاج است وکان فارس
البغدادی من متکلمی مشایخ الحق والمدققین فی العبارات لکلام حسین
فی الاحوال والاشارات بخراسان امد وازانجا بسمرقند رفت واقامت کرد
تا از دنیا برفت ومعاصر شیخ علم الهدی ابو منصور ماتریدی بوده است
وتوفی الشیخ ابو منصور سنه خمس وثلثین وثلثمایه وفارس رحمه الله تعالی
معاصر شیخ ابو القاسم حکیم سمرقندی نیز بوده است وقدمت تاریخ وفاته
وشیخ ابو منصور وشیخ ابو القاسم در صحبت یکدیکر بوده اند وطریق مصاحبت
نموده اند تا ان زمان که مرک ایشان را از هم جدا ساخته وسلک تفرقه
درمیان انداخته وفارس بغدادی مقبول همه بوده است تصحیح نصحیح حال
وی کرده اند وسخنان وی را در مصنفات خود اورده شیخ عارف ابو بکر بن
اسحق الکلاباذی البخاری رحمه الله در کتب خود سخنان بی واسطه از وی
بسیار روایت کرده وشیخ ابو عبد الرحمن السلمی وامام قشیری بیک واسطه
یا بیشتر وغیر ایشان نیز فارس کوید که حلاج را پرسیدم که مرید کیست کفت
هو الرامی باول قصده الی الله سبحانه فلا یعرج حتی یصل مرید انست که از نخست
نشانه قصد خود الله تعالی را سازد وتا بوی نرسد بهیچ چیز نیارامد وبهیچ کس
نپردازد وهم وی کفت خاطر الحق هو الذی لا یعارضه شیء شیخ الاسلام کفت که
بر حلاج بسیار سخنهای دروغ کویند وکلمات نامفهوم وناراست بندند وکتابها
مجهول وحیلهای منسوب دارند ولیکن درست شود از وی بیدا بود وشعر وی
فصیح اند ...رد الحلاج رحمه الله تعالی انت بین الشغاف والقلب تجری مثل

جری الدموع فی الاجفان وتحل الضمیر جوف فوادی کحلول الارواح
فی الابدان لیس من ساکن تحرک الا انت حرکته خفی المکان یاهلال الابدال لاربع عشر
لثمان واربع واثنتان احمد بن حسین بن منصور الحلاج قدس سره شیخ الاسلام
کفت که از ابو عبد الله باکو شنیدم که کفت از احمد پسر حسین منصور شنیدم که چند
که پسین شب پدر خود را کفتم که مرا وصیتی کن کفت نفس خود را در شغلی افکن
بیش از انکه ترا در شغلی افکند کفتم ای پدر چیزی بیفزای کفت وقتی که همه
عالم در خدمت کوشند تو در چیزی کوش که ذرهٔ از ان به وصد از عمل ثقلین
شیخ الاسلام کفت که ثقلین جن وانس بود پسر کفت ان چیست کفت معرفت
ابو منصور کاوکلاه رحمه الله تعالی شیخ الاسلام کفت که شیخ ابو منصور
کاوکلاه پسر حسن از مشایخ اهل ملامت بوده وقتی فارغ بود که یاران وی سفر
شده بودند وی در حایطی شد از ان کسی وجاه فرا کندن کرفت باب رسانید چون
تمام شد برامد وبهلوی ان دیکر میکند ویاران در جاه بنشینه میکردی چون
ان تمام شد جاه دیکر کندن کرفت یکی وی را کفت دیوانهٔ وبزد ورنهٔ این
چرا میکنی کفت نفس خود را در شغلی افکنیم بیش از انکه مرا در شغلی افکند
ومشایخ ازین باب کرده اند ابو عبد الله دینوری دیر دریا بماند هر قع خود را
بریدن ودوختن کرفت تا بکلا هم باز اورد ابو عمرو دمشقی قدس الله
تعالی روحه از طبقه ثالثه است یکانه مشایخ شام بوده است واز اجله
ایشان وصحبت داشته بود با ابو عبد الله جلا واصحاب ذو النون در سنه عشرین
وثلثمایه برفته از دنیا وی کفت چنانکه فریضه است بر پیغمبران اظهار ایات
ومعجزات همچنان فریضه است بر اولیا پنهان داشتن کرامات تا خلق بدان فتنه
نیفتند وهم وی [illegible] التصوف رویة الکون بعین [illegible] النقص بل [illegible] الطرف عن الکون

ناقص لمشاهدة من هو منزه عن كل نقص وهم وي كفته علامة قساوة القلب
ان يكل الله العبد لتدبيره في الامه ولا سيما الحسن الكلاءة والرعاية والنبي
صلى الله عليه وسلم يقول الكلاء في كلاءة الطفل الوليد وهم وي كفته اذا صفت
الارواح بالقرب اثرت على الهياكل انوار الموافقات محمد بن حامد الترمذي
رحمه الله تعالى از طبقه ثانيه است كنيت وي ابو بكر است از جوانمردان
مشايخ خراسان است احمد خضرويه را ديده بود وغير او را نيز ديده وي ابو نصر
محمد بن حامد بلخي از مفتيان خراسان بود محمد بن حامد كفته است سرمايه تو
دل تو است و وقت تو چون مشغول كني خود را بظن و كمان كه در خاطر
تو آيد ضايع كني اوقات خود را بانچه نبايد ونشايد پس كي سود تواند كرد انكه
سرمايه بزيان آورد شيخ الاسلام كفت كه صوفي دل است و وقت و زندكاني
اكر از صوفي وقت و دل و زندكاني برود چه بماند وهم وي كفته چون وقتي
از اوقات تو سالم كردد از آفت غفلت غيور باش بر ان وقت از انكه چيزي كه
مخالف ان باشد پيش كيري كه ان علامت ناراستي باطن است وهم وي كفته
الانسان في خلقه احسن منه في جديديه عبد الله بن محمد الخراز رحمه
الله تعالى از طبقه ثالثه است از كبار مشايخ ري بوده است كنيت وي
ابو محمد ست سالها بمكه مجاورت كرده با ورع بود محق كوشنده بي باك وغالب
وقت ناك با شيخ ابو عمران كبير صحبت داشته و ابو حفص حداد را ديده بود
واصحاب ابا يزيد وي را بزرك ميداشته اند مات قبل العشرين وثلثمايه وي
كفته الجوع طعام الزاهدين والذكر طعام العارفين وهم وي كفته صيانة
الاسرار عن الالتفات الى الاغيار من علامات الاقبال على الله تعالى وهم وي كفته
العبودية الظاهرة والحرية الباطنة من اخلاق الكرام يوسف بن الحسين كفته

است

است كه من مثل عبد الله نديدم و عبد الله هم مثل خود نديد ديكري كويد عبد الله
خراز در مكه بود ميكفت طريق ما فتوت است نه قرائي چون از مجلس برخاست بر يكي
از انانكه با وي بودند كفت ميخواهيد كه چيزي از فتوت شيخ خود با شما بكويم
كفتيم اري كفت با بيست كس از مريدان خود كه عزيمت مكه داشتند از ري بيرون
آمد چون بمنزلي رسيدند كه تا بمكه هژده ميل مانده بود كفت يا اصحاب استودع
عكم الله كفتند اي استاد كجا ميروي و ميان تو و مكه اندكي مانده است كفت
من از ري تا اينجا بنيت مشايعت شما امده ام تا با شما خاطر من بهم اين شما
خوش بود اكنون بري باز ميكردم واز اينجا نيت حج ميكنم و بشما ميرسم ان شا
الله تعالى واز ان وقت تا موسم حج پنج ماه مانده بود بنان بن محمد الحمال
رحمه الله تعالى از طبقه ثالثه است واسطي الاصل است اما بمصر نشستي و انجا رفته
از دنيا در رمضان سنه ست عشر وثلثمايه از كبار مشايخ مصر است وكان
من القائلين بالحق والامرين بالمعروف وله المقامات المشهورة والكرامات
المذكوره با جنيد و ان مشايخ كه در ان وقت بودند صحبت داشته و از استادان
ابو الحسين نوري بوده شيخ الاسلام كفت كه وي نه حمال بود كه وي امام بود
وقتي احتساب كرده بود وي را در خانه پيش شير انداختند شير وي را بوي ميكرد
ومي ليسيد چون وي را بيرون اوردند كفتند ان وقت كه شير ترا بوي ميكرد
وميليسيد در دل تو چه بود كفت فكرت ميكردم در خلافي كه علما در اب
دهان سباع كرده اند وي را پرسيدند از بزركترين احوال صوفيان كفت الثقة بالمضمون
والقيام بالاوامر ومراعاة السر والتخلي من الكونين بالتشبث بالحق تعالى وي
كفته در مكه بودم نشسته و نزديك بمن جواني بود شخصي كيسه در اورد
چند پيش وي نهاد كفت مرا باين حاجت نيست ان شخص كفت بر مسكينان و فقيران

ومعلم

قسمت کن چاشت کرد پس نگاه وی را دیدم که در وادی برای خود چیزی میجست
کفتم کاشکی برای خود از آن در من هم چیزی نگاه میداشتی گفت نمیدانستم
که تا این زمان خواهم زیست دم وی گفته که چند گاه چیزی نیافتم که قوت
خود سازم و کار من بجای ضرورت رسید دیدم که در راه قطعه زر افتاده
است خواستم که بردارم باز گفتم لقطه است بگذاشتم باز یاد کردم حدیثی را که
روایت کرده اند از رسول الله صلی الله علیه وسلم لو کانت الدنیا دما عبیطا
لکان قوت المسلم منها حلالا پس آن زر را برداشتم و در دهان خود نهادم
و می رفتم دیدم که جماعتی کودکان حلقه زده اند و یکی از ایشان بر زمینی بلند برآمده
و با ایشان در تصوف سخن می راند بایستادم تا بشنوم که چه میگوید که یکی
از ایشان پرسید که متی یجد العبد حلاوة الصدق گفت اذا رمی النطفة من الشدق
آن زر از دهان بیرون کردم و انداختم و هم وی گفته که در مکه مجاور بودم درویشی خواص
اعجاب داد و با وی آشنایی نداشتم اما هر گاه که مرا میدید هیبتی و شکوهی بمن در آمدی
چند روز بر من بگذشت و هیچ فتوحی نرسید در مکه مردی بود مزین فقرا را دوست
میداشت و طریقه وی آن بود که چون فقیری بهر حجامت پیش وی آمدی گوشت
خریدی و طعام بپختی تا آن فقیر بخوردی بدکان رفتم و گفتم میخواهم که حجامت
کنم کسی را بفرستاد تا گوشت خرد و طعام بپزد در میان حجامت کردن نفس من حدیث
کرد که چون از حجامت فارغ میشوی طعام پخته میشود دانستم که آن خاطر نه
نیکوست گفتم ای نفس با حجامت با طعام عهد کردم که ازین طعام نخورم بعد از
حجامت برخاستم که بروم مزین گفت سبحان الله تو خود طریقه مرا میدانی
عذری گفتم و بمسجد حرام شدم از دو روز چیزی نیافتم و دیگر روز تا نماز دیگر
هیچ چیزی نیافتم چون نماز دیگر برخاستم بر روی در افتادم و بیهوش گشتم

مردمان

مردمان گرد من در آمدند پنداشتند که دیوانه شده ام ابراهیم خواص اعجابی مردمان را
از من دور کرد و پیش من بنشست و با من موانست و حدیث آغاز نهاد و گفت
چیزی میخوری گفتم شب نزدیک است گفت نیکو میکنید ای مبتدیان قدم استوار
دارید بر این تا فلاح یابید پس برخاست و برفت چون نماز خفتن گزاردیم آمد
و با خود کاسه عدس و دو رغیف آورد و گفت بخور بخوردم گفت دیگر میخوری
گفتم آری رفت و یک کاسه دیگر عدس با دو رغیف آورد و گفت دیگر میخوری گفتم
آری برفت و مثل آن دیگر بیاورد بخوردم گفت دیگر میخوری گفتم نی همین بسنده
است پس درخواب شدم و تا صبح برنخاستم و نماز نگزاردم و طواف نکردم بعد
از آن رسول الله را صلی الله علیه وسلم بخواب دیدم گفت بنان گفتم لبیک یا
رسول الله گفت من اکل بشره اعمی الله عین قلبه بیدار شدم و با خود عزیمت
کردم که دیگر هرگز سیر نخورم احمد بن مسروق گوید که بنان حمال گفت که وقتی
بعضی اصحاب را دعوت کردم این بیت بخواند **شعر** من دعانا فابینا فله
الفضل علینا فاذا نحن اجبنا رجع الفضل الینا **اسحق بن ابراهیم حمال قدس سره**
از بزرگان مشایخ بوده است و کرامات ظاهر داشته و مقام وی بکوه لکام
بودی یکی از این طایفه گوید در کوه لکام راه گم کردم ناگاه به پیری رسیدم
پوستین پوشیده چون مرا دید گفت الله اکبر همانا راه گم کردی گفتم بلی گفت
بیست سال است تا هیچ آدمی ندیده ام عصایی بمن داد و گفت این عصا ترا راه نماید
و مرا گفت برو ساعتی برفتم خود را با نطاکیه یافتم عصا بنهادم تا وضو کنم عصا
گم شد با اهل انطاکیه این حکایت باز گفتم گفتند آن اسحق حمال بوده است
کم کسی او را بیند تاسف خوردم **بنان بن عبدالله رحمه الله تعالی**
کنیت وی ابوالحسین است وی از بزرگان مشایخ مصر است وی گفته است

از آن نخوردم

هر صوفی که دلش غم روزی بسته بود ویرا کسب باید فرمود **شیبان بن علی**
رحمه الله تعالی وی از متقدمان مشایخ مصر است مستجاب الدعوة بود بسیار
کس از مشایخ مرید وی بوده‌اند و در علم طریقت وی را سخنان نیکوست گویند
یکی از مریدان پیش وی آمد و دستوری خواست که بحج رود وی گفت اول حج دل را
بجهد کنی از سهو و غفلت و نفس خود را از هوا و زبان خود را از لغو اینک بحج بحاصل
آمد خواه دینار دار و خواه مدار **ابو الحسین بن محمد المزین رحمه الله تعالی**
از طبقهٔ ثالثه است نام وی علی بن محمد است از اهل بغداد است با جنید و سهل عبدالله
صحبت داشته و با اقران ایشان از طبقهٔ ایشان بمکه مجاور بوده و آنجا برفته از دنیا سنه
ثمان او سبع وعشرین وثلثمایه وی است که از ابو یعقوب اقطع حکایت کند شیخ
الاسلام گفت که ابو الحسن مزین دو بوده‌اند یکی کبیر و یکی صغیر مزین کبیر
از اهل بغداد است و در بغداد مدفونست شاگرد وی گفته که الکلام من غیر ضرورة
مقتٌ من الله تعالی بالعبد شیخ الاسلام گفت کرد کرمه دار کرد که از گفتار خر کم فناری
نیاید و مزین صغیر نیز از اهل بغداد است لیکن در مکه مدفونست و بعضی
گفته‌اند که این دو مزین پسران خاله یکدیگر بوده‌اند مزین صغیر گفته که راهها
بالله تعالی بیش از عدد نجوم آسمان‌اند و من در آرزوی یکی از آن و نمی‌یابم شیخ الاسلام
گفت که وی در موجود غرق بود ولیکن در عطش سخن میرفت که عطشان بود
و این چون مستسقی است هر چند آب بیش خورد تشنه‌تر بود و سیری نیابد زر انجا عزیزتر است
که رویدم که ترا پیش بیند بیش جوید و هم مزین صغیر گفته که من کسی می‌شناسم که جلیسی
بلغ نبد و انگشت وی جراحت شد نفس وی اندکی روغن زیت خواست دید که در پیش
وی حسینه روغن زیت روانست با آن التفات نکرد و هم وی گفته که در مکه بودم
مرا اضطرابی حاصل شد چون بمو نمی‌رسیدم که از آن بیرون کوشه دیدم که جوانی در جان

دادنست

دادنست گفتم بگوی لا اله الا الله چشم بگشاد و گفت انا ان مت فالهوی حشو قلبی
و بین الهوی تموت الکرام بس جان بداد کار وی بساختم و بروی نماز کردم
و دفن کردم داعیه سفر از خاطر من برفت باز گشتم و همه که آمدم میگویند که بعد
از آن خود را بسه زنش میکرد و میگفت جای آمده است و اولیاء خدای را بالعین
شهادت میکند و اسوهٔ ماه شیخ الاسلام گفت که ابو الحسن مزین بشیری رسید
گفت ثم اماته فاقبره شیر بر جای بمرد و چون بر سر کوه رسید گفت ثم اذا شاء
انشره بر پای خاست زنده **ابو الحسن الصائغ الدینوری قدس الله تعالی سره**
از طبقهٔ ثالثه است نام وی علی بن محمد بن سهل است از کبار مشایخ دینور است
و بمصر بوده و آنجا برفته از دنیا سنه ثلثین وثلثمایه و شیخ ابو سعید مالینی
گوید که وی شب شنبه برفته نیمهٔ رجب سنه احدی وثلثین وثلثمایه وی استاد
شیخ ابو الحسن قرافی و دقی و ابو عثمان مغربی است ابو عثمان مغربی گوید که هیچکس
ندیدم از مشایخ روشن‌تر و نوری‌تر از ابو یعقوب نهرجوری و با هیبت
تر از ابو الحسن صایغ دینوری شاگرد ابو جعفر صیدلانی است وی گفته که دو بار
از دنیا بیزار باید شد یکبار بیرون آئی خلق بقبول دروی بتو نهند باز بدنیا
سوی نه با شغل و حرص چندانکه قبول الخلق را ببرد و بباطن از آن منقطع باید
تا کلی ترک دنیا برز کرده باشد از گناه طلب آن زیرا که فتنه قبول الخلق زیاد شتان فتنه
اقبال بر دنیا و هم وی گفته من فساد الطبع التمنی والامل و هم وی گفته بجنگر
لنفسک محال التی تهلکها از وی پرسیدند که مرید کیست و صفت وی چیست این
آیه بر خواند که ضاقت علیهم الارض بما رحبت وضاقت علیهم انفسهم وظنوا
ان لا ملجأ من الله الا الیه **ابو الحسین الصیرفی رحمه الله تعالی** از طبقهٔ ثالثه
است بعضی گفته‌اند نام وی حسین بن عبدالله بن بکر است و کنیت وی ابو عبدالله

وبعضی گفته اند نام وی احمد بن محمد است و کنیت وی ابو عبید و درست آنست
که اول گفته شد از اهل بصره بود و گویند که در سرای وی خانه بود در زمین کنده
سی سال از آنجا بیرون نیامد بمجاهده و عبادت مشغول بود و گفته اند که طعام
بمنجورد اهل بصره وی را از بصره بیرون کردند بسوس رفت و هم آنجا وفات کرد
و قبر وی آنجاست رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی روز آدینه بر در مسجد
بصره ایستاده بود ثنا کرد خود را گفت این خلق را که میبینی همه اگر بهشتند
این کار که ما را افتاده در مسجد بصره آن وقت چنان بود از انبوهی که خلق بسجود
نتوانستند کرد بر زمین روی بر پشت یکدیگر می نهادند وی گفته الغریب
هو البعید عن وطنه وهو مقیم فیه و هم وی گفته الغریب هو الذی لا جنس له و هم
بار دیگر گفته الغریب من صحب الاجناس **ابو الحسن سیوطی رحمه الله تعالی**
شیخ الاسلام گفت که وی از این طایفه بوده است شیخ ابو علی رودباری گوید که
هارون گفت صاحب سهل عبد الله که با ابو الحسن سیوطی بودیم در بادیه چون
گرسنه شدیمی و راه چی و حلم ندانستیمی ابو الحسن بانگ کرد کردی تا جایی که
بودی آواز دادی بان آواز دانستی که آنجا مردم است یا از چیزی آواز دادی
شیخ ابو علی رودباری گوید که هیچ کس در عطف و مهربانی یاران چون ابو الحسن
سیوطی نبود شیخ الاسلام گفت باید که خدمت یاران بر خود واجب داند و در خدمت
مقصود بینی نه مخدوم یعنی نظر تو در خدمت بر مقصود حقیقی باشد که حضرت
حق است سبحانه نه بر آن کس که خدمت میکنی وقتی درویشی پیش شیخ سیروانی
باد یکری گفت این کار را برای من بکن نه بحکم و امر که بفضل شیخ سیروانی بانگ
بر وی زد و گفت نه فقیر هست آنکه خدمت یار خود بر خود واجب نداند **ابو الحسن**
بن شعیر رحمه الله تعالی نام وی [illegible] بن عثمان بن الحکم بن شعیر است از مشایخ

صوفیانست

صوفیانست ابو سعید مالینی در اربعین خود وی را آورده از مشایخ مصر بوده گوید
که از گور وی قرآن خواندن می شنودندم که بزیارت شدی شنیدی **ابو حامد**
الاسود المعروف بالزنجی رحمه الله وی از استادان ابو علی رودباری است شیخ الاسلام
گفت که ابن شعیر در جامع مصر شد ابو حامد زنگی را دید که نماز میکرد گفت یا
باحامد از پس جای بزرگ فرود آمدی گفت بمشغله عاصیان فرود آمدم شیخ الاسلام
گفت که ابو عبد الله رودباری گفت که از حسن بن محمد الرازی شنیدم کنیت ابو
عبید که گفت مرا سه ماه گرسنگی دریافت در خواب شدم هاتفی آواز داد که تو بدان آری
که عبادت همه نماز و روزه است صبر بر احکام الله تعالی از نماز و روزه افضل است
ابو الحسن مزین گفته که ابو حامد اسود سی سال در مسجد حرام بکرا بر کعبه بنشست
که بیرون نیامد مگر برای طهارت و کس ندید که وی چیزی خورده باشد
یا آشامیده و ابو حامد را هر گاه وجدی رسیدی سیاه شدی و چون از وجد
برفتی سپید باز گشتی **ابرهیم بن داود القصار الرقی رحمه الله تعالی** از طبقه
ثالثه است کنیت ابو اسحق از اجله مشایخ شام است از اقران جنید و ابو عبد الله جلا
و غیر ایشان عمر بسیار یافت و بطبقه سیم کشید و شیخ سلمی وی را در طبقه ثالثه
ذکر کرده است در سنه ست وعشرین وثلثمایه برفته از دنیا صحبت وی با مشایخ
شام بوده و ذو النون را دیده و فقر را ملازم بوده بر تجرید و زندگانی نیکو داران و
دوستی اهل آن شیخ الاسلام گفت که سی سال یک سقی کرده بود تا خلق را بر صوفیان
بقبول آرد و راست کرد از آن نه اندامیها که نی ادبان کرده بودند وی آن همه را
بصلاح آورد بنگر چه جوانمردی داشته و قبول این قوم که همه عمر خود فداء
کرد تدارک و اصلاح فساد کسانی را که بایشان قوم باز خواند جزاه الله عن الاسلام
والطریقه خیرا ابرهیم قصار گوید قیمة کل انسان بقدر همته فان کانت همته

این کار بوده است بنوعا

وکام

الدنیا فلا قیمة له فان کانت همته رضی الله فلا یمکن استدراک غایة قیمته لا
الوقوف علیها ابراهیم مرادی گوید که مردی پرسید ابرهیم قصار را که ایبدی المحب
حبه او هل ینطق به او هل یطیق کتمانه فانشاء یقول متمثلا شعر
ظفرتم بکتمان اللسان فمن لکم ، بکتمان عین دمعها الدهر یذرف ، حملتم
جبال الحب فوقی واننی لاعجز عن حمل القمیص واضعف ، وانشدنا شیخ الاسلام
قال انشدنا الشیخ ابو عبدالله الطاقی لبعضهم رحمة الله تعالی شعر
یبدو فاجهد ان اکاتم حبه ، فتبین فی علامة الکتمان ، خفقان قلبی وارتعاد
مفاصلی ، وعیار لونی وانعقاد لسانی ، فمتی یکذبنی شهود اربع ، وشهود
کل قضیة اثنان ، وانشد ایضا لبعضهم ، حملتمونی علی ضعفی بفرقتکم ، مالیس
یحمله سهل ولا جبل ، ابرهیم قصار گفته بنده است ترا از دنیا دو چیز صحبت فقیری
وخدمت دوستی از دوستان او و هم وی گفته که من تعزز بشیء غیر الله فقد
ذل فی عزه و هم وی گفته که در وقت مخلوق گفتن قرآن احمد حنبل در زندان
بود خبر آوردند که ذو النون مصری را بزندان می برند که قرآن را مخلوق گوید
و من آوازه ذو النون شنیده بودم و خلق بنظاره میرفتند و آن وقت من کودک
بودم من هم برفتم چون ویرا بدیدم در چشم من حقیر آمد زیرا که وی بصورت
ظاهر حقیر بود گفتم که با این همه آوازه و نام ذو النون اینست فی الحال ذو النون
روی با من کرد از میان همه خلق و گفت ای پسر چون الله تعالی از بنده اعراض
کند زبان وی بطعن در اولیاء الله دراز شود من بیهوش بیفتادم آب بر روی من
زدند باهوش باز آمدم برخاستم صوفی شیخ الاسلام گفت که چون تو ادب کنی را
که حق سبحانه ویرا بجوید پوشیده بود همه خلق حجاب او بند و او حجابست پیش
که دوستان خود [illegible] نامی بینند

ونمی شناسند

ونمی شناسند وتریهم ینظرون الیک وهم لا یبصرون محمود سبکتکین بسر قبر
بایزید شد درویشی دید آنجا گفت این استاد شما چه گفتی گفت وی گفتی هر که مرا
دید ویرا نسوزند محمود گفت این هیچ نیست بو جهل مصطفی را صلی الله علیه وآله
وسلم دید ویرا بسوزند آن درویش گفت ندید ای امیر ندید یعنی دیگر برادر زاده
ابوطالب دید نه پیغمبر خدای و اگر نه ویرا نسوختندی ابو جعفر حفار
رحمه الله تعالی وی از اصحاب جنید است وکان قریب السن منه وکان الناس
یعدونه من اقران الجنید وکان یعد نفسه من اصحابه شیخ الاسلام گوید
که جنید گفته است که بجوانی در بغداد میگشتم در ویرانه شدم شیخ ابو جعفر
حفار بغدادی را دیدم رنجه شدم که کراهیت بوی رسید که من جز آمدم
در خجالت گفتم ای شیخ سخنی بگوی تا باز گردم گفت چگویم گفتم راه باز جوی گفت
بشارت ترا اگر او نه خریدار تو بودی تو نه خریدار او بودی اگر او ترا نمی بایستی
تو راه با او نمی پرسیدی ابو جعفر سوملانی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی
ازین طایفه است وی گفته که صدیقک من حذرک الذنوب ورفیقک من بصرک
العیوب واخوک من سایرک الی علام الغیوب ابو جعفر صیدلانی رحمه الله تع
وی استاد ابو الحسن صایغ دینوری است بغدادی است از اقران جنید و ابو العباس
عطا بمکه مجاور بود و بمصر از دنیا رفته قبر وی در پهلوی زقاق مصری است
صحبت داشته با ابو سعید خراز از استادان ابن الاعرابی است شیخ الاسلام گفت
ابو الحسن دینوری گوید که استاد من ابو جعفر صیدلانی گفت که با اول ارادت مصطفی را
صلی الله علیه وسلم بخواب دیدم نشسته در صدر و جمعی مشایخ ازین طایفه گرد
بر گرد وی مصطفی صلی الله علیه وسلم بر نگرست کز آسمان باز گشادند و فرشته
فرود آمد و طشت [illegible] چون سید

کفت برکیر که او نه از اینانست ابریق دار کفت او نه از اینانست طشت برداشت
و برفت من کفتم یا رسول الله من نه از ایشانم اما دانی که من ایشان را دوست دارم مصطفی
کفت صلی الله علیه وسلم کسی که ایشان را دوست دارد از ایشانست طشت باز آورد
تا من دست بشستم مصطفی صلی الله علیه وسلم در من می نکریست و میخندید کفت
ما را دوست داری با ما ایی ابوجعفر کفت که آن وقت صحبت من نه با این قوم بود
ابرهیم ادهم کوید شبی بخواب چنان دیدم که فرشته طوماری در دست داشت و چیزی
می نوشت کفتم چه می نویسی کفت نام دوستان او کفتم نام من نوشتی کفت نه کفتم
می نویسی که من نه از ایشانم نه دوست اویم اما دوست دوستان اویم ایشان را دوست
دارم درین بودم که فرمان در رسید کفت طومار را از سر کیر و نام وی بر سر بنویس
که دوست دوستان منست ابو العباس عطا کوید اکر تو توانی که دست در هر زنی در دوستان
او زن اکر در هر چه با ایشان نرسی ترا شفیع باشند ابو جعفر احمد بن حمدان بن
علی بن سنان رحمه الله تع از طبقه ثالثه است از کبار مشایخ نشابور است صحبت داشته
با ابو عثمان حیری و ابو حفص را دیده یکانه در خوف و ورع و زهد بود در سنه
احدی عشر و ثلثمایه برفته از دنیا وی کفته تکبر المطیعین علی العصاة بطاعتهم
شر من معاصیهم واضر علیهم وهم وی کفته جمال الرجل فی حسن مقاله وکماله
فی صدق فعاله وهم وی کفته علامة من انقطع الی الله علی الحقیقة ان لا یرد علیه
ما یشغله عنه ابو جعفر الفرغانی رحمه الله تعالی نزیل بغداد من اصحاب الجنید و روی
کلامه نام وی محمد بن عبد الله است وی کفته التوکل باللسان یورث الدعوی
والتوکل بالقلب یورث المعنی شیخ الاسلام کفت که ابو عبد الله باکو کفته که ابو
جعفر فرغانی خادم ابو عثمان حیری است روزی در نشابور در رکاب وی میرفت
یاران انبوه بود و کل بسیار بود بر دل ابو جعفر کذشته که او بر اسب چه داند که

حال من

حال من میان این کل چونست ساعتی کذشت ابو عثمان از اسب فرود آمد و برا کفت بر نشین
کفت ای شیخ نه نهار این چه حالست و بر خود می پیچید که بر نشیند دیکر بار کفت بر نشین
فایده نکرد بر نشست ابو عثمان غاشیه بر کردن نهاد و در پیش وی میرفت و ابو
جعفر بر اسب خجل و برهم زده اخر فرود آمد شیخ کفت فرغانی چون بودی بر اسب کفت
ای شیخ میپرس شیخ کفت وقتی که من بر اسب بودم و تو غاشیه بر دوش پیش من
میرفتی همچون تو بودم وقتی که تو بر اسب بودی و من پیش تو میرفتم دیرایان ادب
کرد ابو جعفر سلمانی رحمه الله تعالی وی کفته که وقتی میرفتم بکوه لبنان افتادم انجا
قومی از ابدال یافتم با ایشان جوانی بود که خدمت ایشان کردی شبانکاه دسته
کیاه بدرودی و برای ایشان بپختی سه روز انجا بودم و روز چهارم بامداد مرا کفتند
زندکانی ما را دیدی برو که تو با ما زندکانی نتوانی کرد مرا دعا کردند و من برفتم
بعد از چندکاه ببغداد افتادم آن برنا را دیدم که دلالی میکرد و من نزدیک میکفت
عجب بماندم و در روی مینکریستم که او باشد یا نه وی بجای آورد سکسوی باز شد
و کفت چه مینکری کفتم بخدای بر تو که تو آن هستی که ترا دیدم بکوه لبنان کفت هستم
کفتم اینجا چون افتادی و این چه کارست کفت روزی ملحی بریان میکردم در هر وقت
قسمت بهتر را بسوی خود نهادم بدین جای افتادم ابو جعفر حداد رحمه الله تع
شیخ الاسلام کفته که ابو جعفر حداد دو اند یکی کبیر و یکی صغیر کبیر بغدادی است
و از اقران جنید و رویم بوده و ابو جعفر بن بکر الحداد الصغیر مصری است از اصحاب
ابو جعفر کبیر است و با ابن عطا نشسته و شاکردی کرده و ابو تراب نخشبی را دیده
و با او صحبت داشته شیخ الاسلام کفت که ابو جعفر حداد بمصر بوده هفده سال
آهنکری میکرد هر روز یک دیناری و ده درم از آن هیچ برای خود بکار نبردی بر درویشان
نفقه کردی و شبانکاه بدر سرای جنید شدی و نان پاره چند بستدی و بخوردی

در مسجد شدی و بخفتی و از هیچ کس هیچ سوال نکردی و نپرسیدی می نگریستی و نظاره
میکردی تا چه رفتی وی گفته اذا رایت الفقیر فی ثوب خلق فلا ترجه شیخ
الاسلام گفت ابو جعفر حداد در بادیه بود بر سر چاهی و در آب مینگریست ابو تراب
با بجا رسید شیخ الاسلام گفت که این نه ابو تراب نخشبی است که این دیگر است و گفت
یا ابا جعفر اینجا چه میکنی گفت شانزده روز است تا آب نیافته ام اکنون باب رسیدم
نشسته ام میان یقین و علم تا کدام غلبه کند بران بروم ابو تراب گفت یا ابا جعفر ترا
ازین شانی بود عظیم و برفت شیخ الاسلام گفت که یقین آن بود که اکنون نه تشنه
ام باب حاجت نیست و صبر میتوانم کرد و علم آن بود که خدای را سبحانه می باید پرستید
و روا نبود که در چون دیر ابا شم آب بر باید گرفت شاید که آب بیابم ابو تراب سر
او را دانست لاجرم ابو جعفر پنهان نداشت و بروی آشکارا کرد ابو جعفر معاد
رحمه الله تعالی استاد ابو الحسن سیروانی کهین است وی گوید از ابو جعفر حداد
مصری و ابن البرقی که هر دو مصری بودند پرسیدم که تصوف چیست هر دو جواب
دادند که تصوف از اوست بر زمین گاه آشکارا کند و گاه پنهان شیخ الاسلام
گفت که اگر هزار سال زندگانی یابی بار بخلق در ین باب بیان نشنوی آسمان و زمین
و همه صنایع خود آشکارا بان نمود در هیچ چیز چنان آشکار است که در دیده دوستان
حق دایا چشم دوستان او و سفر و زیارت ایشان از بهر اینست روا نبود هیچ
مرقع پوشی را که روز او شب شود تا این نداند بدیدار او روح حدر تن تو روح بود
و بدیدار دوستان او در روح تو روح بود ابو عبد الله البرقی رحمه الله تعالی
از کبار مشایخ مصر است از متقدمان ایشان شیخ الاسلام گفت که ابو علی کاتب ابو
عثمان مغربی را گفت که ابن البرقی بیمار بود شربتی آب بوی آوردند نخورد و گفت
در مملکت حادثه افتاده تا بدانم چه افتاده است [illegible] روز خبر

نخورد

نخورد تا خبر آمد که قرامطه در حرم افتاده اند و خلقی را بکشته اند و حجر الاسود را شکسته اند
آنگه پس بخورد ابو عثمان مغربی ابو علی کاتب را گفت این نه بس کاریست ابو علی گفت
اگر بس کاری نیست تو بگو امروز در مکه چه واقع است گفت امروز در مکه میغ است که همه
حرم که زیر میغ است و جنگ است میان طلحیان و بکریان مقدمه طلحیان مردی است
بر اسب سیاه با دستار سرخ از انبوشند بعد از آن برسیدند همچنان بود که وی گفته
بود ابو عثمان مغربی گوید هر که حق را اجابت کرد همه ملکت وی را اجابت کرد شریف حمزه
عقیلی بلخی گفته است که عارف بود آنکه در مملکت چیزی بجنبد یا برآید که وی را خبر
نبود شیخ الاسلام گفت که این باطل است جبرئیل این بر نتابد بر بنده آن نهند که بر
تابد بعضی و بعضی نه همه فلا یظهر علی غیبه احدا و ما کان الله لیطلعکم علی الغیب
همه الله داند و بس ابو جعفر المجذوم قدس الله تعالی روحه از اقران ابو العباس عطا ست
غوث روزگار خود بود غوث بود شنیده بودم بحیر یا سر ابن خفیف گوید که از
ابو الحسین دراج شنیدم که گفت در سفر مرا از همراهان ملالت گرفت که میان ایشان
نفار بسیار می بود عزم کردم که تنها روم چون بمسجد قادسیه رسیدم پیری دیدم
مجذوم و بروی بلایی عظیم چون مرا بدید بر من سلام کرد و گفت ابو الحسین عزیمت
حج داری بکراهیت و خشم گفتم آری گفت همراهی خواهی با خود گفتم از همراهان تن
درست بگریختم در دست مجذومی افتادم گفتم نی گفت همراهی کن گفتم بخدای
که همراهی نکنم گفت ای ابو الحسین یصنع الله سبحانه بالضعیف حتی یتعجب القوی
گفتم همچنین است و با نکار بروی برفتم چون بدیگر منزل رسیدم چاشتگاه
وی را دیدم بر اغت نشسته گفت یا ابا الحسین یصنع الله بالضعیف حتی یتعجب
القوی هیچ نگفتم و برفتم اما در دل نسبت بوی بزدی و وسواسی پیدا شد
چون [illegible] صبح را بمنزل دیگر رسیدم بمسجد در آمد [illegible] پیر را دیدم

بفراغت نشسته گفت یا ابا الحسین یصنع الله بالضعیف حتی یتعجب القوی پیش
وی رفتم و بروی بر زمین در افتادم و گفتم المعذرة الی الله والیک خدای را و ترا
عذر میخواهم گفت مقصود تو چیست گفتم خطا کردم همراهی میخواهم گفت تو
گفتی که نخواهم و سوگند خوردی مرا کراهیت می‌آید که سوگند ترا دروغ سازم
گفتم پس چنان کن که در منزل ترا ببینم گفت کردم رنج راه و گرسنگی از من برفت
و مرا هیچ اندوهی نماند جز آنکه زودتر بمنزل برسم و وی را ببینم چون بمکه رسیدم
صوفیان از آن قصه بگفتم شیخ ابوبکر کتانی و ابو الحسین مزین گفتند او شیخ ابو جعفر
مجذوم است سی سال است که ما در آرزوی آنیم که وی را ببینیم کاش او را باز توانی
دیدن برفتم چون در طواف شدم وی را دیدم باز آمدم و ایشان را گفتم که وی را دیدم
گفتند اگر این بار وی را ببینی وی را نگاه دار و ما را آگاه کن گفتم چنین کنم چون بمنا
و عرفات بیرون رفتم وی را نیافتم روز رمی جمار کسی با من سخن گفت و گفت
السلام علیک یا ابا الحسین دیدم وی بود مرا از دیدن وی حالتی شد که فریادی
کردم و بیهوش افتادم وی برفت چون بمسجد خیف رفتم یاران را بگفتم روز وداع
در پس مقام ابرهیم نماز گزاردم کسی از پس پشت مرا بکشید و گفت یا ابا الحسین
هنوز بانگ خواهی کرد گفتم زنهار ای شیخ از تو التماس میکنم که مرا دعایی گفت
من دعا نکنم تو دعا کن تا آمین کنم من سه دعا کردم و وی آمین گفت یکی خواستم که
روز بروز قوت من بود و چنان شد چندین سال است که بر من شبی نگذشته که چیزی
برای فردا ذخیره کرده باشم دیگر خواستم که درویشی را بمن دوست کن و اکنون
هیچ چیز در دنیا بمن از درویشی دوست تر نیست و دیگر خواستم که فردا که خلق را
چشم گیری مرا در صف دوستان خود برانگیزی و بار دهی و امید میدارم که چنان شود
شیخ الاسلام گفت که محمد دستگرفتی مرا حکایة کرد که پیشین [illegible] که پیر [illegible] محمود

غزنوی

غزنوی بهری آمد یکی از لشکریان وی از روستایی خرواری کاه خرید و بها تمام
نداد و وی را بنواخت و گفت بار دیگر که کاه آری همین آروان روستایی بند داشت
پیر بوی آمد و دوستی گرفت اتفاقا عرفه عید قربان رسید آن پیر روستایی گفت
که امسال حج کنند کاشکی ما نیز آنجا بودی لشکری گفت خواهی ترا آنجا برم بشرط
آن که با کس نگویی گفت نگویم آن روز وی را بعرفات برد و حج بگزاردند و باز آمدند
روستایی با وی گفت عجب میدارم که با چنین حال در میان لشکریان می‌باشی گفت اگر چون
منی نباشد درین لشکر چون ضعیفی یا عجوزی بیاید و داد خواهد که دهد وی که گیرد
و داد وی بستاند و اگر در غارت بزنی جوان رسند وی را از دست ایشان که رهاند
من درین لشکر از بهر چنین کارهاام زنهار که با کسی چیزی نگویی شیخ الاسلام گفت
باید که بچشم حقارت در کس ننگرید که دوستان وی پوشیده باشند و تا بصیرت
و فراست صادق نداری در خلق تصرف نکنی که بر خود ستم کنی حق تعالی گفته چون
امانت از میان مردم برخاست وی دوستان خود را نهان کرد و گفته من که بلیتم که ترا
دوست دارم دوستان ترا دوست میدارم **ابو جعفر دامغانی رحمه الله تع**
یکی ازین طایفه گفته است که بمدینه بودم ناگاه مردی عجمی بزرگ سر دیدم که
وداع پیغمبر صلی الله علیه و سلم میکرد چون بیرون رفت از پی او برفتم
تا بمسجد ذو الحلیفه رسید نماز گزارد و تلبیه کرد و من از پی وی بیرون
رفتم التفات کرد و مرا دید گفت چه میخواهی گفتم میخواهم که در پی تو بیایم وی منع
کرد الحاح کردم گفت اگر لابد است و پای بر قدم منه الا بر جای قدم من گفتم بلی و او برفت
و غیر راه مشهور پیش گرفت چون پاره از شب گذشت روشنایی چراغی دیدم گفت
این مسجد عایشه است رضی الله عنها تو پیش میروی یا من پیش روم گفتم تو اختیار
کنی وی [illegible] و من بخواب رفتم چون [illegible] صبح بود که در آمدم [illegible] او وی

کردم وامدم پیش ابو بکر کتانی رحمه الله وجماعتی مشایخ پیش وی نشسته بودند بر ایشان
سلام کردم شیخ ابو بکر کتانی مرا گفت کی رسیدی گفتم همین ساعت گفت از کجا می ای
گفتم از مدینه گفت چند وقت است که بیرون امده گفتم دوش ایشان در یکدیگر نگرستند
شیخ ابو بکر مرا گفت با که بیرون امدی گفتم با مردی که حال و قصه وی چنین
وچنین بود گفت او شیخ ابو جعفر دامغانی است ولیکن در جنب حال او اندک است بعد از ان
گفت برخیزید و ویرا بطلبید و مرا گفت ای فرزند من دانستم که این حال تو نیست
و بر سید که زمین را زیر قدم خود چون می یافتی گفتم مثل موج که بزیر کشتی در می امد
ابو الحسین الوراق قدس الله تعالی سره از طبقه ثالثه است نام وی محمد بن سعد
است از کبار مشایخ نشابور و قدماء ایشانست از اصحاب ابو عثمان حیری عالم بوده
است بعلم ظاهر و سخن گوی در دقایق علوم و معاملات و عیوب افعال مات قبل العشرین
و ثلثمایه وی گفته که کرم در عفو است که یاد نکنی جنایات یار خود را پس از انکه عفو
کردی و هم وی گفته که حیات دل در یاد کردن زنده ایست که هرگز نمیرد و عیش
کوارنده زندگانی است با الله تعالی نه غیر ان و هم وی گفته که علامت دوستی الله تعالی
متابعت دوست اوست رسول الله صلی الله علیه وسلم ابو الحسین الدراج
رحمه الله تعالی از طبقه ثالثه است بغدادی است خادم ابرهیم خواص است در سماع
برفته در سنه عشرین و ثلثمایه با شیخ ابو عمرو دمشقی و ابو عمران مزین رازی
شیخ الاسلام گفت که بو الحسین دراج از بغداد بری امد بزیارت یوسف بن الحسین
یوسف ویرا گفت برای چه امدی گفت از برای دیدار و زیارت تو گفت اگر در راه ترا
کیسه سیم اراسته و کنیزکی نیکو دادی ان ترا از زیارت من مانع امدی گفت اگر تو دیدی
نمی دانم الله تعالی خود مرا ان بنمود شیخ الاسلام گفت که جواب نیکو باز داد او را
خود او وی این نمی بایست پرسید بکر الدراج رحمه الله تعالی دری برادر ابو الحسین

حزنم

دراج بود در بغداد می بود و از ابو الحسین فاضلتر و زاهدتر و بزرگتر بود وی گفته
است تا من درین راه در امده ام هرگز خاطر فاسد بر من نگذشته است ابو الحسین
سلامی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی مردی بزرگ بوده و صاحب
تاریخ است وی گفته که عیسی موصلی راهب بوده وی گفته که بر مسلمانان این نماز فرود
امده ندانم که از پس ان اینه الله تعالی را چون از ان نماز ما یکون من نجوی ثلثة الا هو
را بعهم الایة ابو الحسین مالکی رحمه الله تعالی نام وی احمد بن سعید المالکی است
بغدادی است فصیح بوده با جنید و نوری دران طبقه صحبت داشته مثل سوسن بوده
و اغبار رفته از دنیا ابو الحسین هاشمی رحمه الله تعالی وی گفته که از جنید پرسیدند
که دل کی خوش بود گفت ان وقت که او در دل بود شیخ الاسلام گفت که او سخن
با بجوانمرد ان میگفت در دل یاد او بود و مهر او بود و صحبت او بود و گفت دل
کی خوش بود که او ناظر بود کی خوش بود که او حاضر بود ابو بکر الواسطی قدس
الله تعالی سره نام وی محمد بن موسی است و کان یعرف بابن الفرغانی از قدماء اصحاب جنید
و نوری است از علماء مشایخ قوم بوده هیچکس در اصول تصوف چون وی سخن نگفته
است عالم بوده باصول و علوم ظاهر شیخ الاسلام گفت که واسطی امام توحید است
و امام مشرق در علم اشارت وی بجوانی از عراق امده و گفته که این سخن گم است بمرو امد گفت
منهم بشبهه میکردیم در از روی نیوشنده و یرا گفتند چرا بمرو ارام کردی گفت ایشان را
تیز فهم تر یافتم و هم انجا برفته پیش از سنه عشرین و ثلثمایه و تربت وی انجاست
مشهور و معروف شیخ الاسلام گفت که ازین طایفه کسی است که او فرو می نگرم که سیح
است که باو می نگرم و کسی است ما و بر مینگرم یحیی معاد رازی فرو مینگرم و بعضی اباد
مینگرم و بواسطی بر مینگرم شیخ الاسلام گفت که واسطی گوید که من واو واو و من
و کرد من و یاد اثر او و دعای من و اجابت او همه ثنویت است ... شیخ الاسلام

گفت که از زبان هیچکس در خراسان این توحید نیامده که از زبان واسطی این وقت
که از عراق می آمد چون بنشابور رسید ابو عثمان حیری برفته بود شاگردان وی را
دید و سخنان وی شنید از وی پرسیدند که چون یافتی ایشانرا گفت صاحب ایشان
ایشانرا این آموخته مگر مجوسیت محض یعنی دو کانگی من و او شیخ الاسلام گفت
که ابو بکر قحطبی از شاگردان ابو عثمان حیری است یکی وی را به بغداد دید گفت
پیر شما شما را بچه دلالت میکرد گفت بگزارد طاعت و تقصیر دیدن معصیت
گفت این گبری محض است در تصوف توحید و یگانگی می باید شیخ الاسلام گفت
که تقصیران وقت بینی که خود را گردرا ببینی چرا نه همه او بینی شیخ الاسلام گفت
که ابو طیب مصری گوید من لم یندرج له وفاء العبودیة فی عز الربوبیة لم ینصف
له العبودیة شیخ الاسلام گفت که واسطی را بایک استاد است و یک شاگرد استادش
جنید است و شاگرد ابو العباس سیاری جنید را بوی نامه است و سر نامه اینست
بسم الله الرحمن الرحیم سلام علیک یا ابا بکر و رحمة الله و برکاته
عافانا الله و ایاک بالکرامة بلخ گوید علما و حکما از الله تعالی بر خلق رحمتند زنهار
کن در خویش که خلق را رحمت باشی و خود را بلا از حال خویش بیرون آی و بحال
ایشان شو که با ایشان سخن میگویی بقدر طاقت و حال ایشان با ایشان سخن
گوی و خطاب بران موضع نه که ایشانرا بران می یابی فهذا ابلغ لک ولهم وقل لهم
فی انفسهم قولا بلیغا شیخ الاسلام گفت جنید داناست که او نه بطاقت خلق
سخن گوید و برابر فهم و رحمت فهم بود شیخ الاسلام گوید آنکه گوید نزدیکم دور است
و آنکه دور است در هستی او نیست است تصوف نیست ابو بکر زقاق کبیر قدس
الله تعالی سره شیخ الاسلام گفت وی از طبقه ثالث است نام وی احمد بن
نصر است وی مصری است ابو بکر زقاق صغیر است و استاد ابو بکر دقی است

جون

چون زقاق کبیر از دنیا برفت شیخ ابو بکر کتانی گفت انقطع حجة الفقراء فی دخولهم
مصر وی از اصحاب و اقران جنید بوده وی گفته من هذا الطریق روح الانسان و هم
وی گفته که این سخنها کسی را شاید که سالها برای خدای تعالی بجان مزبله رفته
بود ابو بکر زقاق صغیر قدس الله تعالی روحه شیخ الاسلام گفت که زقاق
صغیر بغدادیست شاگرد زقاق کبیر است با ابتدا دست در حدیث داشت حدیث
مینوشت پس با طریقت اهل حقیقت گشت یک چشم بود ابو بکر رازی گوید ویرا
گفتم سبب چشم شدن تو چه بود گفت در بادیه شدم بر توکل گفتم از دست اهل
منازل هیچ نخوردم ورع را یک چشم بروی من فرود و یلاز گرسنگی وی گفته
که چهل سالست تا از چند یاری سخن شنیده ام در فنا هنوز چاشنی آن در جانست
ابو بکر الکتانی قدس الله تعالی سره از طبقه رابعه است نام وی محمد بن علی بن
جعفر البغدادی الکتانی است از اصحاب جنید بوده و بمکه مجاورت کرد مدتها
و آنجا برفته در سنه اثنتین و عشرین و ثلثمایه در آن سال که عبد الواحد اصفهانی
که کنیت او ابو الغریب است در طرسوس برفته از دنیا مرتعش گوید که کتانی چراغ
حرم است وی گفته الصوفیة عبید الظواهر احرار البواطن شیخ الاسلام گفت که
وی صحبت با خضر بود علیه السلام و قتی خضر ویرا گفت یا ابا بکر همه مردمان
ازین طایفه [illegible] مرا می شناسند و من ایشانرا نمی شناسم وی گفته که خضر گفت
که در مسجد صنعا بودم یمن مردم بر عبد الرزاق حدیث میخواندند و در گوشه
مسجد جوانی بود سر بگریبان فرو برده ویرا گفتم مردم بر عبد الرزاق حدیث میخوانند
و تو اینجا نشسته چرا نوری و از وی حدیث نشنوی گفت من اینجا از رزاق
میشنوم تو مرا با عبد الرزاق میخوانی گفتم اگر راست میگویی بگو من کیم گفت خضر
و سر بگریبان [illegible] برد شیخ الاسلام گفت که ای دریغا تر بودی که بجانکه از رزاق

می شنید از عبدالرزاق هم بشنیدی که از مشایخ ازنان مه اند که ظاهر ایشان چون
ظاهر عالم بود و باطن ایشان چون باطن خلص که شریعت برتن است و حقیقت
برجان و سر وهم وی گفته من لم یتادب باستاد فهو بطال وهم وی گفته که کن
فی الدنیا ببدنک و فی الاخرة بقلبک شیخ ابوبکر رازی گفت که شیخ ابوبکر کتانی در من
نگریست سه سفید دو موی سفید منکر دگفت هذا رجل اضاع امر الله فی صغره فضیعه
الله فی کبره یعنی وی بخردی و جوانی فرمان الله تعالی را ضایع کرد الله تعالی
ویرا در پیری فرو گذاشت خوار و ذلیل اگر وی در جوانی فرمان او کوشیدی در
پیری بذل سوال گرفتار نشدی که پیران اسنه هر چند مهتر شوند بر چشم و دل خلق
عزیز تر شوند شیخ الاسلام گفت که ابوبکر کتانی را شاگرد مصطفی صلی الله علیه و سلم
میگفتند از بس که ویرا بخواب دیدی معلوم بودی که کدام روز یا شب خواهد دید
از وی سوالها کردندی و وی ان سوالها از مصطفی صلی الله علیه و سلم پرسیدی
و جواب بشنیدی و قتی مصطفی صلی الله علیه و سلم ویرا گفت هر که هر روز چهل و یکبار
بگوید یا حی یا قیوم یا لا اله الا انت جون دلها بمیرد دل وی نمیرد شیخ الاسلام
گفت که شیخ ابوالقاسم دمشقی گوید استاد سالها که از کتانی پرسیدم که تصوف چیست
گفت کسی که امنت که تو در نیابی و یکی از ابوحفص پرسید که صوفی کیست جواب داد
که صوفی نپرسد که صوفی کیست شیخ الاسلام گفت که این علم سر الله است و این قوم
صاحب اسرار یا سبب انرا با راز ملوک چه کار اینها اصل این کار یافتن نه در یافت
باتکاران شناخت کس نیافت نه بکوشش یابی و طلب که بحرمت یابی و ادب سوال
سایل از انکار رست برین کار انکس که ازین کار بوبی دارد اول اسوال چه کار انکار
ممکن که انکار شوم ست انکاران کنند که ازین کار محروم ستغونی مشغول اند
ازین کار و فوتی در بیتی دا با انکار و قتی حق در دهر ازین کار انکار برین کار با انکار

که سوال م

مزدوست

مزدوست و انکه در سر این کار است غرقه عطاء نور ست **ابوبکر جحفی رحمه الله**
تعالی شیخ الاسلام گفت که وی گوید روزی بر بالایی نشسته بودم دیدم که سیل
می آمد و عمان بیچ او ر دو مردی در انجا بیلک بلند میگفت اللهم لبیک لبیک
و سعدیک لین ابتلیت فلطال ما عافیت و سیل می برد و ویرا تا میاد و جحفه
موضع سیل است و خود انرا بهر ان جحفه خوانند که سیل در آید و هر چه
در پیش ان آید انرا ببرد و بیرد **ابوبکر شقاق رحمه الله تعالی** نام وی
محمد بن عبدالله است صاحب ابوسعید خراز وی گفته که ابوسعید خراز گفته
که روزی در صحرا میرفتم نزدیک بده سک از سگان شبانان بر من حمله
آوردند چون نزدیک من رسیدند بمراقبه مشغول شدم ناگاه سگی سفید
از میان ایشان بیرون امد بر ایشان حمله کرد و ایشانرا از من دور کرد امید
و از من جدا نشد تا ان سگان دور برفتند بعد از ان باز نگریستم ویرا ندیدی
وهم وی گفته که ابوسعید خراز گفت کن بذکر الله فان قویت حالک غبت عن ذکر الله
و ذکر الله ایاک شیخ الاسلام گفت زبان در سر ذکر شد و ذکر در سر مذکور و دل
در سر مهر شد و مهر در سر نور و جان در سر عیان شد و عیان از جان در
بهر حق بحق رسید و بهر و ادم با دم اب و خاک با فنا شد و دو کانگی با عدم
رجع الحق الی صاحبه و بقی المسکین فی التراب بهما **ابوبکر الشبلی قدس**
الله تعالی سره از طبقه رابعه است نام وی جعفر بن یونس است و گفته اند دلف
بن جعفر و گفته اند دلف بن جحدر و بر قبر وی ببغداد جعفر بن یونس نوشته اند
شیخ الاسلام گفت که وی مصری ست ببغداد امد و در مجلس جنید بسلح توبه
کرد شاگرد جنید ست عالم بوده و فقیه و مذکر مجلس کردی مذهب مالک داشت
و موطا حفظ ک[illegible] جنید و ویحلی الحلاج لطیفه بود در طبقات الشبلی انه

خراساني الاصل بغدادي المنشاء والمولد واصله من اسروشنه من قرغانه ومولده
كما قيل سامرة جنيد گفته است لا تنظروا الى ابي بكر الشبلي بالعين التي ينظر بعضكم
الى بعض فانه عين من عيون الله هشتاد وهفت سال عمر وي بود در سنه اربع
وثلثين وثلثمايه برفته از دنيا در ماه ذو الحجه جنيد گفته لكل قوم تاج وتاج
هذا القوم الشبلي شبلي بيست ودو بار در بيمارستان بوده شبلي گفته الحرية هي
حرية القلب لا غير شيخ الاسلام گفت كه شيخ ابو سعيد ماليني حافظ صوفي اين
حكاية از شبلي آورده كه وي گفته كه اين سه مايه وقت كه داريد نگاه داريد فردا همين
خواهيد داشت و تا جاويد صحبت با وي بايد مي بايد كه شيخ الاسلام گفت
كه از اينجا مي بايد برد كه فردا گويند منافقانرا ارجعوا وراءكم فالتمسوا نورا
شيخ الاسلام گفت وصيت كرد كه اين حكاية بنويسيد و ياد داريد شمارا از شبلي
هيچ نيارند به ازين حكايت فردا وقت نو نيارند كه اين وقت كه اينجا داريد
بيرارند كسي شبلي را گفت مراد عاشقي كن اين بيت بخواند شعر مضى زمن والناس
يستشفعون بي، فهل لي الى ليلى الغراء شفيع، وي را گفتند ترا خوش فربه مي بينيم
ومحبتي كه دعوي ميكني تقاضاي لاغري ميكند گفت، احب قلبي وما دري بدني
ولو دري ما اقام في السمن، ورا پرسيدند كه مردي سماع ميكند و نمي داند
كه چه ميشنود اين چيست جواب داد باين ابيات، رب ورقاء هتوف بالضحى
ذات شجو صدحت في فنن، ولقد اشكو فما افهمها، ولقد تشكو فما تفهمني، غير
اني بالجوى اعرفها وهي ايضا بالهوى تعرفني، ذكرت الفا ودهرا صالحا فبكت
شجوا وهاجت شجني، شيخ الاسلام گفت كه ابيات مجنون است نه شبلي را اما
وي انشاد كرد شبلي عبد الرحمن خراساني را گفت يا خراساني هل رايت غير الشبلي
احدا رايت الله قط قال فقلت وما رايت الشبلي يوما ... الشبلي

مغشيا

مغشيا عليه عبد الرحمن خراساني گويد كه شخصي بدر سراي شبلي امد و در نزد شبلي
فرا در آمد سر برهنه و پاي برهنه گفت كرامي خواهم گفت شبلي را گفت نشنيدي كه
مات كافر افلا رحمه الله شيخ الاسلام گفت كه نفس را ميگفت وقتي جمعي در خانه
وي بودند در آفتاب نگريست ديد كه غروب نزديكست گفت وقت نماز است برخاستند
ونماز ديگر بگزاردند شبلي بخنديد وگفت چه خوش گفته است آنكس كه گفته است
نسيت اليوم من عشقي صلاتي فلا ادري عشائي من غدائي فذكرك سيدي
اكلي وشربي ووجهك ان رايت شفاء دائي ويكي ازين طايفه گويد كه در مسجد
مدينه بر حلقه شبلي بيستادم سايلي با نجا رسيد و ميگفت يا الله يا جواد
شبلي آهي كشيد وگفت چگونه توانم كه حق سبحانه بجود ستايم مخلوقي در حق مخلوقي
ميگويد تعود بسط الكف حتى لو انه اراد انقباضا لم تجبه انامله تراه اذا
ما جيته متهللا كانك تعطيه الذي انت سائله ولو لم يكن في كفه غير روحه
لجاد بها فليتق الله سائله هو البحر من اي النواحي اتيته فلجته المعروف والجود ساحله
بعد از آن بگريست وگفت بلى يا جواد فانك اوجدت تلك الجوارح وبسطت
تلك الهمم ثم مننت بعد ذلك على اقوام بالاستغناء عنهم وعما في ايديهم
بك فانك الجواد فانهم يعطون عن محدود وعطاؤك لا حد له ولا صفة
فيا جوادا يعلو كل جواد وبه جاد من جاد شبلي گفته در تفسير قوله تعالى
قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم ابصار الرؤس عن المحارم وابصار القلوب
عما سوى الله گفته اند كه وي شنيد كه كسي ميگفت الخيار عشرة بدانق فرياد
كرد وگفت اذا كان الخيار عشرة بدانق فكيف الشرار وي گفته كه وقتي عهد
كردم كه نخورم مگر حلال در بيابانها ميگشتم با انجيربني رسيدم دست دراز
كردم تا بخورم از انجير بن آواز آمد كه عهد خود نگاه دار و از من مخور كه من ملك

یهودی‌ام از وی برسیدند که کدام چیز عجیب تر است گفت دلی که خدای خود را
بشناسد و در وی عاصی شود بکیر دینوری گوید خادم شبلی که نزدیک وفات
خود گفت بر من یک درم مظلمه است و چندین هزار درم برای صاحب آن صدقه
داده‌ام و هنوز بر دل من هیچ شغلی از آن گران تر نیست و هم بکیر گوید که در آن
بیماری گفت که مرا وضو ده وی را وضو دادم و تخلیل لحیه فراموش کردم زبان
وی گرفته بود دست مرا گرفت و بمیان لحیه خود در آورد پس جان بداد یکی
از بزرگان این اشنید گفت چگویید مردی که در آخر عمر ادبی از آداب شریعت از وی
فوت نشد و هم بکیر گوید که شبلی را روز جمعه در آن بیماری خفتی شد گفت
بمسجد جامع میرویم تکیه بر دست من کرده بود و میرفت مردی ما را در راه
پیش آمد شبلی گفت بکیر گفتم لبیک گفت ما را فردا با این مرد کار است پس
برفتیم و نماز بگزاردیم و بخانه باز آمدیم شب را فوت شد گفتند در فلان
موضع مردیست صالح که غسل مردگان میکند سحرگاه بدر خانه وی رفتم و آهسته
در بزدم و گفتم سلام علیکم از درون خانه گفت شبلی بمرد گفتم بلی پس بیرون
آمد دیدم همان مرد بود که در راه مسجد پیش آمده بود بتعجب گفتم لا اله الا الله
گفت تعجب از چه میکنی سبب را گفتم پس سوگند بر وی دادم که تو از کجا دانستی
که شبلی مرد گفت ای نادان از آنجا که شبلی دانست که وی را امروز با من کار است
ابوبکر یزدانیار ارموی رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است نام وی حسین
بن علی بن یزدانیار است و وی را طریقه ایست در تصوف که بآن مخصوص است و بعضی
از مشایخ چون شبلی و غیر وی بر وی انکار کرده اند و کان ینکر علی بعض مشایخ
العراق اقاویلهم عالم بوده بعلوم ظاهر و علوم معاملات و معارف شیخ الاسلام
گفت که ابوبکر یزدانیار [illegible] خداوندا حاجت دارم گفت چه خواهی

به ازان که

به ازان که خادم نه تر از دست بد صوفیان برهانیدم شیخ الاسلام گفت که دیده‌ام
جاییکه برسیده که ما دست بد الصوفیه کون الحال الحال و الاشارات الباطله
و برا قصه ایست دراز با صوفیان و انکار بر ایشان و در آن اشکال است مردی
بزرگست و صاحب تلبیس است در ظاهر و محقق در باطن وی گفته که الملائکه
حراس السماء و اصحاب الحدیث حراس السنه و الصوفیه حراس الله شیخ الاسلام گفت
که ابو العباس نهاوندی روزی پس از نماز بامداد صوفیان را همه خفته دید گفت
همه بخسبید که او بگوشه بعید امراو و صحبت او و دوستی با او و هم وی گفته
که می بیند مرا که سخن میگویم بر صوفیه و الله که بر ایشان سخن نمیگویم مگر از جهت
غیرت بر ایشان که اسرار حق را سبحانه بغیر اهل آن گفتند و اگرنه ایشان سادات
اهل عالم اند و بمحبت ایشان تقرب میجویم بحق سبحانه و هم وی گفته المعرفة تحقق
القلب بوحدانیة الله تعالی و هم وی گفته المحبة اصلها الموافقه و المحب هو الذی
یوثر رضی محبوبه علی کل شیء و هم وی گفته من استغفر و ملازم للذنب
حرم الله علیه التوبة و الانابة الیه **ابوبکر الصیدلانی رحمه الله تعالی** از اجله مشایخ
و اعلام ایشان بوده است شبلی وی را بزرگ داشته است از فارس بوده و در نشابور بعد
وفات کرده و وی گفته که صحبت با حق دارید و اگر نتوانید صحبت با کسی دارید که صحبت
دار حق است سبحانه تا برکت صحبت وی شما را بوی رساند و هم وی گفته که عاقل
آنست که سخن بقدر حاجت گوید و هر چه افزونی بود از آن دست بدارد و هم
وی گفته با حق تعالی بسیار نشینید و با خلق اندک یکی از مریدان وی گوید بعد از
وفات وی برای قبر وی لوحی ساختم و نام وی بر آنجا نوشتم خراب کردند باز دیگر
راست کردم باز خراب کردند و همچنین چند بار که بدو راست کردم خراب کردند و بار
هیچکس دیگران نمیکردند سر آن را از استاد ابو علی دقاق پرسیدم گفت آن مرد

در دنیا کم نامی اختیار کرده بود حق سبحانه نیز وی را پنهان میخواهد و تو میخواهی
که وی را اشکارا کنی این کی میسر شود ابو بکر الخباز البغدادی رحمه الله تع وی از
استادان حریری است وی کفت ما العیال عقوبة بتقید شهوات الحلال ابو بکر بن
عیسی المطوعی رحمه الله تع از ابهرست از اقران ابو بکر و بزرکتر از وی ابو بکر طاهر
بروی در امد و وی محتضر بود وی را کفت احسن ظنك بربك کفت با چو منی
چنین سخن کوید اکر مارا بکذارد بپرستش وی کنیم و اکر بخواند فرمان بریم
و برویم مات سنه خمس و ثلثمایه ابو بکر بن طاهر الابهری رحمه الله تع از طبقه
رابعه است نام وی عبد الله بن طاهر بن الحارث الطایی است از کبار مشایخ
جبل است از اقران شبلی بوده عالم بوده و با ورع با یوسف بن الحسین صحبت
داشته رفیق مظفر کرمانشاهی بوده شیخ مهلب مصری کوید و هو مهلب
بن احمد بن مرزوق که با هیچ کس صحبت نداشتم از مشایخ که مرا صحبت وی آن نفع (برفتم)
کرده باشد که صحبت شیخ ابو بکر در سنه ثلثین و ثلثمایه از دینوری ابو بکر طاهر
بدکان بزازی بر کذشت پسر بزاز دوست وی بود چون شیخ را دید از دکان برخاست
و بر پی وی برفت بزاز آمد پسر را ندید در خشم شد و بر اثر پسر برفت وی را دریافت
و لختی بزد بجهید و از پیش شیخ ابو بکر وی را با دکان برد شیخ ابو بکر از آن همه شب
رنجه بود دیکر روز به سرای آن بزاز رفت و کنیزکی داشت با خود ببرد
و وی را بیرون طلبید و کفت دوش همه شب رنجه بودم از مال دنیا این کنیزک را
دارم اکر بپذیری بکفارت آن رنج بتو دادم و اکر نپذیری آزاد کردم آن مرد در
پای وی افتاد و کفت ای شیخ من جرم کرده ام تو عذر میخواهی کفت راست که تو
جرم کردی اما مرا [illegible] پرسیدند از وی که حقیقت چیست کفت همه آن علم است (عذرخواستن)
و پرسیدند که علم چیست کفت همه آن حقیقت است وی کفته الجمع جمع المتفرقات

والفرقة

والفرقة تفرقة المجموعات فاذا اجتمعت فقلت الله واذا فرقت نظرت الی الکون
و هم وی کفته که مردی را دیدم که وداع کعبه میکرد و میکریست و این بیت میخواند
شعر الا رب من یدنو ویزعم انه * یحبك والنائی اود واقرب ابو بکر بن ابی
سعدان رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است نام وی احمد بن محمد بن ابی سعدان
است بغدادیست از اصحاب جنید قدس سره از اقران رودباری است عالم تر
مشایخ وقت بوده بعلوم این طایفه ابو الحسین حدیق و ابو العباس فرغانی
کفته اند نمانده است درین زمان این طایفه را جز دو تن ابو علی رودباری
بمصر و ابو بکر بن ابی سعدان بعراق و ابو بکر دریافته است از ابو علی وی کفته
هر که با صوفیان صحبت دارد باید که وی را نفس نبود و ملك نبود چون بچیزی نکرد از
اسباب از بلوغ بمقصد خود بیفتد و بان نرسد و هم وی کفته الصوفی هو
الخارج عن النعوت والرسوم والفقیر هو الفاقد للاسباب ففقد السبب
اوجب له الفقر و سهل له الطریق الی المسبب و هم وی کفته من لم یتظرف
فی التصوف فهو غبی ای جاهل شیخ ابو عبد الله خفیف کفته است [illegible] در
بغداد بعد از نماز عید مرا کفت ابن ابی سعدان را می شناسی کفتم آری کفت
برو و بکوی که امروز مارا بجا است و موانست خود مشرف کردانید برفتم
وی را در خانه وی یافتم در دهلیز که در آنجا غیر یکباره بوریای کهنه هیچ نبود و وی
بر آنجا نشسته بود ادای رسالت کردم کفت این سفره را بکیر و بشخصی است
بر بیرون [illegible] کفتم مکر اجابت ابو محمد رویم نمیکنند کفت آری
و لکن روی عن علی رضی الله تعالی عنه ان رسول الله علیه و سلم دعی الی مأدبة (صلی الله ع م)
وهی التی تسمونها الولیمة فقال قم بنا یا علی الی البیت تاکل کسیرة [illegible]
مع الناس من سفره را ببردم و بان شخص دادم سه رغیف و کامخ آورد بخوردیم و بر

ابوبکر عطوفی رحمه الله تعالی نام وی محمد بن علی بن الحسین بن وهب العطوفی است
شاگرد جنید است قدس الله تعالی سره توفی بالرمله سنه خمس واربعین وثلثمایه
وی گفته که استاد من گفت جنید اگر کسی بیند که ایمان دارد بدین طایفه واین سخنان
بپسندد بس زینهار ویرا گویید تا مرا بدعا یاد دارد شیخ الاسلام گفت که حلاج در اخر
کتاب عین جمع گوید هر که باین سخنان ما ایمان دارد وازان چاشنی دارد ویرا
از من سلام کنید و شیخ عمو گفت که شیخ سیروانی گفت اگر پای دارید بخراسان روید
بزیارت کسی که مارا دوست دارد و شیخ عباس گفت که شیخ سیروانی گفت که وصیت
میکنم شمارا بنکو پنداکیسی که این طایفه را دوست دارد **ابوبکر سکاک رحمه الله تع**
وی گفته که مشتاق بید مرگ لذت بیش ازان یابد که زنده از شهد شیخ الاسلام
گفت بالله ای که جز او حزانیست که بنده نیکبخت دلم کز روزی بباید شکوه
وبا راحت تر وخوشتر ازان روزی که عزرائیل بوی آید گوید مترس یا ارحم الراحمین
میشوی و با وطن خود میرسی و عید مهین میروی این جهان منزلست و زندان
مومنست این بودن عاریتیست اینجا بهانه نایست یکبار بهانه را ببرد و دور کند
و در حقیقت باز شود و مرد بر تفکلی جاوید برسد موت التقی حیوة لا انقطاع
لها قدمات قوم وهم فی الناس احیاء **ابوبکر سعد رحمه الله تعالی** وی گفته که در کشتی
بودم باد برخاست وموج در گرفت وخلق بدعا کردن فرا داد بر داشتند در کشتی
درویشی بود سر در گلیم کشیده پیش وی رفتند گفتند دیوانه نه خلق در دعا
وزاری اند تو هم چیزی بگوی سر از گلیم بیرون کرد وگفت عجبت لقلبك كيف
انقلب وگرد گلیم برد گفتند چه دیوانه است او را میگویند دعا کن وی بیت میخواند
باز سر از گلیم بیرون کرد ودیگر نیمه بیت بگفت و شترة تحیل لم لم ذهبان باد
وسو [illegible] گفت باز [illegible] وی گفتند که چیزی بگوی سر بیرون کرد و بیت دیگر بگفت

واعجب

واعجبني ذا وذا انني اراك بعين الرضا في الغضب موج بسیار امید و باد ساکن شد
شیخ الاسلام گفت که او دو بیت آورده من سیوم ان حیدة ام جانبی دیگر وان بیت
فان جدت بالوصل احییتنی والا فهذا طریق العطب **ابوبکر المصری رحمه الله تع**
نام وی محمد بن ابرهیم است استاد ابوبکر رقی و قرانی است شاگرد زقاق کبیر است
با جنید و نوری صحبت داشته توفی فی شهر رمضان سنه خمس واربعین وثلثمایه
مع ابی بکر العطوفی ابوبکر مصری گوید با جنید بودم و ابو الحسین نوری و جماعتی
از مشایخ صوفیان و قوال چیزی میخواند نوری برخاست و رقص میکرد جنید
نشسته بود نوری فرا سر جنید آمد و گفت برخیز واین آیت بخواند انما یستجیب
الذین یسمعون جنید گفت و تری الجبال تحسبها جامدة وهی تمر مر السحاب **ابوبکر**
الدقی رحمه الله تعالی از طبقه خامسه است نام وی محمد بن داود الدینوری الدمشقی است
وگویند باصل دینوریست اما بشام نشستی عمر وی صد و بیست سال بکشید واز اقران
ابو علی رودباری بود و غیر او صحبت داشته بود با ابن جلا و بوی نسبت کنند و شاگرد
زقاق کبیر است جنید را دیده بود و با ابوبکر مصری صحبت داشته بود مجمع جهان
بود واز کبار مشایخ وقت با نیکو حالی سنه تسع وخمسین وثلثمایه برفته از دنیا
شیخ الاسلام گفت که ابو عبدالله پسا گو گفت که غلام زقی گفت که زقی گفت العافیه
والتصوف لا یکون وحصری گفت ما للصوفی والعافیة صوفی را با عافیت چه
کار شیخ عبدالله رودباری بر کنار دریا وسوسه داشت طهارت میکرد بادی
آمد ودست و پای وی همی بترکید وخون همی آمد وی در ماند گفت الهی العافیه
آوازش دادند که العافیه فی العلم یعنی الشریعة شیخ الاسلام گفت که ابوبکر زقی گفت
که بنصیبین شدیم مهمان تمیمی وقت خوش بود وقوال خوش وهیچ بیگانه نبود هیچ
ذوقی وحالی بم نشد همه از نصیبه بود [illegible] گفت وقت طیب وقوال طیب

وما فینا احد فهما هذا الجمود حتی میگویید گفتم وقتنا فوق السماء سبع گفت چه میگویی
گفتم انچه او خواند همه از من وقت همواره بگوش می اید من و تو و در تصوف من
و تو کجا بود صوفی را جز یکی نبود حالی پدید شد و شور برخاست که همگنان جامه
می دریدند و می افتادند و بانگ می زدند هیچ کس نماند که جامه ندریده بود
شیخ الاسلام گفت که دیگر دو بیت باز ارید گفت الهی از ان حقیقت خود که مرا دادی
بهر من چیزی برد این اشکارا کن تا جان من بیاساید چیزی بروی بگشادند
زاری بروی افتاد نزدیک بود که تباه شود گفت الهی بپوش که طاقت ندارم ازو
بپوشیدند شیخ الاسلام گفت که پنهان کردن غیب و اهل غیب از الله تعالی رحمت است
که ان درین جهان نگنجد هر چیزی که ازان جهان اشکارا شود انکس را در وقت ببرد
یا عقل انکس طاقت ان نیارد احوال و رسوم وی متغیر شود انچه غیب است و حقیقت
پنهان به تا پیدا شوی در سرای غیب و حقیقت که این دنیا سرای بهانه است
و زندان تا دید چون موت بسر اید و روزی خورده شود در حقایق و غیب
گشاده گردد وزوی گفته علامة القرب الانقطاع عن کل شی سوی الله و هم وی گفته
الله تعالی ادخلکم علی الشرایط اباشراقه زالت البشریة تعبر عن ذاتها و سئل عن سوء ادب
الفقراء مع الله فی احوالهم قال ذلک انحطاطهم من حقیقة العلم الی ظاهر العلم
ابوبکر طمستانی قدس الله تعالی روحه از طبقه خامسه است از فارس بوده منا کرد
شبلی و ابراهیم دباغ شیراز است از کبار مشایخ بوده صاحب ایات و کرامات یگانه
بود در حال و وقت خود شبلی ویرا بزرگ میداشت و قدر و محل وی را بزرگ
می نهاد با مشایخ فارس صحبت داشته بود ویرا حرمتی عظیم میداشتند سکر و محبت
بروی غالب بود و رموز و کلام عالی داشت در فارس سخن او را کس قوت شنیدن
نداشت مشایخ عراق چنان دیدند که وی از ایشان برود بنیشابور امد و انجا برفت

کلام

ازدنیا

از دنیا بعد از سنه اربعین و ثلثمایه وی گفته ما الحیوة الا فی الموت یعنی ما حیوة
القلب الا فی اماتة النفس شیخ الاسلام گفت که هیچ زندیق زندگی نکند تا از خود بمیری
با وی بنده نگردی کسی ابوبکر طمستانی را گفته مرا وصیتی کن گفت الهمة الهمة فان
علیها مدار الامر و الیها یرجع الامر و هم وی گفته بزرگترین نعمتی بیرون امدنست
از نفس از برای انکه نفس بزرگترین حجابهاست میان تو و الله تعالی و هم وی گفته
که ممکن نیست بیرون امدن و رستن از نفس خود بنفس خود باو توان رست
و بصحبت و ارادت او ابوبکر فرا قدس الله تعالی سره از طبقه خامسه است
نام وی محمد بن احمد بن حمدون الفرا است از اجله مشایخ نیشابور بوده بافراست
عظیم شیخ عمو ویرا دیده بود و گفت اگر من ابوبکر فرا را ندیدی صوفی نبودی و صحبت
داشته با ابو علی ثقفی و عبدالله منازل و ابوبکر شبلی و ابوبکر طاهر ابهری و مرتعش
و غیر ایشان از مشایخ یگانه بود و طریقت نکو داشت در سنه سبعین و ثلثمایه
برفته از دنیا شیخ عمو گفت با جمعی قصد حج داشتم چون بنیشابور رسیدیم اصحاب
من گفتند که بزیارت ابوبکر فرا امرود که او گوید که با متاخر و بندیش و تو باز گردی
الحج به مسجد رسیدم اسم گفتم چیست که میگیم شاید که باز گردم و ویرا ببینم بوی شده
و برادر مسجد بیافتم چون ساعتی بر امد و ویرا دیدم که از در مسجد در امد شوریده
در وی دو بار مجنده و پوستین در دست که او پوست گراه بود سلام کردم گفت
علیک و السلام گفت از کجایی گفتم از هراة گفت کجا میروی گفتم بسوی قبله گفت
نیت داری گفتم دارم گفت باز گرد بنیت مشو گفتم چنین کنم بیش بطران رفتم جند
بگفتند که بر سر رفتن امدم مراقبه عظیم گرفت دیگر روز بنزدیک شیخ ابوبکر رفتم
گفت نقضت العهد عهد شکستی گفتم ای شیخ توبه کردم گفت من لم یوثر الله
علی کل شیء لم یدخل قلبه نور المعرفة بحال و هم وی گفته کتمان الحسنات اولی

من کتمان الشکایة فان ذلک یرجو النجاة ابو بکر الشبهی قدس الله تعالی سره از طبقه
خامسه است نام وی محمد بن جعفر الشبهی است از جوانمردان مشایخ وقت بود در
نیسابور صحبت داشته بیش از سنه ستین و ثلثمایه برفته از دنیا وی گفته الفتوة
حسن الخلق و بذل المعروف ابو بکر الطرسوسی الحرمی قدس سره شیخ الاسلام وی را از
طبقه سادسه داشته است نام وی علی بن احمد بن محمد الطرسوسی است سالها
بمکه مجاور بوده وی را طاوس الحرمین میخوانند از عبادت وی بزرگ بود مناکرد
ابو الحسین مالکی است و صحبت داشته با ابراهیم شیبان کرمانشاهی و نسبت بوی
کردی در سنه اربع و سبعین و ثلثمایه برفته در مکه شیخ سیلی وی را دیده اتاد تاریخ
نیاورده او از اقران شیخ سیروانی بود شیخ الاسلام گفت که شیخ عباس فقیر مرا
گفت که شیخ ابو بکر می گفت که بمکه مهمان کسی بودیم میزبان کنیزکی داشت
که چیزی میتوانست خواند کنیزک میخواند لا یمنیک هیئة معشر فاقلوا و اکثروا
درویشی برخاست بانگی چند بزد و گفت که صداهت که درهم بو تو مکر توانی
حرف بگفت و بیفتاد و برفت از دنیا شیخ الاسلام گفت که ابو عبدالله باکو گفت
که ایوب نجار در خانه قزوینی بمکه در سماع بود گوینده چیزی بخواند بپارسی
وی برخاست با بیت راست انگاه گفت بغنز ازتو و بیفتاد و بیهوش شد
و برفت شیخ الاسلام گفت که ابو القاسم سایح با قوم در مهمانی بود گوینده برخواند
بیت کل بیت انت ساکنه . غیر محتاج الی السرج . وجهک المامول حجتنا . یوم یاتی
الناس بالحجج . لا اتاح الله لی فرجا . یوم ادعوک بالفرج ابو القاسم سایح دست
راست برآورد و بانگی بزد و بیفتاد بنگریستند برفته بود پیر شیخ الاسلام
گفته که یکی ازین طایفه گفت که در نیسابور حادثه بود که مردم از شهر بیرون
رفته بودند من در مسجد بودم و در کنج آن مسجد صوفی دیگر بود گوینده در آمد

درویش

درویش وی را گفت که چیزی بگوی وی برخواند الغیث منی و بین الحب معرفة لا ینقضی
ابدا او ینقضی الابد لا اخرجن من الدنیا و حبکم بین الجوانح لم یشعر به احد ان درویش
بیفتاد وی طلبید تا میان دو نماز انجا بیارامید چون بنگریستیم برفته بود
شیخ الاسلام گفت که صوفیی در شهر آمد که میان حصن و کوفه است میرفت بپای
کوشکی رسید و بر آن کوشک مهتری بود و پیش وی کنیزکی مغنیه چیزی میخواند
آن صوفی آواز وی بشنید که میخواند کل یوم تتلون غیر هذا بک احسن کل یوم
تتحول غیر هذا بک اجمل درویش را خوش آمد بروی خود گفت یا جاریه بالله
و بحیوة مولاک لا عدت علی هذا البیت کنیزک تکرار میکرد خواجه کنیزک را
چرا تکرار میکنی و نمیگذری گفت در زیر کوشک درویشی است وقت وی خوش
گشته است از بهر وی میگویم خواجه سر فرو کرد آن عزیز را دید خوش گشته
و پای میکوفت با سر سخنی گفت و بانگی زد و بیفتاد و جان بداد خواجه چو آن دید
حال وی بگشت کنیزک را آزاد کرد و پیران شهر را بخواند و بران درویش نماز کردند
و دفن کردند و پیران را گفت مرا شناسید من فلان بن فلانم شما را گواه میکنم که هر چه
مراست از ضیاع و املاک همه وقف کردم بر درویشان و کوشک سبیل کردم و هر چه
داشت از زر و سیم بداد و جامه بیرون کرد و ازاری در بست و مرقع در پوشید
و ردا بر افکند و روی در بادیه نهاد و برفت و مردمان مینگریستند تا از چشم
ایشان غایب شد و چشمها گریان پس از آن کس وی را ندید و خبر وی نشنید ابو الحسن
دراج و قوطی حکایت کنند ابن دراج گوید ما رایت احسن من ذلک الیوم شیخ
ابو عبدالله جلا گوید که بمغرب دو چیز دیدم عجب یکی در جامع قیروان مردی
دیدم که بعد ازان بر می گشت و می بشکافت و از مردمان چیزی میخواست و می گفت
ایها الناس کنت صوفیا فضعفت . و دیگر درویشی دیدم اینجا یکی جبلم نام

و دیگر زریق نام و هر یکی را از ایشان شاگردان بودند و مریدان گفت قرآن بخوان
خواند یکی از یاران جبله را وقت خوش شد بانگی بزد و جان بداد و ویرا دفن کردند
چون دیگر روز شد جبله بر زریق آمد و گفت کجاست آن یار تو که ما را قرآن خواند
ویرا بخواندند و قرآن خواند جبله بانگی بزد و فریادی کرد خواننده بر جای بمرد
جبله گفت واحد بواحد والبادی اظلم یکی بیکی و آنکه ابتدا کرد ظالم‌تر ابوبکر
السوسی رحمه الله تعالی نام وی محمد بن ابرهیم السوسی پیر الصوفیان است شام بوده بشهر
رمله شیخ عمو و احمد کوفانی ویرا دیده بودند توفی بدمشق فی ذی الحجه سنه ست
و ثمانین و ثلثمایه شیخ الاسلام گفت که وی شبی گفت که ما را کسی باید که چیزی خواند
لحنی چست ندیافتند و شیخ ابوبکر همچنان طلب میکرد از بس که وی میگفت یکی گفت
ای شیخ کس نمی یابیم اما درین نزدیکی برنایی هست مطرب اگر باید تا بیاریم
آنکس بطعنه گفت شیخ گفت باید بروید و بیارید رفتند و ویرا آوردند چیزی
خورده بود ویرا بنشاندند و وی بخواند القوم اخوان صدق بینهم نسب الابیات
کاری بر خاست از نیکویی و خوشی وقت همه کس خوش گشت و شیخ در شور بود چون
فارغ شدند از سماع مطرب را فرو افتاد و بر سجاده شیخ قی کرد پیر گفت هیچ
مگویید همچنانش بسجاده در پیچید و پراکنده شوید و جایی دیگر خواب کنید چون
روز شد مطرب با هوش آمد خود را در سجاده دید پیچیده و در صوف شده پیرا او بخته
متحیر بماند بانگ بر آورد که از بهر خدا این چه حالتست و من اینجا چون افتادم یکی
فراز آمد و ویرا از حال وی خبر کرد که چه بود و چه رفت وی پیراهن خود بشکست
و توبه کرد و جامه بدرید و مرقع در پوشید و از جمله اصحاب شد و چون شیخ از
دنیا برفت به پیری خانقاه ویرا بنشاندند از روزگار نیکو و معاملت نیکو که
ورزیده بود شیخ الاسلام گفت که نام وی محمد طبرانی بود و من پسر ویرا دیده ام

که بهری

که بهری آمد بخانقاه شیخ عمو جوانی بود سخن ظریف محمد طبرانی پسر شده بود و شیخ
بوی می آمدند که سالار آن بیت بخوان و آن قصه باز گوی شیخ عمو با احمد کوفانی میگفت
آن بیتها تمام یاد نداری گفت نه این نیم بیت بیش یاد ندارم شیخ الاسلام گفت پس
از آن کسی این بیتها را بمن آورد تمام و من خود نیز در کتابی یافتم انما القوم اخوان
صدق بینهم سبب من المودة لم یعدل به سبب تراضعوا درة الصهباء بینهم و اوجبوا
لرضیع الکاس ملحمة لا یحفظون علی السکران زلته ولا یریبک من اخلاقهم ریب
شیخ الاسلام گفت که ذوالنون مصری و شبلی و خراز و نوری و دراج همه نیمه
در سماع برفته اند رحمهم الله تعالی سه تن از ایشان سه روز بزیستند و غیر ایشان
بوده اند نیز از مشایخ و مریدان که در سماع برفته اند چه در سماع قرآن و چه در سماع
غیر قرآن زرارة بن ابی اوفی قاضی بصره در محراب بود قرآن میخواندند یکی بر
خواند فاذا نقر فی الناقور الآیة وی بانگی بزد و بیفتاد مرده شیخ الاسلام گفت سماع
که دنیا بر آمد بود مرد را گوش با او بود و دیده با او بود چه جای طاقت و هوش
بود وی جبل الآذر صاحب کتاب کشف المحجوب گوید که من معاینه درویشی را دیدم
که در جبال آذربایجان می رفت و این بیتها میخواند بیت والله ما طلعت شمس ولا
غربت الا انت فی قلبی و وسواسی ولا جلست الی قوم احدثهم الا وانت حدیثی
بین جلاسی ولا تنفست محزونا ولا فرحا الا و ذکرک مقرون بانفاسی ولا هممت
بشرب الماء من عطش الا رایت خیالا منک فی الکاس ناگاه بیفتاد و بمرد ابوبکر
شکیر رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفته که وی در نشابور بزرگ بود و خداوند
وقت و در اصل از خویشاوند خواجه سهل صعلوکی بود روزی خواجه سهل ویرا دید
گفت خویشاوند چون هیچ بمن بنایی گفت نتوانم مرا بر چیزی بمن نه نگری یعنی که تکبر
کنی که من درویشم بخواری در من نگری گفت نباکه هر جرم و فی در سماع خواجه

سهل شد برای وی بر پای خاست چون بیرون آمد برخاست ابو بکر باز گشت و این دو
بیت بر خواند لنی وان کنت ذا اصال • قلیل المال کثیر دین • لمستغن بروق رزق
حوائج بینه و بینی • بیرون آمد و دیگر هرگز بوی نرفت ابو بکر جوزقی رحمة الله تعالی
قبر وی در نساست وی گفته که روزی در بادیه میشدم دهانم از تشنگی خشک
شده بود و طاقت برسیده بود برنائی را دیدم که می آمد سلام کردم جواب داد نیکو گفت
ایها الشیخ چه بوده است گفتم تشنه شده ام خیاری میخواهم که دهان تر کنم آن برنا گفت
در رو و باز گرد پیر گفت مرا این سخن آن برنا ایمان بود باز نگریستم بوستانی دیدم پر از
خیار و خربزه و بادرنگ در شدم و کناری باز کردم و بیرون آوردم شیخ ابو سعید
ابو الخیر گوید قدس الله روحه روزی بدر سرای ابو بکر جوزقی رسیدیم او پیری
باشکوه بود در شدیم و سلام گفتیم گفتیم ای پیر ما را حدیثی املا کن جزو باز کرد و گفت
رسول صلی الله علیه و سلم گفته است که خداوند را سبحانه و تعالی دو لشکر است
یکی باسمان و دیگری بزمین آنکه باسمانند فرشتگانند و ایشان را علمهای سبز بود
و آنکه بزمین اند لشکر خراسانند اکنون آن لشکر این ظالمان نباشد آن لشکر صوفیان
باشند که همه خراسان و همه جهان باز خواهند گرفت یعنی جماعتی از ایشان
در راهی که می روند از دور بنگری پنداری لشکری می آید این حرمت آن خداوند
عز و جل می نماید بحقیقت این لشکر ایشانند و ایشانند مردان خداوند که خداوند را
می طلبند و برای جویند و از دنیا اعراض کردند و بخداوند خویش مشغول
گشته اند آن دیگران هر کسی بیرون خدای چیزی می طلبند و میجویند ایشان
جز او هیچ چیز را نجویند و نخواهند ایشان امیران جهانند و پادشاه روی زمین
اند و این پوشیده است به بیشتر خلق ابو بکر الرازی رحمة الله تعالی مردی
متقی مجتهد بود گفته اند که از مشایخ کس از وی گویاتر نبود هم مرید و مبتدی

که وی را بدیدی اسیر و گرفتار وی شدی از کثرت عبادت و گریه و بی صبری در وقت
و اضطراب وی در سماع در ابتدای کار خود بشغفی مکه رفت و مشایخ صوفیه را
دریافت و یکسال بمجاورت کرد وی گفته که در مکه وقت بر من تنگ شد بیمن رفتم
مرا یک دینار فتوح رسید جامه من خلق شده بود خواستم که بآن پیرهنی بخرم چون
بمکه باز گشتم و خواستم که بمکه در آیم از لجاجتی در میان دو سنگ دفن کردم و علامتی
بر آن نهادم پس بمکه در آمدم چون از طواف فارغ شدم با بو عمرو زجاجی شدم و از وی
مسئله پرسیدم گفت برو آن دینار که دفن کرده در سر خود صرف کن رفتم و چنان
کردم پس بوی آمدم آن مسئله را جواب داد ابو بکر مفید رحمة الله تعالی
نام وی محمد بن احمد بن ابرهیم است اصلم بزرگ بوده از شهر جرجرایا جنید را
و یوسف بن الحسین را دیده بود و با بو عثمان حیری صحبت داشته بود در سنه
اربع و ستین و ثلثمایه برفته از دنیا عمر وی دراز بکشید نیکو ادب بود درست وقت
همت و مستقیم الحال شیخ عمو وی را دیده بود و بر اکتابی است در اینجا آورده که ابو
سعید خراز را بدر مرگ پرسیدند که چه آرزو داری گفت حسرت دارم بر غفلت
دم وی گفته که یوسف بن الحسین گوید که چنان شده ام که سخن من جز الله تعالی
نمی شنود شیخ الاسلام گفت که این سخن با خر چنان شود که آن پیر گفت ابو بکر قصری
رحمة الله تعالی از قصر هبیره بود و لیکن بشیراز نشستی بزرگ بوده و محقق و اهل
عین را دیدی شیخ ابو عبد الله خفیف گوید که روزی شیخ ابو بکر قصری مرا گفت
خیز تا بصحرا رویم بیرون رفتیم قومی دیدیم که بر بام بزاز نردمی باختند ابو بکر برفت
و با ایشان دست در بازی کرد و از خجالت ایشان زمین میرفت که این چیست که
میکند و کسی دیدمان می بیند از حرم و در آمد و در رفتیم دیدیم که تنی چند شطرنج میباختند
بسوی ایشان رفت و نطع ایشان بر گرفت و [illegible]

شیخ

ازیشان کار دیر کشید لنا قصری گفت کار دم مراد هیت بخورم ایشان شکوه داشتند بر گذشتیم و من با وی در خصومت که ایشان فراج روی اینجا و این لختا زشت اینجا به بود که وی بجا آورد گفت آن وقت بنظر ادبی نگریستم فرق ندیدم و اکنون بنظر علم می‌نگرستم حکم بدیدم **ابو بکر موازینی رحمة الله تعالی** وی مصر بوده استاد شیخ سیروانی است و اخی الحسوی گوید که ازین جبار شنیدم که گفت روز عید اضحی نزدیک حجره بودم درویشی دیدم ایستاده و بدست وی گوری مار گون میگفت یا سیدی تقرب الناس الیک بذبایحهم و قربانا نهم ولست املک الا نفسی فنسهق شهقة ومات **ابو بکر اشنانی رحمة الله تعالی** شیخ ابو عبد الله خفیف گوید که یکی از شاگردان من آمد که شیخ ابو بکر اشنانی از بام بیفتاد و پای وی بشکست و برفت و آن چنان بود که نوجوانی آمده بود قوالی میکرد و او اصفهان از شیخ ابو عبد الله گفته بود تا چیزی خواند ابو بکر اشنانی در سماع خوش شد از بام بیفتاد و برفت شیخ ابو عبد الله گوید که انکار کردم گفتم چه میخواندند گفتند این بیت زنف ... بدایه و الموت دون بلایه ان عاش عاش منغصا او مات مات بدلیه آن کودک را کسیل کرد و گفت چنگ کرد این قوم مکر دابو عبد الله خفیف چهار روز از خود غایب شد و ابو بکر اشنانی را در گور کردند و شیخ ابو عبد الله بیخبر شد شیخ الاسلام گفت تشنه را آسایش در چه مکر در آب و گفت و فای دوست در دوستی بر فتنست **ابو بکر معاذلی رحمة الله تعالی** استاد سیروانی بوده بمصر وی گوید من خواستم که ابو الحسن مزین را باز مایم بدهم ای وی شد و در بزدم و بود ... یا اهل الدار و اسونی بشی ای خداوندان سرای با من بچیزی مواساکنید وی آواز در داد گفت ای مومنه چیزی فرا وی دهید که وی اقتدا شاخ بمن بیامدی بعضی از موسی دل چون آن را

کفتم

ستیدم

شنیدم ایشان را بکذاشتم و برفتم **ابو بکر قطیعی رحمة الله تعالی** وی حافظ و امام بغداد بوده در حدیث شاگرد عبد الله بن احمد بن حنبل است جنید را دیده بود وی گفته که از جنید شنیدم که میگفت یا من هو کل یوم فی شان اجعل لی من بعض شانک ای آنکه هر روز در کار دیگری چه بود که روی در کار من کنی مات القطیعی بعد ذی الحجة سنه ثمان و ستین و ثلثمایه **ابو بکر همدانی رحمة الله تعالی** شیخ الاسلام گفت حسین فقیر گفت که ابو بکر همدانی گفت که درویشی سه چیز است ترک الطمع و المنع و الجمع طمع بچیز کسی نکنی و اگر چیزی بسبب تو آید منع نکنی و چون بستانی جمع نکنی **ابو بکر کفشیزی رحمة الله تعالی** کفشیز دهی است بشام وی گفته که در تیه بنی اسرائیل سیر رفتم نان برزده آرزو کردم با قلی در تحت او از باقلی گفت شنیدم در تیه که پیش من اوردم شیخ الاسلام گفت این نه کرامتست این در طریق تصوف میغاره است درویشی در بادیه تشنه شد ویرا از آسمان قدحی فرو کذاشتند از زر پر آب سرد آن درویش گفت بعزت تو که نخورم اب مکر از دست اعرابیی که مرا یکی زند و شربتی اب دهد و اگر نه مکرامات آب نبایدم ازین غرور گفت قادری که آب در جوف من بر پدید آری یعنی کرامات ظاهر از مکر ایمن نبود شیخ الاسلام گفت که حقیقت نه کرامات در دست شود که حقیقت خود کرامات است و کرامات ابدالی روز عادت را بود و از مکر و غرور ایمن نباشد چون عطا که چون با آن نگری ... کذار نبایدت که از عطاء معطی بسند کی و از کرامات مکرم و گفت که کرامات نا کامردد از این کار بیرون آرد چون موی از خمیر صوفیان کرامات را زرد کستران خود شار بود ... ایشان **ابو بکر بن داود الدینوری** بشام نشسته است و با ابن جلا رحمه الله صحبت داشته وی گفته معده محل الطعامست اگر حلال در وی افکنی قوت طاعت یابی و اگر بشبهت بود در راه حق پوشیده کند و اگر حرام ... بمعصیت

توزا باران بازم

زاید و گویند صد سال بزیست و بدینور وفات یافت سنه خمس و ثلثمایه **ابو علی الرودباری قدس الله سره** از طبقه رابعه است نام وی احمد بن محمد بن القاسم بن منصور

از ابناء روسا و وزرا است و نسبت وی بکسری می رسد روزی جنید در مسجد جامع سخن میگفت گذر وی بر مجلس جنید افتاد و جنید بعبری سخن میگفت که آن مرد گفت اسمع یا هذا ابو علی پنداشت که او را میگوید بیستاد و گوش باوی داشت کلام وی جنید در دل وی جای گرفت و اثر تمام کرد هرچه در آن بود ترک کرد و بر طریقت قوم اقبال نمود حافظ حدیث بوده و عالم و فقیه و ادیب و اهل

و سید قوم خال ابو عبد الله رودباری است شیخ ابو عبد الله کاتب گوید ما رایت اجمع العلم الشریعة و الحقیقة من ابی علی الرودباری رحمة الله تعالی هرگاه که ابو علی کاتب ابو علی رودباری را نام بردی گفتی که سید نا شاگردان وی را از آن رشک می آمد گفتند این چیست که وی را سید میگویی گفت آری او از شریعت بطریقت شد ما از حقیقت بشریعت می آییم شیخ الاسلام گفت تا مرد از زبینگاه با آستان نیز باید بداند که اکنون از آستان بپیشگاه می فرستد کیست پس سر دبود که از نیاز با نیاز فرستد و از نیاز با ناز ای و از طهارت بنماز سو ابو علی رودباری در بغداد با جنید و نوری و ابو حمزه و مسوحی و با آنکه که در طبقه ایشان بودند از مشایخ قدس الله تعالی اسرارهم صحبت داشته و در شام با ابو عبد الله الجلا و وی از بغداد است اما بمصر مقیم گشته و شیخ مصر بوده و صوفیان ایشان بوده و از شعرا صوفیان است وی گفته در نزع وحقك لا نظرت الی سواکا * بعین مودة حتی اراکا * توفی سنه احدی و عشرین و ثلثمایه * و هم وی گفته **شعر** من لم یکن بك فانیا عن حظه * و عن الهوی و الانس بالاحباب * او تیمته صبابة جمعت له * ما کان مفترقا من الاسباب * [illegible] لمنازل الحظ او رجی ثواب

شیخ الاسلام گفت که مراد درین شعر بروی حسد است که هیچکس را جای باز نگذاشته همه بگفته و هم وی گفته والامام قبل اعمالهم و عادام قبل اعمالهم ثم جار الهم اعمالهم

شیخ الاسلام گفت که کار این علم همه ا بنیست و خلق غافل اند از ین خلق مشغول بپوست اند معنی می باید یعنی حقیقت و هم وی گفته اضیق السجون معاشرة الاضداد و هم وی گفته فضل المقال علی الفعال منقصة و فضل الفعال علی المقال مکرمة اعراض الله عن العبد ان یشغله بما لا ینفعه و هم وی گفته سالم یخرج من کلیتك لم تدخل فی حد المحبة و قتی بکرمابه رفت در جامه خانه جنبش برمرقعی افتاد در فکر شد که تا از درویشان در کرمابه کیست چون در رفت درویشی را دید مجرد بر پای ایستاده برسر جوانی امرد که پیش حجام نشسته بود ابو علی هیچ نگفت چون آن جوان امرد برخاست آن درویش آب بسر وی فرو گذاشت و خدمت نیکو بجای آورد چون غسل کرد از رختخانه اورد آن جوان بیرون رفت آن درویش نیز در خدمت وی بیرون رفت ابو علی نیز بنظاره رفت بیرون آن درویش جامه بسر آن جوان فرو افکند و گلاب بروی افشاند و عود بسوخت و مروحه برگرفت و او را باد کردن میکرد و این همه پیش وی داشت و هرچه ممکن است از جهد و آن بجای آوردن آن جوان در وی نمی نگریست چون جوان برخاست تا برود و برفت درویش را صبر برسید گفت ای پسر چه باید کرد تا تو بمن نگری گفت بمیر تا در تو نگرم درویش بیفتاد و بمرد آن جوان برفت ابو علی فرمود تا درویش را بخانقاه بردند و کفن ساختند و دفن کرد پس از آن بمدتی شیخ ابو علی بحج میرفت آن جوان را دید در بادیه مرقعی خشن پوشیده ابو علی بوی نگریست گفت آن هستی که آن درویش مرا گفتی بمیر تا بتو بنگرم گفت هستم ای شیخ و آن خطایی بود که برمن رفت شیخ گفت [illegible] از آن روز باز این کار در آمدم [illegible]

وهم وی گفته علامة [illegible]

وی را بخواب دیدم مرا گفت بمردم و هم بمن ننگریستی اکنون باری بمن نگر از خواب
درآمدم و توبه کردم و بسر خاک وی شدم و موی ببریدم و مرقع بکردن
افکندم و با خدای عهد کردم که تا زنده باشم هر سال میشوم و نام وی ابتدا میبرم
و حج میکنم و بسر خاک وی می آیم و با وی میسپارم گفت کفارت و کردم خود را **ابو علی**
الثقفی رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است نام وی محمد بن عبد الوهاب است
ابو حفص حداد و حمدون قصار را دیده بود و در نشابور امام و مقدم بود در اکثر
علوم شرعی همه را فرو گذاشت و بعلم صوفیان مشغول گشت و ابو عثمان حیری وی را
نیکو گفتی و کان احسن المشایخ کلاما فی عیوب النفس و آفات الاعمال در سنه ثمان
وعشرین و ثلثمائه برفته از دنیا وی گفته العلم حیوة القلب من الجهل و نور العین
من الظلمة و هم وی گفته هر که صحبت دارد با بزرگان نه بر طریق حرمت حرام شود
بروی فایده ایشان و برکات نظر ایشان و از نور ایشان هیچ چیز بروی پیدا نگردد
از وی پرسیدند که عیش که صعبتر و ناخوشتر گفت عیش آنکه نومیدی بیند
شیخ الاسلام گفت که نومیدی حدیث کافری دارد نومیدی از الله تعالی کفر است
لا ییأس من روح الله الا القوم الکافرون لا تقنطوا من رحمة الله و روزی در محبت
و احوال محبان سخن میگفت در آن میانه این دو بیت را بخواند **بیت** الی کم یکون
الصد فی کل ساعة ● و کم لا تملین القطیعة و الهجرا ● رویدک ان الدهر فیه کفایة
لتفریق ذات البین فانتظر الدهرا ● و در اثنای مجلس خود بسیار کفرهای همه را ابهم فروخته
و هیچ را بهیچ نخرید **ابو علی الکاتب المصری رحمه الله تعالی** از طبقه رابعه است از کبار مشایخ
مصر است صحبت داشته با ابو بکر مصری و ابو علی رودباری پیر ابو علی مشتولی
است صاحب کرامات ظاهر بود و ابو عثمان مغربی وی را بزرگ میداشت و براهمه
میگفتند ابو رودباری از بزرگی و تمامی علم وی گوید که هر که چیزی بر من

مصطفی را

مصطفی را صلی الله علیه وسلم بخواب دیدمی و از او پرسیدمی شیخ الاسلام گفت
که شیخ ابو علی کاتب را در مصر یکی بود که چیزی بوی دادی وی بمرد شیخ بسر
قبر وی شد گفت الهی میان من و تو این واسطه بود و شکر وی برفت و تو هم توحید
من درست کردی بحق آنکه توحید من ترا درست شد بر فتن وی که با وی نیکوئی
کن وی گفته که الله تعالی گفت که وصل الی من صبر علینا شیخ ابو القاسم نصر آبادی
گوید که ابو علی کاتب را گفتند که بکدام یک مایلتری ازین دو بفقر یا بغنا گفت بآنکه
بلندتر است درجه و مرتبه آن پس این دو بیت بر خواند **بیت** ولست بنظار
الی جانب الغنی ● اذا کانت العلیاء فی جانب الفقر ● و انی لصبار علی ما ینوبنی
وحسبک ان الله اثنی علی الصبر **ابو علی مشتولی رحمه الله تعالی** نام وی حسن
بن علی بن موسی است شاگرد ابو علی کاتب و ابو یعقوب سوسی است مشتول
دهی است برده فرسنگی مصر وی آنجا در سنه اربعین و ثلثمائه برفته از دنیا
وی گفته که پیغمبر را صلی الله علیه وسلم بخواب دیدم مرا گفت یا ابا علی می بینم
ترا که دوست می داری درویشان را و میل داری بصحبت ایشان گفتم چنین
است یا رسول الله پس روی بمن کرد و گفت میخواهی که ترا بوکیلی درویشان کفایت
مهمات ایشان بپای کنم بترسیدم که بر دست من چیزی رود که بنا بدیل کاری
میش آید که بدست من برساند گفتم یا رسول الله بشرط عصمت و کفایت گفت بشرط
عصمت و کفایت من خلاص شدم بعد از آن وی را کاری برخاست و درویشان
روی بوی نهادند بار زرها و با سیمها و آن همه راست می شد چون خواسته
بود که بکفایت پیش استاد خود ابو علی کاتب آمد و آنرا باز گفت وی گفت چه کرده
بودی یعنی از جرم که ترا از میان درویشان بیرون کردند یعنی درویشی و فنا
به از کفایت و تولیت شیخ الاسلام گفت که او بحوز نمی کرد الا آنکه پیغامبر مصطفی

صلی الله علیه وسلم ومدد وی میکن در نهار که غافل نباشی واز مکر وغرور این
نشوی دوری یکی ازین طایفه بوی درآمد یکدینار پیش وی نهاد گفت من برای
این بتو نیامده ام گفت بستان که این را من نمیدهم من واسطه ام حق تعالی شما را
میرساند آن عزیز این قصه را با ابو علی کاتب باز گفت شیخ گفت من گمان نمی
بردم که اکنون در دنیا کسی باشد که مثل این سخن بگوید قصه خواب وی را با شیخ
بگفت گفت رحم الله اباعلی مثله یری هذه ویوفق للقیام بحقها شیخ الاسلام گفت
که ابو علی مشتولی از مشتول ببصره رفت بزیارت شیخ ابو یعقوب سوسی در
بصره همی گشت واز کس نمی پرسید که خانه وی کجاست تا روزی بکویی فروشد
دکان حلاجی دید شاگردی بران نشسته نزدیک او رفت وحجره وی پرسید
گفت وی را میخواهی گفت آری گفت چون بوی شوی ترا خواهد گفت برو گرد گرد آی
کرد که هم که بوی شود این گوید آنکه برفت ودست بر در حجره وی باز نهاد آواز آمد
که درآی در شد گفت بیا بنشین من ترا گویم برو گرد گرد ار گرد یعنی این کار نه
همه کردار است چیزی هست مه از کردار ابو علی الرازی رحمة الله تعالی شیخ
الاسلام گفت که وی گفته اذا رایت الله عز وجل یوحشک الله من خلقه فاعلم
انه یرید ان یونسک بنفسه یعنی هرگاه که بینی که حق تعالی ترا از خلق وحشت دهد
از حاضر بناسایی وغایب را بجویی بدانکه مراد او آنست که ترا با خود انس وآرام
دهد ابو علی خیران رحمة الله تعالی نام وی حسن بن صالح بن خیران است فقیه
بود شافعی جمع کرده بود میان فقه وورع وی را تکلیف کردند که قاضی القضاه
شو قبول نکرد گویند که علی بن عیسی وزیر مقتدر بالله صاحب البلد را گفت که شیخ
ابو علی خیران را بیارد تا قضا را بروی عرض کند وی بشنید وپنهان شد چند
کس بر در خانه وی موکل ساختند که تا چون باب مجلس شود بیرون آید ره رد

زیادة

زیادة بیرون نیامد خبر بوزیر رسید گفت وی را بگذارید مقصود ما آن بود که
مردم بدانند که در ممالکت ما کسی هست که قضای شرق وغرب را بوی عرض کردند
وی قبول نکرد وی گفته اذا استند الرجل تم عقله شیخ الاسلام گفت چون در ابتدای
بود مرد معلق بود ابو علی سیرجانی رحمة الله علیه آورده اند که وی را مسافری رسید
برای سوزن بعضی احبار او را پیازار فرستاد که بهتر ازین می باید وشیخ ابو علی بر در کی
وپیری وضعف خویش میرفت ودیگری می آورد تا هفتاد بار بعد از هفتاد سوزن دیگری
بیاورد تا آنچنانکه او را باید سوزنی اختیار کند آن مسافر گفت دریغا که نه خادم
پیش بودی که دلت بگرفت ومن از برای تجربه میکردم اگر سوزن دیگر را بیاوردی
هفصد بار بخواستم فرستاد عبدالله بن محمد المعروف بالمرتعش رحمه الله تع از طبقه
رابعه است کنیت وی ابو محمد است نیسابوری از محله حیره ببغداد بود یگانه
مشایخ عراق است وائمه ایشان از اصحاب ابو حفص حداد است وجنید را دیده
بود گفته اند عجایب بغداد سه است زعقه شبلی ونکته مرتعش وحکایات
خلدی ومرتعش در بغداد بود در مسجد شونیزیه وانجا برفته در سنه ثمان
وعشرین وثلثمایه ودر قولی ثلث وعشرین ابو حفص وی را بسیاحت فرموده
بود هر سال هزار فرسخ سفر میکرد پای برهنه وبهر شهری بیش از ده روز [شهید] نبودی
وگاه بودی که سه روز بودی ابرهیم بن مولد گوید که با مرتعش برقه آمدم
ابراهیم قصار بوی طبقی نان وانگور فرستاد ومرتعش را پوستینی بود ومیزری
میزر را ازار ساخت وپوستین را بفروخت وبثمن آن نان وانگور خرید وبابرهیم
قصار فرستاد وگفت نان انگوری را نان وانگوری اگر ترا بالله تعالی حالی هست
بیرون ای ابرهیم مولد گوید که ابرهیم قصار مارا گفت که مادام که اینجاست با وی
سخن مگوئید وبروی سلام مکنید که وی مدتی دراز در رقه اقامت کرد نزدیکی

بوی رسیدم گفتم یا ابا محمد تو هنوز اینجایی با این همه خواری که از جهت ما کشید
گفت بجهت این من اینجا این قدر اقامت کردم واگرنه من در شهرهای
دیگر چندین روز پیش نمی باشم هم وی گفته که هرگز خویشتن بباطن خلق ندیدم
تا حق را بظاهر ندیدم از وی پرسیدند که تصوف چیست گفت اشکال و تلبیس
و کتمان وهم از وی پرسیدند که ای الاعمال افضل گفت رؤیة فضل الله بس
این بیت بخواندن المقادیر اذا ساعدت الحقت العاجز بالحازم وهم وی گفته
افضل الارزاق تصحیح العبودیة وملازمة الخدمة علی السنة وهم وی گفته که
اول کار من آن بود که من دهقان پسری بودم در نیشابور بر در خانه خود
نشسته ناگاه جوانی آمد مرقعی در بر و کهنه بر سر و بسوی من اشارة کرد و توجهی
لطیف چیزی خواست با خود گفتم جوانی است تن درست ازین شرم نمیدارد
که سوال میکند و وی را هیچ جواب ندادم بانگی بمن زد که از آن بسیار بترسیدم پس گفت
اعوذ بالله میان احمر شرک و لتختلج بصدرک من بیخود شدم و بروی در افتادم
خادمی از خانه بیرون آمده بود و سر من در کنار خود نهاده و مردم بسیار گرد من
در آمده چون بعد از مدتی بخود آمدم آن جوان رفته بود و حسرت بسیار خوردم
و از آنچه کرده بودم پشیمان شدم چون شب رسید بغایت غمگین در خواب شدم
حضرت امیر المؤمنین علی را رضی الله عنه در خواب دیدم و آن جوان با وی حضرت
امیر بمن اشارت میکرد و سرزنش میکرد و میگفت ان الله تعالی لا یحب مانع سائله
از خواب در آمدم و هرچه داشتم تفرقه کردم و روی بسفر آوردم بعد از پانزده
سال شنیدم که پدرم مرده است بنشابور باز گشتم و از خدای تعالی درخواستم که مرا
خلاصی دهد از میراثی که بمن رسیده بود خدای تعالی عنایت کرد و از آن خلاص
شدم و همیشه میترسم از آن جوان و می ترسم و هم که از ترس منع که بوی کردم خللی نشدم

وعخواهد

وعخواهد شد تا بان وقت که بخدای تعالی برسم عبد الله بن محمد بن منازل قدس الله تعالی سره
از طبقه رابعه است کنیت وی ابو محمد است از بزرگان مشایخ نشابور بوده
و بر طریقتی است که بان منفرد است صحبت داشته با حمدون قصار و طریقت از
وی گرفته و عالم بوده بعلوم ظاهر بزرگی گفته از مشایخ که من مردی و نیم مردی
شناسم نیم مرد منصرابادی است که مردمان از ایشان نام ببرد و مرد تمام عبد الله بن
منازل که مردمان از خود نام ببرد وی گفته که هر که درین کار بزور در آید فضیحت
شود و هر که بضعف در آید قوی شود یعنی بنیاز و حرمت و ارادت در آید نه
بدعوی و قوت وهم وی گفته که هیچ چیز نیست در آنکس که مذاکسب و ذل
سوال و ذل رد بجشیده باشد و هم وی گفته که هر که لازم گرداند بر نفس خود را
که چیزی که بان محتاج نباشد ضایع کرد از احوال خود مثل آن از چیزهای که
بان محتاج باشد و از آن چاره نداشته باشد وهم وی گفته اگر درست شود
بنده را در همه عمر یک نفس که از ریا و شرک خفی بری باشد هر آینه برکات آن نفس در آخر
عمر بوی سرایت کند عبد الله حداد رازی رحمة الله علیه شیخ الاسلام گفته که وی
گفته هر که حق الله تعالی را در جوانی فرو گذارد و بر او در پیری فرو گذارند و یاری
ندهند عبد الله بن عصام المقدسی رحمة الله علیه شیخ الاسلام گفته که وی مصطفی را
صلی الله علیه و سلم بخواب دید یا رسول الله حقیقت این کار که ما در آنیم چیست کفتم
گفت شرم داشتن از حق تعالی که چون با خلق باشی از وی خالی باشی یعنی می باید
که چون بظاهر با خلق باشی بباطن با حق باشی و شرم داری از وی که بباطن نیز
مشغول خلق باشی رسول صلی الله علیه و سلم این بگفت و برفت بر اثر وی رفتم
گفتم یا رسول الله سخنی دیگر گفت بخشودن بر خلق وقتی که با حق باشی یعنی وقتی که
بباطن با حق باشی سبحانه باید که ... بر ایشان بخشائی و حقوق ایشان را

ضایع نکرد **ابی عبدالله نباجی رحمة الله تعالی** شیخ الاسلام کفت که وی کفت که
مصطفی را صلی الله علیه وسلم بخواب دیدم کفتم یا رسول الله با کدام قوم نشینیم
کفت با آن قوم که بمیهمانی شوند یعنی درویشان نه با آن قوم که میهمانی کنند
یعنی توانکران **ابو الخیر التیناتی الاقطع قدس الله تعالی سره** از طبقه رابعه است نام
وی حماد است غلامی بوده به تینات که دهی است بده فرسنکی مصیصه و کویند که
تینات از مصیصه است از ولایت مغرب زنبیل بافتی کس ندانستی که چون می بافت
و وی را بدو دست دیده اند چون کسی بودی و با شیر موانست داشت قیل له
بلغنا ان السباع تانس بک قال نعم الکلاب یانس بعضها ببعض وی زنهار زمین
بود در وقت خود مشهور با حوال الخلق در سنه ست و اربعین و ثلثمایه برفته
از دنیا وی را آیات و کرامات بسیار و ظاهر بوده صحبت داشته با ابو عبدالله جلا
و جنید و غیر ایشان از مشایخ و در طریقه توکل یکانه بود وی کفته هر که عمل خود
ظاهر کند مرایی است و هر که حال خود ظاهر کند مدعی وقتی یکی را دید که بر آب
میرفت وی بر کنار دریا بود آن مرد را بدید که بر آب میرفت کفت چه بدعتست
با خشکی آی و میرو وقتی دیکری را دید که در هوا میرفت کفت این چه بدعتست
فرود آی و میرو و اخرها بانک بر وی زد که بجا امیر وی کفت بیچ کفت اکنون برو شیخ
الاسلام کفت که کرامات فروش تا وی را قبول کنند و معروف است و کرامات حر اکرچه
باند مسلک نکند بسلوک یعنی حقیقت نه کرامات است و رای آن چیز بیست کم ان زهاد
و ابدال را خوش آید صوفی عارف از کرامات رمه است وی کرامات کرامات است
شیخ الاسلام کفت که عباس بن محمد الخلال کوید از مرو که ابو الخیر تیناتی مرا کفت
که مرقع درکردن افکند و کجا شوی بطرسوس و بیت المقدس جا یکجی باز نشینی
و دوی با او کفتی شیخ الاسلام کفت آن کنج کجا بود جایی که در بنای شیخ الاسلام

کفت

کفت که ابو صالح حدثانی کفت نام وی هرون که در خانه ابو الخیر تیناتی شدم
بر طهارت مرا کفت اکنون سفر بکجا میکنی کفتم بطرسوس کفت امسال بکجا نیت
داری کفتم نیت مکه دارم کفت الله تعالی شما را چیزی داد حق آن نداشتید
و آن را نیکو نداشتید شما را در بادیها و دریاها پراکنده ساخت ابو صالح کفت ای شیخ
حج و غزا را می کویی کفت آری حج و غزا را میکویم چرا آن وقت خود را غنیمت
کیرید و مانی باز نشینید شیخ الاسلام کفت مریدی پیش ابو القاسم خلال آمد درزی
شد از وی دستوری خواست که سفر میشوم پیر کفت چرا می روی کفت آب
که برود تیره کردد پیر کفت چرا دریا نباشی که برود و تیره نکردد یکی از اصحاب ابو الخیر
کوید که روزی پیش شیخ نشسته کفت علیکم السلام کفتم با فرشتکان میکویی کفت
نه که یکی از فرزندان آدم در هوا میکذشت مرا سلام کرد او را جواب دادم ابو الحسین
قرافی کوید بزیارت ابو الخیر تیناتی رفتم چون وداع میکردم تا در مسجد با من
آمد و کفت یا ابا الحسین میدانم که با خود معلوم بر نمی داری لیکن این دو
سیب را با خود بردار از وی بستدم و در جیب نهادم سه روز برفتم هیچ فتوح
نرسید یکی از آن دو سیب را بیرون آوردم و بخوردم خواستم که دیکری را بیرون
آرم دیدم که هر دو سیب در جیب منست پس از آن سیبها میخوردم باز در جیب من
پیدا شدند تا بموصل رسیدم بخاطر من رسید که این سیبها معلوم من شدند و
توکل را بر من فاسد ساختند آنها را از جیب بیرون آوردم و نکریستم که درویشی
خود را در عبایی پیچیده میکوید مرا سیب آرزو میکند هر دو را بوی دادم چون
از وی بر کذشتم در دل من افتاد که شیخ ابو الخیر آن سیبها را بوی فرستاده بود بر کشتم
و آن درویش را طلب کردم نیافتم یکی از این طایفه میکوید که پیش شیخ ابو الخیر
تیناتی بودم با من از بدایت حال خود حکایت آغاز کرد از وی پرسیدم که سبب دست

بریدن شملجه بود کفت دستی کناهی کرد بریدندش مرا کمان ان شد که در جوانی
از وی کاری که سبب دست بریدن باشد واقع شده است دیگر نکفتم تا انکه بعد از
چند از سال با جمعی از مشایخ بوی رسیدم با یکدیکر از مواهب و کراماتی که از حق
سبحانه نسبت بایشان واقع شده بود سخن میکفتند تا سخن بطی ارض رسید
ودر انجام کسی سخنی میکفت ابو الخیر را از ان حال خاطر متبارک امد کفت چند میکویید
که فلان در یک شب بمکه رفت و فلان در یک روز من غلامی حبشی می شناسم
که روزی در جامع طرابلس انشسته بود وسر در مرقع کشیده خوشی حرم
بخاطر وی امد در سر خود کفت کاش من اکنون در حرم بودمی چون سر از جیب
مرقع بیرون اورد خود را در حرم یافت ان جماعت در یکدیکر نکریستند و
با یکدیکر باشارة کفتند که این غلام حبشی وی است پس یکی از ان جماعة کستاخی
کرد وکفت اصحاب میپرسند که سبب بریدن دست شملجه بود کفت دستی کناهی
کرد ببریدند کفتند مدتهاست کما این میکوییم میخواهیم که سبب ان بکویی کفت من
مردی بودم از مغرب مرا هوای سفر خاست باسکندریه امدم دوازده سال آنجا
بودم از ان جا سفر کردم دوازده سال دیکر در میان شطا و دمیاط اقامت کردم
کفتند اسکندریه شهری بست معمور انجا میتوان بود اما در میان شطا و دمیاط
هیچ نوع ابادانی نیست چون معاش میکردی کفت بر کنار خلیج دمیاط خانککی از نی
ساخته بودم و دران زمان راه کذریان بسیار بدمیاط فرود می امدند چون شبانکاه
چیزی میخوردند سفرهاء خود را بیرون سور می افشاندند نان ریزه که میریخت
دران باسکان مزاحمت میکردم و نصیب خود میکرفتم در زمستان قوت من این بود
وچون تابستان شد در نواحی خانه من بردی بسیار بود از زمین میکندم و ان را
[illegible] این بود قوت من

نکاه

نکاه روزی بسر من در داد ندکه ای ابو الخیر تو خیال کمان می بری که با خلق در قوت
ایشان شریک نیستی و دعوی توکل میکنی و حال انکه در میان معلوم نشسته کفتم
الهی و سیدی و مولایی سوکند بعزت تو که هرکز دست با نچه از زمین رویاند دراز
نکنم و هیچ نخورم جز انچه تو بمن رسانی دوازده روز کذشت نماز فرض و سنت نفل
میکزاردیم بعد از ان از نفل عاجز شدم دوازده روز دیکر فرض و سنت میکزاردم
از سنت هم عاجز شدم دوازده روز دیکر فرض میکزاردم بعد از ان از قیام عاجز شدم دوازده روز دیکر نشسته میکزاردم بعد از ان صح
بعد از ان از نشستن نیز عاجز شدم دیدم که دیکر فرض از من فوت میشود پس بناه بخدای
تعالی بردم و در سر خود کفتم الهی بر من خدمتی فرض کرده که از ان سوال خواهی کرد
و رزق مرا ضمان شده که بمن رسانی بان رزق که ضمان شده بر من تفضیل کن
و بان عهدی که بسته ام مرا مکیر ناکاه دیدم که در پیش من دو قرص پیدا شد و در میان
ان چیزی و چیزی و شیخ نکفت ان چه چیز بود و از اصحاب هم کسی نپرسید پس دایم
ان دو قرص از شب تا شب دیکر می یافتم بعد از ان اشارت چنان شد که بجانب
ثغر می باید شدن بعزم جانب ثغر روان شدم تا بمنجی رسیدم و اتفاقا روز جمعه
بود و در صحن مسجد جامع شخصی قصه زکریا علیه السلام و در امدن وی در
درخت و در بریه کردن وی باره و صبر کردن وی بران میکفت در نفس خود کفتم
الهی و سیدی زکریا علیه السلام مردی صبار بوده است اکر مرا نیز مبتلا کردانی
صبر کنم پس از ان روان شدم تا بانطاکیه رسیدم بعضی از دوستان من مرا دیدند
دانستند که عزیمت ثغر دارم برای من شمشیر و سپری و حربه اوردند پس
بثغر رفتم و از خدای تعالی شرم داشتم که از ترس عدو در پس سور مقام کیرم
روز در بیشه که بیرون سور بود مقام کردم و شب بکنار دریا می امدم و حربه را
بر زمین فرو می بردم و سپر را بان باز می نهادم و محراب میساختم و شمشیر را حمایل
میکردم و تا روز نماز میکزاردم چون نماز صبح بکزاردمی بعید بیت میرد چون سلام کرد

بعضی از روزها نظر کردم چشم من بر درختی افتاد که بعضی میوه‌های وی پخته شده
بود و بعضی سبز بود و شبنم بر آن نشسته بود و می درخشید مرا خوش آمد
عهد مرا بر من فراموش کردانیدند دست بدان درخت دراز کردم و از میوه آن
چیزی گرفتم بعضی در دهن داشتم و بعضی در دست که عهد را فرا یاد من دادند
آنچه در دست داشتم بریختم و آنچه در دهان بود بینداختم و با خود گفتم که
وقت محنت و ابتلا رسید و سپر و حربه را در انداختم و بر جای بنشستم و دست
در سر خود زدم هنوز نیک قرار نیافته بودم که جمعی سواران و پیادگان گرد من
در آمدند و گفتند برخیز مرا بگرفتند تا بساحل رسانیدند دیدم که امیران نواحی سوار
ایستاده است و گرد وی سواران و پیادگان گرد بر گرد وی و جماعتی از سیاهان که در
روز پیشتر قطع طریق کرده بودند پیش روی وی باز داشته‌اند چون پیش امیر رسیدم
گفت چه کسی گفتم بنده‌ای از بندگان خدای تعالی پس از آن سیاهان پرسید که وی را می
شناسید گفتند نی گفت وی مهتر شماست خود را فدای وی میکنید پس حکم کرد
که دستها و پایهای ایشان را ببرید یک یک را پیش می آوردند و از هر یک یک دست
و یک پای می بریدند چون نوبت بمن رسید گفتند پیش آی و دست خود را دراز کن
دست خود را دراز کردم ببریدند گفتند پای خود را دراز کن دراز کردم و روی
باسمان کردم و گفتم الهی و سیدی دست من گناه کرده بود پای را چه گناه است
ناگاه سواری که در میان ایستاده بود خود را بر زمین انداخت و گفت چه میکنید
میخواهید که آسمان بر زمین فرود آید این فلان مرد صالح است و نام مرا گفت آن
امیر خود را از اسب بینداخت و دست بریده مرا برداشت و ببوسید و در من
در آویخت و میگریست که مرا بحل کن گفتم من اول ترا بحل کرده‌ام دستی که گناه کرده
[illegible] و گفتم کدام مصیبت ازین عظیم‌تر که هم دست

بریده شدم و هم آن جوق حل زده برفت شیخ الاسلام گفت که مردی بوده
زهیر بن بکیر نام وی عالم بوده و صاحب تصنیفات وی گوید که پروردگاری مرا
موالی در چشم بنا آمدی و ایشان را کسی ندانستی مگر آنانکه باصل از عرب بودندی
شبی در خواب دیدم ازین طایفه حلقه حلقه و جوق جوق تا بدر آسمان مرا گفتند
ای پسر بکیر این همه که دیدی همه موالی‌اند از عجم در میان ایشان یک تن است از عرب
شیخ الاسلام گفت من سیزده ابو الخیر شناسم ازین طایفه همه موالی بودند و سید
آن جهانی و جنیدی را نام بر ابو الخیر تیناتی و ابو الخیر عسقلانی و ابو الخیر
حمصی و ابو الخیر مالکی و ابو الخیر حبشی ابو الخیر حبشی بسین ابو الخیر ست ابو الخیر
حبشی رحمة الله تعالی شیخ عمو و شیخ عباس بدیدار وی فخر میکردند وی بمکه مجاور
بوده وقتی شخصی در مسجد حرام آمد و گفت کجااند آنانکه جوانمردان میگویند
پس اشارت بصوفیان کرد و بر سبیل حقارت گفت جوانمردان اینان اند ساعتی که دست
شیخ ابو الخیر حبشی می آمد با هیبت و خشم تمام زردی بر روی وی پدید آمده آن
سخن را که آن شخص گفته بود دانسته بود پس گفت کیست آن که میگوید کجااند
جوانمردان جوانمردی باید تا جوانمرد ببیند و گویند که وی همانست که قبر وی
در ابرقوه است و نام وی اتیال بود و لقب وی طاوس الحرمین و کنیت وی ابو الخیر
غلامی بود حبشی مر بعضی خواجگان حلب را و در اوان بندگی نیز بندگی حضرت
حق سبحانه اشتغال تمام داشت همواره مر خواجه وی میگفت از من چیزی خواه و وی
هیچ نمیخواست روزی بروی الحاح بسیار کرد گفت اگر میخواهی مرا خالصاً لوجه الله
آزاد کن خواجه گفت من چندین سالست که ترا آزاد کرده‌ام و بحقیقت تو خواجه
بودی و من بنده پس خواجه خود را وداع کرد و روی ببغداد آورد و بقصد
زیارت بعضی مشایخ چون بانجا رسید او شیخ مشرق بر سر موت [illegible] چون سلام کرد

گفت وعلیک السلام یا ابا الخیر مشتاق بودیم ترا الفتی لست شنیدم که در حجاز
بان مستی فی خواهی شد و در صحبت مجاور حرمین شریفین زادهما الله تعالی
شرفا کرد و گفت مقصود تو اینجا حاصل خواهد شد شصت سال مجاور حرمین
کرد که هرگز از هیچ کس چیزی طلب نکرد وی گفته که شصت سال در مکه و مدینه
مجاورت کردم و محنتهای بسیار کشیدم هرگاه که خواستم که از کسی سوال کنم هاتفی
آواز داد که شرم نمیداری که رویی که بآن سجده میکنی آن را پیش غیر ما خوار گردانی
گفته اند هرگاه که بروضه مقدسه مصطفویه علی ساکنها الصلوات والسلام
در آمدی و گفتی السلام علیک یا رسول الله الثقلین جواب آمدی که وعلیک
السلام یا طاوس الحرمین وی گفته الحر من یجب علی نفسه حرمة الاحرار
علی العبد منه ولا یری به هم
والفتی من لا یری لنفسه استغناء عن احد وهم وی گفته که تجارت احرار است
و تواضع سود ایشان در سنه ثلث وثمانین وثلثمایه برفته از دنیا ابو الخیر
عسقلانی رحمه الله تعالی ببغداد آمد و چندگاه اقامت کرد و با مشایخ صحبت داشت
و از آنجا بیکی از دیهها برفت و متاهل شد و هم آنجا وفات کرد ابو الخیر حبشی
رحمه الله تعالی بادیه کعبه را بارها بر قدم توکل قطع کرد توفی بعد العشر والثلثمایه
ابرهیم بن شیبان الکرمانشاهی قدس الله تعالی سره از طبقه رابعه است کنیت وی
ابو اسحق است شیخ جبل بوده در وقت خویش و ویرا مقامات بوده در ورع و تقوی
که خلق از آن عاجز بوده از اصحاب ابو عبد الله مغربی بوده و ابرهیم خواص است از عبد الله
منازل پرسیدند که در وی چه گویی گفت ابرهیم حجة الله علی الفقراء واهل الاداب
والمعاملات در سنه سبع وثلثین وثلثمایه برفته از دنیا وی گفته هر که حرمت مشایخ
نگاه ندارد مبتلا شود بدعویهای دروغ و گزافهای بی فروغ گرفتار شود و بآن فضیحت گردد
و هم وی گفته که کسی در درویش گوید که تعلیم من باید که در وی نگاه نکند یعنی در صحبت

باید

باید که ترا ملک او نباشد وهم وی گفته که پدر مرا وصیت کرد که علم بیاموز از برای آداب
ظاهر و ورع را پیشه گیر از برای آداب باطن و دور باش از آن که ترا چیزی از خدای تعالی
مشغول گرداند که کم اند کسی که از وی روی بگرداند باز دولت آن یابد که روی
بوی آرد ابو زید مرغزی خراسانی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که خواجه
ابو زید مرغزی فقیه خراسان بود بحج میشد بکرمانشاهان رسید ابرهیم شیبانی را آنجا
یافت آن سال حج را بگذاشت و صحبت وی را لازم گرفت عمارت دل خود را و پس از آن
سه حج کرد چون خواجه ابو زید از دنیا برفت آن روز باران عظیم بود بیرون نتوانستند
برد در خانه دفن کردند بعد از بیست که باز بیرون برند چون خواستند که بیرون برند
در گور نبود شیخ الاسلام گفت که آن ولایت نه از فقه یافته بود که از آن پیر و صحبت
وی یافته بود ابرهیم بن احمد بن مولد الصوفی الرقی رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است
کنیت وی ابو اسحق است از کبار مشایخ رقه است و فتیان ایشان با ابو عبد الله
جلا و ابرهیم قصار رقی صحبت داشته در سنه اثنتین واربعین وثلثمایه برفته
از دنیا برادر وی ابو الحسن علی بن احمد ویرا پس از وفات وی بخواب دید گفت
مرا وصیتی کن گفت علیک بالقلة والذلة الی ان تلقی ربک وی گفته حقیقة
الفقر ان لا یستغنی العبد بشیء سوی الحق سبحانه وهم وی گفته که عجب می آید مرا از
کسی که بشناخت که ویرا راهیست بخداوند وی چون زندگانی کند با غیر او و حال
آنکه خدای تعالی میگوید وانیبوا الی ربکم واسلموا له ابرهیم الجیلی رحمه الله تعالی
از زمین کیل بوده پیری بزرگ است و باشکوه بوده این طایفه را وقت صافی داشته
شیخ ابو الازهر اصطخری گوید که ابرهیم کیلی بغم زاد عنی دمه بالا شد و ویرا زنی
کرد بوی مشعوف شد چنانکه چنانکه از بیقراری در دوستی وی از توحید وی
نتوانست خاستن وقتی با خود گفت این چیست که من در آنم اگر من باین حال بمیرم

دوم من کم باشم بشب برخاست و غسل کرد و نماز کرد و بزاری بر و گفت الهی توان او لی
که بودی در ان حال اول باز ده در ساعت نزابت گرفت و روز سیم را برفت
ابرهیم وی را دفن کرد و اسه وقت خود ستاد پای برهنه و سر برهنه بیادیه در آمد ابرهیم بن
دهستانی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که شیخ محمد قصاب بدامغان مرا
گفت که آن وقت که درین دیار اهل کلام بدید آمدند من ازان رنجه میبودم
برخاستم و بشیخ ابرهیم دهستانی رفتم که از وی بپرسم یعنی از مذهب و سخن ایشان
چون پیش وی رسیدم هنوز زبان از آن چیزی نگفته بودم مرا گفت محمد باز کرد
لا یعرفه احد غیر الله جز الله کسی نشناسد سخن ذوالنون است که العلم فی ذات
الله جهل شیخ الاسلام گفت که او نتوان شناخت نه نیز سخن او چون او را یقین آن و سنت
بشناسی او را باو بشناخته باشی یعنی شناخت تصدیقی و تسلیمی بعقل بحیلت او را
نتوان شناخت عقل مخلوق است بر همچون خودی دلالت کند هر که در او از وی باین
سخن گوید بپذیر که او خود گوید و عقل و قیاس خود مپذیر که ایمان سمعی است
نه عقلی ابرهیم سرغنیانی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی گفته که آنچه
گوش بدریابد علم است و آنچه فهم دریابد حکمت و آنچه باو بشنوی و باو دریابی
حیاتست ابرهیم نازویه رحمه الله تعالی کنیت وی ابواسحق است از مشایخ
نشابور است ابوحفص را دیده بود و با ابوعثمان حیری صحبت داشته و برادر قرب
شانی بوده است عظیم نام وی ابراهیم بن محمد بن سعید است اما از صورت نیکوی
وی و خوش خواندن وی را نازویه لقب کردند مظفر کرمانشاهی قدس الله
تعالی روحه وی از طبقه رابعه است از کبار مشایخ جبل است و از فقراء صادق
با عبدالله خراز صحبت داشته بود محمد بن زکریا از وی نیز در طریقت خود یگانه مشایخ
بود امام دعوی عیان شاه است شیخ الاسلام گوید که وی شعر دانسته بحث کرده

بو بسه یکی نماز کردی و سه یکی قران خواندی و سه یکی مناجات کردی بر خود
میزاریدی و این بیت میگفتی بیت قد لسعت حیة الهوی کبدی فلا طبیب
لها ولا راقی غیر الحبیب الذی شغفت به فعنده رقیتی و تریاقی وی گفته العارف
من جعل قلبه لمولاه و جسده لخلقه و هم گفته من صحب الاحداث علی شرط
السلامة والنصیحة اداه ذلک الی البلاء فکیف من صحبهم علی غیر شرط السلامة
و هم وی گفته باید که نظر تو در دنیا برای اعتبار باشد و سعی تو در وی بر حد
اضطرار و ترک تو مر او را بر سبیل اختیار از وی پرسیدند که فقیر کیست
گفت فقیر آنکه باو حاجتش نباشد شیخ الاسلام گفت از آن باو وی حاجتش نباشد
که همه او باشد و بس ابوالحسین بن بنان رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است
با ابوسعید خراز صحبت داشته و نسبت خود بوی درست کند در تیه بر فته
از دنیا ابوعثمان مغربی گوید که ابوعلی کاتب گفت که وقتی ابوالحسین بنان
در وجد و رقص بود و ابوسعید خراز برای وی دست میزد ابوالحسین بنان گوید
که همه خلق در باد یه نشسته باشند و من بر کنار نیل و هم وی گوید که بزرگ
ندارد و قدر دوستان الله را مگر بزرگ قدری بنزدیک وی ابوالحسین
بن هند الفارسی رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است نام وی علی بن هند القرشی
است از کبار مشایخ فارس است و علماء ایشان صحبت داشته با جعفر حذاء
و بزرگتر از وی چون عمرو بن عثمان و جنید و طبقه ایشان وی گفته هر کرا
خدای تعالی بر بساط قرب خود جای دهد و برا رضا و خشنودی دارد بهیچه
بروی کذارند زیرا که بر بساط قرب نی رضا و نا خشنودی نباشد و هم وی
گفته حسن خلق با الله تعالی بترک مشکایت است و با امرها و فرمانهای وی آنکه
نبستاد و طیبه نفس باز قیام نمای و با خلق نکوکاری و بر جباری و هم وی

کفته اجتهد ان لا تفارق باب سیدک بحال فانه ملجأ الکل فمن فارق ملک السدة
لا یری بعدها قرارا و لا مقاما و قال کنت من کریتی افر الیهم فیهم کرینه فلین لطر
شیخ ابو عبد الله خفیف کفته که شیخ ابو الحسین سند با جمعی در شیراز در کرمی
بود و من در سفر بودم کفته بود که نصیب ابو عبد الله بکذارید جماعتی عذری
کفته بودند دیکر باره کفته بود البته نصیب وی بکذارید بکذاشتند اتفاقا من
رسیدم در امدم و سلام کردم ابو الحسین سند برخاست و جامه در زیر
بغل کرفت و میکشت و میکوفت قلوب المومنین لا تکذب پس من کفتم هیچ
خوردنی دارید که من کرسنه ام انجه کذاشته بودند آوردند **ابو الادیان**
رحمة الله تعالی کنیت وی ابو الحسن است و نام وی علی و برا ازان ابو الادیان
کفتند که در همه دینها مناظره کردی و مخالفانرا بشکستی وی بصری است
در ایام جنید بوده و با ابو سعید خراز صحبت داشته عالم بوده و صاحب
لسان و برا غلامی بوده احمد نام وی کفته که روزی میان ابو الادیان و میان
مجوسی سخنی میکذشت ابو الادیان کفت که آتش باذن خدای تعالی کار میکند
و مجوس کفت نه چنین است که بطبع خود کار میکند و اکر چنانچه تو میکوئی
که آتش بفرمان خدای تعالی کار میکند بدین تو درایم اتفاق بران کردند که
آتشی برافروزند و ابو الادیان در میان آتش درود هیزم بسیار جمع کردند و آتش
عظیم برافروختند و مردم بسیار حاضر امدند چون هیزم تمام بسوخت اخکرها را
بر روی زمین پهن کردند ابو الادیان سجاده انداخته بود و نماز میکرد چون
سلام باز داد برخاست و بر بالای اخکرها برفت چون باخر رسید روی با مجوسی
کرد و کفت این کفایت است یا نوبتی دیکر درایم چون این سخن بکفت وی در هم
کشید و مجوس ... ... بزرگ ... در امد و ... الیدم در دهم
پزدی

پای وی آبله دیدم مقدار سپیدی کفتم شیخا این چیست کفت چون بر سر آتش میرفتم
غایب بودم چون باخر آتش رسیدم حاضر کشتم و آن سخن بکفتم و اکر این حضور در میانه
آتش بودی بسوختمی شیخ الاسلام کفت که هر کاه که وی بحج رفتی از خانه خود لبیک
زدی و از انجا احرام کرفتی و قتی از حج باز امد و زود لبیک زدن کرفت کفتند
مه دی مکن اکنون باز امدی باز لبیک میزنی کفت این بار لبیک نه حج را میزنم
که لبیک او را میزنم یک هفته بر نیامد که از دنیا برفت **ابو جعفر محمد بن علی**
النسوی المعروف بمحمد علیان رحمه الله تعالی از طبقه رابعه است از کبار مشایخ نشابور بوده
از جمله اصحاب ابو عثمان حیری محفوظ کوید که وی امام اهل معارف بود وی از
نسا قاصد ابو عثمان امدی به پرسیدن مسائل از وی و در راه آب و نان نخوردی
و خواب نکردی و بر طهارت رفتی و چون طهارت بشکستی بر فتی تا طهارت
نکردی شیخ الاسلام کفت اکر با ابو عثمان رفتی و ابودی طعام خوردن و بی
طهارت رفتن اما او نه با بو عثمان میرفت مقصود وی چیز دیکر بود وی کفته
هر که باختیار و خواست خود اظهار کرامت میکند وی مدعی است و هر که بخواست
وی بر وی کرامت ظاهر میشود وی ولی است و هم وی کفته چون دوست
نداری کسی را که هرکز از بر و احسان وی یک طرفة العین خالی نیستی چون دعوی
محبت کسی که یک طرفة العین در مقام موافقت وی نباشی و هم وی کفته هر که با غیر الله
تعالی آرام کیرد الله تعالی وی را فرو کذارد و هر که با الله تعالی آرام کیرد طریق آرام با دیکرانرا
بر روی ببرد **ابو سعید الاعرابی رحمة الله تعالی** از طبقه خامسه است نام وی احمد
بن محمد است بصری الاصل است بمکه ساکن شده بود عالم بود و فقیه و برا برای
این طایفه تصنیفهای بسیار است با جنید صحبت داشته و با عمرو بن عثمان و ابو
الحسین نوری و حسن مسوحی و ابو جعفر حفار و ابو الفتح حمال و قرین ... طبقه

چهارم در سنهٔ اربعین او احدی واربعین وثلثمایه برفته از دنیا در وقت خود شیخ بود شیخ الاسلام گفت که وی را لحن وصیت در نکتهای توحید سخن نیکو در اینجا گفته لا یکون قرب الا و بینهما مسافة نزدیکی نگویند تا مسافت نبود شیخ الاسلام گفت در قرب دو کانکی است یکی نزدیک بود بی چون یکی نزدیکی قرب بعد باشد تصوف بکانکی است وی گفته التصوف کله ترک الفضول والمعرفة کلها الاعتراف بالجهل وهم وی گفته لا یکون الشوق الا الی غایب شیخ الاسلام گفت داود طائی را گفتند که مشتاق کون من محرومم غایب مشتاق بود دوست من حاضر است وهم ابن الاحمر ایبی گفته است که الله تعالی بعضی از اخلاق دوستان خود بادشمنان داده تا بان بر دوستان وی تعطف میکنند و بان سبب دوستان وی می اسایند **ابو عمرو الزجاجی رحمه الله تعالی** از طبقه خامسه است نام وی محمد بن ابراهیم است و گفته اند نام وی ابرهیم است نیسابوری الاصل است صحبت داشته با ابو عثمان حیری و جنید و رویم و خواص گویند که چهل سال در مکه مجاور بوده در حرم بول نکرده و موی نینداخته تعظیم حرم را و نزدیک شصت حج گزارده بود ابو عمرو بجنید گوید که عیب بود مر مشایخ وقت چون کتانی و ابو الحسین مزین کبیر و صغیر و غیر ایشان از مشایخ حلقه میزدند و صدر همه ابو عمرو زجاجی بود و چون سخن رفتی وی حکم کردی و بوی حوالت کردندی پیوسته گفتی که من سی سال خلای جنید بدست خود پاک کرده ام و مان نجو میکرد در سنه ثمان واربعین وثلثمایه برفته از دنیا وی گفته لو انتقص من الیمنیة شی احب الی من ان امشی علی الماء بعضا کر از وجود بشریت من چیزی کم شود دوستر ازان دارم که بر اب بروم وهم وی گفته که مادر من بمرد وازوی پنجاه دینار میراث بمن رسید بقصد حج بیرون امدم بن بسیال رسیدم مرا شخصی پیش آمد و گفت با خود

جداری بآخود گفتم هیچ بهتر از راستی نیست گفتم پنجاه دینار گفت بمن ده همیانرا بوی دادم از اسبتم ده همیان یافت که گفته بودم گفت نسبتان که راستی تو مرا بگرفت پس از مرکب خود فرود امد که سوار شو گفتم نمیخواهم گفت چاره نیست والحاح بسیار کرد سوار شدم گفت من هم بر اثر تو میرسم سال اینده بمن رسید در مکه و با من می بود تا از دنیا برفت گویند که در موسم حج عجمی پیش وی امد که برات من بده که حج گزاردم و یاران تو مرا بتو نشان دادند که برات حج از تو بستانم شیخ سلامت صدر و سادگی وی را دید دانست که یاران با وی مزاح کرده اند بملتزم اشارت کرد و گفت انجا رو و بگوی یا ربی اعطنی البراءة ساعتی بر نیامد که آن عجمی باز گشت و بدست خود کاغذی و بخط سبز بران نوشته که بسم الله الرحمن الرحیم هذه براءة فلان بن فلان من النار **ابرهیم بن یوسف بن محمد الزجاجی رحمه الله تعالی** کنیت وی ابو اسحق است و الد ابو عمرو زجاجی است وی را در تاریخ مشایخ آورده اند از کبار اصحاب ابو حفص است در طریق ملامت و خلاف نفس صاحب مذهبست اروی حکایت کنند که گفته است فی خلاف النفس علی دوام الاوقات برکة وقد ساعدت نفسی مرة فی خطرة فما امکننی تدارکها الی سنین **جعفر بن محمد بن نصیر الخلدی الخواص قدس الله تعالی سره** از طبقه خامسه است کنیت وی ابو محمد است بغدادی است و خلد محلتی از بغداد است وی حصیر باف بود شاگرد جنید و ابراهیم خواص است و نابوری و رویم و سمنون و جریری صحبت داشته بود و با غیر ایشان از مشایخ وقت و عالم بود بعلوم این طایفه و صاحب جمع کتب و تواریخ و حکایات و سیر مشایخ بود وقتی گفته که دو دیست دیوان دارم از ان مشایخ و دو هزار پیر شناسم ازین طایفه وی گفته که عجایب عراق سه چیز است شطح شبلی و نکتهای مرتعش و حکایت من وی پیر شیخ ابو العباس نهاوندی است بغداد برفته در سنه ثمان

همیانرا

و اربعين و ثلثمايه و قبر وی بشونيزيه است نزديك قبر سری سقطی و جنيد شيخ
الاسلام گفت که من يك تن ديده ام که وی را ديده بود و از وی حديث داشت قاضی
ابو منصور هروی وی را ببغداد ديده بود وی گفته کمال الفتوة احتقار النفس و تعظيم
حرمة المسلمين و هم گفته کن شريف الهمة فان الهمم تبلغ بالرجال لا المجاهدات
و هم وی گفته که در بيت المقدس بودم ديدم که مردی همه روز خود را در عبايی
پيچيده بود ناگاه برخاست و روی باسمان کرد و گفت کدام را دوست ميداری
آنکه دو عبا و بالوده دهی يا آنکه قنديلهای خانه ترا در هم شکنم پس بجای خود باز گشت
و بخفت من با خود گفتم يا اين مرد روستايی است يا از اولياء الله است در ميان آنکه
من در فکر کار وی بودم ديدم که شخصی در آمد و با وی زنبيلی بزرگ و بر است و چپ
مينگريست تا وی را ديد آمد و بالای سر وی بنشست و گفت برخيز پس از زنبيل
دو عبا و بالوده بيرون کرد آن فقير بنشست و بخورد چندانکه خواست پس گفت
اين بقيه را بفرزندان خود بر آن شخص برخاست و برفت من در عقب وی برفتم و گفتم
بخدای بر تو که تو اين مرد را می شناختی گفت نه من هرگز وی را نديده بودم غير
از امروز چند روز بود که فرزندان من از من دو عبا و بالوده ميخواستند و من
مردی فقيرم و حمالی ميکنم گفتم هر گاه که خدای تعالی فتوحی رساند بکنم انچه ميخواهيد
امروز يکديناری کسب کردم و حوايج آنچه گفته بودند خريدم و بخانه آوردم
خواب بر من غلبه کرد بخفتم هاتفی آواز داد که برخيز آنچه پخته بمسجد برو پيش
آن مرد که خود را در عبا پيچيده و بنشسته که ما اين را برای وی ساخته ايم آنچه از
وی بماند بفرزندان خود آوردم از خواب در آمدم فرزندان آنرا پيش آوردند
تا بخوردم برداشتم و اينجا آوردم چنانکه ديدی شيخ الاسلام گفت که از جعفر خلدی
پرسيدند که عارفان کيانند گفت نه ما هم و ليکن از ايشان نشانها منهم

اگر

اگر ايشان ايشانند نه ايشانند شيخ الاسلام گفت که معمر نابلسی گفت که صوفی نبود
اگر بود صوفی نبود آن چنان است که وی گفت و آن نه بطاقت وی بود ندانم که
وی از که شنيده بود شيخ الاسلام گفت سبحان الله شگفت تر ازين که صوفی در جهان
نيست در هست نهان شخص در پيرهن روان و ميگويند کما و نه آن کالبد در دل
کم و دل در جان و جان در آن که زنده باشيست جاودان **شيخ ابو الحسن البوشنجی**
رحمه الله تعالی از طبقه خامسه است نام وی علی بن احمد بن سهل البوشنجی است از
جوانمردان خراسان بود ابو عثمان حيری را ديده بود و در عراق با ابو العباس عطا
و جريری صحبت داشته بود و در شام باطاهر مقدسی و بو عمرو دمشقی صحبت داشته
و با شبلی در مسايل سخن گفته بود و هو من اعلم مشايخ وقته بعلم التوحيد و علوم المعاملات
و احسنهم طريقة فی الفتوة و التجريد و کان خلقا دينا متعهدا للفقراء مات سنة
ثمان و اربعين و ثلثمايه از بوشنج بوده و بنشابور نشسته و طريقه صوفيان نيکو
دانسته و سفرهای نيکو کرده وی است که عهد کرده بود که هرگاه مرا احتلام افتد
چيزی بدهم بدرويش که آن از خلل افتد در لقمه يا انديشه نه مراست و وقتی
در باديه بود وی را احتلام افتاد شلوار را از پای بيرون کرد و بدرويشان
انداخت تا هر که برسد بردارد وفا کردن عهد را وی را پرسيدند که تصوف چيست
گفت اسم و لا حقيقة و قد کان قبل حقيقة و لا اسم ابو عثمان مغربی گويد که از وی
پرسيدند که ظريف کيست گفت الخفيف فی ذاته و اخلاقه و افعاله و شمائله من
غير تکلف ابو بکر رازی گويد که شنيدم که ابو الحسن فوشنجی ميگفت که مردم سه
گروه اند اوليا که باطن ايشان بهترست از ظاهر ايشان و علما که ظاهر و باطن ايشان
برابرست و جهال که ظاهر ايشان بهترست از باطن ايشان خود انصاف نمی دهند
و از ديگران انصاف ميطلبند و هم وی گفته ليس شيء الينا اشد من محب لسبب و غرض

بندار بن الحسین محمد بن المهلب الشیرازی رحمه الله تعالی از طبقهٔ خامسه است کنیت
وی ابو الحسین است از اهل شیراز است یا ارزنجان بوده و تربتش آنجاست عالم بوده
با اصول و ویرا در علوم حقایق زبانی است نیکو شاکرد شبلی است و با جعفر حذاء صحبت
داشته و شبلی قدر وی بزرگ میداشت استاد ابو عبدالله خفیف است و میان
ایشان مفاوضات است در مسایل بسیار در سنهٔ ثلث و خمسین و ثلثمایه برفته
از دنیا در آن سال که شیخ ابو کاتب برفته و شیخ ابو زرعه طبری ویرا غسل کرده
و وی گفته نه آزادیست که از یار خود برهی که از کجا می‌رهی و در چه کاری از وی
پرسیدند که تصوف چیست گفت وفا بعهد شیخ الاسلام گفت وفا بعهد آنست
که هر چه بر دل او بگذرانی آنرا بگوئی و فزع عیاری با صوفی گفت فرق میان ما و شما
آنست که هر چه ما بگوئیم بکنیم و شما هر چه بر دل گذرد بکنید شیخ الاسلام گفت که
مشایخ گفته اند که پیشین خاطر که بر دل گذرد از حق بود شیخ ابو الحسن جهضم
همدانی گوید که بندار ارزنجانی گفت که الله تعالی از معرفت چیزی به بنده دهد
از بندگان خود و آن بنده بموجب آن معاملت نکند آنرا از وی باز نستاند و بوی
و بوی بگذارد حجت را تا فردا با وی بآن حساب کند اما از مادتی باز گیرد و در زیادت ندیدم
شیخ الاسلام گفت هر که نه در زیادت است در نقصان است و این صعب است این
قوم را و هم بندار گفته من لم یترك الكل دیما فی حب الحق لا یحصل له الكل حقیقة
و هو الحق سبحانه ابو عمرو بن نجید قدس الله تعالی سره از طبقهٔ خامسه است نام وی
اسمعیل بن نجید بن احمد السلمی است جد شیخ ابو عبد الرحمن السلمی از جانب
مادر وی از کبار اصحاب ابو عثمان حیری است و آخرین کسی از ایشان که برفته از دنیا
وی در سنهٔ ست و ستین و ثلثمایه جنید را دیده بود و از کبار مشایخ وقت
خود بود و ویرا طریقتی خاص بود از تلبیس حال نگاه داشتن وقت و حدیث

کذشت کبرای ه

فراوان

فراوانی داشت و ثقه بود روزی ابو عثمان از برای خرج بعضی از ثغور مسلمانان
چیزی طلبید هیچکس هیچ نداد ابو عثمان تنگدل شد چنانچه در مجلس بگریست
چون شب در آمد ابو عمرو بعد از نماز خفتن کیسهٔ دو هزار درم در آنجا پیش ابو عثمان
آورد و گفت این وجه را در آنچه میخواستید صرف نمایید ابو عثمان خرم شد و ویرا
دعای خیر کرد چون بامداد شد و ابو عثمان بمجلس نشست گفت ای مردمان ما بابو
عمرو بسیار امیدوار شدیم که دو شنیده دو هزار درم بجهت ثغر مسلمانان آورد جزاه
الله خیرا ابو عمرو از میان مردم برخاست و بر سر جمع گفت آن از مال مادر من بود
و وی بآن راضی نیست آنرا بمن باز دهید تا بوی باز دهم ابو عثمان بفرمود تا آن
کیسه را آوردند و بوی دادند چون شب در آمد باز آنرا پیش ابو عثمان برد و گفت
جهد شود که این وجه را چنان صرف کنند که غیر ما کسی نداند ابو عثمان بگریست
وی گفته رب سکوت ابلغ من الکلام و هم وی گفته من کرمت علیه نفسه هان
علیه دینه و هم وی گفته ثمرة الاحسان و از وی پرسیدند که آن چیست
که بنده را از آن چاره نیست گفت ملازمة العبودیة علی السنة و دوام المراقبة
و هم وی گفته الانس بغیر الله تعالی وحشة عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الرازی
الشعرانی رحمه الله تعالی از طبقهٔ خامسه است کنیت وی ابو محمد است باصل از ری
بوده و در نشابور بزرگ شده با جنید و ابو عثمان و محمد بن الفضل و رویم و سمنون
و ابو علی جرجانی و محمد حامد و غیر ایشان از مشایخ قوم صحبت داشته و از
کبار اصحاب ابو عثمان بود و ابو عثمان ویرا بزرگ میداشت و ثقه بود در سنهٔ ثلث
و خمسین و ثلثمایه برفته از دنیا وی گفته که عارف بپرستد الله تعالی را بموافقت
خلق که وی کار کننده بود بر موافقت خالق و هم وی گفته که معرفت حجابی بر زده میان
بنده و الله تعالی و هم وی گفته که بدترین انست که بحجاب کرد [illegible] الله تعالی [illegible]

ثمرة الاحسان

[illegible]

وی گفته که شکایت وتنازود لی الی الله کی معرفت نباید **ابو الحسین السیروانی قدس الله تعالی سره**

نام وی علی بن محمد السیروانی است استاد ابو الحسین سیروانی صغیر است از سیروان
مغرب بوده است بزرگ بوده و بدمیاط نشستی شیخ ابو سعید مالینی آورده در اربعین
مشایخ که ابو الحسین سیروانی کبیر گوید که سهل عبد الله تستری گوید کل من لم
یکن حرکته وسکونه تقیدی به ظاهره ثم یرجع الی باطنه فقطع به وهم وی گوید
الرضاء فوق الموافقه مع ما بیده ومن الغیب وهوی از خواص طلب وصیت کرد
وخواص گفت الزم الفقراء فان الخیر فیهم **ابو الحسین القرافی رحمه الله تعالی**

نام وی علی بن عثمان بن نصر القرافی است وقرافه دهی است بمصر و گویند که وی
بدمیاط بوده شاگرد ابو الخیر تیناتی و ابو الحسن الصایغ الدینوری است صد و ده
سال عمر وی بوده در سنه ثمانین وثلثمایه برفته از دنیا شیخ الاسلام گفت که
قرافی یگانه دنیا و بی نظیر بود در وقت خویش وبی حادا النظر حاضر الوقت
بود با عام سنی بود و با خاص عارف و در خود مسجد بود دوستان خودکم شیخ
الاسلام ملبز عمده تن از مشایخ متلونین اختیار کرده بود شیخ ابو الخیر تیناتی
و قرافی وحصری و علی سبلار صیرفی و نصرابادی و سیروانی صغیر و نهاوندی
و قصاب و خرقانی و طاقی و میگفت اینها خداوند وقتند قرافی در کشتی احتساب
کرد دست و پای او ببستند و در آب انداختند چون وقت نماز شد وی را در صف
اول دیدند جامه وی تر نا شده شیخ الاسلام که زنده اورا کسی نکشد که وی
بروح دیگر زنده است شیخ الاسلام گفت که سید السادات قرافی گوید که چون ترا
چیزی دهند بخلاف شریعت واجب بود که بنهان داری **ابو سلیمان نیلی رحمه
الله تعالی** شیخ الاسلام گفت ابو سلیمان نیلی بقرافی آمد و بوسه بر سر قرافی داد
و ابو سلیمان نیلی محتشم خلق جامه بود گریست و گفت ابا سلیمان ترا بس خلق جامه می بینم

امادر میان دو ابروی تو حکومت می بینم درخشت زبرسر می نهی اما حاکمی در آن میان
بعد از آن وی را پس از صوفی کری بمغرب حاکم کردند ابو بکر دقی بقرافی آمد وی را گفت یا
با بکر اکنون میگویند که مجرد تر جهان تویی من ترا در میان دو کهواره می بینم پس از آن
چندان بر نیامد که زنی خواست وی را دو فرزند آمد در میان دو کهواره نشسته
بود و سخن قرافی را یاد میکرد قرافی را در فراست عجایب بسیار است **ابو سلیمان خواص
مغربی رحمه الله تعالی** از این طایفه است از مشایخ مغرب وی است که وقتی در کرستانی
میشد بر خری نشسته مگس خر را میگزید خر سیت و پای وی درد میخت کز آمد و افگار شد
چوبی بر سر خر زد خر روی باز پس کرد و بزبان فصیح گفت ده که بر دماغ خود میزنی وهو
من اقران ابی الخیر و مات بدمشق **ابو القاسم النصرابادی قدس الله تعالی روحه**

از طبقه خامسه است نام وی ابرهیم بن محمد بن محمودیه است مولد و مقام وی
نشابور بوده است شیخ اهل اشارت و حقایق و لسان تصوف بود در زمان خود
عالم بوده بانواع علوم از حفظ سنن و علم تواریخ و مختص بعلوم حقایق شاگرد ابو بکر
شبلی است شبلی و واسطی را دیده بود و با ابو علی رودباری و مرتعش و ابو بکر
طاهر ابهری و غیر ایشان صحبت داشته آخر عمر بمکه رفت ابو عثمان مغربی بدیدن
وی آمد و بطیبت با وی گفت مکه چه جای تست وی گفته بلکه چه جای تست
جای معنت بسی بر نیامد که سببی افتاد که ابو عثمان نیشابور آمد و آنجا برفت و نصر
ابادی بمکه مجاور شد و هم آنجا برفت در سنه اثنین وسبعین وثلثمایه شیخ الاسلام
گفت که اسمعیل بسر نصرابادی گفت مرا که وی گفت اذا بدا لک شیء من بوادی
الحق فلا تلتفت بها الی الجنة و لا الی النار و لا تخطرهما ببالک و اذا رجعت عن ذلک
الحال فعظم ما اعظمه الله تعالی وهم وی گفت الراغب فی العطاء لا بمقدار لهو آثار
فی المعطی عزیز **ابو بکر رازی رحمه الله تعالی** نام وی محمد بن عبد الله الرازی

است بنشابور بوده از کبار مشایخ خراسانست مرزوق بوده از لقاء مشایخ اسلام
ابو عبد الرحمن سلمی است و سلمی تاریخ خود بنام وی کرده شاگرد ابوبکر سکندی
است شیخ الاسلام گفت که ویرا وقتی بود عظیم و قبول انشابور در کار وی کردی
مبتلا شد ویرا بری متهم کردند و مهجور ساختند آخر معلوم کردند بخلاف
آن بود ویرا دیگر بار قبول پدید آمد روزی در جامع نشسته بود شیخ علی بندار
صیرفی با وی گفت ایها الشیخ این چه بود که واقع شد وآن از کجا افتاد ترا گفت
ای پسر اگر عزم ابرهیم و صدق و یقین موسی و عصمت عیسی و همت و صبر احمد
عهدی صلوات الله علیهم اجمعین کسی را بود و نگاه داشت وی نبود چون باد فتنه
جهد همه را باد ببرد و مرد در میان آن بود شیخ الاسلام گفت که کسی ابوبکر رازی
را گفت که در سماع چگویی گفت بس فتنه آمیز است و طرب انگیز خویشتن را از
فتنه گوش میدار گفت نه مشایخ آن کرده اند گفت درست بداران وقت که وقت
تو چون وقت ایشان شود تو هم چنان کن ابو بکر فالیزبان رحمه الله تعالی از بخارا ست
بزرگ بود جنید را دیده بود و عمر وی دراز کشید شیخ الاسلام گفت که شیخ
عمو با من گفت که در سنه سبعین و ثلثمایه بخارا رسیدم بزیارت شیخ
ابو بکر فالیزبان ویرا طلب کردم خانه بود چهار در داشت وی در آنجا بود
پیش وی در آمدم و سلام کردم مرا بنشاند و سفره آوردند نان بود جوز و تمر
من گرسنه بودم دست دراز کردم و میخوردم در میان خوردن بوی نگاه کردم
وی میگریست من دست باز کشیدم مرا گفت بخور که من از شادی می گریم که ابو القاسم
جنید مرا گفت زود زود بود که این سخنان چنان شود که در کوی صد حجره بود
در یکی از آن دو حجره ازین سخنان بود و در آن دیگر نبود آنکس را که نکند که از آن
حجره بآن حجره آید و ازین سخنان شنود اکنون که از همه کیسه بخارا می آید طلب

اینکار

این کار هنوز این کار نیکیست ابو الحسین الحصری رحمه الله تعالی از طبقه خامسه است
نام وی علی بن ابرهیم البصری است باصل از بصره بوده و ببغداد نشستی شیخ عراق
است شیخ سلمی گوید که کس ندیدم از مشایخ تمام حال تر از وی و نیکو زبان تر و بزرگ
سخن تر از وی لسان الوقت بود و یگانه مشایخ بعلم توحید مخصوص بود و کس
در توحید و تقریر چون وی نگفتی حنبلی مذهب بود شیخ الاسلام گفت که وی
شاگرد شبلی است و شبلی را نخود جز وی شاگرد نبوده سخن شنوان بسیار بودند
که سخن شنیده اند از وی اما این حدیث جداست یعنی میراث شبلی وی گرفته
بود و حصری را استاد جز شبلی نبود و شبلی در کار وی در فرا بود و ویرا گفتی
انت دیوانه مثلی منی و نبیک تالیف ازلی حصری و ابو عبدالله خفیف هم تای
یکدیگر بودند ابن خفیف بالت تر بود و حصری بباطن تر شیخ الاسلام گفت که شیخ
عمو حصری را دیده بود وی گفت که من حصری را دیده ام در سنه احدی و سبعین
و ثلثمایه بمکه شدم گفتم چون باز گردم بزیارت حصری و ابو عبدالله خفیف شوم
همان سال خبر بمکه رسید که حصری ببغداد و ابو عبدالله خفیف بشیراز برفتند توفی
الحصری رحمه الله تعالی یوم الجمعة من شهر ذی الحجه سنه احدی و سبعین و ثلثمایه
وی گفته الصوفی لا یرجع فی اثر علیه و لا یقرنه فراد وهم وی گفته الصوفی
الذی لا یوجد بعد عدمه و لا یعدم بعد وجوده و هم وی گفته سحرگاه مناجات
کردم و گفتم الهی از من راضی هستی که من از تو راضیم ندا آمد که ای کذاب اگر تو
از ما راضی بودی رضای ما طلب نکردی ویرا گفتند ما را وصیتی کن گفت علیکم
فاق الامر بالانفراد ثم ترزون المشایخ فی المعارف ثم تنفقون علی التفرید
باسقاط الحدثان و هم وی گفته وقتی که اوقات و انفاس بر من تنگ و شوریده
حیز طلب راحت خویش نکنم مگر از فرا یاد آوردن انفاسی که پیش ازین بر من گذشته

است در وقت صفای انس و مودت بی امیرش که در بیتها و این بیت خوانده است
ان دهرا یلف شملی بسلمی لزمان یهم بالاحسان ابو الحسین بن سمعون رحمة
الله تعالی نام وی محمد بن احمد بن اسمعیل بن سمعون است و کان یلقب بالناطق
بالحکمة از مشایخ بغداد بوده او در زمانی است نیکو درین علم مذکری کردی
شیخ ابو بکر اصفهانی خادم شبلی گوید که روز جمعه در مسجد جامع پیش شبلی
نشسته بودم ابو الحسین بن سمعون کودک بود در امد کلاهی در غایت تکلف
بر سر نهاده بر ما بگذشت و سلام نکرد شبلی از پس پشت وی نظر کرد و گفت
یا ابابکر میدانی که خدای تعالی را چه ذخیرها است درین کودک یکی ازین طائفه
گوید که در مجلس که ابن سمعون بودم و یکی ازین طایفه در پای منبر وی
نشسته بود ناگاه خوابش در ربود ابن سمعون از سخن باز ایستاد چندانکه
بیدار شد ابن سمعون باوی گفت که رسول الله صلی الله علیه وسلم بخواب دیدی
گفت آری گفت من هم ازین سبب از سخن باز ایستادم تا خواب بر تو نشورانم
و از آنچه دران بودی بدیده نشوی ویرا گفتند که مردم را بزهد و ترک
دنیا میخوانی و خود بهترین جامها میپوشی و خوشترین طعامها میخوری
چون نیست این گفت وقتی که حال تو با الله تعالی چنان باشد که می باید نرمی جامه
و خوشی طعام زیان ندارد شیخ الاسلام گفته که من با ابو الحسین بن سمعون
نه بینم که استاد من حصری را می نجایید و هم که ترا استاد ترا بنجد اردوتو
ازوی بخشناشی سلک بهاز تو بود شیخ الاسلام گفت که ابن سمعون صاحب
کلام بوده و حصری صاحب درد ابن سمعون گفته که هر سخنی که از ذکر خالی است
لغو است و هر خاموشی که از فکرت خالی است سهو است و هر نظر که از عبرت خالی است
لهو است توفی ابن سمعون سنه ستا وسبع وثمانین وثلثمایه و پیرا چون وفات کرد

در سرای

در سرای وی دفن کردند و بعد از چهل و نه سال خواستند که بگورستان نقل کنند کفن
وی همچنان تازه و نو بود و از کهنگی و فرسودگی بران نبود ابو نصر خباز و ابو الحسن
سوهان ازنی رحمهما الله تعالی شیخ الاسلام گفت از مشایخ کازرگاه تن
قدیم ترند یکی شیخ ابو نصر خباز مردی بزرگ بود نو مجاز شاگرد وی بحج میرفتند
بزیارت حصری شدند حصری از ایشان خواست که چیزی خوانند اگر توانید
یکی از ایشان آواز برآورد حصری بیقرار گشت در سماع گفت لمثل استماع ابا نصیت
باز گردید و گفت نه شما شاگردان ابو نصر خباز ید بران گروه پیری گفتند آری گفت
بی دستی راز پیش وی بیرون آمده اید باز گردید و نزدیک وی شوید که باز گشت
بسلامت افتاد و هر که برفت بسموم بسوخت و بعرفات نرسید و دیگری از مشایخ
کازرگاه شیخ ابو الحسن سوهان ازنی بود که در مسجد جامع مینشستی شیخ الاسلام
گفت که شاگرد وی با من گفت که معلم ما شب رمضان سجده کردی و تا صبح بر آمدی گفتی
و میگفتی خداوندا آن روزه که داشتم برای تو و آن حج و نماز که کردم و آن قران که
خواندم از همه توبه میکنم مرا ایمان میباید وفرا پذیر شیخ احمد حرانی رحمه الله تعالی
وی آنست که شبانه روز در مکه مجاور بود بر یک نهاری و آن وقت که برخاست
نهار بود وی گفته که شیخ ابو الحسن معتمر میگوید که با حصری نشسته بودم
مردی ویرا گفت مرا وصیتی کن گفت افزون همتان و جهم رقی حاضر بود گفت
یا شیخ دور افکندی ویرا حصری گفت اکیل علیه کما کان علی خیانه که برن
بنمودند بر وی نمودم جهم رقی رحمة الله تعالی هو من معاصری الفتیان
والمشایخ و کان من القراء الصادقین و کان مستهترا بالسماع والهائم فی
المسجد بن شیخ الاسلام گفت که جهم رقی مجرد گرمابه بود بیرون امد و مردمان را
گفت بیرون آیید همه بیرون آمدند در وقت فرود آمد و همه وی بود که زرکی

شخصی پیش وی بتکلف رقص میکرد وی برخاست سه در میان دو پای آن شخص
کرد و ویرا برداشت و از دیوار بدیوار دیگر باز میزد تا از هوش ببرد ویرا ابو الحسن
الازدی رحمة الله تع بزرگی بوده ازین طایفه در ایام حصری و ابو عبد الله رود
باری و ابن خفیف همه مشایخ وقت وی را بزرگ می بوده و قبر وی اینجاست از وی
پرسیدند که وفا چیست گفت اینجا از آن باز آمدی یا آن بار آمدی یا باز نگردی
گفتند این خود علم است آن خلق چیست گفت آنکه بدانی که از بهر چه آمدی
ابو عبد الله بن خفیف الشیرازی قدس الله تعالی سره از طبقه خامسه است نام وی
محمد بن خفیف بن اسفکشار الضبی است شیرازی بوده و مادر وی از نیشابور است
در وقت خود شیخ المشایخ بوده و ویرا شیخ الاسلام میخوانند شاگرد شیخ
ابو طالب خزرج بغدادی است رویم را دیده بود و با کتانی و یوسف بن الحسین
الرازی و ابو الحسین المالکی و ابو الحسین المزین و ابو الحسین الدراج صحبت
داشته و با طاهر مقدسی و ابو عمرو دمشقی و عمر ایشان بیش از همه مشایخ بزرگ
بوده عالم بوده بعلوم ظاهر و علوم حقایق شیخ الاسلام گفت هیچکس را درین علم
چندان تصنیف نیست که ویرا اعتقاد پاک و سیرت نیکو داشته شافعی مذهب
بوده در سنه احدی وثلثین وثلثمایه برفته از دنیا شیخ الاسلام گفت که از وی
دو سخن دارم که گر کنند اگر باز گویند یکی آنکه از وی پرسیدند که تصوف چیست
گفت وجود الله فی حین الغفلة و دیگر آنکه از وی پرسیدند که عبد الرحیم اصطخری
چرا با سگبانان بدشت میشود و قیامی نبود گفت تخفف من ثقل ما علیه گفت
میشود تا از آنکه در اندرون دمی زند تا از بار وجود سبکتر گردد شیخ الاسلام
گفت که دو وجی یا ارزد سو که دم وجود فروشکستن و صدمت بود که در آن
حول مرد برسد و انشد الغیرو ارید لانسی ذکرها فکانما تمثل لی لیلی بکل مکان

شیخ

شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که روزی زنی پیش من آمد که در فلان جای زنی
دیگر است از روستاء نواحی شیراز و از شیخ سوالی دارد و نمیتواند که خود بیاید
شیخ گفته که من بنزدیک وی رفتم گفت ما را قصهٔ عجیب واقع شده که در صحرا
آن مانده ایم در قبیله ما کودکی بود دو روز افطار نمیکرد و با کسی سخن نمیگفت
و گوسفند میچرانید از میان ما بیرون میرفت و گوسفندان را سر میداد
و بیک جانب میرفت و نماز میکرد درین روزها بیمار شد از برای وی در بیرون
قبیله سایه ترتیب کردیم و در آنجا بخسبید ناگاه در میان روزی که مردان
قبیله در حوایج خود پراکنده شده بودند دیدیم که از روی زمین بلند شد و در هوا
میگشت چنانکه آسیا بگردد و مادرش چون آنرا بدید بدوید تا ویرا بگیرد بوی
نرسید وی بالا میرفت و ما بوی مینگریستیم تا در هوا از نظر ما غایب شد مردان قبیله را
خبر کردیم و پراکنده شدیم گفتیم شاید که در میان این کوهها و وادیها افتاده باشد هیچ
جا از وی اثری نیافتند شیخ گفته است که من متامل شدم آن زن گفت شاید که
این را از من باور ندارند جماعتی زنان آن قبیله را آواز داد و همه بران موجب
گواهی دادند شخصی در آن مجلس که شیخ این حکایت میکرد گفت ایها الشیخ
این میتواند بود شیخ گفت ای نادان اینجا کسی هست که منتظر این معنی میباشد
وهم شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که نوجوانی از خراسان همراه حاجیان بشیراز
آمد و بیمار شد بیماری سخت و پیش ما مردی صالح بود زنی داشت صالحه آن جوان
را بخانه وی فرستادم تا خدمت و رعایت وی کنند ناگاه روزی آن مرد آمد
رنگ وی متغیر شده و گفت عظم الله اجرکم که آن جوان در گذشت گفتم رنگ
تو متغیر چراست گفت دوشینه آن جوان ما را گفت امشب حاضر من باشید
که امشب میترسم از عجوز عجوز در آن گفتم او را شب تو واقف وی بالش و بعد از آن مرا

بیدار کن و تو در خواب شو چون آن عجوزه مرا بیدار کرد من تا سحر علیت خالکی
میکردم مرا خواب در ربود ناگاه کسی آواز داد که در خواب میشوی و خدای تعالی
در سرای تو نزول کرده است از خواب در آمدم بر خود لرزان و در سرا آواز
حرکتی و روشنایی عظیم و آن جوان در نفس آخر جنبش و بر پای شانید مرو دست
و پای وی دراز کردم و جان بداد آن مرد را گفتیم این سخن را بکس مگوی و تجهیز
و تکفین وی مشغول شدیم ابو الخیر مالکی رحمة الله تع نام وی بندار بن یعقوب
المالکی است از بزرگان مشایخ بوده و انواع علوم جمع کرده بود شیخ ابو عبدالله
خفیف گفته است که بجوانی روزه میداشتم و وصال میکردم شب در مسجد جامع
میبودم و برای من یک قندیل میداشتند اتفاقا شبی باران آمده بود و چراغ
مرده یکی در را کوفتن گرفت خادم جواب نداد من ترسناک شدم فرمودم باز کردم
دیدم که ابو الخیر مالکی است در آمد و بنشست من از هیبت وی نپرسیدم ازار باز
کرد و طعام بر آن گفت بخور که من در خانه خود بودم این را پیش من آوردند
نتوانستم که بخورم از هیبت وی نتوانستم گفت که در وصالم با وی چیزی خوردم
چون فارغ شدیم گفتم ایها الشیخ سوالی دارم گفت بگوی گفتم متی یصفو العیش
مع الله قال اذا ارتفعت المخالفة من ازین سخن تعجب کردم چون بامداد شد
آنرا با مشایخ گفتم تعجب کردند گفتند میخواهیم که از وی بشنویم از وی پرسیدند
گفت ما یجری باللیل لا یذکر بالنهار و بآن اقرار نکرد ابو بکر الشعرانی رحمه الله تع
شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است ما رایت زاهدا متخلیا من الدنیا اصدق طاهرا
من ابی بکر الشعرانی روزی قصد زیارت وی کردم در اصطخر و شب بر وی
در آمدم گفت یا ابا عبدالله امشب ببرکت صحبت تو طعامی بهشت خواهیم خورد
پس برخاست خیکی [illegible] برداشت و بر بار نهاد پاره گوشت قدید خشک کرده داشت

در

در دیگ انداخت و آب در وی بریخت و اندکی نمک در آنجا افکند و دیگ را بر جوش
آورد و با وی در آن رباط دیگری میبود وی را گفت هیچ نان پاره داری
گفت آری و چند پاره نان آورد آن را ثرید کرد و از شوربای آن دیگ بر آنجا بریخت
و گوشت را بر روی آن نهاد و گفت بخور من از آن ثرید میخوردم و وی میگفت
گوشت بخور پاره از آن گوشت گرفت تا مرا لقمه دهد گفتم نمیخواهم گفت شاید
تو فلان و فلان طعام خواهی آن فردا خواهد بود شهر در آئیم و همه آنها را
برای تو بگیریم چون بامداد کردم شهر در آمد فقرا جمع شدند و طعامی
حاضر کردند چیزی از آن طعام بر گرفتم و بوی در آوردم گفت بگوی چه کار کردی
گفتم هنوز چیزی نخورده ام از تو التماس میکنم که با من طعامی خوری با هم طعام
خوردیم من سیر از روان شدم ابو محمد العقایدی رحمه الله تعالی وی یکی از
استادان ابو عبدالله خفیف است وی گفته که کم کز کاسبی که حقیقت کسب را
رعایت کند چون ابو محمد عقایدی ندیدم هر روز نیم دانگ کسب میکرد و قوت یکی
از آن بود دو حبه را بخاله میخرید و آن دو نان میپخت بیکی افطار میکرد
و یکی را صدقه میداد و هم وی گفته که روزی بروی در آمدم پیش وی جزوی
بود که موش پاره کرده بود گفتم این چیست گفت این را موش پاره کرده است و من نیز
از موشان بتنگ آمده ام شبها سر و روی من بر میروند گفتم چرا چراغ روشن نکنی
گفت چهل سالست که چراغ روشن نکرده ام که از حساب آن میترسم که از حبه
باید تا میسر شود همه را حسابست جعفر الحذاء قدس الله تعالی روحه
کنیت ابو محمد صحب الجنید و من طبقته و کان الشبلی یذکر مناقبه و یقول
تفضلوا از بندار بن الحسین آرند که گفته است مردی که عالم تر از جعفر حذاء
ندیده ام و وی نزدیک من برتر از شبلی است و هم شبلی گفته است که وی محض

بود شخصی بر وی در آمد در لباس صوفیان وی گفت با طیبهای این طایفه خراب شد
ایشان ظاهرهای خود را بیار استند توفی سنه احدی و اربعین و ثلثمایه و قبر
وی در شیرازست شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که روزی مومل جصاص
مرا گفت برو و ببین که جعفر حذاء را چه حالست بر وی در آمدم دیدم که بر بوریا
نشسته و گرداگرد وی بالشها نهاده و جامه شیرازی در بر و طاقیه بر سر و سخت
در غایت خوبی سلام کردم و بنشستم وی مرا پرسید و من ویرا پرسیدم هنوز نشسته
بودم که حمال در آمد و ادوات طبخ در آورد برخاستم که بدر آیم گفت بنشین
تا بهم چیزی خوریم گفتم نیت روزه کردم بیرون آمدم چون پیش مومل رسیدم
گفت چون دیدی جعفر را چنانکه دیده بودم گفتم مومل دست بر آورد و گفت خدا ما را
سلامت و عافیت ارزانی دار چون مدتی از آن بگذشت باز مومل مرا گفت برو و بر
جعفر در آی و حال وی را ببین برفتم و بسرای وی بر آن در آمدم و جعفر را طلب
کردم گفتند در خانه است سه روزست که هیچ نخورده و نیاشامیده بان خانه
در آمدم و ویرا دیدم روی بر خاک نهاده و در برجامههای کهنه بر وی سلام
گفتم سر بر داشت و همه اطراف روی از اشک تر گفت یا با عبدالله حال
چگویم چون می بینی با وی رفق و تلطف کردم اندک تسکینی یافت اهل منزل
گفتند سوگند بخدای بر تو که ویرا طعامی بخوران که سه شبانروزست که هیچ
نخورده بسیار جهد کردم تا ویرا اندک سویقی خورانیدم چون پیش مومل آمدم
گفت چون دیدی جعفر را انچه دیده بودم گفتم مومل گفت اگر ان شعر در
توقف داشتی بدین مبتلا نشدی هشام بن عبدان رحمه الله تعالی کنیت وی
ابو محمد ست شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که چون هشام بن عبدان در نماز
می ایستاد و برا و وجد و حال می گرفت و در محراب پس و پیش می رفت و قرآن میخواند

کاه

کاه بودی که از حسن نماز وی یهود و نصاری و مجوس جمع شدندی و نظاره
وی کردندی ویرا بزکی گوسفند بود که شیر وی خوردی ویرا بر میداشت و برای
چرانیدن بصحرا می برد روزی هشام در خواب رفته بود چون بیدار شد دید
که در زراعة شخصی در آمده است و میچرد ویرا پیش صاحب زراعة برد و گفت
ویرا بستان که زراعة ترا خورده است صاحب زراعت گفت من ترا بحل کردم
گفت مرا بآن حاجت نیست هر چند جهد کرد قبول نکرد بگذاشت و برفت شیخ ابو
عبدالله خفیف گوید که روزی با هشام در دعوتی بودیم صاحب دعوت یک جام
حلوا آورد و پیش شیخ نهاد که شیخ بخورد گفتیم که نصیب ما هم بده گفت مرا اذن نکرد
که شما را بدهم هر چند گفتیم فایده نکرد از پیش وی بر بودیم و بخوردیم هشام را
وحشتی و حیرتی رسید که یکسال از نماز باز ایستاد و مردم ویرا تکفیر میکردند
و قصه وی بمشایخ مسجد جامع رسید روزی همه بر وی در آمدند و ابن سعدک
محدث با ایشان بود گفته مرا می شناسی گفت آری تو ابن سعدانی گفت چرا نماز
نمیگزاری هشام گفت مرا عارضی چند روی می نماید و مانع من میشود از نماز
گفت مثل چه خاموش گشت و هیچ جواب نداد از شیخ ابو عبدالله خفیف پرسیدند
که سبب چه بود که هشام نماز نمیکرد گفت پیوسته مطالع غیب میکرد امر غیبی
بر وی غالب آمد در مقام حیرت افتاد و از اعمال ظاهری باز می ماند روزی
مشایخ در مسجد جامع جمع شدند و هشام را حاضر کردند که شنیده ایم که تو
بمشاهده قایلی و هر که باین قایل است ویرا توبه می باید داد یا ادب می باید کرد
هشام گفت مرا تلقین توبه کنید تلقین کردند توبه کرد روز دیگر باز آمد
آمد و در برابر مشایخ بایستاد و گفت گواه باشید که من از توبه دی روزه
توبه کردم مشایخ برخاستند و پای وی بگرفتند و می کشیدند تا از مسجدش

بیرون کرد چند ابو محمد رحمة الله تعالی از نواحی شیراز است و از اصحاب ذو النون
مصری شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که ابو محمد گفته که از فسا به عزیمت
شیراز بیرون آمدم و با قافله سلطان و اتباع وی همراه شدم چون افعال و اقوال
ایشان را مشاهده کردم حد دست خود بر ایشان آن کار کردم و ایشان را دشمن گرفتم
و قصد کردم که از ایشان مفارقت کنم ناگاه آوازی بر آمد که شکر قاید گم شده
است قاید سوگند خورد که همه قافله را تفتیش کنید تفتیش کردند همچنین من
ماندم گفتند همه قافله را تفتیش کردند هیچکس باقی نمانده است مگر این شیخ
و مثل وی را کسی چون متهم دارد قاید گفت من سوگند خورده ام از این جاره نیست
مرقع مرا بالا داشتند آن شکر بر میان من بود گفتم والله مرا بدین علم نیست قاید
گفت این از دزدی عظیم ترست بعد از آن گفتند با وی چه می باید کردم کسی
چیزی گفت قاید گفت این از دزدی عظیم ترست بعد از آن گفتند با وی چه
می باید کردم کسی چیزی گفت قاید گفت وی را بر سر قافله بنشانید تا هر که در
قافله است یک یک بر وی بگذرند و در روی وی تف کنند و سرزنش کنند
بعد از آن وی را بگذارید و همراه مکنید همچنان کردند و مرا بر جای من بگذاشتند
و برفتند و قصه خلاء پاک کرد ابو حفص و رسیدن ابو مزاحم که پیش
گذشت در مقامات شیخ ابو عبد الله خفیف بنسبت بشیخ ابو محمد کرده است نه
بشیخ ابو مزاحم عبد الرحیم اصطخری رحمه الله تع کنیت وی ابو عمرو ست
سفر حجاز و عراق و شام کرده بوده و با رویم صحبت داشته و سهل بن عبد الله
تستری را دیده بود طریقت وی ستر و اظهار شطارت بود جامهای شاطرانه
می پوشید و سگان داشت که شکار میبرد و کبوتران نیز داشت شیخ ابو عبد
الله خفیف گوید که چون بر رویم در آمدم مرا از حال عبد الرحیم اصطخری سوال
بسم الله الرحمن
کرد

کرد گفتم در همین سالها از دنیا برفت گفت خدای بر وی رحمت کناد با بسی از این
قوم در کوه لکام و غیر آن صحبت داشتم از وی صابرتر ندیدم گویند که وقتی
بصید بیرون رفت شخصی پنهان از وی در عقب وی برفت چون بمیان
کوهها رسید سگان را بگذاشت و دراعه بلخود داشت در پوشید و بر پای بایستاد
و بذکر خدای تعالی مشغول شد آوازی در کوه بر آمد که مرا تصور آن شد
که هیچ حجر و شجر نیست و هیچ جانداری نیست مگر که بموافقت وی ذکر میگویند
گویند که در خانه وی یک پوستکاو بود که شلغمها نیز بر آنجا گذاشته بودند
چون تابستان در آمدی شلغمها را بگرفتی و آن پوست را بعضی سرا کستردی
و چون زمستان شدی در خانه کستردی جعفر خدا گفته است که با اصطخری رفتیم
تا عبد الرحمن را زیارت کنم چون بسرای وی رسیدیم دیدیم که خراب شده است
بروی در آمدم دیدم که در زاویه خانه نشسته با کهنه خرقه و بر روی بلائیه
که حیران شدم و ترحم کردم مرا گفت ترا چه شد گفتم و بچه حالی می گذری از
جای خود برخاست و ببالای سرا فرود آمد و سنگی عظیم بود برداشت و بر بام
برد و گفت برخیز ای قوی و این را فرود آر من عجب ماندم گفت امروز هفته
روزست که هیچ نخورده ام بیرون رو و هر چه توانی بیار شاید که مرا اشتها آید و با تو
بخورم من بیرون رفتم و از هر چه در بازار یافتم چیزی آوردم و پیش وی بنهادم
در آن نگریست گفت بنشین و بخور شاید که مرا رغبت شود بنشستم و برغبت
خوردن گرفتم در میان آنچه آورده بودم یک خربزه بود اثر آن ندیدم گفت از آن
بارگکی بمن ده بوی دادم دندان در آن زد و خاییدن گرفت نتوانست که فرو
برد بینداخت و گفت بردار که در بسته شده است وی را از پدر بیست هزار درم
میراث رسیده بود در ذمه قومی بود ایشان را گفت ده هزار بمن بدهید و ده دیگر

سماع را بجل کردم بوی دادند از ادر تو بره کرد شب و برا وسوسه تشویش داد
کاهی میکفت بان تجارت کنم و سود انرا بر فقرا نفقه کنم و کاهی میکفت در خانه
نهم و روز بروز انرا نفقه کنم در میانه شب برخاست و تو بره را بربام
برد و مشت مشت میکرفت و بهر جانب می انداخت تا تو بره خالی شد
چون بامداد شد همسایکان کفتند همانا دوش درهم باریده است عبد الرحیم
تو بره را بیفشاند نیم درم بیفتاد با اصحاب کفت بشارت باد کفتان و ما قبل شد
ایشان بام کفتند این دیوانه را ببینید ده هزار درم بپاشیده است و نیم درهمی تقاد
میکند وقتی عبد الرحیم بعبادان رفت و بیست و یک روز انجا اقامت کرد
هر چه شب بجهة افطار وی می اوردند بامداد همچنان بجای می بود اهل عبادان
مشعوف وی شدند چون انرا دید از انجا قصد سهل تستری کرد بر وی در آمد
و کفت مهمان تو ام کفت چه می باید کرد کفت سکبایج می باید پخت سهل کفت چون
ما قلنا کم که اصحاب من کوشت نمیخورند کفت چه دانم تو بضیافت من قیام نمای سهل
فرمود که سکبایج بپختند کفت همچنان دیک را بیارید چون اوردند سایلی
بر در برای خدای چیزی طلبید کفت دیک را بوی دهید دادند و وی هیچ
نخورد دو روز دوم سهل ازوی کفت چه میخوری کفت همانچه دیک کفتم چون انرا
بپختند کفت همچنان دیک را بمن آرید اوردند و غلام سهل پیش انکه وی داند
بر در بیستاد تا اکر سایلی بیاید منع کند سهل را کفت غلام خود را بکوی تا منع
سایل نکند سهل غلام را منع کرد ناکاه سایلی سوال کرد کفت دیک را بوی دهید
دادند روز سیوم کفت چه میخواهی کفت همانکه سه شب کفته بودم چون بپختند
بیرون امد و هیچ نخورد تا ماه تمام شد بعد از ان مردی را دید که چند پاره نان
خشک دارد و بر لب اب نشسته باب تر میکند و میخورد در بر الصفه دعا کرد باز نشست

وبخورد

وبخورد **مومل الجصاص رحمه الله تعالی** هو من کبار مشایخ شیراز و سافر الحجاز
والعراق وکان حسن اللسان فی علم التوحید و علوم المعارف مع انه امی لا یکتب
وی جواب داد از مسایلی که علی سهل اصفهانی بشیراز فرستاده بود نماز بامداد
بکزارده بدرس قران مشغول بودی تا افتاب بر امدی نماز چاشت بکزاردی
و بیرون امدی یکی ازین طایفه کوید که یکبار چون از نماز بیرون امد در عقب
وی برفتم بدر خانه وی رسیدم نزدیک بسیصد تن بودند از ارباب حوایج که
آنجا جمع امده بودند حاجت همه را کوش کرد و یاران خود را در قضای حوایج ایشان
براکنده ساخت و غلامان را کفت که دست افزار اهل ان جای برید که من بشما میرسم
این همه را کار در یک ساعت بکرد من متحیر شدم روی بمن کرد و کفت ای فرزند
مرا بامداد در مسجد دیدی این زمان نخواهی اذا کرتر مرا ازانکه بامداد دیدی
در مسجد بودم هر کاه که بکار مشغول بودی با هیچ کس زیادت از جواب سلام نکفتی
و کفتی من مردی ام اکر جواب سلام واجب نبودی جواب نکفتمی شیخ ابو عبد الله خفیف
کفته است که چون مومل جصاص بمکه در امد پیش ابو الحسن مزین رفت
و سلام کرد و بنشست و کفت ایها الشیخ سوالی دارم و من مردی عجمی ام با من
رفق کن کفت سهل باشد بپرس کفت هل ترتقی الفهوم از تقا المواجد ابو الحسن
بوی نکریست و کفت از کجایی تو کفت از شیراز کفت بچه مشهوری کفت بمومل
کفت از انجا برخیز که جای تو نیست و برا پهلوی خود بنشاند و دایم با وی میکفت
که انت رجل اعجمی امی وی خندید و بعد از ان هر که مسیله برسید از اثبات بمومل
میکرد و میکفت از شیخ بپرسید و بوی حواله میکرد و هم شیخ ابو عبد الله خفیف
کفته است که عزیمت حج کردم و من هنوز خورد بودم مومل جصاص مرا وصیت
کرد که وقتی که بموقف برسی قصد پس کوه عرفات کن و او لبیار الخطاب کن که بجای

ایشان اینجا می باشند چون بموقف رسیدم زود بگذشتم و مردمان را بگذاشتم
هیچکس را ندیدم بترسیدم خواستم که باز گردم باز ارادت بر من غلبه کرد مقداری
دیگر برفتم بشیبی رسیدم دیدم که ده روی ده کس ایستاده اند و سرها پیش افکنده
و در میان ایشان شیخی است بزرگ و شیخ من ابو محمد عقایدی با ایشان است
چون مرا دیدند بشیخ من اشارت کردند پس پیش ایشان رفتم و سلام کردم جواب
دادند شیخ من مرا بپهلوی خود خواند چون فارغ شدند همه بهیئتی که بودند پنهان
شدند و شیخ مرا گفتند که کودک را محافظت کن من میان آن شیخ و شیخ خود میرفتم
وی می شنیدم که از کلام وی حرف میبن نگویش من می آید مراد خاطر چنان آمد که آن تغافل
میکند چون بمزدلفه رسیدیم شیخ من مرا گفت که اصحاب خود را آواز ده آواز
دادم جواب دادند پیش رفتم ایشان را و آن جماعت بجانب مشعر الحرام رفته
و ایستادند و نماز میگزاردند من هم قضای حاجت خود کردم و با ایشان باز
گشتم تا بامداد نماز میگزاردند چون از نماز فارغ شدند غایب گشتند و دیگر ایشان را
ندیدم **علی بن شلویه رحمة الله تعالی** شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که میان
علی بن شلویه و دیگری سخنی میگذشت علی بن شلویه گفت من مردی می شناسم
که بر سر کوهی بود و وقت نماز شد و آب بر کوه دیگر بود در برابر آن خواست
که طهارت کند هر دو کوه بهم فراهم آوردند پای خود را از این کوه نهاد و طهارت کرد
و نماز گزارد و هم شیخ ابو عبدالله خفیف گفته که از پس که علی بن شلویه در صحراها
و کوهها میبود جماعتی از کردان معتقد وی شده بودند دو کس از رؤساء
ایشان پیش وی آمدند و گفتند ما را دختری داریم که مهر او چهار هزار
گوسفند است میخواهیم که او را بزنی کنی و آن گوسفندان از برای صادر
و وارد فقرا باشد دختر را نکاح کرد روزی مومل وی را دید گفت این زمان

بوما

برما تفضل مکن تو هم مثل ما شدی گفت من این را برای خدای تعالی کرده ام علی
بن شلویه گفت من ایشان را سه طلاق کردم متهم الزاد است میگویند مومل
وی را گفت یا مشئوم نسیت السنة فی الطلاق **ابو بکر الاسکاف قدس سره**
شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که ابو بکر اسکاف سی سال روزه داشت چون
وقت نزع آمد پاره نبید با آب کرده اند و پیش دهان وی بردند از انبید انداخت و روزه
برفت **ابو الضحاک رحمة الله تعالی** شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است
که از ابو الضحاک شنیدم که بر بام خانه نشسته بودم ابلیس را دیدم که در کوچه
میگذشت گفتم ای ملعون اینجا چه میکنی پای از زمین برداشت و بام بر آمد
در هم افتادیم سیلی بروی زدم و وی را بینداختم و از آن سالها گذشت وقتی
مرا اتفاق حج افتاد چون باز گشتم رسیدم که پل بشکسته بودند و آبی عظیم
بود از گذشتن عاجز شدم ناگاه پیری ضعیف دیدم که بآب در آمد با خود گفتم
من ضعیف تر از این نیستم برخاستم و بر عقب وی در آمدم چون بمیان آب رسیدم
آن پیر پای خود بر کنار جوی نهاد و بیرون رفت من در میان آب ماندم
آب بر من غلبه کرد غرق شدم و جامه های من تر شد و مرا آب میبرد و امید وی
برد تا آن زمان که خدای تعالی اعانت کرد و مرا آب بر کنار راند آن پیر ایستاده
بود و نظاره من میکرد چون خدای تعالی مرا نجات داد و بیرون آمدم
آن پیر گفت چون دیدی یا ابا الضحاک توبه کردی که دیگر مرا سیلی نزنی
ابو محمد الخفاف رحمه الله تعالی شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که ابو الحسن
مزین بما نوشت که شما را امروز بیست درهم بها که اگر نجات یابید روز باشد
که برای شما لوم آرد و بیان محمد خفاف خواسته بود و هم وی گفته است که ابو
محمد خفاف با مشایخ بسیار از یکجا نشسته بودند سخن در مشاهده میرفت

هر کس بقدر حال خویش سخنی گفتند و ابو محمد خفاف خاموش بود مومل جصاص
ویرا گفت تو هم سخنی بگوی گفت هر سخنی خوب که درین باب بود گفتید مومل گفت
بهر حال تو هم سخنی بگوی گفت انچه شما گفتید حد علم بود نه حقیقت مشاهده و حقیقت
مشاهده انست که حجاب منکشف شود و ویرا عیان ببینی ویرا گفتند تو این را از
کجا میگوئی و این تر اچون معلوم شده است گفت در بادیه بتوک بودم و فاقه
و مشقت بسیار بمن رسید در مناجات بودم که ناگاه حجاب منکشف شد و ویرا
دیدم بر عرش خود نشسته سجده کردم گفتم مولایی ما هذا مکانی و موضعی منکر
چون قوم این سخن شنیدند همه خاموش شدند مومل ویرا گفت برخیز تا بعض
مشایخ را زیارت کنم برخاست مومل دست وی گرفت و بخانه ابن سعدان
محدث درامدند و سلام گفتند ابن سعدان تعظیم و ترحیب ایشان کرد مومل
گفت ایها الشیخ مرید ان تروی لنا الحدیث المروی عن النبی صلی الله علیه
وسلم انه قال ان للشیطان عرشا بین السماء والارض اذا اراد بعبد فتنة کشف
له عنه ابن سعدان گفت حدثنی فلان عن فلان واسناد ان النبی صلی الله
علیه وسلم قال ان للشیطان عرشا بین السماء والارض اذا اراد بعبد فتنة کشف
له عنه چون ابو محمد این حدیث را بشنید گفت یکبار دیگر اعاده کن اعاده
کرد گریان شد و برخاست و بیرون رفت و چند روز ویرا ندیدیم بعد از ان
امد گفتیم در ایام غیبت کجا بودی گفت نمازهای را که ازان وقت گزارده
بودم قضا میکردم زیرا که شیطان را پرستیده بودم پس گفت چاره نیست ازانکه
بهمان موضع که ویرا دیده ام و سجده کرده ام باز گردم و ویرا لعنت کنم پس بیرون
رفت و دیگر خبر وی نشنیدم حسن بن حمویه و حلیه ابو جعفر الحزار الاصطخری
رحمهما الله تع شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که ابو جعفر زاره حسن

حمویه باز اصطخر نزدیک ما آمد ابن زیدان گفت آرزوی ان دارم که امشب ویرا
نزدیک ما حاضر کنی ویرا بمجلس وی حاضر کردم در اثنای مجلس ابن زیدان حزار را
گفت دوست میدارم که از حکایات خود چیزی بگوئی گفت مرا حکایتی نیست اما
اگر میخواهی انچه از مشایخ دیده ام با تو حکایت کنم ابن زیدان گفت من هم این میخواهم
حزار گفت من و جمعی دیگر پیش حسن بن حمویه نشسته بودیم و وی سر پیش
افکنده بود ناگاه صیحه زد و بان صیحه از نظر ما غایب شد ما در همدیگر نگریستیم و با
یکدیگر گفتیم که این قصه را با هیچکس مگوئید که خواهند گفت باز ناداده دیگر اورد نه
سه روز دیگر بودیم که ویرا ندیدیم و از وی چیزی نشنیدیم و هر که از وی خبر می
پرسید میگفتیم مشغول است بعد از سه روز ناگاه دیدیم که از در مسجد درامد
متغیر اللون و از هیبتی که داشت کس را با وی امکان سخن نبود و من همیشه با وی
انبساط میکردم گفتم ایها الشیخ نزدیک من مقداری پنیر تازه است اجازت میدهی
که بیاورم و همیشه وی پنیر تازه خوش می امد گفت بیار آوردم یک لقمه بخورد پس
بدست اشارت کرد که بخور ید شیخ ابو عبد الله خفیف گفت که ابن زیدان
روی بمن کرد که هیچ شک نیست که این مرد صادق است ما این حکایت را باور
نمیدارم حیله ساز که ویرا باور شود گفتم که از برای شیخ جامه خواب بیندازند
تا خواب کند و از دنج راه براسایی جامه خواب انداختند و وی در خواب شد من با
ابن زیدان بنشستم و انرا ساین میکردم تا ان وقت که گفت ما و رداشتم شیخ ابو
عبد الله خفیف را بر سیدند که ان حال چگونه بود گفت وی از همکان خود دور شده
بود اما ویرا لباس بوشانیدند که ما ان از ابصار غایب شد شیخ عبد الله القصار رحمه الله تع
شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است که عبد الله قصار گفت که وقتی بعزم فلان حج بیرون
میرفتم شانزده سیر از مرا گفتند چون برسی ابن عبد الله تستری در ایشان سلام ما
[illegible]

بوی پیشان و بگوی که ما بفضل تو معترفیم و هرچه میگوییم باور میداریم از تو چنین
بما رسیده است که روز عرفه از جای بیرون میروی و بموقف عرفات با سایر حاج
حاضر میشوی اگر این راستست ما را خبر ده که ما باین ایمان داریم عبدالله قصار
میگوید که قصد وی کردم و بروی در آمدم و سلام کردم وی نشسته بود ازاری
در خود پیچیده و نعلینی از چوب پیش خود نهاده و چشم وی باز مانده بود چون و
آگهی خبر ان هیبت بر من مستولی شد سخن نتوانستم کرد در میان آنکه نشسته بودم
زنی آمد و گفت ایها الشیخ مرا ببه هیبت بر جای ماندهٔ و بر آورده ام تا دعا کنی
سهل گفت لم لا تحملیه الحمد عند ربه آن زن در جواب گفت لانه من عنده بهٔ پس سهل
بسوی من بدست اشارة کرد برخاستم و دست وی بگرفتم برخاست و نعلین
بپوشید و روان شد آن زن نیز روان شد و ویرا ببرد تا بکنار شطان صبی را دید
در نوعی از کشتی بیمار به سهل ویرا گفت دست خود را بمن ده ان زن گفت نمی
تواند دست دادن ان زن را گفت دور شو ان صبی دست بوی داد گفت برخیز
برخاست و بکنار آمد سهل صاحب بیماریه را گفت تو برو پس صبی را گفت وضو
ساز و دو رکعت نماز بگزار چنان کرد پس ان زن را گفت دست وی بگیر و گوفت
و با یکدیگر برفتند عبدالله گفت چون انرا بدیدم دهشت من برفت انبساط
کردم و رسالت مشایخ رسانیدم سهل ساعتی سر پیش افکند بعد ازان گفت یا دوست
هولاء القوم یومنون بالله تعالی اما انشاء قلت نعم فما سوالهم عن ذلک ابرهیم
المتوکل رحمه الله تعالی شیخ ابو عبدالله خفیف گفته یکی ازین طایفه با من گفته
که بصحرا بیرون رفتم دیدم که ابرهیم متوکل جامهای خود را شسته و در افتاب
انداخته ویرا گفتم بیا تا برویم و با هم چیزی خوردم پیراهن خود را همچنان تر بپوشید
و با هم همراه شد چون بسقواری راه برفتیم ... از کعبه الثنیه ... استقاده

انرا بردا

انرا برداشت و پاک بشست و بخورد و بنشست و گفت تو برو که مرا همین کفایت است چند
جهد کردم بیامد یکی از مشایخ ابرهیم متوکل را گفت میخواهم که درین ماه نزدیک تو
افطار کنی قبول کرد یک شب ویرا گفت برخیز تا سحور کنیم برخاست گفت ان سفره را
فرود آور گفت من این نمیکنم زیرا که این حرکت است در اسباب حرکت نمیکنم یک شب ویرا
دید که سفره پیش نهاده و چیزی میخورد گفت نه گفتی که من در اسباب حرکت نمیکنم پس
این چیست گفت والله که من در اسباب حرکت نکردم از جای خود برخاستم سفره بر
سفره آمد در پیش من افتاد اینست که میخورم ابوطالب خزرج بن علی رحمه الله تع
شیخ ابو عبدالله خفیف گفته است که ابوطالب خزرج از اصحاب جنید بود بشیراز آمد
و علت شکم داشت مشایخ گفتند که خدمت او را که اختیار میکند من اختیار کردم شب
تب بنشاندی هفتده بار زمی خاست یکی از شبها نشسته بودم و خیلی از شب گذشته
بود چشم من گرم شد یکبار آواز داد نشنیده بودم دیگر آواز داد برخاستم و طشت
پیش بردم گفت ای فرزند وقتی که خدمت مخلوقی را بجای نیکو نتوانی کرد خدمت
خالق را چگونه بجای توانی آورد و هم وی گفته است وقتی غایب بودم آواز داد
و گفت و شیرازی هین لعنک الله من بشنافتم و طشت بوی بردم علی دیلم
از شیخ ابو عبدالله پرسید که توان لعنک الله را از وی چون شنیدی گفت چون
رحمک الله شیخ الاسلام گفت فلاح نباشد مریدی را که دل استاد و پیر
نکشیده باشد و قفای وی نخورده باشد و لعنک الله او نشنیده باشد و رحمک
الله بر نداشته بود و بدر دونا کامی زنده نگشته باشد و وی خود رسته باشد که فلاح
نباشد که بی استاد و پیر شبی او را از کست آمد شیخ ابوطالب گفت شیرازی این چه آواز
بود ابو عبدالله خفیف گفت که من در شبانروزی بیست و گربا قلای خشک بخوردم
و هم بود یا کم چیز او دم تا اکنون بخورده ام باقلی آورده ام در وصایح شیخ ابوطالب گفت ...

این را نیاز دارد که انجه من افتاده دارم آن افتاد که ابو الحسین مزین گفت کل بلاء است یعنی
بخور نه آنکه خود را در میان بینی من گمان بردم که حال احتیاج است که میگوید بلا و تهمه
بخوردم احساس کردم که ایمان از من بیرون رفت و من از آن وقتم و زبان باز
پس بر سر وی مردم شیخ الاسلام گفت یعنی وبر ابو شش واستتار افتاد که ایمان وی معاینه
بود ایمان تو شهادتست و ایمان عارف مشاهدست و شیخ ابو عبد الله خفیف گفته
است هیچ چیز نیست مرید را زیان مندتر از مسامحه نفس در رخصت جستن و
قبول تاویلات و هم شیخ ابو عبد الله گفته که اول مجلس که ابو طالب در شیراز داشت
پلاسی پوشیده بود و عصایی در دست گرفته آمد و بر کرسی نشست و من پهلوی
او بودم بمردم نگریست و گفت نمیدانم چگونه بکاه کاری ام میان کناهکاران و بگریست
و مردم را بگریانید فریاد و گریه از مجلس برخاست و بر او قبولی عظیم پدید آمد که خاک
قدمهای وی بنیت شفا بیماران میگرفتند بعد از آن سببی واقع شد که هیچ کس
بوی التفات نکرد و از روی همه کس اعراض کردند از شیراز بفسا رفت انجا کسی
بوی التفات نکرد از انجا باصفهان رفت من بعلی سهل حیری نوشتم و شرح محل
و مقام وی کردم شیخ علی سهل در بیابان بود دو بار وی سخنان گفت علی سهل از وی اعراض
کرد و از انجا بکوهستان عراق رفت و بهمدان در آمد ابو علی وارجی عامل همدان
بود در رسید که حاجت چیست گفت ادای وامی که دارم ابو علی آن را ادا کرد و پرسید که دیگر
چه حاجت داری گفت در فلان موضع برای من رباطی بساز بساخت بانجا در آمد
وان را سیاه ساخت و پلاسی سیاه پوشید و در انجا می بود تا از دنیا برفت شیخ الاسلام
گفت جوانمرد انست که چون وی را مصیبتی رسد یا از وی چیزی فوت شود مصیبت را
فراموش کند و بحسرت و ندامت تدارک جوید نه آنکه اهل مصیبت و فوت باشند و از آنها
دارد که اظهار دعوی کنند و بتعزیه متذکر کردند شیخ ابو عبد الله خفیف گفته که شیخ

ابو طالب گفت که چون از خراسان بزیارت جنید آمد و جنید عصا و رکوه وی برد و در بیت
و آن شب اصحاب را اجتماعی بود جنید گفت و برای خوبی بپزید و با مداد پیش من آرید چون
شب طعام خوردند بطریق مزاح و طیبت انگشتری باختن اغاز کردند و اشارت
بان جوان کردند که موافقت کن ابا نمود و ایشان تغییر کردند بلی بوی تکلف کرد
و گفت خاموش باش و اگر نه برخیزم و سه بار تن مکنم آن جوان خاموش گشت و هیچ
نگفت و برفت روز دیگر این حکایت با جنید گفتند برخاست و بخانه رفت تا عصا و رکوه را
باز جوید نیافت بیرون آمد و با اصحاب گفت چند نوبت شد که شما را وصیت میکنم
که چون غریبی اینجا آمد وی را خوار مدارید سوگند بخدا که عصا و رکوه از خانه برداشته
است بی آنکه من بوی دهم و رفته است **ابو علی وارجی رحمة الله تعالی**
شیخ ابو عبد الله خفیف قدس سره گفته است ابو علی وارجی بشیراز آمد بعمل و حکومت
و از برای صادر و وارد فقرا مائده نهاد بعد از هر نماز شام می آمد و با ما می نشست
و با یکدیگر سخنان میگفتیم یکی از شبها ذکر ایام ارادت در میان آمد پیراهن خود را
بالا داشت بر گردن وی نشانی بود بمقدار طوقی گفتم این چیست گفت در کوه لکام
میبودم و پلاسی پوشیده بودم گردن من ریش شد چون از انجا باز گشتم گوشت بر آورد
و این نشان است که باقی مانده پس گفتم سبب در آمدن تو درین عمل چه بود گفت
مادر من پیر و ضعیف شد و بر من وام بسیار جمع آمد محتاج شدم بآن که می بینید
ابو الفضل جعفر الجعدی رحمه الله تعالی شیخ ابو عبد الله گفته است که بجعفر
جعدی رسانیدند که ابو عمرو اصطخری گفته است که غسل میکردم ازار گشاده
شد دیدم که دو دست از پس پشت من پیدا شد و ازار مرا محکم بر میان من بست جعفر
جعدی برخاست و با اصطخر رفت و بخانه ابو عمرو در آمد و پای وی بگرفت
اصحاب ابو عمرو بر وی جستند گفت بگذارید که خشم وی لله است و دوازده فرسنگ را

پیاده آمده است پس ابو عمرو بمقام اعتذار در آمد و گفت چنان نگفته ام و لکه
چنین و چنین گفته ام بعد از آن اصحاب را فرمود که ویرا خدمت کار بهای نیکو
کردند ابو القاسم المصری رحمة الله تعالی وی از کبار اصحاب جنید بود شیخ
ابو عبد الله خفیف گفته است که روزی مرا گفت مرا بصحرا بیرون بر ویرا
بصحرا بیرون بردم بموضعی رسیدیم که مصطبه بود و جماعتی بازی میکردند
با ایشان ببازی کردن بنشست من از آن متغیر شدم و متحیر گشتم دیگر وقت باز
گشتن بجای دیگر رسیدیم جماعتی شطرنج می باختند از آن متغیر شد و پیش
رفت و در رقعه ایشان را بیفشاند آن جماعت کاردها بر کشیدند وی گفت
کاردها را بمن دهید تا بخورم من از این دو حال وی عجب ماندم از وی سوال
کردم گفت وقتی که بچشم غیر او نگرم چنین این سخن بیشتر گذشت اما الجنید شیخ
الاسلام ابو بکر قصری گفته بود در مقامات شیخ ابو عبد الله ابو القاسم قصری
است و می شاید که ویرا دو کنیت باشد یا یکی بر سبیل سهو وقوع یافته باشد
والله تعالی اعلم و هم شیخ ابو عبد الله فرموده که ابو القاسم قصری کثیر الاطراق
بود یعنی بسیار سر در پیش می انداخت از وی سبب آن پرسیدم گفت پیش از ین
قدیم الایام درم هفت ساله بودم روزی یکبار چیزی میخوردم مردی از جن می آمد و بر من
سلام میکرد اما ویرا نمی دیدم یک روز گفتم چه باشد که ظاهر شوی تا ترا ببینم گفت
تحقیقی در خود بین ... بر من ظاهر شد گفتم چه کسی تو گفت من از مومنان جنیانم
و قصد آنکه امثال شما را می بینم دوست میداریم و بر آن زیارت کنیم و سلام گوییم پس گفتم
بعد از ین بر من در هر وقتی ظاهر میشو مرا دوست گرفت و با من انس تمام پیدا
کرد و چیزها بمن آموخت روزی ویرا گفتم بیا تا بمسجد در آییم و ساعتی بنشینیم و
سخن گوییم گفت مردم ترا ببینند و مرا نه ببینند ترا بوسواس نسبت خواهند کرد گفتم

بیا تا در آخر های مسجد بنشینیم که هیچ کس ما را نبیند پس در آمدیم و بنشستیم گفت این مردمان را
چون می بینی گفتم بعضی را نیم خواب و بعضی را در خواب و بعضی را آگاه گفت آنچه
بر سرهای ایشانست می بینی گفتم نی چشمهای مرا بمالید دیدم که بر سر هر کسی غرابی
نشسته است بعضی را بالها بچشم فرو گذاشته است و بعضی را بر سر نشسته است
و بعضی را گاهی بوی فرود می آید و گاهی بالا می رود گفتم این چیست گفت مگر نخوانده
قول الله تعالی را که ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطانا فهو له قرین اینها
شیاطین اند که بر سر اهل اینها نشسته اند و بر ایشان بقدر غفلت وی استیلا یافته
اند و آن شخص این طریق بمن می آمد و بر من ظاهر میشد تا روزی سخت گرسنه شدم
و پیش من از زنان صدقه بقیه بود تا وقت افطار که عادت داشتم چهار روز زمانه پاره
از آن گرفتم و بخوردم گرسنگی من ساکن شد ناگاه آن جنی آمد و بر من سلام کرد اما
ظاهر نشد گفت ما از بهر این ریاضات و صبر بر آن مصاحبت شما را چون ما ترا امتحان
کردیم بر آن صبور نبودی این بگفت و برفت دیگر باز نیامد این سر پیش انداختن
من از آن وقت است عبد العزیز بحرانی رحمة الله تع شیخ ابو عبد الله قدس الله تع
سره گفته است که عبد العزیز بحرانی در زمستان سخت سه دیبی از اهل و جامهای
کهنه داشت و هر فتوحی که ویرا می رسید صرف فقرا میکرد سه روز در شیراز
بود باوی در این باب سخن گفتند گفت نفس من میگریزد از جامهای شما پس مرا
گفت یا ابا عبد الله مرا ازین شهر بیرون کن که در هیچ من نیست که درین شهر کلمه
نوبی شم گفتم بکجا میروی گفت بناحیت بحر شابقه وی کردم و بدروازه که بآن
جانب بود بیرون رفتیم ناگاه دیدیم که ابو الخیر مالکی بر اشتر خود نشسته و پای
میجنبانید و ما را آواز میداد و بلجوج حولی سینه همراه داشت بیستادیم تا بما رسید
گفت تفضلی کنید تا بهم این طعام را بخوریم پس بنشستیم و بخوردیم بحرانی بر خاست

وسجاده بر دوش خود انداخت ابو الخیر گفت کاش ازین طعام چیزی با خود برداری
گفت مطبخ من پیش رفته است ابو الخیر گفت ما این طعام را هم اینجا بخوریم گفت
پیش سگان انداز و رفت ابو الحسن حکیمی رحمه الله تعالی وی گفته از جنید
شنیدم که گفت روزی در مجلس سری سقطی بودم و الجماعت بسیار بودند و من
خردتر ایشان بودم سری پرسید که چه چیز است که خواب میبرد کسی چیزی گفت
یکی گفت گرسنگی یکی گفت کم خوردن آب نوبت بمن رسید گفتم علم القلوب باطلاع
الله علی کل نفس بما کسبت گفت احسنت یا بنی و مرا پیش دل خود نشاند و از آن
روز هم چنان هستم بر همه مقدم و هم حکیمی گفته است که حال یکی از مشایخ از جنید
پرسیدیم که اقتدا را شاید گفت اگر در روی پرهیزکاری و طلب قوت حلال می بینی
اقتدا را شاید و اگر نه او را بگذار ابو علی حسین بن محمد الاکار رحمه الله تع وی از اصحاب
شیخ ابو عبدالله خفیف است و پیر شیخ ابو اسحق کازرونی قدس الله تعالی روحهم
گویند که شیخ حسین اکار بکازرون رسید مشایخ آنجا پیش وی جمع شدند شیخ
ابو اسحق هنوز کودک بود نیز با ایشان آمده بود وی را گفتند این کودک قرآن
نیک میخواند وی را فرمود تا قرآن خواند وی را خوش آمد و تواجد کرد چون فارغ
شد وی را از مشایخ طلبید و بشیراز برد و از مشایخ وقت و اصحاب شیخ ابو عبدالله
خفیف سماع حدیث فرمود و با وی بعراق و حجاز مسافرت کرد و ببرکت وی
رسید بانچه رسید و شیخ حسین بعد از [illegible] از دنیا برفت و قبر وی بر در
روضه شیخ ابو عبدالله خفیف است در شیراز شیخ ابو اسحق ابراهیم بن شهریار
کازرونی قدس الله تعالی سره وی فارسی الاصل است و مولد و منشاء وی نوبهار کازرون
بوده و شهریار پدر وی مسلمان شده و ولایت شیخ و [illegible] اولادش در زمان
اسلام او بوده والله [illegible] شیخ ابو علی حسین بن محمد الفیروزا

بادی

بادی الاکار بوده و بصحبت بسیاری از اهل حدیث رسیده بود در کازرون و شیراز
و بصره و مکه و مدینه و از همه روایت حدیث و آثار داشت در مکه شیخ ابو الحسن
علی بن عبدالله بن جهضم همدانی را دیده بود و از وی روایت کند که ذو النون گفت
علیک بالقصد فان الرضا بقلیل الرزق یزکی یسیر العمل یعنی بر تو باد که توسط
احوال اختیار کنی یعنی بضرورت وقت قناعت کنی و طالب زیاده نباشی بدرستی
که رضا برزق اندک عمل اندک را پاک گرداند و هم این عمل پاک شایسته حضرت
پاک باشد یکی از وزرا را با شیخ ارادت تمام بود هر چند جهد کرد شیخ از وی چیزی
قبول نکرد پیغام بشیخ فرستاد که هر چند جهد کردم از من چیزی قبول نکردی از
بهر تو چند بنده آزاده کردم و ثواب آن ترا بخشیدم شیخ قدس سره جواب فرستاد
که رسالت تو بمن رسانیدند و شکر نیکوئی تو گفتیم لیکن آزاد کردن بندگان مذهب
من نیست بلکه مذهب من بنده کردن آزادگان است برفق و احسان شیخ رضی
الله عنه حضرت رسالت را صلی الله علیه و سلم بخواب دید پرسید که یا رسول الله
ما التصوف رسول الله صلی الله علیه و سلم گفت التصوف ترک الدعاوی و کتمان
المعانی دیگر پرسید که ما التوحید رسول الله صلی الله علیه و سلم گفت کل ما یحس
ببالک او خطر فی خیالک فالله سبحانه بخلاف ذلک التوحید ان تنزهه عن الشرک
والشرک و التعطیل دیگر پرسید که ما العقل رسول الله صلی الله علیه و سلم گفت
ادناه ترک الدنیا و اعلاه ترک التفکر فی ذات الله تعالی توفی رضی الله عنه فی شهر
ذی القعده سنه ست و عشرین و اربعمایه [illegible] شیخ روزبهان بقلی قدس الله
تعالی روحه کنیت ابو محمد بن ابی نصر البقلی الفسوی ثم الشیرازی سلطان عرفا
بوده و برهان علما و قدوه عشاق در بدایت حال سفر عراق و حجاز و شام کرده است
با شیخ ابو النجیب [illegible] در [illegible] صحیح بخاری [illegible]

و خرقه از شیخ سراج الدین محمود بن خلیفه بن عبد السلام بن احمد بن سالبه
پوشیده است و اشتغل بالریاضات الشدیدة فی اطراف شیراز و جبالها و کان صاحب
ذوق و استغراق و وجد دائم لا تسکن لوعته و لا ترقاد دمعته و لا یطمئن فی وقت
من الاوقات و لا یسلو ساعة من الحنین و الزفرات بیاته کل لیلة بالبکاء و العویل
و مرورا سخنان است که در حال غلبه وجد از وی صادر شده است که هر کسی بفهم
آن نرسد و از سخنان وی است آنچه ندیدست دو چشم زمان و آنچه نشنید
دو گوش زمین در کل ما روی نمودستان خیز و بیا در کل ما آن بین و ویرا
مصنفات بسیارست چون تفسیر عرایس و شرح شطحیات عربی و فارسی و کتاب
الانوار فی کشف الاسرار و غیر آن در کتاب الانوار فی کشف الاسرار آورده است که
قوال باید که خوب روی بود که عارفان در مجمع سماع بجهت ترویح قلوب به سه چیز
محتاج اند روایح طیبه و وجه صبیح و صوت ملیح بعضی گفته اند ازین قول
اجتناب بهترست زیرا که اینچنین کار عارفی را مسلم آید که طهارت قلب او بکمال
رسیده باشد و چشم او از دیدن غیر حق پوشیده شده گویند که پنجاه سال در جامع
عتیق شیراز تذکیر کرد و وعظ گفت اتفاقا که بشیراز در آمد و میرفت تا مجلس
گوید شنید که زنی دختر خود را نصیحت میکرد که ای دختر حسن خود را بکسی اظهار
مکن که خوار و بی اعتبار میگردد شیخ گفت ای زن حسن بآن راضی نیست که تنها
و منفرد باشد او همه آن میخواهد که با عشق قرین باشد حسن و عشق در ازل عهدی
بسته اند که هرگز از هم جدا نباشند بر اصحاب از استماع این سخن وجد و حال و عارض
شد که بعضی در آن برفتند شیخ ابو الحسن کردویه گوید که در دعوت بعضی صوفیه
با شیخ روزبهان جمع شدیم و هنوز ویرا نمی شناختم در خاطرم آمد که من در علم
و حال از وی زیاده ام بر شیخ بنور مطالعه نمود گفت این خاطر را از خود دفع کن که امروز

هیچ کس

هیچ کس با روزبهان برابر نیست وی یگانه زمانه خود است و باین معنی اشارت
کرده درین شعر **بیت** درین زمانه منم قاید صراط الله • زجد جاوز رما السانه
اقصی • روندگان معارف مرا کجا بینند • که هست منزل جانم ورای و رای •
وی صاحب سماع بود و در آخر عمر از آن باز ایستاد با وی درین معنی سخن گفتند
گفت انی اسمع الان من ربی عز و جل فاستعرض عما سمعت من غیره و گویند که آخر عمر
ویرا فالجی دریافت بعضی از مریدان بی آنکه با وی بگویند بمصر رفت و از خزاین سلاطین
قدری روغن بلسان خالص آورد برای مداوای وی چون پیش وی آورد گفت
جزاک الله عن نیتک از در خانقاه بیرون رو و آنجا سگی است گرگین خسبیده
آن روغن را بر وی مال و بدانکه روزبهان بهیچ روغن به نمیشود این بندیست
از بندهای عشق که خدای تعالی بر پای وی نهاده است تا آن زمان که بسعادت
لقای وی برسد شیخ ابو بکر بن طاهر که از اصحاب شیخ بوده است گفته است که
هر صبح بنوبت با شیخ قرآن میخواندم یک عشر وی و یک عشر من چون وی وفات
شد دنیا بر من تنگ شد آخر شب برخاستم و نماز گزاردم پس بر سر تربت شیخ نشستم
و بنیاد قرآن خواندن کردم و گریه بر من افتاد که از وی تنها مانده بودم چون عشر
تمام کردم آواز شیخ شنیدم که از قبر می آمد و عشر دیگر میخواند تا آنکه اصحاب
جمع شدند و آواز منقطع شد و مدتی حال بدین گونه بود روزی با یکی از احباب
این را باز گفتم بعد از آن دیگر نشنیدم صاحب فتوحات مکیه رضی الله عنه می آرد که شیخ
روزبهان در مکه مجاور بود و کان کثیر الزعقات فی حال وجده فی الله بحیث انه
کان یشوش علی الطائفین بالبیت فکان یطوف علی سطوح الحرم و کان صادق
الحال ناگاه بمحبت زنی مغنیه مبتلا شد و هیچ کس ندانست و آن وجد و صیحهای
که در [illegible] الله میزد همچنان باقی بود [illegible] اول از برای خدای تعالی بود و این زمان از برا

زنی مغنیه داشت که مردم را چنان اعتقاد خواهد شد که وجد و صیحات وی
این زمان نیز از برای خدای است عز و جل بمجلس صوفیه حرم آمد و خرقه خود بیرون
کرد و پیش ایشان انداخت و قصه خود را با مردم بگفت و گفت نمیخواهم که در حال خود
کاذب باشم پس خدمت مغنیه را ملازم گرفت حال عشق و محبت وی را با مغنیه گفتند
و گفتند که وی از اکابر اولیاء الله است مغنیه توبه کرد و خدمت وی پیش گرفت
محبت آن مغنیه از دل وی زایل شد بمجلس صوفیه آمد و خرقه خود در پوشید
توفی رضی الله عنه فی منتصف محرم الحرام سنه ست و ستمایه شیخ ابوالحسن کردویه
رحمه الله تعالی صاحب علم و تقوی بود شصت سال در خانه که در شیراز داشت
منزوی بود جز برای نماز جمعه و کفایت بعضی مهمات علی سبیل الندرة بیرون
نیامد و خضر علیه السلام احیانا بر وی ظاهر میشد و صحبت میداشت گفته اند
که سبب وفات وی آن بود که شخصی بر وی آمد و گفت اینجا مردیست که میگوید
نفس من چون نفس عیسی است علی نبینا و علیه السلام زیرا که اگر وی مرده
طبیعت را زنده میکرد من مرده غفلت را زنده میکنم شیخ ابوالحسن آهی بکشید
و گفت یارب مرا عمر دراز دادی تا زمانی را دریافتم که در وی مثل این سخنان
می شنوم دیگر زندگانی نمیخواهم شکم وی بگرفت و بر همان برفت فی اخر محرم سنه
ست و ستمایه چون شیخ روزبهان بقلی بیمار شد شیخ ابوالحسن کردویه و شیخ
علی سراج که مردی بزرگ و عارف بود و اولاد شیخ روزبهان از حال میشد بعیادت
وی آمدند شیخ روزبهان روی با ایشان کرد و گفت بیایید که از قید این حیات
جسمانی و زندگانی فانی بیرون آییم و بحیوة ابدی روحانی متصف شویم ایشان
قبول کردند شیخ گفت من پیش از شما میروم و تو ای ابوالحسن بعد از پانزده روز
بمن میرسی و تو ای علی بعد از یکماه شیخ در نیمه صفر هم برفت و شیخ ابوالحسن

دراخر

در اخر آن و شیخ علی در منتصف صفر رحمهم الله تعالی شیخ عبدالله بلیانی قدس الله
تعالی سره لقب وی اوحد الدین است و از فرزندان شیخ ابوعلی دقاق است و نسب
وی تا شیخ ابوعلی بدین گونه است عبدالله بن مسعود بن محمد بن علی بن احمد بن عمر
بن اسمعیل بن ابی علی الدقاق قدس الله تعالی ارواحهم و استاد ابوعلی را یک
پسر بوده است اسمعیل و یک دختر فاطمه بانو منکوحه شیخ ابوالقاسم قشیری
رحمه الله تعالی و سلسله خرقه وی چنین است وی خرقه از پدر خود دارد ضیاء
الدین مسعود و او از امام الدین مسعود نیز پوشیده و وی از شیخ اصیل الدین شیرازی و وی
از شیخ رکن الدین شیرازی و وی از شیخ رکن الدین سجاسی و وی از شیخ قطب الدین
ابو رشید ابهری و از شیخ جمال الدین عبدالصمد زنجانی و هر دو از شیخ ابوالنجیب
سهروردی قدس الله تعالی ارواحهم وی گفته است که در اوایل از خلق انفراد
جستم و دوازده سال در کوه بسر بردم چون از کوه باز آمدم بصحبت زاهد ابوبکر همدانی
رحمه الله تعالی پیوستم و وی مردی صاحب کرامت بود و فراستی صادق داشت
و ورد وی همه آن بود که هر شب برخاستی و حصاری آهنی داشت از آن در بر زنخدان
گرفتی و تا روز بر پای ایستادی من نیز بموافقت وی از عقب وی می ایستادم وی
وقتها روی باز پس کردی و ضربت آوردی و گفتی برو جایی بخسب تن بر زمین
می نشستم تا وی مشغول بکار خود می شد دیگر برمی خاستم و موافقت وی میکردم
تا آنگاه که حال وی بمن فرود آمد آنگاه شبهایی که بدیدم ابوبکر رحمه الله از غلبه [illegible] و زاهدم
که با من داشت مرا اولی میگفت شنیدم که روزی میگفته است که اول که آمد از ملحدی
گرفت و برد و نمیدانم که بکجا رفت بعد از چند گاه پیش وی رفتم فرمود که کجا بودی
وجه او وردی تواضع نمودم و هیچ نگفتم چون ساعتی بنشستم زاهد رحمه الله از متولی
کرد که جواب آن این بود که من گفتم من عنبرخوار نیستم زاهد گفت سخن مختص آوردی

من گفتم من سیلی آه که بر آرم توانم که صد هزار چون منصور پیدا کنم چون این بگفتم
زاهد عصا برگرفت و بر من انداخت من از جای بجستم و آن عصا از خود در کردم
زاهد مرا دشنامی غلیظ داد و گفت منصور را بر دار کردند و نگریخت و تو از یک
عصا میگریزی جواب دادم که آن از ناتمامی منصور بود و اگرنه بگریختی که نزد
حق تعالی تقدس همه یکیست چون این بگفتم زاهد گفت مگر کبابی خورده گفتم
آری کبابی خورده ام اما از مرغزار حقیقت زاهد فرمود شاد خوری و نیک
خوری بپهلو بر سر سجاده بنشین و از آنگاه دار بعد از آن زاهد گفت آنکه گفتی که از
ناتمامی منصور بود که نگریخت و او را بر دار کردند بچه دلیل گفتی گفتم دلیل است
که هر سواری که دعوی سواری کند و اسب بتازد چنانکه عنان از دست وی برود
و اگر برود تواند که سر اسب باز گیرد راست گفته است که وی سواری چالاک
است و اگر سر اسب باز نتوان گرفت او در سواری ناتمام است چون این بگفتم زاهد
تصدیق فرمود که راست گفتی من از تو دیده ور ترکسی ندیدم و هم وی گفته است
که مرا گفتند که یکی از اصحاب شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله تعالی سره
که ویرا شیخ نجیب الدین بزغش میگویند بشیراز آمده است بسیار خرم شدم از آنجهت
که از مقامات و احوال صوفیان آنچه دانسته بودم حاصل کرده بودم و طلب یادگاری
میکردم و پیوسته میگفتم که آنچه من از خدای خود خواسته بودم از ابو عبدالله داد
و آنچه بر من بمقدار دریچه گشادند در وی بمقدار دروازه گشادند برخاستم و بشیراز
رفتم و بخدمت شیخ نجیب الدین مشرف شدم و چیزی چند از احوال و مقامات و واقعات
خود با وی بگفتم همه را بتمام استماع کرد و هیچ جوابی نگفت ساعتی بنشستم و از آنجا بیرون
آمدم بعد از آن مرا جهت صحبت وی رغبت مراجعت شد با خود گفتم بروم و شیخ نجیب
الدین ببینم تا چه میگوید چون بدر خانه وی رسیدم گفتند وی در اندرون است

برو در آن خانه بیرون که شیخ آنجا می نشیند بنشین تا بیاید چون آنجا بنشستم در پیش
سجاده وی جزوی دیدم که هرچه با وی گفته بودم همه در آنجا نوشته بود با خود گفتم
شیخ بآن محتاج بوده است که نوشته است حال وی را بدانستم که تا کجاست بنشستم
و بیرون آمدم چون بکازرون رسیدم و آنچه بر خود دیدم غیرتی تمام در خود پیدا
کردم و در خلوت نشستم و هرچه از خدای تعالی میخواستم به پنج روز در آن خلوت
بمن داد وی در شیراز بود روزی بخانقاه شیخ سعدی رحمه الله در آمد شیخ سعدی
یک مشت فلوس بیاورد و در نظر وی بنهاد و گفت بفرمای تا درویشان این ترک
بسفره دهند و گفت ای سعدی فلوس می آوری برو و آن ظرف اقچه بیار که شصت
دو عدد اقچه در آن نهاده تا درویشان بسفره دهند در حال شیخ سعدی برفت و آن
ظرف بیاورد همچنان که وی فرموده بود از آن بفرستاد و از برای درویشان سفره تمام
آوردند شیخ را مریدی بود طباخ که در بازار آش پختی هر گاه که شیخ در دکان وی رسیدی
کاسه آش بستدی و همچنان ایستاده میخوردی روزی کاسه آش در دست داشت
که درویشی رسید خرقه سفید هزار میخی بتکلف پوشیده سلام گفت و گفت میخواهم
که مرا بخدای تعالی دلالت کنید و بگویید که فایده در صحبت شما چیست شیخ فرموده که
شاید کاسه آش که در دست داشت بوی داد گفت از بقیه این کاسه بستان و بخور
درویش از آن بستد و بخورد چون از طعام فارغ شد گفت که این دست که بطعام آلوده
هم بآن خرقه که پوشیده پاک کن و هر گاه که چیزی میخوری چنین میکن گفت ای شیخ این
نتوانم کرد بچیز دیگر اشارت فرمای شیخ فرمود چون این قدر نتوانی کرد هیچ چیز دیگر
که ترا بگویم هم نتوانی کرد برو که تو این کاره نیستی یکی از مریدان شیخ در کوه عزلت
گرفته بود ماری پیش وی بیرون آمد خواست که ویرا بگزد وی بر آن گزیدن اعضای وی
آماس کرد خبر بشیخ رسید جمعی را فرستاد تا ویرا آوردند گفت تا طعام او را آنجا اگر فرمایی تا ترا خم

زد گفت شیخا تو گفت که غیر خدای تعالی نیست من آن مار را غیر خدا ندیدم از وی حجت دلیری کردم و وی را بگرفتم شیخ فرمود که هم گاه که حق تعالی را بلباس قهر بینی بگریز و بتر دیگر وی مرو و اگر نه چنین کند که این ساعت در انجا افتاد پس دست در زیر سر وی کرد و وی را باز نشاند و گفت من بعد گستاخی چنین مکن تا وقتی که وی را شناسی و نشناسی انگاه دعایی کرد و بر باد بر وی دمید الم آن باز نشست و شفا یافت وی گفته است در طریق نه نماز و نه روزه است و نه احیای شب این جمله اسباب بندگی است در و سنتی نرنجیده نست اگر این حاصل آید و اصل گردی وهم وی گفته است خدای دان باشید و اگر خدای دان نه آید خود دان نیز مباشید از برای آنکه چون خود دان نباشید خدای دان باشید پس فرمود که از این بهتر بگویم خدای باشید و اگر خدای نباشید خود مباشید که اگر خود نباشید خدای باشید روزی بزیارت شیخ روزبهان بقلی قدس سره رفته بود و شیخ صدر الدین روزبهان بر سر تربت جد نشسته بود چون شیخ عبد الله در برابر قبر بیستاد و شیخ صدر الدین بتعظیم وی برخاست و مدتی بیستاد و بنشست و برخاست و مدتی دیگر بیستاد و شیخ عبد الله بوی التفات نکرد چون از زیارت فارغ شد گفت شیخا دیر گاهست که بر پای ایستاده ام و شما هیچ التفات نفرمودید گفت که شیخ روزبهان اناری بدست من داد و بخوردن آن مشغول بودم و از جمله اشعار وی است شعر ما جمله خدای پاک پاکیم . نه از آتش و باد و آب و خاکیم . از هستی و نیستی همیشه . عریان شده ایم و جامه چاکیم شعر حقیقت جز خدا دیدن روا نیست . که نه شک و هم دو عالم جز خدا نیست . نمی گویم که عالم او شود نه . که این نسبت بدو کردن روا نیست . نه او عالم شد و عالم او شد همه او را چنین دیدن خطا نیست شعر الحق بدو چشم من ببینم هر دم . از پای طلب بنه نشینم هر دم . [illegible] خدا نیم [illegible] ان [illegible] . ان [illegible] من جنینم هر دم [illegible]

عاشورا سنه ست و ثمانین و ستمایه بوده قدس الله تعالی روحه شیخ جمال الدین محمد با کلیجار رحمه الله تعالی کان شیخا وجیها بهی المنظر زکی المخبر ذا المجاهدات و خلوات و اوراد کثیرة من العبادات و الطاعات و له کلمات روحانیة و اشارات رحمانیة شیخ عبد الله بلیانی قدس سره فرموده است که در آن زمان که خرد سال بودم شیخ جمال الدین با کلیجار رحمة الله تعالی در صحبت پدرم خواجه ضیاء الدین مسعود رحمه الله تعالی میبود و من پیوسته بذکر مشغول میشدم و او از خوش داشتم و از برای جمعیت خاطر خود و فتهادر اثنای ذکر گفتن چیزی بترنم میخواندم شیخ جمال الدین گوش باواز من میکرد و از آن وقت خوش میشد و من از حال وی خبر نداشتم که گوش بمن دارد و از انچه میخواندم خاموش میشدم و بذکر مشغول می شدم تا یکی از روزها شیخ جمال الدین نزدیک من امد و گفت ای شیخ عبد الله چرا چنین میکنی که در اثنای ذکر گفتن چیزی خوش میخوانی و ما گوش بتو داریم تو خاموش میشوی و ما را از ان سماع میگذاری دیگر چنین مکن و خاطرهای درویشان را مرنجان از تو این آواز میخواهند و پدرم نیز ضیاء الدین مسعود هم چنان فرمود سخن ایشان را قبول کردم وی گفته است قوله تعالی و اعبد ربک حتی یاتیک الیقین یقین نیست جز عیان عین قدیم نیت عیان عین قدیم بی صورت عمل عبادت نیست و نیتی که بهتر از عمل است این نیست و صورت عمل بی نیت عیان عین قدیم عبادت نبود بلکه رسم و عادت بود و طالب است که مطلوب وی جز عیان عین قدیم نیست و هرچه جز عیان عین قدیم است پیش وی محال و باطل است توفی رحمه الله سنه نیف خمسین و سبعمایه و قبر وی در شیراز است موسی بن عمران جیرفتی رحمه الله تعالی بزرگ بوده یحیی فت پیر شیخ ابو عبد الله الطاقی است شیخ الاسلام گفت که ابو عبد الله خفیف را پرسیدند از شیخ موسی عمران نقاری استاد بوی علیه السلام بود که من یکی نقیر از هر چه ما دارم که اگر از هر یکی هزار درم خواهم بستاند دهان خواهند

مر پیر عمران جواب باز فرستاد که من در چه چیز رفتم از دشمن دارم که هر گاه بر من دست
یابند مرا تا شب در زندان کنند و روز بنده نگذارند صوفی تو باشی یا من خواجه علی حسن
کرمانی و خلیل خازن رحمهما الله تعالی خواجه حسن شیخ کرمان بود و متأخرترین مشایخ
اتخاذ داد و خانه داشت کاری بنظام و مرید بسیار معاملات نیکو دعوی مریدی
شیخ عمو کردی تا شیخ عمو از دنیا برفت وی صحبت باز نگذاشت یعنی در مسند
ارشاد ننشست شیخ الاسلام گفت که در کرمان میان خواجه علی حسن و میان خلیل
خازن که یکی از صوفیان بود نقار افتاد خلیل بخواجه علی نامه فرستاد و در آن
نوشت که تو از بامداد تا چاشتگاه دارو و شربت و گوارش خوری تا طعام خوش
بتوانی خورد از سر شعم و مرا از بامداد تا چاشتگاه گرد بر باید گشت تا چیزی
یابم که بخورم صوفی تو باشی یا من مشایخ طعن میزنند و نمی پسندند قبول
و اقبال خلق را از بس زهر و غرور که در آنست ایشان مایه تو خود زنند
و نفس رعنا را معجب کنند تا ارحی در کدام است اگر الله تعالی نگاه دارد و این عقبه
عظیم است این قوم را میرو نیسابوری رحمه الله تعالی پیری بوده بزرگ از
صوفیان و ملامتی بوده به نیسابور وقت بزیارت یا بکار دیگر و با یک خادم با وی برا
اتخا قبول عظیم خاست و مریدان بسیار پدید آمدند وی از آن برنج میبود و شغل
دل می افزود چون باز گشت خلق بسیار با او بیرون آمدند و با وی در رفتن
ایستادند از خادم بپرسید که اینان کیانند گفت بخدمت تو می آیند صبر کرد هیچ
نگفت تا بسر بالایی رسید و باد سخت میجست بند شلوار بگشاد و بول آغاز کرد چنانکه
جامهای خود و جامهای ایشان نیز پلید کرد و آن قوم گفتند احسنت زهی شیخ
و زهی معاملت نیکو همه از وی بگشتند و آن خادم که با وی بود بس وی میرفت
... کرد که این چه بود که وی کرد جمعی مریدان با ارادتهای تازه و نیز دعای

نیکو

نیکو با وی می آیند به بین که وی چه کرد میرو میرفت تا با باب رسید با مرقع و جامه
باب در آمد و جامهاوش خود پاک بشست و بیرون آمد و در رفتن استاد
و روی باز پس کرد و خادم را گفت باید که انکار نکنی که افتی بآن عظیمی و فتنه و شغلی
چنان بزرگ باین مقدار بولی از خود باز توان کرد چرا مؤنت آن باید کشید
بچه کار آید چرا که مریدم را رعنا و معجب کنند و از مایه مردم خورند و شغل دل
افزایند و این قبول پیش از دید عجب باشد چون اندک عیبی پدید آید یا کاری
نه مراد ایشان برود همه منکر گردند شیخ الاسلام گفت دانی که آن چرا کرد از جهت
آنکه طبع و نفس وی بآن خوش شده بود آن بر وی واجب بود ابو عبدالله التروغندی
رحمه الله تعالی از طبقه خامسه است نام وی محمد بن الحسین
است از جمله مشایخ طوس بوده با ابو عثمان حیری صحبت داشته و با آن مشایخ که
از طبقه وی بودند و یگانه مشایخ بود در طریق خود کرامات ظاهر داشت مجتهد بود
و صاحب حال و بزرگ همت بس از سنه خمسین و ثلثمایه برفته از دنیا وی گفته طوبی
لمن لم یکن له وسیلة الیه غیره وهم وی گفته ترک الدنیا للدنیا من جمیع الدنیا
وهم وی گفته که الله تعالی بنده خود را از معرفت خود چیزی نبخشد و بآن مقدار
که وی را معرفت داده بود بلا بر وی گمارد تا بقوت آن معرفت آن بلا را بر میدارد و هم
وی گفته که دور باش از تمیز در خدمت زیرا که کسانی که ایشان را در خدمت ممتاز
کرد انتظام نمانده اند پس همه را خدمت کن تا مراد حاصل شود و مقصود پیش شود
ابو عبدالله الرودباری قدس الله تعالی روحه از طبقه خامسه است نام وی احمد بن عطاست
شیخ شام است در صور نشستی و صور بر کنار دریاست و قبر وی بصور بوده لکن
در دریاست خواهرزاده ابو علی رودباری است بزرگ بوده و صوفی در صورت
قرابان مادر وی فاطمه خواهر شیخ ابو علی رودباری است پدر [illegible]

عالم بوده بعلم قرآن و علم شریعت و علم حقیقت و حدیث داشت و برا اخلاق و
شمایل نیکو بود و موصوف بتعظیم فقر و دوستی درویشان و برفق با ایشان در ماه
ذي الحجه سنه تسع وستين و ثلثمايه برفته از دنيا و براکتابی است در آداب فقر
شیخ الاسلام گفت که ابو عبدالله رودباری است که شتر و برادر بادیه دست بر کر
فروشد گفت جل الله شتر با وی بزبان فصیح گفت جل الله شیخ الاسلام گفت که من
دو تن دیده ام که ویرا دیده اند شیخ ابو عبدالله باکو و شیخ ابوالقاسم ابو سلمه
باوردی ابو عبدالله گفت که ابو عبدالله رودباری گفت که التصوف ترک التکلف
واستعمال التصرف وحذف التشرف و شیخ ابوالقاسم بو سلمه باوردی گفت که
شیخ ابو عبدالله رودباری گفت که حدیث نوشتن جهل از مرد ببرد و دانستن کبر
از مرد ببرد فاذا اجتمعا فناهیک به مثلا شیخ الاسلام گفت که بوسعید مقری
گفت که با شیخ عبدالله رودباری با قافله میشدم با قافله بسند دیده بیامد بجای نهادم
شیخ گفت بجای منه چیزی که حق در انبسنه هی در راه درویشی می نهی که بجوز شیخ
الاسلام گفت که محمد شکرف گفت که در کلوخ خدا هم انصاف است ابو عبدالله بن منکر
رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که ابو عبدالله مانک پارغان فارس بوده نام
وی احمد بن ابرهیم مانک است شاگرد سندار ارغانی است شبلی را دیده بود عمر وی
صد و اند سال بود چون سخن گفتی دو کس بودند بر دو دست وی که آب دهان
وی پاک کردند که دندان نداشت آب از دهان وی بیرون می افتاد شیخ الاسلام
گفت که شیخ ابو نصر قنانی بهر منت ابو عبدالله مانک را دیده بود و حدیث داشت
و من بوی حدیث خوانده ام وی گفته مرا که شیخ ابو عبدالله مانک گفت که شبلی بر کرسی
بر منبر گفت که بحق جنید حاضر بود گفت که غیبت حرام شیخ الاسلام گفت که ابو سعید
خراز مصنف بود ویرا گفتند ای سید قوم چرا سخن نگویی گفت ایشان از حق غایب اند ذکر حق

باعیان

بمغلیان عیبست ابو عبدالله دونی رحمه الله تعالی وی از متلخرا آن است بدون می بود
و شوری داشته است شیخ الاسلام گفت که خرقانی با من گفت که شاگرد ابو عبدالله دونی
با من گفت که شیخ ما مست بزیست و مست بمرد شیخ الاسلام گفت راست گفت که شاگرد
وی خرقانی گفت که من گفتم ان ابو بکر شبلی بود که مست زیست و مست بمرد که من شبلی
را دیدم بپیش خویش که در هوا رقص میکرد و مرا اشکر میگفت شیخ عبدالله دونی را
برسیدند که فقر چیست گفت اسم واقع فاذا تم فهو الله گفت نامی است فنا چون
تمام شود او است شیخ الاسلام گفت که دونی قرآن فراوان خواندی و سماع
ان دوست داشتی چون با آیت زکوة یا صدقه رسیدی خویش شدی چیزی از خود
بیرون کردی یکی را گفتی بدر بیرون برو نبه و باز کرد تا هم که بر شد بر کیرد ابو عبد
الله مولی رحمه الله تع وی دهراةی بوده در ایام پیر بوسعد دونی بزاهد دو رکعت
در مسجد جامع هنوز پیر بوسعد نیامده بود وی ده سخن امد الجنی سخن بگفت
پس گفت اگر توحید صرف می باید اینک بگفتم و اگر علم کج و کدو می باید فردا بو
سعید بیاید شما را بگوید شیخ الاسلام گفت که اوتلا این کار همه گویند کان یک
سخن می گویند یکی باندام تر میگوید میدهد و یکی نه اندام تر میگوید می آورد
ان چیست که ابو عبدالله مولی میگفت کودکان از پس وی در می آمدندی
گفتند بو عبدالله مولی وی میگفت ای دوست عبدالله بگذار مولی میگوئی
شیخ الاسلام گفت بو عبدالله مولی این کار را در یک سخن آورده و آن آنست که
وقتی گرسنه بود و برا آرزوی آن شد که دو نان گرم بود و دو مثلث که بخورد
در آن گرسنگی در مسجد جامع بخفت یکی از مریدان وی آنجا ویرا خفته دید بر سجاده
و دست در زیر سر کرده با خود گفت شاید که وی گرسنه بود ببازار رفت
و دو نان گرم بستد و پاره شلی در آن میان کرد و بیاورد و در زیر سجاده وی نهاد

بوی نان گرم بوی رسید بایستاد از ادبی که آرزو کرده بود در وی بآسمان کرد و گفت
الٰهی کار کی که ترا باید بنوا بی ساخت یعنی اگر عنایتت بود کار دوستان خود بی سبب
و جهد میسازی شیخ الاسلام گفت که از جهد ما و طلب ما هیچ چیز نیاید و بهیچ
چیز نرسیم مگر آنکه او را عنایتی باشد بکسی ابو عبد الله المغربی رحمة الله تعالی
از طبقهٔ خامسه است نام وی محمد بن احمد بن محمد المغربی است صحبت داشته
با یوسف بن الحسین و عبد الله خراز رازی و مظفر کرمانشاهی و رویم و جریری
و ابن عطا وی از جوانمردان مشایخ بود و مخنّث ترین ایشان پنجاه هزار دینار میراث بوی
رسید و رای ضیاع و عقار از همه بیرون آمد و بر فقرا نفقه کرد و بر وحدت
و تجرید احرام حج بست با آنکه هنوز در حداثت سن بود در سنه ست و ستین
و ثلثمایه برفته از دنیا گفت وی الفقیر الصادق الذی لا یملك شیئا ولا یملكه
شیء و هم وی گفته من تعزز عن خدمة اخوانه اورثه الله سبحانه ذلا لا انفکاك
منه ابدا یعنی هر که او خدمت از یاران و برادران دریغ دارد او را ذلی دهند که هرگز
از آن نرهد و هم وی گفته که ما قبل منی احد شیئا الا رایت له منة علی ان لا یمکننی
القیام بواجبها ابدا و هم وی گفته که فتوت نیکوئی نیست با آنکه وی را دشمن دارد
و بذل مال برای آنکه دل تو از وی کراهیت دارد و حسن صحبت و معاشرت با آنکه طبع
تو از وی نفرت باشد و هم وی گفته که چون بصحبت عبد الله خراز رسیدم گفتم
ایها الشیخ مرا بچیزی فرما گفت سه چیز بر خود حرص بر اداء فرایض بتمامترین جهدی
و طاقتی و حرمت داشتن جماعت مسلمانان و متهم داشتن خاطرهای خود مگر
آنچه موافق حق باشد ابو القاسم المغربی رحمة الله تعالی از طبقهٔ خامسه است
نام وی جعفر بن احمد بن محمد المغربی است برادر ابو عبد الله مغربی از بزرگان مشایخ
خراسان بود و یگانه در وقت خود و طریقت خود و دعوت الی الحق و صحبت بود

شیخ

شیخ سلمی گوید لم نلق احدا من المشایخ فی سمته و وقاره و جلسته صحبت داشته
بود با ابن عطا و جریری و ابو بکر بن ابی سعدان و ابو بکر ممشاد و ابو علی رودباری در
سنه ثمان و سبعین و ثلثمایه از دنیا برفت در نیسابور وی گفته که عارف آنست
که او را معروف وی مشغول گرداند از آنکه بخلق نگرد بچشم رد یا قبول و هم وی
گفته اولی برکة الدخول فی التصوف ان تصدق الصادقین فی الاخبار عن انفسهم
و عن مشایخهم ابو محمد الراسبی رحمة الله تعالی از طبقهٔ خامسه است نام وی
عبد الله بن محمد الراسبی البغدادی است از کبار مشایخ بغداد است صحبت داشته
با ابن عطا و جریری و شبلی رحلت کرده و باز ببغداد آمده و آنجا برفته در سنه سبع
و ستین و ثلثمایه وی گفته اعظم حجاب بینك و بین الحق اشتغالك بتدبیر نفسك
و اعتمادك علی عاجز مثلك فی اسبابك و هم وی گفته الهموم عقوبات الذنوب
و هم وی گفته لا یکون الصوفی صوفیا حتی لا یقله ارض ولا تظله سماء ولا یکون له
قبول عند الخلق و یکون مرجعه فی کل الاحوال الی الحق تعالی روزی نزدیك
وی ذکر محبت میرفت گفت المحبة اذا ظهرت افتضح فیها المحب و اذا کتمت قتل
المحب کمدا و انشد و لقد افارقه باظهار الهوی عمدا لیستر سرها اعلانه و لربما کتم
الهوی اظهاره و لربما فضح الهوی کتمانه علی الحبیب لدی الحبیب بلاغته و لربما قتل
البلیغ لسانه کم قد رأینا قاهرا سلطانه للناس ذل تحته سلطانه ابو عبد الله الدینوری
رحمة الله تعالی از طبقهٔ خامسه است نام وی محمد بن عبد الخالق الدینوری است
و هو من اجلة المشایخ و اکبرهم حالا و افصحهم فی علوم هذه الطایفه و بازگشت وی
بصحبت فقرا و التزام آداب ایشان و صحبت ایشان بود سالها در وادی القری اقامت
کرد پس بدینور بازگشت و آنجا وفات کرد چنین است در طبقات سلمی و شیخ
الاسلام گفته است که وی بآخر عمر در وادی القری بمسجدی در آمد و ...

برفتند و وی را مهمان نداشتند و چیزی خوردنی ندادند شب از گرسنگی بمردند
آمدند و وی را کفن کردند و دفن کردند روز دیگر در مسجد آمدند کفن دادند
در محراب نهاده و کاغذی در میان کفن در آن نوشته که دوستی از آن ما بشما
آمد و برا مهمان نداشتید و طعامی ندادید و از گرسنگی بکشتید کفن شما را نخواهم
شیخ الاسلام گفت که ابو عبدالله دینوری گفته که الله تعالی حق بر فقر اسلام میگوید
در قرآن نقل سلام علیکم گویند که وی سالی در کشتی بماند که باد نمیجست مرقع
باز می‌کرد و می‌دوخت تا بکلاه آمد گفت نفس خود را مشغول میکنم پیش از آن
که مرا مشغول کند وی گفته که صحبت خرد با بزرگان از جمله توفیق الله تعالی است
مر خرد را و از بزرگی ایشانست و رغبت بزرگان بصحبت خردان علامت خذلان
بزرگان و حماقت و بی خردی ایشانست و هم وی گفته مر بعضی اصحاب خود را
لا یعجبنک ما تری من هذه اللبسة الظاهرة علیهم فما زینوا الظواهر الا بعد
خربوا البواطن شیخ الاسلام گفت که من اصحاب خود را عمارت باطن آموختم
نه خرد ظاهر و آرایش جامه خدای خشنود مباد از آنان که این کار کردند اما
همین آرایش جامه و مرقع و میان بند و سجاده و کیف و مانند آن کردند و معانی
و صفای باطن نه تمام که بدین بدارد که این کلاهها است و بس و آن کسان که
خداوند معانی و باطن نیکو و زندگانی اند خود دل از آن ندارند و طاقت آن ندارند
که ورای او بچیز دیگر مشغول باشند و هم وی گفته که در بعضی سفرهای خود
لنگی دیدم که بیک پای بر می‌جست گفتم ترا سفر چه ضرورت که آلت نداری
گفت تو مسلمانی گفتم آری گفت آن آیة را نخوان که و حملناهم فی البر والبحر
حامل و بردارنده وی است می‌شاید که بی آلت بردارد کسی بر وی درآمد و گفت
کیف است این بیت بخوان اذا اللیل [illegible] مرجع

ابو

ابوالحسین الشیروانی الصغیر قدس سره از طبقه سادسه است نام وی علی بن
جعفر بن داود است از شیروان مغرب بوده شاگرد شیروانی کبیر است صاحب
خواص بمصر بوده و بمکه مجاورت کرده و آنجا برفته از دنیا شاگرد معاد مصری
است و ابوبکر موزاینی و جنید و شبلی و ابوالخیر تینانی و کتانی و ابوعلی کاتب
و ابوبکر مصری و غیر ایشان را از مشایخ وقت دیده بود شیخ [illegible] بود در وقت
خویش و یگانه مشایخ روزگار خود شیخ سلمی و برادر تاریخ صوفیان ذکر کرده
و گفته که عمر وی صد و بیست و چهار سال بکشید و بآخر عمر مقعد شده بود که
موذن قد قامت کردی وی بر پای خاستی و چون نماز بکردی باز مقعد شدی
و در حال سماع نیز همچنان بود شیخ عمو و شیخ عباس فخر میکردند بدیدار وی و حجه
کردندی که فخر نکردندی که لاف ایشان فرض بود یان پیر از وی پرسیدند که
تصوف چیست گفت الافراد والانفراد یگانه داشتن همت و یگانه زیستن از
خلق وی گفته الصوفیه مع الواردات لا مع الاوراد شیخ الاسلام گفت که فتح
حاجی گفت که وی گفت صوفی از مقدمات و احوال برگذشته است آن همه زیر
قدم وی است و همه در حال وی جمع شیخ الاسلام گفت که شیخ عمو گفت که شیروانی
گفت آخر ما یخرج من رؤس الصدیقین حب الریاسة و عباس گفت که وی گفت
شمارا وصیت میکنم بکسانی که شمارا دوست میدارند و عمو گفت که وی گفت
که اگر من پای داشتمی بخراسان آمدمی بزیارت کسی که شمارا دوست میدارد
فتح حاجی گفت که شیروانی گفت که کسی بود که بزرگان خرد وی می‌نگرند و مقام وی
می‌بینند و او خود نداند که هیچ چیز دارد شیخ شیروانی گفته که من طلب غیر الله بطل
اورا نه الله ذلا بحق و هم وی گفته الصدق ترک الخلق و افراد و در عقبات گفته
الخلق محنة [illegible] لا عند [illegible] و هم وی گفته من ترک [illegible] عاش طیبا

وهم وی گفته ما آفة الناس الا الناس وهم وی گفته الفقرآء هم ملوك الدنيا
والاخرة استعجلوا الراحة وهم وی گفته الفقير ابن وقته فاذا تطلع الی وقت
ثان فقد خرج من الفقر وهم وی گفته که از جنید شنیدم که گفت هر که بوی فاقه
رسد و بروی جلمه بود افزونی که از آن بسر نشود ان از بخیلی بوی رسیده بود
وهم وی گفته حقوق علی الطلب وهو لا یجی با لطلب وهم وی گفته که مرتعش گفت
لو لعب الفقير عشرين سنه ثم صدقه ساعة لنجا پس سیروانی گفت حاشاهم من اللعب
انما اراد به قلة الیقین وهم سیروانی گفته که از ابو الخیر تیناتی شنیدم که گفت مرا
اسرا فرا دادند بر دوزخ بیشتر اهل آن اصحاب رکو بو مرقع دیدم پس شیخ سیروانی
گفت که مستوجبان نشدند مگر از اندکی یقین ابو الحسین بن الجهضم الهمدانی
قدس الله تعالی سره از طبقه سادسه است نام وی علی بن عبد الله بن الحسن الجهضم
الهمدانی بزرگ بوده شاگرد کو کبی و جعفر خلدی است شیخ حرم بوده وی را کتابی
است معتبر مسمی به بهجة الاسرار در ذکر حکایات و احوال و مقامات این طائفه
و در تاریخ الیافعی انه توفی سنه اربع عشر و اربعمایه شیخ احمد کوفانی وی را دیده
بود شیخ الاسلام گفته که من کس ندیده ام که بزیارت وی آمده ام از بزرگی وی
جز بان بنا نبوت و ان شیخ الاسلام بود شیخ الاسلام گفت که زیارت مشایخ و صحبت
ایشان برین طایفه فرض است شیخ الاسلام گفت که عقیل بستی از بست بحج
میرفت گفت بزیارت شیخ ابو العباس شوم از وی شلواری خواهم که شلوار نداشت
چون بوی شد شیخ شلواری بوی داد و گفت در پوش و باز کردن نگذاشت که بنشیند
درهم منزلی شلواری می یافت نگذاشت که بحج شود شیخ ابو الحسین جهضم را بسی
بود نه نفیس از وی دیدار از وی رنجه بود روزی با ان مسجد حرام میگذشت یکی
با شیخ سیروانی گفت این شیخ ابو سیر شیخ ابو الحسین است جهضم الله تعالی رنج که بر آن

بپرست از بی پیر شیخ سیروانی گفت رنج از بپرست بر بسر نه از مسیر بر پیر اگر نه بزرگی
بزروی بودی کرا یاد پیر آمدی از بزرگی وی بر اوست که بسر در زبان خلق افتاده
است و نگشت نمای گشته ابو الحسین طرزی رحمة الله تعالی شیخ الاسلام گفت
طرز جایی است بفارس وی بزرگ بود بزرگ میداشت درویشان را و اصحاب
وی با ادب و صیانت بودند شیخ الاسلام گفت که ابو نصر حاجی مرا گفت که شیخ
ابو الحسین طرزی را دیدم که پای تا به در وی بشتی برداشته بود و در پس در روی
خود می مالید شیخ الاسلام گفت قومی بودند بگو اشان با من می بودند خداوند
ان در لدو شان از من در خواستند که ما را بشیخ ابو عبد الله الطاقی بر از وی دستوری
خواستم و ایشان را بوی بردم و گفتم میخواهند که ایشان را وصیتی کنی گفت متاهلان
اند گفتم آری گفت مکتسب اند گفتم آری گفت سخت نیکو باشد کار کی میکنید و اهل
خود را نیکو می دارید و شبانگاه هم کیسه مهر سخود از طعام بر میگیرید و با یکدیگر
می آرید و با هم میخورید و ساعتی می باسید و انگاه پراکنده میشوید و ایشان را
دعا کرد و برخاستیم من آن شیخ عمو را گفتم شیخ عمو گفت که اصحاب ابو عبد الله
دو نی و ابو الحسین طرزی چنین میکردند تا بر جای بودند ابو الحسین سیرگانی
رحمة الله تعالی وی بمکه مجاور بوده با مشایخ بهم چون شیخ سیروانی و ابو العباس
سهروردی و شیخ ابو اسامه و ابو الخیر حبشی و بو سعید شیرازی و شیخ محمد
ساخری همه یاران یکدیگر بودند و مشایخ وی را تعظیم تمام میداشتند شیخ
الاسلام گفت که شیخ ابو الحسین سیرگانی در بادیه بود با یاران شیخ بو سعید
شیرازی و شیخ ابو اسامه از هرات و شیخ محمد ساخری و جمعی دیگر که سموم
خاست ابو الحسین گفت مترسید که این کار مرا افتاده است من بروم و شما هم
برهید و سیر ایشان [illegible] بود که وی برفت و مینه آمد و یاران در ایستاد [illegible]

همه سیر آب شدند و سیل در آمد و ویرا ببرد و ببرد شیخ الاسلام گفت زنده ویرا
تشنه آب نداد و تشنه وکشته ویرا فرا آب داد باد و ستان خود چنین کنند شیخ
الاسلام گفت که شیخ ابو الحسین قزوینی با فقیری روزی در مسجد حرام میان صوفیان
از دهر و سختی سخن میرفت وی گفت چند میگویید از دهر و سختی اگر دهر و سختی را بر دیوار
بنویسند یکی از ملیان انجا نگذرد و هر کسی میگوید که درویشیم قوم بشوریدند گفتند
این چیست که وی میگوید اکنون مانده درویشانیم چو لاجرم امده ما را از دهر و سختی
بیرون میکند انجه مشایخ بودند گفتند چنانست که وی میگوید چنانکه وفقار
برخاست وقت عمره امد ابو الحسین سر یکی بعمره شد باز آمد و نماز بکرد و جماعت
همه حاضر بودند وی برخاست و فرا سر هر یکی میشد و بوسه بر سر وی میداد
و عذر میخواست یکی از مشایخ ویرا برادر خوانده بود گفت سخن حق گفتی و همینان
مشایخ با تو یار بودند اکنون آمدی و از آن برگشتی بقول سفیهی چند گفت من
از آن برنگشتم اما من هر گاه بعمره شدمی در راه چند آیتی قرآن بخواندمی و درد
بسیار امروز در راه بالخود میگفتم که او چنین گفت من چنین گویم آن دیگر چنین
گفت من چنین گویم همه راه در خصومت بودم اکنون آمده خود را و دل خود را
باز رهانیدم ایشان خواه بر حق باشید و خواه بر باطل من دل خود را داد و اگر دم
یعنی فارغ ساختم فراغت دل بخصومت بیهوده دور شود کسی را که دل باشد
شیخ محمد سلخزی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که شیخ محمد سلخزی ابنت
که بسر قبر مصطفی صلی الله علیه و سلم آمد و گفت که مهمان تو آمده ام یا رسول
الله یا ابنت که مرا سیر کنی با این قدر میتها در هم شکنم یکی بوی آمد و ویرا خواند
و خرما و خوردنی ساخته بود ویرا سیر کرد گفت چه گفته بودی رسول خدای را
صلی الله علیه و سلم و محمد یه بگفت انچه گفته بود گفت تو انجا میگو بی
گفت

گفت خفته بودم مصطفی را صلی الله علیه و سلم بخواب دیدم گفت من مهمان آیی
پس دخوی ویرا بخانه بر و سیر کن و ویرا بگوی جای بدل کن که اینجا جای آز ذریت
شیخ احمد جوالگی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی نیز از یاران ایشانست
در صحبت یکدیگر بوده اند از فرغانه بود در حرم مجاور شیخ الاسلام گفت که شیخ
عمو گفت که وقتی بمکه تنگی افتاده بود از صوفیان قومی متاهل شدند زن خواستند
ولیمه بدادند تا حال فراخ‌تر گشت و بر معلوم افتادند شیخ جوالگی هم زن خواست
چون شب گذشت روز دیگر طیبت با صوفیان گفت نه بجا آید از جانب من که
این کار چنان خوش نبود و چندین کاهها با من بگفتند شیخ الاسلام گفت که شیخ
احمد جوالگی شبها نان نخوردی گفت برای آنکه روزی با پیر هم کاسه بود مپاره گوشت
برداشتم بسندید نامد بجای نهادم وی بانگ بر من زد گفت چیزی که خود را
نپسندی چرا دیگری را پسندی در دهن نه از آن وقت باز شبها طعام نمیخورم تا گذشتم
شوم شیخ عمو گفت که بسیار ان ویرا بخراسان دیدم هم منها میخی به ابو الحسین حداد
هروی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی بزرگ بوده درویش مجرد ظریف
از ظرفاء صوفیان و هم وی بمکه مجاور بوده با مشایخ و از مکه بشیخ ابو العباس
قصاب امده و پرسید که جوانمردی چیست وی جواب داد که بگویم ای ابو الحسین
جوانمردی آنست که همه سیم بر یاران بسر دهی بر هوای دل همانا که شیخ ابو الحسین
بجهت اشتغال ببعض کارهای خود مارا انتظار داده بوده است و هم بیشان
بر ایشان سر درکرد شیخ الاسلام گفت که در حجیبه من از شیخ احمد کوفانی بدم مکانه
است که چیزی ارزد گفت که ابو الحسین در آخر عمر در استراباد می بود یکی با وی
گفت که ان شبی که تو امیر بالینی نبود [illegible] آتی گفت آن خود که گاه می بود و آن
مرا برانی خود میباید هم احمد گفت امده که ابو الحسین بن عمر از تعجب [illegible]

صوفیان رسمی اظهار ملالت کرد و گفت مرا بدان نمی بود از آن ملال گرفت
مرا بیش خود ببر پس از آن دعا سه روز بر نیست روز چهارم بجوار حق پیوست ابو
المظفر ترمدی رحمه الله تعالی از طبقهٔ سادسه است نام وی حبال بن احمد است امام
بوده و زاهد و حنبلی مذهب بترمذ مذکری کردی شیخ وقت خویش است و خضر
علیه السلام در مجلس وی می بودی که وی سخن میگفتی شاگرد محمد حامد است
شاگرد ابو بکر وراق و پیر پیر شیخ الاسلام و ویرا سخن بسیار است و حکایات نیکو
در معاملت و زهد و ورع و تقوی شیخ الاسلام گفت که ابو المظفر ترمدی و استاد
وی محمد بن حامد و استاد وی محمد بن حامد و استاد ابو بکر وراق ترمدی
مگس از خود باز نمی کردند ابو بکر وراق گوید تا مسلمانی نشسته باشد مگس از خود
باز مکن که از تو برخیزد بروی نشیند معلوم می شود که آن وقت مگس باز نمیکردند
که کسی بودی و گویند که اینها بکوشیدند هیچ مگس ندیدندی بروی نشسته رحمه الله تع
شغل ایشان را کفایت کرده بود بان نیت نیکو امیرچه سفالفروش رحمه الله تعالی
شیخ الاسلام گفت که پدر من گفت که امیرچه سفالفروش گفت مرا از دکان
برداشتی و بیاره بردی و آنجا بگذاشتی شیخ الاسلام گفت که پدر من همچنین
هیچ جانور نکشتی این مذهب ابدال است و ایشان از ابدال بودند و اهل کرامات
مردی را وقت خویش گشت فرشته من در آمد و ویرا گفت چه باید کرد نام مرد
شمار اسید گفت هیچ جانور نباید آزرد و آن مرد هیچ جانور نمی آزرد فرشته سید
روزی موهچه ویرا بگزید چیزی بروی زد موهچه بیفتاد و پس از آن هم گرفته
ندید شیخ الاسلام گفت که وقتی میرچه سفالفروش بر در دکان بود یکی پیش
نشسته بود ... ای زراق فلان کس برفت بجنازه نمی
... امیرچه به پیشان دکان در رفت ساعتی گذشت بیرون نیامد آن مرد

بدکان درون رفت ویرا ندید بعد از آن میرچه بیرون آمد گفت کجا بودی گفت
در پیشان دکان گفت من در آمدم ترا ندیدم گفت آن عجوز را دیدی که اینجا آمد
و گفت فلان کس برفت بمن کیسه برفته بود برفتم و بروی نماز کردم و باز آمدم
پارهٔ جزع یمانی داشت گفت این در راه افتاده بود خواهم امیرچه سفالفروش
گفته که وقتی ببلخ میگذشتم در هوا قبه بسته بودند برفت حنا کری چیزی
میزد و این بیت میخواند همچون علمت سه بیت پرکرده زیاد گفتی عاشقم و سیم
نتوانی داد من آنرا یاد گرفتم و وی برفت یکی بوی رسید گفت این ترا بها که
میدانی که چه میکنند وی گفت تو بسرای برو به بین که چه میکنند شیخ الاسلام
سبر وی را دیده بود شریف حمزهٔ عقیلی رحمه الله تعالی هم وی بوده و ببلخ مقیم گشته
صاحب کرامات و مقامات و صحبت وا خضر علیه السلام و مستجاب الدعوه و پیر
پیر شیخ الاسلام است و یاران داشت همه بزرگان و خداوندان کرامات چون
پیر فارسی و عبد الملک اسکاف و ابو القاسم حنانه و حسن طبری و عارف عیار
و ندیم شیخ الاسلام ابو منصور محمد بن علی الانصاری رحمهم الله تعالی شیخ
الاسلام گفت که پدر من گفت که ابو المظفر ترمذی گفت هر که بجای تو نیکوئی
کرد ترا بسته خود کرد دوم که با تو جفا کرد ترا رسته خود کرد رسته به از بسته
شیخ الاسلام گفت که در آسمان و زمین هر که رسته باشی سود کنی پیری حکایت
کرد از پیر دیگر که محمد عبد الله گازر را با ابتدای ارادت با سیت سفر خاست
نیسابور رفت روزی در مسجدی بود پیری در آمد با بها گفت کجا میروی
گفت بسفر گفت معلومی داری گفت نی گفت پس چگونه کنی گفت صبر و ترمذ
نخواهم گفت گرا دو سحر طازی آنرا که چیزی دهد یا آنرا که چیزی دهد گفت چون
نارسیده این ادب بترك داشته ... چیزی ... ترا ... دهد ترا از وی ...

میخواند یعنی دل تو بوی مشک ایمن وانکه ترا چیزی ندهد ترا باوی فرستند پس نماز ط
ازان دوستر باید داشت که ترا از خود باو راه می نماید گفت باز کردم تا خود در ابلی
راست کم بای اغراز دریای کرد وامد بهری و پس از ان پسود انچه بود و هم ان
پیر حکایت کرد که پیری گفت نیسابوری که پیر معتمر قهندزی اینجا امد گفت کرد
جهان بگشتم نه رسته دیدم ونه خود رستم عارف عیار رحمة الله تعالی
شیرازی بوده از اصحاب شیخ عقیلی است نام وی منصور است وی روزی
گفته که میگویند علی رضی الله تعالی عنه در خیبر بر کند اگر یاری الله بمن دهند
و مشاهده مصطفی صلی الله علیه و سلم و ذو الفقار اگر من کوه قاف بکنم
عجب نباشد شیخ الاسلام گفت که این نه نقص است در علی که این کوا هی
است علی را بان سه چیز ابو الحسین سالبه بن ابرهیم رحمة الله تعالی وی را شیخ
الشیوخ میخواندند بشیراز بوده بزرگ و یگانه روزگار خود پیر عباس فقیر وی
است و مشایخ جهان بخانقاه وی امدندی از اصحاب شیخ ابو مسلم فسوی است
در شیراز خانقاهی داشت سی سال بجز مستفرغ مشغول بود و اطعام صادر و
وارد کرد و جمعی کثیر از علما و صلحا مجاور خانقاه وی گشته بودند توفی سنه
ثلث و سبعین واربعمایه ودفن فی خانقاهه چون شیخ محتضر شد خادم خود
شیخ عبد الله بن عبد الرحمن را فرستاد تا ترتیب کفن وی بکند وی بیازار رفت
و دو کفن خرید و تجهیز دو میت کرد چون باز امد شیخ رفته بود و شیخ را در
بر گرفت و الله گفت و جان بداد و برا بپهلوی شیخ دفن کردند وی گفته است
که مرید را در حکم گربه بودن هزار بار بهتر از ان که در حکم خود بودن زیرا که صحبت
با غیر از برای خدای بود و صحبت با خود از برای بر دید هوا شیخ عمان بلنی
رحمة الله تعالی ولایت وی است نزدیک بصره وی انجا بوده شیخ الاسلام گفت که حق

ابرهیم علیه السلام ان بود که بی مهمان چیزی نخوردی خلق او را ابو الضیفان
میخواندند و شیخ عمو گفت که نهاوندی دیدیک نیخچی تا مهمان نشودی و شیخ عباس
فقیر وی گفت که عمران ثلثی چیزی نخوردی بروزی مهمان چون مهمان رسیدی
با وی بخوردی و چون نرسیدی روزه داشتی روزی بگاه کسی نرسیده بود تا شب
روزه کرده بود روز نزدیک نماز شام رسیده بود ناگاه مهمان در رسید وی را بجد
میداشت تا روزه وی تمام شود که شب نزدیک بود ان شب حق تعالی را بخواب دید که
وی را گفت عمران تو با ما عادتی داشتی نیکو ما با تو سنتی داشتیم نیکو تو عادت
خود بدل کردی ما نیز سنت خود بدل کردیم بیدار شد رنجه و اندیشه مند دید
بر بنا امد که والی مصر بده ثلث کسلاک و عمران بود عامل فرستاد تا حساب وی کند
و ان عامل ترسا بود بر وی بعذر کرد و وی را از انجا بیاست که نجت شیخ الاسلام گفت
که شیخ عباس فقیر گفت مرا که بشیراز بودم پیش شیخ ابو الحسین سالبه در خانقاه
که یکی در امد ما نشناختیم که وی کیست شیخ ابو الحسین در وی نگریست گفت عمران
تویی گفت بلی شیخ برخاست و وی را استقبال کرد و دست وی بر گرفت و بجای برد و بنشاند
چون وی دید که در چشم وی میرفت شیخ گفت این چیست که در چشم تو میرود گفت
و نمی شی و در چشم من چیز نیست از ان بیخبر بود عباس گفت که شیخ مرا گفت که هر وی
روز وی را بگرمابه بر بگرمابه بردم شیخ جامه تن خویش بیرون کرد و بگرمابه فرستاد
چون بیرون امد جامه شیخ در وی پوشیدم و بخانقاه امدیم ان شب عرق سلخته
بشکوه که شیخ ابو الحسین بخانه وی بسیار بوده بود که هر سال همه مشایخ یکبار
بخانه وی امدندی همه یاران ده ثلث و وی دعوت کردی شیخ گفت باری بجد
نزدیک من باش تا بعضی از ان خدمتها که وی کرده قیام نمایم دیگر روز با امداد
عمران با پیر ابو خواست شیخ گفت میر وی گفت اری شیخ رنجه شد گفت روزگار

چند اینجا نشینی تا برآسایی گفت میروم که من مرده معاینم مبادا که مرا در شهر
ببینند نپسندند بروم سه بجنت چو دیار بهم تا خود چه شود شیخ عباس گوید که
پس از ان وی را در مصر یافتند در ویرانه مرده و موش یک گوش وی بخورده **ابو الحسین**
مروالرودی رحمه الله تع وی شبلی را دیده بود گفته که شبلی را پرسیدند که
اکرم الاکرمین که بود گفت آن بود که وقتی گناه کسی را آمرزیده بود هرگز کسی را
بان گناه عذاب نکند که این گناه است که من فلان دوست و بنده را بیامرزیده ام
شیخ الاسلام گفت که فردا شادروان کرم باز گسترد که گناه اولین و آخرین گم کرد
ابو حامد دوستانی رحمه الله تع وی بمرو بوده شیخ الاسلام گفت که من یک تن
دیده ام که وی را دیده احمد چشتی و وقتی دیگر گفت که احمد چشتی گفت که ابو سعید
مالینی گفت و این دوستی است که بوسعید مالینی ابو حامد را دیده بود از وی پر
سیدند که متی تسقط الحشمة قال اذا دامت الصحبة سقطت الحشمة شیخ الاسلا
گفت که حشمت چیزیست میان هیبت و وحشت چون صحبت قدیم شود حشمت
برخیزد هیبت بماند و شیخ الاسلام ابو سعید مالینی را دیده بود اما نشناخته
بود که طفل بود و کسی تعریف نکرده تا آنکه آن یک تن را که دیده بود که بوحامد را
دیده بود وی را میگفت شیخ الاسلام گفت که احمد چشتی گفت که بوحامد دوستان
در مرو بر در دکانی نشسته بود سقائی آب بوی داد سقا حتی آب را در دست نگاه
داشت سقا گفت ای شیخ چرا نمیخوری گفت دوستی آب میخورد صبر میکنم تا وی
آب بخورد که دوستان او برحمت چیزی نخورند شیخ الاسلام گفت که برحمت خوردن
آن بود که چیزی میخوری و بر دیگری ایثار میکنی ایثار طعام تا وی طرب بود و آنکه
از وی نیفتد تو خوری آن خود شره بود یا اینان بنهان کن با ایشان میخور و در پیش ح
ترق نمکو رست که تعظیم حق سبحانه بر ابوحامد دوستا [illegible] البشر

بود که چون بنماز ایستادی و گفتی الله اکبر گفتی بیهوش شدی بیفتادی سال عمر وی
برین بگذشت و هم برین وفات کرد و گویند که وی هرگز بهیچ جامه نپوشیدی
بلکه مریدان وی جامه در روی پوشیدندی و اگر کسی بان حاجت بودی فرصت
نگاه داشتی چون پیش وی کس نبودی جامه از وی برکشیدی و بوشانده
و کشنده را نگفتی که مرا چنین میکنی ابو حامد دوستان با رفیقی میرفت در
راهی آن رفیق گفت مرا اینجا کیسه است تو اینجا باش تا در شوم و صله دهم بجای
آرم وی در شد و ابو حامد بنشست آن مرد آن شب بیرون نیامد و برف عظیم
آمد دیگر روز آن مرد بیرون آمد ابو حامد در میان برف میجنبید و برف از وی می بیخت
آن مرد گفت تو هنوز اینجایی گفت نگفته بودی که اینجا باش دوستان وفای حق
بجای آرند **بابه فرغانی رحمه الله تعالی** نام وی عمر است بفرغانه بوده و شان
از کبار مشایخ بزرگ را باب خوانند مردی صاحب کرامات ظاهر بود صاحب کتاب
کشف المحجوب گفته است که وی از اوتاد الارض بود شیخ الاسلام گفت شیخ
عمو وی را دیده بود وی گه روزی پیش وی نشسته بودم یکی در آمد و گفت دعای
بکن که مرکب باز آمد و مرکب امیر می بود که بجنگ آمدی و باب بر کنار آتش دان
نشسته بود و چوب در پای او افتاده از آنجا نهاده بود پای بر آفتابه زد و گفت
افگندمش مرکب فی الحال بر در شهر نگون از اسپ بیفتاد و گردنش بشکست و هم شیخ
عمو گوید که یکی در آمد و گفت ای باب دعا کن تا باران آید دعا کرد باران در
ایستاد دیگر هفته همان مرد آمد گفت دعا کن تا باز ایستد که همه خان و مان فرود
آمد دعا کرد باران باز ایستاد و صاحب کشف المحجوب گوید که باب را عمویه بود فاطمه
نام چون قصد زیارت باب کردم و نزدیک وی رسیدم گفت بچه آمدی گفتم تا شیخ
را بچشم صورت به روی ببینم نظری کند بشفقت گفت ای پسر من خود از فلان وقت

ترا می بینم و تا از منت غایب نکرد اند میخواهمت دید روز را حساب کردم ان روز
ابتدای توبه من بود پس گفت ای پسر سپردن مسافت کار کودکانست پس ازین
زیارت همت کن که شخص کرا ان نکند که زیارت وی کنند واند حضور اشباح
هیچ چیز نیست پس گفت ای فاطمه انچه داری بیار تا این درویش بخورد انگور
تازه بیاورد و وقت ان نبود و بران رطبی چند و بغایت رطب ممکن نبود ابو منصور
معمر بن احمد الاصفهانی رحمه الله تع شیخ الاسلام گفت وی شیخ اصفهان بوده و بزرگ
و امام عالم بعلوم ظاهر و علوم حقایق یگانه مشایخ در وقت خود حنبلی مذهب
بود شیخ احمد کوفانی وی را دیده بود وی را گفتم که از وی هیچ سخن یاد داری گفت یکی
در میان سخن میگفت که الفقیر غنی وی را گفتم تمام بود از پیری یک سخن ابو نصر
سراج قدس الله تعالی وی را طاوس الفقرا گویند در فنون علم کامل بوده و در
ریاضت و معاملات شانی عظیم داشت صاحب کتاب لمع است و وی را تصانیف
بسیار است و رای آن در علم طریقت و حقیقت و مسکن وی طوس بوده است
و قبر وی انجاست و از مریدان ابو محمد مرتعش است و سری سقطی و سهل تستری را
دیده بود گویند که ماه رمضان ببغداد در رسید در مسجد شونیزیه وی را خلوتخانه
دادند و امامت درویشان بوی تفویض نمودند تا عید امامت کرد و در تراویح
پنج ختم کرد هر شب خادم قرصی بخانه وی آوردی چون روز عید شد برفت
خادم نگاه کرد قرصها همه بر جای بود وقتی شب زمستان بود و در آتش دان
آتش میسوخت در معارف سخنی میرفت شیخ را حالتی پدید آمد روی باتش دان
نهاد و در میان آتش خدای را سجده آورد و روی وی را از آتش آسیبی نرسید
شیخ را از ان سوال کردند گفت کسی که بر درگاه او آب روی خود ریخته بود آتش
روی وی نتواند سوخت از وی آرند که گفته هر چند که پیش خاک عشق بگذراند

مغفور بود و بحکم این بشارت اهل طوس چند هزار از ان خاک وی آوردندی
و زمانی بداشتندی آنگاه ببردندی شیخ ابو الفضل بن الحسن السرخسی رحمه الله تعالی
نام وی محمد بن الحسن است وی مرید ابو نصر سراج است و پیر شیخ ابو سعید
ابو الخیر هر گاه شیخ که ابو سعید را قبضی بودی قصد خاک پیر ابو الفضل کردی
خواجه ابو طاهر فرزند شیخ ابو سعید گوید که روزی شیخ ما را قبضی رسید
در میان مجلس گریان شد و همه جمع گریان شدند و گفت هر گاه ما را قبضی
بودی روی سوی خاک پیر ابو الفضل کردی بسط بدل شدی ستور زین کنید
در وقت بر نشست و جمله اصحاب با وی برفتند چون بصحرا رسیدند شیخ گشاده
گشت و وقت را صفت پدید آمد درویشان نعره و فریاد بر آمدند و شیخ را از هر
معنی سخن میرفت چون بسرخس رسید از راه بسر خاک پیر شد و از قوال این بیت
درخواست معدن شادی است این معدن جود و کرم قبله ما روی یار و قبله هر کس
حرم و شیخ را دست گرفته بودند و گرد ان خاک طواف میکرد و نعره میزد و درویشان
سر و پای برهنه در خاک می غلطیدند چون آرام پدید آمد شیخ گفت این روز را
تاریخی سازید که بهتر ازین روز نبینید بعد از آن هر مرید را که اندیشه حج بودی
شیخ وی را بسر خاک پیر ابو الفضل فرستادی و گفتی آن خاک را زیارت کن و هفت بار
گرد آن خاک طواف کن تا مقصود حاصل شود صاحب کتاب کشف المحجوب بزرگی را نام
برده میگوید که بسرخس از وی شنیدم که گفت کودک بودم و بمحلتی رفته بودم و طلب
برگ توت از برای کرم قیله و بر درختی شده بودم و شاخهای آن درخت
میزدم شیخ ابو الفضل بران کوی گذشت و مرا ندید هیچ شک نکردم که از خود غایب
بود و بر حکم انبساط سر بر آورد و گفت بار خدایا یکسال افزون است که مرا دانگی نداده
که موی سر ترشم با دوستان چنین کنند گفت در حال همه اوراق و اغصان و اصول

درختان رز بین دیدم آنگاه گفت عجب کاری که گشایش دل را با تو میخی نتوان گفت
وهم صاحب کشف المحجوب گوید که روزی لقمان بنزدیک ابو الفضل حسن آمد
و برا دید جزوی در دست گفت یا ابا الفضل چه میجویی گفت همان که تو اندر
برک آن گفت پس این خلاف چراست گفت خلاف تو می بینی که از من می پرسی
که چه میجویی از مستی هشیار شو و از هشیار بیدار گرد تا خلاف برخیزد و
بدانیکه من و تو چه می طلبیم شیخ ابو الفضل حسن سرخسی وقت از هوا در آمد و بر
درختی نشست آن بدید شیخ ابی الفضل گفت چه مینگری این ترا می باید گفت آری
گفت از آن نمی باید که می باید یعنی که من طلب نکردم شیخ ابو سعید گوید قدس
الله تعالی سره که پیر ابو الفضل در میگذشت گفتند ایها الشیخ ترا جا دفن کنیم
جواب داد گفت تعالی گورستان برحمت و اماما انند و بزرگانند ما باری کیستیم
گفتند پس کجا دفن کنیم گفت بسر تلی مرا در گور کنید که آنجا مقام رندان و گناه کاران شد
و خراباتیان بوده و ال بار آنند مرا آنجا در گور کنید که ایشان خود ما ایشان اند و طاقت
آن دیگران نداریم ما با این گناهکاران می زییم که ایشان برحمت او نزدیکتر باشند
وهم شیخ ابو سعید فرموده سمعت الشیخ ابا الفضل محمد بن الحسن شیخ وقته بسرخس
یقول الماضی لا یذکر و المستقبل لا ینتظر ما فی الوقت یعتبر و هذا صفة العبودیة
ثم قال حقیقة العبودیة شیئان الافتقار الی الله تعالی و هذا من اجل العبودیة
و حسن القدوة برسول الله صلی الله علیه و سلم و هو الذی لیس للنفس فیه نصیب
و لا راحة چون شیخ از دنیا برفت یاران وی مرقع بیگانه در وی پوشیدند
دیگر روز در مسجد نشسته بودند کسی در مسجد باز کرد و مرقع را در مسجد
انداخت و گفت این مرقع بیگانه شمار انخواهم و برفت خالوی نیشابوری
رحمه الله تعالی نام وی احمد ... بسرخس بوده و بسرخس برفته بزرگ بوده

او را آیات ظاهر و کرامات بسیار و پیر امام یحیی بو محمد بن حسن نام همه عینانی خود
بروی باستیده بود شیخ الاسلام گفت پیر را باید مرید تمام بود سخن را باید گوش تمام
بود تا همه جهان روشن شود چون صبح تمام بود خالوی نیشابوری فرا بوالن با محمد حسن
گفتی آنچه فرا من میدهند تازه فرا تو میدهم تازه شیخ الاسلام گفت محقق آن بود که
سخن تازه فرا وی میدهند و وی تازه فرا مریدان میدهد وقتی که خالو از دنیا میرفت
کار سازی کفن وی میکردند گفت من کفن شما را نخواهم که او خود را در کنار عنایت
گرفت و جان بداد شیخ ابو العباس القصاب آملی قدس سره نام وی احمد بن عبد
الکریم است شیخ آمل و طبرستان بوده مرید محمد بن عبد الله الطبری است و وی
مرید ابو محمد جریری صاحب کرامات عظیم و فراست تیز بوده و قبله و وقت زمان
خویش بود تا زنده بود رحلت بوی بود وی گفته بود این بازارک ما با لخی
قلیه آمده پس از وی بخرقانی افتاد وی را گفتند که شیخ سلمی طبقات کرده مشایخ را
گفت نام من در آن میان بیاورده گفتند نه گفت هیچ نکرده وی امی بوده اما
کلام و نکتها عالی داشته یکی از ائمه طبرستان گفته که از افضال خدای تعالی یکی آنست
که کسی را بی تعلیم و تعلم چنان گردانید که چون ما را در اصول دین و دقایق توحید
چیزی مشکل شود از وی بپرسیم و آن ابو العباس قصاب است شیخ الاسلام گفت
که وی در ایام من بوده است همواره با شیخ عمو میگفتم که میخواهم سه پیر را زیارت
کنم شیخ ابو العباس را بآمل و شیخ احمد نصر را بنشابور و شیخ ابو علی سیاه را بمرو
وی گفت که من بهار بخواهم رفت ترا با خود ببرم اما خود بمرد و روزی نبود لیکن پیوسته
کسی می آمدی از نزدیک وی بخانقاه شیخ عمو و من احوال و سخن وی می پرسیدم
هیچکس را احوال و سخن وی چنان معلوم نیست که مرا وی گفته که هر وقت که هست
شیخ احمد کوفانی گفت که وی همه شب فریاد میکردی و سخن میگفتی با کسی ملکوتی

لبس کند بستی بعض ما بقی شیخ الاسلام گفت که من دو تن دیده ام که از روی
سخن تمام باز توانستند گفت یکی شیخ ابو علی کار ز حکایت آن جوان و سالك که دید
که کار بنهایت رسیده است نه بینند و وی گفته از و دیگر شیخ محمد قصاب آملی
شاگرد وی شیخ الاسلام گفت که ابو العباس کرمانشاهی کس فرستاد بشیخ ابو
العباس که ابخلط افتاده است دعا کن شیخ شبلی عاقم ستاد باران آمد و قحط
برخاست شیخ ابو العباس نماز بسیار کردی وقتی نماز میکردی یکی از درویشان وی
زنبیل میکرد جامه میدوخت همانا الهم بنکال میدوخت هم زمانی که شیخ الاسلام
باز دادی او را دیدی هم درزی که راست نیامده بودی باز میکردی شیخ گفت ان فی
صنیعتی ضیعتی هذا ان بت تست که از امی برستی شیخ ابو سعید ابو الخیر گوید قدس
الله تعالی سره که شخصی نزدیک شیخ ابو العباس در آمد و از وی طلب کرامات
کرد شیخ ابو العباس گفت نمی بینی چیست که آن نه از کرامات است پسر قصابی بود از
پدر قصابی آموخته چیزی باو نمودند و او را بر بودند و به بغداد تاختند و پیش شبلی
و از بغداد بمکه تاختند از مکه بمدینه تاختند از مدینه به بیت المقدس تاختند به بیت
المقدس خضر را باو نمودند و در دل خضر افکندند تا وی را قبول کرد و صحبت افتاد
و اینجا باز آوردند و عالمی بدو روی بنهادند که تا از خرابات‌ها می آیند و از ظلمتها میر ارمیتی ند
و توبه میکنند و نعمتها فدا میکنند و از اطراف عالم سوختگان می آیند و از ما او را
میجویند کرامات بیش ازین بود آن مرد گفت ای شیخ کرامات باید که به بینیم شیخ گفت
ملك بین نه کرم اوست که پسر بزکشی در صدر بزرگان نشیند و بر زمین فرو نشود
و این دیوار بر وی نیفتد و اینخانه بسر وی فرو نیاید بی مال و ملک و ولایت دارد
بی آلت و کسب روزی خورد و خلق را نان خورد اینها کرامات است و هم شیخ ابو سعید
گفته که تا در آمل بودیم که مردی از مصر بیامد که حدیث شیخ ابو العباس شنیده بود

ودی خدای

و وی خدای ناداني بود از مصر بآمل آمده بود تا صوفی گری کند و شیخ را از جای ببرد
چون در آمد سلام نگفت و پای افزار بیرون نکرد و در طهارت جای شد کوزه ها
بود که بان دست روی شستندی برمی گرفت و می شکست تا هیچ نماند گفت شیخ
خود را بگوید تا کلاه از درویشان کوزه را کلاه گوید با شیخ گفتند گفت دیگر کلاه
ببرید گفت هر چه اینجا بود همه بشکست گفت از بازار ببرید و دیگر می آورید
آن غافل از طهارت جای بیرون آمد و گفت چرا کلاه بیارید اگر کلاه ندارید شیخ را
بگوید تا بیاید و ریش خود را فرا من دهد تا بدان استنجا کنم شیخ این سخن بشنید
از جای بجست و محاسن دراز داشت و سفید بر دو دست خود نهاد و میرفت
و میگفت کار قصاب پسری بدینجا رسید که ریش او استنجا را شاید آن غافل
بشنید و پای شیخ افتاد و گفت ای شیخ از نو مسلمان میشوم روزی کودکی
اشتری را زمام گرفته بود با بار گران و در بازار آمل میکشید گل بود و پای
اشتر بشد و بیفتاد و خرد بشکست مردمان قصد آن کردند که آن بار از روی
فرو گیرند شیخ از آنجا میگذشت گفت اینجا چه بوده است حال را باز گفتند زمام
شتر را بگرفت و روی سوی آسمان کرد و گفت این اشتر را درست کن و اگر درست
نخواهی کرد چرا دل قصابی بگریستن این کودک بسوختی در حال اشتر برخاست
و برفتن آمد وی گفته که همه عالم را اگر خواهند یا نه با خداوند خوی باید کرد
و الا همه رنج باشند زیرا که چون خوی با وی کنی در بلا مبالی ببینی بلا بر تو بلا نباید
دل نگردی که خداوند تعالی برضا و تحاکم بقدیر خود را مشغول کند بس رضا بحکم حق
راحت است هم که با وی خوی کند دلش براحت شود و هم که از وی اعراض کند بود رود
قضا بجه دل کرد د شیخ احمد نصر رحمة الله تعالى وی از کبار مشایخ بود
معاصر شیخ ابو العباس قصاب است و مصری را دیده در آن وقت که شیخ ابو سعید

ابو الخیر از مهنه به حرمت زیارت و صحبت شیخ ابو العباس کرده بود شیخ احمد نصر
در شهر نسا بود در خانقاهی که بر بالای شهر است بر کنار کوهستان که خاک مشایخ
و تربت بزرگان آنجاست و استاد ابو علی دقاق آنجا خانقاهی بنا کرده است به اشارت
مصطفی صلی الله علیه و سلم چون شیخ ابو سعید نزدیک شهر نسا رسید به شهر
در نیامد و بر زبر شهر بر دیهها بگذشت و به روی به سیمه که دهی است که قبر
محمد علیان آنجاست نهاد شیخ احمد نصر از صومعه که در آن خانقاه داشت
سر بیرون کرد و با جمعی صوفیان که آنجا بودند گفت هم کرا می‌باید که سلطان طریقت را
ببیند اینک می‌گذرد به سیمه با وی شد تا وی را آنجا در یافت احمد نصر بیست حج کرده
بود و بیشتر احرام از خراسان بسته بود یک روز در حرم از اسرار و حقایق این
طایفه چیزی در عبارت اصحاب طامات باز گفت دویست و هشتاد تن از پیران
در حرم بودند گفتند تو این سخن چرا گفتی وی را از حرم بیرون کردند در همان ساعت
حصری از خانه خود در بغداد بیرون آمد و خادم را گفت آن جوان خراسانی
که هر سال بیاید چون بیاید راهش ندهی چون احمد به بغداد آمد به خانه حصری
شد خادم گفت شیخ در فلان وقت بیرون آمد و گفت وی را بار ندهی احمد
چون آن بشنید بیهوش بیفتاد و آن چند شبانه روز بوده است آخر روزی
حصری بیرون آمد و گفت آن ترک ادب که بر تو گذشته غرامت آن باید که
به روم روی و یک سال در خوک بانی کنی و شب چراغ در طرسوس که کافران از
مسلمانان گرفته‌اند و ویران کرده تا بروز غازی کنی و زنهار که یک ساعت بخسبی شاید
که دلهای پیران ترا قبول کنند احمد چون صادق بود فی الحال بانچه شیخ فرمود
قیام نمود بعد از آن به خانه شیخ آمد خادم گفت زود بیا که امروز هفت بار شیخ
به طلب تو بیرون آمده است ناگاه شیخ بیرون آمد و گفت یا احمد و ولدی و قرة

عینی

عینی وی از شادی لبیک زد و روی به حج نهاد پیران حرم استقبال وی کردند
و گفتند یا ولداه و قرة عیناه شیخ ابو علی سیاه رحمه الله تعالی وی از اکابر
مشایخ بوده به مرو و با ابو العباس قصاب و احمد نصر و غیرهما از این طایفه معا
و با استاد ابو علی دقاق صحبت داشته بود و در ابتدا دهقانی کردی گویند سی
سال روزه داشت که کس ندانست هر روز بامداد چون از خانه بیرون آمدی
دو نان بر داشتی و گفتی باش اگر خود نصیب انجمن دم و در راه به درویشان دادی
و اگر در صحرا شبانگاه گفتندی چیزی خوری گفتی به خانه خورده‌ام وی گفته در صحرا
هر بیل که بر زمین فرو بردمی دیگر از خاک بر می‌آمدی و مرا هم نور دل بر می‌آمدی
شیخ الاسلام گفت که مردی وی را گفت که هیچ کس بود که عیب خلق داند گفت بود
گفت پس الله تعالی ساتر العیوب نبود شیخ ابو علی گفت خویشتن را از من بیش
فی الحال از سر دیبا ما سید و جامه بر وی پاره شد و روی برهنه گشت پیش
شیخ تضرع و زاری کردند تا دعا کرد و آن مرد به حال خود باز آمد وقتی شخصی را دید
از درویشان کاغذی در دست گفت آن چیست گفت آن فتوی است که امام
ابو علی که مفتی آن وقت بود جواب کرده است گفت از اسپ املم باز برکه در جواب
خطا کرده است آن شخص فتوی را پیش امام برد چون امام تامل کرد دانست
که خطا کرده است از آن شخص پرسید که این فتوی را به شیخ داده بودی و وی
آن را بخواند گفت شیخ خط نمی‌تواند خواند امام ابو علی برخاست و پیش وی آمد
و گفت اگر ابو علی نبودی این ابو علی به آتش دوزخ رسیده بودی وفات
وی به مرو بوده در شعبان سنه اربع و عشرین و اربعمایه ابو علی الدقاق
رحمه الله تعالی نام وی حسن بن محمد الدقاق است زبان وقت بوده در نیسابور
و امام فن خود بوده و در زمان خود بی‌نظیر بیانی فصیح و لسانی فصیح داشت

مشایخ بسیار دیده بود و مرید نصرآبادی بود و مذکری کردی در نیشابور رفته
از دنیا در ماه ذوالقعده سنه خمس واربعمایه شیخ الاسلام گفت که وی هم سانی
جایی رفتی و بشبهی دیگر مقام کردی و آخر باز آمدی استاد ابو القاسم قشیری
داماد وی بود و شاگرد وی و مجالس وی جمع کرده بود دقاق شوری داشت
و گرم بود وی گفتی می باید که بخیابان هری کوکی کنم یعنی بانگ زنم که وی در کار
هم بوکان دور فرا رفته بود گفتند بهری شوی ترا سنگ بکشند زیرا که هر که
در مجلس وی نعره زدی وی در برابر آن نعره زدی شیخ الاسلام گفت که شیخ
عمو گفت که در مجلس دقاق بودم کسی وی را در نزول پرسید این دو بیت جواب
داد بیت حلیلی هل ابصرتما او سمعتما ٭ باکرم من ربی یمشی الی عبد ٭ اتی زایرا
من غیر وعد و قال لی ٭ اصونک من تعلیق قلبک بالوعد ٭ وی گفته که چون مدعی
ببینید دامن وی محکم گیرید که معنی داران و محققان برفتند صاحب کتاب کشف
المحجوب گوید که از وی شنیدم که گفت روزی بمجلس وی در آمدم بنیت آنکه از توکل
پرسم وی دستاری طبری نیکو بر سر داشت دلم بآن میل کرد گفتم ایها الاستاد
توکل چه باشد گفت آنکه طمع از دستار مردم کوتاه کنی این بگفت و دستار
بمن انداخت بو علی دقاق گفته اکرم که را رد کنند برود و بار نیاید میدان خالی
ماند شیخ الاسلام گفت نه رد است نه زشت باز ای که قصه دراز است هم بو علی
دقاق گفته درخت خودروی که کسی آن را نپرورده باشد برگ برآرد ولی بار نیارد
و اگر آرد بی مزه آرد پس گفت من این طریق از نصرآبادی گرفتم و او از شبلی و او از
جنید هم گر پیش نصرآبادی نرفتم تا صنیلی نکردم روزی بوی رسید یکی و بر [illegible]
گفت آن استاد ابو علی دقاق است بر آنکه آن آمد و استدعای درس کرد قبول
[illegible] بسیار کرد [illegible] منبر [illegible] وعظ گوید [illegible] اشارت کرد

وگفت

و گفت الله اکبر و روی بقبله کرد و گفت و رضوان من الله اکبر و بجانب جیب اشارت
کرد و گفت والله خیر وابقی خلق یکبار بهم بر آمدند و غریو برخاست و چند کس
بر جای بمردند استاد میان آن مشغله از منبر فرود آمد و برفت و بعد از آن وی را
طلب کردند نیافتند مریدی داشت بار زکان بیمار شد شیخ بعیادت وی رفت مرید
که ترا چه رسید گفت شب برخاستم که وضو سازم تا پی بر نشست من افتاد و دردی سخت
پدید آمد و تب در پیوست استاد گفت ترا با این فضول چه کار که نماز شب کنی ترا
امروز دنیا از خویشتن دور می باید کرد کسی را که سر درد میکند طلا بر پا نهد
هرگز به نشود و چون دست نجس کرد آستین شوید هرگز پاک نگردد وهم استاد
ابو علی گفته در مناجات خویش خداوندا مرا رسوا مکن که بسی از تو بانها زده ام
بر سر منبر و اگر رسوا خواهی کرد در پیش مجلسیانم رسوا مکن دان مرا همچنین در مرقع
صوفیان رها کن در کوه میکرد ستم و عصا بدیگر دست که من شیوه صوفیان دوست
میدارم آنگاه مرا با آن کوه و عصا و مرقع سر بوادی از وادیهای دوزخ در ده تا من
ابد الآبدین خوش بر فراق میگریم و در آن وادی نوحه میکنم و بر نگونساری خویش
میگریم و ماتم و باز ماندگی خویش میدارم تا باری اگر مرا تب توام سیند نوحه
تو ام بود وهم گفته خداوندا ما دیوان خود بگناه سیاه کردیم و تو موی ما را
بروزگار سفید کردی ای خالق سیاه و سفید فضلی بکن و سیاه کرده ما را بکار
سفید کرده خویش کن استاد ابو القاسم قشیری پس از وفات وی را بخواب دید که
بسیار بیقراری میکرد و میگریست گفت ای استاد چه بوده است مگر باز گشتن
بدنیا می بایدت گفت آری ولی نه برای مصلحت دنیا و نه برای آنکه مجلس گویم
اما از جهت آنکه میان در بندم و عصایی بر گیرم و همه روز به یک یک در می شوم
و حلقه بر عصا بود در میزنم و میگویم مکنید که نمیدانید از که باز میمانید گویند که

در آخر عمر چندان درد بر استاد پدید آمده بود که هر آخر روز بر بام برآمدی و روی
با آفتاب کردی و گفتی ای سرگردان مملکت امروز چون بودی و چون گذرانیدی
هیچ جای بر اندوهگینی این حدیث یافتی هیچ جای از زیر و زبر شدگان این واقعه
خبری یافتی هم ازین جنس میگفتی تا آفتاب فرو شدی و گویند که سخن وی در آخر
حیات چنان شد که کس فهم نمیکرد و طاقت نمی داشت مردم اندک شدند تا شصت
کس بمجلس وی آمدندی شیخ الاسلام گفته است چون ابو علی دقاق را سخن عالی
شد ابو علی الشبنوبی المروزی رحمه الله تعالی نام وی محمد بن محمد بن عمر بن شبنویه
است کان لسان الوقت بناحیته وعدیم النظیر بها از اصحاب ابو العباس سیاری
است و فی تاریخ مشایخ الصوفیه القاسم بن القاسم ابو العباس بن بنت الامام
احمد بن سیار المروزی له لسان فی علوم الحقایق واحد من بقی من جله من صحبه
محمد بن محمد عمر بن شبنویه و فی انساب السمعانی ابو علی الشبنویه یروی عن ابی
عبد الله محمد بن یوسف الفربری شیخ ابو سعید ابو الخیر گوید قدس الله تعالی
سره که استاد ابو علی دقاق بنزدیک پیر شبنوی آمد و ما هم در بودیم و پیر شبنوی
صحیح بخاری یاد داشت و ما صحیح بخاری از وی سماع داریم و پیر را ازین معنی کاری
تمام بوده است و استاد ابو علی دقاق را با این سخن وی اورد پیر شبنوی استاد ابو علی
را گفت این سخن بر ما بسته است گشاده نیست رو ابو دکمالیار خویش حاضر کنیم
تا ترا بر نیاز ما سخن بگشاید آن معنی آتش است و نیاز سوخته استاد ابو علی طلب کرد
مجلس نهادند و بر ابر سه منبر سخن می گشاد که مردم اهل آن بنود پیر شبنوی از در مسجد
در آمد استاد را چشم بر وی افتاد سخنش بگشاد چون مجلس بآخر رسید پیر شبنوی
گفت توانیه که بودی این بیاوردیم نیاز باید هیچ دانی بجد او نداز نیاز تر کسی نیست
اگر تو سناری حاره افتد چیستی ابی بگشاید روزی در تابستان در گرمگاه روز گرما گرم

ابو علی شبنوی را دید که میرفت گفتند ایها الشیخ کجا میروی گفت بفلان جا تماشا
میروم که ابخاد دوستانند و من نبشته ام که در روزی صد و بیست رحمت از آسمان
بروی بارد بتخصیص در وقت تهلیله اکنون میروم که آنجا تهلیله کنم باشد که از آن رحمت
نیز بر من بارد بزرگان گفته اند خویشتن را در میان ایشان در خوران و خویشتن را
از ایشان دار و دوستان ایشان فرا نمای اگرچه از ایشان نه که چگونه رسوایی عاشق نمای
خویشتن از جمله چنین تا فردا که گویند تو کیستی گویی که من از دوستان ایشانم و چون
سخن ایشان شنوی و اگرچه معنی سر آن بدر چنیان تا فردا گویی که از سر چنیدان ایشانم گویند
بیا که ترا حقیقتست مگر بدان سبب برهی با عاشقان نشین و همه عاشقی گزین با هر که
نیست عاشق با او مشو قرین شیخ ابو القاسم بشر یاسین رحمة الله تعالی
از جمله مشاهیر علماء عصر و کبار مشایخ دهر بوده است و نشست وی در میهنه
بوده است و آنجا از دنیا رفته در سنه ثمان و ثلثمایه شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس
الله تعالی سره گفته است که در کودکی در آن وقت که قرآن میخواندم پدرم ما ابو الخیر
مرا بنماز آدینه می برد در راه پیر ابو القاسم بشر یاسین پیش آمد گفت ای ابو الخیر
این کودک آن کیست پدرم گفت آن ماست نزدیک ما آمد و بر سر پای نشست و روی
بر روی ما باز نهاد چشمهای وی پر آب گشت گفت یا ابا الخیر ما نتوانستیم رفتن ازین
جهان که خالی خالی میدیدیم و درویشان ضایع می ماندند اکنون که فرزند ترا دیدیم
ایمن گشتیم که ولایت را ازین کودک نصیب خواهد بود پس پدرم را گفت چون از نماز
بیرون آیی او را بنزدیک ما آر چون از نماز فارغ شدیم پدرم مرا بنزدیک پیر
ابو القاسم برد و چون در صومعه وی شدیم و پیش وی بنشستم طاقی بود بلند
ما ندیدیم در آن صومعه پیر ابو القاسم پدرم را گفت بوسعید را بر دوش گیر تا قرصی بر آن
طاق است فرو گیرد پدرم مرا گرفت دست دراز کردم آن قرص را از آن طاق فرو گرفتم

[illegible] حبانك و دست ما را از کرمی ان خیری بود شیخ ابو القاسم
ان قرص را از ما بستد و چشم پر آب کرد و ان قرص را بدو نیمه ساخت و یکی نیمه
بما داد و گفت بخور و یکی نیمه خود بخورد و بپژمرد را هیچ نصیب نداد بپژمرد
گفت ای شیخ چه سبب بود که ما را ازین نصیب نکردی شیخ ابو القاسم گفت ای
ابو الخیر سی سال است تا این قرص برین طاق نهاده ایم و ما را وعده کرده اند که این
قرص در دست آنکس که گرم خواهد شد جهانی بوی زنده خواهد گشت و ختم این حدیث
بروی خواهد بود اکنون این بشارت ترا تمام باشد که آنکس این پسر تو خواهد
بود شیخ ابو سعید قدس سره گفته است که روزی پیش ابو القاسم بشر یاسین
بودیم ما را گفت ای پسر خواهی که با خدای سخن گویی گفتم خواهیم چرا نخواهیم گفت
هر وقت که در خلوت باشی این گوی و بیش ازین مگوی بیت جانان قرار نتوانم کرد
احسان ترا شمار نتوانم کرد گر بر تن من زبان شود هر مویی یک شکر تو از هزار نتوانم کرد

شیخ لقمان سرخسی قدس الله تعالی سره وی در ابتداء مجاهده بسیار داشته
است و معامله با احتیاط ناگاه کشفی افتادش که عقلش برفت گفتند لقمان آن چه
بود و این چیست گفت هر چند بندگی بیش کردم بیش می بایست درماندم گفتم الهی
پادشاهان را چون بنده پیر شود آزادش کنند تو پادشاه عزیزی در بندگی تو پیر
گشتم آزادم کن گفت ندایی شنیدم که ای لقمان آزادت کردیم نشان آزادی آن
بود که عقل از وی بر گرفتند پس وی از عقلاء مجانین بوده است و شیخ ابو سعید
ابو الخیر بسیار گفته است که لقمان آزاد کرده خدای است سبحانه از امر و نهی
و هم شیخ ابو سعید ابو الخیر گفته که شبی جماعت خفته بودند و در خانقاه
نشسته بودم و با پیر ابو الفضل بر سر صفه نشسته بودیم و سخنی معرفت در معارف
مسئله مشکل شد لقمان را دیدیم که از بام خانقاه در پرید و در پیش ما [illegible]

وان

وان مسئله را بگفت چنانکه اشکال برخاست باز بر پرید و بیامد بیرون شد ابو الفض[ل]
گفت ای ابو سعید مرتبه این مرد می بینی گفتم می بینم گفت افتاد استانید گفتم چرا گفت
از آن که علم ترا دید شیخ ابو سعید پرسیدند در سرخس که ظریف کیست گفت در شهر
شما لقمان گفتند سبحان الله در شهر ما خود هیچکس از وی بشولیده تر و شوخگین
تر نیست شیخ گفت شما را غلط افتاد ظریف پاکیزه بود و پاکیزه آن باشد که با هیچ چیز
پیوند نباشد و هیچکس را از وی بی پیوندتر و بی علاقه تر و پاکیزه تر نمی بینم که در همه
عالم با هیچ چیز پیوند ندارد نه با دنیا نه با آخرت و نه با نفس و هم شیخ ابو سعید گفته است
که ما در سرخس بودیم پیش پیر ابو الفضل حسن یکی در آمد و گفت لقمان مجنون را [illegible]
پدید آمده است و فرو مانده و گفته ما را با فلان رباط برید سه روز است تا آنجاست
و هیچ سخن نگفته است امروز گفت پیر ابو الفضل را بگویید که لقمان میمیرد پیر ابو
الفضل چون آن سخن بشنید گفت آنجا رویم با جماعت آنجا شدند چون لقمان او را
بدید تبسمی کرد پیر ابو الفضل بر بالین وی بنشست وی در پیر می نگریست و نفسی
گرم میزد و هیچ لب میجنبانید یکی از جمع گفت لا اله الا الله لقمان تبسمی کرد و گفت
ای جوامرد ما خراج داده ایم و برات ستده و باقی بر توحید داریم آن درویش
گفت آخر خویشتن را با یاد می باید داد لقمان گفت ما را عهد میفرمایی بر درگاه
حق پیر ابو الفضل را خوش آمد گفت همچنین است ساعتی بود نفس منقطع شد
و همچنان در پیر مینگریست و هیچ تغیر در نظرش پدید نیامد بعضی گفتند تمام شد
بعضی گفتند تمام نشد هنوز نظرش راست و درست است پیر ابو الفضل گفت
تمام شده است ولیکن تمام نشسته ایم وی چشم فراز نکرد چون پیر ابو الفضل برخاست
لقمان چشم فراهم نهاد

شیخ [illegible] قصاب آملی [illegible] وی [illegible]
شیخ الاسلام گفته که شیخ محمد قصاب [illegible] ابو العباس قصاب بود [illegible]

ابو العباس ویرا از مجلس داشتن باز داشته بود که عام را سخن نکوید که سخن وی
بلند شده بود وی بزرک بود همه دامغان جیته بود و وی مدح ان وهم
شیخ الاسلام کفت اکر خرقانی و محمد قصاب بجای بودندی من شمار ابوی فرستادی
نه بخرقانی یعنی خرقانی منتهی بود مرید از وی بهتر کم یافتی شیخ الاسلام کفت که
محمد قصاب با من کفت که هم بوکان صفاتی باشند یعنی برحمت و عفو و کرم کرامید
بیش از صفات نه بینند و معامله صوفیان باز داشت با معطی است نه با عطا و هر چه
جز اوست حجابست ازو **شیخ ابو الحسن خرقانی قدس الله تعالی سره** نام وی علی
بن جعفر هست یکانه عهد و غوث روزکار خود و قبله وقت که در روزکار وی رحلت بوی
بود شیخ ابو العباس قصاب کفته که این بازارک ما بلخی قانی افتد یعنی رحلت و زیارت
پس از وفات وی بخرقانی کشت جنانکه بود و انتساب شیخ ابو الحسن در تصوف
بسلطان العارفین شیخ ابو یزید بسطامی است قدس الله تعالی روحه و تربیت
ایشان در سلوک از روحانیت شیخ ابو یزید است و ولادت شیخ ابو الحسن بعد از
وفات شیخ ابو یزید بمدتی است و شیخ ابو الحسن شب سه شنبه عاشورا سنه خمس
و عشرین و اربعمایه برفته از دنیا روزی با اصحاب خود کفته چه چیز بهتر بود کفتند
شیخا هم تو بکوی کفت دلی که در وی همه یاد کرد او بود از وی پرسیدند که صوفی
کیست کفت صوفی بمرقع و سجاده صوفی نبود و صوفی برسوم و عادات صوفی
نبود ان بود که نبود و هم وی کفته صوفی روزی بود که بافتابش حاجت نبود و شبی
بود بماه و ستاره اش حاجت نبود و نیستی هست که بهستیش حاجت نبود از وی
پرسیدند که مرد بچه داند که وی بیدارست کفت بانکه چون حق را یاد کند از فرق
تا بقدم مغز او یاد کرد حق خبر داشته بود و از وی پرسیدند که صدق چیست کفت
صدق آنست که دل سخن کوید یعنی ان کوید که در دلش بود و از وی پرسیدند که اخلاص
چیست کفت هر چه برای حق کنی اخلاص است و هر چه برای خلق کنی ریاست و از وی
پرسیدند که کرا رسد در فنا و بقا سخن کفتن کفت کسی را که بیک تار ابریشم از آسمان در
اویخته باشند دش بیاید که درختها و بناها بیفکند و همه کوهها بر کند و همه دریاها
انباشته کند و ویرا از جا بکا نتواند جنبانید و وی کفته است که هر کز با کسی صحبت
مدارید که شما کویید خدا و او کوید چیز دیکر و هم وی کفته که اندوه طلب کن تا آب
چشمت بدید اید که حق کویندکان را دوست میدارد و هم وی کفته اکر کسی سخن وی
بکوید و بان حق را خواهد بهتر از ان بود که قران خواند و بدان حق را نخواهد و هم وی
کفته که وارث رسول انکس بود که بفعل رسول اقتدا کند نه ان بود که روی کاغذ سیاه
کند شبلی کفته است ان خواهم که نخواهم و وی کفته که این هم خواستی است و هم وی
کفته امروز چهل سالست تا دهر یک وقتم و حق بدل می نکرد بجز خود را نمی بیند و ما بقی
فی لغیر الله شی و لا فی صدری لغیره قرار و هم وی کفته که چهل سالست تا نفسم
یک شربت آب سرد میخواهد یا شیر ترش میخواهد هنوز و ی را نداده ام و هم
وی کفته علما و عباد در جهان بسیارند ترا از ان باید بودن که روز بشب آری خلکم
حق بسند و شب بروز آری چنانکه بسندند و هم وی کفته که روشن ترین دلها
ان بود که در ان خلق نبود و بهترین کارها ان بود که در ان اندیشه مخلوق نبود و
حلال ترین نعمتها ان بود که بجهد بود و بهترین رفیقان ان بود که زندکانیش
بالحق بود **شیخ ابو عبدالله الداستانی رحمة الله تع** نام وی محمد بن علی الداستانی
است و لقب وی شیخ المشایخ عالم بوده بانواع علوم و از محتشمان درکاه حق بوده
و ویرا کلامی مهذب است و اشاراتی لطیف از اقران شیخ ابو الحسن بوده و نسبت ارادت
وی بسه واسطه بشیخ عمو بسطامی که برادر زاده سلطان العارفین است و مرید وی است
میرسد در رمضان سنه سبع عشر و اربعمایه برفته از دنیا و شیخ ابو ...

بوده صاحب کشف المحجوب گوید که من از شیخ سهلگی که از اصحاب وی بود شنیدم
که گفت وقتی اندر بسطام ملخ آمد و همه کشتها و درختها از بسیاری آن سیاه شد
و مردم دست بخروش بر بدند شیخ مرا گفت این چه مشغلهاست گفتم ملخ آمده است
و مردمان بدان رنجه دل میباشند شیخ برخاست و ببام برآمد و روی بآسمان
کرد در حال همه ملخها برخاستند تا نماز دیگر را یکی نمانده بود و هیچ کس را یک برگ
زیان نشده شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی سره نام وی فضل الله بن ابی الخیر
است سلطان وقت بود و جمال اهل طریقت و مشرف القلوب و در وقت وی
همه مشایخ وی را مسخر بودند پیر وی در طریقت شیخ ابو الفضل بن حسن سرخسی
است شیخ ابو سعید گفته که یک روزی می آمدم و بر در شارستان سرخس خاکستری
بود و لقمان مجنون بر سر آن نشسته قصد وی کردم و بر آن بالا شدم وی پاره بر
پوستین میدوخت و ما بوی مینگریستیم و حضرت شیخ چنان ایستاده بوده
است که سایه وی بر پوستین لقمان افتاده بود چون آن پاره بر پوستین دوخت
گفت یا باسعید ما ترا با این پاره برین پوستین دوختیم پس برخاست و دست
ما بگرفت و می برد تا بخانقاه پیر ابو الفضل و ویرا آواز دادی وی بیرون آمد
گفت یا ابا الفضل این را نگاه دار که از شماست پیر ما را دست بگرفت و در خانقاه
برد و در صفه بنشست و جزوی برگرفت و در آنجا نظر میکرد ما را چنانچه عادت
دانشمندان بود طلبی در سینه پدید آمد که در آن جزو چیست پیر بدانست گفت یا با
سعید صد و بیست و چهار هزار پیغمبر را که بخلق فرستادند گفتند بلخلق بگویید که الله
ایشان آمدند تا یک این کلمه گفتند و دوین کلمه مستغرق شدند شیخ گفت این سخن
آن شب مرا در خواب نگذاشت بامداد پس از آفتاب برآمدن از پیر دستوری خواستم
بدرس تفسیر رفتم ابو علی فقیه آمدیم چون بنشستیم اول حدیث بو علی اول درس

یا مصطفی

این آیت بود قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون در آن ساعت دری در سینه ما گشادند
بسماع این کلمه و ما را از ما فرا استدند خواجه بو علی آن تغیر در ما بدید گفت دوش
کجا بوده گفتیم بنزدیک پیر ابو الفضل گفت برخیز و باز آنجا شو که حرام بود ترا از آن
معنی با این آمدن ما بنزدیک پیر ابو الفضل شدیم واله و متحیر همه این کلمه گشته چون
پیر ابو الفضل ما را بدید گفت یا باسعید بیت مستک شده همی ندانی پس و پیش
جان کم نکنی تو این سر رشته خویش   گفتم ای شیخ چه میفرمایی گفت درای و بنشین
و این کلمه را باش که این کلمه با تو کارها دارد و چون پیر ابو الفضل برحمت حق تعالی
پیوست و ما را در مدت حیات پیر مشکلی که بودی بوی رجوع افتادی حل
اشکال ما را هیچکس متعین نبود الا شیخ ابو العباس بآمل رفتیم بنزدیک شیخ ابو العباس
و یکسال پیش وی بودیم گویند که شیخ ابو العباس را در جماعتخانه صومعه بود صفی
بود که چهل و یکسال در آنجا نشسته بود در میان جمع اگر شب درویشی را از فرزندی
کودکی گفتی ای پیر تو بخسب که این پیر هر چه میکند برای شما میکند که وی را این هیچ
کار نیست و بدین حاجت ندارد و هرگز در آن یکسال شیخ ابو سعید را نگفت که تو
بخسب یا نماز مکن چنانکه دیگران را و ویرا در برابر خود جایگی داده بود یک شب
شیخ ابو العباس از صومعه بیرون آمد فصد کرده بود و رگش گشاده شده بود
و شیخ ابو سعید از آن حال خبر داشت برخاست و زود از زاویه خود
بیرون آمد و پیش شیخ آمد و دست و بشست و ببست و جامه از رگ
باز کرد و جامه خویش پیش وی داشت شیخ بستد و در پوشید پس جامه شیخ را
بشست و نمازی کرد و بر ریسمان افکند و هم در شب خشک شد بمالید و در نورد
درید و پیش شیخ آورد شیخ اشارت کرد که ترا در باید پوشید و ابو سعید
در پوشید [illegible] دیگر روز [illegible] چون پیر زاده [illegible] جامه [illegible]

در شیخ ابو العباس نگریستند و جامه شیخ ابو سعید دیدند و در شیخ ابو سعید
جامه ابو العباس در تعجب ماندند شیخ ابو العباس گفت آری دوش نثار رفت
همه نصیب این جوان مهنگی آمد مبارکش باد شیخ ابو سعید گفته است روزی
دو کس پیش شیخ ابو العباس در آمدند و بنشستند و گفتند ما را با یکدیگر سخن
رفته است یکی میگوید اندوه ازل و ابد تمامتر و یکی میگوید شادی ازل و ابد
تمامتر شیخ چه میگوید شیخ دست بروی فرود آورد و گفت الحمد لله که منزلگاه
پسر قصاب نه اندوه است و نه شادی لیس عند ربکم صباح ولا مساء اندوه
و شادی صفت تست و هرچه صفت تست محدث است و محدث را بقدیم
راه نیست پس گفت پسر قصاب بندهٔ خدایست در امر و نهی و مصطفی در
متابعت سنت اگر کسی دعوی راه جوانمردان میکند گواهش اینست چون آن
دو کس بیرون شدند بپرسیدیم که آن دو کس که بودند گفتند یکی ابو الحسن خرقانی
است و یکی ابو عبد الله داستانی و هم شیخ ابو سعید گفته است که چون یکسال
بنزدیک شیخ ابو العباس مقام کردیم گفت باز گرد و بمهنه شو تا روزی چند آن
علم بر در سرای تو زنند ما بحکم اشارت او باز آمدیم با میهنه خلعت و فتح
پیری بوده است بمرو از مشایخ صلحا التیم نام وی ابو نصر حبیبی و هرگز شیخ ما
ندیده بود وقتی خواجه ابوبکر خطیب که از ائمه مرو بود و در درس قفال شیخ را دیده
بود و بجهت شغلی قصد نشابور کرد محمد حبیبی بنزدیک وی آمد که شنیدم که عزم
نشابور داری مرا سوالیست میخواهم که از شیخ ابو سعید بپرسی و جواب باز
آری ولیکن باید که او نداند که این سوال من کردم گفت آن سوال چیست گفت
از وی بپرس که آثار امحی بود گفت من این یاد نتوانم داشت بر کاغذی بنویس
بنوشت و بوی داد خواجه ابوبکر خطیب گفت که چون بنشابور آمدم و در کاروان

سرای فرود آمدم دو صوفی در آمدند و آواز دادند که خواجه امام ابوبکر خطیب در
کاروان سرا کدام است آواز دادم که منم گفتند شیخ ابو سعید سلام میرساند
و میگوید که ما آسوده نه ایم که تو در کاروان سرای فرود آمدی باید که بنزد ما
آیی گفتم بگرمابه شوم و غسل کنم آنگاه بیایم و از آن سلام و پیام خللی عظیم
بر من آمد که یقین دانستم که کسی مرا خبر نداده است بگرمابه شدم و غسل کردم
چون بر آمدم آن دو درویش را دیدیم ایستاده با عود و گلاب گفتند شیخ ما را بخدمت
فرستاده است چون پیش شیخ آمدم و شیخ مرا بدید و گفت شعر اهلا بالسعدی
و الرسول و حبذا وجه الرسول بحب وجه المرسل سلام کردم جواب داد و گفت
اگر تو رسالت آن پیر را خواهی داری سخن او نیز دیک ما عزیز است تا از مرو
بیرون آمده ما نیز انتظار میداشتیم بیا تا چه داری و آن پیر چه گفته است از هیبت
شیخ سوال از خاطرم رفته بود کاغذ را بیرون آوردم و بشیخ دادم شیخ گفت
اگر جواب اکنون گوییم بر تو لازم شود که باز گردی شغلی که داری بگزار و چون
بروی جواب کنیم تا در نشابور بودم هر شب پیش شیخ میبودم وقت باز گشتن
جواب سوال بطلبیدم گفت آن پیر را بگوی که لا یبقی و لا یذر عین نمی ماند اثر
کجا ماند سه درویش افکندم و گفتم که مفهوم نشد گفت این در میان دانشمندی
نیاید این بیتها یاد گیر و با وی بگوی بیت چشم همه اشک گشت و چشم بگریست در عشق
تو بی چشم همی باید زیست از من اثر نماند این عشق از چیست چون من همه معشوق
شدم عاشق کیست گفتم شیخ بفرماید تا بر جایی بنویسند حسن مودب را فرمود
تا بنوشت چون بمرو آمدم در وقت پیر محمد حبیبی بیامد قصه را جمله با وی
بگفتم و آن بیتها برخواندم چون بشنید نعره برزد بیفتاد و از آنجا دو کس او را برون بردند
و هفتم روز در خانه بود شیخ قدس سره گفته است مریدی هست که دیدن او بر بسته کر

انچه از علوم تعلق بتقریر زبان دارد دو ممتسک این طایفه انا وجدنا اباءنا علی امة
است تا حیات عاریتی زبان انچه از صدد میکند در بیابان غرورش سرایی مینماید
چون ناصیه ملک الموت بید الصمدیه عاریت از زبانی بردارند و رسوایی مرد
ظاهر شود و انچه تعلق بدل دارد برسته است و از وی توقع ثمرات بسیار در دین
و دنیا روزی در پیش شیخ این بیت بخواند **بیت** اندر دل خویش نهان خواهم کشتن
تا بر لب تو بوسه دهم چون ش بخوانی شیخ کفت این بیت که کفته است کفتند عماره
کفت خیزید تا بزیارت وی شویم شیخ با جمعی بزیارت وی شدند این رباعی بر زبان
حضرت شیخ کذشته است **بیت** در راه یگانکی نه کفرست و نه دین · یک کام ز خود
بیرون نه و راه ببین · ای جان و جهان تو راه اسلام کزین · با مار سیه نشین و با
خود منشین · و هم حضرت شیخ فرموده اند که این ابیات را در پیش جنازه ما بر خوانند
بیت خوبتر اندر جهان ازین چه بود کار · دوست بر دوست رفت یار بر یار
ان همه اندوه بود وین همه شادی · بود ان همه کفتار بود وین همه کردار · کار شیخ را پرسیدند
از معنی این خبر که تفکر ساعة خیر من عبادة سنة شیخ کفت اندیشه یکساعته در نیستی
خویش بهتر از عبادت یکساله در اندیشه هستی خود بعد از ان کفت **بیت**
تا روی ترا بدیدم ای شمع طراز · نه کار کنم نه روزه دارم نه نماز · چون با تو بوم مجاز
من جمله نماز · چون بی تو بوم نماز من جمله مجاز · استاد ابو صالح که مقری شیخ
بود بیمار شد حضرت شیخ مر ابوبکر مودب را که ادیب فرزندان شیخ بود بخواند
و بفرمود که دوات و قلم و پاره کاغذ بیار تا برای بو صالح چیزی بنویسم دوات
و قلم و کاغذ اورد شیخ کفت بنویس **بیت** حورا بنظاره نکارم صف زد رضوان ز
تعجب کف خود بر کف زد · یک خال سیه بران رخان مطرف زد · ابدال ز بیم چنگ
در مصحف زد · خواجه بوبکر مودب ان را بنوشت و بنزدیک بو صالح بردند در وی

بستند

بستند در حال صحت یافت و همان روز بیرون امد روزی شیخ بیرون امد و در
زیر درختی نشست که برک ان زرد شده بود و این بیت بخواند **بیت**
تو از مهر زردی و من از مهر زرد · تو از مهر ماه و من از مهر ماه · شیخ را کفتند فلان کس
بر روی اب میرود کفت سهل است بزغی و صعوه نیز بر اب بروند کفتند فلان کس
در هوا می برد کفت زغنی و مکسی نیز در هوا می برند کفتند فلان کس در یک
لحظه از شهری بشهری میرود کفت شیطان نیز در یک نفس از مشرق بمغرب
میرود این چنین چیزها را بس قیمتی نیست مردان بود که در میان خلق نشیند
و داد و ستد کند و زن خواهد و با خلق در امیزد و یک لحظه از خدای خود غافل
نباشد شیخ را پرسیدند که تصوف چیست کفت انچه در سر داری بنهی و انچه در
کف داری بدهی و از انچه بر تو اید بجهی و هم شیخ کفته الله و بس ما سواه هوس و انقطع
النفس و هم شیخ کفته حجاب میان بنده و خدای نه زمین و اسمان نیست عرش و کرسی
نیست پنداشت و منی تو حجابست از میان برکیر که بخداوند رسیدی شیخ فرموده
اند که در سفر بودیم بدیهی رسیدیم کفتیم اینجا از پیران هیچکس بوده است کفتند
پیری بوده است که وی را ادمی کفته اند کفتیم هیچکس هست که وی را دیده باشد کفتند
اینجا پیریست حیرمیه که وی را دیده است فرستادیم تا ان پیر بیامد مردی بشکوه بود
پرسیدیم که تو دادا را دیده کفت کودک بودم که وی را دیدم کفتیم که از وی چه
شنیدی کفت مرا قوت ان نبود که سخن وی دانستمی لیکن یک سخن یاد دارم
از وی روزی مرقع داری از راه رسید و نزدیک وی در امد و سلام کرد و کفت
پای افزار بیرون کنم ایها الشیخ که شب بیاسایم که کرد همه عالم بکشتم خود بیاسیدم
و اسوده نشدیدم پیر کفت چرا خرد بیرون دست نداشتی تا تو خود بیاسودی
و خلق هم بتو بیاسودندی ما کفتیم این سخن تمام است که ان پیر کفته بر تر ازین سخن

نباشد وهم شیخ فرموده اند اصل این حدیث آن باشد که مرد باو مانند کردار نه در پیغمبر
صلی الله علیه وسلم میکفتی اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین ولا اقل من ذلک
مرا یک چشم زدن بخود باز مکذار و کم از آن هم و بوده‌ام پیری صاف را بدیدیم
کفت ای شیخ در همه عالم هیچکس را مکذار تا شرهت طلبهٔ من جهد یا بر من سلام
کند و همه خلق میخواهند تا ساعتی از خود برهند و من میخواهم که مدام که یک
ساعت بجا ایستاده ام باخر عمر انشی در روی افتاد و بسوخت وهم شیخ فرموده
اند و اذکر الله اکبر ذکر خداوند بزرکترست نه چنانکه تو او را یاد کنی چنانکه او ترا یاد
کند ذکر خداوند بزرکتر بود ذکر تو بهدا بود ذکر او بود ترا بباید جست این حدیث را
و بجد فراپیش باید کرفت آن مرد کفت با آن پیرزن که خدا را کجا جویم کفت در
ملحد کجاش جستی که بیافتی وهم که جوید یابد وهم شیخ م کجاش جوینی یا سے
مَن طَلَبَ وَجَدَ هر که جست یافت وهم که جوید یابد وهم شیخ فرموده اند که
جوانی نزدیک پیری حرشد و کفت ای پیر مرا سخنی بکوی پیر ساعتی سر فرو برد
و تفکر کرد پس سر بر آورد و کفت ای جوان انتظار جواب می بری کفت آری پیر
کفت هرچه دون حق است جل جلاله کرای سخن نکند وهرچه سخن حق است
عز و علا بعبارت در نیاید ان الله تعالی اجل من ان یوصف بوصف او یذکر
بذکر یکی ازین طایفه کفته است که مدتی پیش شیخ ابو سعید بودم خواستم که ببغداد
روم مرا کفت چون ببغداد رسی ترا پرسند که چه دیدی و چه فایده کرفتی
چه خواهی کفت کویی روبی و درویشی دیدم کفت تا شیخ چه فرماید شیخ کفت
هم که تازی داند این بیتها بروی خوان شعر قالوا خراسان اخرجت شیا
لیس له فی جماله ثانی فقلت لا تشکروا بحاسنه فطالع الشمس من خراسانی
وهم که تازی نداند این رباعی بروی خوان سبزی و بهشت نوبهار از تو برند آنکه

بخلد باید کار انکلی برند در جنبشان نقش و نکار از تو برند ایران همه فال روز نکار از
تو برند خدمت شیخ از استاد ابو علی دقاق پرسید که این حدیث برد و ام بود
استاد کفت نه شیخ سر در پیش انداخت ساعتی دیکر سر بر آورد و کفت ای استاد
این حدیث برد و ام بود کفت نه شیخ دیکر بار سر در پیش افکند ساعتی دیکر سر
بر آورد و کفت ای استاد این حدیث برد و ام بود کفت اکر بود نادر بود
شیخ دست برهم زد و کفت این از نوادرهاست خدمت شیخ شب جمعه وقت
نماز خفتن چهارم شعبان سنه اربعین و اربعمایه از دنیا رفت و عمر ایشان
هزار ماه بوده است

شیخ ابو القاسم کرکانی رحمة الله تعالی

علما است در وقت خود بی نظیر بود و در زمان خود بی بدیل نسبت وی سه
واسطه که شیخ ابو عثمان مغربی و شیخ ابو علی کاتب و شیخ ابو علی رودباری
اند سید الطایفه جنید میرسد و بر احوال قوی بوده است در کشف واقعه
مریدان آیتی بوده استظام صاحب کشف المحجوب کوید که وقتی مرا واقعه
افتاد طریق حل آن بر من دشوار شد قصد شیخ ابو القاسم کرکانی کردم وی را در
مسجدی یافتم که بر در سرای بود تنها بود و واقعهٔ مرا بعینها با ستون میکفت
من نا پرسیده جواب خود یافتم کفتم ایها الشیخ این واقعه منست کفت ای پسر
این ستون را خدای تعالی درین ساعت با من ناطق کردانید تا از من سؤال
کرد روزی شیخ ابو سعید و شیخ ابو القاسم قدس الله تعالی روحهما در طوس
با هم نشسته بودند بر یک تخت و جمعی درویشان پیش ایشان ایستاده بر دل
درویشی کذشت که آیا منزلت این دو بزرک چیست شیخ ابو سعید روی
بان درویش کرد و کفت هر که خواهد دو پادشاه بهم نشسته در یک مجلس بر یک
تخت کو در نکر آن درویش چون بشنید در آن هر دو بزرک نکریست حق تعالی

بجانب زمین چشم وی برداشت تا صدق سخن شیخ بر دل وی کشف گشت
و بزرگواری ایشان بدید پس بدلش بگذشت که ای خداوند تبارك و تعالی را
امروز در زمین هیچ بنده هست بزرگوارتر ازین هر دو شخص شیخ ابوسعید روی
بان درویش کرد و گفت مختصر ملکی بود که هر روزی در آن ملك چون بوسعید
و ابوالقاسم هفتاد هزار فرو نرسد و هفتاد هزار بر نرسد خواجه مظفر بن احمد بن حمدان
قدس الله تعالی روحه کنیت وی ابو احمد است خدای تعالی در بالش ریاست در این
قصه بروی بگشاد و تاج کرامت بر سر وی نهاد و وی را بیانی نیکو بود و عبادتی
عالی در فنا و بقا شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره فرموده اند که ما را بلی درگاه
از راه بندگی آوردند و خواجه مظفر را از راه خداوندی یعنی ما را بمجاهدت آمد
صاحب کشف المحجوب گوید که من از وی شنیدم که گفت آنچه بزرگان را بقطع بوادی
و مفاوز رو نیافی روی نمود مرا در بالش و صدر یافتم و اصحاب رعونت این قول را
از آن پیر بدعوی برداشتند و آن از نقص ایشان بود و بهیچ حال عبادت از صدق
حال دعوی نباشد خاصه که با اهل آن روزی خواجه مظفر در نوقان میگفت
که کار ما با شیخ ابوسعید همچنانست که پیمانه ارزن یك دانه شیخ ابوسعید
ست و باقی من یکی از مریدان شیخ ابوسعید را که حاضر بود از سر گرمی برخاست
و پای افزار کرد و پیش شیخ آمد و آنچه از خواجه مظفر شنیده بود بگفت شیخ
گفت برو و خواجه مظفر را بگو که آن یکی هم تویی ما هیچ چیز نیستیم معشوق طوسی
قدس الله تعالی روحه نام وی محمد است از عقلاء مجانین بوده است و سخت بزرگوار
و صاحب حالت بکمال در شهر طوس می بوده است و قبر وی در آنجاست در آن
وقت که شیخ ابوسعید ابوالخیر از میهنه عزیمت نشابور کرده بود چون بیکی از دیها
که در نواحی طوس بود رسید درویشی را گفت بشهر طوس رو تا بنزدیك ...

محمد معشوق را با وی گفت که دستوری هست که بشهر در آییم چون
آن درویش برفت شیخ بفرمود تا اسب زین کردند و بر اثر وی سوار شدند و همه
صوفیان در خدمت شیخ چون بیك فرسنگی شهر رسید بموضعی که از آنجا شهر را
بتوان دید اسب شیخ بایستاد و همه جمع بایستادند چون آن درویش پیش
معشوق رسید و پیغام شیخ بگزارد معشوق تبسم کرد و گفت برو و بگوی تا در آید
چون معشوق این سخن بگفت شیخ از آنجا اسب براند و جمع روان شدند در راه
آن درویش بشیخ رسید و سخن معشوق بازگفت شیخ هم از راه پیش معشوق
آمد و وی شیخ را استقبال کرد و دربر گرفت و گفت فارغ باش که این نوبت
که اینجا زنند روزی چند بر درگاه تو خواهند آورد عین القضاة همدانی در بعض
از رسایل خود نوشته است که محمد معشوق نماز نکردی از خواجه محمد حمویه
و از خواجه امام احمد غزالی رضی الله تعالی عنهم شنودم که روز قیامت صدیقان را
همه این تمنا بود که کاشکی خاك بودندی که روزی محمد معشوق قدم بر آن
نهاده بودی این محمد ترکی قبا بسته بود یك روز در جامع طوس آمد شیخ ابو
سعید ابوالخیر رضی الله عنه مجلس میداشت این محمد بندی بر قبا زد شیخ ابو
سعید گفت که ای سلطان عصر وای بهروز وجود بند قبا واگشای که بند بر
هفت آسمان و زمین نهادی امیر علی عبور رحمه الله تعالی عین القضاة در
بعض مکتوبات خود در بیان آنکه بهیچ گونه حضور و غیبت یکسان نبود بلکه
دل با وجود قرب القلوب تقاضای قرب الابدان هم کند میگوید که امیر علی عبور
پیری بزرگ داشت او را محمد شهرابادی نام یك روز این مرید را بفرستاد
تا از بازار چیزی آرد این مرید برفت و شیخ المجیری حاضر نبود و شیخ وقت را
تعزیت و آن چیز که پیر ... بود بخرید و بیاورد و فرستاد چون ... روز بر بین

واقعه و ایشان آنکس که آن مرید را خریده بود دعا کرد و واقف شد بر حقیقت کار او را اکسیر
کرد تا پیش پیر آمد چون در آمد امیر علی با او گفت ای جوانمرد چندین هزار سال جان ما
غیب در عشق او بنیش تو می سوخت این بس نبود که این فراق ظاهر نیز در می بایست
میگفته و به ظاهر هم بباید و هم گوید در بیان حال جماعتی که بی راهبری راه سلوک
رفتند بعضی از ایشان را مغلوبی در بدایت خود نگاه داشت و مستی سالیان سر ایشان
شد و هم که با تمیز بود سهو بر داشتند و از جمله مغلوبان آن دو ترکمان بودند
که حسین قصاب از ایشان حکایت کرد که با کاروانی عظیم راه حج میرفتم ناگاه
دو ترکمان از میان آن کاروان بیرون شدند و راه نا مسلوک را در پیش گرفتند
با خود گفتم که این دو ترکمان مگر راه حج میدانستند نزدیکتر از این راه معهود پی بر پی ایشان
نهادم و میرفتم و کاروان را همچنان بگذاشتم شبی بود تاریک چون پاره راه برفتم
ناگاه روی ماه پوشیده شد با بری سیاه من راه گم کردم و لیکن چاره نمی دانستم
جز رفتن چون نیم شبی شد دیگر باره ماه از ابر بیرون آمد و اثر قدم آن دو جوان
مرد باز یافتم و میرفتم چون صبح رسید کوهی بدید آمد آن دو ترکمان مرد
وار پای بر آن کوه نهادند و یکساعت بر آن بالا شدند من نیز حیله میکردم و ساعتی
می افتادم و ساعتی بر میخاستم تا بر سر آن کوه شدم آفتاب طلوع میکرد لشکر
گاهی عظیم دیدم خیمهای بی نهایت زده و در آن میان خیمه دیدم عظیم پرسیدم
که این خیمه از آن کیست گفتند از آن سلطان است پای راست از رکاب بیرون
آوردم آوازی بگوشم رسید که سلطان در خیمه نشسته است و شکار
شده مرا عقل زایل شد پای چپ در رکاب بماند و پای راست باز آورده هنوز
در انتظارم که سلطان باز گردد عین القضاة گوید که آن دو ترکمان یکی محمد
معشوق بوده است و یکی امیر علی حسن قدس الله تعالی سرهما شیخ ابو عبد الرحمن

السلمی

السلمی النیسابوری رحمه الله تع نام وی محمد بن حسین بن محمد بن موسی السلمی است
صاحب تفسیر حقایق و طبقات مشایخ است و غیر آن مصنفات بسیار دارد
و مرید شیخ ابو القاسم نصرآبادی است و خرقه از دست وی دارد و نصرآبادی
مرید شبلی است و شیخ ابو سعید ابو الخیر بعد از وفات پیر ابو الفضل بصحبت
وی رسیده و از دست وی خرقه پوشیده شیخ ابو سعید گفته که نزدیک
شیخ ابو عبد الرحمن سلمی در شدیم اول کرت که او را دیدیم مرا گفت ترا تذکره
نویسم بخط خویش گفتم بنویس بنوشت بخط خویش سمعت جدی اسمعیل بن
نجید السلمی یقول سمعت ابو القاسم الجنید بن محمد البغدادی یقول التصوف
هو الخلق من زاد علیک بالخلق زاد علیک بالتصوف و احسن ما قیل فی تفسیر
الخلق ما قال الشیخ الامام ابو سهل الصعلوکی الخلق هو الاعراض عن الاعتراض
صاحب کتاب فتوحات مکیه قدس الله تعالی سره فی الباب و الستین و مایه
فی المقام الذی بین الصدیقیه و النبوة میگوید که در محرم سنه سبع و تسعین
و خمسمایه باین مقام در آمدم و من در سفر بودم در بلاد مغرب جهت بر من
غالب شد و بجهت تنهایی و انفراد وحشتی عظیم روی نمود و نمی دانستم که نام
آن مقام چیست با وجود آنکه مرا حاصل بود پس با آن حیرت و وحشت از آن
منزل که بودم رحلت کردم و بعد از نماز دیگر بخانه شخصی که میان من و وی
مواصلت علم بود رفتم و دلم از آن حیرت و وحشت با وی سخن میگفتم ناگاه
دیدم که سایه شخصی ظاهر شد از جای خود بر جستم شاید که کسی باشد که نزدیک
وی مرا فرجی حاصل آید مرا معانقه کرد و چون تامل کردم دیدم که شیخ عبد
الرحمن سلمی است که روح وی در صورت جسدانی متمثل شده است و حق
سبحانه بجهت رحمت بر من وی را بر من فرستاده بود گفتم که ترا درین مقام می بینم گفت

که درین مقام قبض در حق من کرده‌اند و درین مقام از دینی بعقبی رفته‌ام و همیشه
درین مقام بس ذکر وحشت و عدم موانست خود دران مقام کردم گفت آنچه
مستوحش بس گفت بعد ان سبقت لک العنایة الالهیة مالحصول فی هذا
المقام فاحمد الله یا اخی و راضی باش بانکه حضرت علیه السلام درین مقام مشارک
باشی وی را گفتم یا ابا عبد الرحمن این مقام را هیچ نامی نمیدانم که بان نام خوانم گفت
هذا یسمی مقام القربة فتحقق به شیخ ابو عبد الرحمن گفته است الذی لا بد للصوفی
منه شیان الصدق فی الاحوال والادب فی المعاملات و فی تاریخ الیافعی انه
توفی المسلمی رحمه الله تعالی سنه اثنی و عشرة و اربعمایه **حسین بن محمد بن موسی**
السلمی رحمه الله وی پدر شیخ ابو عبد الرحمن السلمی است از کبار مشایخ است با عبد الله
منازل و ابو علی ثقفی صحبت داشته است و شبلی را دیده بود مجاهده دایم داشت
و در علوم معاملت کامل بود چون شیخ ابو عبد الرحمن متولد شد هر ملکی که
داشت همه وجه صدقه داد او را گفتند پسری را هیچ برای وی باز نگرفتی
گفت اگر صالح شود هو یتولی الصالحین و اگر مفسد بود من اله فساد نداده باشم
توفی رحمه الله سنه اثنین و اربعین و ثلثمایه **ابو سهل الصعلوکی رحمه الله تعالی**
نام وی محمد بن سلیمان الصعلوکی الفقیه کان امام وقت فی علوم الشریعه
و واحد زمانه والمتفق علی تقدمه علی لسان الولی والعدو صحب الشبلی و المرتعش
و ابا علی الثقفی و لقی ابا الحسن البوشنجی و ابا نصر الصفار النیسابوری و کلی
حسن السماع طیب الوقت شیخ ابو عبد الرحمن سلمی گوید ابو سهل صعلوکی را
از سماع پرسیدند گفت مستحب لاهل الحقایق و مباح لاهل العلم و یکره لاهل الفسق
والفجور وی گفته که هرگز دست در جیب نکرده و گره بر خیزی نزده‌ام و مرا قفل
و کلیدی نبوده است و هم وی گفته قد تعدی من تمنی ان یکون سکن تعنی ابو عبد الله

ختنی گفته که خواجه مشهور نیست بسخن هیچ چرا چنین نگوئی که این به است قد تعنی
من تمنی ان یکون لمن تعنی شیخ الاسلام گفت این به است و هیچکس چنان نگفته
که من او را طلب نیامید اما طالب باید و توفی ابو سهل الصعلوکی بنیسابور فی
ذی القعده سنه تسع و ستین و ثلثمایه و توفی ابنه ابو الطیب سهل بن
محمد بن سلیمان الصعلوکی الامام فی رجب سنه اربع و اربعمایه شیخ الاسلام گفت
که سهل صعلوکی گفت من تصدر قبل اوانه فقد تصدی لهوانه و روزی سهل صعلوکی
در درس گفت که جهمیه یعنی اهل وی گفت که در همه قران مرا این شگفت تر می آید
که الله تعالی با موسی میگوید که واصطنعتک لنفسی شیخ الاسلام گفت که مرا حد
ست برین سخن که وی گفته **شیخ ابو القاسم قشیری رحمه الله تعالی** نام وی عبد
الکریم بن هوازن القشیری است صاحب رساله و تفسیر لطایف الاشارات
است و غیر آن و بر آن در هر فن لطایف بسیار است و تصانیف مرید ابو علی دقاق است
و استاد ابو علی فارمدی توفی فی ربیع الاخر سنه خمس و ستین و اربعمایه صاحب
کشف المحجوب گوید که امام قشیری را از ابتدای حالش پرسیدم گفت مرا وقتی
سنگی می بایست از بهر روزن خانه هر سنگ که می گرفتم گوهری میشد می انداختم
و این از آن بود که هر دو نزدیک وی یکسان بود بلکه هنوز گوهر خوارتر بود که
وی را ارادت آن نبود و ارادت سنگ داشت و هم صاحب کشف المحجوب گوید که
از وی شنیدم که گفت مثل الصوفی کمثل البرسام اوله هذیان و آخره سکون فاذا تمکنت
خرست و هم قشیری گفته است التوحید سقوط الرسم عند ظهور الاسم فناء الاغیار
عند طلوع الانوار تلاشی الخلایق عند ظهور الحقایق فقد رویة الاغیار عند وجد
قربه الجبار جل ذکره و مما انده لنفسه **شعر** سقی الله وقتا کنت اخلو بوجهکم
و ثغر الهوی فی روضة الانس ضاحک ، اقمنا زمانا والعیون قریرة و اصبحت یوما

والجنون سواك **شیخ ابو العباس شقانی رحمه الله تعالی** نام وی احمد بن محمد است
در فنون علوم حظی اوفر داشت امام بود و مشایخ بسیار دریافته بود و از
کبرای اهل تصوف بود صاحب کشف المحجوب گوید مرا با وی انسی عظیم بود و وی را
بر من شفقتی صادق و در بعضی علوم استاد من بود و هرگز از هیچ صنف کسی ندیدم
که شرع را بزرگ داشتی و تعظیم بیشتر بود از آنکه نزد وی بود و گسسته از دنیا و عقبی
نفس بودی و میگفتی اشتهی عدما لا وجود له و بپارسی گفتی هر آدمی را بایست محالی
باشد و مرا نیز بایست محالیست که بیقین نخواهد بود و آن آنست که می باید که
خداوند تعالی مرا بعدمی برد که هرگز آن عدم را وجود نباشد زیرا که هر چه هست
از مقامات و کرامات جمله حجاب و بلا اند و آدمی عاشق حجاب خود شده نیستی در دیدار
بهتر از آرام با حجاب و چون حق تعالی هستیست که عدم بر وی روا نیست چه زیان
دارد در ملک وی که من نیستی گردم که هرگز مرا نیستی را هستی نباشد و هم
صاحب کشف المحجوب گوید که روزی پیش ابو العباس درآمدم وی را دیدم که میخواند ضرب
الله مثلا عبدا مملوکا لا یقدر علی شیء و میگریست و نعره میزد پنداشتم که از دنیا تحول
رفت گفتم ایها الشیخ این چه حالست گفت یازده سالست تا ورد من اینجا رسیده است
و از اینجا درنمیتوانم گذشت روزی شیخ ابو سعید ابو الخیر در نشابور در خانقاه خود
نشسته بود سید اجل که از اکابر سادات نشابور بود بسلام شیخ آمده بود و در پهلوی
شیخ نشسته شیخ ابو العباس شقانی درآمد او را بالای سید اجل نشاند سید اجل
از آن رنجیده شد و داوری در اندرون وی پدید آمد شیخ روی به سید اجل کرد و گفت
که شما را که دوست دارند برای مصطفی صلی الله علیه وسلم دوست دارند و اینها را که
دوست دارند برای خدای دوست دارند و شیخ ابو العباس شقانی گوید که روزی
بخانه آمدم سگی گوزرد دیدم بجای خفته پنداشتم که از محله درآمده است قصد

راندن وی کردم بزیر دامن من درآمد و ناپدید شد **ابو الفضل محمد بن الحسن
الختلی رحمه الله تعالی** وی پیر شیخ ابو الفضل بن حسن ... حصری است و ... صحبت الحصری
وفات کرده است که دیهی است بر عقبه ... میان دمشق صاحب کشف المحجوب
گوید که اقتدای من در طریقت بدوست عالم بوده بعلم تفسیر و روایات مرید حصری
بود و صاحب وی و از اقران ابو عمرو قزوینی و ابو الحسن سالبه است و شصت
سال بحکم عزلت بکوشها میگریخت و نام خود از میان خلق گم کرده بود و بیشتر بجبل
لکام بودی عمری نیکو یافت و آیات و کرامات وی بسیارست لباس و رسوم
متصوفه نداشتی و با اهل رسوم شدید بود و من هرگز از وی مهیب تر مردی ندیدم
از وی شنیدم که گفت الدنیا یوم و لنا فیها صوم یعنی دنیا یک روزه است و ما را در وی
وظیفه روزه است وقتی من بر دست وی آب میریختم بر خاطر من گذشت
که چون کارها بتقدیر و قسمت است چرا آزادان بندگی پیران کنند امید
کرامتی را گفت ای پسر دانستم آنچه اندیشیدی هر حکمی را سببی است چون
حق تعالی خواهد که عوان بچه را تاج مملکت دهد نخست وی را توبه دهد
و بخدمت دوستی مشغول کند تا این کرامات وی را سبب گردد وقتی دیگر
از بیت الجن قصد دمشق داشت باران آمده بود و ما در گل بدشواری میرفتیم
نگاه کردم نعلین شیخ خشک بود و پای وی گفتم گفت آری تا من تهمت از راه توکل
برداشته ام و باطن خود را از راه وحشت نگاه داشته خداوند تعالی قدم مرا
از وحل نگاه داشته است و هم صاحب کشف المحجوب گوید که وی گفت که وقتی
اولیای خدای تعالی را اجتماعی بود در بادیه پیر من حصری مرا با خود ببرد گروهی
دیدم که بعضی بر نجب می آمدند حصری با ایشان التفات نکرد تا جوانی دیدم
می آمد نعلین گسسته و عصای شکسته و پای از کار شده و سر برهنه اندام

سوخته نحیف و نزار کشته مصحفی بر حیث و جیش باز رفت و وی را بدر حجه بلند
بنشاند من متعجب شدم بعد از ان از شیخ برسیدم کهان کی بود کفت ولی است
از اولیاء خدای تعالی که متابع ولایت نیست بلکه ولایت متابع وی است و
بکرامات الثقات نکند علی بن عثمان بن ابی علی الجلابی الغزنوی رحمه الله تع
کنیت وی ابو الحسن است عالم و عارف بود مرید ابو الفضل بن حسن ختلی است
و صحبت بسیار از مشایخ دیکر رسیده است صاحب کتاب کشف المحجوب که از کتب
معتبره مشهوره درین فن است و لطایف و حقایق بسیار دران کتاب جمع کرده
است وی کفته که از شیخ المشایخ ابو القاسم کرمانی رحمه الله تعالی علیه برسیدم
که درویش را کمترین چیز چه باید تا باسم فقر سزاوار کردد کفت سه چیز باید و کم از سه
چیز نشاید یکی باید که پاره راست بداند دوخت و دیکر سخنی راست بداند کفت و
شنود و دیکر پای راست بر زمین داند زد کروهی از درویشان با من حاضر بودند
که این سخن بکفت چون بمنزل خود باز امدیم کفتیم بیایید هر کسی درین سخن چیزی
بکوییم هر یک چیزی کفتند چون نوبت بمن رسید کفتم پاره راست دوختن ان بود که
بفقر دوزند نه بزینت چون رقعه دوزی اکر نا راست دوزی راست باشد
و سخن راست ان باشد که بحال شنوند نه بمنیت و بجد و جد دران تصرف
کنند نه بهزل و بزندکانی مر ان را فهم کنند نه بعقل و پای راست بر زمین زدن
ان باشد که بوجد بر زمین زنند نه بلهو و این سخن را بعینه پیش ان بزرکان نقل
کردند کفت اصاب علی خیره خیره الله تعالی و هم وی کفته که وقتی بمهنه بر سر قبر
شیخ ابو سعید نشسته بودم تنها کبوتری دیدم سفید که بیامد و در زیر ان
فوطه شد که بر کور وی فکنده بودند چون برخاستم و نکاه کردم در زیر فوطه هیچ نبود
روز دوم همان بدیدم و روز سیوم نیز دیدم تعجب ان [illegible] تا شبی وی را بخواب

دیدیم

دیدیم و از وی ان واقعه پرسیدم کفت ان کبوتر صفای معامله منست که هر روز بزیارت
در کور می آید خواجه احمد حماد سرخسی رحمه الله تعالی صاحب کشف المحجوب کوید که وی
مبارز العباد وقت بود و مدتی رفیق من بود و از روزکار وی بسی عجایبها دیدم
روزی از وی پرسیدم که ابتداء تو چکونه بود کفت وقتی من از سرخس برفتم و به
بیابان در آمدم بر سر اشتران و مدتی انجا بودم و پیوسته دوست داشتمی که کرسنه
بودمی و نصیب خویش بدیکری دادمی و قول خدای تعالی در پیش دل من تازه همی
بودی که ویوثرون علی انفسهم و بدین طایفه اعتقادی داشتم روزی شیری
از بیابان برامد و اشتری را از من بشکست و بر سر بالایی شد و بانکی بکرد هر چه
اندران حینه سباع بودند از انواع چون بانک وی بشنیدند بر وی جمع شدند
وی بیامد و اشتر را اندرید و هیچ نخورد و باز بر سر بالا شد سباع بجمله از کرک
و شغال و روباه و امثال ایشان در افتادند و سیر بخوردند و وی میبود تا همه
بازکشتند انکاه بیامد و قصد کرد که لختی از ان بخورد روباهی از دور پدید آمد
شیر باز کشت و بر بالا شد تا ان روباه نیز چندانکه بایست بخورد و برفت شیر
فرود آمد و لختی بخورد و من از دور نظاره میکردم بوقت رفتن بزبانی فصیح
مرا کفت یا احمد ایثار بر لقمه کار سکان بود نه کار مردان دین جان بایستی چون من
این برهان از وی بدیدم از همه شغلها دست بداشتم و ابتدای توبه من این بود ادیب
کمندی رحمه الله تعالی وی از معاملان صاحب کتاب کشف المحجوب است کویند که بیست
سال بر پای ایستاده بود جز بتشهد نماز ننشستی از وی پرسیدند که چرا نمی نشینی کفت
مرا هنوز درجه ان نیست که اندر مجاهده حق بنشینم ابو الحسن مثنی رحمه الله تعالی
نام وی علی بن مثنی است شیخ ابو سعید ابو الخیر کوید که من حمات بودم با شیخ
نیز دیدم ابو الحسن علی حیدر المدم و او سری با الفضل او با شبلی بود و با شبلی صحبت

کرده بود و میان ایشان نقار رفته بود در بر من نشسته بود درویشی مرا گفت
از پیر ابوالحسن بپرس تا مرا از شبلی حدیثی بگوید من گفتم ایها الشیخ مرا از شبلی
حدیثی بگوی گفت چرا نخست از رسول صلی الله علیه وسلم نگویی که بگوی من گفتم از
هر دو بگوی او گفت که رسول صلی الله علیه وسلم گفته است که اگر بر امت من هیچ
سوره فرو نیامدی مگر سورة الکهف خود تمام بودی و هم شیخ ابوسعید گوید
که از شیخ ابوالحسن شنیدم که گفت در جامع بغداد بر کنار مجلس شبلی ایستادم
شخصی از بخارا رسید در کسوت این قوم پرسید که ایها الشیخ ما الوصل شبلی
روی بوی کرد و گفت ایها السائل عن الوصل اسقط العطفتین و تلذذ بالصلت
سایل گفت یا ابابکر ما العطفتان شبلی گفت قام دنوه بین یدیکم فحجبکم
عن الله سبحانه سایل گفت یا ابابکر ما تلک الذروه گفت الدنیا والعقبی کذا قال
دنیا منکم من یرید الدنیا ومنکم من یرید الآخرة فاین من یرید الله بعد از آن شبلی
گفت اذا قلت الله فهو الله واذا سکت فهو الله یا الله یا من هو هو ولا یعلم احد
ما هو الا هو سبحانه وحده لا شریک له بعد از آن غش کرد و بیخود وی را برداشته
بخانه وی بردند **شیخ احمد بخار استرابادی قدس سره** شیخ الاسلام گفت که وی
شیخ خراسانست و با شبلی و مرتعش صحبت داشته و شبلی وقتی شاربه وی
باز کرده بود وی گفته که هرگز سر از آن باز ننهاد است که **شیخ ابوزرعه رازی**
رحمه الله تعالی نام وی احمد بن محمد است شیخ الاسلام گفت که سیزده تن دیده ام
که وی را دیده اند از شاگرد شبلی است وی را گفتند همه روز طیبت میکنی گفت من
هیچ مایه ندارم بعیش از این که درویشان از سخن من بخندند شیخ الاسلام گفت
که پیر ازین [illegible] وی را بخواب دیدند گفتند بحال تو چون شد گفت مرا پیش خواندند
و گفتند [illegible] بود من نه بحظ نفس گفتم آری گفت هذا و گفت

خلقی

خلقی الی واقبلت بقلبک علی جر الخلق مر المن نگذاشتی و هوی دل بسوی من
نداشتی **شیخ ابوزرعه اردبیلی رحمه الله تعالی** نام وی عبدالوهاب بن محمد بن ایوب
الاردبیلی است عالم بود و زاهد سفر بسیار کرده بود و عمر بسیار یافت با شیخ ابوعبدالله
خفیف در راه حجاز تا مدینه همراه بود گویند که شیخ ابوعبدالله خفیف عزیمت
سفر کرده بود پیش ابوزرعه آمد ابوزرعه مقداری گوشت پخته بوی گرفته
آورد شیخ نخورد و چون بسفر بیرون رفت در بیابان راه گم کردند و چهار روز
گرسنه ماندند که هیچ نخوردند شیخ اصحاب را گفت طلب کنید شاید که صیدی
بیابید ناگاه سگی دیدند حیله بسیار کردند تا وی را بگرفتند و وی را بکشتند و بریان کردند
اسلم مالک و قسمت کردند سر وی نصیب شیخ افتاد هر کسی نصیب خود بخورد
شیخ در آن تفکر میکرد تا شب بگذشت چون وقت صبح شد سر آن سگ بسخن
آمد و گفت این سزای کسی است که گوشت بوی گرفته از سفره ابوزرعه نخورد
شیخ برخاست و اصحاب را بیدار کرد و گفت بیایید که پیش ابوزرعه رویم و از وی
استحلال کنیم پس بشیراز باز گشتند و از وی عذر خواستند انگاه بسفر
بیرون آمد و گویند ابوزرعه در آخر عمر بر صوفیه بیرون آمد و در ایشان
افتاد و شاید که این نسبت ببعضی بوده باشد که مستحق آن بوده باشند توفی
سنه خمس عشرة واربعمایه **ابوعبدالله المشهور بالبوبی رحمه الله تعالی** قبر وی از
مزارات مشهوره شیراز است گفته اند که وی بود که گفت امسیت کردیا واصبحت
عربیا و قصه آن بود که وی یکی از کردان بود روزی ببعضی از مدارس شیراز
در آمد دید که طلبه علم بدرس و مباحثه مشغول اند از ایشان سوالی کرد همه
بخندیدند گفت من هیچ ام که از علم شما چیزی بیاموزم گفتند الا [illegible]
[illegible]

بحکم به بیند و چندانکه توانی بکوی کرین عصرم که ابو لب علم بر تو کشاده خواهد شد
و ندانست که با وی سخن به واستهزا میکنند برفت و همچنان کرد و بحسن
نیت و صدق یقین انچه ملقنین کرده بودند همه بتکرار کرد در وقت
حضرت حق سبحانه و تعالی بر دل وی ابواب علوم لدنی بکشاد و سینه
وی بانوار تقدیس منشرح شد و لی شد عالم که از هر مسیله غامض جواب کفتی
و بر هر معاند و معارضه غلبه کردی شیخ ابو عبد الله باکو رحمه الله تعالی
نام وی علی بن محمد بن عبد الله است المعروف با بن باکویه متبحر بوده است در
علوم در جوانی شیخ ابو عبد الله خفیف را دیده بوده است بعد ازان اکثر
سفر کرده بود و در نشابور با استاد امام قشیری و شیخ ابو سعید اتفاق
کرده بود و با شیخ ابو العباس نهاوندی مدتی مصاحب بوده و میان ایشان
در طریقت سخنان بسیار گذشته بوده و شیخ ابو العباس بفضل و سبق وی
اعتراف نموده و بعد ازان بشیراز مراجعت کرد و در مغاره کوهی که نزدیکست
بشیراز متوطن شد و همه مشایخ صوفیه و علما و فقرا ملازمت صحبت وی میکردند
توفی سنه اثنین و اربعین و اربعمایه دران وقت که شیخ ابو سعید ابو الخیر
در نشابور بوده و استاد ابو القاسم قشیری از ایشان استدعا نموده بودند
که در هر هفته یکروز در خانقاه ایشان مجلس کویند منبر نهاده بودند و جامه
بران پوشیده و مردم می آمدند و می نشستند شیخ ابو عبد الله باکویه پیر سیند
استاد امام آمده بود چون بنشستند یکدیکر را بپرسیدند شیخ ابو عبد الله کفت
چیست استاد امام کفت شیخ ابو سعید مجلس خواهد کفت بنشین تا بشنوی
ابو عبد الله کفت من او را مسلم ندارم معتقد استاد ابو عبد الله بنشست استاد
امام کفت کوش دار که این مرد مشرف است بر خواطر تا صریح کمتر کنی و هیچ نیندیشی

کما و حالی باز غالب پس شیخ ابو سعید در آمد و بر منبر شد مقریان قرآن بر خواندند
و شیخ دعا بکفت چون بسخن آمد ابو عبد الله باکو سر برداشت پنهان و آهسته بلحن
کفت بس باد که درد زیاد است چون این سخن تمام نیندیشیده بود که شیخ ابو سعید
روی بسوی وی کرد و کفت آری در باید معدن یادست این کلمه بکفت و بسر سخن
رفت چون شیخ در سخن کرم شد ابو عبد الله ان حالت بدید و آن سلطنت و اشراف
وی بر خواطر مشاهده نموده اندیشه کرد که چندین موقف متجرد بیستاده ام
و چندین مشایخ را دیدم از کودکی باز خدمت ایشان کردم سبب چیست که این همه
برین مرد ظاهر نمیشود شیخ ابو سعید در حال روی بوی کرد و کفت ای خواجه
تو چنانی که ترا بخت چنانست و چنان من چنینم که مرا بخت چنین است و چنین
و صلی الله علی محمد و آله اجمعین و دست بروی فرود آورد و از منبر فرود آمد
و پیش استاد امام و ابو عبد الله باکو شد چون بنشستند شیخ ابو سعید استاد امام را
کفت این خواجه را بکو که دل ما بمن خوش کند ابو عبد الله کفت که دل خوش ان وقت
کنم که هر پنجشنبه که سلام من می ایی بعد ازان بنای شیخ ابو سعید کفت بسیار
مشایخ و بزرکان اخیم بر تو افتاده است ما بدان نظرهای ایم نه برای چون شیخ
ابو سعید این بکفت کریستن و خروش از جمع بر آمد و شیخ ابو عبد الله نیز بسیار بکریست
و از انکار و دار وی از درون وی برخاست و صافی شدند و جمله جمع خوش
دل برخاستند چون شیخ ابو عبد الله را ان انکار نماند بسلام شیخ ابو سعید میرفت
اما هنوز بر رقص و سماع ایشان انکار عظیم داشت و کاه کاه اظهار آن میکرد شبی
در خواب دید که هاتفی ویرا کفت قوموا و ارقصوا لله بیدار شد و کفت لا حول و لا قوة
الا بالله العلی العظیم این خواب شیطانی است دیکر باره بخفت همچنین بخواب دید که هاتفی
میکوید قوموا و ارقصوا لله بیدار شد و لا حول کرد و ذکر کفت و سوره چند از قرآن

بجز آنکه دو سیم بار بخفت همان خواب دید دانست که آن خواب شیطانی نیست و سبب
آن انکار درست که بر شیخ ابو سعید داشت بامداد بخانقاه شیخ ابو سعید آمد چون
بدر خانقاه شیخ رسید شیخ ابو سعید در اندرون خانه میگفت قوموا اورا
فصوا لله شیخ ابو عبدالله را دل خوش شد و انکار روی تمام برخاست شیخ مومن
شیرازی رحمة الله تعالی شیخ الاسلام گفت که اسمعیل دباس گفت که نیت حج
کردم بشیراز رسیدم بمسجدی در آمدم شیخ مومن را دیدم نشسته درزی
میکرد سلام کردم و بنشستم مرا گفت چه نیت داری گفتم نیت حج دارم گفت
باز کرد بیش مادر ستوه هر لحظه نمی آید گفت چه می پیچی من پنجاه حج کرده ام سر برهنه
و پای برهنه فی زاد و همراه همه ترا دادم تو شادی دل مادر فرا من ده شیخ ابو
اسحق شامی رحمه الله تعالی بسیار بزرگ بوده است و قبر وی در عکه است
از بلاد شام از اصحاب شیخ علو دینوری است و وی از اصحاب ابرهیم ادهم قدس
الله تعالی اسرارهم و این شیخ ابو اسحق شامی بقصبه چشت رسیده و خواجه ابو
احمد ابدال که مقدم مشایخ چشت است صحبت وی دریافته است و از وی
تربیت یافته است خواجه ابو احمد ابدال الچشتی رحمه الله وی پسر سلطان
فرسنافه است که از مشاهیر چشت است و امیران ولایت بوده و پیر خواهری
بوده بغایت صالحه شیخ ابو اسحق شامی بخانه او آمدی و طعام وی خوردی
روزی ویرا گفت که برادر ترا فرزندی خواهد بود که ویرا شانی عظیم باشد
می باید که محافظت حرم برادر خود بکنی تا در ایام حمل چیزی که در آن حرمتی
و شبهه باشد نخورد آن ضعیفه صالحه همچنین کرد شیخ ابو اسحق بدست
خود ریسمان [illegible] و [illegible] حرم برادر خود [illegible] داشتی تا در
[illegible]

ستولد

متولد شد و همان صالحه در خانه خودش از وجه حلال پرورش میداد
و گاهگاه که شیخ ابو اسحق بخانه وی آمدی و در آوان صبی خواجه ابو احمد را بدیدی
گفتی که از این کودک بوی آن می آید که از وی خاندانی بزرگ ظاهر گردد و احوال
عجیبه و آثار غریبه مشاهده افتد و وقتی که خواجه ابو احمد به سن بیست سالگی رسید
بود همراه پدر خود سلطان فرسنافه بقصد شکار بجانب کوه رفت و در اثنای
شکار از پدر و اتباع وی جدا افتاد بمیان کوهی رسید دید که چهل تن از رجال
الله بر سر سنگی ایستاده اند و شیخ ابو اسحق شامی در میان ایشان است حال بر وی
بگشت از اسب فرود آمد و در پای شیخ افتاد اسب و سلاح و هر چه داشت
بگذاشت و پشمینه در پوشید و با ایشان روان شد هر چند پدر و اتباع
وی او را طلب کردند نیافتند بعد از چند روز خبر آمد که وی با شیخ ابو اسحق
در فلان موضع از آن کوهها بوده است پدرش جمعی را بفرستاد تا ویرا آوردند
هر چند پند دادند و بند نهادند ویرا آنچه در آن بود باز نشست و گرد
گویند که پدرش را خمخانه بود روزی فرصت یافت با نجا در آمد و در آنرا
محکم ببست و خمها را شکستن گرفت پدرش را آگاه کردند بیام بر آمد و از
غایت غضب سنگی بزرگ برداشته که از روزنه بالای بام بر وی زند
آن روزنه فراهم آمد و سنگ را بگرفت یا سنگ در هوا معلق بایستاد و ویرا
هیچ نوع آفتی نرسید چون پدرش آن حال مشاهده کرد بر دست وی توبه
کرد و از وی امثال این کرامات و خوارق عادات نه چندان ظاهر شده
است که بتفصیل ادا توان کرد و توفی رحمه الله تعالی سنه خمس و خمسین
و ثلثمائه خواجه محمد بن ابی احمد الچشتی رحمه الله تعالی وی بعد از وفات پدر قایم مقام
[illegible]

علوم دینی و معارف یقینی کرده بود و زهد و ورع تمام داشت و از دنیا
و اهل آن بغایت مجتنب بودی و همواره بر زهد و ترک دنیا تحریص می‌نمود
و میگفت چون اول و آخر ملک دنیا است خود را از غرور زرق و بهرج وی نگاه
می‌باید داشت و وقتی که محمود سبکتکین بغزو سومنات رفته بود خواجه را
در واقعه نمودند که بمدد کاری می‌باید رفت در سن هفتاد سالگی بآن شهر
جنبید متوجه شد و چون بانجا رسید بنفس مبارک خود با مشرکان و عبده
اصنام جهاد کرد روزی مشرکان غلبه کردند و لشکر اسلام پناه به بیشه
آوردند و نزدیک بود که شکست بر ایشان افتد خواجه را در چشت مریدی بود
آسیابان محمد کاکو نام خواجه آواز داد که کاکو دریاب در حال کاکو را دیدند
که اضطراب میکرد و محاربه می‌نمود تا لشکر اسلام نصرت یافتند و کافران
هزیمت کردند و در همان وقت محمد کاکو را در چشت دیده بودند که کلکه
اسیا را برداشته و بر دیوار آسیا میزد از وی سبب پرسیده بودند همین
قصه را گفته بود استاد مردان از قصبهٔ سمجان خواف که از مریدان خواجه
است و سالها کلوخ استنجا و آب وضو وی را مهیا میداشت روزی که او را
بمراجعت بوطن امر کرد بگریست و گفت من طاقت مفارقت شما ندارم
خواجه کرم نمود و گفت هر وقت که ترا آرزوی دیدار ما باشد جلیها جنبانی
و مسافتها مکانی مرتفع گردد و ما را هم از انجا ببینی و همچنان بود دایما استاد
میگفتی که من از سمجان چشت را می‌بینم توفی رحمه الله سنه احدی عشر و اربعمایه
خواجه یوسف بن محمد بن سمعان رحمه الله وی خواهرزاده خواجه محمد بن ابی احمد است
و مرید و تربیت یافته وی خواجه محمد تا شصت و چهار سالگی متاهل نشده بود
و همشیره داشت که خدمت وی کردی و خوردن و پوشیدن وی از دست

رشت او بودی و سن وی بچهل رسیده بود و بسبب خدمت برادر و اشتغال
بطاعت خدای تعالی میل تزوج نداشت شبی خواجه محمد پدر بزرگوار خود خواجه
ابو احمد را در خواب دید که گفت در ولایت شاه فلان مردی محمد و سمعان نام
تحصیل علوم کرده و روزگار بصلاح گذرانیده میخواهم خواهر را با وی عقد کنی
و او خواجه را طلب داشت و همشیره را با وی عقد کرد و وی هم در چشت متوطن
شد خواجه یوسف از ایشان متولد شد خواجه محمد بعد از شصت سالگی متاهل شده
بود اما ویرا هیچ پسر زکی نرسیده بود خواجه یوسف را بمنزله فرزندی داشت
و تربیت میکرد و بتحصیل علوم و سلوک راه خدای تعالی دلالت مینمود و بعد
از وفات وی قایم مقام وی شد خواجه یوسف را بعد از پنجاه سالگی میل انزوا
و انقطاع شد خواست که نزدیک بمزار خواجه حاجی مکی که بسیار بزرگ بوده
و شیخ ابو اسحق شامی زیارت ایشان بسیار میکرد محل خانه در زمین بکند
باشارت هاتف غیبی آن موضع را که حالا محل خانه وی است اختیار کرد چون
سیل و کلند آوردند زمین بغایة محکم بود چنانکه هیچکس آنرا نتوانست کند
خواجه کلند برداشت و بدست مبارک خود آنجا کنده تا آغاز بنیش
آنرا تمام رسانید و مدت دوازده سال در انجا بسر برد و چندان سکر و دهشت
و وله و حیرت بر وی غالب شده بود که گاه بودی که چون خادم آب وضو
بر دست وی ریختی در اثناء وضو از خود غایب شدی و یکساعت کما بیش
در آن غیبت بماندی و باز حاضر شدی و وضو را با تمام رسانیدی در آن
وقت که شیخ الاسلام ابو اسمعیل عبدالله الانصاری قدس الله تعالی سره
بمزار چشت رسیده بود با وی ملاقات کرده و بعد از معاودت بهراة در مجالس
و محافل استحسان وی میکرد توفی رحمه الله تعالی سنه تسع و خمسین

واربعمایه وعمر وی هشتاد وچهار سال بود در وقت رفتن بسر مهین خود
خواجه قطب الدین مودود را بتحصیل علوم وصیت کرد و قایم مقام خود کردانید
خواجه مودود چشتی رحمة الله تعالی وی در سن هفت سالکی تمام قران را
با واضحان حفظ کرده بود و بتحصیل علم اشتغال میداشت چون بسن بیست
وشش سالکی رسید والد بزرکوار وی خواجه یوسف ازدنیا برفت و وی بجای
خود بنشاندند وی بخصال حمیده موصوف بود وبافعال پسندیده معروف
ومردم ان ولایت همه در مقام اعتقاد ومحبت وانقیاد وارادت وی بودند
وتوفیق شرف صحبت ودولت تربیت شیخ الاسلام والمسلمین احمد النامقی
الجامی قدس الله تعالی روحه نیز یافته بود در ان وقت که حضرت شیخ الاسلام
احمد از ولایت جام بهراة تشریف آورده بود وخواص وعوام مشاهدهٔ کرامات
وخوارق عادات که از ایشان ظاهر میشد مینمودند وهمه مرید ومعتقد وی
شدند واین قصه در اطراف واکناف ان ولایات انتشار یافت واز نواحی هراة
متوجه مزار متبرکه چشت شد خبر امد که خواجه مودود چشتی مریدان
بسیار جمع کرده است می آید تا شیخ الاسلام را از ولایت بیرون کند اصحاب
شیخ الاسلام انرا بوشیده میداشتند و وی خود از همه بهتر میدانست
چون روزی بامداد سفره در اوردند کفت که ساعتی صبر کنید که جماعتی رسولان
در راهند چون ساعتی بر آمد خادم در آمد که ان جماعت رسیدند ایشانرا در آوردند
وسلام کفتند وجواب شنیدند وطعام خوردند وسفره برداشتند شیخ الاسلام
کفت که شما میکویید یا ما بکوییم که شما بچه کار امده اید ایشان کفتند حضرت
شیخ بفرماید فرمود که خواجه زاده مودود شما را فرستاده است که احمد را بکویید
که تو بولایت ما بچه کار امده مبلا امت باز کرد وکرنه چنانکه بازکشتن ندانید

تا باز کم حاتم رسولان تصدیق کردند پس فرمود که اکر مراد از ولایت این دیهاست
این ملک مردمانست نه از ان اوست ونه از ان من واکر مراد از ولایت
این مردمانند اینان رعایاء سنجر اند پس شیخ الشیوخ سنجر باشد واکر از
ولایت آنست که من میدانم اولیاء خداوند عز وجل میدانند که ما ایشان
تمام که کار ولایت چیست وچونست چون این سخن بکفت ابری عظیم باشد
وشبانروزی باران بود وهیچ منقطع نشد روز دیکر بامداد شیخ الاسلام فرمود
که ستوران ساخته کنید تا برویم اصحاب کفتند امکان ندارد که درین دو سه
روز بعد از انکه دیکر باران هیچ عالجی اناب تواند کذشت شیخ فرمود که سهل
باشد امروز ما ملاحی کنیم پس روان شدند چون بچهره رون آمدند شیخ
الاسلام نکاه کردند دیدند که جمعی انبوه سلاحها بسته همراه ایشان اند رسید
که اینان کیانند کفتند مریدان ومحبان شما نه شنیده اید که جماعتی بعداوت
شما می ایند فرمود که اینها را باز کردانید که تیغ وتیر کار سنجرست وسلاح این
کروه سلاح دیکرست شیخ الاسلام با متی چند روی براه نهاد تا چون بکنار
اب رسیدند اب بسیار بود شیخ الاسلام فرمود که امروز قرار آنست که ما کلام
کنیم سخنی از معارف اغاز کردند چندان ذوق بیک بار رسید که همه واله وحیران شدند
پس فرمود که همه چشمها بر هم نهید وبکویید بسم الله الرحمن الرحیم تا سه بار
تکرار کرده هر کس که چشم زود باز کرد پای افزار تر کرد وهر که دیر کشاد خود در ان
طرف اب یافت پای افزار خشک چون رسولان ان مشاهده کردند بتعجیل
پیش خواجه مودود رفتند وان حال باز کفتند کس باور نداشت خواجه مودود
باده هزار مرید سلاح بسته متوجه شد بود در راه بشیخ رسیدند چون
نظر شیخ ... بر ایشان افتاد از اسب بیاده شد وبر سه بر پای شیخ داد شیخ دست

برسبب وی میر برو و گفت کار ولایت چون می بینی ندانسته که ولایت مردان حشم
و سلاح نباشد برو و سوار شو کودکی و عبدالنبی که چه می کنی چون بدیه در آمدند
شیخ الاسلام با اصحاب در محلّه فرود آمدند و خواجه مودود با مریدان خواجه
مودود گفتند و ما آمده بودیم تا شیخ احمد را از ولایت بیرون کنیم امروز بامداد در
دیه بنشست درین معنی بهتر ازین اندیشه باید کرد خواجه مودود گفت مرا
صواب چنان می نماید که صباح برخیزیم و بخدمت وی رویم و اجازت خواهیم
و باز گردیم که کار وی نه بقوت بازوی مستمریدان کنند که ما باهم مشورت
کرده ایم صواب آنست که جاسوسی بکار کنیم که چون وقت قیلوله خلوت شود
و پیش وی کسی نباشد تنی چند در خدمت تو برویم و سماعی بنیاد کنیم و حالتی
برآریم و در آن میان چیزی بروی زنیم خواجه مودود گفت این صواب نیست
که وی صاحب ولایت و کرامت است اما فایده نداشت چون وقت قیلوله شد و اصحاب
شیخ متفرق شدند خادم خواست که جامه بکشد تا شیخ قیلوله کند فرمود که یکساعت
توقف کن که کاری در پیش است ناگاه کسی در بکوفت خادم چون در بگشاد خواجه
مودود را دید که با جمعی انبوه در آمدند و سلام کردند و آغاز سماعی نهادند و نعره
زدن گرفتند شیخ الاسلام سر برآورد و گفت هی هی سهل کجایی و این سهل کردی
بود سر خیلی از عقلاء مجانین و صاحب کرامت و پیوسته در خدمت شیخ الاسلام
بودی هم در لحظه حاضر شد و بانگ بر ایشان زد ایشان کفش و دستار می گذاشتند
و میگریختند همین خواجه مودود ماند عظیم خجل برپای خاست و باستغفار سر
برهنه کرد و گفت بر شما روشن است که این نوبت من بطیب رضا نداشتم شیخ الاسلام
گفت راست میگویی اما چرا با ایشان در آمدن موافقت کردی خواجه مودود گفت
بد کردم عفو فرمایید شیخ الاسلام گفت عفو کردم برو این قوم را بیار که در آن خدمتکار

نگاهدار

نگاه دار و سه روز توقف کن چنان کرد پیش شیخ الاسلام آمد و گفت چنانکه
گفته بود دید کردم و دیگر چه میفرمایید تا چنان کنم شیخ الاسلام فرمود که اول
مصلا بر طاق نه و برو علم آموز که زاهد بی علم مسخره شیطان باشد گفت قبول کردم
دیگر چه میفرمایید فرمود که چون از تحصیل فارغ شوی احیاء خاندان خود
کن که آباء و اجداد تو بزرگ بودند و صاحب کرامات خواجه مودود گفت چون
مرا احیاء خاندان میفرمایید هم شما بر وجه تبرّک و تیمّن مرا اجلاس فرمایید
شیخ الاسلام گفت که بستر ای بستر آمد دست وی بگرفت و بر کنار چهار بالش
خود بنشاند و سه بار گفت که شیخ عالم است سه روز در خدمت شیخ الاسلام بود
و فواید گرفت و نوازشها یافت و باز گشت و بعد از آن اندک فرصتی بجهت
تحصیل علوم و تکمیل معارف بجانب بلخ و بخارا تشریف برد و مدت چهار سال
بقدر وسع امکان در آن باب اجتهاد نمود و در آن دیار هم جا از وی آثار غریبه
و کرامات عجیبه که تفصیل آن بتطویل می انجامد ظاهر شد و بعد از آن بجشت مراجعت
کرد و بتربیت مریدان و مستفیدان مشغول شد و از اطراف طالبان روی آورد
بصحبت و خدمت وی آوردند شاه سنجان که لقب و نام وی رکن الدین محمود است
و از دیه سنجان خواف است شرف صحبت خواجه را دریافته بوده است و چند
وقت در جشت اقامت نموده و میگویند که در مدت اقامت هرگز در جشت نقض
طهارت نکرد و چون خواستی که طهارت کند سوار شدی و از جشت بیرون آمدی
و دور رفتی و طهارت ساختی و مراجعت نمودی میگفتی که هر از جشت منزل
مبارک و مقام متبرک است روا نباشد که اینجا بی ادبی کنم و گویند که بیشتر
وی بر خواجه سنجان میگفتند و خواجه مودود شاه لقب نهاد و وی همیشه
بان می تازیدی در خلوت میکردی وفات خواجه مودود در سنه سبع و عشرین

وخمسمایه بوده است و وفات شاه سنجان در سنه سبع وتسعین وخمسمایه
خواجه احمد بن مودود بن یوسف الچشتی رحمه الله تعالی وی بسیار بزرگ بوده و بعد از پدر
مقام وی نشسته و مقبول همه طوایف بوده و بر کافه انام شفقت علم و مروت
تمام داشته است گویند که شبی حضرت رسالت را صلی الله علیه و سلم
در واقعه دید که فرمود ای احمد اگر تو مشتاق ملاقات منی ما مشتاق توایم چون
نامه اندیشه یار موافق اختیار کرد و مجهول وار چنانکه کسی وی را نشناسد بزیارت
حرمین شریفین زادهما الله تعالی شرفا و تکریما متوجه شد چون اقامت
ارکان و شرایط حج کرد بجهت حرم مدینه و روضه شریفه مصطفویه علی
زوارها تحف التحایا توجه نمود و مدت شش ماه مجاورت کرد گویند
که مداومت و مواظبت وی بر مجاورت آن حرم خادمان را گران آمد خواستند
که وی را برنجانند از روضه شریفه آواز آمد چنانچه همه حاضران شنیدند که
وی را مرنجانید که از جمله مشتاقان ماست و بعد از مراجعت از مدینه ببغداد
رسید و در خانقاه شیخ شهاب الدین سهروردی فرود آمد شیخ وی را تعظیم
و احترام بسیار کرد و ببغداد و خلیفه بنا بر خوابی که دیده بود وی را طلب کرد
و وظایف اکرام و احترام بجای آورد و وی خلیفه را نصایح جا گیر و مواعظ
دلپذیر گفت و همه در محل قبول افتاد فتوحی آوردند بجهت استمالت خاطر
خلیفه حقیری برداشت و چون بیرون آمد بر فقرا قسمت کرد و بخراسان توجه
نمود و ولادت وی در سنه سبع و خمسمایه بوده و وفات وی در سنه سبع
وسبعین وخمسمایه ابو الولید احمد بن ابی الرجاء قدس الله تعالی روحه وی از قریه
آزادان است که متصل است بهراة عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی از شاگردان
امام احمد حنبل است رضی الله تعالی عنه و بخاری در صحیح خود از وی حدیث

روایت

روایت کرده است در اوایل مال بسیار داشته همه را در طلب حدیث و حج و غزا
صرف کرده است از هراة سفر میکرده هر گاه مال وی برسیدی بهراة مراجعت
کردی و بعضی از املاک خود بفروختی و باز بسفر رفتی تا جمله مال خود بدین طریق
نفقه کرد گویند یکی از دوستان وی چهار هزار درم محتاج شد پیش وی اظهار
آن کرد چون بخانه خود رفت ابو الولید چهار هزار درم در صره کرد و بوی فرستاد
چون دوست مهم خود کفایت کرد و مدتی بر آمد آن مبلغ را نقل ساخته در صره کرد و بوی
باز فرستاد ابو الولید قبول نکرد آن دوست بنزدیک وی آمد و سلام کرد ابو الولید
گفت اگر نه رد سلام واجب بودی جواب تو باز ندادمی آخر چهار هزار درهم را چه
قدر باشد که آن را باز فرستی توفی رحمه الله سنه اثنتین وثلثین ومائتین و قبر
وی در قریه آزادان است بزار وی تبرک کنند ابو اسمعیل عبد الله بن ابی منصور
محمد الانصاری الهروی قدس الله سره کنیت وی شیخ الاسلام است و مراد بشیخ الاسلام
هر جا که درین کتاب مطلق واقع شده است وی است چنانچه در صدر کتاب بآن
اشارت رفته است وی از فرزندان ابو منصور مت الانصاری است و مت انصاری که
پسر ابو ایوب انصاری است که صاحب رحل رسول است صلی الله علیه و سلم در آن
وقت که بمدینه هجرت کردند و مت انصاری در زمان خلافت امیر المومنین عثمان
رضی الله عنه با احنف بن قیس بخراسان آمده بود و در هراة ساکن شد شیخ الاسلام
گفته است که پدر من ابو منصور در بلخ با شریف حمزه عقیلی بوده است و شریف
زنی با شریف گفت که ابو منصور را بگوی که مرا زن کند گفت پدر من گفته است که
من هرگز زن نخواهم و آنرا رد کرده است شریف گفته است که آخر زن بخواهد و ترا پسری
آید وجه پسری چون بهراة آمده است و زن خواسته است و من در زمین آمده ام
شریف در بلخ گفته است که ابو منصور را ابنهای پسری آمد جهان بین جامع معقولات

شیخ الاسلام میگوید که این کلمه آفرین است که همه نیکیها در ضمن آنست یعنی جنانچه
صفت نتوان کرد از غایت نیکویی و هم شیخ الاسلام گفته است که من بقهندز
زاده ام و انجا بزرگ شده ام و ولادت من روز جمعه بوده است در وقت غروب
آفتاب الثانی من شعبان سنه ست وتسعین وثلثمایه و هم وی گفته من ربیعی ام
در وقت بهار زاده ام و بهار را سخت دوست میدارم آفتاب هنوز درجه ثور
بوده است که من زاده ام که اکه آفتاب بانجا رسد سال من تمام گردد و آن میانه
بهار بود وقت گل و ریاحین و هم وی گفته که بو علم پیر روح سینا وند منست
من در کودکی بوی شدی وقتی بوی شدم نان و لشکر کامه پیش من نهاد
و مرا قولی کرد و چیزی بر خوانم خاتون وی که عجوزی بود محتشم و خداوند
ولایت گفت پیر من یعنی خضر علیه السلام عبد الله را دید گفت وی کیست گفتم
فلان کس است گفت از مشرق تا مغرب همه جهان از وی پر شود یعنی از آوازه وی
شیخ الاسلام گفت که این پرسیدن فن وی است خود دانا بود پرسد بانو عالیه
زنی بوده با شکوه بیوشنگ چون شیخ الاسلام بزمین آمد خضر علیه السلام
وی را گفت ان کودک را دیدی و در همی که از مشرق تا مغرب از وی پر شود
و هم بانو عالیه که پیر من یعنی خضر علیه السلام گفت که در شهر شما بازاری زاده
است هفده ساله نه پدر داند که او کیست و نه وی جنان شود که در همه روی
زمین از وی مه نبود یا گفت که از مشرق تا مغرب از وی پر شود و احوال این بانو عالیه
آن بود که دختری داشت [illegible] ساله او را خواست یعنی حق را سبحانه دختر را
بگذاشت و بحج شد شیخ بو اسامه که شیخ حرم بود بدیره وی آمد که عم وی بود وی این
بانو [illegible] داشت فرمیران [illegible] که مرا جیزی از وی میباید از حق تعالی برین کاغذ
نویسید و شیخ الاسلام گفت که [illegible] کردند کشتند زبان دارد

جون جهار ساله شدم مرا در دبیرستان [illegible] کردند و جون نه ساله شدم املا [illegible] نشستم
از قاضی بو منصور و از جارودی و جهار ساله بودم که مرا بمجلس نشاندند و من در دبیرستان
ادب خرد بودم که شعر میگفتم جنانکه دیگران را از من حسد می آمد و هم وی گفته که پس
یکی از خویشان خواجه یحیی عمار بامن در دبیرستان بود من برید بهه شعرهای تازی
میگفتم و هر جیزی که کودکان از من خواستندی که در فلان معنی شعری بگوی بگفتمی
زیادت آنکه آنکس خواسته بودی وقتی آن پسر پدر خود را گفته بود که وی پدرم معنی
خواهی شعر گوید پدر وی فاضل بود گفت جون بدبیرستان شوی از وی خواه
که این بیت را تازی کند بیت روزی که بشادی گذرد روز آنست وان روز
دگر روز بیاد نشانست من در وقت گفتم دموم الفتی ماعاشه فی مسرة وسایره
یوم الشفاء عصیب دم الوصل مارمت السعاده بالدجی فتنغیض عیش الاکرمین
رقیب و این مصراع را از وی خواستند که تازی کن ع آب آید باجوی که از گذر
بوده گفت عهدنا الماء فی النهر فرجو کان عمو ارجوع الماء فیه و هم وی گفته
که کودکی بود در دبیرستان نیکو روی ابو احمد نام یکی گفت که برای وی جیزی بگوی
من این بگفتم لابی احمد وجه قمر اللیل غلامه ولحظه غزال رشق القلب سهامه
و هم وی گفته که مرا سی هزار بیت شعر تازی بیش است بر وزن راست در دست
مردمان بر شبت اجزای من و هم وی گفته است که وقتی تلبس کردم که جند بیت
یاد دارم از اشعار عرب هفتاد هزار بیش یاد داشتم و در وقتی که دیگر گفته است که
من صد هزار بیت تازی از شعرای عرب جه متقدمان و جه متاخران بتقاریق یاد دارم
یاد دارم و هم وی گفته که بامداد بگاه بمقری شدمی بقرآن خواندن جون باز آمدمی
بدرس شدمی شش ورق بنوشتمی و از بر کردمی جون از درس فارغ گشتمی
جاشتگاه بادب شدمی و همه روز بنوشتمی روزگار خود را بخش کرده بودم جنانکه

مرا هیچ فراغت نبودی از دو کار من هیچ سیر نیامدی بلکه هنوز در پاسی و شبی
بودی که تا پس نماز خفتن بر نهار بودمی و هم وی گفته که سبب حرص احادیث
می نوشتمی فراغت نان خوردن نبودی مادر من نان پاره لقمه کرده بودی و در دهان
من می نهادی در میان نوشتن و هم وی گفته است که حق سبحانه و تعالی مرا حفظی
داده بود که هر چه زیر قلم من بگذشتی مرا حفظ شدی و هم وی گفته که من سیصد
هزار حدیث یاد دارم با هزار هزار اسناد و هم وی گفته که انچه من کشیده ام
در طلب حدیث مصطفی صلی الله علیه و سلم هرگز کس نکشیده بیک منزل از
نشابور تا دزباد که باران می آمد من در رکوع می رفتم و جزوها حدیث بشکم باز
نهاده بودم تا تر نشود و هم وی گفته که مرا از نیت بس مرا که باول علم آموختن
بوده را از وی یعنی نه طلب دنیا را بود که الله تعالی را بود و نصرت سنت مصطفی
صلی الله علیه و سلم و هم وی گفته که بروزگار من هیچ کس آن نکرده که من هست
اگر من دست بر اندام خود نهادمی گفتندی که این جیست از احادیث داشتمی
و هم وی گفته که من از سیصد تن حدیث نوشته ام همه سنی بوده اند و صاحب
حدیث نه مبتدع و نه صاحب رای و هیچکس را ازین بیش نشد و هم وی گفته که
بس اسنادهای عالی که بگذاشته ام و ننوشته ام که مرد صاحب رای بوده از اهل
کلام که محمد سیرین گفته ان هذا العلم دین فانظر عمن یاخذونه و به نشابور
قاضی ابو بکر حیری را دریافتم و از وی حدیث ننوشتم که متکلم بود و اشعری مذهب
اگرچه اسنادهای عالی داشت و هم وی گفته که من در تذکیر و تفسیر قران شاگرد
خواجه امام یحیی عمارم اگر من و برادر یحیی دهان باز نداشتی کرد یعنی در تذکیر
و تفسیر من چهارده ساله بودم که خواجه یحیی فرزند زیاد را گفت که عبدالله را باز
دار تا که از وی بوی امامی می آید **خواجه یحیی بن عمار الشیبانی رحمه الله تعالی**

وی شیخ ابو عبدالله خفیف را دیده بود و بشیراز وی را مجالس بوده بود شیخ الاسلام
گفت که رسوم علم بهرات خواجه یحیی آورد و مجلس داشتن و دین احمد با سنت موافق
کردن بسبب وی تازه گشت قاضی ابو عمرو بسطامی بهرات آمد بمجلس خواجه یحیی آمد
چون مجلس تمام گشت فرود آمد و پیش وی رفت وی برخاست و گفت از شرق
تا غرب در بر و بحر بگشتم دین تر و تازه بهرات یافتم و در نشابور نیز با بزرگان گفته
بود طفنا البلاد شرقا و غربا فوجدت الدین غضا بهراة و قاضی ابو عمرو بزرگ بود
و امام و یگانه جهان و فی تاریخ الامام الیافعی رحمه الله تعالی انه فی سنه ثمان و اربعمایه
توفی ابو عمرو البسطامی محمد بن الحسین الشافعی قاضی نیسابور و شیخ الشافعیه و عنه
بها رحل و سمع الکثیر و درس المذهب و املی علی الطبرانی و طبقته و هم شیخ الاسلام
گفت که وقتی خواجه یحیی عمار بیمار شده بود چون بهتر گشت مجلس گوید بر کرسی
خود و غلامان دست وی گرفته بودند بر منبر بردند گفت یحیی عمار همه عمر خود
ازین سه چوب یافته یعنی منبر و کرسی و لیکن اکنون نمیتوانم پس گفت شنیدم که
گفته اند یحیی عمار را پای در کشیدند مصطفی را صلی الله علیه و سلم پای در کشیدند
ابو بکر بجای وی بنشست و ابو بکر را پای در کشیدند عمر بجای وی بنشست و عمر را پای
در کشیدند عثمان بنشست و عثمان را پای در کشیدند علی بنشست رضوان الله
علیهم اجمعین مرا پای در کشند عبدالله بیاید و بنشیند بر اینجا و بر دماغ ملحدان
و مبتدعان میزند شیخ الاسلام گفت که من آن روز بپای کرسی نشسته بودم خواجه
اشارت بمن کردند که عبدالله آن کودک است پس از آن شیخ عمو مرا گفت که ان عبدالله
تو بودی و لعموی که چنان بود و فی تاریخ الامام الیافعی رحمه الله فی سنه اثنتین
و اربعمایه توفی الامام الواعظ یحیی بن عمار الشیبانی نزیل هراة شیخ الاسلام گفت که یحیی از
مشایخ مبین ... ست است ازین طایفه را بیش مرتبه که این قوم را گویند است که گوید

فلان پیر را دیده و با فلان شیخ صحبت کرده و گفت قدس سره که دیدار مشایخ را غنیمت
باید گرفت که دیدار پیران اگر از دست بشود از آن در نتوان یافت آن همیشه نبود عرفات
همیشه نبود و عرفات همیشه نبود دیدار ایشان نبود فایت از آن تدارک در نتوان
یافت و گفت قدس سره که مشایخ من در حدیث و علم و شرع بسیارند اما پیر
من درین کار یعنی در تصوف و حقیقت شیخ ابوالحسن خرقانی است رضی
الله تعالی عنه اگر من خرقانی را ندیدی حقیقت ندانستمی همواره این یا آن
در می آمیختی یعنی نفس با حقیقت و گفت قدس سره که وی پیر منست پیرک
سخن که گفت این که میخوردی می خسبد چیز دیگرست مرا بوی بس از ین هیچ
چیز نماند که علم حقیقت مرا دیده و دانسته شد و گفت قدس سره که عزیمت
حج اسلام کردم تا ری برفتم و قافله را در آن سال بار نبود باز گشتن بصحبت
خرقانی رسیدم مرا بدید گفت در ای ای من ملش کمتر یعنی معشوقه تو از
دریا امدی جز الله تعالی نداند که آن چه بود وی گفت از غیب و گفت قدس الله
سره که مرا از کرامات وی آن مسلم بود که مرا گفت از دریا امدی از علم
وی آنکه گفت این که میخوردی و میخسبی چیز دیگرست و گفت قدس سره که چون
این سخن بشنیدم خرقانی من بودم وی مرا تعظیم میداشت در میان سخن
میگفت با من مناظره میکن تو عالمی من جاهلم من هیچکس ندیده ام و نشنیده ام
ازین دو تن معشوق خرقانی بخرقان و طاقی بهرات و هیچکس نشنیده ام و ندیده ام که این
دو تن پیر را چنان تعظیم داشتند که مرا مریدان خرقانی مرا گفتند که سی سال است
که تا با وی صحبت میداریم هرگز ندیده ایم که کسی را چنان تعظیم کرد که ترا و چنان
نیکو داشت که ترا شیخ الاسلام گفت زیرا که مرا بوی فرستاده بودند و گفت که
هر که با وی گفتم ای شیخ سوال دارم گفت بر سر ای من ملش توا تو از وی پنج سوال

کردم سه بیان و دو بد همه را جواب داد و دو دست من در ان ملخ گرفته بود
و از ان پنج بیت نعره میزد و آب چون جوی از چشم من میرفت و با من سخن میگفت
شیخ ابو عبدالله الطاقی قدس سره نام وی محمد بن الفضل بن محمد الطاقی
السجستانی الهروی است مرید موسی بن عمران جیرفتی است عالم بوده بعلوم
ظاهر و علوم باطن شیخ الاسلام گفت وی پیر منست و استاد من در اعتقاد حنبلیان
که اگر من او را ندیدمی اعتقاد حنبلیان ندانستمی و هرگز حنبلی ندیده ام با هیبت
تر از طاقی و من وی را نابینا دیده ام و مشایخ وی را تعظیم میداشتند و وی خداوند
کرامات و ولایات بوده فراست نیز داشت و ندیده ام که وی در کار هیچکس چنان
دور فرا بوده باشد که در کار من از تعظیم و نیکو داشت من و مرا گفته بود که عبد
الله با منصحه سبحان الله آن چه نورست که الله تعالی در دل تو نهاده است
شیخ الاسلام گفت که چهار سال بیست بر با آمد تا من بدانستم که آن نور چیست که وی
میگفت و توفی الشیخ ابو عبدالله الطاقی قدس الله تعالی روحه فی غره صفر سنه
ست عشر و اربعمایه شیخ الاسلام گفت که مرا بخشود که محمد قصاب بزرگ بود ند
املحی قلبی مرا بشناخت و محمد قصاب مرا تعظیم تمام داشت و با من بیازار آمد
که مادر من برای مهد خود دستارچه میخرید با من موافقت کرد و گفت سی سال است
تا انجایم درین بازار نرسیده ام شیخ الاسلام گفت که شیخ ابو عبدالله بن باکویه
الشیرازی سفرهای بسیار نیکو کرده بود و مشایخ جهان همه دیده بود و حکایات
بسیار داشت از ایشان من خود از وی انتخاب سی هزار حکایت نوشته است و سه هزار
حدیث شیخ الاسلام گفت که وی ملک بود بهلة تصوف و از همه علوم با نصیب
و وی تعظیم مرا میداشت که کسی را نمی داشتم که از من پیش وی در آمدی بجای خود
و مشایخ سفلور را حق ابی الخیر و جز او بود ای شیخ است و فراست عظیم داشت شیخ

الاسلام گفت که آن روز چون باز گشتم بخانقاه شیخ ابو عبدالله باکو در آمدم سه دوست
بودند مرا در خانقاه وی یکی مکی شیرازی و یکی ابو الفرج و دیگر ابو نصر ترشیزی
شیخ آواز داد که ابو الفرج وی از خانه بیرون دوید و گفت لبیک شیخ گفت چون دانشمند
ازین خانقاه بیرون شد من چه گفتم ترا گفت گفتند وی بسفر می‌شود و وی
نه سفر راست و نه سفر بابت وی است وی از آنکه حلق کرد وی در نشیند و وی
از و میگوید من گفتم کاش مارا این سخن آن وقت بگفتی تا این همه رنج و سفر سود
آمدی لیکن خرقانی را می بایست دید یعنی سفر من برای آن بود شیخ ابو الحسن بشری
سجزی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی از پیران منست
ازین مشایخ که من دیدم سه تن همه بودند خرقانی و طاقی و هم دو جلیس بو القلو
بودند ابو الحسن بشری و وی ثقه بود در روایات صوفی بود و مشایخ بسیار
دیده بود چنانکه می بایست دید و سخن و سماع از ایشان باز داشت گفت مشایخ
حرم دیده بود چون شیخ سیروانی و سر کلو بو الحسن جهضم و ابو بکر طرسوسی
و ابو بکر بحید و دیگر مشایخ وقت و شاگرد شیخ ابو عبدالله خفیف بود و حصری
و نوری و ابو زرعه طبری را دیده بود کاکا ابو الفضل سبتی رحمه الله تعالی
شیخ الاسلام گفت که وی مردی بزرگ بود در ایام من بوده اما نه بابت من بود
بوده مرا بوی نبرده و من خرد بودم روز آدینه مرا پیش پیران بردی تا دست
بر سر من فرود آوردندی و مرا پیش ابو الفضل بردی و وی هم در مسجد بودی زیرا که
وی مردی ملامتی بوده پدر من فرا آنا شیخ ابو الحسن تشنه و برادر وی شیخ
ابو محمد خادمان که مریدان کاکا ابو الفضل بودند و پیران روشن و با نعمتهای عظیم
بودند و هم مریدان ابو الفضل چنان بودند که ایشان از نعمتهای عظیم بود و هم دو از وی
حکایت کردی کاکا احمد سبیل و برادر وی محمد تیز رحمهما الله تع شیخ الاسلام گفت

که کاکا احمد سبیل از برادر خود بود محمد خور جبه و ملطن نیکوتر داشت و برادر
وی مالت تر بود در ظلم و بانلم تر و وی در دین بود بغایت و خداوند کرامات
و ولایت و در کار من در فرا بود ابو منصور الانصاری رحمه الله تعالی
وی پدر شیخ الاسلام و مرید شیخ حمزه عقیلی او است خدمت ابو المظفر ترمذی
کرده بود شیخ الاسلام گفت که شیخ احمد کوفانی مرا گفت که این همه ده
بگردیدی و کردم کبشتی چون پدر خود ندیدی شیخ الاسلام گفت که هفتاد و اند
سال علم امر ختم و نوشتم و رنج بردم در اعتقاد او آن همه از پدر خود دلم خسته
بودم لیکن وی ابو دصادق و متقی و با ورع که کس ازبحان نتوانستی بود سنتی آن
ورزید که وی و هم شیخ الاسلام گفت که پدر من در من ستری داشت عظیم مرا
گفته چو ده عبدالله خبد گوید که فضیل عیاض و ابراهیم از تو فضیل آید و ابراهیم
ادهم وی مرا خواب دیده بود با من همی گفت اما می گفت هر روز بعنبر میکنم
راست می‌آید شیخ الاسلام گفت پدر من دهر مجردی و وقتی صافی داشته بود و قرا غیبت
دل در زن و فرزند افتاد و بود و آن از دست وی بسته همواره اظهار ملامت
میکرد و شکر عدلی میمون را ما و قحط از آن شکر دلی گفت میان من و شما دریای
آتش باد اگر جه گناه کرده بودم وی زن خواست و فرزند آمد روزی در آن
شکر دلی از دکان برخاست و سبحانک اللهم بگفت و دست از دکان بداشت
و ببلخ رفت پیش پیر خود شیخ حمزه عقیلی و در تاریخ شعبان سنه ثلثین و اربعمائه
از دنیا برفته و در بلخ دفن کردند نزدیک حمزه عقیلی ابو منصور سوخته رحمه الله تع
شیخ الاسلام گفت که ابا منصور سوخته پیری بود در فقه ... فی خویشتن را
فراسوختن داد از بهای و نفس سوخته او را سوخته نام کردند مردی صادق بود با صدق
ابو احمد چشتی و برادر وی خواجه ابو محمد چشتی رحمهما الله تع شیخ احمد چشتی عم ابو احمد

ابدالالست زیرا که وی مقدم است وشیخ الاسلام وی را ندیده وغیر خواجه احمد
بن مودود است زیرا که وی متاخر است وشیخ الاسلام گفت من هیچ کس ندیده ام
قوی‌تر در طریق ملامت وتمام‌تر از احمد چشتی و چشتیان همه چنان بودند
از خلق نهان مانده در باطن سادات جهان سه بار بسر بادیه رفته بود و باز گشته که از
خود در آن اخلاص تمام ندیده بود همه احوال ایشان با اخلاص و ترک ریا بود هیچ
گونه مستی بود از اشتری در شهر تا بتهلون چه رسد وشیخ احمد نجار را دیده
بود وغیر او را شیخ الاسلام گفت قدس سره که احمد چشتی بزرگ بود و مرا
تعظیم داشتی و حرمت که هیچ کس را نداشتی و پیش کسی که موی خود را در پای
من مالیدی بود و وی بزیارت شیخ بو نصر طالقانی بو شنج آمد و این بیت بشنیده از وی
دریغا کت ندانستم شیخ الاسلام گفت که من هیچ کس ندیده ام بدیدار و فراست
چون برادر احمد چشتی وی خدمت من کردی و مرا تعظیم تمام داشتی من در قندز
مجلس میکردم و از مجلسیان من کسی بود که با وی صحبت داشتی و سخنان من
وی را باز میگفت وی میگفت که این دانشمند شما از کوی ماست خدا داند که از آن
سخن وی در سر من چیست یعنی از طمع و آن سخن وی مرا مایه است پس از آن مرا
دعوت کرد و همه دیهای خود بر من پاشید و پس از آن درسها بر وفق عظیم
بنیادان شد و وی مرا ببرد و مرا کارها از اعجاب بود و بو نصر سوهان گر ... یاران چشتی
بود و وی صاحب فراست بود و آن وقت که بنیادان رفتیم زمستان بود و سخت
و دو تن از مشایخ نواحی همه انجا جمع آمده بودند چهل ... روز من سخن میگفتم
ایشان از او بسط و انشاء علم حقیقت اول از اعجاب بود و همه هیچکس از ایشان ...
برابر برفت خداوندان ولایات و کرامات و فراست بودند و تا ایشان زنده بودند
هیچ ترکمان ... آمد چون بالحفص بغاوردان که چشم و گوش فرا سخن من داشته

بود و وی خداوند کرامات ظاهر بود ... شیخ الاسلام گفت که اگر بو حفص بغاوردان زنده
بودی تمام جامه خود از وی در کشیدی و در وی ننگرستی و من وی را ستیدی بزرگ
میدیدیم با کرامات ظاهر و فراست عظیم دوستی از دوستان او بود و دوستان او نیز شده
باشند ما ز غیرت او تا دوستی نبود از دوستان او نشناسند و چون بو ... کو
ایشان که کبوترخان سخن وی نزد ما آمد و چون احمد مرجانه و احمد کامه ستانی
که پیر ... نوبت رقص میکرد چهل و اند روز اینجا بودیم هر روز مهمان کسی و هزار دست
جامه فتوح رسیده بود از آن جز کهنه سجاده بخانه ... و ردم روزی در آن ایام
سماع میکردم و در آن شور میکردم و جامه پاره میکردم چون از سماع فارغ شدم
بمسجد جامع در آمدم در خمار سماع بودم که یکی از ایشان فرا از آمد مرا گفت آن جوان
که بود که با تو در سماع میگشت گفتم چگونه گفت نوجوانی ... نرگس دراز دست
با تو می گشت در سماع هر گاه که ... کس را فرا بینی تو داشتی تو در شور دیدی وی
طاقت‌تر شدی در سماع گفتم کسی را مگوی دیگر پس از آن هنوز فراهم نرسیدم مگر
بالحفص که بوداع من در دوستان آمده بود که بخواست رفت از دنیا و در آن هفته برفت
و بو بشر کواشانی در مجلس املاء اسحق حافظ مرا گفت دانشمند از انجا اینجا آمدی
نبشتن که من اینجا نیز با تو ام و در سخن بر من بسته شد حرفی گفته ... بخود
میگفتم که آنچه بودم گر دیگر چنان باشد تا ورد باین آیه رسید که من الناس من یتخذ
من دون الله اندادا و سخن بگشاد و پیوسته گشت **شیخ احمد حلاجی رحمة الله تعالی**
شیخ الاسلام گفت که شیخ احمد حلاجی از پیران منست شیخ حصری را دیده بود و ابو الحسن
طرزی و غیر ایشان را و از ایشان حکایت کرد و مرا گفتم که از حصری هیچ چیز یاد دارد
گفت با یکی از مشایخ بر حصری در آمدیم چیزی ... از خود دنی شیخ میگفت ...
دوابک یاستیدی یا علف دوابک یاستیدی و دست بر هم میزد شیخ الاسلام گفت

دران منکر که بعلیف حاجت داشت دران منکر که بجز از وهیچ حاجت نداشت ابو سلمه
باوردی رحمة الله تعالی شیخ الاسلام کفت که شیخ بوسلمه باوردی خطیب صوفی
سیاح از پیران مسن پیری مسن بود و مشایخ بسیار دیده بود چون ابو عبدالله
رودباری و عباس شامی و بوعمر و بجید و با یعقوب نهرجوری رحمهم الله تعالی
ابو علی کیال رحمه الله تعالی شیخ الاسلام کفت که من شیخ بو علی کیال را
دیده ام اما خرد بوده ام و بر انشنا اخته ام بزرک بوده شیخ سیستان است طریق
ملامت داشته و ویرا کرامات ستایش نتوان کرد که خود همه از کرامات بود
وی و شیخ احمد نصر و شیخ بوسعید مالینی هر سه در صفه سرای صوفیان بوده
اند و من ایشان حاضر ابو علی ذرکر رحمه الله تعالی شیخ الاسلام کفت بو علی
ذرکر از پیران منست از پیران مهین صوفی بود شاکرد ابو العباس قصاب املی
و از وی حکایت کردی ابو علی بوتهکر رحمة الله تعالی شیخ الاسلام کفت که وی
نیز از پیران منست مردی جواد بود و شیخ حضرمی را دیده بود و از وی حکایت
کردی شیخ ابو نصر قباني رحمه الله تعالی شیخ الاسلام کفت که وی سیم هاء نیکو کرده
بود و مشایخ بسیار دیده شیخ ابو عمرو اکاف را دیده بود و حدیث کرده
با ردن و ابو عمرو بجید را دیده بود و شیخ ابو نصر بو عبدالله مالک را نیز دیده
بو حبار غان فارس شاکرد شبلی و حکایات کرد مرا ایشان شیخ اسمعیل نصرا
بادی رحمة الله تع شیخ الاسلام کفت که وی بسر همینه شیخ ابو القاسم نصر ابادی
است از وی حدیث دارم و حکایات ان پذروی شیخ ابو منصور کاردی رحمه الله
شیخ الاسلام کفت وی درویشی بستکرم بود و مشایخ بسیار دیده بود و معاز عمق
بود و شیخ احمد بخار است ابادی را دیده بود و ابو نصر سراج صاحب لمع را دیده بود
اسمعیل ابو اسحق قرنی رحمه الله تع شیخ الاسلام کفت که اسمعیل قباس از پیران منست

پیر روشن و محدث شیخ مومن شیرازی را دیده بود و از وی حکایت میکرد ابو سعید
معلم رحمة الله تعالی شیخ الاسلام کفت که بوسعید معلم پیری روشن بود و نیکو
دل و صادق مرقع سفید بوشیدی شیخ ابرهیم کیل را دیده بود شیخ محمد ابو حفص
کورتی رحمة الله تع شیخ الاسلام کفت که شیخ محمد ابو حفص کورتی بزرک بود خداوند
وقت عظیم و از پیران منست و قتی ویرا افتاد قوتم نیز دیدار و وی مستند یعنی معرفت
کسی دعوی کرد پیش وی طاقت ان نیاورد غیرت بوی در امد بر جست و کفت حق
حق حق چون ساعتی بر کذشت با خود امد کفت استغفر الله استغفر الله استغفر الله ضعیف
شده ام و عذر خواست شیخ عمو رحمة الله تعالی کنیت وی ابو اسمعیل
است و نام وی محمد بن حمزة الصوفی شیخ الاسلام کفت که شیخ عمو خادم خراسان بود
وی پیر فرشاو منست یعنی اداب و رسوم صوفیان از وی اموخته ام و عمو مرید من
بود با مریدی من و برادر من هم کاسه وی بودمی و چون وی نبودی من بر جای وی
بودمی و چون بسفر بودی نامها همه بمن فرستادی مشایخ جهان دیده و شیخ ابو العباس
نهاوندی ویرا عمو لقب نهاده بود که چنانکه کذشت شیخ ابو بکر فراء را دیده بود ببغداد
و سفر اول و حج اسلام با شیخ احمد نصر طالقانی کرده بود و شیخ ابو بکر فالیزبان را
دیده ببخارا و وی جنید را و شیخ ابو بکر مفید را دیده بود و با شیخ سیروانی صحبت
داشته بود و با همه مشایخ حرم چون بو الحسن جهضم همدانی و شیخ ابو الخیر
حبشی و محمد سکری و جوالکر و شیخ بو اسامه و بو الحسن مزین و بو العباس
نسایی و ابو العباس قصاب و غیر ایشان مشایخ وقت را دیده بود و وی خواجه
بود و وی خدمتهای نیکو کرده بود ایشان را و راحتها رسانیده و شیخ ابو الفرج
طرسوسی را دیده بود در رجب سنه احدی و اربعین و اربعمایه برفته از دنیا
و عمر وی نود و دو سال بوده شیخ احمد کوفانی رحمه الله تعالی شیخ الاسلام کفت

که شیخ احمد کوفانی خادم عمو بود و پیران بسیار دیده بود و سفرهای نیکو کرده وی
مرا گفت که ما از تو بدانستیم که ما کرا دیده ایم یعنی تو ایشان را شناختی بحقیقت
ابو الحسن بخار رحمة الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی درودی بود در قهندز
مردی شکوه بود و بزرگ کس وی را نمی شناخت وقتی ده مکه دیده اند و برابنجا امد کوه
دار با وی از سر بدان وی مرا حکایة کرده از هلال الخادم حصری انکه حصری گفت
لا نقطع الشمس الا لی شیخ الاسلام گفت که قاضی ابرهیم باخرزی مرا گفت
الله تعالی را بخواب دیدم گفتم خدا وندا بنده کی بتو رسد گفت انگاه که او را هیچ
مانع نباشد که او را از من باز دارد شیخ الاسلام گفت مرا دیدار شیخ بو علی
سیاه روزی بود از خرقانی باز گشتم قضا را شیخ عمو از وی باز گشته بود مرا حکایة
میکرد از وی و من از خرقانی و بو علی سیاه مردی بزرگ بود و صاحب سخن و کرامات
و ولایت عظیم بمرو شیخ الاسلام گفت که پیر محمد کشور تایب بود صادق و گرا
ریاضتها لست و صالها کردی وقتی در وصال بود و من با وی بودم تا چهل روز
مرا گفتن که از اهشتاد روز تمام کرد و گفتند که صد روز والله اعلم مرا گفته بود
که اگر برین بیابی در شرق و غرب جز تو نبود شیخ الاسلام گفت شیخ الاسلام گفت که
محمد شکرف پیری شکوه بود و با عوی وقت و ملامت و مرا حکایة کرده
شیخ الاسلام گفت که من دو بار پیر بو سعید بو الخیر بوده ام و وی دستار خود
از سر فرو گرفته و کلیم مصری خود من داده و شلغم جوشیده در دهان من نهاده
بنزدیک وی شدم برای من بر پای خاست تعلم و بر من تعظیم داشت که اندک کسی ط
داشتی لیکن مرا با وی تقاری از بهر اعتقاد دست و دیگر در طریقت مشایخ نوز دیگر
بعضی از مشایخ وقت با وی نه نیک بودند شیخ الاسلام گفت احمد حضرویه
روزی پیش با یزید گفت یا رب امیدهای ما از خویشتن ببرید و میگو با یزید گفت یا رب

امیدهای

امیدهای ما را از خویش برید کن شیخ الاسلام گفت ابنجه احمد گفت علم راست
و ابنجه بایزید گفت خاص راست که امید علت است امید بر نا موجود بود در بیابانی که
بود ابو بکر رقی گفته العافیه و التصوف لا یکون شیخ الاسلام گفت اگر صوفیی احوال
خویش را متهم کن که دعویست و افعال خویش را متهم کن که ریاست و اقوال
خویش را متهم کن که معصیت است چون اینها دیدی در بادیه مضطر باشی گفت اگر مرا
بسلامت بیرون آری هرگز تا یاد نکنم چون از بادیه بیرون امد کسی وی را
بخانه برد طعام داد سیر بخورد و ببرد شیخ الاسلام گفت اگر وی بر نیستی و یاد
نکردی شریعت تباه شدی و اگر یاد کردی عهد تباه شدی صادق بود شغل او را
کفایت کرد و وی نه از استهزا و خواری گفت که یاد نکنم از سال و یاد خود او را لجای
گفت شیخ ابو علی سیاه بمرو گفت که از هر چیز که چیز بستود چیزی بماند مگر شریعت
که چون از آن چیزی نشود هیچ چیز نماند شیخ الاسلام گفت سخت نیکو گفته است
و آن چنان شریعت همگی خواهد زیادت در شریعت نقصان است شریعت چون آب است
آب بمقدار باید اگر بیفزاید وی ویرانی کند و اگر بکاهد تراسیر آب نکند معرفت گوید
که هرگز خویشتن را بباطن خاص ندیدم تا خود را بنظام علم ندیدم شیخ الاسلام
گفت معنی آنست که حقیقت من درست نیامد تا شریعت من صافی نشد عادت
شیخ الاسلام چنان بود که هر چه شنیده بودی از خصال حمیده و افعال پسندیده
چه در حدیث و چه در حکایات مشایخ البته خواستی که از ابکردی و وی گفته
است که چون سنتی بشمار رسد از پیغمبر صلی الله علیه و سلم اگر نتوانید که از او رد کنید
و دایم بورزید باری یکبار بکنید تا نام شما را از زمره سنیان کنند و همچنین از معاملت
نیکو و احوال و اخلاق مشایخ که سالکان فهمود که برپی ایشان بروید و سیرت
ایشان گیرید اگر نتوانید باری چیزی بکنید وقتی در راهی میرفتم در وقتی

سوگند بر من داد که مرا شلواری باید مرا حکایت آن امام یاد آمد که سواری می آمد
درویشی بروی سوگند داد بخدای تعالی که مرا شلوار دهی آن امام از اسب فرود
آمد و شلوار بوی داد مردمان گفتند این چرا کردی که این گدایان دروغ گوی و
و رزاق اند گفت من دانم اما مرا روا نبود که وی سوگند بخدای بر من دهد و من
از وی بر گذرم و مراد وی ندهم شیخ الاسلام گفت که من نیز آن کار کردم شلوار به آن
درویش دادم و بی شلوار مجلس داشتم شیخ الاسلام گفت من بسیار پاجامه
عاریتی مجلس کرده ام و بسیار یکباره خوردن شب بر دهام و بسیار خشت زیر سر نهاده ام
احوال وقت یاران داشتم و دوستان و شاگردان همه سیم داران و توانگران
بودند هر چه من خواستی بدادندی اما من نخواستی و بر ایشان پیدا نکردی و من
گفتی چرا ایشان خود ندانند که من هیچ ندارم و از کسی چیزی نخواهم من خورد بودم
هنوز که پدر من دست از دنیا بداشت و دنیا همه بپاشید و مادر رنج افکند
و ابتداء درویشی و محنت ما از آن وقت بود شیخ الاسلام گفت که من زمستان
جبه نداشتم و سرمایی عظیم بود در همه خانه من بوریایی بود چندانکه بران
خفتمی و هر باره که خود بپوشیدمی اگر پای بپوشیدمی سر برهنه شدی و اگر سر را
بپوشیدمی پای برهنه ماندی و خشتی که در زیر سر نهادمی و میخی که مجلس
بران کردمی و بیاد بختی روزی عزیزی در آمد مرا چنان دید انگشت در دندان
گرفت و در گریه ایستاد ساعتی بود دستار از سر فرو گرفت و بنهاد و برفت شیخ
الاسلام گفت مرا دست رس آن نبود که قاریان مجلس را چیزی دادمی و از کس
نمی خواستم و برد آمن از آن بار من می بود شخصی دانیال پیغمبر را علیه السلام
بخواب دید که گفت فلان دکان ابو عبدالله گذار تا سیم آن قاریان را دهد دانیال
آن [illegible] شیخ الاسلام گفت

که

کهم کز در همه عمر خود الله تعالی مرا نیم روز در طلب دنیا ندیده و اکنون بر من کسی نیاید
امام از آنجا اگر نبیدسیم کافر باشم و اگر از بر دل من هیچ قدر حظ باشد کافر باشم
تا آن وقت که از آن برستم و بایست آن از من بر چند از بر من نگشادند و اگر ملک
سلیمان باشد مرا از آن چه هر چیز که من دیده بودم و مرا خویش آمده بود بایسته
و روزگاری بخشم و دل من گذشته بود آن مرا نقد میکنند که میگویم این است که
فلان وقت دیده بودم و بر دل گذشته بود آن وقت که مرا بایست آن بود نداد
اکنون میدهد ترکی بود که ملازمت مجلس شیخ الاسلام میکرد و بر پس سر شیخ
الاسلام مقدار سپری نور میدید روزی با شیخ احمد کوفانی گفت تو آن سپر
نور می بینی بر سر خواجه گفت بنیم شیخ الاسلام گفت که نمی دید اما بر نتافت از آنکه
آن ترک چیزی بدید و گوید که من نمی بینم آن ترک به حج رفت و باز آمد پس از آن آن
نور ندید شیخ الاسلام گفت که آن ترک گفت اکنون آن نور نمی بینم سبب چیست
گفتم تو اکنون خود را بیاموزیده و خود را بزرگ میدانی می آری که حج کرده ام و حاجی ام
آن وقت خداوند نیاز و تشنه تار بودی شیخ الاسلام گفت که هر کسی را بتی است
یعنی معشوقه وقت بهار بت منست که من بهار را دوست دارم وقت هوا گرم
شده بود و گلها همه برسیده مرا می بایست که گل بینم تا لحنتم من بر آساید بکار زرگاه
میرفتم در باغچه لاله دیدم مقدار سکره بسخت نیکو که ممکن نبود که بیش از آن لاله
بود شیخ الاسلام گفت که وقتی تنگ دل بودم صعب در ترز سرای خود نشسته
بودم اندیشه ناک بسبب امری بادی بجست و کاغذ هشت سوار کرد فرود
افتاد بخط شیخ بران نوشته که فرج فرج شیخ الاسلام گفت که شیخ ابو الخیر
تینانی هشت سال بمکه بود مجاور هیچ سوال نکرد و این صعب بود که کسی خبر
ندارد [illegible]

سبوست سست شد بحیله خود را بمقام ابرهیم افکند که دو رکعت نماز بکند از سستی
در خواب شد الله تعالی را بخواب دید که با وی گفت چه خواهی گفت اشراف بر مملکت
گفت بدادم گفت دیگر چه خواهی گفت حکمت گفت بدادم سید ارشد شیخ الاسلام
گفت که از اشراف وی بر مملکت یکی آن بود که گفتی بر سرها می بینم بخط سفید که
سعید و بر سرها می بینم که شقی و دیگر گفتی هم که از اقلیمی روی بحج نهد وی را
می بینم شیخ الاسلام گفت که مرا آن نباید که بدانم که شقی کیست که حد آنچه کرامت
باشد که هم هر کسی بیاید و خورد و من در بدکم بجای آرم اما در خبر زود بجای
آرم و بینم و مقام مرد بگویم که مقام وی نزدیک حق تعالی تا کجاست بیک
نگریستن اما تفاوت ندانم و نخواهم که بدانم یعنی اگر خواهم بدانم شیخ الاسلام
گفت بنگذارند که جدا کنم اهل ولایت را از دیگران وقتی گفتم که جدا کنم مرا بگذاشتند
شیخ الاسلام گفت کس بود که بگوید بنفرا است و داند که میگوید و آنچه میگوید
می بیند و این رابعه است و برا دایم باشند و کس باشند که وی را این دیدار وقتی باشند
و وقتی نباشد در وقت غلبه و صولت بگوید و بود که آن سخن بر زبان وی
بود آن حقیقت باشد و فراست راست و وی از آن آگاه نی نزدیک شما کردم
مه است پس گفت آن بعینه که آن فراست و برا دایم است اهل ولایت
و آن بیشتر ابدال و ابرار و زهاد را بود و آن سینه سخن است که وقت باشد
که بر وی پوشیده بود و گاه بود که آشکارا باشد اگر هزل گوید آن حقیقت باشد
و اگر در غفلت گوید چون آن الهام دارند همچنان باشد که وی گوید جامع مقامات شیخ
الاسلام گفت که ابو الحسین دراج بآرزوی یوسف بن الحسین بری آمد از
هر که حال یوسف پرسید گفت بآن زندیق چه کار داری چون بعد از ماهی بروی درآمد
وی را گفت هیچ بیت یاد داری گفت دارم بیتی تازی یاد داشت بخواند یوسف بن الحسین

در سماع

در سماع بشورید و طوفان از چشم وی روان شد ای ابو الحسین مرا دیدی که ماهی است
در ری میکردی و حال من می پرسی میگویند بآن زندیق چه کار داری از وقت
صبح باز قرآن میخوانم اشکی از چشم من نیامد بدین یک بیت که تو خواندی
ببین که چه حال ظاهر شد شیخ الاسلام گفت ندانم که از اول وی را شناخته نه که
زری میکرد یعنی تلبیس و نکوهت تا آنگاه که در غلبه بگفت یا خود در آن حال غلبه
بجای آورد و این همه از آن بنشیند تفصیل و حکمتها و نکتهای که بر زبان شیخ الاسلام
گذرانیده اند منحصر بلکه متعذر است بسیاری از آن ها گذشته است و شاید که
بعضی دیگر بیاید انشاالله تعالی و اینجا برین مقدار اقتصار افتاد و وفات
وی روز آدینه بوده است بیست و دوم ماه ذی الحجه سنه احدی و ثمانین
و اربعمایه و عمر وی هشتاد و چهار سال بوده شیخ ابو اللیث فوشنجی رحمه الله تعالی
شیخ الاسلام گفت که لیث فوشنجه بزرگ بوده و عارف پای برهنه رفتی و وی
گفته که از فوشنج بهراة آمدم بآن سبب و اینجا بماندم بخیابان میگذشتم بر گورستان
زنی بگوری باز نشسته بود میگفت جان مادر یگانه مادر از آن هر حالی می باشد
شیخ الاسلام گفت که ابو وایل بن شقیق بن سلمه الکوفی از بزرگان تابعین است
نوحه بشنیدی و بگریستی یکی از این طایفه گفته است التلذذ بالبکاء عن البکاء
شیخ الاسلام گفت که باز مانده از صحبت تو از اشک حسرت آنت می باید باشیده
تو چه باید قبر لیث فوشنجه بخیابان است چون وی برفت او را یاران بودند
بر سر قبر وی خانگکی ساختند و بر بام خانه چهار طاقکی طاقی و در آن می بودند
تا یک یک میرفتند و بپهلوی وی دفن میکردند رحمهم الله تعالی شیخ عمو میگفت
که این قبر فلان ناد فروش است و این آن فلان و همه معهود قبر یاران وی را شیخ
الاسلام را خوش می آمد و می پسندید موافقت و استقامت ایشان او گفت

که محمد عبدالله گازر گفت که همه نیکو بیت که خود را می بینم سبب آن دانم که لیث
فوشنجه با من دارد کو حمزه آن دو حلق من فرو شد لیث فوشنجه وقتی در رود
هراه غرق شد میطپید گفت الهی اکنون مرا اگر فتی برك لمدن رازم اگرم ابسلا
بیرون آری سه بار ترا سوره قل هو الله بخوانم گفت ازان برستم نه سالست
تا در آنم که بخوانم نمی توانم هر که که کوئیم احد مولی کویدانم که تو می کو بی دانی که احد
کیست مرا باسی برد محمد بن عبدالله گازر هروی رحمة الله بزرك بوده است ازین
قوم در هراة و صاحب کرامات و برا در تاریخ آورده اند و هو محمد بن عبدالله القصار
الهروی من فتیان مشایخ هراة من افتی المشایخ فی وقته و احسنهم عهدا و خلقا
و طریقة و خواجه بو عبدالله بو دهل بوی ارادتی عظیم داشت و برای او کارها
کرده بود وقتی ویرا گفت خواجه این همه میکنی آخر تو مرا ابد رسنم بیرون خواهی
کرد گفت تو روزکاری برامد و وی ریس هری بود محمد عبدالله کازر سخن
نیکو گفتی در معاملات و ترك دنیا و در دلها اثر میکرد مردمان دست از دنیا
بداشتند و از املاك خود بیرون آمدند خواجه بو عبدالله و برا از شهر گسیل
کرد و گفت بباید رفت از شهر بجوالی شهر جایی که خواهی میرو که سخن تو مردمان را
زیان میدارد یعنی چون مرد دست از دنیا بدارد سیم سلطان بریده گردد
و خواجه بو عبدالله چهار سال خدمت شبلی کرده و بی سوال مال عظیم بروی نفقه
کرده شبلی ویرا خواجه خراسان گفتی و خود حافظ بود و ثقه و مکثر فرخ
رحمة الله تعالی شیخ الاسلام گفت که وی پیری بود درویش بزرك و
خداوند ولایت و فراست هم بگازرگاه مادر قبر است روزی خواجه عبدالله
بو دهل بوی رسید گفت سیم بو دهل کی بود که ترا فرونشانند و مرا برنشانند خواجه
هشیار بود دانست که مرد بنور گفت گفت ای شیخ نه از بود که ترا برنشانند و مرا

فرونشانند

فرونشانند گفت سیم بو دهل مرنج چه من دانسته باشد که مرا برنشانند و ترا فرونشانند
یکهفته برامد امیر خراسان ویرا بگرفت و بقلعه تولاة برد و هلاك کرد و در برآورد
تا آنجا برفت خواجه خیرجه رحمة الله تعالی شیخ الاسلام گفت که خیرجه
غلامی بود بگازرگاه در قبرست خواجه وی ازوی چیزها دید و کرامات عظیم
مشاهده میکرد ویرا آزاد کرد بگازرگاه آمد و آنجا خانکی ساخت و معلم کرد شیخ
الاسلام گفت که من سیم و خواجه مرا دیدم و مرا از وی حکایت کرد وی گفت
که وقتی سیل آمده بود وی بر سر تل سنك شده بود و میگفت خداوندا هم کرا سیم
باید سیم ده و هم کرا زر باید زر ده و هم کرا غلام و زمین باید بده خیرجه را همین بس
شیخ الاسلام گفت که حال آن کرا محل غیرت است اما اختیار حق سبحانه بندگان را
نه بسبب و علت است بلال را با آنکه غلامی بود حبشی بخواند و بو جهل و عتبه
و شیبه را که سادات مکه بودند براند وی چه کرد و ایشان چه کردند هر چه هست بعنایت
و صنعت او باز بسته است و کس را در آن سخن نرسد شیخ الاسلام گفت که چون
کسی بیمار بودی یا دردی داشتی بخیرجه شدی تا وی الحمد برخواندی و
بر دمیدی و در حال راحت پدید آمدی وقتی دانشمندی را درد دندان بود
بوی شد الحمد بخواند و بدمید به شد دانشمند گفت خیرجه الحمد نه راست
میخوانی از بر تو راست کنم گفت نه تو دل خود را راست کن شیخ الاسلام گفت که من
از خرقانی الهی شنیدم که وی امی بود الحمد لله نمیتوانست گفت و وی سید
وعوث روزگار بود ابو عبدالله احمد بن عبد الرحمن بن نصر المالینی رحمه الله
وی از مهینان مشایخ هراة است از اقران شیخ عمو یا وی حج اسلام کرده بود و مشایخ
حرم را دیده و صحبت داشته عالم بوده بعلوم ظاهر و باطن و در زهد و ورع یگانه
روزکار در تجرید و ترك بود و ناسخن کردی و سخن وی را در دلها اثر تمام بودی صاحب

العبد وما في يده كان لمولاه
حبس المرء من مال عبده تحكم

کرامت و ولایت بوده یکی از اصحاب وی عبدالله بن محمد بن عبدالرحیم بوده است
وی گفته است که شیخ من ابوعبدالله احمد نصر روزی مرا گفت برو بمکه و فلان کس را
بگوی که چنین و چنین کن من گامی چند برداشتم خود را بمکه یافتم آن پیغام
بگزاردم بر آنکس که پیش وی گفته بود و پیش از نماز دیگر بنزدیک شیخ باز
آمدم آن وقت که اینجا رسیدم خواستم که هیچ نگزارم آنکس که پیش وی رفته بودم
گفت برو و سخن شیخ را خلاف مکن و اگر نه باز نتوانی گشت و سه ماه در راه
بمانی و بمیری در مالین هراة است شیخ الاسلام قدس الله تعالی روحه
در اوایل حال بسیار بزیارت وی رفتی ابو نصر بن ابی جعفر بن ابی اسحق هروی
الخانجه بادی رحمه الله و گفته اند ابو نصر محمد بن احمد بن ابی جعفر عالم بوده
بعلوم ظاهر و باطن و فقیه روزگار و باصل از کرمان بوده که روزی شخصی
فتوی آورد که چه فرمایند ائمه دین درین مسئله که شخصی در جوانی چوبی
چند از روی غضب بر درازگوشی زد آن درازگوش روی باز پس کرد و گفت
ای جوان چه این خشم تیز بر مظلوم راندی گیر اما فردا از عهده این خشم را بدر
بیرون نخواهی آمد اکنون بیست سال است که آن شخص میگرید و حالا آب چشم
وی بخون مبدل شده است حکم طهارت و نماز وی چه باشد چون ابو نصر این فتوی
بخواند از هیبت آن سخن بیهوش شد چون بهوش آمد احرام صحبت آن شخص
بست چون بمنزل وی رسید در آن گریه و اندوه از دنیا رفته بود پیری دید
با روی نورانی و موی سفید و خون از دیده وی دویده و بر روی وی خشک
شده اما می خندید ابو نصر را از خنده وی عجب آمد تکفین و تجهیز وی کردند
و نماز گزاردند ابو نصر از انجا بازگشت گریان پیری بوی رسید گفت ای جوان
چرا میگریی مگر اینقدر از کلام الله بتو رسیده است که بآن عمل نکرده اما این گریستن

تو بگریستن دامن سوختگان می‌ماند نه دل سوختگان آن پیر این بگفت و ناپدید شد
شیخ ابو نصر را درد بر درد و سوز بر سوز بیفزود و از هر چه در آن بود بیرون آمد
و سفر و سیاحت پیش گرفت و گویند سیصد پیر را خدمت کرد و صحبت حضرت
خضر علیه السلام دریافت و در حرم و مدینه و بیت المقدس و غیر آن بسیار ریاضات
کشید و عبادات کرد و در آخر بهراة مراجعت کرد و عمر وی بصد و بیست و چهار
سال رسید و در سنه خمس مایه از دنیا برفت و قبر وی در خیابان بادست بغل
مزار و متبرک به سلطان مجد الدین طالبه قدس الله تعالی روحه گویند که وی
از اهل عکه بوده در ترک و تجرید و توکل یگانه بوده درویش محمد حج کرکی که
از ابدال بوده در جامع هراة بسر بردی روزی در مسجد خفته بود و کوزه آب وی
ریخته خادم مسجد انجا رسید پنداشت که بول کرده است وی را چنان بزد که
اعضای وی مجروح گشت جر کر هیچ نگفت و برفت مسجد از چوب بود آتش پیدا شد
و مسجد بسوخت و از انجا ببازاری که آن را بازار جامه فروشان گفتندی در آمد سلطان
مجد الدین طالبه را از آن خبر کردند در عقب جر کر روان شد چون بوی رسید
گفت جر کر شهر مسلمانانست آن را مسوز جر کر باز گشت و آب چشم خود بر آتش افگند
آتش فرو مرد این رباعی بگفت بیت ان آتش دوشین که بر افروخته بود
او سوختن از دل من آموخته بود گر آب دو چشم من ندادی یاری چه جمله جهان
که هری سوخته بود گویند که وقتی سیل آمد نزدیک شد که هرات را ببرد خبر بسلطان
مجد الدین بردند گفت خرقه مرا پیش سیل نهید چنان کردند فی الحال سیل باز گشت
امام فخر الدین رازی رحمه الله در وقت وی بوده است و بصحبت وی تبرک و تقرب
جستی چون وی را وفات رسید در اندرون شهر هراة میان درب خشک و فیروزآباد
دفن کردند شیخ محمود دا[illegible]ی که صاحب رساله بیان الامکان فی معرفة الزمان

والحان است در گنبد مقبره وی مدفون است و این شیخ محمود از اصحاب و تلامذه مولانا شمس الدین محمد بن عبدالله الملک و دیلمی است که از اکابر مشایخ و محققان است و سخن در حقیقت زمان تحقیق آن چنانکه در مصنفات وی مذکور است در مصنفات دیگران کم یافت شود **ابو عبدالله مختار بن محمد بن احمد الکرخی رحمه الله تعالی** وی از اکابر مشایخ هراست جامع بود میان علم ظاهر و علم باطن صاحب کرامت و ولایت بوده است گویند که در لوح قبر وی چنین یافته اند که در سنه سبع و سبعین و مایتین از دنیا رفته وی گفته است که طعام چنان خور که تو او را خورده باشی نه او ترا که اگر تو او را خوری همه نور شود و اگر او ترا خورد همه دود گردد و جامه چنان پوش که در عونت فخر و خیلات را در نهاد تو بسوزد نه آن آتش آن علتها بر افروزد و هم وی گفته که در هر کار که باشی چنان باش که اگر عزرائیل ترا بیابد از آن کار ترا بکار دیگر نباید شد و در آن کار همه حالات تو با تو باشد اگرچه طعام خوردن بود یا عمل مباح باید که در باطن خالصا لله بود و نیت تو در آن فعل رضای حق بود سبحانه و نگاه داشت شرع و هم وی گفته که اصل عبودیت است که چنان با شیء بظاهر که از تو همه شرع ظاهر بود و چنان باشی بباطن که در تو یاد غیر را گنجایش نبود وی را اصحاب بسیار بوده اند همه صاحب ولایت و کرامت چون ابو یعلی بن مختار العلوی الحسینی رضی الله عنه و از وی کرامت بسیار و خوارق عادات بی شمار منقولست و وی بسید امام مشهور بوده است و قبر وی در پایان قبر ابو عبدالله مختار است و چون فقیه ابو عثمان مرغزی رحمه الله که از غایت شوق و سوختگی وی را شوق سوخته میگفته اند و وی را وقایع عزیز عجیب بوده است گویند آن روز که سید امام را رحمه الله در هراة وفات رسید وی در مرو الرود بود و وی را آنجا در باطن مصیبتی عظیم افتاد چنانکه بی طاقت شد و بیهوش

امد

امد کنند که در همان وقت سید امام رحمة الله تعالی وفات یافته بوده است و اضطراب وی که در باطن وی پیدا شده بوده است سبب این بوده است و چون شوق سوخته رحمه الله تعالی وفات یافت وی را در گورستان جنابجه باد در پایان پای عبدالواحد بن مسلم در قبر کرده اند رحمهم الله تعالی **شیخ ابو سعد بوزجانی رحمه الله تعالی** شیخ الاسلام گفت که من وی را ندیده ام سبقت و بوزجانی زاده بوده است او گور وی در بوزجان مزار عظیم دیدم و طالب بسیار کردم تا وی را یافتم و دیدم بوده خداوند کرامات ظاهر بوده گویند که در بوزجان مدرسه بود که شیخ ابو سعد ساکن آن بود اولیا مینخواندند یک روز بر در آن مدرسه بیرون آمد گفت اولیا در چه کارند خادم گفت امروز خوردنی نیافته اند در آن مدرسه درختی بود توت خادم را گفت برو و آن درخت را بیفشان خادم آن درخت را بیفشاند همه ابریشم که سفید در خالص بود پیش شیخ آورد گفت برو و برای ایشان طعام بخر روزی سبکتکین پدر سلطان محمود که وفات وی در سنه سبع و ثمانین و ثلثمایه بوده است بدیدن وی آمده بود وی را نصیحتهای درشت کرد سلطان محمود هنوز کودک بود وی را پیش شیخ آوردند بسیار لطف نمود و وی را در کنار خود نشاند و از اشعار وی است بیت فما من کان من جنس الوسایر الناس الطیر تنکر و هم از اشعار وی است **بیت** تو بعلم از لی مرا دیدی • دیدی آنگه بعیب بخریدی • تو بعلم آن و من بعیب همان رد مکن آنچه خود پسندیدی **شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی قدس الله تعالی سره** کنیت وی ابو نصر احمد بن ابی الحسن است و وی از فرزندان جریر بن عبدالله البجلی است رضی الله تعالی عنه که در سال وفات رسول صلی الله علیه وسلم ایمان آورده است قال رضی الله عنه ما حجبنی رسول الله صلی الله علیه وسلم منذ اسلمت ولا رانی الا تبسم فی وجهی و بسیار

بلند قامت و باجمال بوده است و امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه ویرا یوسف
این امت نام نهاده است حضرت شیخ را حق سبحانه و تعالی چهل و دو فرزند
داده بوده است سی و نه پسر و سه دختر و بعد از وفات وی چهارده پسر و سه
دختر باقی مانده بوده اند و این چهارده پسر همه عالم و کامل و صاحب تصنیف و صاحب
کرامات و صاحب ولایت و مقتدا و پیشوای خلق بوده اند وی امی بوده است
که در سن بیست و دو سالگی توفیق توبه یافت و بکوه رفته و بعد از هژده سال
ریاضت در چهل سالگی ویرا بمیان خلق فرستاده اند و ابواب علم لدنی بروی
کشاده زیادت از سیصد تای کاغذ در علم توحید و معرفت و علم سر و حکمت
و روش طریقت و اسرار حقیقت تصنیف کرده است که هیچ عالم و حکیم
بران اعتراض نکرده است و نتوانسته و این تصنیفات همه بآیات قرآن
و اخبار رسول صلی الله علیه و سلم مقید و مؤید است حضرت شیخ قدس
سره در کتاب سراج السائرین آورده است که بیست و دو ساله بودم که حق
عز شانه بلطف و کرم خود مرا توبه کرامت کرد و چهل ساله بودم که مرا بمیان
خلق فرستاد و اکنون شصت و دو ساله ام که این کتاب را بفرمان جمع میکنم
تا این غایت صد و هشتاد هزار مرد است که بر دست ما توبه یافته اند و بعد
ازان بسیار سال دیگر زیسته اند شیخ ظهیر الدین عیسی که یکی از فرزندان ایشانست
در کتاب رموز الحقایق آورده است که تا آخر عمر بر دست پدرم شیخ الاسلام
احمد قدس الله تعالی سره ششصد هزار کس توبه کرده اند و از راه معصیت
بطریق طاعت باز آمده شیخ ابو سعید ابو الخیر را قدس الله تعالی روحه خرقه
بود که در ان طاعت کردی و چنین گویند که آن خرقه از ابو بکر صدیق رضی الله
تعالی عنه میراث مانده بود مشایخ را تا نوبت بشیخ ابو سعید رسید و ویرا گفتند

کمان

که آن خرقه را باحمد تسلیم کن فرزند خود شیخ ابو طاهر را وصیت کرد که بعد از وفات
من بچند سال جوانی نوخط بلند بالای چشم ازرق بنام احمد از در خانقاه تو در آید
و در میان یاران نشسته باشد بجای من زنهار که آن خرقه را بوی تسلیم کن چون
کار شیخ ابو طاهر را آرزوی آن می بود که ولایتی که حضرة شیخ را بود بوی سپارد
شیخ چشم باز کرد و گفت ولایتی که شما طمع دارید بدیگری خواهند داد و علم شیخی
ما بر در خرابات زدند و کاری که ما را بود بدو تسلیم کردند کس ندانست که حال چیست
تا آنکه بعد از چند سال از وفات شیخ شبی شیخ ابو طاهر در خواب دید که شیخ
ابو سعید با جمعی از یاران بتعجیل میرفت ابو طاهر پرسید که یا شیخ را چه تعجیل است
شیخ گفت تو نیز برو که قطب الاولیاء میرسد شیخ ابو طاهر خواست که برود
بیدار شد دیگر روز شیخ ابو طاهر در خانقاه نشسته بود جوانی بآن صفت که شیخ
گفته بود درآمد شیخ بو طاهر در حال بر خاست و ویرا اعزاز بسیار کرد اما چنانچه مقتضای
بشریت است اندیشه ناک شد که خرقه پدر را چون از دست دهد آن جوان
گفت ای خواجه مرد را امانت خیانت روا نباشد خواجه ابو طاهر را وقت خوش شد
برخاست و آن خرقه را که شیخ ابو سعید بدست خویش بر سر میخی نهاده بود تا آن
روز آنجا بود بیاورد و بسر آن جوان فرو انداخت و گویند که آن خرقه را بیست
و دو تن از مشایخ پوشیده بودند و در آخر شیخ الاسلام احمد جام پوشید بعد
ازان هیچکس ندانست که آن خرقه کجا شد بزرگان گفته اند که چهل مرد بودند
که ارادت ایشان بشیخ بود قدس الله تعالی سره از آنجمله یکی شیخ الاسلام احمد
بود دیگری خواجه بو علی و همانا که مراد ابو علی فارمدی است و هم دو معروف و مشهور
بودند و یکی ازین طایفه گفته که خواجه بو علی را بر ظاهرها واقف کردند و باطنها
آن ماندن نبود و شیخ الاسلام احمد را هم بر ظاهرها واقف کردند و هم بر باطنها

حکم و باظهار ان ماذون بود از حضرت شیخ الاسلام احمد برسیدند که مقامات
مشایخ شنیده ایم و کتب ایشان دیده از هیچ کس مثل این حالات که از شما ظاهر میشود
ظاهر نشده است فرمود که ما در وقت ریاضت هر ریاضت که دانستیم که اولیا
خدای تعالی کرده بودند بجای اوردیم و بران مزیدی نیز کردیم حق سبحانه
و تعالی بفضل و کرم خود همه برا کند و بایشان داده بی سبب یکبار با احمد دادند
در چهار صد سال چون احمد شخصی بدید اید اثار عنایت ایزد تعالی در باب او این باشد
که همه خلق ببیند هذا من فضل ربی جامع مقامات حضرت شیخ گوید که از بدایت
حال ایشان سوال کردم فرمود که من بیست و دو ساله بودم که حضرت حق سبحانه
و تعالی مرا توبه کرامت کرد و سبب توبه من ان بود که چون نوبت دور اهل فسق
و فساد بمن رسید شحنه تا موقع غایب بود و حریفان دور طلب داشتند من گفتم
شحنه غایب است چون باز اید دور بدهم حریفان گفتند ما توقف نمی کنیم شاید که
او دیر تر اید گفتم سهل است چون باز اید اگر مضایقه کند دوری دیگر بدهم چون
شحنه باز امد مضایقه کرد دو دور دیگر طلب داشت چون بوثاق من امد و طعام
بکار بردند بخمخانه رفت تا خمر ارد تمام خمها خالی یافت و در ان خمخانه چهل خم بود
تعجبها کردم تا این چه تواند بود و ان حال از حریفان نهان داشتم و از جای دیگر خمر
اوردم و در پیش ایشان نهادم و من بتعجیل تمام دراز گوشی کردم و بجانب رز روان
شدم که انجا خمر داشتم تا زود تر بیارم برفتم دراز گوش بار کردم دراز در رفتن
کندی میکرد و من ویرا سخت رنجانیدم تا زود تر بیایم که دل با حریفان معلق
داشتم ناگاه اوازی سخت بگوش من رسید که احمد این حیوان را بی جرم رنجه میداری
ما او را فرمان نمی دهیم تا برود از شحنه عذر میخواهی قبول میکند از ما عذر
نخواهی تا قبول کنیم روی بر زمین نهادم و گفتم الهی توبه کردم که بعد ازین هرگز خمر

بخوردم

نخوردم فرمان ده این دراز گوش را تا پس برود تا در روی این قوم خجل نگردم در حال
دراز گوش روان شد چون خمر پیش بردم قدحی پیش من داشتند گفتم من توبه کرده ام
ایشان گفتند احمد بر ما میخندی یا بر خود الحاح میکردند ناگاه اوازی بگوش من
رسید که یا احمد بستان و بچش و ازین قدح همه را بچشان بستدم و بچشیدم
شهد شده بود بامر حق سبحانه و تعالی و همه حاضران را بچشانیدم در حال توبه
کردند و از هم پراکنده شدند و هر کسی روی بچیزی نهاد و من و الله روی بکوه اوردم
و بعبادت و ریاضت و مجاهده مشغول شدم چون یک چندی در کوه بودم
در خاطر من دادند که احمد راه حق چنین روند که تو میروی قومی صاحب حقان
رها کرده که حق ایشان در ذمه تو واجبست و ایشان را ضایع گذاشته بعد از ان
خاطری دیگر در امد که خانه تو بیرون از چیزهای دیگر چهل خم است که در ان
خمر بوده است هم چه داده اند که بر خود خرج کنید و چون دانستی که چیزی دیگر
نماند انگاه بعضی از کار ایشان مشغول شو چون ساعتی بر امد بخاطر من فرود
امد که یا احمد نیکو رونده باشی در راه حق سبحانه که توکل بر خم خمر کنی بد اغلط
کرده مگر توکل بر کرم حق سبحانه و تعالی نکنی تا او صاحب قرضان ترا از خزانه فضل
خود روزی رساند که رزاق بر حقیقت اوست تو تکیه بر خم خمر کنی نیکو باشد
صفرای عظیم بر کمر زد بی خود از کوه در امدم و در خانه رفتم و عصا در کردانیدم
و خمها را شکستن گرفتم شحنه را خبر کردند که احمد از کوه در امده است و جنونی
بروی غالب شده خم میشکند و می ریزد شحنه کس فرستاد و مرا از خانه بیرون اوردند
و در پایگاه اسبان باز داشت من بر سر اخر بنشستم و دست بر هم میزدم و این بیت
میگفتم بیت استر بخراس میکند صد صد کرد • تو نیز زبهر دوست کردی در کرد
اسبان سر از علف بر داشتند و سر بر دیوار زدن گرفتند و لب از خشمها ایشان

روان شد ستوربانان بدید برفت و شحنه را گفت دیوانه آورده اند و در پایگاه
اسبان باز داشته اند تا اسبان جمله دیوانه شدند و دهان از علف برداشتند
وسر بر دیوار میزنند شحنه آمد و مرا بیرون آورد و از من عذرها خواست
من بجانب کوه باز گشتم و چند سال بیرون نیامدم و حق سبحانه و تعالی
از خزانه فضل خویش هر بامدادی یک از صلحیب قرصان مرا یک من گندم
بدادی که در زیر بالین ایشان پیدا آمدی چنانکه همه را کفایت کردی و اگر مهمانان
نیز رسیدندی همه را فرا رسیدی بلکه چیزی بسر آمدی خواجه ابو القاسم
کرد مردی بوده بزرگ و مالدار و با خبر وی گفته که مرا حادثه افتاد که
هر چه داشتم بکلی از دست من برفت حال من باضطرار رسید عیال بسیار داشتم
و هیچ کسی نمی دانستم پیوسته بخدمت علما و مشایخ و مزارها میرفتم و استمداد
همت میکردم که طاقت احتیاج بخلق نداشتم روزی در مسجد نشسته بودم عظیم
شل و دلیری در آمد و دو رکعت نماز بگزارد پس نزدیک من آمد و بر من
سلام کرد هیبت عظیم او بر من مستولی شد که پس نورانی و مهیب بود پس
پرسید که چرا اندوه دلی قصه خود با وی گفتم گفت احمد بن ابی الحسن را که
درین کوه است می شناسی گفتم مرا دوست دیرینه است گفت برخیز و نزدیک
وی برو که مرد صاحب کرامت است باشد که درد خود را از وی درمانی یابی روز
دیگر برخاستم و پیش وی رفتم سلام کردم جواب داد و پرسید که حال تو چیست
گفتم معبرس و قصه خود با وی گفتم فرمود که چند روز است که خاطر ما بتو می کشید
دانستم که ترا کاری افتاده اعتقاد است برو خاطر مشغول مدار حق تعالی سهل
کند انشاء الله قبول کردم که امشب در وقت مناجات بر حضرت حق تعالی عرضه دارم
تا چه جواب آید دیگر روز بامداد بخدمت او رفتم چون چشم مبارک او بر من افتاد

گفت بشارت ترا ای حق سبحانه تعالی کار ترا راست آورد پس فرمود که هر روز که نان ترا خرج
باید گفتم چهار دانگ فرمود که هر روز چهار دانگ ترا بر آن سنگ حواله کردند می آی
و می بر و بعضی از افاضل هرات رحمهم الله گفته است بو القاسم کرد شد و چون کیسه مصطفی
مکتب داد بر و کرامت احمد در کردند حواله کفاف بحکم هر روز چهار دانگ می آیی بر سر
آن سنگ رفتم پاره زر دیدم از سنگ بیرون آمده برداشتم بخدمت شیخ رفتم
و گفتم من پیر شده ام و اطفال خرد دارم چون من نمانم حال چگونه بود فرمود
که خیانت نکنند از فرزندان هر که باید بردارد بعد از وی مدتی فرزندان وی
می بردند چون یکی از فرزندان خیانت کرد دیگر نیافتند وقتی حضرت شیخ را
عزیمت هرات شد چون به شکیبان رسیدند جمعی از بزرگان که همراه بودند
پرسیدند که حضرت شیخ بهرات در خواهد آمد شیخ فرمود اگر ببرندی که مشایخ
ماضیه هرات را با محفه انصاریان گفته اند این خبر بجابر بن عبد الله رسید گفت
که ما برویم و شیخ الاسلام احمد را بر دوش گیریم و بشهر آریم فرمود تا محفه
وی شیخ الاسلام عبد الله انصاری را قدس سره بیرون آوردند و در شهر
منادی کردند که اکابر باستقبال شیخ الاسلام احمد بیرون آیند چون بده
شکیبان برسیدند و بخدمت حضرت شیخ درآمدند و نظر مبارک وی بر ایشان
افتاد بر جای خود بماندند و حالتهای عظیم پیدا آمد روز دیگر محفه درآوردند
و استدعا کردند که قرار بر آنست که شما را بر دوش بشهر بریم کرم فرمایید و در محفه
نشینید حضرت شیخ اجابت کرد و در محفه نشست و دو بازوی پیش محفه را
شیخ جابر بن عبد الله و قاضی ابو الفضل یحیی برگرفتند و دو بازوی پس را امام
ظهیر الدین زیاد و امام فخر الدین علی هیصم برگرفتند و روان شدند و هیچ کس
نمیداد نه حضرت شیخ خاموش میبود تا ساعتی برفتند پس فرمود که محفه را بنهید

تا سخنی بگویم چون محفه را بنهادند فرمودند که شما می دانید که ارادت چیست
گفتند بفرمایید گفت ارادت فرمان برداریست همه گفتند بلی فرمود که چون
چنین است شما سوار شوید تا دیگران محفه بردارند تا هر کسی را نصیبی باشد
اکابر سوار شدند و دیگران محفه گرفتند چندان خلق از شهر و روستا آمده
بودند که بسیار کس بود که نوبت محفه بوی نرسید چون بشهر رسیدند در
خانقاه شیخ الاسلام عبد الله الانصاری نزول فرمودند در شهر هراة مردی
بود نام وی عبد الله زاهد مدتی سی سال روزه وصال داشته مشهور و معروف
بود و صاحب قبول و یکی از خواجگان فرزندان خود را از راه ارادت
بحکم وی کرده بود دوازده سال در خانه وی بکرمانده بود چون شیخ احمد
بهراة رسید آن زاهد ضعیفه خود را گفت جامه من بیار تا بنزدیک شیخ احمد
روم که می گویند مردی بزرگست تا بنگرم که حال او چیست ضعیفه گفت زنهار
اگر از راه امتحان خواهی رفت مرو که او نه آن مردست که تصور کرده اگر در
دل داری که انچه او فرماید فرمان بری و بجای آری برو و اگر نه کرد او
مگرد که زیان کنی زاهد گفت جامه بیار که تو ندانی جامه در پوشید و بخدمت
حضرت شیخ احمد آمد و سلام کرد حضرت شیخ جواب داد و فرمود که چون
عزم سلام ما کردی میدانی که آن عورة بتو چه گفت فرمان خواهی برد زاهد
گفت چون راست میگوید چون فرمان بنبرم فرمود که باز گرد و گذر بر کوی
مسکین کن بر دکان محمد قصاب مروزی گذر کن دانه گوشت بخته است
بر قناره او بخته بستان و قدری دوشاب و روغن از بقال بستان و در دست
گیر و بخانه بر که من حمل سلعته فقد بری من الکبر بگوی تا از آن گوشت قلیه
سازند و از آن روغن و دوشاب خبیص کنند و با آن عورت افطار کن و انچه

درین دوازده سال بر تو واجب بود دست بجای آن زوجه ای فرو رو و غسلی
برآرم در ساعت هر چه چندین سال طالب آن بوده و نیافته اکثر ترا حاصل شد
بیا و دامن احمد بگیر تا از عهده آن بیرون آید چون شیخ این بگفت زاهد گفت
کسی را کاری میفرماید که در وسع من نیست و من درین سی سال در خود هیچ
قوت ندیده ام با زن بکر بچه قوت دخول کنم حضرت شیخ دانست که زاهد
چه می اندیشد فرمود که برو سهل باشد مترس اگر حاجت افتد از احمد مدد
خواه زاهد برخاست و انچه شیخ فرموده بود بجای آورد و قلیه و حلوا پخته
ساختند و با هم افطار کردند در میان طعام خوردن حرکتی در زاهد پدید آمد
و خواست که بمعاشرت مشغول شود زن گفت چندان توقف کن که از طعام
بپردازیم چون از طعام فارغ شد نخواست که بمباشرت پردازد در خود
آن وقت نیافت از حضرت شیخ استمداد کرد شیخ در میان جمع نشسته بود
تبسم فرمود و گفت یا زاهد کار را باش و مترس که مدد است آمد و مقصود بحصول
پیوست و روی بحمام نهاد چون غسل تمام کرد در ساعت هر چه درون چهار
دیوار شهر بود مکشوف شد چون بخدمت شیخ آمد شیخ فرمود که احمد را
چه جرم چون همت تو بیش از ین چهار دیوار نبود اگر عوض چهار دیوار
شهر چهار دیوار دنیا بودی کشف شدی روزی حضرت شیخ الاسلام
احمد را از خانقاه شیخ الاسلام عبد الله الانصاری رحمه الله بدعوتی می
بردند چون خادم کفش شیخ راست بنهاد شیخ فرمود که ساعتی توقف
باید کرد که کاری در پیش است بعد از ساعتی بر کنار ملخ باتون خود در آمد
و سر دوازده ساله در غایت جمال اما نابینا و چشم نابینا آوردند و کفش پای
شیخ حضرت حق سبحانه و تعالی ما را مال و نعمت بسیار داده است

وفرزند بیش ازین نداریم وحق تعالی ازوی دریغ نداشته است مکر روشنائی
چشم او را در اطراف عالم کردانیده‌ایم هر جا بزرکی ومزاری وطبیبی شنیدیم
انجا بردیم هیچ فایده نداشت مارا چنان معلوم شده است که هرچه از خدای
تعالی در معجزه اهی راست میشود اکر نظری در کار فرزند ما کنی تا چشم وی روشن
شود وهرچه داریم فدای تو وما بنده ومولای تو واکر مقصود ما حاصل
نشود خود را درین خانقاه بر زمین میزنیم تا هلاک شویم شیخ فرمود که
عجب کاریست مرده زنده کردن ونابینا بینا کردن وابرص را علاج کردن
معجزه عیسی است صلوات الله الرحمن علیه احمد که این حدیث است بر پای
خاست وروان شد مرد وزن خود را در میان سرای بر زمین زدن
کرفتند چون میان دالان خانقاه رسید حالتی عظیم بر وی ظاهر شد
وبر زبان وی کذشت که ما کنیم ما چنانکه چند کس از ائمه که حاضر بودند
انرا شنیدند پس حضرت شیخ باز کشت وبخانقاه درامد وبر کنار صفه بنشست
وفرمود که ان کودک را پیش من آرید او را آوردند دو ابهام را بر دو چشم کودک
نهاد وبکشید وکفت انظر باذن الله عز وجل کودک در حال بهر دو چشم
بینا کشت بعد ازان جمعی از ائمه سوال کردند که اول بر زبان مبارک شما
رفت که احیاء موتی وابراء ابرص معجزه عیسی علیه السلام وبار دوم
بر زبان شما کذشت که ما کنیم ما این دو سخن چون بهم راست اید شیخ فرمود
که انچه اول کفته شد سخن احمد بود وجز ان نتواند بود اما چون بدالان
رسیدیم بسر ما فرو دادند که احمد باش مرده را زنده عیسی میکرد وابراء ابرص که او
عیسی میکرد ان ما کنیم ما بانک بر زدند وکفتند باز کرد که ما روشنائی چشم
ان کودک را در نفس تو نهاده‌ایم این حدیث برد اخیدان دو واورد که بر زبان

برون

برون آمد پس ان قول وفعل همه از حق بود اما بر دست ونفس احمد ظاهر شد
روزی اکابر هراة بر حضرت شیخ درامدند ومیان ایشان در توحید ومعرفت
سخنی میرفت شیخ فرمود که شما بتقلید این سخن میکویید ایشان زین سخن عظیم
متغیر شدند وکفتند کتابها که در اثبات هستی صانع جل شانه هزار دلیل
حفظ داریم ما را مقلد میخوانی شیخ فرمود که اکر هر کدام ده هزار دلیل حفظ دارید
که جز مقلد نیستید ایشان کفتند ما را برین سخن حجتی باید شیخ خادم را کفت
سه دانه مروارید وطشتی حاضر کن حاضر کرد شیخ با ایشان کفت اصل این
مروارید چه بوده است کفتند قطرات باران نیسانی که صدف کرفته است
ودر حوصله وی بقدرت کامله حق سبحانه وتعالی مروارید شد شیخ الاسلام
ان مروارید ها در طشت افکند وفرمود کسی که از سر تحقیق روی فرا این طشت
کند وبکوید که بسم الله الرحمن الرحیم این هر سه مروارید آب کردد
یکدیکر دوند ائمه کفتند این عجب باشد شما بکویید شیخ فرمود که نخست شما بکویید
چون نوبت بمن رسد من نیز بکویم ایشان بنوبت بکفتند مروارید ها همچنان
برقرار بود چون نوبت بشیخ رسید حالتی بر وی ظاهر شد روی فرا طشت کرد
وکفت بسم الله الرحمن الرحیم هر سه مروارید آب کشت ودر یکدیکر
دویدند ودر طشت میکشت حضرت شیخ کفت اسکن باذن الله تعالی فی الحال
یکدانه مروارید کشت ائمه معتقد شدند همه متحیر شدند وبانچه حضرت شیخ فرموده
بود اعتراف نمودند ولادت شیخ در سنه احدی واربعین واربعمایه بوده است
و وفات وی در سنه ست وثلثین وخمسمایه شیخ ابو طاهر کرد رحمة الله تعالی
وی صحبت دار خضر بوده است علیه السلام وشیخ الاسلام احمد کفته است
با وی مواصلت تمام بوده است وبوی میرفته است شیخ الاسلام احمد کفته است که

که روزی نفس از من زردالو خواست با وی گفتم یکسال تمام روزه داری تا زردالو
دهم قبول کرد چون سال بتمام شد نفس گفت من ان خود بجای آوردم تو نیز
بوعده خود وفا کن آمدم برزی که از پدر میراث رسیده بود در رفتم دیدم که شغال
زردالو خورده بود و همچنان درست افگنده بر داشتم و پاک میکردم نفس
فریاد بر آورد که احمد با این مسکین چه خواهی کرد گفتم ترا خواهم داد تا بخوری با تو
زردالو قرار داده ام این هم زردالوست پیش از این نیست که بر وی دهان زده کی
کلد کرده است نفس گفت با تو عهد کردم که بعد ازین از تو هیچ ارزو نخواهم این
بمن ده اکنون زردالو بیع چند از درخت باز کردم و تا بیع چند بخوردم و تا بیع
چند در استین نهادم و بخدمت شیخ ابو طاهر کرد که پیر صحبت من بود در رفتم
و در پیش او نهادم او ساعتی در ان نگریست پس گفت احمد ازار زردالو بی وقف
آورده گفتم ای شیخ وقف نیست این درخت ملک خود بدست خود باز کرده ام
گفت احسنت زردالو وقف می آری و بملک بر ما می بندی مرا انابت بنفی
من ادب گوش داشتم و خاموش ایستادم و بباطن با حق سبحانه مناجات
میکردم که خداوندا تو میدانی که از درخت ملک خود بدست خود باز کردم
وان درخت از پدر میراث دارم این حال بر وی کشف کن در ان ساعتی بود پسر را
بخواند و فرمود که برو و گوسفندی از رمه بیار و بکش و بگو تا شوربا پاک سازند
که احمد را صفرا و گرسنگی برسر و دماغ زحمت می دهد که چه میکند و چه میگوید
من خاموش میبودم چون طعام آوردند بدل من در دادند که گوشت شبهه
با مخور که از وجه حلال نیست من نان میخوردم شیخ بو طاهر گفت چرا نمی خوری
گفتم این بسند دست الحاح کرد که کدا است بگو انچه بدل من در داده بودند گفتم پسر را
طلبید و احوال گوشت پرسید گفت رمه دور رفته بود از فلان قصاب کرفتم

قصابرا

قصاب را طلب کردند گفت ان گوشت از گوسفندی بود که شحنه بظلم گرفته بود
بمن آوردند که بکش یک نیمه شحنه برد و یک نیمه ساند بود شیخ زاده امد و بردا
شیخ بو طاهر سر در پیش انداخت من برخاستم و در ان نزدیکی صومعه بود
با تجاد در امدم گرسیتن بر من زور اورد مناجات کردم که خداوندا مرا هیچ
کس انس نگذاشتی پیری داشتم که ساعتی با او صحبت داشتم چنان کردی که از
شهر دیگر بخدمت وی نمیتوانم رفت ساعتی بود شیخ ابو طاهر در امد و بنشست
من بدل مناجات میکردم که خداوندا همچنان که حال گوشت بر وی کشف کردانیدی
حال زردالو نیز کشف گردان درین مناجات بودم خضر علیه السلام
در امد و فرمود که یا با طاهر ملک احمد را وقف نام کردی و گوشت شبهه را
حلال این از که اموخته تا بو احمد هیچ باز خواست ترسد که وی پایه زیر پس دارد
شیخ ابو علی فارمدی قدس الله تعالی سره نام وی فضل بن محمد است شیخ
الشیوخ خراسان بوده در وقت خود و متفرد بوده بطریقت خاصه خود در
تذکیر و موعظت شاگرد استاد ابو القاسم قشیری است و انتساب وی در
تصوف بدو طرف است یکی بشیخ بزرگوار ابو القاسم کرمانی طوسی و دیگر بشیخ
بزرگوار ابو الحسن خرقانی که پیشوای مشایخ و قطب زمان خویش بوده است
شیخ ابو علی فارمدی گفته است که در ابتدای جوانی در نیشابور بطلب علم
مشغول بودم شنیدم که شیخ ابو سعید ابو الخیر از میهنه امده است و
مجلس میگوید من برفتم تا وی را ببینم چون چشمم بر جمال وی افتاد عاشق وی
گشتم و محبت این طایفه در دل من بیشتر شد یک در مدرسه در خانه
خود نشسته بودم آرزوی دیدار شیخ در دل من پدید آمد و وقت ان نبود
که شیخ بیرون اید خواستم که صبر کنم نتوانستم برخاستم و بیرون امدم چون بسر

جهار سو رسیدم شیخ را دیدم با جمعی انبوه میرفت من هم بر اثر ایشان برفتم
بی خویشتن بجایی در رفت و جمع در رفتند من نیز در رفتم و در گوشه شدم
چنانکه شیخ مرا نمی دید چون بسماع مشغول شدند شیخ را وقت خوش گشت و وجدی
بر وی ظاهر شد و جامه شق کرد چون فارغ شدند از سماع شیخ جامه
بیرون کرد و پیش وی پاره میکردند شیخ یک استین با تیریز بهم جدا کرد
و بنهاد و اواز داد که ای ابو علی طوسی کجایی من جواب باز ندادم گفتم
مرا نمی بیند و نمی داند مگر از مرید شیخ کسی ابو علی طوسی نام دارد شیخ دیگر
اواز داد و جواب ندادم سیوم بار اواز داد [illegible] شیخ مگر ترا میخواند
برخاستم و پیش شیخ امدم شیخ ان تیریز و است[illegible] داد و گفت تو ما را
جون این استین و تیریزی ان جامه بستدم و خدمت کردم و جایی عزیز
نهادم و پیوسته بخدمت شیخ می امدم و مرا از خدمت شیخ بسیار فایده و روشنایی ها
پدید امد و روی نمود جون شیخ از نشابور برفت من پیش استاد امام ابو القاسم
قشیری امدم و حالی که پدید می امد باوی میگفتم و او میگفت برو ای پسر بعلم
اموختن مشغول باش و هم روزان روشنایی زیادت میبود دو سه سال
دیگر بتحصیل مشغول بودم تا یک روز قلم از محبره برکشیدم سفید بر آمد
برخاستم و پیش استاد امام رفتم و حال باوی بگفتم استاد امام گفت جون علم
دست از تو بداشت تو نیز دست از وی بدار کار را باش و بمعامله مشغول گرد
برفتم و رختها از مدرسه با خانقاه اوردم و بخدمت استاد امام مشغول
شدم روزی استاد امام در گرمابه رفته بود من برفتم و دلوی جند آب
در گرمابه ریختم جون استاد بر آمد و نماز بگزارد گفت این که بود که آب در گرمابه
ریخت من با خود گفتم بیخردگی کرده ام خاموش بودم و دیگر بار بگفت هم جواب ندادم

جون سه بار گفت گفتم من بودم استاد گفت ای بو علی هر جه بو القاسم بهفتاد
سال بیافت تو بیک دلو آب یافتی پس مدتی بمجاهدت پیش استاد امام بنشستم
یک روز حالتی بمن در امد که در ان حالت گم شدم و ان واقعه با استاد امام
بگفتم گفت ای بو علی روش من از اینجا فراتر نیست هر جه از ین فراتر بود راه
فرا ان ندانم من با خود اندیشه کردم که مرا پیری بایستی که مرا از ین مقام فرا
تر بردی و ان حالت زیادت میشد و من نام شیخ ابو القاسم گرگانی شنیده
بودم روی بطوس نهادم جایگاه وی نمیدانستم جون بشهر رسیدم جای او
بپرسیدم نشان دادند رفتم با جماعتی از مریدان خویش در مسجد نشسته بود
من دو رکعت نماز تحیت مسجد بگزاردم و پیش وی در امدم وی سر در پیش
داشت سر بر آورد و گفت بیا ای بو علی جه داری من سلام گفتم و بنشستم
و واقعه خویش بگفتم شیخ ابو القاسم گفت آری ابتداءت مبارک بود هنوز
بدرجه نرسیده اگر تربیت یابی بدرجه بزرگ رسی من با خود گفتم پیر من اینست
پیش او مقام کردم و بعد از انکه مرا مدتی دراز بانواع ریاضت و مجاهدت
فرموده بود بر من اقبال کرد و عقد مجلس فرمود و فرزند خویش را بحکم
من کرد و هم خواجه بو علی فارمدی گوید که پیش از انکه شیخ ابو القاسم عقد
مجلس فرماید شیخ ابو سعید از میهنه بطوس امده بود بخدمت وی رفتم
گفت ای ابو علی زود باشد که جون طوطیکت در سخن ارند پس بر نیامد که شیخ
ابو القاسم مرا عقد مجلس کردن فرمود و سخن بر من گشاده گشت **شیخ ابو بکر
بن عبد الله الطوسی النساج رحمه الله تعالی** وی نیز از اصحاب شیخ ابو القاسم گرگانی
است و با ابو بکر دینوری صحبت داشته است از وی پرسیدند که دیدار مطلوب را
بچه توان دید گفت بدیده صدق در آینه طلب وی فرموده که تصور آب آشنکی

نتشلند و فکرت آتش گرمی نبخشد و دعوی طلب بمطلوب نرساند و هم وی گفته
تا هستی موهوم سوخته نشود دود دیده ابسوزن غیرت از غیر او دوخته
نشود خلوتخانهٔ جان بشمع تجلیات جانان افروخته نگردد زیرا که تخم در زمین
کاشته نکارند و نقش بر کاغذ نکاشته نشکارند گویند که در بدایت طلب مجاهده
بسیار کشید و مجاهدهٔ وی بمشاهده نینجامید بدرگاه خداوند تعالی بنالید
بسمع وی ندا کردند که نساج ببادرد طلب قناعت کن ترا با یافت چه کار و هم وی
گفته توکل آنست که منع و عطا بجز از خدای تعالی نبینی عین القضاة همدانی
در مصنفات خود آورده است که شیخ احمد غزالی گفت که شیخ وی یعنی ابوبکر
نساج در مناجات گفت الهی ما الحکمة فی خلقی خداوند داد آفرین من حکمت
جواب داد الحکمة فی خلقک رؤیتی فی مرآة روحک و محبتی فی قلبک گفت حکمت
آنست که جمال خود را در آینه روح تو بینم و محبت خود در دل تو افکنم حجة
الاسلام محمد بن محمد الغزالی الطوسی کنیت وی ابو حامد است و لقب وی زین
الدین انتساب وی در تصوف بشیخ ابو علی فارمدی است و وی گفته
لقد سمعت الشیخ ابا علی الفارمدی قدس الله تعالی روحه عن شیخه ابی
القاسم الکرکانی قدس الله تعالی روحه انه قال ان الاسماء التسعة والتسعین
تصیر اوصافا للعبد السالک وهو بعد فی السلوک غیر واصل و وی در اوایل
حال در طوس و نشابور بتحصیل علوم و تکمیل آن اشتغال نمود بعد از آن با نظام
الملک ملاقات کرد و قبول تمام یافت و با جماعتی از افاضل که در صحبت نظام
الملک بودند در ظلم مجالس متعدده مناظره و مجادله کرد و بر ایشان غالب شد
تدریس نظامیه بغداد را بوی تفویض کردند در سنه اربع و ثمانین و اربعمائه
ببغداد در رفت همه اهل عراق شیفته و فریفته وی شدند و قدر وی بلند و منزلتی

ارجمند

ارجمند یافت بعد از آن همه را باختیار ترک کرد طریق زهد و انقطاع پیش گرفت
و قصد حج کرد در سنه ثمان و ثمانین و اربعمائه و حج گزارد و بشام مراجعت نمود
و مدتی آنجا بود از آنجا به بیت المقدس رفت و از آنجا بمصر و مدتی در
اسکندریه بود بعد از آن بشام مراجعت کرد و آن قدر که خواست آنجا بود
بعد از آن بوطن بازگشت و بحال خود مشغول شد و از خلق خلوت گزید و کتب
مفیده تصنیف کرد چون کتاب احیاء العلوم و جواهر القرآن و تفسیر یاقوت
التاویل چهل مجلد و مشکوة الانوار و غیر آن از کتب مشهوره و بعد از ین همه
بنشابور عود کرد و در نظامیه نیشابور درس گفت و بعد از چندگاه ترک
کرد و بوطن باز گشت و از برای صوفیه بنا خانقاهی کرد و از برای طلبه علم
بنا مدرسه و اوقات خود را بر وظایف خیر ذیع کرد از ختم قرآن و صحبت
ارباب قلوب و تدریس علوم تا آن زمان که بجوار رحمت حق پیوست در رابع عشر
جمادی الآخری سنه خمس و خمسمائه یکی از اکابر علما گفته است که روزی
میان نماز پیشین و نماز دیگر بمسجد حرام در آمدم و چیزی از وجد و احوال
فقرا مرا فرو گرفته بود نمی توانستم که بایستم و بنشینم جایی مطلبیدم که ساعتی
استراحتی کنم بجماعتخانهٔ بعض رباطها که در در حرم داشت در آمدم و در
پهلوی راست در برابر خانه بیفتادم و دست خود را زیر روی ستون ساختم
تا مرا خواب نگیرد و طهارت بر من منتقض نشود ناگاه یکی از اهل بدعت که بآن
مشهور بود آمد و مصلی بر در آن جماعتخانه بینداخت و از جیب خود لوحی
بیرون آورد گمان می برم که از سنگ بود و بر آنجا چیزها نوشته بودند آنرا بوسید
و پیش خود نهاد و نماز دراز گزارد و روی خود را از هر دو جانب بر آنجا مالید
و تضرع بسیار کرد بعد از آن سر خود را بالا کرد و آنرا بوسید و بر چشمهای خود

مالید و باز بوسید و در جیب نهاد چون من این را دیدم مرا از آن کراهیت بسیار
شد با خود گفتم چه بودی که رسول صلی الله علیه و سلم زنده بودی تا این
مبتدعان لجبر دادی از شناعت آنچه میکنند و با این تفکر خواب را از خود
دور میکردم تا طهارت من فاسد نشد ناگاه غایب شدم از حس در میان خواب و بیداری
دیدم که عرصه ایست بسیار گشاده و مردم بسیار ایستاده اند و دوست هر یک
کتابیست مجلد و همه پیش شخصی در آمدند از حال ایشان سوال کردم گفتند
حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم اینجا نشسته است و اینها اصحاب مذاهب
اند میخواهند که عقاید را از کتب خود بر رسول الله صلی الله علیه و سلم خوانند و تصحیح
مذاهب و عقاید خود کنند شخصی در آمد گفتند شافعی است رضی الله عنه
و در دست وی کتابی میان حلقه در آمد و بر رسول الله صلی الله علیه و سلم سلام
گفت رسول الله صلی الله علیه و سلم جواب داد و مرحبا گفت شافعی پیش وی
بنشست و از کتابی که داشت مذهب و اعتقاد خود خواند و بعد از وی شخصی دیگر
آمد گفتند ابو حنیفه است رضی الله عنه و بدست وی کتابی بپهلوی شافعی
بنشست و از آن کتاب مذهب و اعتقاد خود خواند و همچنین یک یک از اصحاب مذاهب
می آمدند تا باقی نماند مگر اندکی و هر که عرض مذهب خود میکرد وی را بپهلوی
دیگری می نشاندند چون همه فارغ شدند ناگاه یکی از روافض آمد و در دست
وی جزوی چند جلد نا کرده و در آنجا ذکر عقاید باطله ایشان و قصد کرد که
بمیان آن حلقه در آمده و آن را بر رسول الله صلی الله علیه و سلم خواند یکی از
آنانکه پیش رسول الله صلی الله بودند بیرون آمد و وی را از جر و منع کرد و جزوها
از دست وی گرفت و بینداخت و وی را براند و اهانت کرد من چون دیدم
که قوم فارغ شدند و کسی نماند که چیزی خواند پیش آمدم و در دست من کتابی بود

مجلد

مجلد او را دادم و گفتم یا رسول الله این معتقد من و معتقد اهل اسلام است
اگر اذن فرمایی بخوانم رسول الله صلی الله علیه و سلم گفت چه کتابست گفتم کتاب
قواعد العقاید است که غزالی تصنیف کرده است مرا بقرات آن اذن داد بنشستم
و از اول کتاب خواندن گرفتم تا بآنجا رسیدم که غزالی میگوید و الله تعالی بعث
النبی الامی القرشی محمدا صلی الله علیه و سلم الی کافه العرب و العجم و الجن و الانس
چون بآنجا رسیدم اثر بشاشت و تبسم در روی مبارک وی صلی الله علیه و سلم
ظاهر شد چون نعت و صفت وی رسیدم عن الملتفات کرد و گفت این الغزالی
غزالی آنجا ایستاده بود گفت غزالی منم یا رسول الله و پیش آمد و سلام گفت
رسول الله صلی الله علیه و سلم جواب داد و دست مبارک خود بوی داد غزالی
دست وی را صلی الله علیه و سلم می بوسید و روی خود بر آنجا می مالید
بعد از آن بنشست رسول الله صلی الله علیه و سلم بقرات هیچکس چندان
استبشار ننمود که بقرات من قواعد العقاید را چون از خواب در آمدم بر چشم
من اثر گریه بود از آن کرامت و احوال که مشاهده کرده بودم شیخ ابو الحسن
شاذلی قدس الله تعالی روحه که قطب زمان خود بود از واقعه که دیده چنین
خبر داده است که حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم با موسی و عیسی علی نبینا
و علیهما السلام مفاخرت و مباهات کرده است بغزالی رحمه الله تعالی و حضرت
رسالت صلی الله علیه و سلم تعزیر بعض منکران غزالی امر فرمود و اثر سوط
تا وقت مردن بر تن وی ظاهر بود و من کلامه رضی الله عنه فی مکتوب کتبه
الی بعض اصدقایه روح هست نیست نمای است که کس را بدو راه نبود
سلطان و قاهر و متصرف وی بود و قالب اسیر و بیچاره وی است هر چه
بیند از قالب بیند و قالب را از آن بیخبر کل عالم را با قیوم عالم همین مثال است

که قیوم عالم هست نیست نمای است که هیچ ذره را از ذرات عالم قوام وجود
نیست بخود بل بقیومی وی است و قیوم هر چیزی بضرورت با وی بهم باشد
و حقیقت وجود در ابود و وجود مقوم از وی بر سبیل عاریت بود و هو معکم
اینما کنتم این بود لیکن کسی که معیت نداند الا معیت جسم با جسم یا معیت
عرض با عرض یا معیت عرض با جسم و آن هر سه در حق قیوم عالم محال باشد
این معیت فهم نتواند کرد و معیت قیومیت قسم رابع است بلکه معیت بحقیقت
اینست و این نیز هست نیست نمای است کسانی که این معیت را نشناسند
قیوم را می جویند و باز می یابند و ایضا مثله کردبادی که در هوای صافی از زمین
برخیزد و بر صورت مناره مستطیل بر خویشتن می پیچد کسی در نگرد پندارد
که خاک را می پیچد و می جنبد و نه چنانست که با هر ذره از آن هواست که
محرک وی است لیکن هوا را نتوان دید و خاک را نتوان دید پس خاک در
محرکی نیست هست نماست و هوا هست نیست نمای خاک را خط محرکی نیست
در حرکت جز مسخری و بیچارگی نیست در دست هوا و سلطنت همه هوا راست
و سلطنت هوا ناپیدا شیخ احمد غزالی قدس الله تعالی سره وی از اصحاب
شیخ ابوبکر نساج است تصنیفات و تالیفات معتبر و رسایل بی نظیر دارد و یکی
از آنها رساله سوانح است که لمعات شیخ فخر الدین عراقی بر سنن آن واقع
است چنانچه در دیباچه لمعات میگوید اما بعد این کلمه چند در بیان مراتب
عشق بر سنن سوانح بزبان وقت املا کرده و یکی از فصول سوانح اینست
معشوق بهمه حال خود معشوق است پس استغنا صفت اوست
و عاشق بهمه حال خود عاشق است پس افتقار صفت اوست عاشق را همیشه
معشوق در باید پس افتقار همیشه صفت اوست و معشوق را هیچ چیز در نمی باید

که خود را دارد لاجرم او استغنا باشد همواره بیت تو دل ز تنم ربوده معذوری
غم هیچ نیازموده معذوری ، من بی تو هزار شب بخون در بودم ، تو بی تو شبی
نبوده معذوری ، روزی در مجلس وعظ وی قاری این آیت خواند که یا عبادی
الذین اسرفوا الآیه وی گفت شرفهم بیاء الاضافه الی نفسه بقوله یا عبادی
ثم انشد وهان علی اللوم فی جنب حبها وقول الاعادی انه لخلیع اصم اذا نودیت
باسمی وانني اذا قیل لی یا عبدی لسمیع روزی کسی از وی حال برادرش حجة
الاسلام پرسید که وی کجاست گفت وی در خون است سایل وی را طلب کرد
در مسجد یافت از قول شیخ احمد تعجب نمود و قصه را با حجة الاسلام بگفت
گفت راست گفت من در مسیله از مسایل مستحاضه فکر می کردم یکی از صوفیان
از قزوین طاوس رسید بر حجة الاسلام در آمد و وی را از حال برادر خود شیخ احمد
پرسید آنچه مقصود است گفت گفت با تو از کلام وی هیچ هست گفت آری جزوی
داشت پیش آورد در آن تامل کرد و گفت سبحان الله ما طلب کردیم و احمد یافت
گویند وقتی که مختصر بو چهار پایان وی گشاده شدند و رم کردند پیش وی
گفتند دیا بغاست دانست گفت چون ما فرود آمدیم هر که خواهد گو سوار شود در
سنه سبع عشر و خمسمایه از دنیا رفته و قبر وی در قزوین است خواجه یوسف
همدانی قدس الله تعالی سره کنیت وی ابو یعقوب است امام عالم عارف
ربانی صاحب الاحوال والمواهب الجزیله والکرامات والمقامات الجلیله در ابتداء
ببغداد در رفت و ملازمت مجلس شیخ ابو اسحق شیرازی کرد و کار وی بالا گرفت
و بر اقران خود در علم فقه و غیر آن خصوصا در علم نظر فایق آمد و شیخ ابو اسحق
وی را با صغر سن بر بسیاری از اصحاب خود تقدیم میکرد و از جمعی کثیر در بغداد
و اصفهان و سمرقند حدیث سماع کرد بعد از آن ترک همه کرد و طریق عبادت

و ریاضت و مجاهده پیش گرفت و مشهور آنست که انتساب وی به جوینی و شیخ
حسن سمنانی نیز صحبت داشته است و در مرو ساکن شد و از آنجا بهراة آمد
و چندگاه اقامت کرد بعد از آن اهل مرو از وی التماس مراجعت بمرو کردند
بمرو آمد باز بهراة رفت و بعد از آن عزیمت بمراجعت بمرو کرد در راه فوت
شد در شهور خمس و ثلثین و خمسمایه همانجا که فوت شد دفن کردند و بعد از
چندگاه بمرو نقل کرده شد و مزار وی در مرو ظاهر و مشهور است شیخ محیی
الدین العربی قدس الله تعالی سره در بعضی از مصنفات خود میگوید که در سنه
اثنتین و ستمایه شیخ اوحد الدین حامد کرمانی در شهر قونیه در منزل
من بود گفت که در بلاد ملخواجه یوسف همدانی رحمه الله که زیادت از
شصت سال بر سجاده شیخی و ارشاد نشسته بود روزی در زاویه خود که
خاطر بیرون رفتن در دل وی خطور کرد و عادت وی آن نبود که در غیر
جمعه بیرون آید و آن بروی گران آمد و نمی دانست که کجا می باید رفت
و بر مرکب سوار شد و سر وی را بگذاشت تا هر کجا که خدای تعالی خواهد وی را
برد آن مرکب وی را از شهر بیرون برد و ببادیه در آمد تا وی را بمسجدی ویران
رسانید و بیستاد و شیخ فرود آمد و بمسجد در آمد دید که شخصی سر در کشیده
بعد از ساعتی سر بالا کرد جوانی بود با هیبت گفت یا یوسف مرا مسئله مشکل شده
است و ذکر کرد شیخ آن را بر او بیان فرمود بعد از آن گفت ای فرزند هر گاه که ترا
مشکلی شود بشهر در آی و از من بپرس و مرا در رنج مفکن شیخ گفت است
آن جوان بمن نظر کرد و گفت هر گاه که مرا مشکلی شود هر سنگی مرا یوسفیست مثل
تو شیخ ابن العربی میگوید من از ابدالان شنیدم که مرید صادق بصدق خود شیخ را
شیخ بجانب خود میتواند کرد شیخ نجیب برغش شیرازی قدس سره فرموده که

که وقتی جزوی چند از سخن مشایخ بدست من افتاد مطالعه کردم مرا بغایت
خوش آمد طالب آن می بودم تا بدانم که آن تصنیف کیست و از کلام وی چیزی دیگر
بدست آوردم شبی بخواب دیدم که پیری با شکوه و وقار محاسن سفید و بغایت
نورانی باندرون خانقاه در آمد و بمتوضا رفت تا وضو سازد جامه سفید نیکو
پوشیده بود و بر آن جامه بخطی درشت باب زر آیة الکرسی نوشته چنانکه سرها
پای جامه را گرفته بود و من در عقب وی رفتم جامه را بیرون کرد و بمن داد
در زیر آن جامه سبز پوشیده بود از آن نیکوتر و بهمان طریق آیة الکرسی بر آن
نوشته آنرا نیز بمن داد و گفت نگاه دار تا وضو سازم چون وضو ساخت گفت
از دو جامه یکی بتو میدهم کدام را می خواهی من اختیاری نکردم گفتم هر چه تو
خواهی گفت این جامه سبز را در من پوشانید و سفید را خود پوشید پس گفت
مرا می شناسی من مصنف آن جزوهایم که طالب وی بودی ابو یوسف همدانی
و از ارتبة الحیوة نام است و مرا دیگر مصنفات است از آن جمله منازل
السائرین و منازل السالکین خود از خواب در آمدم عظیم خرم شده چنین گویند
که وقتی در نظامیه بغداد وعظ میگفت فقیهی معروف با بن السقا در مجلس
برخاست و مسئله پرسید گفت که بنشین که در کلام تو رایحه کفر می یابم و شاید
که مرگ تو نه بر دین اسلام باشد بعد از آن بمدتی نصرانی با اسم رسالت از پادشاه
روم بجانب خلیفه آمد ابن سقا بجانب وی رفت و از وی التماس مصاحبت کرد
و گفت میخواهم که دین اسلام را بگذارم و در دین شما در آیم نصرانی آنرا قبول کرد
و با وی بقسطنطنیه رفت و بپادشاه روم پیوست و نصرانی شد و بر نصرانیت
مرد گویند ابن سقا قرآن حفظ داشت در مرض موت از وی پرسیدند که هیچ از قرآن
بر خاطر تو مانده است گفت هیچ باقی نمانده است الا این آیه که ربما یود الذین

كفروا الو كانوا مسلمين و بعضي اين سقا را بر غير اين وجه حكايه كرده اند چنانكه
در ذكر شيخ محيي الدين عبد القادر گيلاني قدس سره بيايد انشاء الله تعالى
خلفاء خواجه يوسف همداني قدس الله تعالى سره چهار اند خواجه عبد الله
برقي و خواجه حسن اندقي و خواجه احمد يسوي و خواجه عبد الخالق
غجدواني قدس الله تعالى اسرارهم و بعد از خواجه يوسف هر يك ازين چهار
در مقام دعوت بوده اند و خلفاء ديگر بطريق ادب در خدمت وي بوده
و چون خواجه احمد يسوي بطرف تركستان عزيمت كرد جميع ياران بمتابعت
خواجه عبد الخالق دلالة كرد و همچنين است در رساله بعضي از متأخران
مشايخ اين خاندان خواجه عبد الخالق غجدواني قدس الله تعالى روح ايشان
در طريقت نجت است و مقبول همه فرق اند على الدوام در راه صدق
و صفا و متابعت شرع و سنت مصطفى صلى الله عليه وسلم و مجانبت و
مخالفت بدعت و هوا كوشيده اند و روش پاك خود را از نظر اغيار پوشيده اند
ايشان را سبق ذكر دل در جواني از حضرت خواجه خضر بوده عليه السلام
و بران سبق مواظبت نموده اند و خواجه خضر ايشان را بفرزندي قبول كردند
و فرموده اند كه در حوض آب در آي و غوطه خور و بدل گوي لا اله الا
الله محمد رسول الله چنان كردند و اين سبق را گرفتند و بكار مشغول شدند
و كشادها يافتند و از اول حال تا آخر حال روزگار ايشان نيز در ميان همه خلق
مقبول و محمود بوده بعد از ان شيخ الشيوخ عالم عارف رباني خواجه امام
ابو يعقوب يوسف همداني قدس الله تعالى روحه ببخارا آمدند خواجه عبد
الخالق صحبت ايشان دريافتند و معلوم كردند كه ايشان اهل ذكر دل بوده
در صحبت ايشان ميبودند تا مدتي كه در بخارا بودند گفته اند كه خواجه خضر

پير سبق ايشان اند و خواجه يوسف همداني پير صحبت و خرقه و بعد از خواجه
يوسف خواجه عبد الخالق بر رياضت مشغول شدند و احوال خود را پوشيده
ميداشتند و ولايت ايشان چنان شد كه هر روز وقت نماز بكعبه مي رفتند
و مي آمدند و در شام ايشان را بسيار مريد پديد آمد و خانقاه و استانه پيدا شد
در ايام عاشوره جمعي انبوه در خدمت خواجه نشسته بودند و ايشان در معرفت
سخن ميگفتند ناگاه جواني در آمد بر صورت زاهدان خرقه در بر سجاده بر كتف
در گوشه بنشست حضرت خواجه بوي نظر كردند بعد از ساعتي ان جوان بر
خاست و گفت حضرت رسالت صلى الله عليه وسلم فرموده است اتقوا فراسة
المؤمن فانه ينظر بنور الله عز وجل سر اين حديث چيست خواجه رحمه الله تعالى
فرمودند سر اين حديث است كه زنار ببري و ايمان آوري ان جوان گفت نعوذ بالله
كه مرا زنار باشد خواجه بخادم اشارت فرمودند خادم برخاست و خرقه از سر
جوان كشيد در زير خرقه وي زناري پيدا شد ان جوان في الحال زنار ببريد
و ايمان آورد حضرت خواجه فرمودند اي ياران بياييد تا ما نيز بر موافقت
اين نو عهد زنارها قطع و ايمان آريم چنانكه وي زنار ظاهر را ببريد ما نيز زنار
باطن را كه عبارت از عجب است ببريم تا چنانكه وي آمرزيده شد ما نيز آمرزيده
شويم حالتي عجيب بر ياران ظاهر شد در قدمهاي خواجه مي افتادند و تجديد
توبه ميكردند روزي درويشي پيش خواجه ميگفت اگر خداي مرا مخير كرد اند
ميان بهشت و دوزخ را اختيار كنم چه من در همه عمر بمراد نفس رفته ام
و دران حال بهشت مراد نفس من بود و دوزخ مراد حق تعالى خواجه اين
سخن را رد كردند و فرمودند كه بنده را با اختيار چه كار هر كجا گويد رويم
و هر كجا گويد باشيم بندگي اينست نه انكه تو ميگويي ان درويش گفت شيطان را

بر روندگان راه هیچ دست باشد خواجه فرمودند که هر رونده که بسبب حدّ فناء
نفس نرسیده باشد چون در خشم شود شیطان بر وی دست یابد اما آن رونده
که بفناء نفس رسیده باشد و بر اخشم شود غیرت بود و هیچ جا که غیرت بود
شیطان بگریزد و این چنین صفت آنکس را مسلم شود که روی براه حق دارد
و کتاب خدای را عزّ و جلّ بدست راست گیرد و سنّت رسول را بدست چپ گیرد
و در میان این دو روشنائی راه را سلوک کند روزی مسافری از راه دور
بحضرت خواجه آمده بود ناگاه جوانی خوب صورت بحضرت خواجه آمد
و طلب دعائی میکرد خواجه دعائی فرمودند آن جوان بازگشت آن مسافر پرسید
که این جوان چه کس بود خواجه فرمودند که فرشته بود که مقام وی در آسمان
چهارم است بسبب تقصیری از مقام خود دور افتاده بود و بآسمان دنیا آمده
با فرشتگان دیگر گفت چه کار کنم که حق تعالی مرا باز بهمان مقام رساند فرشتگان
وی را بما نشان دادند آمد و دعا درخواست دعا کردیم و اجابت شد و بمقام
باز رسید آن مسافر گفت خواجه ما را بدعای ایمان مدد کنند باشد که ازین
دامگاه شیطان جان بسلامت بریم خواجه فرمودند وعده است که بعد از اداء
فرایض هر کس دعا کند مستجاب شود تو بر کار باش و ما بدعاء خیر مدد کنیم بعد از
فرایض و ما را نیز یاد کنید باشد که درین میان اثر اجابت ظاهر شود هم در
حق تو و هم در حق ما **خواجه عارف ریوکروی رحمه الله تعالی** خواجه عبد
الخالق را سه خلیفه بوده است خواجه احمد صدیق و خواجه عارف ریو
کروی و خواجه اولیاء کلان و سلسله نسبت ارادت حضرت خواجه بهاء الدین
نقشبند رحمه الله تعالی ازین جماعه بخواجه عارف میرسد **خواجه محمود**
انجیر فغنوی رحمه الله تعالی وی از خلفاء خواجه عارف است **خواجه علی رامیتنی رحمه الله تعالی**

وی از خلفاء خواجه محمود است و لقب ایشان درین سلسله حضرت عزیزان است
و ایشان را مقامات عالیه و کرامات ظاهره بسیار بوده و بصنعت بافندگی مشغول
می بوده اند و این فقیر از بعضی اکابر چنین استماع دارد که اشارت بایشان است آنچه
مولانا جلال الدین رومی قدس سره در غزلیات خود فرموده است **بیت**
گر نه علم حال فوق قال بودی کی شدی ✿ بنده اعیان بخارا خواجه نساج را
و قبر ایشان در خوارزم مشهور است یزار و یتبرّک به از ایشان پرسیدند که ایمان
چیست فرمودند که کندن و پیوستن و نیز از ایشان پرسیدند که مسبوق بقضا
مسبوقانه کی برخیزد فرموده اند که پیش از صبح و از ایشان منقولست که میفرموده
اند اگر در روی زمین یکی از فرزندان خواجه عبد الخالق غجدوانی قدس
سره بودی منصور حلاج بردار نرفتی **خواجه محمد بابا سماسی رحمه الله تعالی**
وی خلیفه حضرت عزیزان است و خواجه بهاء الدین را نظر قبول بفرزندی
از ایشان بوده است و ایشان که بارها که بر قصر هندوان میگذشته اند میفرموده
اند که ازین خاک بوی مردی می آید و زود باشد که قصر هندوان قصر
عارفان شود تا روزی از منزل سید امیر کلال که از خلفاء ایشانند بطرف
قصر عارفان متوجه شدند و فرمودند که ازین بوی زیاده شده است همانا که
آن مرد متولد شده است چون نزول فرمودند از ولادت حضرت خواجه
سه روز گذشته بود جد ایشان معامله بر سینه ایشان گذاشت و نیاز
تمام بخدمت خواجه محمد بابا بردند فرمودند که وی فرزند ماست و ما
او را قبول کردیم و توجه باصحاب کردند و گفتند این آن مرد است که ما بوی
وی شنیده بودیم مقتدای روزگار شود و امیر سید کلال را فرمودند که در
حق فرزندم بهاء الدین تربیت و شفقت دریغ نداری و ترا بحل نکنم اگر

تقصیر کنی امیر فرمودند من دنباشم اگر در وصیت خواجه تقصیر کنم حضرت
خواجه بهاء الدین میفرموده اند که چون خواستم که متاهل شوم حق من
مرا بحضرت خواجه محمد بابا فرستاد بسماس که برکت قدم ایشان باین منازل
برسد چون بملتقای ایشان مشرف شدم اول کرامتی که مشاهده کردم آن بود
که دران شب در من نیازی و تضرعی پیدا شده بود برخاستم و در مسجد ایشان
درآمدم و دو رکعت نماز گزاردم و سر بسجده نهادم و تضرع و نیاز تمام نمودم
دران میان بر زبان من گذشت که الهی قوت کشیدن بار بلای خود و تحمل
محنت محبت خود مرا کرامت فرمای چون بامداد بحضرت خواجه رسیدم
فرمودند ای فرزند در دعا چنین میگفت که الهی آنچه رضاء حضرت تو در
است این بنده ضعیف را بران دار بفضل و کرم خود اگر خداوند تعالی بحکمت
خود بر دوستی بلا فرستد بعنایت خود آن دوست را قوت آن بار بدهد و حکمت
آنرا بروی ظاهر گرداند باختیار طلب بلا دشوارست گستاخی نباید کرد بعد
ازان طعام حاضر شد چون بخوردیم قرصی بمن دادند در خاطر من گذشت
که اینجا سیر خوردیم و همین ساعت بمنزل خواهیم رسیدن این نان بکار نیاید
کار ابد چون روان شدند من در رکاب ایشان بنیاز تمام میرفتم و اگر تفرقه در
باطن من پیدا شدی میفرمودند خاطر را نگاه می باید داشت در راه بمنزل
یکی از محبان رسیدند بیشانشست و نیاز تمام پیش آمد چون نزول فرمودند
دران فقیر اثر اضطرابی مشاهده نمودند گفتند حقیقت حال چیست
براستی بازنمای گفت شیر حاضر هست ولیکن نان نیست خواجه توجه بمن کردند
و فرمودند که آن قرص را بیار که عاقبت بکار آمد و مرا از مشاهده آن احوال
یقین بحضرت ایشان زیادة شد امیر سید کلال رحمه الله تعالی وی خلیفه

خواج

خواجه محمد بابا مذکورست و خدمت خواجه بهاء الدین را نسبت صحبت و تعلیم
آداب سلوک طریقت و تلقین ذکر از ایشانست روزی مجمعی عظیم بود خدمت
امیر خواجه را طلبیدند و روی بایشان کردند و گفتند فرزند بهاء الدین نفس
حضرت خواجه محمد بابا سماسی را قدس سره در حق شما بتمامی بجای آوردم
گفته بودند که آنچه از تربیت در حق تو بجا آوردم در حق فرزند بهاء الدین
بجای آری و دریغ نداری چنان کردم و اشارت بسینه خود کردند و گفتند
پستانها برای شما خشک کرده ام و مرغ روحانیت شما از بیضه بشریت بیرون
آمد لیکن مرغ همت شما بلند پرواز افتاده است اکنون اجازتست هر جا که بوی
بمشام شما می رسد از ترک و تاجیک طلبید و در طلب کاری بموجب همت
تقصیر مکنید چنین آرند از حضرت خواجه که فرمودند چون این نفس از
خدمت امیر رحمه الله ظاهر شد آن واسطه ابتلا شد که اگر بر همان صورت
متابعت امیر میبودیم از ابتلا دورتر و بسلامت نزدیکتر می بود روزی
خدمت امیر حضرت خواجه را گفتند چون استاد شاگرد را تربیت کند هر آینه
خواهد که اثر تربیت خود را در شاگرد مطالعه کند تا وی را اعتماد شود بران
که تربیت وی جای گیر افتاده است و اگر خللی در کار شاگرد ببیند آن خلل را
اصلاح نماید آنگاه فرمودند فرزند من امیر برهان حاضر هست و هیچکس دست
تصرف بروی ننهاده است و تربیت معنوی نکرده است در نظر من بتربیت
وی مشغول شوید تا اثر آن را مطالعه نمایم و مرا بر صفت شما اعتماد شود حضرت
خواجه مراقب نشسته بودند و سرِ جهه خدمت امیر ستیز شده و از غایت
رعایت ادب در امتثال آن امر متوقف گشته خدمت امیر فرمودند توقف
نمی باید کرد حضرت خواجه امتثال امر ایشان کردند و متوجه باطن وی مشغول شدند

امیر برهان شدند و متصرف در باطن وی مشغول شدند در حال آثار آن تصرف
در باطن وی ظاهر امیر برهان پیدا گشت و حالتی بزرگ در روی آمد و آثار سکر
حقیقتی ظاهر شد قثم شیخ رحمة الله تعالی وی از مشایخ ترکستان از خاندان
خواجه احمد یسوی خدمت خواجه بهاء الدین بموجب آن نفس که حضرت امیر
کلال با ایشان گفته بودند که اکنون اجازتست هر جا که بوی بمشام شما رسد از ترک
و تازیک طلبید و در طلب کاری تقصیر مکنید بنزدیک قثم شیخ رفتند در اول
ملاقات خربزه میخوردند پوست خربزه را بسوی ایشان می انداختند ایشان از غایت
حرارت طلب پوست را همچنان بر سبیل تبرک بتمامی خوردند سه بار در آن
مجلس همچنین واقع شد در همان مجلس خادم شیخ در آمد و گفت سه شتر
و چهار اسب غایب کرده ام شیخ اشارت بحضرت خواجه کردند و بترکی گفتند
اني یخشی توتونکیز چهار کس از مریدان خاص بهیبت در ایشان در افتادند
که گوبی خوبی در میانست حضرت خواجه قدس سره فرمودند که ما را شناخت
صفت مشایخ ترک بنا شده است اینه از آن طریقهای ایشان بکلی از ایشان نومید
شود و معترض شود خواجه در مراقبه بدو زانو در آمدند و متوجه گشتند
بعد از اداء نماز شام خادم در آمد و گفت شتران و اسبان خود آمدند حضرت
خواجه دو سه ماه کما بیش در متابعت و ملازمت قثم شیخ رحمه الله تعالی بودند
آخر الامر ایشان را تشریف داد و گفت مرا اندیشه اند دهم بو بیه و بو بر همه متقدم
و سالها چون از نواحی نخشب بخارا آمدی خواجه رعایت او کردندی و گفتندی
این صفت طلبکاری که در تو می بینم در هیچکس از طالبان و صادقان مطالعه
نکرده ام و این قثم شیخ از غایت انقطاع و کمال بی تعلقی که داشت در آخر حیات
یکی از تیمهای بخارا در آمد و انواع سوداها کرد و بیرون آمد و آثار صحت بروی

ظاهر

ظاهر بود بر دکانچه بنشست و آنانکه با وی بودند از فرزندان و متابعان همه را
بخواند و گفت زمان نقل ما رسیده است کلمه توحید را بر موافقت بگوییم یکبار و دیگران
بگفتند و در حال جان تسلیم کردند خلیل آتا رحمة الله تعالی خدمت خواجه
بهاء الدین فرموده اند که شبی در اوایل این کار در خواب دیدم که حکیم آتا
رحمه الله تعالی که از کبار مشایخ ترک اند مرا بدرویشی سپارش مینمایند چون
بیدار شدم صورت آن درویش در خاطر من بود و مرا جده صالحه بود الحق
بلندی من آن خواب را با ایشان گفتم فرمودند که فرزند ترا از مشایخ ترک
نصیبی خواهد بود و من دایم طالب آن درویش می بودم تا روزی در بازار
بخارا با او ملاقات واقع شد او را شناختم پرسیدم نام او خلیل بود و در آن
وقت با او مجالسه و مکالمه میسر نشد چون بمنزل رفتم مساء رسید قاصدی
بیامد که آن درویش ترا می طلبد و ایام تیرماه بود پاره میوه برگرفتم و نزدیک
او رفتم چون او را دیدم خواستم که آن خواب را با او گویم بزبان ترکی گفت آنچه
در خاطر تست پیش ما عیانست حاجت بیان نیست حالت من دیگر شد و میل
خاطر بصحبت او بسیار شد و در صحبت او احوال شگرف و چیزهای غریب
عجیب مشاهده می شد از وی بعد از مدتی او را پادشاهی مملکت ما وراء النهر مسلم
شد و مرا ملازمت و خدمت وی می بایست نمودن و در اوقات ملازمت
نیز چیزهای بزرگ از وی مشاهده می افتاد و با من شفقت بسیار میکرد گاهی
بلطف و گاهی بعنف مرا آداب خدمت در می آموخت و از آن جهت فواید بسیار
بمن رسید و در عالم سیر و سلوک درین راه قوی بکار آمد و مدت
شش سال درین طریق در خدمت او بودم که در ملا رعایت آداب سلطنت
او می نمودم و در خلا بحرم صحبت خاص او بودم و پیش از ملک شش سال دیگر

با او مصاحبت می‌افتاد و بسیار وقت در حضور خواص بارگاه خود می‌گفت
هر که از جهت رضای حق تعالی مرا خدمت کند در میان خلق بزرگ شود و مرا
معلوم می‌شد که مقصود او کیست بعد از این مدت چون به مملکت مجازی
او را زوال شد و در لحظه آن ملک و خدم و حشم هباء منثورا شد و بتمامی کار
دنیا بر دامن سر دست بخارا آمد و در ریوتون که از دیههای بخارا است
ساکن شد خواجه بهاء الدین نقشبند رحمه الله تعالی نام ایشان محمد البخاری است
ایشان از نظر قبول بفرزندی از خدمت خواجه محمد بابای سماسی است و تعلم
آداب طریقت بحسب صورت از سید امیر کلال چنانکه گذشت اما بحسب حقیقت
ایشان اویسی بوده‌اند و تربیت از روحانیت خواجه عبد الخالق غجدوانی
یافته‌اند چنانچه تقریر نموده‌اند که شبی در مبادی احوال و غلبات جذبات سه مزار متبرک
از مزارات بخارا رسیدم بهر مزار چراغی دیدم افروخته و در چراغدان روغن
تمام و فتیله اما فتیله را اندک حرکت می‌بایست داد تا از روغن بیرون آید و
بتارکی برافروزد در مزار آخرین متوجه قبله نشستم و در آن توجه غیبتی
افتاد مشاهده کردم که دیوار قبله شق شد و تختی بزرگ پیدا شد و پرده
سبز در پیش وی کشیده و گرداگرد آن تخت جماعتی خواجه محمد بابا را در میان
ایشان شناختم دانستم که ایشان از گذشتگانند از آن جماعت یکی مرا گفت
بر تخت خواجه عبد الخالق اند و آن جماعت خلفاء ایشان و بهر یک اشارت
کرد خواجه احمد صدیق و خواجه اولیاء کلان و خواجه عارف ریوگری
و خواجه محمود انجیر فغنوی و خواجه علی رامیتنی قدس الله تعالی ارواحهم
و چون بخواجه محمد بابا رسید گفت ایشان را خود در حال حیوة خود دریافته
شیخ تواند و ترا آن کرامت کرده‌اند که بلایی نازل شده از برکت تو دفع شود

انکاه

۲

انکاه آن جماعت گفتند گوش دار و نیک شنو که حضرت خواجه بزرگ سخنان
خواهند فرمود که در سلوک راه حق سبحانه ترا از آن چاره نباشد از آن جماعت
در خواستم که بر حضرت خواجه سلام کنم و بجمال مبارک ایشان مشرف
شوم پرده از پیش برگرفتند پیری دیدم نورانی سلام کردم جواب دادند انکاه
سخنانی که بمبداء سلوک و وسط و نهایت تعلق دارد با من در میان آوردند
و گفتند آن چراغها که بآن کیفیت بتو نمودند اشارت و بشارت تراست باستعداد
و قابلیت این راه اما فتیله استعداد را در حرکت می‌باید آورد تا روشن شود
و اسرار ظهور کند و دیگر فرمودند و مبالغه نمودند که در همه احوال قدم
بر جاده امر و نهی نهی و عمل بعزیمت و سنت بجای آری و از رخصتها و بدعتها
دور باشی و دائما احادیث مصطفی را صلی الله علیه و سلم پیشوای خود سازی
و متفحص و متجسس اخبار و آثار رسول صلی الله علیه و سلم و صحابه کرام
او رضی الله عنهم باشی بعد از این سخنان آن جماعت مرا گفتند شاهد صدق
حال تو آنست که فردا علی الصباح فلان جای بروی و فلان کار بکنی و تفصیل
آن در مقامات ایشان مذکور است و گفتند بعد از آن متوجه نسف شو بخدمت
سید امیر کلال چون بموجب فرموده ایشان بنسف رفتم و بخدمت امیر قدس
سره رسیدم خدمت امیر الطاف نمودند و التفاتها فرمودند و مرا تلقین
ذکر کردند و بطریق نفی و اثبات بطریق خفیه مشغول ساختند و چون در
واقعه مامور بودم بعزیمت بذکر علانیه عمل نکردم کسی از ایشان سوال کرد
که درویشی شما را موروث است یا مکتسب ایشان فرمودند بحکم جذبة من جذبات
الحق توازی عمل الثقلین باین سعادت مشرف گشتیم باز از ایشان پرسید که
که در طریقه شما ذکر جهر و خلوت و سماع می‌باشد فرمودند که نمی‌باشد

پس گفت بناء طریقهٔ شما بر چیست فرمودند خلوت در انجمن بظاهر با خلق و بباطن
با حق سبحانه و تعالی **شعر** از درون شو آشنا و از برون بیگانه وش این چنین
زیبا روش کم میبود اندر جهان ابجه حق سبحانه و تعالی میفرماید رجال
لا تلهیهم تجارة و لا بیع عن ذکر الله اشارت باین مقام است گویند که حضرت
خواجه هرگز غلام و کنیزک نمی بوده است ایشان را ازین معنی سوال کردند
فرمودند بندگی با خواجگی راست نمی آید کسی از ایشان پرسید که سلسلهٔ حضرت
شما بکجا میرسد فرمودند که از سلسله کسی بجائی نمیرسد و میفرموده اند
نفسهای خود را بهمت نهید که هر که بعنایت حق سبحانه نفس خود را بیدی
شناخته باشد و مکر و کید او را دانسته باشد برد او این عمل سهل است
از روندگان این بسیار بوده اند که گناه دیگری را بر خود نهاده اند و بار آن کشیده
و میفرموده اند قوله تعالی یا ایها الذین آمنوا آمنوا بالله اشارت بانست
که در هر طرفة العین نفی این وجود طبیعی می باید کرد و اثبات معبود حقیقی
می باید نمود شیخ جنید قدس سره میفرموده اند سی سالست که ایمان
آورده ام و میفرموده اند نفی وجود تردید عما اقرب طرق است و لیکن جز
بترک اختیار و دید قصور اعمال حاصل نمیشود و میفرموده تعلق بما سوی
رونده این راه را حجابی بزرگست **بیت** تعلق حجابست و بیحاصلی چو
پیوندها بگسلی واصلی ٭ اهل حقیقت ایمان را چنین تعریف کرده اند که ایمان
عقد القلب بنفی جمیع ما تولهت القلوب الیه من المنافع و المضار سوی الله
تعالی و میفرموده اند طریقهٔ ما صحبت است و در خلوت شهرت است و در شهرت
آفت خیریت در جمعیت است و جمعیت در صحبت بشرط نفی بودن در یکدیگر و لیکن
این بندگی فرموده است که تعالی المؤمن مرآة المؤمن اشارت بانست که اگر جمعی از طالبان این راه

بایکدیگر

بایکدیگر صحبت دارند در آن خیر و برکت بسیارست امید هست که ملازمت و مداومت
بر آن منتهی بایمان حقیقی شود و میفرموده اند که طریقهٔ ما عروة الوثقی است
چنانکه در ذیل متابعت حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم زدن است و
اقتدا باثار صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم کردن است و درین طریقه باندک
عمل فتوح بسیارست اما رعایت متابعت سنت کاری بزرگست هر که از طریقهٔ ما
روی گردانید خطر دین دارد و میفرموده اند طالب می باید که در زمانی که با دوستی
از دوستان حق تعالی صحبت میدارد واقف حال خود باشد و زمان صحبت را با زمان
گذاشته موازنه کند اگر تفاوت یابد بحکم اصبت فالزم صحبت آن عزیز را غنیمت
داند و میفرموده اند لا اله نفی الههٔ طبیعت است الا الله اثبات معبود بحق
جل جلاله محمد رسول الله خود را در مقام فاتبعونی در آوردنست مقصود از
ذکر آنست که بحقیقت کلمهٔ توحید برسد و حقیقت کلمه آنست که از گفتن کلمه
ما سوی بکلی نفی شود بسیار گفتن شرط نیست و میفرموده اند که حضرت عزیزان
علیه الرحمه و الرضوان میگفته اند که زمین در نظر این طایفه چون سفرهٔ است
و ما میگوییم چون روی ناخنیست هیچ چیز از نظر ایشان غایب نیست و میفرموده
اند بسر توحید میتوان رسیدن اما بسر معرفت رسیدن دشوارست وقتی که
حضرت خواجه قدس سره مبارک امیر قوته اند یکی از بزرگزادگان خراسان را تعلیم
ذکر کرده بوده اند در وقت مراجعت با ایشان گفتند که فلان کس بتکرار سبق ذکر که
تعلیم گرفته بود کم مشغولی کرد فرمودند که باکی نیست پس از وی پرسیدند که
مارا هیچ خواب دیدی گفت آری فرمودند که همین است ازین سخن معلوم میشود
که هر که را اندک رابطه باین عزیزان می باشد امید است که آخر الامر ملحق با ایشان
گردد و آن سبب نجات و رفع درجات وی شود شخصی در حضرت ایشان گفت

وخود را بنفس زدن نفی کردن ظاهرا بامر مرشد در حضور یا غیبت برای
نفی خطر است که تمکن یافته است در باطن و سبب آن که هر معنی در لباس
صورتی بود بهر وقت خود را بنفس زدن از خطرات موانعی که تمکن یافته است
نفی می باید کردن در خود رفتن است و از خود رفتن و اصل معتبر در راه
انیست و علامت در خود رفتن است غیبت الخود و حضور با حق سبحانه بعد
عشق است و نتیجه محبت مفرط است عشق هر که بیشتر غیبت او از خود و
حضور با شعور معشوق بیشتر چون ملک و ملکوت بر طالب پوشیده شود
و فراموش کرده فنا بود بعد از هر نمازی از پنج نماز و بعد از مذاکره علم سه بار
کلمه استغفار را گفتن مدد است در سعی و توجه که ذکر کرده شد صیقل بر روی
اینه باید بر دسته امید یا بر پهلو یا بر پشت فایده ندهد در بن زمان بذکر
خفیه که مشغول اند بعد از میگویند بدان مقصود بسیار گفتن نیست در یک
نفس سه کرت گوید لا اله الا الله از طرف راست آغاز کند و بدل فرود آرد
و محمد رسول الله از جانب چپ بیرون آرد بی مجاهده نمیشود بیش از صبح و
بعد از شام در خلوت و فراغت از خلق شیخ عطار رحمه الله میگوید بیت
صد هزاران قطره خون از دل چکید ۰ تا نشان قطره زان یافتم یا ده یک نفس
نه کرت گوید یا هژده کرت اگر نتیجه ندهد از سر گیرد از مزارات مشایخ کبار
روح الله تعالی ارواحهم زیارت کنند بهمان مقدار فیض میتوانند گرفتن
که صفت آن بزرگ را شناخته است و بهمان صفت توجه نموده و در آن صفت
در آمده اگرچه قرب صوری را در زیارت مشاهد مقدسه آثار بسیار است
اما در حقیقت توجه با روح مقدسه را بعد صوری مانع نیست در حدیث
نبوی که صلوا علی حیثما کنتم بیان و برهان این سخن است و مشاهده صور مثالیه

اهل قبور کم اعتبار دارد در جنب شناختن صفت ایشان و در آن توجه بود در آن
زیارت و با این همه خواجه بزرگ قدس الله تعالی روحه میفرمودند مجاور حق
سبحانه بودن احق و اولی است از مجاورت خلق و این بیت بر زبان مبارک
ایشان بسیار گذشتی که بیت تو تا کی گور مردان را پرستی ۰ بگرد کار مردان
گرد و رستی ۰ مقصود از زیارت مشاهد اکابر دین رضی الله تعالی عنهم اجمعین
می باید که متوجه بحق بود سبحانه و روحانی برگزیده حق را وسیله کمال توجه
بحق گردانیدن چنانکه در حال تواضع با خلق باید که هر چند تواضع ظاهرا
با خلق بود بحقیقت با حق سبحانه و تعالی باشد زیرا که تواضع با خلق انگاه پسندیده
افتد که خاص مر خدای را باشد عز و جل یا بمعنی انکه ایشان مظاهر آثار قدرت
و حکمت شیدند و الا آن صنعت بودنه تواضع طریقه مراقبه از طریق نفی و اثبات
اعلی است و اقرب است بجذبه از طریق مراقبه بمرتبه و زارت و تصرف در ملک
و ملکوت میتوان رسید و اشراف بر خواطر و بنظر موهبت نظر کردن و باطنها را
منور گردانیدن از دوام مراقبه است از ملکه مراقبه دوام جمعیت خاطر
و دوام قبول دلها حاصل است و این معنی دل جمع و قبولی می نامند عزیزان را
رحمة الله سوال کرده اند از ذکر علانیه فرموده اند باجماع علما در نفس اخیر
بلند گفتن و تلقین کردن جایز است و درویش را هر نفسی نفس اخیر است
وفات حضرت خواجه علاء الدین قدس سره بعد از نماز خفتن شب چهارشنبه
بیستم رجب سنه اثنین و ثمانمایه بوده است و روضه مطهر ایشان در ده نو
چغانیان است خواجه محمد پارسا قدس الله تعالی سره نام ایشان محمد بن محمد بن
محمود الحافظی البخاری قدس الله تعالی روحه و حضرت خواجه بزرگ قدس
سره در حق ایشان فرموده اند و بحضور اصحاب خود با ایشان خطاب کرده

که حی و ساعی بوده از خلفاء خاندان خواجگان قدس الله اسرارهم باین ضعیف
رسیده و آنچه درین راه کسب کرده است آن امانت را بشما سپردیم چنانکه
برادر دینی مولانا عارف سپرده بود قبول می باید کرد و آن امانت را بخلق سبحانه
می باید رسانید ایشان تواضع نمودند و قبول کردند و مرض اخیر غیبت ایشان
در حضور اصحاب و احباب در حق ایشان فرموده اند مقصود از ظهور ما وجود
اوست او را بطریق جذبه و سلوک تربیت کرده ام اگر مشغول میشود
جهانی از و منور میگردد و در مجلسی دیگر صفت برخ بنظر هیبت او را کرامت
کردند و قصه برخ رضی الله عنه در کتاب قوت القلوب مذکور است و در مجلسی
دیگر بنظر هیبت و بر النفس بخشیدند تا هر چه گوید آن شود و در مجلسی دیگر
فرمودند هر چه او میگوید حق تعالی آن میکند بحکم حدیث صحیح ان من عباد
الله من لو اقسم علی الله سبحانه لابره میگویم مگوی او نمی گوید و در مجلسی دیگر او را
تلقین ذکر خفیه فرمودند و او را اجازت دادند بعمل بر موجب آنچه دانند
از دقایق و حقایق آداب طریقت و تعلیم آن لمستعد له و من التفریقات التی لا
تعد و لا تحصی و چون در محرم سنه اثنتین و عشرین و ثمانمایه بنیت طواف بیت
الله الحرام و زیارت نبیه علیه الصلوة و السلام از بخارا بیرون آمدند و از راه
نسف بصغانیان و ترمد و بلخ و هراة بقصد دریافتن مزارات متبرکه روان
شدند همه جا سادات و مشایخ و علما مقدم شریف ایشانرا مغتنم شمردند و
کرام و اعزاز تمام تلقی نمودند بخاطر می آید که چون از ولایت جام میگذشتند
و بتیلدرخان می نماید که در اواخر جمادی الاولی یا اوایل جمادی الاخری بوده
باشد از سال مذکور بهمراه این فقیر با جمعی کثیر از نیازمندان و مخلصان بقصد
زیارت ایشان بیرون آمده بودند و هنوز عمر من پنج سال تمام نشده بود یکی

یکی از متعلقان را گفت که مرا بر دوش گرفته پیش محفه محفوف بانوار ایشان داشت ایشان
التفات نمودند و یک مسر نبات کومانی عنایت فرمودند و امروز از آن شصت سال است
هنوز صفای طلعت منور ایشان در چشم من است و لذت دیدار مبارک ایشان
در دل من و همانا که رابطه اخلاص و اعتقاد و ارادت و محبتی که این فقیر را
نسبت بخاندان خواجگان قدس الله تعالی ارواحهم واقع است ببرکت نظر
ایشان بوده باشد و امید میدارم که بیمن همین رابطه در زمره محبان و مخلصان
ایشان محشور گردم عنه و جوده و چون به نیشابور رسیده اند بواسطه حرارت
هوا و خوف راه میان اصحاب سخنی میگذشته است و فی الجمله فتوری بعزیمت
راه یافته بوده است دیوان مولانا جلال الدین رومی را قدس سره بتفال گشاده
اند این ابیات بر آمده روید ای عاشقان حق باقبال الله ملحق روان باشید
همچون مه بسوی برج مسعودی مبارک بادتان این ره بتوفیق و امان الله
بهر شهری و هر جایی بهر دشتی که باشد زی از آنجا این مکتوب را بتعجیل فرستاده
اند بالیه سبحانه نوشته شد این مکتوب در روزی که بیرون آمده شده بود
از نیشابور حمیت و سایر بلاد المسلمین عن الآفات و المخافات و آن روز دهم
بود از جمادی الاخری سنه اثنتین و عشرین و ثمانمایه در حال صحت و سلامت
و رفاهیت و وثوق تمام بفضل و اکرام الهی جل ذکره و قوت قلب و قوت
یقین بفیض فضل نامتناهی بحکم اشارات و بشارات کان رسول الله صلی الله
علیه و سلم یتفاءل و لا یتطیر و قال رسول الله صلی الله علیه و سلم لم یبق بعدی
من النبوة الا المبشرات یراها المؤمن او یری له و هذا الحدیث متفق علی صحته
شعر یا نبی الهدی حبیبک غرقی واعتصامی ببابکم والتجایی و جولی
در کنف صحت و عافیت و سلامت بمکه محترمه رسیده اند و ارکان حج تمام گزارده اند

ایشانرا مرضی عارض شده است چنانکه طواف وداع در عماری کرده اند واز انجا
متوجه مدینه شده اند در راه اصحاب را طلبیده اند واملا فرموده که بسم
الله الرحمن الرحیم جائنی سید الطایفه الجنید قدس الله تعالی سره فی ضحوه یوم
السبت التاسع عشر من ذی الحجه سنه اثنتین وعشرین وثمانمایه عند
انصرافنا من مکه المبارکه زادها الله تعالی تکریما وبرکات ونحن نسیر مع الرکب
وانا بین النوم والیقظه فقال رضی الله عنه فی زیارته وبشارته القصد مقبول
فحفظت هذه الکلمة وسررت بها ثم استیقظت من الحالة الواقعة بین النوم
والیقظة الحمد لله علی ذلک وبعد ازان کلمات دیگر هم بعبارت عربی املا
فرموده اند که ترجمه ان این میشود که این کلمه واحده که از سید الطایفه
قدس سره واقع شد کلمه ایست جامعه تامه وبشارتی است شامله عامه
مارا واولاد مارا واصحاب واحباب حاضر وغایب مارا زیرا که قصد ما درین
مشاعر عظام وادعیه که کرده شد بهم موقف ومقام مصالح دینی ودنیاوی
همه بود وان قصد بمقتضای این بشارت مقرون بقبول والحمد لله سبحانه
حمدا طیبا مبارکا یوافی نعمه ویکافی مزیده روز چهارشنبه بیست وسیم
بمدینه رسیده اند واز حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم بشارتها یافته
وان مسوده املا را طلبیده اند تا بران زیادت کنند چون مطالعه کرده اند
فرموده اند که همین اینجاست وزیادت ننوشته اند وروز پنجشنبه بجوار
رحمت حق پیوسته اند مولانا شمس الدین فناری رومی واهل مدینه موافقه
برایشان نماز کرده اند وشب جمعه دران منزل مبارک نزول فرموده اند
در جوار قبه شریفه امیر المؤمنین عباس رضی الله تعالی عنه وحضرت شیخ
زین الدین الخوافی رحمه الله تعالی از مصر سنگی سفید بر ایشان اورده است

ولوح قبر ایشان ساخته وبان از سایر قبور ممتاز است وچون خبر ایشان که در مدینه
رسول صلی الله علیه وسلم نقل کرده اند ببعضی از اکابر عجم رسید این عبارت
فرموده که هم انجا بایستی که از انجا نه ازید یکی از مریدان ومعتقدان خواجه گوید
که چون حضرت خواجه عزیمت حجاز میکردند در وقت وداع گفتم خواجه شما
رفتید فرمودند که رفتیم ورفتیم واز انفاس متبرکه ایشانست که یکی از اصحاب
نوشته بوده اند خاطر این فقیر دایما نگران احوال ظاهری وباطنی شما میباشد
وعلی الدوام بنسبت ان برادر منتظر نظرات بی علت الهی میبود سید الطایفه
جنید قدس الله تعالی روحه فرموده است ان بدت عین من الکرم الحقت اللاحقین
بالسابقین وبا این همه اصل معتبر هست نزد کبرای دین قدس الله تعالی ارواحهم
اجمعین انکه کوشش را مکدار وبخشش چشم میدار وحضرت خواجه ما را قدس الله
تعالی روحه سوال کردند که طریقه بچه توان یافت فرمودند تبشرع ودیگر
بعد المحافظة علی الامر لحمام بین العشائین وقبل الصبح بحیث لا یطلع علیه احد
بنجه درخود رفتن ونفی خواطر علی الخصوص خاطری که متبنی بنسبت حال وماضی
واستقبال است که منزل است فی رفع الحجب علی القلب ودیگر اذا سکت اللسان عن فضول
الکلام نطق القلب مع الله سبحانه واذا نطق اللسان سکت القلب والصمت علی
قسمین صمت باللسان وصمت بالقلب عن خواطر الاکوان فمن صمت لسانه ولم
یصمت قلبه خف وزره ومن صمت لسانه وقلبه ظهر له سره وتجلی له ربه عز وجل
ومن لم یصمت بلسانه ولا بقلبه کان مملکة للشیطان ومسخرة له اعاذنا الله من
ذلک ومن صمت قلبه ولم یصمت بلسانه فهو ناطق بلسان الحکمة ساکت عن فضول
الکلام رزقنا الله تعالی ذلک بفضله وکرمه خواجه ابو نصر پارسا رحمه الله تعالی
وبعد از وی بجای وی ثمره شجره طیبه وی بود خواجه حافظ الدین ابو نصر محمد

بن محمد الحافظی البخاری رحمه الله تعالی که پایه علوم شریعت و رسوم طریقت
بوالد خود بزرگوار رسانیده بودند و در نفی وجود و بذل مجهود کار را از وی
گذرانیده و در ستر حال و تلبیس بمثابه بودند که هرگز از ایشان ظاهر نشدی
که درین راه قدمی نهاده اند و از علوم این طایفه بلکه از سایر علوم خبری
داشته اگر از ایشان سوال کردندی فرمودی که بکتاب رجوع کنیم چون کتاب
بگشادی یا همان محل بر آمدی که آن مسئله بودی یا یکدو ورق بس یا پیش
کم ازین تخلف کردی روزی در مجلس شریف ایشان ذکر شیخ محیی الدین ابن
العربی قدس الله تعالی سره و مصنفات وی میرفت از والد خود نقل کردند
که ایشان میفرموده اند که فصوص جانست و فتوحات دل توفی رحمه الله
فی شهور سنه خمس و ستین وثمانمایه و قبر ایشان در بلخ است خواجه حسن
عطار رحمه الله تعالی ایشان فرزند حضرت خواجه علاء الدین عطار اند
و ثمره و نتیجه ولایت ایشان جذبه قوی داشته اند و بصفت جذبه قوی
داشته اند و بصفت جذبه بهرگاه درهر که میخواسته اند تصرف میکرده اند
و وی را از مقام حضور و شعور باین عالم بکیفیت بیخودی و بی شعوری می
رسانیده اند و ذوق غیبت و فنا که بعضی از ارباب سلوک را علی الندره بعد
از مجاهده بسیار میسر میشد می چشانیده درهمه ماوراء النهر و خراسان
کیفیت تصرف ایشان در طالبان و زایران اشتهار تمام دارد هر که بدستبوس
شریف ایشان مشرف شدی از پای بیفتادی و دولت غیبت و بیخودی
دست دادی چنین استماع افتاده است که یکروز بامداد از خانه بیرون آمدند
و کیفیتی غالب داشتند هر کرا نظر بر ایشان افتاد همه را کیفیت بیخودی روی
نمود و بیخود بیفتادند یکی از دوستان ایشان بعزیمت سفر مبارک بهراه رسید

آثار جذبه و غیبت و بیخودی و حیرت از وی ظاهر بود که گاهی در بازار حلبی گرفت
چنان مینمود که وی را امری باطنی فرو گرفته است و بیخود شد خلق و گفت و گوی
ایشان خبر دان شعوری ندارد عزیزی ازین سلسله که این فقیر بخدمت ایشان
میرسید میفرمودند که کار درویش بیش ازین نیست علی الدوام صورت
خواجه حسن را مراقب می باشد و نگاه میدارد و ببرکت این نگاه داشت صفت
جذبه ایشان بوی سرایت کرده و حضرت خواجه حسن چنانکه طریقه سلسله
خواجکان است گاهی بزیر بیماران در می آمده اند و بیماری ایشان را بر می داشته
در وقتی که بعزیمت سفر مبارک بشیراز رسیده بوده اند یکی از اکابر آنجا که
نسبت با ایشان ارادت و اخلاص پنهان تمام واقع شده بوده است مرضی طاری
گشته بود حضرت خواجه بزیر بار وی در آمده بوده اند آن عزیز صحت یافته
و خواجه مریض شده اند و در آن مرض نقل فرموده و نقل ایشان در شب دوشنبه
عید قربان سنه ست و عشرین و ثمانمایه بوده است و نعش مبارک ایشان را از
شیراز بولایت صغانیان که مدفن والد بزرگوار ایشان است نقل کرده اند
مولانا یعقوب چرخی رحمه الله تعالی در اصل از چرخ بوده اند که یکی از دیههای
غزنین است و از اصحاب خواجه علاء الدین عطار اند بلکه از اصحاب خواجه
بزرگ قدس سره بوده اند و بعد از وفات خواجه بزرگ بصحبت خواجه علاء
الدین قدس سره رسیده اند و از وی آرند که میفرموده اند که اول بار که بصحبت
خواجه بزرگ قدس سره رسیدم فرمودند که ما بخود کاری نمیکنیم امشب
ببینیم اگر قبول میکنند ما نیز قبول کنیم حضرت مولانا میفرموده اند که هرگز هیچ
از آن سخت تر بر من نگذشته بود که در فکر آن بودم که این در بر من بعد قبول بگشایند
یا رد کنند چون بامداد پیش ایشان رفتم فرمودند که قبول کردند اما در صحبت خواجه

علاء الدین خواهی بود و بعد از آن بولایت بدخشان افتادم و خدمت خواجه
علاء الدین بعد از وفات خواجه بزرگ بصغانیان آمدند و متوطن شدند
پس کسی پیش من فرستادند که حضرت خواجه فرموده بودند که در صحبت ما
خواهی بود پیش ایشان رفتم و مادام حیات ایشان در صحبت ایشان بودم و جناب
مخدومی ارشاد مآبی خواجه ناصر الدین عبید الله ادام الله تعالی ظلال ارشاده
علی مفارق الطالبین بصحبت ایشان رسیده اند فرمودند که در هرات بودم
مرا داعیه خدمت مولانا یعقوب پیدا شد متوجه ولایت صغانیان شدم
و محنت و مشقت بسیار بچغانسرای رسیدم و از سخنان ایشان چنان معلوم میشد
که این راه را بتعلم یا اکثر یاد گرفته بودند فرمودند که چون بصحبت ایشان مشرف
شدم بر روی مبارک ایشان اندک بیاضی که موجب نفرت طبیعت می باشد
بود و با من در لباس سیاست و درشتی گویی ظاهر شدند و چنان ظاهر سیاست
نمودند و درشتی کردند که نزدیک بود که باطن من از ایشان منقطع شود و مرا
یاس تمام حاصل گردد بسیار محزون و مغموم شدم بار دیگر که بمجلس شریف ایشان
رسیدم بر من بصفت محبوبی چنان ظاهر شدند که هرگز هیچکس را بخیال محبوب
ندیده بودم و با من لطف بسیار نمودند و درین وقت که خدمت خواجه این سخن
میفرمودند در نظر این فقیر بصورت عزیزی بر آمدند که مرا رابطه ارادت
و محبت تمام نسبت وی بود و چندگاه بود که دنیا رفته بود و فی الحال خلع آن صورت
کردند مرا بتصور این شد که شاید که آن صورت همین در خیال من بوده باشد
بعد از آن از بعض همراهان شنیدم که وی هم آن را مشاهده کرده بود و عقیده این
فقیر آنست که آن خلع و لبس صورت بشعور و اختیار ایشان بود اثبات آن معنی را
که از خدمت مولانا یعقوب نقل کردند چنین استماع افتاده است که خدمت

مولانا یعقوب میفرموده اند که طالبی که بصحبت عزیزی می آید چون خواجه عبید
الله می باید آمد چراغ مهیا ساخته و روغن و فتیله آماده کرده همین گوگردی
بآن می باید داشت خدمت خواجه عبید الله فرمودند که خدمت مولانا یعقوب
با شیخ زین الدین خوافی رحمهما الله تعالی پیش مولانا شهاب الدین سیرامی هم سبق
بوده اند روزی از من پرسیدند که میگویند شیخ زین الدین بجلوه وقایع و تعبیر
منامات مشغولی مینمایند و در آن باب اهتمام تمام دارند گفتم آری چنانست
یکی ساعتی از خود غایب شدند و طریقه ایشان چنان بود که ساعة فساعة
از خود غایب میشدند چون حاضر شدند این بیت را خواندند **بیت**
چو غلام آفتابم همه ز آفتاب گویم * نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم
خواجه علاء الدین غجدوانی رحمه الله خدمت خواجه عبید الله فرمودند که خواجه علاء
الدین غجدوانی از اصحاب خواجه بزرگ بود و خدمت خواجه ویرا بخدمت خواجه
محمد پارسا فرستاده بودند و استغراق تمام داشت و بغایت شیرین سخن بود و گاه
بودی که در میان سخن از خود غایب شدی وقتی که خواجه محمد پارسا بسفر مبارک
میرفته اند ویرا نیز بی برده اند یکی از اکابر سمرقند گفته است که از خدمت خواجه در
خواست کردم که خواجه علاء الدین بسیار پیر و ضعیف شده است از وی کاری
نمی آید گو ویرا ازین سفر معذور دارند در نمی غاید خواجه فرمودند که با وی
هیچ کاری نداریم جز آنکه چون ویرا می بینم از نسبت عزیزان یادی می آید **مولانا
نظام الدین خاموش قدس سره** وی از اصحاب خواجه علاء الدین است و خواجه
بزرگ را در اوان تحصیل در صحبت یکی از نواحی بخارا دیده بوده است و بعد از آن
بصحبت خواجه علاء الدین رسیده و پیش از رسیدن بصحبت ایشان بانواع
ریاضات و مجاهدات مشغولی می نموده است و در تزکیه نفس و تصفیه دل جهدی

بلیغ می‌نمود میگفته اند که اول بار که عزیمت صحبت خواجه علاء الدین کردم
یکی از اصحاب خواجه بزرگ بیرون منزل ایشان نشسته بود چون مرا دید گفت
مولانا نظام الدین وقت شد که از زهد و پاکیزگیهای خود بگذری این بر خاطر من
گران آمد چون بنزدیک خواجه در آمدم ایشان نیز همین عبارت فرمودند
اما بر خاطر من گران نیامد خدمت کوی مخدومی مولانا سعد الدین الکاشغری
رحمة الله تعالی میگفتند که پیوسته پیش جامه ایشان چرب میبود و مرا مشکل می بود
که سبب آن چیست آخر چنان معلوم شد که در اثناء طعام خوردن بجهت غلبه
حالی که داشتند چیزی از دست ایشان می افتاد و شوربایی که میخوردند بر جامه
ایشان میریخت و چرب میشد و هم ایشان میگفتند که چون بصحبت خواجه علاء
الدین آثار جذبه و غلبه حال بر ایشان ظاهر شده بوده است خدمت خواجه فرموده
اند که ایشانرا ازان باز آرند فرموده اند تا بغرا پزند و خدمت خواجه خود بسته
بوده اند و خود بان اشتغال مینموده اند چون وقت بغرا انداختن رسید مولانا
نظام الدین را طلبیده اند و شوشه بدست وی داده اند که بغرا اندازد چون
پاره بغرا انداخته اند مغلوب شده اند و شوشه از دست ایشان افتاده اند
خواجه فرموده اند که مولانا نظام الدین برخیز که کسی را که حق سبحانه و تعالی
بخود مشغول گردانیده است ما نمی توانیم که وی را ازان باز داریم و هم ایشان گفتند
که مولانا نظام الدین فرموده اند که روزی خدمت خواجه عزیمت زیارت خواجه
محمد علی حکیم ترمذی قدس سره کردند من همراه رفتم و هر جا که بودم متوجه
شدم روحانیت ایشان حاضر شد چون حضرت خواجه بمزار ایشان رسیدند و توجه نمودند
حالی یافته بودند که جهت آزاد اشته بودند چون باز آمدند خواستند که بمن
مشغول شوند و نوعی تصرفی کنند من نیز متوجه شدم خود را بمثابه کبوتری

یافتم

یافتم و خدمت خواجه را چون شاهبازی که در عقب من پرواز میکرد بهر جا که
میگریختم در دنبال من بودند آخر مضطر گشتم بپناه روحانیت حضرت رسالت
صلی الله علیه و سلم بردم و در انوار بی نهایت آن محو شدم خدمت خواجه را
مجال تصرف نماند ازان غیرت بیمار شدند و هیچکس سبب بیماری را نمی دانست و هم
و هم ایشان میگفتند که یکی از معتقدان و مخلصان ایشانرا مرضی قوی عارض
شد گفتند بعیادت وی میرویم در راه که میرفتند گفتند که فلان کس مارا بسی
خدمتهای شایسته کرده است میباید که چون عیادت وی کنیم بزیر بار وی
در آییم و مرض وی را بر خود گیریم خاطر من ازان سخن بسیار ترسان شد چون ببالین
وی بنشستند وی بر روی بستر افتاده بود و مجال سخن و حرکت نداشت خدمت
مولانا ساعتی متوجه شدند آن شخص باز نشست و آغاز سخن گفتن کرد ایشان
بیرون آمدند و گفتند این بار هم حوالت است که بسیار سخن میگوید چون بیرون
آمدند گفتند دیدیم که وی رفتنی است و بار وی برداشتنی نیست بار آنرا
بوی حواله کردیم و آن شخص در همان مرض برفت و هم ایشان میگفتند که یکشب
یکی از منکران نسبت با ایشان سخنی میگفت و من در مقابله نیز سخنی گفتم چنانکه
سخن دراز کشید و ازانجا که ما بودیم تا منزل ایشان مسافتی بعید بود که
امکان نبود که آواز رسد چون بامداد پیش ایشان رفتم گفتند دوش آواز تو
مارا تشویش میداد آدمی باید که هر کس هر چه گوید خاطر خود بان مشغول ندارد
و در کار خود باشد جناب مخدومی خواجه عبید الله ادام الله تعالی بقاءهم فرمودند
که یک روز احرام ملازمت ایشان بسته بودم یکی از آشنایان مرا در راه پیش
آمد وی خمر خورده بود و آثار آن بر وی ظاهر بود و مرا بسخن نگاه داشت چون
بصحبت ایشان رسیدم گفتند مگر تو خمر میخوری گفتم نی گفت پس ترا چه حالتست

گفتم در راه بهشتی رسیدیم و با هم سخنی چند گفتیم گفت بس این حال اوست که بتو
سرایت کرده است و هم ایشان فرمودند که خدمت مولانا نظام الدین گفتند که
یکی از اکابر سمرقند که نسبت با خلاص و محبت و ارادت بسیار داشت بیمار شد
و مشرف بر موت گشت فرزندان و متعلقان وی نیازمندی بسیار کردند
مشغولی کرده دیدم که وی را امکان بقا و حیوة نیست مگر در ضمن وی را در ضمن
گرفتم صحت یافت بعد از چندگاه نسبت با تهمتی واقع شد که مفضی باهانت
و اذلال می گشت و آن شخص می توانست که در آن باب سعی نماید و از دفع کند
اما خویشتن داری کرد و خود را بآن نیاورد خاطرها از وی کوفته شد وی را
از ضمن اخراج کردیم بیفتاد هم بر دو هم ایشان فرمودند که روزی خبر بمن آوردند
که حضرت مولانا بیمار شده اند چون پیش ایشان رسیدیم ایشان را تبی عظیم گرفته
بود چنانکه آتش کرده بودند و جامها بسیار بر ایشان پوشیده و آن هیچ تسکین نمی یافت
ساعتی نشستیم یکی از اصحاب ایشان که گندم بآسیا برده بود درآمد با جامهای تر و
سرمای بسیار خورده که در راه آسیا در آب افتاده بود و چون حضرت مولانا
ویرا دیدند گفت ویرا گرم سازید که این سرمای ویست که بمن سرایت کرده است
چون چنان کردند تب ایشان تسکین یافت خواجه عبدالله امامی اصفهانی رحمة الله علیه
وی نیز از اصحاب خواجه علاء الدین است قدس الله تعالی روحه وی گفته
است که اول بار که بصحبت خواجه رسیدم این بیت خواندند تو زخود گم شو
کمال اینست و بس تو همان اصلا وصال اینست و بس وی در بعض رسایل خود
ذکر کرده است که طریقه توجه طایفه علائیه و پرورش نسبت باطنی ایشان چنانست
که هر گاه که خواهند که بدان اشتغال نمایند اول صورت آن شخص که این نسبت
ازو یافته اند در خیال آورند تا آن زمان که اثر حرارت و کیفیت معهوده ایشان

میدا

پیدا شود بعد از آن آن خیال را نفی نکنند بلکه آن را نگاه دارند و بچشم و گوش و همه
قوی با آن خیال متوجه بقلب شوند که عبارتست از حقیقت جامعه انسانی که مجموع کاینات
از علوی و سفلی مفصل اوست اگرچه آن از حلول در اجسام منزه است اما چون
نسبتی میان او و میان این قطعه لحم صنوبری واقع است چشم و فکر و خیال و همه
قوی را بر آن باید گماشتن و حاضر آن بودن و بر در دل نشستن و ملازم او بودن داریم که
درین حالت کیفیت غیبت و بیخودی رخ نمودن آغاز میکند آن کیفیت را راه
فرض می باید کردن و از پیش آن رفتن و هر فکری که در آن لمحه متوجه بحقیقت قلب
خود نفی آن فکر کردن و بآن چیز مشغول نشدن و بدان مجمل بکلی در گریختن و تا
آن فکر کردن نفی شود التجا بصورت آن شخص باید کردن و از لحظه نگاه داشتن
تا مادام آن نسبت پیدا شود از آن زمان خود آن صورت نفی میشود اما باید که آن شخص متوجه
آن صورت را نفی نکند وی هم گفته است در معنی کلمه طیبه نفی عبارتست از راجع
گردانیدن کثرت و صور اشیا بآن عین واحد که مقصود و مطلوب همه سالکانست
و اثبات عبارتست از مشاهده کردن آن عین در همه صور و اشیا را عین آن واحد
دیدن پس لا اله یعنی این صور بتوهم متکثر منفی است و راجع بآن یک اصل است و
الا الله یعنی این معنی واحد است که باین صور می نماید مولانا سعد الدین کاشغری
رحمه الله تعالی در اوایل حال بتحصیل علوم اشتغال داشته اند و تتبع کتب متداوله
کرده بوده اند و جمعیت صوری نیز داشته اند چون داعیه این طریق پیدا کرده اند
ترک همه و تجرید تمام کرده بصحبت مولانا نظام الدین پیوسته اند میگفته اند که بعد از چند
سال که بصحبت ایشان مشرف بودم مرا داعیه زیارت حرمین شریفین زادهما الله
تعالی تشریفا و تکریما قوی شد از ایشان اجازت خواستم فرمودند که هر چند می بینم
ترا امسال در میان قافله حاجیان نمی بینم و پیش از آن واقعه دیده بودم که از آن

منو هم میبودم وایشان گفته بودند که پرسش کنند چون میروی ان واقعه را
بخدمت مولانا زین الدین عرض که مردی متشرع است و برجاده سنت ثابت
و مراد ایشان خدمت شیخ زین الدین خوافی بود رحمه الله تعالی که ان روز در
خراسان در مقام ارشاد و شیخوخیت متعین بودند چون بخراسان رسیدم رفتن
بجانب مولانا نظام الدین گفته بودند در توقف افتاد و بعد از ان بسالها که
بخدمت شیخ زین الدین رسیدم وان واقعه را عرض کردم
بسیار متبسم شد و چون بخدمت شیخ زین الدین رسیدم ایشان فرمودند که با ما صحبت کن و در قید ارادت ما درای گفتم عزیزی که این طریقه
از ایشان گرفته ام هنوز در قید حیات اند شما [illegible] که در طریقت
این طایفه ای جایز نیست چنان کنم ایشان فرمودند که استخاره کن گفتم مرا بر استخاره
خود اعتماد نیست شما استخاره کنید گفتند تو استخاره کن که ما هم استخاره کنیم
چون شب در رسید استخاره کردیم دیدم که طبقه خواجگان بزیارتگاه هروی
که حضرت شیخ ان وقت انجا بودند در امدند و درختها میکندند و دیوارها می افگندند
و اثار قهر و غضب بر ایشان ظاهر بود دانستم که ان اشارت بمنع است از انکه بطریقه
دیگر در ایم خاطر من فارغ شد پای دراز کردم و باسودگی در خواب شدم چون
بامداد بمجلس شیخ در امدم بی انکه من واقعه خود با ایشان بگویم گفتند طریق یکیست
و هم سبکی باز میگردد بهمان طریق خود مشغول باش اگر واقعه افتد یا مشکلی
پیش اید با ما بگوی ان قدر که توانیم مدد کنیم بر خدمت مولوی غلبه و استیلای معنی
که بان مشغول میکردند ظاهر بود بانک توجهی تام غیبت و کیفیت بیخودی
روی مینمود کسی را که بران معنی وقوف نبود توهم ان میکرد که مگر ایشان از خواب
می اید در اوایل که بصحبت ایشان رسیدم در مسجد جامع پیش ایشان نشسته
بودم ایشان چنانکه عادت ایشان بود از خود غایب شدند مرا گمان ان شد که مگر

ایشانرا

ایشان از خواب می آید گفتم اگر ساعتی باستراحت اشتغال نمایید دور نمی نماید ایشان
تبسم نمودند که مگر اعتقاد نداری ما را ورای خواب امر دیگر می باشد و فری
میگفتند که بعضی از درویشان فرق میان خواب و بیداری جز بان نمی توانند
کرد در خود خفتی که بعد از خواب می یابند و از ان کیفیت مشغولی ایشان
در خواب و بیداری بر یک طریقه است بلکه در حالت خواب که بعض موانع مرتفع
میشود صافی تر و قوی تر می باشد و مرا گمان چنانست که انچه میگفتند
اشارت بحال خود میکردند والله تعالی اعلم یکی از درویشان که بصحبت
ایشان میرسید چنین حکایت کرد که مرا در مجالس وعظ که معارف درویشان
میگذشت تغییر بسیار میشد و فریاد و نعره بسیار میزدم و از ان محجوب میبودم
یکروز انرا با ایشان گفتم گفتند هر وقت که ترا تغییر می افتد مرا بخاطر در می آور
دران وقت که ایشان بسفر حجاز رفته بودند مرا در یکی از مدرسها که انجا
عزیزی وعظ میگفت اغاز تغییر شدن گرفت با ایشان توجه کردم دیدم که از
در مدرسه در امدند و پیش من رسیدند و دو دست خود را بر دو شانهای من
نهادند من از خود بیرون رفتم بیهوش افتادم انزمان که بحال خود آمدم مجلس
بر شکسته بود و اهل مجلس رفته بودند و افتاب بمن رسیده بود و ان روز اخر
پنجشنبه بود از ماه رمضان که بعد از ان تا عید دیگر پنجشنبه نبود انرا در خاطر کردم
که چون از مکه بیایند با ایشان بگویم چون ایشان تشریف اوردند و بخدمت
ایشان مشرف شدم و جمعی از پیش ایشان بودند که نتوانستم که انرا با ایشان بگویم
روی بمن کردند و گفتند پنجشنبه بود که بعد از ان تا عید پنجشنبه دیگر نبود
توفی رحمه الله فی اثناء صلوة الظهر من یوم الاربعا السابع من شهر جمادی
الاخری سنه ستین و ثمانمایه خواجه عبید الله ادام الله برکات وجوده علی مفارق الطالبین

امروز مظهر آیات و مجمع کرامات و ولایات طبقه خواجگان و رابطة الثبات
و واسطه انتظام سلسله شریفه ایشان قدس الله تعالی ارواحهم حضرت
خواجه و مخلصان و نیازمندان ایشان اند امیدواری چنان است که برکت
وجود شریفه ایشان الی التمام و انتظام این سلسله الی یوم القیام متمادی باید
هرچند ازین فقیر امثال این سخنان صورت گستاخی دارد اما چند گاه با خود
اندیشه کرد از خود در نیافت که خاطر را بران قرار تواند داد که این مجموعه که مقصود
از جمع آن ذکر معارف و نشر مناقب این طایفه است از ذکر ایشان خالی باشد
لاجرم شرح مناقب و احوال این سلسله شریفه را ببعضی از کلمات قدسیه
که رقم زده خامه معارف نگار ایشان شده است مسکیة الختام کرد باید بریدن
و تهی شدن دل از غیر حق سبحانه دلیلیست بر مظهریت در امر تجلی حق سبحانه
را بوصف احدیت که نیل معارف بحقایق اسما و صفات بی این معنی متعذر است
چه قابلیت قبول عکوس انوار تجلیات ذات بی تهی شدن از التفات بجهت صحت
حدوث یافته است میسر نیست تهی شدن دل موقوف افتاده است بر تجلی ذات
بوصف احدیت حصول این معنی را بعد از تحقق بایمان بالله و برسول الله و بما جاء
من عند الله و من عند رسول الله علی مراد الله و علی مراد رسول الله اسباب است از
اعتقاد ریاضات که شریعت از اخذ آن منع نکرده است و دوام ذکر بشرط وجدان
مذکور بوصف انکسار و خضوع و کمال متابعت مر رسول را صلی الله علیه و سلم
لیکن هیچ سببی در تحصیل این نسبت قوی تر از آن نیست که بصدق و نیاز عزیزان
بجماعتی ملازم و قت خود کرد اند که باطن ایشان مظهر این تجلی گشته باشد و بسطوت
این تجلی حسبان وجود غیر از نظر بصیرت ایشان برداشته شده و از شهود غیر حق
بتمامی آزاد گشته و بفنا حقیقی از مزاحمت شعور بخود و غیر خود خلاص گشته
بعد از

بعد از تحقق بفنا حق سبحانه ایشان را از نزد خود بوجود موهوب حقانی مشرف
کردانیده اند از بیخودی و سکر حالا افاقت یافته دیگرانرا واسطه حصول سعادت
حقیقته که عبارت از فنا و بقاست شده و درین مقام هیچ چیز از ممکنات
ایشان را از شهود حق سبحانه محجوب نتواند کرد دلیلی بس واضح بر اذکیا آنکه در
تخلیص از گرفتاری دل بوجود اکوان که بتحقیق حجاب آن گرفتاریست
بالبته سبب خلاصی میشود تمسک نموده خود را پیش از مردن خلاص کرده اند
آلوده مناسب استعداد خود با اشتغال بدکر تقصیر و اهمال در ادای خود مجال
ندهند و اگر در خود استعداد آن داشته باشند که بصحبت ارباب شهود دل از گرفتاری
زودتر خلاص میشود خود را بصحبت این برگزیدگان بنگاه داشت آداب
صحبت التزام کنند زمان خلاصی دل از گرفتاری بغیر حق بتحقیق زمان وصول
و شهود است چون دل از مزاحمت شعور بوجود غیر نجات یافت گرفتاری
بشهود حق سبحانه هیچ نیست الا بلا و محنت شیرین که جز او بیاسایی بعد از آنکه
بسطوت نفی ما دون حق دل از غبار التفات بغیر حق آزاد گشت غیر اثبات
حق هیچ نماند تیغ لا در قتل غیر حق براند در نگر پس غیر الا الله چه ماند الا الله
باقی جمله رفت شاد باش ای عشق شرکت سوز وقت زمان غیبت از ما دون
حق سبحانه بتحقیق زمان وصول و شهود و وجود است زیادت از آن نیست
که بحکم انما الاعمال بالخواتیم ارباب کشف و وجود بیش از تمکین درین معنی
ارباب ذوق را از یالغان باین مقام عالی مشرف کرده اند ظهور این معنی مقدمه
فناست و مبشر بظهور تباشیر صبح سعادت و وصول از مطلعه احدیت
که استغراق و استهلاک گشت در شهود ذات بی مزاحمت شعور بوجود غیر
بلکه درین مقام اگر تنفسی واقع شود شعور بس زود و تجلیات آسمانی منقطع

شود اشارت آن بزرگ این نوع صحه است که سالک میتوان نبود که متصف
شود باوصاف حق سبحانه فهو بعد عبر واصل چه از وصل مقصود شهود
ذاتی است بی مزاحمت شعور بوجود کثرتی مرتبه اتصاف باوصاف مرتبه
تجلیات صفات بی کثرت از وجهی متعذر است اگر خواهی که در مقام حضور
با حق سبحانه از مکر و وسوسه شیطان آزاد باشی بلکه ملائک را اطلاع بر حضور
تو نشود بلکه نفس تو او قوتی بر حضور تو نشود و بر تو باد که هم نشینی با مردی
کنی که دل ایشان در ذکر ذات مستغرق شده باشد و از خود رهایی یافته
تعبیر ازین معنی بعضی بشهود و بعضی بوجود کرده اند و بعضی بتجلی ذات
و بعضی بیاد داشت کرده اند اگر این سعادت دست ندهد باید که طریقه ذکر
یا طریقه توجه و جذبه بخود الحکام اقبول کرده همگی خود را در ورزش این طریقه
برسانی تا بدین دولت عظمی که فوق آن مقصد نیست برسی و لیس وراء
الله المنتهی و الی ربک المنتهی لیس وراء عبادان قریة عاشقان اشاد غمانی
و غم اوست مزدکار و اجرة خدمت هم اوست غیر معشوق از تماشایی بود
عشق نبود هرزه سودایی بود عشق آن شعله است کو چون بر فروخت
هر چه جز معشوق باقی جمله سوخت باید که شغل در نگاه داشت آگاهی با این وصف
بود که در خروج و دخول نفس واقف باشد که در نسبت حضور مع الله فتوری
واقع نشود تا برسد بجائی که بی تکلف نگاه داشت و همیشه این نسبت حاضر دل
او بود و بتکلف نتواند که این صفت از دل دور کند کاه باشد که او را از خود غائب
بسازند نه از خودش خبر بود نه از وقوف قلبی مقصود باید که چون او را
بخود دهند بر طریقه مقرره در نگاه داشت نسبت آگاهی کمال سعی بجای آرد
تا فتوری بواسطه عوارض نفسانیه باو راه نیابد و دوام التجاء و افتقار بصفت

انکسار

انکسار بجناب حق سبحانه قوی ترین سببی است در دوام این نسبت باید که همیشه
از حق سبحانه بوصف نیاز بقای این صفت جوید اگر بعمر ابدی در نگاه داشت
این نسبت سعی کند هنوز حق گزارده نشود و حق تم لا ینقضی دینه گویا در شان
این نسبت است معنی مشاهده نه آنست که حق سبحانه بجاسه بصر توان دید
چون لمعه از انوار بی نهایت بر ارواح و اشباح تافتن آرد جمله کان لم یکن حدثان
نیست کردند که از ایشان نه نام ماند نه نشان بلکه این بیان معنی استکه چون
حضور دل بحقیقت ذکر که منزه است از حرف و صوت بواسطه مواظبت بر ذکر
بر وجه ترقی کند که دیگری را در حقیقت دل گنجایش نماند و درین حال دل
را مشاهده گویند و حق را شاهد و کمال ذوق ازین مشاهده وقتی دست دهد
که آگاهی او از وصف حضور بشود حضوری باشد بی مزاحمت شعور بحضور چه
بمقدار شعور بحضور نقصانی در حضور بحق سبحانه واقع شود ذات مقدس
او ازان برتر است که در دیده بصیرت دل آید فکیف که در نظر حس از بجاست که
عطش متعطشان زلال وصال بمشاهده سهی هرگز تسکین نیابد بلکه تشنگی
بر ایشان زیادت کرد و الله اعلم بحقایق الامور دهان دران مرغ لاهوتی
که محبوس قفص ناسوتی است بی تایش جذبه که لازم است مقام محبوبی را که
بار نسبت بمتابعت مصطفویست میسر نگردد فعلیک باتباعه صلی الله علیه
وسلم ان کنت متوجها الی حقیقة الحقایق التی لها وجه فی کل موجود و بحقیقت
الموجودات گویا ارشاد و الله المشرق و المغرب فاینما تولوا فثم وجه الله این
حقیقت است اینجا بدانی و هو معکم او با از ما بما نزدیکتر دانند آنکس کو زخود
دارد خبر برخوردار از حیات کسی راست که دلش از دنیا سرد باشد و بذکر
حق سبحانه گرم حرارت قلبش نگذارد که محبت دنیا گرد حریم دل گردد تا خیال کردن

که اندیشه اش جز حق هیچ نباشد فیض بخشیدن را کثیرة مظاهر است هرچند حق سبحانه
اورا از تجلی ذاتی نصیب است که از او جه خاص میگویند این وجه را انجذاب
بحق سبحانه واقع است بحسب دوام توجه اگر بتاثیر اسم الهادی از تصرف اسم
المضل نجات یابد و اما انجذاب نه بذات مقدسه از خود بکلی نیست شده
بهمین ملحق شده غیر از حق سبحانه نه بیند و نداند والعیاذ بالله اگر بتاثیر اسم
المضل طریقه مستقیمه انجذاب بذات کم کند گرفتار خود گشته بجز خود
نه بیند جز خود نداند همه آن کند که ظلمتش بر ظلمت افزاید همیشه محجوب
و ممنوع از شهود وحدت گردد نه او را روح در طاعت باشد بلکه طاعت
نیز نباشد همه عذابهای دنیوی و اخروی و صوری را مستعد و مهیا گردد
خلاصی ازین بلیه را اسباب است از توبه نصوح و مباشرت اعمال الصالحه بهترین
آنکه از سر صدق بخدمت طایفه که بمحبت ذاتی از خود رها یافته اند قیام
نماید بتمامی خود را در ایشان گم کند رزقنا الله وایاکم دانی که پیر کیست پیر
آنکس است که انچه مرضی رسول الله صلی الله علیه وسلم نیست از و
نیست شده باشد و انچه نه از وست صلی الله علیه وسلم غائب بلکه او و بایست
او از تعلم کم شده باشد و او آینه شده باشد که جز اخلاق و اوصاف نبوی در وی هیچ
نباشد درین مقام بواسطه اتصاف بصفات نبویه مظهر تصرف حق سبحانه
گشته و بتصرف الهی در بواطن مستعدان تصرف کرده و تمام از خود خالی شده
و بمراد حق سبحانه ایستاده از بس که در کنار همی گیرد آن نگار بگرفت بوی یار و رها
کرد بوی طین مرید آنکه بتاثیر آتش ارادت باسیت او سوخته باشد و از مرادات
او هیچ نمانده و بصیرت دل در آینه پیر جمال مراد دیده روی از جمیع قبلها
گردانیده و قبله او جمال پیر گشته و در بند کلی بیهار ارادی فارغ آمده و سر نیاز

جز بر آستان پیر نینداخته و اعراض از مجموع کرده سعادت خود را در قبول او دانسته
و شقاوت خود را در رد او بلکه رقم نیستی بر ناصیه وجود کشیده و از تفرقه شعور
بوجود غیر پیر خلاص گشته ازانکه درین سرای بکار نیست فارغست ان باغ و بوستان
و تماشای لاله زار اگر پرسند توحید چیست بگو تخلیص دل و تجرید او از التفات
بغیر حق سبحانه و تعالی اگر پرسند وحدت چیست بگو خلاصی دل از علم و شعور
بوجود حق سبحانه اگر پرسند که اتحاد چیست بگو استغراق در هستی حق سبحانه
اگر پرسند که سعادت چیست بگو خلاصی از خود رسیدن بحق سبحانه اگر پرسند
که شقاوت چیست بگو بخود درماندن و از حق باز ماندن اگر پرسند که وصل
چیست بگو نسیان خود بشهود نور وجود حق اگر پرسند که فصل چیست بگو جدا گردیدن
سر از غیر حق سبحانه اگر پرسند که سکر چیست بگو ظاهر شدن حال بر دل که نتواند
که پوشیده دارد چیزی را که پوشیدن آن چیز پیش ازین حال واجب است این فقیر
در زمانی که ببخارا رسیدم و بشرف خدمت حضرت مولانا حسام الدین مولانا
حمید الدین شاشی مشرف شدم درین فقیر اضطرابی و اضطراری بود ایشان
فرمودند که مراقبه بحقیقت انتظارست حقیقت مراقبه عبارت ازین انتظار مبتدی
نهایت سیر عبارت از حصول این انتظارست که ظهورش از غلبه محبت است هم بر
جز این انتظار نیست
کز ندارم از شکر جز نام بهی — این بسی بهتر که اندر کام
زهر — آسمان نسبت بعرش آمد فرود — ورنه بس عالیست پیش خاک تود — چون امثال
ما فقیر از ادریافت این معانی میسر نیست گرفتاری با بچنین گفت و گوی شیرینتر
مینماید از اشتغال بغیر این گفت و گوی رزقنا الله وایاکم انتظارا به یغنینا عنا
بحرمه محمد صلی الله علیه و آله وسلم و از ذکر بعض احوال و اقوال خانواده خواجگان
و بیان روش و طریقت ایشان بتخصیص خدمت خواجه بهاء الدین و اصحاب ایشان

قدس الله تعالی اسرارهم معلوم میشود که طریقهٔ ایشان اعتقاد اهل سنت و جماعت
است و اطاعت احکام شریعت و اتباع سنن سید المرسلین صلی الله علیه
وسلم و دوام عبودیت که عبارتست از دوام آگاهی بجناب حق سبحانه بی
مزاحمت شعور بوجود غیری پس گروهی که نفی این عزیزان کنند بواسطه
آن تواند بود که ظلمت هوا و بدعت ظاهر و باطن ایشان را فرو گرفته است
و رمد حسد و عصبیت دیده بصیرت ایشان را کور ساخته لاجرم انوار هدایت
و آثار ولایت ایشان را نبینند و این نابینایی خود را بجحود و انکار آن انوار و آثار
که از مشرق تا مغرب گرفته است اظهار کنند هیهات هیهات نقش بندیه
عجب قافله سالارانند که برند از ره پنهان بحرم قافله را از دل سالک ره
جاذبهٔ صحبتشان می برد وسوسهٔ خلوت و فکر چله را قاصری گر زند این
طایفه را طعن قصور حاش لله که برآرم بزبان این گله را همه شیران جهان
بستهٔ این سلسله اند روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را الشیخ ابو
الحسن البستی رحمه الله تعالی وی چون خواجه یوسف همدانی از اصحاب شیخ ابو علی
فارمدی است و این رباعی مشکل مشهور چنانکه از رسایل عین القضاة همدانی
معلوم میشود از آن وی است بیت دیدیم نهان گیتی و اصل جهان
وز علت و عار بر گذشتیم آسان آن نور سیه ز لا نقطه برتر دان زان نیز
گذشتیم نه این ماند نه آن الشیخ حسن سکاک السمنانی رحمه الله تعالی وی از اصحاب
شیخ ابوالحسن بستی است و خانقاه سکاکیه که در سمنان است و شیخ رکن
الدین علاء الدوله رحمه الله تعالی در اوایل در آنجا می بوده و از تعینات بر آورده
و بعضی املاک بر آنجا وقف کرده منسوب بوی است محمد بن حمویه الجوینی رحمه
الله تعالی کنیت وی ابو عبدالله است از اصحاب شیخ ابوالحسن بستی است و

بعلوم ظاهری و باطنی آراسته بوده است عین القضاة در یکی از مکتوبات خود
میگوید که کم کسی ازین طایفه علوم ظاهری دانند خواجه امام ابو حامد غزالی و
برادرش شیخ احمد غزالی ازین جمله اند و خواجه محمد حمویه بگویان نیز ازین
جمله است چه دانم که علم داند و از بزرگان است در سلوک و وی را کتابی
است در تصوف سلوة الطالبین نام و در آنجا بسی حقایق و دقایق بر طریق
درج کرده است عین القضاة همدانی قدس الله تعالی سره کنیت و نام وی ابو
الفضایل عبدالله بن محمد المیانجی است و عین القضاة لقب وی است
با شیخ محمد حمویه صحبت داشته است و با شیخ امام احمد غزالی نیز و فضایل
و کمالات صوری و معنوی از مصنفات وی ظاهر است چه تمهید و چه غیر آن
آن قدر کشف حقایق و شرح دقایق که وی کرده است کم کسی کرده است
و از وی خوارق عادات چون احیاء و اموات بظهور آمده و میان وی و حضرت
شیخ احمد مکاتبات و مراسلات بسیار است و از آنجمله رساله عینیه است که
شیخ بوی نوشته که در فصاحت و بلاغت و روانی و سلاست توان گفت
که از آن نظیری نیست عین القضاة در کتاب زبدة الحقایق میگوید که بعد از آنکه
از گفت و گوی علوم رسمی ملول شدم بمطالعه مصنفات حجة الاسلام اشتغال
نمودم و مدت چهار سال در آن بودم چون مقصود خود از آن حاصل کردم پنداشتم
که بمقصود خود واصل شدم با خود گفتم شعر انزلني منزل ذي نبوة وربا
واربع فهذا مربع الاحباب و نزدیک بود که از طلب باز ایستم و بر آنچه حاصل
کرده بودم از علوم اقتصار نمایم و مدت یکسال در این بماندم ناگاه سیدی و مولای
الشیخ الامام سلطان الطریقه احمد بن محمد الغزالی رحمه الله تعالی بهمدان که
موطن من بود تشریف آورد و در صحبت وی در بیست روز بر من چیزی ظاهر

شد که از من و طلب من غیر خود هیچ باقی نگذاشت الا ماشاء الله و مرا اکنون شغلی
نیست جز طلب فنا در آن چنین و اگر چنانچه عمر نوح یابم و درین طلب فانی
سازم هیچ نکرده باشم و آن چیز همه عالم را فرو گرفته است جسم من بر هیچ چیز
نیفتد که روی برادران نه بینم و هر نفسی که نه استغراق من در آن بیفزاید
بر من مبارک مباد و هم وی گفته که بیدم و من و جماعتی از ائمه شهرها
حاضر بودند در خانهٔ مقدم صوفی بس مارقص میکردیم و بو سعید ترمذی
بیتکی میگفت بیدم بگریست گفت خواجه احمد غزالی را قدس الله روحه دیدم
که با ما رقص میکرد و لباس او چنین و چنین بود و نشان میداد بو سعید
گفت مرگم آرزوست من گفتم بمیر فی الحال بیهوش شد و بمرد مفتی وقت
حاضر بود گفت چون زنده را مرده میکنی مرده را این زنده توانی کرد گفتم
مرده کیست گفت فقیه محمود گفتم خداوندا فقیه محمود را از زنده گردان
در ساعت زنده شد و هم وی گفته ای عزیز کاری که با غیری منسوب بینی
بجز از خدای تعالی از مجازی میدانی نه حقیقی فاعل حقیقی خدا را دان
اینجا که گفت قل یتوفیکم ملک الموت مجازی میدان حقیقتش آن باشد که
الله یتوفی الانفس حین موتها راه نمودن محمد را صلی الله علیه و سلم مجاز
میدان و گمراه کردن ابلیس مجازی میدان یضل من یشاء و یهدی من یشاء
حقیقت میدان کبیر مرکه خلق را اضلال ابلیس میکند ابلیس را بدین صفت
که آفرید مگر موسی علیه السلام ازینجا این میگفت ان هی الا فتنتک بیت
همه جور من از بلغاریانست • که مادام همی باید کشیدن • گنه بلغاریان را
نیز هم نیست • بگویم گر تو بتوانی شنیدن • خدایا این بلا و فتنه از تست
ولیکن کس نمی یارد چخیدن • همی آید ترکان از بلغار • زبهر پردهٔ مردم دریدن

لبودندان

لب و دندان بجویان چون ماه • بدین خوبی نبایست آفریدن شیخ برکه رحمه الله تعالی
عین القضاة رحمه الله تعالی در مصنفات خود از وی حکایت کند یکجا
میگوید برکه جز فاتحه و سوره چند از قرآن یاد ندارد و آن نیز بشرط بر نتواند
خواند و قال یقول لنداند که چه بود و اگر راست پرسی حدیثی مر زون
بزبان همدانی هم نداند کردن و لیکن میدانم که قرآن او داند درست و من نمیدانم
الا بعضی از آن و آن بعض هم نه از راه تفسیر و غیر آن دانسته ام از راه
خدمت او دانسته ام و جای دیگر گفته است که از خواجه احمد غزالی شنیدم
که گفت هرگز شیخ ابو القاسم کرکانی نگفتی که ابلیس چون نام او بردی گفتی که
خواجه خواجگان و سرور مهجوران چون این حکایت با برکه قدس سره گفتم گفت
سرور مهجوران بهست که خواجه خواجگان و جای دیگر گفته که برکه رضی
الله عنه حکایت کرد که مردی بود فرزند خود را گفت هرگز ریش گاو بوده
گفت ریش گاو که بود و چه بود گفت آنکه بامداد از خانه بدر آید گوید امروز
کنجی یابم سیم گفت ای پدر تا بوده ام ریش گاو بوده ام شیخ فتحه رحمه الله تعالی
عین القضاة در مصنفات خود از وی حکایت کند یکجا میگوید که از فتحه
شنید که فتحه گفت از خدای تعالی شر بخلق نرسد و جای دیگر میگوید
که از برکه قدس سره شنیدم که فتحه گفتی ابلیس گفت در عالم از من سیاه گلیم
تر فتحه بود و بس و ازین سخن بگریست و جای دیگر گفته که پیران چون کامل
باشند دانند که هر مردی بکدام مقام رسد بعاقبت کار چنانکه از فتحه بسیار
شنیده بودند که فلان از اقدام فلان خواهد بود و فلان از اقدام فلان شیخ ضیاء
الدین ابو النجیب عبد القاهر السهروردی قدس سره در علوم ظاهر و باطن بکمال بوده
است مصنفات و مولفات بسیار دارد نسبوی بدوازده واسطه با بو بکر

صدیق رضی الله عنه میرسد ونسبت وی در طریقت بشیخ احمد غزالی
وی در کتاب آداب المریدان گفته است واجمعوا علی ان الفقر افضل من الغنی
اذا کان معه الرضا فان احتج محتج بقول النبی صلی الله علیه
وسلم الید العلیا خیر من ید السفلی قیل له الید العلیا نال الفضیله
باخراج ما فیها والید السفلی تجد المنقصه بحصول الشی فیها ففی
تفضیل السخا والعطاء دلیل علی فضل الفقر فمن فضل الغنی للانفاق
والعطاء علی الفقر کان کمن فضل المعصیه علی الطاعه لفضل التوبه
در تاریخ امام یافعی میگوید که یکی از اصحاب شیخ ابو النجیب سهروردی
رحمه الله گفت که روزی با شیخ در بازار بغداد میگذشتیم بدکان قصابی
رسیدیم گوسفندی آویخته بود شیخ بایستاد وگفت این گوسفند میگوید
که من مرده ام نه کشته قصاب بیخود بیفتاد چون بخود باز آمد بصحت
قول شیخ اقرار کرد وتایب شد توفی رضی الله عنه فی شهور سنه ثلث وستین
وخمسمایه **شیخ عمار یاسر قدس الله تعالی روحه** وی از اصحاب شیخ ابو النجیب
سهروردی است در تکمیل ناقصان وتربیت مریدان وکشف وقایع ایشان
کمال تمام داشته است شیخ نجم الدین کبری در کتاب فواتح الجمال آورده
است که چون بخدمت شیخ عمار رسیدم وباذن وی بخلوت در آمدم
بخاطرم گذشت که چون باکتساب علوم ظاهری کرده ام چون فتوحات غیبی
دست دهد این بر سر منبرها بطالبان حق برسانم چون با این نیت بخلوت
در آمده ام تمام خلوت میسر نشد بیرون آمدم شیخ فرمود وا تصحیح
نیت کن بعد از آن بخلوت در آی پرتو نور باطن او بر دل من تافت کتابها
وقف کردم وجامها بفقرا بخشیدم بغیر از جبه که پوشیده بودم

وگفتم

وگفتم این خلوتخانه قبر منست واین جبه کفن مرا دیگر امکان بیرون آمدن
نیست وعزم کردم که اگر داعیه بیرون آمدن غالب شود آن جبه را پاره
سازم تا ساتر عورت نماند واستحیا مانع خروج شود شیخ در من نظر کرد وگفت
در آی که نیت درست ساختی چون در آمدم اتمام خلوت دست داد وبیمن
همت شیخ ابواب فتوحات بر من بگشاد **شیخ روزبهان کبیر مصری قدس الله
تعالی سره** وی کازرونی الاصل است اما در مصر میبوده از مریدان شیخ
ابو النجیب سهروردی است در اکثر اوقات در مقام استغراق میبوده شیخ
نجم الدین کبری بصحبت وی رسیده وانجا بریاضات اشتغال نموده وخلوتها
نشسته وشیخ روزبهان ویرا بدامادی قبول کرده ویرا از دختر شیخ دو پسر آمده
وفی کتاب تحفه البرره سمعت شیخنا ابا الجناب یقول سمعت روزبهان بمصر
یقول قیل لی مرارا اترك الصلوه فانك لا تحتاج الیها فقلت یا رب انی لا
اطیق ذلك کلفنی شیئا آخر **شیخ اسمعیل قصری قدس الله تعالی سره**
وی نیز از اصحاب شیخ ابو النجیب سهروردی است وشیخ نجم الدین بصحبت وی
رسیده است وخرقه اصل از دست وی پوشیده است ووی از محمد بن مانکیل
ووی از محمد بن داود المعروف بخادم الفقرا ووی از ابو العباس ادریس ووی
از ابو القاسم بن رمضان ووی از ابو یعقوب طبری ووی از ابو عبدالله
بن عثمان ووی از ابو یعقوب نهرجوری ووی از ابو یعقوب سوسی ووی
از عبد الواحد بن زید ووی از کمیل بن زیاد قدس الله تعالی ارواحهم ووی
از امیر المؤمنین علی بن ابی طالب رضی الله عنه ووی از حضرت رسالت
صلی الله علیه وعلی آله وسلم کذا ذکره الشیخ رکن الدین علاء الدوله السمنانی
قدس الله تعالی سره فی بعض مصنفاته **شیخ نجم الدین الکبری قدس الله تعالی روحه**

کنیت وی ابو الجناب است و نام وی احمد بن عمر الخیوقی و لقب وی کبری
و گفته اند که وی را کبری ازان لقب کردند که در اوان جوانی که بتحصیل علوم
مشغول بود با هر که مناظره و مباحثه کردی بر وی غالب آمدی فلقب
بهذا السبب الطامة الکبری ثم غلب علیه ذلك اللقب فحذفوا الطامة ولقبوه
بالکبری وهذا وجه صحیح نقله جماعة ممن اصحابه ممن یوثق بهم وقال بعضهم
هو بضم و بفتح الباء الموحدة ای هو نجم الکبراء جمع تکسیر الکبیر والصحیح
الاول کذا فی تاریخ الامام الیافعی رحمه الله تعالی و وی را شیخ ولی تراش
گفته اند بسبب آنکه در غلبات وجد نظر مبارکش بر هر که افتادی بمرتبه ولایت
رسیدی روزی بازرگانی بر سبیل تفرج بخانقاه شیخ درآمد شیخ حالتی قوی
داشت نظرش بر آن بازرگان افتاد در حال بمرتبه ولایت رسید شیخ پرسید که از
کدام مملکتی گفت از فلان مملکت وی را اجازت ارشاد نوشت تا در مملکت خود
خلق را بحق ارشاد کند روزی شیخ با اصحاب نشسته بود بازی در هوا صعوه را
دنبال کرده بود ناگاه نظر شیخ بران صعوه افتاد صعوه برگشت و باز را گرفته
پیش شیخ آورد روزی بحقیق و تقریر اصحاب کهف میرفت شیخ سعد الدین
حموی را رحمه الله تعالی که یکی از مریدان شیخ بود بخاطر گذشت که آیا درین
امت کسی باشد که صحبت وی در سگ اثر کند شیخ بنور فراست بدانست بر
خاست و بدر خانقاه رفت و بایستاد ناگاه سگی آنجا رسید و بایستاد و دنبال
میجنبانید شیخ را نظر بر وی افتاد در حال بیخویش یافت و متحیر و بیخود شد
و روی از شهر بگردانید و بگورستان رفت و سر بر زمین می مالید تا آورده
اند که هر جا که می آمد و میرفت قریب به پنجاه و شصت سگ گرد اگرد او حلقه
کردندی و دست پیش داشت نهادندی و آواز نکردندی و هیچ خوردنی

و بجست بایستادندی عاقبت بدان نزدیکی بمرد شیخ فرمود تا ویرا دفن کردند
و بر سر قبر وی عمارت ساختند شیخ در تبریز یکی از شاگردان محیی السنه را که
سندی عالی داشت کتاب شرح السنه را میخواند چون باواخر رسید روزی
در حضور استاد و جمعی از ائمه نشسته بود شرح السنه میخواندند درویشی
درآمد که ویرا نمی شناخت اما از مشاهده وی تغیر تمام بشیخ راه یافت
چنانکه مجال قراءتش نماند پرسید که این چه کس است گفتند که این بابا فرج تبریزی
است که از جمله مجذوبان و محبوبان حق است سبحانه شیخ آن شب بیقرار بود
بامداد بخدمت استاد آمد و التماس کرد که برخیزید که بزیارت بابا فرج رویم استاد
با اصحاب موافقت کردند بر در خانقاه بابا فرج خادمی بود بابا شاذان نام چون
آن جماعت را دید درون رفت و اجازت خواست بابا فرج گفت اگر چنانکه بدرگاه
خداوند تعالی میروند میتوانند آمد گو درآیند شیخ گفت از نظر بابا بهره‌مند
شدم معنی سخنش دانستم هر چه پوشیده بود بیرون آوردم و دست بر سینه
نهادم استاد و اصحاب موافقت کردند پس پیش بابا فرج درآمدیم و بنشستیم
بعد از لحظه حال بر بابا متغیر شد و عظمتی در صورت او پدید آمد و چون
قرص آفتاب درخشان شد و جامه را در من پوشید و گفت ترا وقت که پوشیده
بود بر وی شکافته شد چون بعد از ساعتی بحال باز آمد برخاست و آن جامه
دفتر خواندن نیست وقت است که سر دفتر جهان شوی حال بر من متغیر شد
و باطن من از هر چه غیر خود بود منقطع گشت چون از آنجا بیرون آمدیم
استاد گفت از شرح السنه اندکی مانده است دو سه روز آنرا بخوان و دیگر تو دانی
چون باسر درس رفتم بابا فرج را دیدم که درآمد و گفت دی دو هزار منزل از
علم الیقین بگذشتی امروز باز بسر علم میروی من ترك درس کردم و بریاضت

العبد فی ید

وخلوت مشغول گشتم علوم لدنی و واردات غیبی نمودن گرفت گفتم حیف
باشد که این فوت شود آنرا می نوشتم بابا فرج را دیدم که از در در آمد و گفت
شیطان ترا تشویش میدهد این سخنها را منویس دوات و قلم را بینداختم
و خاطر را از همه باز پرداختم امیر اقبال سیستانی جمع کتابی که در آنجا همه
سخنان شیخ خود شیخ رکن الدین علاء الدوله قدس الله تعالی سره جمع کرده
است شیخ نقل میکند که شیخ نجم الدین کبری بهمدانی رفت و اجازت حدیث (بهمدان)
حاصل کرد و شنید در اسکندریه محدثی بزرگ هست با استاد عالی هم از آنجا
باسکندریه رفت و از وی نیز اجازت حاصل کرد و در باز گشتن شبی رسول
الله صلی الله علیه وسلم در خواب دید و از آن حضرت درخواست که مرا کنیتی
بخش رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود که ابو الجناب پرسید که ابو الجناب
مخففه فرمود که لا مشدده چون از واقعه باز آمد در معنی این ویرا این ذوق
نمود که از دنیا اجتناب می باید در حال تجرید کرد و در طلب مرشد مسافر گشت
و بهر کس که می رسید ارادت درست نمیکرد بسبب آنکه دانشمند بود و سر
او بهیچکس فرو نمی آمد و آنجا رنجور شد و هیچکس او را مقامی نمیداد که آنجا
نزول کند عاجز گشت از کسی پرسید که درین شهر هیچکس مسلمانی باشد که مرا
رنجور و غریب را جای دهد تا من آنجا روزی چند بیاسایم آنکس گفت اینجا
خانقاهی هست و شیخی اگر آنجا روی ترا خدمت کنند گفت نام او چیست گفت
شیخ اسمعیل قصری شیخ نجم الدین آنجا رفت او را جای دادند در صفه مقابل
صفه درویشان و آنجا ساکن شد و رنجوری وی دراز کشید و میگفت
با این همه از رنجوری چندان رنج بمن نمیرسید که از آواز سماع ایشان که من
سماع را بغایت منکر بودم و قوت نقل مقام کردن نداشتم شبی سماع میکردند

شیخ

شیخ اسمعیل از گرمی سماع ببالین من آمد و گفت میخواهی که برخیزی گفتم بلی دست
من بگرفت و مرا بکنار کشید و بمیان سماع برد و زمانی نیک مرا بگردانید و بر
دیوارم تکیه داد من گفتم که در حال خواهم افتاد و چون بخود آمدم خود را تن
درست دیدم چنانکه هیچ بیماری در خود نمیدیدم مرا ارادت حاصل شد روز
دیگر بخدمت وی رفتم و دست ارادت گرفتم و بسلوک مشغول شدم و مدتی
آنجا بودم چون مرا از احوال باطن خبر شد و علم واقف گشتم مرا شبی در خاطر
آمد که از علم باطن با خبر شدی و علم ظاهر تو از علم شیخ زیادت است بامداد شیخ
مرا طلب کرد و گفت برخیز و سفر کن که ترا بر عمار یاسر می باید رفت من دانستم
که شیخ بران خاطر من واقف شد اما هیچ نگفتم و برفتم بخدمت شیخ عمار و
آنجا نیز مدتی سلوک کردم و آنجا شبی مرا همین خاطر آمد بامداد شیخ عمار
فرمود که نجم الدین برخیز بمصر رو بخدمت روزبهان که این هستی را بلوحی سیلی
از سر تو بیرون برد برخاستم بمصر رفتم چون بخانقاه وی در رفتم شیخ آنجا
نبود و مریدان او همه در مراقبه بودند هیچکس بمن نپرداخت آنجا کسی دیگر
بود از وی پرسیدم که شیخ کجاست گفت شیخ در بیرون است و وضو میسازد
من بیرون رفتم شیخ روزبهان را دیدم که در آب اندک وضو میساخت مرا در خاطر
آمد که شیخ نمیداند که درین قدر آب وضو جایز نیست چگونه شیخی باشد
او وضو تمام ساخت و دست بر روی من افشاند چون آب بروی من رسید
در من بیخودی پیدا شد شیخ بخانقاه در آمد و من نیز در آمدم و شیخ بشکر
وضو مشغول شد من بپای بودم منتظر آنکه شیخ سلام باز دهد او را سلام
کنم همچنان بر پای ایستاده غایب شدم دیدم که قیامت قایم شده است و دوزخ
ظاهر گشته و مردمان را میگیرند و با آتش می اندازند و بر سر راه که گذر آتش پشته ای است

شیخ

و شخصی بر سر آن پشته نشسته است و هم که میگوید که من تعلق بوی دارم
او را رها میکنند و دیگر باز در آتش می اندازند ناگاه مرا بگرفتند و بکشیدند
چون آنجا رسیدم گفتم من تعلق بوی دارم مرا رها کردند من بر پشته بالا رفتم
دیدم که شیخ روزبهان است پیش او رفتم و در پای او افتادم او سیلی سخت
بر قفای من زد چنانکه از قوت آن بر روی در افتادم و گفت بیش ازین اهل
حق را انکار مکن چون بیفتادم از غیبت باز آمدم شیخ سلام نماز داده بود
پیش رفتم و در پای او افتادم شیخ در شهادت نیز همچنان سیلی بر قفای
من زد و همان لفظ بگفت آن رنجوری باز باطن من برفت بعد از آن امر
کردم که الله باز کرد و بخدمت شیخ عمار رو و چون باز میگشتم مکتوبی بشیخ
عمار نوشته که هر چند مس داری میفرست تا زر خالص میگردانم و باز پس
میفرستم از آنجا بخدمت شیخ عمار آمد و مدتی آنجا بود چون سلوک تمام
کرد وی را امر فرمود که بخوارزم رو وی میگفت آنجا مردمان عجب اند و این
طریق را و مشاهده را و در قیامت نیز منکرند گفت برو و باک مدار بخوارزم
آمد و این طریق را منتشر گردانید و مریدان بسیار بروی جمع آمدند و باز تمام
مشغول شد چون کفار تتار بخوارزم رسیدند شیخ اصحاب خود را جمع
کرد و زیادت بر شصت بودند و سلطان محمد خوارزمشاه گریخته بود
و کفار تتار پنداشتند که وی در خوارزم است و بخوارزم درآمدند شیخ
بعض اصحاب را چون سعد الدین حموی و شیخ رضی الدین علی لالا و غیر
ایشان طلب داشت و گفت زود برخیزید و ببلاد خود روید که آتشی از جانب
مشرق برافروخت که تا نزدیک بمغرب خواهد سوخت این فتنه ایست
عظیم که درین امت مثل این واقع نشده است بعضی از اصحاب گفتند چه شود

که حضرت شیخ دعا بکند شاید که این از بلاد مسلمانان مندفع شود شیخ
فرمود که این قضاییست مبرم دعا دفع آن نمی تواند کرد پس اصحاب التماس
کردند که چارپایان آماده است اگر چنانچه حضرت شیخ نیز با اصحاب موافقت
کنند تا در ملازمت ایشان بخراسان متوجه شوند دور نمی نماید شیخ فرمود
که من اینجا شهید خواهم شد و مرا اذن نیست که بیرون روم پس اصحاب متوجه
خراسان شدند چون کفار بشهر درآمدند شیخ اصحاب باقی مانده را بخواند
و گفت قوموا علی اسم الله نقاتل فی سبیل الله و بخانه درآمد و خرقه خود را
بپوشید و میان محکم ببست و آن خرقه پیش گشاده بود بغل خود را از هر دو
جانب پر سنگ کرد و نیزه بدست گرفت و بیرون آمد چون با کفار مقابل
شد در روی ایشان سنگ می انداخت تا آن غایت که هیچ سنگ نماند
کفار وی را تیرباران کردند یک تیر بر سینهٔ مبارک وی آمد بیرون کشید
و بینداخت و بران برفت گویند که در وقت شهادت پرچم کافری را گرفته
بود بعد از شهادت ده کس نتوانستند که وی را از دست شیخ خلاص دهند
عاقبت پرچم وی را ببریدند و بعضی گفته اند که حضرت مولانا جلال الدین
قدس سره در غزلیات خود اشارت باین قصه و بانتساب خود بحضرت
شیخ کرده آنجا که گفته است **بیت** ما از آن محتشمانیم که ساغر گیرند
نه از آن مفلسکان که بز لاغر گیرند   بیکی دست می خالص ایمان نوشند
بیکی دست دگر پرچم کافر گیرند   و کانت شهادته قدس الله تعالی روحه
فی شهور سنه ثمان عشر و ستمایه حضرت شیخ را مریدان بسیار بوده اند
اما چندی از ایشان یگانهٔ جهان و مقتدای زمان بوده اند چون مجد الدین
بغدادی و شیخ سعد الدین حموی و بابا کمال جندی و شیخ رضی الدین علی لالا

وشیخ سیف الدین باخرزی و شیخ نجم الدین رازی و شیخ جمال الدین گیلی و بعضی
گفته اند که مولانا بهاء الدین ولد والد مولانا جلال الدین رومی نیز از ایشان
بوده است قدس الله ارواحهم شیخ مجد الدین بغدادی قدس الله تعالی روحه
کنیت وی ابو سعید است و نام وی مجد الدین شرف بن المؤید ابی الفتح البغدادی
رحمه الله وی باصل از بغداد است خوارزمشاه از خلیفه بغداد التماس
طبیبی کرده بود وی را فرستاد و بعضی گفته اند از بغدادک است یکی از
دیههای خوارزم و وی از مقربان سلطان بود شیخ رکن الدین علاء الدوله
فرموده است که آن میگویند که وی امرد بوده است که بصحبت شیخ رسیده
است خلاف واقع است مردی تمام بوده اما صورت لطیف داشت وی را
شیخ اول بخدمت متوضا مشغول ساخت والده وی بشنید و او طبیبه بود
و شیخ نیز طبیب بود والده وی کسی پیش شیخ فرستاد که فرزند مجد الدین
مردی نازک است و این کار بس عجیبست اگر شیخ بفرماید من ده غلام ترک
بفرستم تا خدمت متوضا کنند و وی را بخدمت دیگر مشغول کند شیخ فرمود
که او را بگویید که این سخن از تو عجیبست که علم طب میدانی اگر پسر ترا تب صفراوی
زحمت دهد من دارو بغلام ترک دهم بسبب تو صحت یابد شیخ رکن الدین
علاء الدوله گفته است که روزی یکی از مریدان سلطان بایزید که مردی
در حساب بود و کار کرده با من گفت که چونست که تو با این خاندان ارادت
آوردی و سلوک جز بمتابعت بایزید کردی گفتم من این نمیدانم اما یکبار
نوبتی وضو میساختم در اثنای آن دیدم که دیوار قبله بگشاد و از آن سوی فضایی
پیدا شد و آسمان و ستاره و مشتری مینمود پرسیدم که این چیست یکی
گفت این نور سلطان بایزید است ساعتی شد آسمان دیگر دیدم تمام

نورانی همچون خورشید گفتم این چیست یکی گفت این نور مجد الدین بغدادیست
آن درویش متعجب شد بعد از آن این سخن بدان میگویم که در مراتب ایشان بیانی
میکنم یا ترجیح میدهم شیخ مجد الدین را بر سلطان بایزید اما هر کس را حق تعالی
حواله کرده است بمشیختی چون او توجه بآن مشرب کرد و متابع آن طریق شد
حق تعالی جهت ثبات قدم او را در آن طریق شیخ او را در اعلی مراتب برو
جلوه کند و اگر نه علی التحقیق مراتب در قیامت پیدا شود و نشان علو مرتبه
درین عالم جز بمتابعت حبیب مطلق صلی الله علیه و سلم نیست هر کس که متابع
تر مرتبه وی عالی تر روزی شیخ مجد الدین با جمعی از درویشان نشسته بود
سکری بروی غالب شد گفت ما بیضه بط بودیم بر کنار دریا و شیخ ما نجم
الدین مرغی بود بال تربیت بر سر ما فرود آورد تا از بیضه بیرون آمدیم ما چون
بچه بط بودیم در دریا رفتیم و شیخ بر کنار بماند شیخ نجم الدین بنور کرامت
آنرا دانست بر زبان ایشان گذشت که در دریا میراد شیخ مجد الدین از آن بشنید
بترسید پیش شیخ سعد الدین حموی آمد و تضرع بسیار کرد که روزی که حضرت
شیخ را وقت خوش باشد مرا خبر کن تا بحضرت آیم و عذری بخواهم وقتی شیخ را
در سماع حال خوش شد شیخ سعد الدین شیخ مجد الدین را خبر کرد پای برهنه
بیامد و طشتی پر آتش کرد و بر سر نهاد و بجای کفش بایستاد شیخ بوی نظر کرد
و فرمود که چون بطریق درویشان عذر سخن پریشان میخواهی ایمان و دین بسلامت
بردی اما سرت برود و در دریا میری و ما نیز در سر تو شویم و سر جهانداران
و ملک خوارزم در سر تو شود و عالم خراب گردد شیخ مجد الدین در قدم شیخ
افتاد و با اندک فرصتی سخن شیخ بظهور آمد شیخ مجد الدین در خوارزم وعظ
میگفت و مادر سلطان محمد عورتی بود بغایت جمیله بوعظ شیخ مجد الدین آمد

وكاه كاهي بزيارت مي رفت مدعيان فرصت جستند تا پيش سلطان كه بغايت
مست بود عرضه داشتند كه مادر تو بمذهب امام ابو حنيفه رحمة الله بنكاح
شيخ مجد الدين در آمده است سلطان بسيار رنجيده شد وفرمود كه شيخ را در دجله
انداختند وخبر بشيخ نجم الدين رسيد متغير كشت كفت انا لله وانا
اليه راجعون فرزند مجد الدين را در اب انداختند ومرد بس سر بسجده
نهاد وزماني بود در سجده بود بس سر از سجده برآورد وكفت از حضرت
عزت در خواستم تا خون بهاء فرزندم ملك از سلطان محمد باز ستانند اجابت
فرمود سلطان را ازان خبر دادند بغايت بشيمان شد بياده بحضرت
شيخ امد وطشتي پر زر بيا آورد وشمشير وكفن بر آن نهاد وسر برهنه
كرد ودر صف نعال بيستاد وكفت اكر ديت مي بايد اينك زر واكر قصاص
ميكنيد اينك شمشير شيخ در جواب فرمود كه كان ذلك في الكتاب
مسطورا ديت از جمله ملك تست وسر تو برود وسر بسي خلق وما نيز
در سر شما شويم سلطان محمد نوميد باز كشت وعن قريب جنكز خان
خروج كرد وروت انچه رفت روزي قوال در مجلس شيخ مجد الدين
اين بيت را خواند كه بيت خوش يافته اند دراز لحابه عشق كوبكر
خط سبز بر كنارش بودي شيخ مجلس خود را بكرفت وتيغ دست
بر كلو نهاد وكفت بيت كر يك خط سبز بر كنارش بودي وهمانا كه باين
اشارت بشهادت خود كرده باشد وبعد ازان اين رباعي بكفت بيت
در بحر محيط غوطه خواهم خوردن يا غرقه شدن يا كهري آوردن كار تو
مخاطره است خواهم كردن يا سرخ كنم روي زتو يا كردن در خدمت شيخ
نجم الدين كبري بود وبيشتر ... از قربه بسكرد ابادو بر ... ميكرد و ميكفتند

وبمقام عالي رسيده بود تا غايتي كه تا وي از بيرون بيامدي سماع بر نخاستي
روزي در اثناي سماع وقت او خوش شد از زمين برخاست وطاقي بلند بود
انجا بر ان طاق نشست ودر وقت فرود آمدن از بالا بر كردن شيخ مجد الدين
بغدادي جست وبا بهاء ولد ويخت وشيخ مجد الدين همچنان چرخ ميزد واين
زنكي مردي بلند وكران بود وشيخ مجد الدين بس نازك ولطيف چون از سماع
فارغ شد كفت ندانستم كه زنكيست بر كردن من يا كنجشكي وچون از كردن
او فرو مي ايد رخساره او را بدندان بكرفت چنانكه نشان بماند بارها شيخ مجد
الدين كفتي كه مرا در قيامت همين مفاخرت تمام است كه اثر دندان زنكي
بر روي من باشد شيخ ركن الدين علاء الدوله قدس سره كفته است كه شيخ
مجد الدين بغدادي فرموده كه در واقعه از حضرت رسالت صلي الله عليه
وسلم برسيدم كه ما تقول في حق ابن سينا قال صلي الله عليه وسلم هو رجل
اراد ان يصل الي الله تعالي بلا واسطتي فحجبته بيدي هكذا فسقط في النار
من اين حكايت را بيش استاد مولانا جمال الدين جليلي مي كفتم او كفت عجب وبعد
ازان فرمود كه از بغداد بشام ميرفتم تا از انجا بروم روم چون بموصل
رسيدم در مسجد جمعه بودم چون در خواب شدم ديدم كه كسي ميكويد
كه انجا نمي روي كه فايده كبري من نظر كردم جمعي ديدم كه حلقه زده بودند
وشخصي در ميان ايشان نشسته نوري از سر وي باسمان پيوسته وي سخن
ميكفت وايشان ميشنيدند كفتم اين كيست كفتند مصطفي صلي الله عليه
وسلم من پيش رفتم وسلام كفتم جواب كفتند ومرا در حلقه جاي دادند
چون بنشستم پرسيدم كه يا رسول الله ما تقول في حق ابن سينا كفت كه
رجل اضله الله علي علم ديكر كفتم ما تقول في حق شهاب الدين المقتول كفت هو من متبعيه

بعد از ان گفتم از علماء اسلامی بتو میپرسم بر سبیل امر که ما تقول فی حق فخر الدین
الرازی گفت هو رجل معاتب گفتم ما تقول فی حق حجة الاسلام محمد الغزالی
گفت هو رجل وصل الی المقصود گفتم ما تقول فی حق امام الحرمین گفت هو
ممن نصر دینی گفتم ما تقول فی حق ابی الحسن الاشعری گفت انا قلت وقولی
صدق الایمان یمان والحکمة یمانیة بعد از ان کسی که نزدیک من بود مرا
گفت که این سوال چه میکنی دعایی درخواست کن که ترا فایده کند
بعد از ان گفتم یا رسول الله مرا دعایی بیاموز فرمود قل اللهم تب علی حتی
اتوب واعصمنی حتی لا اعود وحبب الی الطاعات وکره علی الخطیات
بعد از ان از من پرسید که بکجا میروی گفتم بروم فرمود که الروم ما دخله
المعصوم ومن از واقعه باز آمدم در ان خانقاه بودم مولانا موافق
الدین کواشی انجا بود در آخر عمر ضریر گشته بزیارت وی رفتم پرسید
که تو کیستی بگفتم گفت از کجا می آیی گفتم از بغداد گفت بکجا میروی
گفتم بروم گفت بروم گفتم بلی گفت الروم ما دخله المعصوم من متحیر
شدم و دست در دامن آوردم گفتم مگر شما در مجلس دو شیخ حاضر
بوده اید گفت دعنی دست از وی باز داشتم و باز گشتم شیخ رکن الدین
علاء الدوله قدس سره گوید که مولانا تاج الدین مردی عزیز بود و او را
تصانیف مشهوره در علوم بسیار است و میان او و امام غزالی دو واسطه
بیش نبوده است و این حکایت وی دلیلست بر صحت واقعه شیخ مجد
الدین را چون شیخ مجد الدین را در سنه سبع و ستمایه وقیل سنه ست عشر
وستمایه شهید کردند خاتون وی که از نیشابور بود و بر ایشان نقل کرده اند

شیخ سعد الدین حموی قدس الله روحه نام وی محمد بن المؤید بن ابی بکر بن
ابی الحسین بن محمد بن حمویه است از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است قدس الله
تعالی روحه و فی تاریخ الیافعی کان صاحب احوال و ریاضات وله اصحاب و مریدون
وکلام سکن سفح قاسیون مدة ثم رجع الی خراسان فتوفی هناك در علوم
ظاهری و باطنی یگانه است مصنفات بسیار دارد چون کتاب محبوب و سجنجل
الارواح وغیر در مصنفات وی سخنان مرموز و کلمات مشکل و ارقام
اشکال و دوایر که نظر عقل و فکر از کشف و حل آن عاجز است بسیار است
و همانا که تا دیده بصیرت بنور کشف منفتح نشود ادراک آن متعذر است
وی گفته است بشرنی الله سبحانه وقال من اصغی کلاما بحسن القبول
والاعتقاد فی ذکری و نعت یقینی فقد اندرجت فیه نطفة العلم والمعرفة
وان التلبس علیه فی الحال فقد ثبت له النصیب فی طور من اطوار شیخ صدر
الدین قونوی قدس الله تعالی سره بصحبت وی رسیده است میگوید که از وی
شنیدم که میگفت موانش هفت است و در میثاق الست بربکم سخن هیبت انزا
با شیخ خود شیخ محیی الدین قدس الله تعالی سره باز گفتم گفت کلیات را میگوید
و اگر نه جزئیات از آن بیش است شیخ مؤید الدین الجندی در شرح فصوص الحکم
میگوید که شیخ صدر الدین روزی در مجلس سماع با شیخ سعد الدین حاضر بود
شیخ سعد الدین در اثنای سماع روی بصفه که در آن منزل بود کرد و با دب
تمام مدتی بر پای ایستاد و بعد از ان چشم خود را بوسید و آواز داد که ای صدر
الدین چون شیخ صدر الدین پیش آمد چشم بر روی وی بگشاد و گفت حضرت
رسالت صلی الله علیه وسلم در ان صفه حاضر بودند خواستم که چشمی
که بمشاهده جمال آن حضرت مشرف شده است اول بروی تو بگشایم وی گفته
است که وقتی در خلوت مرا عروجی واقع شد و از قالب منسلخ گشت سیزده روز

چنان بماند انگاه بقالب آمد و قالب درین سیزده روز چون مرده افتاده
بود و هیچ حرکت نمیکرد و روح چون بقالب آمد و قالب برخاست خبر نداشت
که چند روز افتاده است دیگران که حاضر بودند گفتند سیزده روزست
که تا قالب تو چنین افتاده است و از اشعار وی است که در کتاب مجموع جمع
کرده است این رباعی عربی شعر یا راحة مهجتی و نور البصر ٭ استیقظ
قلبی بك وقت السحر ٭ ناجیت ضمیر خاطری یا قمری ٭ انی انا فیك و انت
لی فی نظر ٭ و این رباعیات فارسی نیز از آن قبیل است کافر شوی ار زلف
نگارم بینی مومن شوی ار عارض یارم بینی در کفر میاویز و در ایمان
منگر تا عزت یار و افتقارم بینی بی تو نظری نیست مرا در کاری نی
روی تو خوش بیاید مرا گلزاری در باغ رضای چون تو زیبا یاری پیدا
و نهان دو تو دیدم یاری نی تو نه بهشت باید مرا نه رضوان نی کوثر
و زنجبیل و بحر صنوان با قهر تو دوزخ است در رضوان با لطف
تو دوزخ همه روح و ریحان و این شعر نیز از آن قبیل است شعر
انت قلبی و انت فیه حبیب ٭ و لسقم القلوب انت طبیب ٭ لیس فی قلبی
من بحبك صدق ٭ غیر ذکراك حاله یستطیب ٭ انت سقمی و صحتی و شفائی
و بك الموت و الحیوة یطیب ٭ و اذا ما نظرت فی لطف ٭ عن فوادی و
اعینی لا تغیب ٭ لك سری و مهجتی و ضمیری ٭ ساجد شاهد و مالی نصیب
عمر وی شصت و سه سال بوده است و در روز عید اضحی سنه خمسین
و ستمایه از دنیا رفته است و قبر وی [illegible] آباد است رحمه الله تعالی
شیخ [illegible] رحمه الله تع وی از خلفاء شیخ نجم الدین کبری است
از تحصیل و تکمیل علوم بخدمت شیخ آمد و تربیت یافت در اوایل که او را

بخلوت

بخلوت مینشاند در اربعین دوم بدر خلوت وی آمد و انگشت مبارک
بر در خلوت وی زد و آواز داد که ای سیف الدین بیت منم عاشق مرا
غم سازوارست ٭ تو معشوقی ترا با غم چه کارست ٭ برخیز بیرون آی انگاه
دست وی بگرفت و از خلوت بیرون آورد و بطرف بخارا روانه کرد
وقتی برای شیخ نجم الدین از ختای کنیزکی آورده بوده اند شب زفاف
با اصحاب گفته است که ما امشب بلذت مشروعه اشتغال خواهیم نمود
شما نیز در موافقت ترك فضیلت کنید و بفراغت و آسوده گی بسر برید
چون حضرت شیخ این بگفت شیخ سیف الدین آن شب ابریقی بزرگ
پر آب کرد و بر در خلوت شیخ بایستاد چون وقت صبح شیخ بیرون آمد
وی را دید گفت نه ما گفته بودیم که امشب بلذت و حضور خود مشغول
باشید چرا خود را درین ریاضت در رنج انداختی گفت شما فرموده بودید که
هر کس بلذت و حضور خود مشغول شود مرا هیچ لذتی ورای این نیست
که بر آستانه حضرت شیخ بخدمت بایستم شیخ فرمود که بشارت ترا که سلطانان
در رکاب تو بدوند و روزی یکی از سلاطین بزیارت شیخ سیف الدین آمد
و در وقت بازگشتن از شیخ درخواست که اسبی نزد شیخ کرده ام التماس
می نمایم که شیخ قدم رنجه فرمایند تا بدست خود سوار کنم شیخ التماس او را
مبذول داشت بدر خانقاه آمد پادشاه رکابش بگرفت تا سوار شد اسب
سرکشی کرد و عنان در دست بود قریب به پنجاه گام در رکاب شیخ بدوید شیخ
به پادشاه گفت حکمت در سرکشی اسب آن بود که ما شبی در خدمت شیخ
الاسلام شیخ نجم الدین بودیم ما را بشارت داد که پادشاهان در رکاب تو
بدوند اکنون این مصداق سخن شد و من کلماته القدسیه هذه الرباعیات

رباعی

بیت هر شب بمثال پاسبان کویت ، میگردم گرد آستان کویت ، باشد که
برآید ای صنم روز حساب ، نامم ز جریدهٔ سگان کویت ، هر چند که هیچ عشق
بیگانه شوم ، با عافیت آشنا و هم خانه شوم ، ناگاه پری رخی بمن درگذرد
برگردم از آن حدیث و دیوانه شوم ، روزی بجنازهٔ درویشی حاضر شد
گفتند شیخا تلقین فرمائید پیش روی میت آمد و این رباعی فرمود بیت
گر من گنه جمله جهان کردستم ، لطف تو امیدست که گیرد دستم ، گفتی که
بوقت عجز دستت گیرم ، عاجزتر از این مخواه کاکنون هستم ، توفی قدس سره
فی سنه ثمان و خمسین و ستمایه و قبر وی در بخاراست عین الزمان جمال
الدین گیلی رحمه الله تعالی وی نیز از خلفاء شیخ نجم الدین است بسیار دانشمند
و فاضل بوده است در اوایل که عزیمت صحبت شیخ کرد بکتب خانه درآمد
و از لطایف علوم عقلی و نقلی مجموعه انتخاب کرد که در سفر مونس وی
باشد چون نزدیک خوارزم رسید شبی در خواب دید که شیخ با وی گفت
ای گیلک پشته بنه و بیا چون بیدار شد اندیشه کرد که پشته چیست
من از دنیا هیچ ندارم و اندیشه جمع آن نیز ندارم شب دوم همین جواب
دید و شب سیوم نیز از شیخ پرسید که شیخا پشته چیست گفت آن مجموعه
که جمع کرده چون بیدار شد آن را در جیحون انداخت چون بحضرت شیخ رسید
گفت اگر آن مجموعه را نمی انداختی ترا هیچ فایده نمی بود پس وی را خرقه بپوشانید
و در اربعین نشاند و بعد از تمام اربعین عین الزمان لقب نهاد شیخ جمال الدین
در قزوین مدفون است یکی از سادات قزوین را عزیمت شیراز پیدا شد
از شیخ التماس سفارشی به پادشاه شیراز که بشیخ ارادت تمام داشت کرد شیخ
پارهٔ کاغذ طلبید و بر آنجا نوشت که عسل و رازیانه و بوی داد چون او

بشیراز

بشیراز رسید و قصد ملاقات پادشاه کرد گفتند که وی درد شکم دارد و
در حمام است بدر حمام رفت دید که پادشاه بر سر حمام نشسته است و از درد شکم
تشویش عظیم دارد پیش رفت و سلام کرد گفت از کجایی گفت از قزوین
از وی احوال شیخ پرسید کاغذ را بوی داد بگشاد دید که در وی نوشته
عسل و رازیانه گفت شیخ بنور فراست و کرامت علاج ما نوشته فرمود تا
آن را حاضر کردند بخورد و فی الحال شفا یافت و آن سید را رعایت بسیار کرد
بابا کمال الجندی رحمه الله تعالی چون خدمت بابا کمال الجندی در صحبت شیخ
نجم الدین بمرتبه تکمیل و اکمال یافت حضرت شیخ خرقه خود بوی داد و گفت
در دیار ترکستان مولانا شمس الدین مفتی را فرزندی است که وی را احمد
مولانا میگویند خرقه ما را بدو رسان و تربیت از وی دریغ مدار چون بابا
کمال بجند رسید جمعی کودکان بازی میکردند و احمد مولانا چون هنوز
کودک بود در میان ایشان بود اما بازی نمیکرد و جامهای ایشان را نگاه میداشت
چون بابا کمال را دید برخاست و استقبال وی کرد و سلام گفت بعد از آن
گفت چند ما جامه دیگران نگاه داریم اکنون شما جامهٔ ما نگاه دارید
بابا کمال وی را کنار گرفت و بخانه مفتی آمد مفتی گفت این فرزند مجذوب است
شاید که خدمت شایسته نتواند کرد برادر خردتر وی دانشمند مولانا
بغایت زیرک است و مصحوب مودب بابا گفت وی نیز با نصیب گردد
اما حوالهٔ شیخ بخدمت وی آمده ام احمد مولانا را اندک فرصتی تربیت
تمام یافت و صیت کمالات وی منتشر شد و بسی از طالبان در صحبت وی تربیت
یافتند و بمرتبه کمال رسیدند و یکی از آنها شیخ بهاء الدین کبری است که
برادر خود دانشمند مولانا را که محمد نام داشت حواله بوی کرده بود و شیخ

بهاء الدین تربیت فرزند خود ابو الفتوح را حواله بدانشمند مولانا کرده است
وهمانا که حضرت خواجه ابو الوفا خوارزمی انتساب با بو الفتوح است
چنانکه در بیان سلسله مشایخ خود گفته است **بیت** رسید فیض علی را
ز احمد مختار • پس از علی حسن آمد خزینه اسرار • حبیب وطائی ومعروف
پس سری وجنید • دو بو علی است مغنی سر اخیار • عقیب این همه بو القاسم
وپس از نساج • امام احمد وپس سهروردی عمار پس از اکابر مذکور شیخ
نجم الدین که بود قدوه اخیار وسرور ابرار کمال واحمد وانگه بهاء ملت ودین
ذکر محمد پس بو الفتوح فخر کبار وحضرت خواجه ابو الوفا از مشارب
صافیه ارباب توحید واصحاب اذواق ومواجید شربی تمام بوده است
چنانکه از رسایل واشعار ایشان بتخصیص رباعیات این معنی ظاهر است واثبات
این دعوی را رباعی چند آورده می شود **رباعیات** ای آنکه توئی حیات جان ودلم
در وصف تو گر چه عاجز وحیرانم • بنا بی چشم من توئی می بینم • دانائی عقل
من توئی میدانم • من از تو جدا نبوده ام تا بودم • اینست دلیل طالع مسعودم
در ذات تو ناپدید از معدومم • وز نور تو ظاهرم اگر موجودم • چون بعض
ظهورات حق آمد باطل • پس منکر باطل نشود جز جاهل • در کل وجود هر که جز حق بیند
باشد ز حقیقة الحقایق غافل • او هست نهان وآشکار است جهان • بل عکس بود
سوی اهل عرفان • بل اوست همه چه آشکار وچه نهان • کر اهل حقی غیر یکی هیچ مدان
یکی است ولی نه آن یکی کش دانی • یکی که نشان یکی دانی • خود را ز تو دو
خود را گر برهانی • د انیش نه از دلایل برهانی • بکردم وآعتقاد بد ترز گناه
جو ... ست درین عذر سه دعوی بتاه دعوی وجود ودعوی قدرت وفعل
لاحول ولا قوة الا بالله وفات خواجه ابو الوفا در شهور سنه خمس وثلثین

ثمانمایه

وثمانمایه بوده است رحمه الله تعالی **شیخ نجم الدین رازی المعروف بدایه رحمه الله تعالی**
وی نیز از اصحاب شیخ نجم کبری است که تربیت وی را حواله بشیخ مجد الدین
کرده بوده است صاحب مرصاد العباد وتفسیر بحر الحقایق است وی را در
کشف حقایق وشرح دقایق قوت وقدرت تمام بوده است در واقعه چنگیز
خان از خوارزم بیرون آمده وبروم رفت ووی را با شیخ صدر الدین قونوی
ومولانا جلال الدین رومی اتفاق ملاقات افتاده گویند که وقتی در یک مجلس
جمع بوده اند نماز شام قایم شد از وی التماس امامت کردند در هر دو رکعت سورة
قل یا ایها الکافرون خواند چون نماز تمام کردند مولانا جلال الدین رومی
با شیخ صدر الدین بر وجه طیبت گفت که ظاهرا یکبار برای شما خواند ویکبار
برای ما وفات وی در سنه اربع خمسین وستمایه بوده است ودر شونیزیه
بغداد بیرون مقبره شیخ سری سقطی وشیخ جنید قبری بود میگفتند که
قبر وی است والله تعالی اعلم واز منقولات وی است این رباعی **رباعی**
شمع ار چه چو من داغ جدائی دارد • سر رشته شمع به که سر رشته من
یا کر سوز آشنائی دارد • کان رشته سری بروشنائی دارد **شیخ رضی الدین
علی لالا الغزنوی قدس الله تعالی سره** وهو علی بن سعید بن عبد الجلیل اللالا الغزنوی
وابن عم شیخ سعید که پدر شیخ لالا است پسر عم حکیم سنائی است بغزم حج بخراسان
آمده وبصحبت شیخ ابو یعقوب یوسف الهمدانی رحمه الله تعالی رسیده در آن
وقت که شیخ نجم الدین کبری بهمدان میرفت بطلب حدیث در یک فرسنگی
دهی که شیخ علی لالا انجا می بود فرود آمده بود در خانقاه آن شب شیخ علی
لالا در واقعه دید که نردبانی نهاده بود تا آسمان وشخصی بر سر نردبان ایستاده
بود ومردمان یک یک پیش او می آمدند واو دست ایشان میگرفت وچون

بود

تا در اسمان و انجا شخصی ایستاده بود و دست ایشان بدست او میداد و او
ایشان را در اسما میبرد شیخ علی لالا نیز برفت و او را بر نردبان بالا بردند
و دستش بدست او دادند و وی را باسمان در برد چون ان واقعه را پیش پدر بگفت
پدرش گفت ان شخص را میشناسی گفت می شناسم و نام او می دانم گفت طلب
او می باید کرد که کلید تو در دست اوست پس شیخ علی لالا بطلب او مسافر شد
و چندین سال گرد عالم سفر کرد و از وی نام و نشان نمی یافت تا ان زمان که
شیخ نجم الدین بخوارزم امد و این طریق را منتشر کردانید و دران وقت
شیخ علی لالا در ترکستان بود در خانقاه شیخ احمد یسوی روزی شخصی
از خوارزم امده بود و شیخ علی لالا در خلوت بود می شنید که شیخ احمد از وی
میپرسید که در خوارزم هیچ درویشی هست و مردمان بچه مشغول اند
ان شخص گفت این زمان جوانی امده است و بارشاد خلق مشغول شده و خلقی
بر وی جمع شده اند پرسید که چه نام دارد گفت نجم الدین چون شیخ علی لالا
این نام شنید از خلوت بیرون جست و میان سفر در بست شیخ احمد یسوی
فرمود که چه بوده است گفت سفر میکنم فرمود صبر کن تا زمستان بگذرد گفت
نتوانم بخدمت شیخ نجم الدین امد و بسلوک مشغول شد بعد از ان بچند گاه
شیخ مجد الدین بیامد و مرید شد و شیخ نجم الدین بسی و پنج سالگی نزدیک
بوده است که بسلوک مشغول شده و شیخ مجد الدین بسه چهار سال از شیخ
علی لالا زیادت بوده است اما شیخ علی لالا در اول جوانی بطلب مشغول شده
بوده و ایشان ان وقت هنوز بسلوک مشغول نشده بودند و تحصیل میکردند
شیخ علی لالا صحبت بسیاری از مشایخ رسیده بود و گویند از صد و بیست
و چهار شیخ کامل مکمل خرقه داشته است و بعد از وفات وی از جمله صد

وسپرده

وسپرده خرقه باقی بوده و سفر هندوستان کرده بوده و صحبت ابو الرضا رتن
رضی الله عنه دریافته و امانت رسول الله صلی الله علیه و سلم از وی گرفته
چنانکه شیخ رکن الدین علاء الدوله ان را تصحیح فرموده و گفته که صحب یعنی
الشیخ رضی الدین علی اللالا صاحب رسول الله صلی الله علیه و سلم ابا الرضا
رتن بن نصر رضی الله تعالی عنه فاعطاه مشطا من امشاط رسول الله صلی الله
علیه و سلم و شیخ رکن الدین علاء الدوله ان شانه را در خرقه پیچید
و ان خرقه را در کاغذی و بخط مبارک خود در کاغذ نوشته هذا المشط من
امشاط رسول الله صلی الله علیه و سلم وصل الی هذا الضعیف من صاحب
رسول الله صلی الله علیه و سلم و هذه الخرقة وصلة من ابی الرضا رتن
الی هذا الضعیف و هم شیخ رکن الدین بخط مبارک خود نوشته است که
چنین گویند که ان امانت برای شیخ رضی الدین علی لالا بوده است از رسول
صلی الله علیه و سلم و هذه الرباعیه من انفاسه القدسیه منقوله من خطه
بیده بیت هم جان بهزار دل گرفتار تو است ٭ هم دل بهزار جان خریدار تو است
اندر طلبت نه خواب یابد نه قرار ٭ هر کس که در آرزوی دیدار تو است
قدس الله تعالی روحه فی الثالث من ربیع الاول سنه اثنتین و اربعین و ستمایه
شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی کسرقی رحمه الله وی از اصحاب شیخ رضی الدین علی لالا
است شیخ رکن الدین علاء الدوله گفته است که شیخ احمد عجب مردی ذاکر
بوده است مرتبه عالی دارد من در غیب مرتبه سلوک او را مناسب یافتم با
شیخ ابو الحسن خرقانی و از ان شیخ رضی الله علی لالا با سلطان بایزید قدس
الله تعالی ارواحهم شیخ رضی الدین علی لالا گفته است که با خلیفه احمد
مادر سازد با نجه از جنید و شبلی یافته اند از وی بیاید روزی شیخ سعد الدین

شیخ جمال الدین احمد جورفانی رحمه الله تعالی علیه

حموی بجوزقان رسید کسی فرستاد شیخ احمد را طلب داشت شیخ احمد نیت عزلت
کرده بود بیرون نیامد باز کس فرستاد که می باید آمد که مرا اشارتی رسیده است
که چون اجازت تو شیخ علی اجازت نامه نوشته من نیز بنویسم شیخ احمد
جواب باز فرستاد که من خدای تعالی را با اجازت نامه نخواهم بر سید شیخ رکن
الدین علاء الدوله گفته که این سخن مرا از وی بسیار خوش آمده است وقتی
شیخ احمد یکی از مریدان را دید که مراقبه کرده بود کفش بیرون کرد و چند
کفش محکم در سر کردن او بزد مرید گفت مراقبه کرده ام شیخ گفت اگر سخن می باید
فرمود که مراقبه کسی را روا بود که یک هفته طعام نخورده باشد چون آواز
پای بشنود در خاطرش نیاید که این کس برای من طعام می آورد وی در سلخ
ربیع الآخر سنه سبع و ستین و ستمایه از دنیا رفته شیخ نور الدین عبد الرحمن
اسفراینی کسرقی رحمه الله وی از اصحاب احمد جوزقانی است در تسلیک طالبان
و مریدان ترتیب و کشف وقایع ایشان شانی عظیم داشته است شیخ رکن
الدین علاء الدوله گفته است که پدر من از من پرسید که درین زمانه
از اولیا کدام مانده اند گفتم هستند ابن عجیل است وهو احمد بن موسی بن
عجیل در شان وی گفته اند که مثل احمد بن موسی در میان اولیا همچون مثل
یحیی و زکریا ست در میان انبیا علیهم الصلوة والسلام که عصیان نمود
و قصد معصیتی نکرد از وی پرسیدند از سماع صوفیان گفت اگر مباح دارم
من اهل آن نیستم و اگر انکار کنم بدرستی که بدرستی که سماع کرده اند کسانی که
بهتر ارضی اند در یمن و شمس الدین ساوجی در ششتر و خواجه حاجی در ایهم
و چند کس را از مشایخ که بر صراط مستقیم بودند بر شمردم گفت چونست که
این همه هستند و نوادات شیخ نور الدین عبد الرحمن او را دی و یا بینها

التفات نکرد گفتم مرا مقصودی بود که چون بار شادا اوراست بمی آمد من خواستم
که سلوک کنم و این طریقه بشناسم و در آن وقت در همه عالم استادی نبود
غیر او و مرا بان کاری نبود که نبینم که بزرگان که اند تا مرا به بزرگتر نشان
دهند بخدمت او روم چه اگر کسی را با آهنگری کار باشد و به دکان زرگری
رود عقل بروی خندد و هم شیخ رکن الدین علاء الدوله گفته که در آخر
الزمان اگر وجود شیخ نور الدین عبد الرحمن قدس الله تعالی روحه نبودی
سلوک بکلی محو گشتی و نشان نماندی اما چون حق تعالی این طریق را قیامت
باقی خواهد داشت بوی مجدد کرد و هم وی گفته که روزی در جماعتی اتفاق
شدم امام غزالی را دیدم که نشسته بود و سر بر زانو نهاده و قلم میان دو
انگشت گرفته متحیر از وی پرسیدم که چه می شود امام در چه فکرست گفت
چگونه متفکر نباشم که در دینی سیمرغ رسی صفت نوشته ام و این ساعت
می بینم و همه غلط بود و این واقعه را بخدمت شیخ نور الدین عبد الرحمن گفتم
فرمود که عجب من نیز در دیه منقان بودم و آن وقت مرا در معرفت
سخن گفتن شروع تمام بود در غیب می بینم که حق تعالی مرا میگوید که تو نمی
دانی که از حسرت که هست امام غزالی راهیچ چیست بان نرسید که سلوک
تمام ناکرده بحضرت ما آمد بعد از انکه از غیب باز آمدم بر زبان خود عقل
یافتم و خاموشی پیشه کردم و بکار خود مشغول شدم ولادت وی شراک
سنه سبع و ثلثین و ستمایه بوده است و در بغداد از دنیا رفته ابو المکارم
رکن الدین علاء الدوله احمد بن محمد البیابانکی قدس الله سره وی در اصل از ملوک سمنان
است بعد از پانزده سالگی بخدمت سلطان وقت مشغول گرفت در یکی از
حروب که سلطان با اعدا داشت وی را جذبه رسید بعد از آن در شهور سنه

سبع وثمانين وستمايه در بغداد بصحبت شيخ نور الدين عبد الرحمن كسرقي
رسيد در وقت مراجعت از حجاز و در سنه تسع وثمانين وستمايه اذن
ارشاد يافت و بعد از سنه عشرين وسبعمايه در خانقاه سكاكيه در مدت
شانزده سال صد و چهل اربعين بر آورد و كويند كه در ساير اوقات صد
وسي اربعين ديكر بر آورده است و چون عمر وي بهفتاد و هفت سال
رسيد شب جمعه بيست و دوم رجب سنه ست وثلثين وسبعمايه در بريج
احرار صوفيان بجوار رحمت حق پيوست و در حظيره قطب زمان عماد الدين
عبد الوهاب مدفون كشت روزي پادشاه جوي آن شيخ اهويي فرستاد
وسلام رسانيد و نيازمندي نمود كه اين كوشت صيد دست بجوزيك كه
حلال باشد شيخ كويد كه مرا درين حالة حكايه امير نوروز ياد آمد كه آن
وقت كه در خراسان بود و من بزيارت مشهد طوس رفته بودم و او بشنيد
و با پنجاه سوار از عقب من بيامد و كفت كه ميخواهم كه مادام كه در خراسان
باشي با تو باشم چند روزي با وي مصاحبت افتاد يك روز آمد و در خر
كوش آورد و كفت من خود زده ام بخور كفتم كوشت خركوش است وهم كس
كه زده است من نخواهم خورد كفت چرا كفتم بقول امام جعفر صادق رضي
الله عنه حرام است و چون از يكي بزركان ان احترام داشته است نخوردن
ان بهتر است برفت و روز ديكر بيامد و اهويي بياورد و كفت اين اهو را
من زده ام بتيري كه خود تراشيده ام و بر اسبي نشسته بودم كه از پدران مادر
قديم پيش از غارت تخم بر تخم بما رسيده است كفتم اين همان حكايت مولانا جلال
الدين چدكزيني است كه يكي از امراء مغول كه در حوالي همدان مي نشست و
با وي دعوي ارادت ميكرد روزي به پيش وي در آمد و دو مرغابي نهاد

وكفت

وكفت اين را باز من كرفته است و حلال باشد من لا تناول فرمائيد مولانا
كفت سخن در مرغابي نيست سخن در ان است كه باز تو دوش تا مرغ كدام پير
زن خورده است امروز او را قوت كرفتن اين مرغابي حاصل آمده است
بر دار و ببر كه لايق شماست تو نيز تا دوش اسب تو جو كدام مظلوم خورده
است كه امروز او را قوت دويدن حاصل كرده است تا تو در پشت او
اهويي تواني زد مرا خوردن ان روا نباشد كه البعض هر چند كفت كوشت او
نخوردم اما درويشان را كفتم بخوريد شايد كه چون بنياز آورده كاري بر ايد
ببركت نيازمندي او درويشي از شيخ سوالي كرد كه چون بدن را در خاك
ادراك نيست و بدن مكتسب با رواح از وي مفارق شده اند و در عالم
ارواح حجاب نيست چه احتياج است بسر خاك رفتن و فايده چيست چه
در هر مقامي كه توجه كند بروح بزركي همان باشد كه بسر خاك رفته شيخ
فرمود كه فايده بسيار دارد يكي انكه چون بزيارت كسي ميرود چندانكه ميرود
توجه او زيادت ميشود و چون بسر خاك رسد و بحس مشاهده كند خاك
او را حس او نيز مشغول او شود و بكلي متوجه كردد و فايده بيشتر باشد
و ديكر انكه هر چند ارواح را حجاب نيست و همه جهان او را يكي است اما در
بدني كه هفتاد سال با او صحبت داشته باشد و بدن محشور او كه بعد از
حشر ابد الاباد خواهد بود انجا باشد بان موضع نظر او و تعلق او بيشتر بود
كه بموضع ديكر پس حكايت كرد يك نوبت در خلوت جنيد قدس الله سره بودم
و از خلوت وي ذوقي تمام مي رسيد بسبب جنيد كه در ان خلوت بوده بود
بيرون امدم و بتم اكر رفتم انجا ان ذوق نيافتم اين معني را با حضرت شيخ
قدس سره بكفتم فرمود كه ان ذوق بسبب جنيد يافته كفتم بلي كفت در صحيح

شيخ

که در علم خود سید است که چند نوبت انجا بوده باشد و وقتی که ذوق حاصل
میشود در بدنی که چندین سال دایم با او صحبت داشته بود اولی باشد
که ذوق بیشتر حاصل شود اما لشاید که بسبب مشغول گشتن بر ستر خاک
در توجه تقصیری افتاده باشد اخر در خرقه که اهل دلی پوشیده باشد
ذوق ان مشاهده میتوان کرد و بدن از خرقه نزدیکتر است و فواید
زیارت بسیار است کسی که اینجا توجه کند بروحانیت مصطفی صلی الله
علیه وسلم فایده یابد اما اگر بمدینه رود روحانیت مصطفی صلی الله
علیه وسلم ازان رفتن او و رنج راه او با خبر باشد و چون انجا رسد
بچشم ببیند روضه پاک انحضرت را و بکلی متوجه شود فایده آن را با
فایده این چه نسبت و اهل مشاهده را این مشاهده بحقیق باشد و وی
فرموده که جمله انبیا برای این آمده اند تا چشم خلق بگشایند بعیب خود
و کمال حق و بعجز خود و قدرت حق و بظلم خود و عدل حق و بجهل خود
و علم حق و بمذلت خود و عزت حق و ببندگی خود و خداوندی حق
و بفقر خود و غناء حق و بتقصیر خود و بعمتهاء حق و بفناء خود
و بقای حق و هم برین قیاس نیز شیخ برای انست که چشم مرید از این معانی
بگشاید پس هر چند مرید در اثبات خود و کمال خود بیش کوشد یا عملی کند
تا کمال او ظاهر شود شیخ ازوی بیشتر رنجد چه شیخ این همه رنج از برای
ان میکشد تا چشم کمال بین نفس او را بدوزد و چشمی که کمال حق بیند بگشاید
و او هر لحظه در کمال خود چشم دیگر میگشاید پس در ضیعت رنج شیخ
میکوشد در خود بینی درویش می باید که در کمین نفس باشد تا هر چشمی که بکمال
خود میگشاید بدان انابتی ... بردوا اگر نه چنین کند تا او بخبر شود نفس او

هر سر موی چشمی که بکمال خود بگشاید و از دیدن کمال حق کور کرداند که خاصیت
نفس این است و هم وی فرموده که این مردمان عجب اعتقادها دارند البته
میگویند که درویش میباید که کدا و محتاج باشد نمی دانند که حق
تعالی هرگز هیچ مرشد را محتاج نداشته است بخلق چرا باید که بندگان
خدای تعالی جز بخدای تعالی باشند اخر این دینار را با این همه نعمت
ببرکت ایشان بیای میدارد بلکه مقصود از آفرینش ایشانند نه اخر
شیخ مجد الدین بغدادی قدس الله تعالی روحه هر سال خرج سفره خانقاه
دویست هزار دینار زر سرخ بوده است و من حساب میکنم پانصد هزار
دینار را املاک وقف کرده ام بر صوفیه که بر طریقه ما باشند و هم
وی فرموده که حق تعالی این زمین و مزارع بحکمت آفریده و میخواهد که معمور
باشد و فایده بخلق برسد و اگر خلق بدانند که از عمارت دنیا که برای
فایده و دخل کنند نه بوجه اسراف چه ثواب است هرگز ترک عمارت نکنند
و اگر بدانند که از ترک عمارت و گذاشتن زمین را معطل چه گناه حاصل
میشود هرگز نگذارند که اسباب خراب شود هر کس که زمینی دارد که
ازان هر سال هزار من غله حاصل میتواند کرد اگر بسبب تقصیر و اهمال
نهصد من حاصل کند و بسبب اوان صد من از خلق خلق دور افتد بقدر
ان ازوی باز خواست خواهد کرد و اگر کسی را حالی هست که ببنا و عمارت
ان نمی پردازد خوش وقت او و اگر چنانچه از کاهلی ترک عمارت زمین
کند و انرا ترک و زهد نام نهد جز متابعت شیطان چیزی دیگر نیست
و هیچکس کمتر از اوجی بکار نیست اخر یاد و بنویا و هم وی فرموده که ممکن
نیست که کسی بمرتبه ولایت برسد الا که حق تعالی پرده بر سر او بپوشد

واو را از چشم خلق پنهان دارد و معنی اولیائی تحت قبابی اینست واین
قباب صفات بشریست نه پرده ایست از کرباس و غیره و صفات آنست
که در وی عیب ظاهر کند با هنری را از و در چشم مردم بعیب فرو نماید و معنی
لا یعرفهم غیری اینست که تا بنور ارادت باطن کسی را منور نکند ان ولی را
نشناسد پس ان نور او را شناخته باشد نه انکس و هم وی فرموده که درویشانی
که بکار مشغولند می باید که بطال را در میان ایشان راه نباشد که میل بی
کار صد مرد در کار را از کار باز دارد شعر عدوی البلید الی الجلید
سریعة والجمر یوضع فی الرماد فیخمد وهم وی فرموده که می باید که درویشان
جهد نمایند تا در وقت لقمه خوردن نیک حاضر باشند که تخم اعمال در
زمین قالب انسانی لقمه است چون بغفلت تخم اندازند ممکن نیست
که هرگز جمعیت خاطر حاصل شود اگر چه لقمه حلال باشد و هم وی فرموده
که حکیم ترمذی و جماعتی از مغاربه گفته اند که بدایة الاولیا نهایة الانبیا
روزی در بغداد در خدمت شیخ بودیم قدس الله سره فرمود آن
جماعتی که گفته اند که بدایة الاولیا نهایة الانبیا از اعذری هست و
ایشان ازان سخن این خواسته اند که بدایة الاولیاء نهایة الانبیاء فی الطریقه
زیرا که چون کمال شریعت در آخر کار نبی علم شد کما الیوم اکملت لکم دینکم
و ولی شریعت را بکمال فرا گیرد قدم در ولایت نتواند نهاد پس آنچه نبی را
در شرایع بانتها کار باشد ولی را ابتدا باشد و نیز آنکه اگر کسی بدان احکام
که در مکه نازل شد سلوک کند و باحکامی که در آخر عمر در مدینه نازل شد
التفات ننماید هرگز بولایت نرسد بلکه اگر انکار کند کافر گردد پس ابتدای
ولایت است که همه شرایع را بکمال قبول کند و متابعت نماید امام طریقت است

که هرچند ولی سعی کند و مرتبه او عالی شود روح او را ان نوع معراجی که
جسم نبی را بود حاصل نشود و محال بود که شود چون در انتهای ولایت
روح ولی مشابهتی یابد بجسم نبی در طریقت نهایة الاولیا بدایة الانبیا
باشد و هم وی فرموده انبیا علیهم السلام از انشاء گناه عامدا معصوم
اند و اولیا از خوارداشت گناه محفوظ و از مصطفی صلی الله علیه وسلم
مرویست ان تغفر اللهم فاغفر جما و ای عبد لك لا الما و نیز دیگر این
بیچاره هیچ گناهی بدتر ازان نیست که بنده خود را معصوم پندارد شیخ علی
مصری رحمة الله تعالی وی شیخی بود در ملک شام و روم و مریدان بسیار
بروی جمع آمدند املجون مردی منصف بود جمعی از مریدان خود را که
مستعد بودند با ایشان گفت اگر شما طالب حق اید من نیز طالبم و مرشدی
نیافته ام که پیش او سلوک کردمی اکنون در واقعه دیده ام و در شهادت
نیز می شنوم که در خراسان مرشدیست مکمل برخیزید تا برویم و او را دریابیم
و در خدمت مرشدی روزی چند سلوک کنیم و آنچه خلق بما گمان می برند
خبری حاصل کنیم القصه بنابرین قضیه آمده بود و در حلقه مریدان
شیخ داخل شده با جمعی از اصحاب خود شیخ فرمود که ارادت ایشان بعد
ازین ارادت منست و وساطت تو در میان ایشان از اسود کند چه نزدیک
من میان شیخ و مصطفی صلی الله علیه وسلم هر چند که خرقه بیشتر راه روشن
تر و سلوک آسان ترست بخلاف اسناد حدیث که آنجا هر چند واسطه کمتر است
حدیث صحیح ترست چه آنجا که خبرست هر چند واسطه بیشتر بود احتمال تغیر
بیشتر بود اما اینجا که خرقه است هر چند که نور مشایخ بیشتر بود راه روشن
تر بود و مدد ایشان بیشتر بود روزی حکایت شیخ منصور حلاج در افتاد علی

مصری از حال وی استفسار کرد حضرت شیخ بعد از آن که در باب وی سخنان
بسیار فرمودند گفتند در آن وقت که مرا حال گرم بود بزیارت وی رفتم
چون مراقبه کردم روح وی را در علیین یافتم در مقام عالی مناجات کردم
و گفتم خداوندا این چه حالتست که فرعون انا ربکم الاعلی گفت و حسین
منصور انا الحق گفت و هر دو دعوی خدایی کردند اکنون روح حسین
در علیین و روح فرعون در سجین درین چه حکمتست در سر من ندا کردند
که فرعون بخود بینی در افتاد و همه خود را دید و ما را گم کرد و حسین
منصور همه ما را دید و خود را گم کرد بنگر که چه فرق باشد **شیخ نجم الدین**
محمد بن محمد الادکانی رحمه الله تعالی وی مرید شیخ رکن الدین علاء الدوله
است قدس سره عمر وی بهشتاد رسیده بوده در شهور سنه ثمان و سبعین
و سبعمایه از دنیا برفته و در حصاری از اعمال اسفراین مدفون گشته وی
گفته در قول رسول الله صلی الله علیه و سلم علیکم بالسواد الاعظم
ای بالقرآن **اخی محمد دهستانی رحمه الله تعالی** شیخ فرموده است که در اربعین
شب پنجشنبه سیوم از اربعین در غیب دیدم که جماعتی مسافران برسیدند
و در میان ایشان جوانی بود که حق تعالی را با وی نظری از عنایت است
و او را همین حالتست چون بشهادت امدم خادم را گفتم زینهار که هیچ مسافر را
اجازت مده تا بیرون امدن من که سر و د قضا را همان ساعت جماعتی
مسافران رسیدند گفتم فردا روز جمعه چون اربعین تمام شده باشد
در مسجد جامع انجا که من می نشینم ایشان را بیاور تا ایشان را به بینم چون
روز جمعه بمسجد رفتم درویشان مسافر بیامدند و سلام کردند چندانکه
نظر کردم انرا که من دیده بودم در میان ایشان نبود گفتم مگر قومی دیگر خواهند

آمد نماز

آمد نماز بگزاردم و بخانقاه امدیم خادم امد و گفت از ین درویشان یک
تن که بخدمت ایشان مشغولست مگر پیش رختهای ایشان بوده و بمسجد
نیامده درخواست میکند که شما را به بیند گفتم نیک باشد چون در
امد از دور او را بدیدم دانستم که اوست بیامد و سلام کرد و ساعتی بنشست
و بیرون رفت من خادم را طلب کردم و گفتم برو و این جوان را که برفت
بگوی که می باید که اینجا روزی چند با ما باشی و ازین جماعت باز گردی
که ما را با تو کارست چون خادم بیرون رفت او را دید که باز گشته بود
و ایستاده خادم او را بپرسید که حال چیست گفت که میخواهم که با حضرت
شیخ بگویی تا مرا قبول کند و هم اینجا بخدمت درویشان مشغول شوم
خادم گفت شیخ مرا از پی تو باین مهم فرستاده و او را در آورد و مسافران
برفتند و او را بخدمت مشغول کردم خدمتی که از ادمی بهتر از آن ممکن
نباشد بکرد بعد از سه سال که ذکر گفت و خلوتی چند بنشست و حالها
نیکو او را روی نمود روزی در سفره ای بودیم او در صف نشسته بود
من که انجا که بودم نظر من بر حال وی افتاد دیدم که واردی عالی بروی
نازل میشد و حالی پس شگرف بروی کشف میگشت حالی برخاستم و انجا رفتم
که او بود و مغلوب شده بود و مست ان حال گشته با نمک بروی زدم و گفتم
در چه حالی و چه دیدی گفت نمیتوانم گفتم تا از مخای بگو برجر گفت
الحق مقامی پس عالی بود اما چون دیدم که درو عجبی از ین سبب پیدا میشود
گفتم این چیزی نیست و ان نفی کردم باری در ان مقام در خود چیزی پیدا کرد
و مدتی مدید از دماغ او نمی رفت تا بعد از ان بچند گاه دیگر بتجلی صمدیت
متجلی شد و ان مقامیست که در انجا احتیاج باکل از سالک برمیخیزد

چون دران حال خود را دید غروری پیدا شد و با خود گفت نا خوردن
صفت حق است و این صفت مرا حاصل است و در باطن وی دعوی
خدایی سر بر زدن گرفت و ترک خوردن کرد چندانکه چون پیش میزدم
و چوب در دهان او میکردم و شربت در دهان او میریختم باز بدر میریخت
و بحلق وی فرو نمیرفت بگذاشتم تا مگر بخویشتن خود بخورد هیچ نخورد تا
شش سال برین برآمد و بخدمت قیام مینمود و ببرکت سعادت او آن
بود که خود را هرگز از من بی‌نیاز ندانست و اگرنه این بودی هم دران
ورطه هلاک شدی و من مدت سی و هفت سالست تا باشارت
شیخ بارشاد مشغولم و چندین طالبان دیدم همچنین مردی که این
مجردست که او را بلذت دنیا و نفس خود هیچ میلی نباشد ندیدم و مدت
بیست و پنج سالست که درمیان درویشانست و برادر او خادم است
و دیگر خادمان که پیش ازین بوده اند هیچکس از لفظ او نشنیده باشند
که مرا چیزی می باید نه از طعام و نه از جامه هرگز چیزی که بحظ نفس
داشته باشد کسی از زبان او نشنیده و با آنکه رنج بسیار کشیده هرگز کسی
او را آشفته ندیده و با کسی نگفته و از هیچ آفریده دوا نطلبیده القصه
دران مقام نا خوردن بماند تا شش سال بعد ازان بکعبه میرفتیم او را
با خود ببردم و قصد من آن بود که میدیدم که جماعتی این حال را عجب میداشتند
و در قدرت خدای شک بودند و ایشان از آن زیان داشت تا در راه ببینند و بی‌
گمان بدانند که چیزی نمی خورد و آن شبهه رفع کرده برفتیم و آن جماعت را
شک برخاست و چون بمدینه رسیدیم او را گفتم اگر امت رسول صلی الله
علیه وسلم و مرید منی اکنون می باید که رسول الله صلی الله علیه وسلم کرده میکنیم

واکرنه

واگرنه برخیز و برو که پیش ازین در صحبت ما نتوانی بود و علی دوستی حاضر
بود لقمه در دهان او نهاد و سه لقمه معین کردم که در روزی بخورد تا بعد
بعد ازان در مکه گفتم که همچنان که درویشان میخورند بخورد و ازان ورطه
خلاص یافت **ابو البرکات تقی الدین علی الدوستی السمنانی رحمه الله تعالی** وی نیز از اصحاب
شیخ رکن الدین علاء الدوله است روزی حضرت شیخ میفرمودند که مادام
که سالک در وقت تجلی صوری ادراک میکند آن تجلی صوری باشد و حق
تعالی را ازان صورت منزه باید داشت اما اثر تجلی حق باید دانست
چنانکه موسی علی نبینا و علیه السلام از درخت شنید که انی انا الله هرکه گوید
که درخت خدا بود کافر شود و هرکه گوید این سخن خدا نگفت کافر شود پس
تجلی صوری را بدین نوع اعتقاد باید کرد و دران روز اخی علی دوستی
بغایت خوش آمد و بجهت ثبات اعتقاد درویشان بگویم حق تعالی امسال
بروی یک نوبت در صورت کل موجودات تجلی کرد بعد ازان وی تسبیح
حق و تنزیه او از صور بلفظی که حق تعالی بر زبان وی میراند میگفت حق
تعالی بخودی خود از وی پرسید که مرا دیدی گفت نه خداوندا فرمود پس اینها
که دیدی چه بود گفت آثار و افعال و صور و صفات تو و تو از همه صور منزهی
حق تعالی درین سخن وی را ثنا گفت و این معنی را از پسندیده داشت **امیر سید
علی بن شهاب بن محمد الهمدانی قدس الله تعالی سره** جامع بوده است میان علم ظاهری
و باطنی وی را در علوم اهل باطن مصنفات مشهورست چون کتاب اسرار النقطه
و شرح اسماء الله و شرح فصوص الحکم و شرح قصیده خمریه فارضیه و غیر آن
وی مرید شیخ شرف الدین محمود بن عبدالله المزدقانی بود اما کسب طریقت
پیش صاحب الترجمه از اخی تقی الدین علی دوستی کرد و چون شیخ تقی الدین

علی از دنیا برفت باز رجوع بشیخ سیف الدین محمود کرد و گفت فرمان چیست وی
توجه کرد و گفت فرمان آنست که در اقصی بلاد عالم بگردی ربع
مسکون را سیر کرد و صحبت هزار و چهار صد ولی را دریافت و چهار صد را
در مجلس دریافت سادس ذی الحجه سنه ست و ثمانین و سبعمایه نزدیک
بولایه کبر و سواد فوت شد و از انجا بختلانش نقل کردند شیخ عبد الله
غرجستانی رحمه الله تعالی وی از اصحاب شیخ رکن علاء الدوله است
و از یکی دیهای غرجستان است خرد بوده است که پدر وی فوت شد و
مادر وی بشخص دیگر را شوهر کرده روزی از وی امری واقع شده بود
و از آن شخص متوهم گشته و گریزان از دیه بیرون آمد در آن نواحی درختی
بوده بزرگ و در پای آن درخت چشمه آبی به آن درخت بر آمده و در
میان شاخ و برگهای آن پنهان شد اتفاقا جماعتی درویشان موله نزول
انجا کرده اند در چشمه آب عکس وی را دیده اند و وی را از درخت فرو آورده
اند و همراه خود بیرون برده که در اشیان بجانب سمنان افتاده بصحبت
شیخ رفته اند و وی را همراه برده خود نظر شیخ بروی افتاده بنور فراست کمال
قابلیت وی را درین طریق دریافته بعد از آن که درویشان سفر کرده اند کسان
فرستاده و وی را باز گردانیده درویشان اضطراب بسیار کرده اند و بحاکم
و سلطان وقت رجوع نموده اند چون حقانیت حضرت شیخ بر همه ظاهر
بود هیچ سود نداشته پس حضرت شیخ بتربیت وی مشغول شد
و بحسن التفات شیخ بمقامات عالیه رسید و آن قدر التفات و اهتمام
که شیخ را نسبت بوی بوده است معلوم نیست که نسبت بکس دیگر بوده باشد
چنانکه از رباعیاتی که در مخاطبه وی گفته اند معلوم میشود و چون بمرتبه

تکمیل

تکمیل و ارشاد طالبان رسید حواله وی بولایت طوس شد است انجا آمد و
بارشاد طالبان مشغول گشته پادشاه وقت از وی استدعا نموده که با وی در بعض
محاربات که با اعدا داشته همراه باشد همراه شد و در آن محاربه بمرتبه شهادت
یافته و جسد مبارک وی را بطوس نقل کرده اند و قبر وی آنجاست بابا محمود
طوسی رحمه الله تعالی وی از مریدان شیخ عبد الله بوده است وقتی شیخ عبد الله
جمعی درویشان را در اربعین نشانده بود شب خادم خانقاه را گفت که امشب
درویشی را واردی قوی خواهد رسید واقف باش که بیخودی نکند و از خلوت
بیرون نرود در خاص خادم میبود ناگاه بابا محمود نعره زنان و فریاد
کنان از خلوت بیرون جست و یک درویش دیگر که نام وی هندو الیاس
بود در عقب بابا محمود بیرون جست خادم در عقب ایشان بدوید بهندو الیاس
رسید و وی را بگرفت و بابا محمود روی بکوه و صحرا نهاد هندو الیاس بحسن
ترتیب و سیاست شیخ فی الجمله بحال خود باز آمد و بابا محمود همچنان مجذوب
و مغلوب بماند از وی کرامات و خوارق عادات بسیار ظاهر میشده
است چنانچه مشهور است اخی علی قتلق شاه رحمه الله تعالی وی نیز
از مریدان شیخ عبد الله است و بحسن تربیت وی بمرتبه تکمیل رسیده
بود در آن وقت که شیخ عبد الله را بلشکر استدعا کرده بوده اند اخی علی
در سفر بوده است شیخ فرموده است که ما درین لشکر بسعادت شهادت
خواهیم رسید بعد از من ملجای ما اخی علی را نشانید شیخ حافظ بهاء الدین
عمر ابوهی رحمه الله تعالی وی از مریدان اخی علی است گویند که وی خرد
بود که پدر وی فوت شد چون بسن تمییز رسید خویشان وی را بدکان
درزیی فرستادند تا درزیگری بیاموزد در آن فرصت مولانا رضی الدین

علی مایانی رحمة الله تعالی که از مریدان شیخ عبدالله غرجستانی بوده است
و صحبت دار خضر علی نبینا و علیه السلام با برده رسیده و پرسیده
که فرزند عمر کجاست گفته الله وی پیش در زیانست مولانا گفته است
هر که پیش در زیان باشد در زیان باشد او را طلبید طلبیدن الله مولانا
وی را طوس برده است و بحافظی صالح سپرده است تا قرآن یاد گیرد و خدمت
مولانا بعد از چند گاه باز بر آنجا گذشته است شیخ حافظ را دیده است و
متغیر شده استاد وی را گفته که همانا فرزند عمر را از همان طعامها میدهی
که خود میخوری گفته است حکم چیز دیگر ندارم مولانا فرموده است که
با وی با برده رو و آنجا باش چندان که وی قرآن حفظ کند چنان کرده
است شیخ حافظ گفته است که در اوایل که مرا داعیه سلوک راه خدای
تعالی پیدا شد در نشابور مولانا شمس الدین خلیفه بارشاد مشغول بود
و در ده وی را نی شیخ اخی علی و در هر ولایتی نام عزیزی می شنودم
متردد میبودم که کجا روم شبی در واقعه دیدم که منزلیست بس
رفیع و عمارت عالی و در آنجا جماعتخانه در غایت روح و پاکی و در
میان آن رواقی و در پیشان رواق برده او یخته و در آن جماعتخانه
بسیار کس و در آن رواق نیز جمعی از اکابر نشسته و مولانا شمس الدین
خلیفه بر کنار رواق نشسته و از جماعتخانه تاجی او یخته بودند و مولانا
میگوید که این تاج بر سر هر که راست آید معنی بوی حواله است هر کس
می آمد امتحان میکرد بر سر هیچکس راست نمی آمد و من در گوشه ایستاده
بودم و نظاره میکردم ناگاه حضرت مولانا بمن نظر کرد و گفت فرزند
تو چرا پیش نمی آیی من خواستم که پیش آیم ناگاه دیدم که آن پرده که در پیش آن

رواق بود در حرکت آمد و از پس آن پرده شخصی با هیبت بیرون آمد و مرا بر گرفت
و در کنار اخی علی نهاد و فرمود که بگیر این طفل را که بمرده از هیبت با خود
گفتم حواله بخدمت اخی علی شد احرام ملازمت وی بستم چون نظر وی
بر من افتاد گفت حافظ دیو یا شیر آمدی دست بیعت بوی دادم و توبه
کردم و تلقین گرفتم و هم وی گفته است که چون در سفر حجاز به بغداد رسیدیم
در خانقاه شیخ نورالدین عبدالرحمن اسفراینی رحمة الله تعالی نزول کردم
در آن وقت نبیره وی شیخ نورالدین عبدالرحمن شیخ الاسلام بغداد
بود و خلیفه جد بزرگوار خود بود در وقت وداع وصیت کرد که چون
بشرف زیارت روضه شریفه حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم دریابی
نیازمندی من بآن حضرت برسانی و باین عبارت بگویی که بیری عاصی
از عاصیان امت تو عبدالرحمن بغدادی دعا رسانید چون بمدینه و زیارت
رسیدیم و شرایط آن بجای آوردم وصیت شیخ بخاطرم آمد بهمان عبارت
که وصیت کرده بود گفتم حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم ابروی مبارک
درهم کشیدند و مرا گفتند که تو چنین مگوی که وی از غایت تواضع چنین
گفته است و وی از اکابر امت منست بعد از مراجعت از آن شیخ که وی را
گفتم خوش دلی بسیار نمود و مرا دعای خیر کرد و هم وی گفته است وقتی
درین ولایت وبائی عظیم افتاد چنانکه اکثر خلق از حیوة خود مأیوس
گشتند روزی خدمت مولانا رضی الدین علی مایانی از دستار آن بابرده تشریف
آورد و در بیرون دره نزول فرمود و ... طلبید و گفت که امر چنین است
که همراه من بیایی و بنزد ... شیخ محمد ... رحمة الله ... قریه
... که ... یک شاید که حق تعالی این بلیه را ... کرم ... بمودم

اما بواسطه ان که دران فرصت خواجه عبد الرحمن کهواره کر قدس سره
که از مجذوبان و مجذوبان حضرت حق بود جل ذکره در قریه اسبجیل بر سر
سنکی که بر در تربت شیخ محمد خالد است می نشست و سخنان بلند میکفت
و خدمت مولانا رضی الدین علی در غایت تشرع بود من متفکر شدم که
مبادا که امری واقع شود که مردم بلیت و بار ابا ز طلبند چون بنزدیک
اسبجیل رسیدیم شخصی بیرون امد وی را از احوال خواجه برسیدیم کفت
حالی بر سر سنک نشسته بود ناکاه کفت که فوجی می اید که من حریف کله
وی نیستم از انجا برخاست و دران نزدیکی خرابه بود با بخادر امد و در
مغاکی پنهان شد چون بده رسیدیم و در سر زیارت فرو امدیم و مردم
ده جمع شدند خبر رسید که امیر علی بیک که حاکم ولایت بود بزیارت
خواجه می اید مردم ده با مولانا کفتند که خواجه بسبب شما این هراس در
امده است اکر علی بیک بیاید و خواجه را نبیند جای ان دارد که بر ما غضب
کند خدمت مولانا متوجه هراس شد چون بهراس در امد و فرمود که مهمان را
چنین دارند چون خواجه اواز مولانا را شنید از ان مغاکی بیرون آمد
و یکدیکر را کنار کرفتند و خواجه چیزی در کوش مولانا کفت مولانا در کریه
شد مدتی همچنان استاده بودند شخصی مرا کفت که امیر علی بیک بر در استاده
و انتظار میکشد و من مولانا را تنبیه کردم مولانا فرمود که امیر علی بیک
منتظر شماست خواجه بیرون رفت و امیر علی بیک خواجه را دریافت
خواجه کفت مغولک برو که مهمانی عزیز دارم علی بیک روان شد و خواجه
از عقب وی نعره میزد که هی مغولک بدو بدو وی میدوید تا از نظر خواجه
غایب شد بعد از ان خواجه و مولانا بزیارت در امدند و من از بیم ان که مبادا

خواجه سخنی بلند بکوید با مولانا کفتم که من قران بیک شبانه روز ختم میتوانم
کرد مولانا فرمود که امر سبه شبانروز است من ختم اغاز کردم در اثنای تلاوت
خواجه اغاز سخنان بلند کرد مولانا بانک بروی زد دیکر تا اخر صحبت
خواجه از ان سخنان هیچ نکفت چون ختم تمام شد و از دعا فارغ شدند
یکدیکر را وداع کردند حق سبحانه و تعالی ان بلیت را بمحض رافت و رحمت
خود دفع کرد **مولانا فخر الدین کورستانی رحمه الله تعالی** وی تحصیل علوم
ظاهری کرده بوده است همیشه در خاطر میداشته است که بعد از تحصیل
علوم بسلوک راه خدای تعالی اشتغال نماید و قتی در یکی از مدارس مصر
خانه داشته و در انجا بمطالعه مشغول بوده وی را از مطالعه کلالی
حاصل شده از برای تشحید خاطر از خانه خود بیرون امده داعیه سلوک
بر دلش تازه کشته بخود کفته است اخر روزی از انجه در انم بیرون می اید
امد امروز ان روز است دیکر بخانه خود باز نرفته است و همچنان خانه را
با کتابها و متاعهای دیکر در باز کذاشته است و بیش شیخ رضی الله رحمه
الله تعالی که دران وقت در مصر بارشاد متعین بوده رفته و بسلوک
مشغول کشته و تا وی زنده بوده در صحبت وی بوده و چون اخر وی
از دنیا رفته است در طلب کاملی مکمل سفر اختیار کرده دران وقت
شیخ محیی الدین طوسی که از اولاد امام غزالی است رحمة الله تعالی اشتهاری
تمام داشته است و در شهر طوس بوده بصحبت وی امده انچه میخواسته
انجا نیافته از انجا بدر رانی بیش فرزندان اخی علی قتلغشاه رفته است
انجا نیز انچه میخواسته نیافته چون از انجا اسفهید که فرزندان اخی علی
وی را کفته اند که یکی از دو رویشان بلند نام در قریه ابرده می باشد اکر وی را

به بینی دور می‌نماید با خود گفته است شیخ خراسان آن و شیخ زادگان
این درویش دیگر چه خواهد بود اما احتیاط را با برده رفته چون بانجا
رسید شیخ حافظ بجهت مهمی بجای دیگر رفته بود انجا بنور ولایت
از آمدن وی خبر یافته با اصحاب گفته که مارا مهمانی عزیز رسیده مهم
ناساخته باز برده باز گشته چون چشمش بر مولانا افتاد این مصراع
مشهور را خوانده که ع یار در خانه و ما گرد جهان گردیدیم • و میان ایشان
صحبت در گرفته و تا شیخ حافظ زنده بوده است در صحبت وی بوده است
و با وی اربعینها نشسته و نتیجها یافته و بعد از وفات وی بولایت
جام تشریف آورده و در جوار تربت مقدسه حضرت شیخ الاسلام
احمد قدس سره اربعین نشسته و مشایخ جام را بهیچ کس آن وقت آن قدر
اخلاص و اعتقاد نبوده که نسبت بوی وی میگفته است که حضرت
شیخ الاسلام احمد را قدس الله سره بهمه اولاد خود التفات بسیار است
تا غایتی که بخواجه محمد خلوتی که ظاهری بس پریشان داشته است
التفات بسیار دارد یکی از علماء هراة که بزهد و ورع مشهور بوده و در سلوک
راه خدای تعالی جد تمام داشته بصحبت وی آمده بوده و اظهار طلب کرده
وی را گفته است که بهراة رجوع میباید کرد و با اهل بیت خود میباید بود و
هر چند الحاح کرده فایده نداشته چون بموجب امر وی باز گشته و بهراة رسیده
عن قریب بیمار شده و بجوار رحمت حق پیوسته بخاطر می‌آید که در خرجرد
جام در سرایی که تعلق بوالدین فقیر میداشت نزول فرموده بود و من
[illegible] خرد بودم که مرا پیش زانوی خود نشانده بود و با انگشت مبارک خود
نامهای مشهور چون عمر و علی بر روی هوا می‌نوشت و من آنرا میخواندم

تبسم می‌نمود و تعجب میفرمود آن شفقت و لطف وی در دل من تخم محبت و ارادت
این طایفه شد و از آن وقت باز هر روز نشو و نمای دیگر می‌یابد امید
میدارم که بر محبت ایشان زیم و در محبت ایشان میرم و در زمرهٔ محبان
بر انگیخته شوم اللهم احینی مسکینا و امتنی مسکینا و احشرنی فی زمرة
المساکین بعد از سنه عشرین و ثمانمایه از خراسان عزیمت زیارت حرمین
شریفین زادهما الله تعالی شرفا کرد و از انجا بمصر رفت و انجا بجوار رحمت
حق پیوست و قبر وی در قرافه است نزدیک بقبر امام شافعی رضی
الله تعالی عنه و انجا بسیدی فخر الدین مشهورست شاه علی فراهی رحمه الله
تعالی وی از مریدان شیخ رکن الدین علاء الدوله است بدو در سپاهیگری
فره بوده و معمر گشته بود خواسته که از حکومت استعفا کند و در آخر حیات
منزوی شود و بطاعت و عبادت اشتغال نماید پسر خود شاه علی را
بجانب اردوی پادشاه وقت فرستاد تا منشور حکومت بنام خود بستاند
و پدر وی را معذور دارند که اردوی بر نواحی سمنان بود و برادران نواحی
با قطاع الطریق محاربه افتاد چنانچه همه متعلقان وی کشته شدند
و وی نیز زخمها خورده در میان کشتگان افتاد شیخ رکن الدین علاء
الدوله را در غیب نمودند که در فلان موضع جمعی کشته شده‌اند و در میان
ایشان یکی زنده مانده است و قابلیتی تمام دارد و برادر باید شیخ بآن
موضع رفت هیچکس را زنده نیافت بار دیگر مامور شد تفحص بسیار
کرد در یکی از ایشان فی الجمله اثر حیاتی تفرس کرد وی را برداشته همراه خود
برد و تعهد وی کرد چون باز بحال خود باز آمد و جراحتهای وی نیکو
شد ارادت شیخ وی را گرفت اکنون که صحت یافته بجهت همه خود خواهی

به پیش پادشاه رو و خواه بجانب بلخ شو و گفت مرا خاطر نمیخواهد که از خدمت
شیخ مفارقت نمایم میخواهم که دست ارادت در دامن حضرت شیخ زنم
آخر پیش بلخ رفت و از وی اجازت خواست و بصحبت شیخ مراجعت نمود و در صحبت
آن شیخ رسید بانچه رسید شیخ محمد شاه فراهی رحمه الله تعالی
بعلوم ظاهری و باطنی آراسته بوده است و بیک واسطه مرید شاه علی
فراهی است در آخر حیات عزم حج کرد از راه هرموز چون بهرموز رسید
بیمار شد و همانجا وفات کرد و قبر وی آنجاست صاحب کشف و الهام
بوده است گویند که در سفر حج بشهری که آنجا خرابات بود رسید مراقب
نشسته بود ناگاه صیحه زد یکی از علما که همراه بود سبب آن پرسید گفت
خرابات این شهر بر من کشف شد زنی دیدم بغایت صاحب جمال گفتم
خداوندا وی را بمن بخش پس بمن در دادند که چرا نگویی که ترا بوی بخشیم آن
زن در همان وقت توفیق توبه یافت شیخ بهاء الدین عمر قدس الله تعالی روحه
وی خواهرزاده شیخ محمد شاه است و مرید وی و از بعض اکابر استماع دارم
که میگفت معلوم نیست که در سلسله اصحاب شیخ رکن الدین علاء الدوله
چون او کسی بوده باشد از صغر سن مجذوب بوده است و آثار جذبه بر وی
ظاهر بود در اوقات اداء صلوات کسی را می نشاند که بر کمیت اعداد رکعات
وی را تنبیه میکرد که بخود نگاه داشت آن نمی توانست وقتی در اوایل حال
از غایت تعطشی که این طایفه را می باشد بخال خود شیخ محمد شاه از نایافت
مقصود سخنی میگفته حال این بیت را خوانده بوده است بیت اکنون الد کیه
نالد که یاری در سفر دارد تو یاری از چه می نالی که یاری در بغل داری علامت
وی آنچنان بود که چون بحرم محترم رسید جامع محاسن شدی باحکام و مراسم ایشان

درباب

درباب کفایت مهمات مسلمانان سخن گفتی و اکثر احوال وی پایان گذشتی عزیزی
از محرمان وی از وی سوال کرده بود که سبب آنکه در مسجد این همه سخن گفته
میشود چیست گفته بود اگر خاموش می نشینم و خود را باین گفت و گوی مشغول
نمیسازم مغلوب و مستهلک میگردم حواس من از کار می افتد نه گوش من
میشنود و نه چشم من می بیند روزی درویشی در وقت طلوع آفتاب پیش
وی در آمده بود سر بر زانو مراقبه نشسته بود سر بر داشته فرموده که هیچ
میتوانند بود که از وقت نماز بامداد تا این ساعت کسی حضرت حق را سبحانه
و تعالی پنجاه هزار سال طاعت و عبادت کند ازین سخن چنان معلوم میشود
که در آن وقت زمان را نسبت بوی بسطی واقع شده بوده و پنجاه هزار سال
نموده و آن را صرف طاعت کرده وی صایم الدهر بوده خدمت مخدومی مولانا
سعد الدین کاشغری رحمه الله تعالی حکایت میکرد که وی را در بیابان مکه
مرضی عارض شده هر چند اصحاب مبالغه کردند افطار نکرد یک روز دیدم
که جماعتی از اهل غیب بجانب محفه وی میرفتند چون بدر محفه وی رسیدند
در پیش آمدند و بگذشتند من آن قصه را با وی گفتم گفت آری قطب بود
و اصحاب وی آن وقت که بدر محفه رسیدند من پای دراز کرده بودم
دانستند برگذشتند من پای خود گرد آوردم باز گشتند و پیش آمدند
و فاتحه خواندند خدمت مولانا میفرمودند که همان روز آثار صحت بر وی
ظاهر شد و احتیاج بآن نشد که افطار کند این فقیر را این بیت از وی بخاطر
است که در وقتی که بعضی فقیران را بدوام توجه و اقبال بر مطلوب حقیقی
ترغیب میکرد می خواند دلارامی که داری دل در او بند دگر چشم از همه
عالم فرو بند توفی قدس الله تعالی سره [illegible]

سبع وخمسین وثمانمایه **مولانا شمس الدین محمد اسد رحمه الله تعالی** در علوم
ظاهر بجودت طبع وحدت فهم شهرتی تمام داشت میفرمود که در اوان
تحصیل مرا داعیه سلوک راه خدای تعالی قوی شد در آن وقت حضرت
شیخ زین الدین خوافی رحمة الله تعالی بارشاد طالبان وتربیت مریدان مشغول
بود روزی بمجلس وی رسیدم با جمعی بیعت میکرد وایشانرا توبه میداد
وتلقین ذکر میکرد وقاعده درویشان می باشد که وقتی که شیخ دست
درویشی را در وقت بیعت میگیرد بعضی دامن آن درویش را میگیرند
وبعضی دامن آن دوم را تا بانجا که برسد من نیز دامن بعضی از ایشانرا
گرفتم چون از آن مجلس بیرون آمدم در مدرسه در همان خانه که تحصیل
میکردم بذکر مشغول میبودم ودر خود روز بروز تاثیر ذکر را زیادت
میدیدم تا آنکه باطن من بالکلیه بآن جانب منجذب شد وترک تحصیل
کردم وی با خدمت شیخ بهاء الدین عمر صحبت بسیار داشته بود و
اربعینات نشسته چنانکه مردم را اعتقاد آن بود که مرید وی است اما
وی بآن اعتراف نداشت وصحبت مولانا فخر الدین لورستانی نیز رسیده
بود وخدمت مولانا جامه خود در وی پوشانیده بود واز اکابر بر سبیل
تبرک می پوشید ودر آخر بخدمت مولانا سعد الدین کاشغری بهم
بسیار صحبت میداشتند وخدمت مولانا سعد الدین تعظیم وتقدیم وی میکرد
یکبار در راه با وی میرفتم سخن وی بانجا رسید که گفت مرا در این
چند روز [illegible] کرم [illegible] که آن [illegible] بود و توقع آن
[illegible]
[illegible] والله تعالی اعلم [illegible]

بدانه

بدانه لا احد یری کل الذوات والصفات والافعال متلاشیة فی اشعة
ذاته وصفاته وافعاله ویجد نفسه مع جمیع المخلوقات کانها مدبرة
لها وهی اعضاؤها لا یلم بواحد منها شیء الا ویراه ملما به ویری ذاته الذات
الواحدة وصفته صفتها وفعله فعلها لاستهلاکه بالکلیة فی عین التوحید
ولیس للانسان وراء هذه المرتبة مقام فی التوحید ولما انجذب بصیرة الروح
الی مشاهدة جمال الذات استتر نور العقل الفارق بین الاشیاء فی غلبة
نور الذات القدیمة وارتفع التمییز بین القدم والحدوث لزهوق الباطل
عند مجی الحق وشیخ حاله الحال جمعا روزی پیش وی خربزه بریدند
بسیار لطیف وشیرین بود چون چشید دست از آن باز کشید سبب
پرسیدند گفت التذاذ بآن مرا از ذوق دوام باز میدارد وبرا حالی تمام ووجدی
عظیم بود چون در مجلس سماع حال بر وی متغیر شدی صیحات وزعقات
زدی اثر آن بمجلسیان سرایت کردی وهمه را وقت خوش گشتی توفی
رحمه الله لیلة الجمعة غرة رمضان سنه اربع وستین وثمانمایه وقبر
وی در کارزرگاه است در پایان قبر شیخ الاسلام قدس الله تعالی سره
شیخ بهاء الدین ولد رحمه الله تعالی بعضی گفته اند که وی مصاحب شیخ نجم
الدین کبری بوده است واز خلفاء وی است نام وی محمد بن الحسین بن
احمد الخطیبی البکری است از فرزندان امیر المؤمنین ابابکر است رضی الله
تعالی عنه ومادر وی دختر پادشاه خراسان علاء الدین محمد بن خوارزم
شاه بود حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم را بخواب دید اشارت
فرمود که دختر خود را بحسین خطیبی بنکاح کن [illegible]
[illegible]

بتحصیل علوم دینی و معارف یقینی مشغول شد تا کمال وی بجایی رسید
که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم وی را در واقعه سلطان العلما
لقب نهاد و چون وی را ظهور تمام حاصل شد و مرجع خواص و عوام گشت
جمعی از علما چون امام فخر الدین رازی و غیره بر وی حسد بردند و وی را
بخروج بر سلطان وقت متهم داشتند و وی از شهر بلخ عذر خواست
و در آن وقت مولانا جلال الدین خرد سال بود از راه بغداد بمکه توجه
نمودند چون ببغداد رسیدند جمعی پرسیدند که ایشان چه طایفه اند
و از کجا می آیند و بکجا میروند مولانا بهاء الدین فرمود که من الله و الی
الله و لا حول و لا قوة الا بالله این سخن را بخدمت شیخ شهاب الدین سهر
وردی رسانیدند فرمود که ما هذا الا بهاء الدین البلخی و خدمت شیخ
استقبال کرد برابر مولانا رسید از استر فرود آمد و زانوی مولانا بوسید
و بجانب خانقاه استدعا کرد مولانا گفت موالی را مدرسه مناسب ترست
در مستنصریه نزول کرد و خدمت شیخ بدست خود موزه وی را کشید
روز سوم عزیمت مکه مبارک نمودند و بعد از مراجعت بجانب روم
متوجه شدند چهار سال در ارزنجان بودند و هفت سال در لارنده خدمت
مولانا جلال الدین در سن هجده سالگی کدخدا شد و در ثلث و
عشرین و ستمایه سلطان ولد متولد شد و چون سلطان ولد بزرگ
شد و هر کس ایشان را نشناختی و با مولانا جلال الدین ببرادری برادران پنداشتندی
و بعد از آن سلطان ایشان را از لارنده بقونیه استدعا کرد و مولانا بهاء
الدین ولد انجا بجوار رحمت حق پیوست سید برهان الدین محقق رحمه
الله تعالی وی مرید خدمت حسینی از ترمذ است از مریدان و تربیت یافتگان

مولانا بهاء الدین ولد است بسبب اشراف او بر خواطر در خراسان و ترمذ بسید سردان
مشهور بود همان روز که مولانا بهاء الدین ولد فوت شد وی در ترمذ با جمعی
نشسته بود گفت دریغا که حضرت استاد و شیخم ازین عالم رحلت فرمود
بعد از چند روز بجهت تربیت مولانا جلال الدین بقونیه متوجه شد و خدمت
مولانا مدت نه سال تمام در خدمت و ملازمت وی نیازمندی نمود و تربیتها
یافت گفته اند که چون خدمت شیخ شهاب الدین سهروردی بروم آمده بود
بدیدن سید برهان الدین آمد سید بر خاک نشسته بود از جای بجنبید
شیخ از دور تعظیم کرد و بنشست و سخنی واقع نشد مریدان پرسیدند که موجب
سکوت چه بود شیخ فرمود که پیش اهل حال زبان حال می باید نه زبان قال پرسیدند
که وی را چگونه یافتند گفت که دریایی است مواج از درر معانی و حقایق محمدی
بغایت غایت آشکارا و بغایت غایت پنهان و بخدمت شیخ صلاح الدین
رحمه الله تعالی از جمله مریدان سید بود مستند میفرموده که حالم را بشیخ
صلاح الدین بخشیدم و قالم را بمولانا و مزار متبرک سید در دار الفتح قیصریه
است سلام الله و تحیاته علیه و علی جمیع عباد الله الصالحین مولانا جلال
الدین محمد البلخی الرومی قدس الله تعالی سره ولادت خدمت مولانا در بلخ بوده است
در ششم ربیع الاول سنه اربع وستمایه میگویند که بر خدمت مولانا از پنج سالگی
بار صور روحانی و اشکال غیبی یعنی سفره ملایکه و برره جن و خواص انس
که مستوران قباب عزت اند ظاهر میشده اند و متمثل میگشته بخط مولانا
بهاء الدین ولد نوشته یافته اند که جلال الدین محمد در شهر بلخ شش
ساله بود که روز آدینه با چند کودک دیگر بر بامهای خانهای ما سیر میکردند
یکی از آن کودکان با دیگری گفته باشد که بیا تا ازین بام بران بام جهیم
جلال الدین

محمد گفته است این نوع حرکت ارسلی و کرده جانوران دیگر محالی حیف
باشد که ادمی پلیبها مشغول اش داکر در جان شما ذوقی هست بباید تا سوی
اسمان بریم و در ان حالت از نظر کو که کان غایب شد کو که کان فریاد بر آوردند
بعد از لحظه رنگ روی دیگر گون شده و چشمش متغیر گشته باز امد
گفت ان ساعت که با شما سخن میگفتم دیدم که جماعتی سبز قبایان مرا از میان
شما بر گرفتند و بگرد اسمانها گرد انیدند و عجایب ملکوت را بمن نمودند
و چون اواز فریاد و فغان شما بر امد باز مرا بدین جایگاه فرود آوردند و گویند
که در ان سن در هر سه چهار روز یکبار افطار میکرد و گویند که در ان
وقت که بمکه می رفته اند در نشابور بصحبت شیخ فریدالدین عطار رسیده
بود و شیخ کتاب اسرارنامه بوی داده بود و ان را پیوسته با خود میداشته
خدمت مولوی فرموده است که من این جسم نیستم که در نظر عاشقان
منظورم بلکه من ان ذوقم و ان خوشی ام که در باطن مریدان از کلام من سر
میزند الله الله چون ان دم را یابید و ان ذوق را بچشید غنیمت میدارید و شکرها
میگزارید که من آنم در خدمت مولوی گفتند فلان میگوید که دل و جان بخدمت
فرموده که همش در میان مردم این دروغ مانده است که میگویند او و ان جان
و جان از کجا یافت که در خدمت مردان باشد بعد از ان روی سوی چلبی
حسام الدین کرد که الله الله اولیا و اولیا حق زانو بر زانو باید نشستن که ان قرب
را اثرهاست عظیم بیت یکی لحظه از و دوری نشاید که از دوری خرابیها
فزاید بهر حالی که باشی پیش او باش که از نزدیک بودن مهر زاید و فرموده است
مرغی که ا... ... چه باسمان نرسد لااقل این قدر باشد که از دام
دور تر باشد ... همچنین اگر کسی درویش نشود و بکمال درویشی نرسد

اما این قدر باشد که از ذم خلق و از اهل بازار بیمقدار باشد و از زحمتهای
دنیا برهد و سبکبار گردد که نجا المخففون و هلک المثقلون یکی از ابنای
دنیا پیش خدمت مولوی عذرخواهی میکرد که در خدمت مقصرم فرمود که
حاجت با عذار نیست ان قدر که دیگران از آمدن تو منت دارند ما از نا آمدن
منت داریم یکی از اصحاب را غمناک دید فرمود که همه دلتنگی از دل نهادگی
برین عالم است هر دمی که ازادباشی ازین جهان و خود را غریب دانی و در هر رنگ
که بنگری و هر مزه که بچشی دانی که با ان نمانی و جای دیگر روی که هیچ دل
تنگ نباشی و فرموده است که ازاد انست که از رنجانیدن کسی نرنجد
و جوانمرد ان باشد که مستحق رنجانیدن را نرنجاند مولانا سراج الدین
قونیوی صاحب صدر و بزرگ وقت بوده اما با خدمت مولوی خوش
نبوده پیش وی تقریر کردند که مولانا گفته است که من با هفتاد و سه
مذهب یکی ام چون صاحب غرض بود خواست که مولانا برنجاند و بی حرمتی
کند یکی را از نزدیکان خود که دانشمندی بزرگ بود بفرستاد که بر سر
جمع از مولانا بپرس که تو چنین گفته اگر اقرار کند او را دشنام بسیار بده و
برنجان انکس بیامد و بر ملا سوال کرد که شما چنین گفته اید که من با هفتاد
و سه مذهب یکی ام گفت گفته ام انکس زبان بگشاد و دشنام و سفاهت
اغاز کرد مولانا بخندید و گفت با این نیز که تو میگویی هم یکی ام انکس خجل شد
و باز گشت شیخ رکن الدین علاء الدوله گفته است که مرا این سخن از وی خوش
امده است خدمت مولوی همراه از خادم سوال کردی که ما امروز چیزی هست
اگر گفتی خیر است هیچ نیست منبسط گشتی و ... ... الحمد
... که خانه ما امروز بخانه ... پیغمبر میماند صلی الله علیه و سلم و اگر گفتی ملا...

که در خانه هم

مطبخ مهیاست منفعل گشتی و گفتی ازین خانه بوی فرعون می آید و گویند
در مجلس وی هرگز شمع بر نکردندی الا بنادر بغیر از روغن چراغ گفتی
هذا للملوک و هذا للصعلوک روزی در مجلس وی حکایت شیخ اوحدالدین
کرمانی رحمة الله تعالی میکردند که مردی شاهد باز بود اما پاک باز بود
و کار ناشایست نمیکرد فرمود کاشکی کردی و گذاشتی ای برادر بی نهایت
درگهی است بر هر انچه میرسی بر وی مایست روزی میفرمود که آواز
رباب صریر باب بهشت است که ما میشنویم منکری گفت ما نیز همان آواز می
شنویم چونست که چنان گرم نمیشویم که مولانا خدمت مولوی فرمود
که کلا و حاشا انچه ما میشنویم آواز باز شدن آن درست و انچه وی میشنود
آواز فراز شدن آن درست و فرموده است کسی بخلوت درویشی درآمد
گفت چرا تنها نشسته گفت این دم تنها شدم که تو آمدی مرا از حق مانع آمدی
جماعتی از خدمت مولوی التماس امامت کردند و خدمت شیخ صدرالدین
قونوی نیز در آن جماعه بود گفت ما مردم ابدالیم بهر جایی که میرسیم
می نشینیم و میخیزیم امامت را ارباب تصوف و تمکین لایق اند بخدمت
شیخ صدرالدین اشارت کرد تا امام شد فرمود من صلی خلف امام تقی فکانما
صلی خلف نبی خدمت مولانا در سماع بود درویشی را در خاطر گذشت که
سوال کند که فقر چیست مولانا در اثنای سماع این رباعی خواند رباعی
الجوهر فقر و سوی الفقر عرض ـ الفقر شفاء و سوی الفقر مرض
العالم کله خداع و غرور ـ و الفقر من العالم سر و غرض ازوی پرسیدند
که درویش کدام کس است گفت که شکر طعام بی اشتها نخورد که طعام بی اشتها خوردن
درویش را گناهی عظیم است و فرموده است که صحبت جنس نیز است که لا تصلح

غیر ابناء الجنس و گفته که در دین من حضرت خداوندگار شمس الدین تبریزی قدس
سره فرموده که علامت مرید قبول یافته آنست که اصلا با مردم بیگانه صحبت
نتواند داشتن و اگر ناگاه در صحبت بیگانه افتد چنان نشیند که منافق در مسجد
و کودک در مکتب و اسیر در زندان و در مرض اخیر با اصحاب گفته است که از
رفتن من غمناک میشوید که منصور رحمة الله بعد از صد و پنجاه سال بر روح
شیخ فریدالدین عطار رحمة الله تجلی کرد و مرشد او شد در هر حالتی که باشید
با من باشید و مرا یاد کنید تا من شما را مدد باشم در هر لباسی که باشم دیگر فرمود
که ما را در عالم دو تعلق است یکی ببدن و یکی بشما و چون بعنایت حق سبحانه
فرد و مجرد شوم و عالم تجرید و تفرید روی نماید آن تعلق نیز از آن شما
خواهد بودن خدمت شیخ صدرالدین قدس سره بعیادت وی آمده فرمود
که شفاک الله شفاء عاجلا رفع درجات باشد امید است که صحت باشد حضرت
مولانا جان عالمیان است فرمود که بعد ازین شفاک الله شما را باد همانا که در میان
عاشق و معشوق پیراهنی از شعر بیش نمانده است نمیخواهید که نور بنور پیوندد
بیت من شدم عریان ز تن او از خیال ـ میخرامم در نهایات الوصال شیخ
با اصحاب گریان شدند و حضرت مولانا این غزل فرموده است چه دانی تو
که در باطن چه شاهی همنشین دارم و خدمت مولانا در وصیت اصحاب چنین
فرموده است اوصیکم بتقوی الله فی السر و العلانیة و بقلة الطعام و قلة المنام
و قلة الکلام و هجران المعاصی و الاثام و مواظبة الصیام و دوام القیام و ترک
الشهوات علی الدوام و احتمال الجفاء من جمیع الانام و ترک مجالسة السفهاء
و العوام و مصاحبة الصالحین و الکرام و ان خیر الناس من ینفع الناس و خیر
الکلام ما قل و دل و الحمد لله وحده سوال کردند که خلافت مولوی مینا

گیست فرمود که چلبی حسام الدین تا سه بار این سوال و جواب مکرر شد چهارم
بار گفتند که نسبت سلطان ولد چه می فرمایید فرمود پهلوانست حاجت بوصیت
نیست چلبی حسام الدین پرسید که نماز شما را که گزارد فرمود که شیخ صدر الدین
و فرمود که یاران ما ازین سو میکشند و مولانا شمس الدین ازان سو میخواند
یا قومنا اجیبوا داعی الله ناچار رفتنی است توفی قدس الله تعالی روحه وقت
غروب الشمس خامس جمادی الاخری سنه اثنین وسبعین وستمایه از شیخ
موید الدین جندی سوال کردند که خدمت شیخ صدر الدین در شان حضرت
مولوی چه میگفت گفت والله روزی با خواص یاران مثل شمس الدین ایکی
و فخر الدین عراقی و شرف الدین موصلی و شیخ سعید فرغانی و غیرهم نشسته
بودند سخن از سیرت و سریرت مولانا بیرون آمد حضرت شیخ فرمود اگر
بایزید و جنید درین عهد بودندی غاشیه این مرد مردانه را برگرفتندی
و منت بر جان خود نهادندی خوان سالار فقر محمدی اوست ما بطفیل وی
ذوق میکنیم همه اصحاب انصاف دادند و آفرین کردند بعد ازان شیخ
موید الدین گفت من نیز از جمله نیازمندان آن سلطانم و این بیت را بخواند
شعر لو کان فینا للالوهة صورة هی انت لا اکنی ولا اتردد مولانا شمس
الدین محمد بن علی بن ملکداد التبریزی قدس الله تعالی سره حضرت مولوی در القاب
وی چنین نوشته است المولی الاعز الداعی الی الخیر خلاصة الارواح سر
المشکوة والزجاجة والمصباح شمس الحق والدین نور الله فی الاولین والآخرین
وی گفته است که هنوز در مکتب بودم و مراهق نشده بودم اگر چهل روز بر من
گذشتی از شیفتگی عشق محمدی ام آرزوی طعام نبودی و اگر سخن طعام
گفتندی دست و سر منع آن کردی وی مرید شیخ ابوبکر سله باف تبریزی

بوده است و بعضی گفته اند مرید شیخ رکن الدین سجاسی بوده است که شیخ اوحد
الدین کرمانی نیز مرید وی است و بعضی میگویند که مرید بابا کمال جندی بوده
است و میشاید که بصحبت همه رسیده باشد و از همه تربیت یافته بود و در
آخر حال پیوسته سفر کردی و نمد سیاه پوشیدی و هر جا که رفتی در کاروان
سرای فرود آمدی گویند چون بخطه بغداد رسید شیخ اوحد الدین کرمانی را
دریافت پرسید که در چه کاری گفت ماه را در طشت آب می بینم مولانا
شمس الدین فرمود اگر بر گردن دمل نداری چرا بر آسمانش نمی بینی و گویند
دران وقت که مولانا شمس الدین در صحبت بابا کمال بود شیخ فخر الدین
عراقی نیز بموجب فرموده شیخ بهاء الدین ذکریا آنجا بوده است و هر فتحی
و کشفی که شیخ فخر الدین عراقی را روی مینمود آنرا در لباس نظم و نثر اظهار
میکرد و بنظر بابا کمال میرسانید و شیخ شمس الدین ازان هیچ چیز را اظهار
نمی کرد روزی بابا کمال وی را گفت فرزند شمس الدین ازان اسرار و حقایق
که فرزند فخر الدین عراقی ظاهر میکند بر تو هیچ لایح نمیشود گفت بیش ازان
مشاهده می افتد اما بواسطه آنکه وی بعضی مصطلحات ورزیده میتواند
که آنها را در لباسی نیکو جلوه دهد و مرا آن قوت نیست بابا کمال فرمود که حق
سبحانه و تعالی ترا مصاحبی روزی کند که معارف و حقایق اولین و آخرین را
بنام تو اظهار کند و ینابیع حکم از دل او بر زبانش جاری شود و بلباس حرف
و صوت در آید و طراز آن لباس نام تو باشد گویند که مولانا شمس الدین در
تاریخ سنه اثنین واربعین وستمایه در اثنای مسافرت بقونیه رسید
در خان شکر ریزان فرود آمد و خدمت مولانا در آن زمان بتدریس علوم
مشغول بود روزی با جماعتی فضلا از مدرسه بیرون آمد و از پیش خان

شکر دیزان میگذشت خدمت مولانا شمس الدین پیش آمد و عنان مرکب
مولانا را بگرفت و گفت یا امام المسلمین بایزید بزرگتر است یا مصطفی صلی
الله علیه وسلم مولانا گفت که از هیبت آن سوال گویا که هفت آسمان از یکدیگر
جدا شد و بر زمین ریخت و آتشی عظیم از باطن من بر دماغ زد و از آنجا دیدم
که دودی تا ساق عرش بر آمد بعد از آن جواب دادم که مصطفی صلی الله
علیه وسلم بزرگترین عالمیانست چه جای بایزیدست گفت پس چه معنی
دارد که مصطفی صلی الله علیه وسلم میفرماید که ما عرفناک حق معرفتک
و ابو یزید میگوید سبحانی ما اعظم شأنی و انا سلطان السلاطین نیز گفته
است گفتم ابو یزید را تشنگی از یک جرعه ساکن شد دم از سیرابی زد کوزه ادراک
او از آن پر شد و آن نور بقدر روزنه خانه او بود اما مصطفی را صلی الله
علیه وسلم استسقای عظیم و تشنگی در تشنگی بود و سینه مبارکش بشرح
الم نشرح لک صدرک ارض الله واسعه گشته بود لاجرم دم از تشنگی زد
و هر روز استدعای زیادتی قربت بود مولانا شمس الدین نعره زد و بیفتاد
مولانا از استر فرود آمد و شاگردان را فرمود تا او را برگرفتند و بمدرسه
بردند تا بخود باز آمد سر مبارک او را بر زانو نهاده بود بعد از آن دست او را
بگرفت و روانه شد و مدت سه ماه در خلوتی لیلا و نهارا بصوم وصال
نشستند که اصلا بیرون نیامدند و کسی را زهره نبود که در خلوت ایشان در آید
روزی خدمت مولانا شمس الدین از مولانا شاهدی التماس کرد مولانا حرم
خود را گرفته در میان آورد فرمود که او خواهر جانی منست نازنین بسی
میخواهم فی الحال فرزند سلطان ولد را پیش آورد فرمود که وی فرزند منست
حالیا اگر قدری شراب دست میدادی ذوقی میکردیم مولانا بیرون آمد

وسبوئی

وسبوئی از محله جهودان پر کرده بیاورد مولانا شمس الدین فرمود که من قوت
مطاوعت و سعت مشرب مولانا را امتحان میکردم از هر چه گویند زیادتست
و فرموده است از این مشایخ می پرسیم که لی مع الله وقت این وقت مستمر
باشد گویند که نی مستمر نباشد و فرموده که شخصی درویشی را از امت محمد
مصطفی صلی الله علیه وسلم دعا کرد و گفت خدای تعالی ترا جمعیت
دهاد گفت هی هی این دعا مکن مرا دعا کن که یا رب جمعیت از وی بردار
خدایا تفرقه اش ده که من عاجز شده ام در جمعیت و فرموده است که یکی
گفت در سفله نام حق نباید گفت قرآن نشاید خواند مگر آهسته گفتم آنرا
حکمتی که او را از خود جدا نمی توانم کرد شاه از اسب فرو نمی آید اسب بیچاره چکند
و بعضی گفته اند که چون خدمت مولانا شمس الدین بقونیه رسید و بمجلس
مولانا در آمد خدمت مولانا در کنار حوضی نشسته بود و کتابی چند پیش
خود نهاده پرسید که این چه کتابهاست مولانا گفت که این را قیل و قال
گویند ترا با این چه کار خدمت مولانا شمس الدین دست فراز کرد و همه کتابها را
در آب انداخت خدمت مولانا بتأسف تمام گفت هی درویش چه کردی بعضی
از آنها فواید والد بود که دیگر یافت نیست شیخ شمس الدین دست در آب کرد
و یکان یکان کتابها بیرون آورد و آب در هیچ یک اثر نکرده خدمت مولانا
گفت این چه سرست شیخ شمس الدین گفت این ذوق و حالست ترا از این چه خبر
بعد از آن با یکدیگر بنیاد صحبت کردند چنانچه گذشت شبی خدمت مولانا در
خلوتی نشسته بودند شخصی از بیرون در شیخ را اشارت کرد تا بیرون آید
فی الحال برخاست و با مولانا گفت بکشتنم میخوانند بعد از آن توقف بسیار خدمت
مولانا فرمود الا له الخلق والامر تبارک الله رب العالمین هفت کس دست یکی

کرده بودند در کمین ایستاده کاردی راندند شیخ نعره زد چنانکه آن جماعت بیهوش
بیفتادند و یکی از آنها علاء الدین محمد بود فرزند مولانا که بداغ انه لیس
من اهلک اتسام داشت و چون آن جماعت بهوش باز آمدند غیر از چند قطره
خون هیچ ندیدند از آن روز باز تا این غایت نشانی از آن سلطان معنی پیدا
نیست و کان ذلک فی شهور سنه خمس و اربعین و ستمایه و آن ناکسان در
اندک زمانی هر یک به بلائی مبتلا شدند و هلاک گشتند و علاء الدین محمد را علتی
عجیب پیدا شد و هم در آن ایام وفات یافت و حضرت مولانا بجنازه وی حاضر
نشد و بعضی گفته که شیخ شمس الدین در جنب مولانا بهاء الدین ولد مدفون است
و بعضی گفته اند که آن ناکسان بدن مبارکش را در چاهی انداخته بودند شبی
سلطان ولد در خواب دید که شیخ شمس الدین اشارت کرد که در فلان
چاه خفته ام نیم شب یاران محرم را جمع کرد و در مدرسه مولانا بپهلوی بانی
مدرسه امیر بدر الدین دفن کردند والله اعلم شیخ صلاح الدین فریدون
القونوی المعروف بزرکوب رحمه الله تعالی وی در بدایت حال مرید سید برهان
الدین محقق ترمدی بود روزی حضرت مولانا از حوالی زرکوبان میگذشت
از آواز ضرب ایشان حالی در وی ظاهر شد و بچرخ در آمد شیخ صلاح
الدین بالهام از دکان بیرون جست و سر در قدم مولانا و حضرت مولانا
وی را در بر گرفت و نوازش بسیار کرد از وقت نماز پیشین تا نماز دیگر حضرت
مولانا در سماع بود و این غزل فرمود بیت یکی گنجی پدید آمد درین دکان زر
کوبی زهی صورت زهی معنی زهی خوبی زهی خوبی شیخ صلاح الدین
فرمود تا دکان را یغما کردند و از دو کون آزاد شد و در صحبت مولانا روانه
شد حضرت مولانا همان عشق بازی که با شیخ شمس الدین داشت با وی پیش

گرفت

گرفت و مدت ده سال با وی مؤانست و مصاحبت داشت روزی حضرت مولانا
سؤال کردند که عارف کیست گفت آنکه از سر تو سخن گوید و تو خاموش باشی
و آنچنان مرد صلاح الدین است و چون سلطان ولد بدرجه بلوغ رسید
حضرت مولانا دختر شیخ صلاح الدین را بجهت وی خطبه کرد و چلبی
عارف از آن دختر بود و حضرت شیخ صلاح الدین در قونیه مدفون است
در جوار مولانا بهاء الدین قدس الله تعالی روحهما شیخ حسام الدین حسن
بن محمد بن الحسن بن اخی ترک رحمه الله تعالی و چون شیخ صلاح الدین بجوار رحمت
حق پیوست عنایت حضرت مولانا و خلافت وی بچلبی حسام الدین منتقل
شد و عشق بازی با وی بنیاد نهاد و سبب نظم مثنوی این بود که چون
چلبی حسام الدین میل اصحاب را با الهی نامه حکیم سنائی و منطق الطیر فرید
الدین عطار و مصیبت نامه وی دریافت از حضرت مولانا درخواست که اسرار
غزلیات بسیار شد اگر چنانچه بطرز الهی نامه سنائی یا منطق الطیر
کتابی منظوم گردد تا دوستان را یادگاری بود غایت عنایت باشد حضرت
مولانا فی الحال از سر دستار خود کاغذی بدست چلبی حسام الدین داد در
آنجا هژده بیت از اول مثنوی نوشته از آنجا که بشنو از نی چون حکایت میکند
تا آنجا که پس سخن کوتاه باید والسلام بعد از آن حضرت مولانا فرمود که پیش
از آنکه از ضمیر شما این داعیه سر بر زند از عالم غیب در دلم این القا کرده
بود که این نوع کتابی نظم کرده شود و باهتمام تمام در نظم مثنوی شروع
نمود گاه گاه چنان بودی که از اول شب تا مطلع فجر حضرت مولانا املا میکرد
و چلبی حسام الدین مینوشت و مجموع آن نوشته را باواز بلند بر حضرت
مولانا میخواند و چون مجلد اول باتمام رسید حرم چلبی حسام الدین وفات

یافت در میان مفترتی واقع شد بعد از دو سال چلپی حسام الدین بخدمت مولانا
نیاز مندی تمام بتقدیم رسانید و بقیهٔ مثنوی را استدعا نمود چنانچه در مفتتح
مجلد ثانی بدان اشارت رفته است **بیت** مدتی این مثنوی تأخیر شد
مهلتی بایست تا خون شیر شد بعد از آن تا آخر کتاب حضرت مولانا میفرمود
و چلپی حسام الدین مینوشت روزی چلپی حسام الدین گفت که وقتی اصحاب
مثنوی میخوانند و اهل حضور در نور آن مستغرق میشوند می بینم
که جماعتی غیبیان بگرز و دورباشها و شمشیرها گرفته حاضر میشوند و هر که
از سر اخلاص اصغا نمیکند بیخ ایمان او را و شاخهای دین او را می برند
و کشان کشان بسقر می برند حضرت مولانا فرمود که چنانست که دیدی دشمن
این حرف و این دم در نظر شد نمایش سرنگون اندر سقر ای حسام الدین تو
دیدی حال او حق نمودت پاسخ افعال او **سلطان ولد قدس الله تعالی روحه**
وی سید برهان الدین محقق و شیخ شمس الدین تبریزی را خدمتهای شایسته
کرده بود و با شیخ صلاح الدین که پدر خاتون وی بود ارادت تمام داشت
و یازده سال چلپی حسام الدین را قایم مقام و خلیفهٔ پدر خود میداشت و سالها
بسیار کلام والد خود را بلسان فصیح و بیان صریح تقریر میکرد و وی را
مثنویست بوزن حدیقهٔ حکیم سنائی بسی از معارف و اسرار در آنجا
درج کرده است بارها حضرت مولانا وی را خطاب کردی که انت اشبه الناس
بی خلقا و خلقا و عظیم دوستش داشتی گویند که بقلم سطبر بر دیوار مدرسه
خود نوشته بود که بهاء الدین ما نیک مرد است خوش میرود والله اعلم گویند
که روزی برابر شیخ مفسر درآمد بهاء الدین آمد ... عالم ... ظهور تو بود
این همه سخنان قوی آمد ... روزی حضرت مولانا وی را گفت

رو بطلب مولانا شمس الدین و چندین سیم و زر با خود ببر و در کفش آن سلطان
ریز و کفش مبارکش را طرف روم بگردان چون بدمشق رسی در صالحیه
خانیست مشهور بکیسر یا بخارو که وی را آنجا یابی با فرنگی پسری صاحب جمال
شطرنج میبازد چون وی برد زر میستاند و چون آن پسر میبرد سیلی
میخورد زنهار که انکار نیاری که آن پسر از این طایفه است اما خود را نمیداند
میخواهد که وی را بوی شناسا گرداند چون ولد بجانب دمشق رفت مولانا
شمس الدین را هم آنجا که نشان داده بود یافت که با آن پسر شطرنج میباخت
با جماعت همراهان پیش وی سر نهادند و رفتها کردند آن فرنگی پسر چون آنرا
بدید بزرگی وی را دانست از بی ادبیهای خود خجل شد سر برهنه کرد و ایمان
آورد و بانصاف بایستاد و خواست که هر چه دارد بیغما دهد مولانا شمس الدین
نگذاشت فرمود که بفرنگستان باز گرد و عزیزان آن دیار را مشرف گردان
و قطب آن جماعت باش بعد از آن سلطان ولد زر و سیمی که آورده بود در کفش
مولانا شمس الدین ریخت و کفش وی را بطرف روم گردانید و از زبان حضرت
مولانا و سایر مخلصان روم استدعاء وی کرد وی قبول فرمود اسبی که داشت
پیش کشید مولانا شمس الدین سوار شد سلطان ولد در رکاب وی روان
گشت مولانا شمس الدین فرمود که بهاء الدین سوار شو سر نهاد و گفت شاه
سوار و بنده سوار این هرگز روا نباشد از دمشق تا قونیه در رکاب وی
پیاده رفت چون بقونیه رسید مولانا شمس الدین خدمتهای سلطان ولد
با مولانا عرض میکرد و میگفت که من وی را چنین گفتم و وی چرا چنین داد
و بشاشت بسیار مینمود و میگفت که از موهبت حق تعالی دو چیز است سر و سر
سر را در راه با اخلاص فدا کردم و سر را بهاء الدین ولد بخشیدم اگر بهاء الدین

عمر نوح بودی و همه را درین راه صرف کردی آتش میسر نشدی که درین
سفر از من بوی رسید امید هست که از شما نیز نصیبها یابید چون خدمت مولانا
بجوار حق پیوست بعد از روز هفتم جلبی حسام الدین برخاست و با جمع اصحاب
پیش سلطان ولد آمد و گفت میخواهم که بعد الیوم بر جای پدر بنشینی و مخلصان
و مریدان را ارشاد کنی و شیخ راستین ما باشی و من در رکاب تو غاشیه بر دوش
نهاده بندگی کنم و این بیت بخواند برخانه دل ای جان آن کیست ایستاده بر تخت
شه که باشد جز شاه و شاهزاده سلطان ولد سر نهاد و بسیار گریست و فرمود
که الصوفی اولی بخرقته والیتیم احری بحرفته همچنانکه در زمان والد خلیفه و
بزرگوار بودی همچنین درین زمان خلیفه و بزرگوار مایی وی گفته که روزی
والدم گفت بهاء الدین اگر خواهی که دایما در بهشت برین باشی با همه کس
دوست شو و کین کسی را در دل مدار و این رباعی را بخواند بیت
بینی طلبی ز هیچکس بیش مباش • چون مرهم موم باش چون نیش مباش خواهی که
ز هیچکس بتو بد نرسد بدگو و بدآموز و بداندیش مباش تمامی انبیا علیهم
السلام این کرده اند و این سیرت را بصورت آورده لاجرم کافه عالمیان مغلوب
خلق ایشان گشته اند و مجذوب لطف ایشان شده چون دوستان را یاد
میکنی بوستان درونت از خوشی میشکفد و از گل و ریحان پر میشود و
چون ذکر دشمنان میکنی باغ درونت از خار و مار پر میشود و پژمرده
خاطر میگردی گویند که در شب وفات این بیت میخوانده است بیت
امشب شب آنست که بینم شادی • در یابم از خدای خود آزادی توفی قدس
سره لیلة السبت العاشر من شهر رجب سنة اثنی عشر و سبعمایه شیخ شهاب
الدین سهروردی قدس الله تعالی روحه اسم یافتم در القاب وی چنین نوشته

استاد زمانه فرید اوانه مطلع الانوار و منبع الاسرار دلیل الطریقه و ترجمان
الحقیقه استاد الشیوخ الاکابر الجامع بین علم الباطن و الظاهر قدوة العارفین
وعمدة السالکین العالم الربانی شهاب الدین ابو حفص عمر بن محمد البکری السهر
وردی قدس الله تعالی سره از اولاد ابو بکر صدیق است رضی الله تعالی
عنه و انتساب وی در تصوف بعم وی ابو النجیب سهروردی است و صحبت
شیخ عبد القادر گیلانی رسیده است و غیر ایشان از مشایخ بسیاری را دریافته
است و گفته اند که مدتی با بعضی از ابدال در جزیره عبادان بوده و خضر را
علیه السلام دریافته شیخ عبد القادر وی را گفته است انت آخر المشهورین
بالعراق وی را تصانیف است چون عوارف و رشف النصایح و اعلام التقی
و غیر عوارف را در مکه مبارکه تصنیف کرده هر گاه که بروی امری مشکل شدی
بخدای تعالی باز گشتی و طواف خانه کردی و طلب توفیق کردی در آن مشکل
و دانستن و آنچه حقست در وقت خود شیخ الشیوخ بغداد بوده و ارباب
طریقت از بلاد دور و نزدیک استفتاء مسایل از وی کردندی کتب الیه
بعضهم یا سیدی انی ترکت العمل اخلدت الی البطالة و ان عملت داخلنی
العجب فکتب فی جوابه اعمل و استغفر الله من العجب در رساله اقبالیه مذکور است
که شیخ رکن الدین علاء الدوله گفته است که از شیخ سعد الدین حموی پرسیدند
که شیخ محیی الدین را چون یافتی گفت بحر مواج لا نهایة له گفتند شیخ شهاب
الدین سهروردی را چگونه یافتی گفت نور متابعة النبی صلی الله علیه
وسلم فی جبین السهروردی شی آخر ولادت وی در رجب سنه ثلثین
و خمسمایه بوده است وفات وی در سنه اثنین و ثلثین و ستمایه شیخ نجیب
الدین علی بن بزغش الشیرازی قدس الله تعالی روحه وی عالم بوده و عارف و سرچشمه علوم

و معارف پدر وی که از امناء تجار و اغنیاء کبار بود و از سلم به شیراز آمده بود
و انجا متاهل و متوطن شده شبی در خواب دید که امیر المؤمنین علی کرم
الله عنه پیش وی طعامی آورد و با وی بخورد و وی را بشارت داد که حق
سبحانه و تعالی ترا فرزندی نجیب صالح خواهد داد چون آن فرزند بزاد وی را
علی نام نهاد بنام حضرت امیر و لقب نجیب الدین کرد و وی از بدایت حال
محبت فقرا می ورزید و با ایشان می نشست هر چند پدر وی لباسهای فاخر
می ساخت و طعامهای لذیذ می داد بدان التفات نمیکرد و میگفت من
جامه زنان نمی پوشم و طعام نازکان نمیخورم و جامهای پشمین میپوشید
و طعامهاء بی تکلف میخورد تا آن زمان که بزرگ شد و داعیه طلب
در وی قوت یافت و در خانه تنها بسر می برد یک شب در خواب دید که از
روضه شیخ کبیر پیری بیرون آمد و در عقب وی شش پیر دیگر بر یک
راه میرفتند راست یکی در عقب دیگری آن پیر اول در روی وی تبسم
کرد و دست وی بگرفت و بدست پیر آخرین داد و گفت این ودیعتی است
از خدای تعالی نزدیک تو چون بیدار شد خواب را با پدر گفت پدرش گفت
این خواب را تعبیر نمیتواند کرد مگر شیخ ابراهیم و وی در آن زمان از مجانین
عقلا بود کسی پیش وی فرستاد که از تعبیر آن خواب سوال کند چون شیخ
ابراهیم آن بشنید گفت این نیست مگر خواب علی بزغش پیر اول شیخ کبیر است
و پیران دیگر آنانند که این طریقه از وی گرفته اند و می باید که آن پیر آخرین زنده
باشد که حواله تربیت وی با او کرده است می باید که آن شیخ را طلب کند تا مقصود
برسد از پدر اجازت خواست و بجانب حجاز روان شد چون بشیخ [illegible] الدین
سهروردی رسید و بر ایشان گفت که همان کس است که در خواب دیده بود در شیخ

بین بر حال وی اطلاع داشت مضمون خواب وی را با وی بگفت و پیش شیخ ملازم
شد و سالها بسر برد و خرقه پوشید و مصنفات شیخ و غیر آن از شیخ شنید
و باذن شیخ بشیراز مراجعت کرد و متاهل شد و خانقاهی کرد و بارشاد طالبان
مشغول شد و حالات و کرامات وی میان خلق اشتهار یافت و وی را سخنان
لطیف و رسالهای شریف است که از آن بوی انفاس حضرت شیخ شهاب الدین
می آید روزی وی را گفتند که سر توحید را تمثالی روشن کن گفت دو آینه در پیش
یکی از فضلا حاضر بود این معنی را نظم آورد و گفت بیت شیخ کامل نجیب
دین پر گهر • این حرف نوادر دهم ای سخن • گفتا که ز وحدت ار مثالی خواهی
پیش دو آینه تصور میکن روزی دیگر میفرمود که پیوسته وصف خال
معشوق میکنم و این عجب که او را خود خال نیست پس فرمود که میخواهم که کسی
این معنی را نظم آرد همان فاضل حاضر گفت بیت ای آنکه ترا حسن تمثالی نیست
چون حال من از خال رخت خالی نیست • وصاف من همه ز خال رخ تست
وین طرفه که بر رخ تو خود خالی نیست • توفی فی شعبان سنه ثمان و سبعین
و ستمایه ظهیر الدین عبد الرحمن بن علی بن بزغش رحمه الله تع شیخ محمد یمنی رحمه الله تع
شیخ ظهیر الدین عبد الرحمن بن علی بن بزغش رحمه الله تعالی وی خلف صدق
و خلیفه بحق بود مر پدر خود را چون مادر وی بوی حامله شد شیخ شهاب
الدین برای وی پاره از خرقه مبارک خود فرستاد چون متولد شد از ادوی
پوشانیدند و آن خرقه که در صبا پوشیده آن بود و چون بزرگ شد بخدمت
پدر مشغول شد و نهبیت یافت و در ایام حیات پدر بحج رفت شب عرفه در خواب
دید که [illegible] پیغمبر رسول صلی الله علیه و سلم آمد و سلام گفت از حجره
شریف آوازی آمد که و علیک السلام یا ابا النجاشی پدر وی بر آن حال مطلع شد

و اهل خود را از آن خبر داد و بشارت داد ایشان را که مراد حاصل شد بعد از آن
درس گفت و حدیث روایت کرد و تصنیف کرد از تصانیف وی یکی آنست که
عوارف را ترجمه کرده است و در آنجا تحقیقات ساده از کشف و الهام بسیار آورده است
و بمقامات بلند رسید و بکرامات ارجمند مشهور شد و این دو بیت را از
اشعار شیخ شهاب الدین سهروردی بسیار میخوانده است و قد کنت لا ارضی
من الوصل بالرضی و لخذ ما فوق الرضی منهما فلما تفرقنا و سط ما لنا
قنعت بطیف منک بانی یسلما توفی فی رمضان سنه ست و عشرین و سبعمایه رحمه
الله تعالی شیخ محمد مینه رحمه الله تعالی شیخ نجیب الدین بزغش قدس سره
فرموده که روزی با جمعی از اصحاب در خدمت شیخ شهاب الدین قدس سره
بودم شیخ فرمود که یکی از اصحاب از خانقاه بیرون رود و دو مردی غریب که اینجا
باید درون آرد که بوی آشنایی بمشام من میرسد یکی از اصحاب بیرون رفت
و کسی نیافت باز آمد که کسی نیافتم شیخ بهیبت فرمود که دیگر بار برو که پیلپی
دیگر بار برفت سیاهی دید از غربت و سفر بروی و برا درون آورد قصد آن
کرد که در صف نعلی بنشیند گفت ای شیخ محمد نزدیک ای که از تو بوی آشنایی
می آید بگذشت و بهلوی شیخ بنشست شیخ و وی با یکدیگر در سخن گفتند پس
آن سیاه بوسه بر ران شیخ داد شیخ فرمود تا صفره حاضر کردند و چیزی خوردند
و من روزه دار بودم شیخ فرمود که هر که روزه دار است بحال خود باشد در آن سفره
انار بود شیخ انار میخورد و دانهای از دهن بیرون می آورد و پیش خود مینهاد
در خاطر من گذشت که آن دانها را بردارم که برکت دهان شیخ بآن رسیده است
و بآن افطار کنم چون این بر خاطر من گذشت آن سیاه دست فراز کرد و آن را برگرفت
و بخورد و بمن نگریست و تبسم کرد من دانستم که خاطر مرا دانست چون شیخ

برداشتند شیخ گفت شیخ محمد حافظ قرآنست و لیکن چند وقتست که شهادت آورده
کسی میخواهد که هر روز چیزی بروی خواند که از اصحاب شیخ که قرآن بحفظ
داشت چون عنایت شیخ را باوی دانسته استدعای آن کردند و مرا نیز در خاطر
گذشت اما بزبان نیاوردم و حواله باختیار شیخ کردم شیخ وی را حواله بمن کرد
و گفت شیخ محمد هر روز پیش علی شیرازی میرود و جزوی بروی میخواند چون شب
در آمد شیخ عیسی که خادم شیخ بود بیامد و اناری بیاورد و بعضی از آن خورده
و بمن داد و گفت شیخ بعضی از این خورده است و باقی ترا فرستاده تا بدان
افطار کنی و گفته که بوی بگوی که این عوض آن نقل انارست که شیخ محمد
بخورد پس من بدان افطار کردم چون نماز صبح بگزاردیم بخانه خود رفتم
آن سیاه در آمد و سلام کرد و من جواب گفتم و بنشست و هیچ نگفت و من نیز
هیچ نگفتم که وی هیبتی داشت یک جزو از اول قرآن بخواند و از آن برخاست
و بخانه خود رفت و روز دوم نیز همچنین کرد روز سیم چون وظیفه خود
بخواند بایستاد و گفت میان من و تو حق استادی گردی شد من از یمنم و شیراز
ندیده ام مرا وصف مشایخ شیراز بگوی من آغاز کردم و نام هر کس از مشایخ که
در آن عصر در شیراز بود میگفتم چون نام هم بگفتم گفت نام زهاد و گوشه نشینان
نیز بگوی نام ایشان نیز بگفتم چون تمام شد وی از هوش برفت چنانکه من ترسیدم
که مگر بمرد که نفسش منقطع گشته بود زمانی دراز در آن بود بعد از آن بخود
آمد و گفت رفتم و همه را دیدم اکنون تو یک یک نام ایشان باز میگوی تا من
وصف ایشان میگویم من نام یک یک میگفتم و وی چنان وصف ایشان میکرد
که سلوک ایشان و لباس ایشان چگونه است که گوییی در برابر وی نشسته بودند
و وی ایشان را میدید من تعجب کردم پس در آخر گفت یکی از اینها که یاد کردم

که وی را حسین فلان گویند از مرتبهٔ ولایت افتاد و نام وی از جریدهٔ اولیا
محو کردند گفتم سبب چه بود گفت پادشاه شیراز اتابک ابوبکر را بر وی
ارادتی پدید آمد و پیش وی رفت و وی را مال و نعمت داد و سبب آن از نظر
حق بیفتاد پس من این سخن را یاد داشتم چون شیراز آمدم همچنان بود که
وی گفته بود پس گفت دیگر این زهاد که یاد کردی یکی ترا نشانه داده است
و بایست ظاهر کن تا به بینم چند اندیشه کردم بخاطر من نیامد نظر در کفش
من کرد و گفت آن چیست مرا یاد آمد که زاهدی بود در شیراز و کفش دوز بخیه
چون بسفر بیرون آمدم مرا دو جفت کفش بخیه داد و گفت تا نشانه باشد
که مرا بدعا یاد داری چه راحتها و روحها که از صحبت وی بمن رسید آنگاه
از خدمت شیخ خرقه پوشید و شیخ او را اجازت تلقین و خرقه داد و گفت بولایت
خود باز گشت و آنجا مشهور شد و خلق بسیار مرید وی شدند **شیخ ابراهیم**
مجذوب رحمه الله تعالی وی همانست که ذکر وی در بیان احوال
شیخ نجیب الدین بزغش گذشت شیخ نجیب الدین گفته است که دیوانهٔ عجب
بود و خلق گفتند که وقت باشد که چند روز شیخ نخورد و وقت باشد
که بیک دفعه صد من بخورد و وی را احوال و کرامات عجب میگفتند مرا آرزوی
صحبت او میبود و برای گفتم بیا یک روز هم صحبت باشیم اجابت نمیکرد یکبار
آخر روزی وی را در بازار دیدم و میان زمستان بود گفت این ساعت وقت
است که هم صحبت باشیم لیکن بشرط آنکه امشب در مسجد بازار باشیم با وی
در مسجد رفتم گفتم طعامی بیاورم گفت من سیرم پس برف و باران آمدن
گرفت و ناودانها روان گشت چون نماز شام و خفتن بگزاردیم و خلق از
مسجد بیرون رفتند و من با وی تنها ماندم گفت من گرسنه ام خیزی و بیار

تا نخوردم

تا بخوریم شب تاریک بود و برف و باران عظیم می آمد چند دینار زر داشتم
وی را دادم و گفتم معذور دار که عذر ظاهر است این زر را فردا قوت
خود ساز زر را بستد و ساعتی صبر کرد باز گفت من گرسنه ام برخیز و چیزی
بیار تا بخورم خانهٔ من از آن مسجد دور بود اما نزدیک آن مسجد مرا دوستی
بود منعم بخانهٔ وی رفتم و چون شنیده بودم که وی چیزی بسیار میخورد
گفتم مرا جماعتی مهمان رسیده اند و این بآن معنی گفتم که هر یک تن در حقیقت
جمعی است از بس لطائف که در وی است از نفس و قلب و روح و غیرها ایشان
گفتند دیگها است و طعامی پخته نمانده است خدمتکاران داشتند هر یکی را
طبقی بر سر نهادند بعضی پر از برنج خام و بعضی پر باقلای خام و بعضی پر
و بعضی نخود و گندم و یک عدد دنبه و یک عدد قدید و با من بمسجد آوردند
گفتند خود دیگ بپزید من آنها پیش وی بنهادم و تلخود کردم تخمین آن همه پنجاه
من بود گفتم صبر کن تا اینها بپزم گفت همچنین میخورم همه را همچنان خام
بخورد ساعتی صبر کرد و او از سالهای ازرهگذار برآمد که دد بوزه میکرد از
مسجد بیرون دویدم و هر چه جمع کرده بود از وی بستدم مقدار ده من نان
پاره و طعامها بمسجد درون آورد و همه را بخورد چون از شب نیمه گذشت
مرا گفت برخیز و در گوشهٔ مسجد رو و بخسب که بسیار زحمت از من
کشیدی اما اگر حرکتی کنی تا بخسبی ترا هلاک کنم من بگوشهٔ مسجد رفتم
و بخسپیدم و زهرهٔ آن نداشتم که حرکتی کنم چنانکه اگر عضوی از من خارش
میکرد زهرهٔ خاریدن نداشتم و در آن مسجد سنگی بزرگ نهاده بود
[illegible] ک را برگرفتی و بیالین من آوردی و بلحود گفتی این سنگ
را بر سر تو کوبم و ترا هلاک کنم پس هم خود گفتی که روا باشد که بیدرش

مردی بی‌دست و پا از جزع کندن سنگ را باز بجای خود بنهادی چند نوبت
چنین کرد و مرا از ترس خواب نمی‌آمد اما خود را چنان مینمودم که در خوابم
پس مرا گفت میدانم که خواب نه‌ای ترا زحمت بسیار دادم اکنون ترا بخدای
بخشیدم بر بام مسجد میروم تا تو ایمن گردی و خواب کنی پس بر بام رفت
و بر سر نردبان مسجد یک خانه بود و کتاب بسیار در آنجا که اهل مسجد
نهاده بودند بآن خانه در رفت و من از ترس برفتم و در خانه از بیرون
ببستم و بخفتم آواز چیز خوردن وی از آن خانه می‌آمد و من در تعجب
بودم که وی چه میخورد که میدانستم که در آن خانه هیچ خوردنی نیست
چون بامداد بیرون آمد و برفت در آن خانه رفتم دیدم که جلدهای همه
کتابها را خورده بود. شیخ جمال الدین لور رحمة الله تعالی شیخ نجیب
الدین گفته است که وقتی مرا کسی گفت کوری عجب باین شهر آمده است
نام وی جمال الدین و جذبه قوی دارد و در مسجد جامع می‌باشد بمسجد
جامع رفتم دیدم که جذبه عظیم دارد و استغراقی تمام و دو چشمش از
اثر آن چون دو کاسه خون پیش رفتم و سلام کردم جواب داد پس گفت
مرا با سفید و سیاه کتابان کاری نیست یعنی مرا با فقها و نویسندگان کاری
نیست کسی حاضر بود گفت این شخص از صوفیان است او بنشستم و از احوال
او سؤال کردم گفت من مردی ام لور و امی و چیزی نمیدانم مرا با ستوران داشتن
خوش بود پیوسته ستوران داشتمی یک روزی در پایگاه برابر ستوران
نشسته بودم ناگاه حالی بر من مکشوف گشت و جذبه ظاهر شد و حجاب
منی از پیش من برداشتند بیهوش شدم و بیفتادم و در دست و پای ستوران
می‌غلطیدم چون باهوش آمدم مرا سر توحید مکشوف شده بود دیدم شیخ

نجیب الدین گفته است که وی پیوسته شطحیات گفتی چنانکه جمعی از علما و صلحا
بانکار وی برخاستند و او را بکفر نسبت کردند و بتکفیر وی فتوی نوشتند
و پیش اتابک ابوبکر که پادشاه شیراز بود بردند و عرضه کردند و اجازت قتل
او خواستند اتابک گفت اگر دو شخص دیگر که در شیرازند فتوی دهند بتکفیر
وی اجازت دهم بقتل وی یکی شیخ نجیب الدین بزغش و یکی شیخ معین
که بزرگی دیگر بوده است در آن وقت فتوی پیش من آوردند من بر آن نوشتم
که او مجذوب است و مغلوب و کشتن جایز نیست و شیخ معین الدین نیز
همین نوشت اتابک بقتل وی اجازت نداد و هم وی گفته است که یک
روز وضو میساختم و جمال الدین حاضر من مینگریست چون آب بروی میرسانیدم
گفتم ارفع الحدث جمال الدین گفت هیچ حدثی نمانده است که میگویی
ارفع الحدث شیخ شمس الدین صفی رحمه الله تعالی وی از مشایخ کبار بوده
است و صاحب حالات عظیم و کرامات بزرگ در وقتی که شیخ نجیب الدین
بنیت خدمت شیخ شهاب الدین قدس سره عزیمت بغداد کرده است شیخ
شمس الدین رفیق بوده است وی بر شیخ نجیب الدین بروی چیزی از فقه
خوانده و در خدمت شیخ با یکدیگر صحبت میداشته‌اند شیخ نجیب الدین گفته
است که چون بشیراز مراجعت کردیم حضرت شیخ برای من اجازت الباس
خرقه نوشت و برای شیخ شمس الدین نیز نوشت و چهل عدد کلاه بما داد
بیست بمن و بیست بشیخ شمس الدین و بر هر یکی نام یکی از بزرگان شیراز
نوشته و فرمود که چون بشیراز برسید اول بنیابت ما اینها را بآنان
در پوشانید که نامهای ایشان بر آنجا نوشته است آنگاه الباس خرقه دیگران کنید
شیخ نور الدین عبد الصمد نطنزی رحمه الله تعالی وی مرید شیخ نجیب الدین علی

بن بزغش است عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی شیخ عز الدین محمود کاشی
و شیخ کمال الدین عبد الرزاق کاشی رحمهما الله تعالی هر دو مرید وی اند
شیخ کمال الدین عبد الرزاق در تفسیر تاویلات میگوید و قد سمعت شیخنا
المولی نور الدین عبد الصمد قدس الله روحه العزیز عن ابیه انه کان بعض
الفقراء فی خدمة الشیخ الکبیر شهاب الدین قدس الله روحه فی شهود
الوحدة و مقام الفناء ذا ذوق عظیم فاذا هو فی بعض الایام یبکی و یتاسف
فسأله الشیخ عن حاله فقال انی حجبت عن الوحدة عن الوحدة بالکثرة
و وردت فلا اجد حالی فنبهه الشیخ علی انه بدایة مقام البقاء و ان حاله
هذه اعلی و ارفع من الحال الاولی و امثاله شیخ عز الدین محمود الکاشی
رحمه الله تعالی وی صاحب ترجمه عوارف است و شارح قصیده تائیه فارضیه
و بسی حقایق بلند و معارف ارجمند درین دو کتاب درج کرده است و قصیده را
شرح مختصر مفید نوشته است و کشف معضلات و حل مشکلات آن
کرده است بمقتضای علم و عرفان و ذوق و وجدان خود بی آنکه مراجعت
کند بشرح دیگر چنانکه در دیباچه آن میگوید و لم ارجع فی املائه الی
مطالعة شرح کیلا یرتسم منه فی قلبی رسوم و آثار تسد باب الفتوح و تشبث
باذیال الروح فانه لو حجبت تلو الغیر واحد و لحدوث فی الستر و دایم
فی الحجر تفریغ القلب من مظان الریب و توجیه وجهه تلقاء مدین الغیب
استنزالا للفیض الجدید و استفتاحا للابواب و وی در اجازه تامه که با
بعضی از تلامذه خود نوشته است و انا اروی الکتاب عوارف المعارف عن
شیخی و مولای نور الدین عبد الصمد بن الشیخ علی الاصفهانی و من الشیخ العالم
ظهیر الدین عبد الرحمن بن علی بن بزغش و هما عن شیخهما الامام العالم العارف

نجیب الدین

نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی و هو عن شیخه قطب الاولیا سید العارفین
مصنف الکتاب رحمة الله علیهم اجمعین و لی فی کشف حقایقه و بیان
معضلاته طریق خاص فی الروایة عن مصنفه بلا واسطة و هو انی رایته
فی مبشرة قرأت علیه کتابه المذکور فنبهنی علی حقایقه و دقایقه و الله الموفق
من یشاء لما یشاء و الله علی کل شیء قدیر و از معارف وی است این چند
رباعی که مسطور میگردد رباعیات دل گفت مرا علم لدنی هوس است
تعلیم کن گرت بدین دست رس است گفتم که الف گفت دگر گفتم هیچ در خانه
اگر کس است یک حرف بس است ای عکس رخ تو داده نور بصرم تا در رخ تو
بنور تو مینگرم گفتی منگر بغیر ما آخر کو غیر از تو کسی که آید اندر نظرم
ای دوست میان ما جدایی تا کی چون من تو ام این تویی و مایی تا کی با غیرت
تو مجال غیری چو نماند پس در نظر این عین نمایی تا کی و این دو قطعه هم از
معارف وی است کثرت چو نیک در نگری عین وحدتست ما را شکی نماند درین
گر ترا شکی است در هر عدد ز روی حقیقت چو بنگری گر صورتش به بینی
در ماده یکیست تا تو بی در میانه خالی نیست جز وحدت از نقاب بکشی
گر حجاب خودی بر اندازی عشق و معشوق و عاشق است یکی شیخ کمال الدین
عبد الرزاق الکاشی رحمه الله تعالی وی مرید شیخ نور الدین عبد الرحمن الصمد
نطنزی است جامع بوده میان علوم ظاهری و باطنی و برا مصنفات بسیار است
چون تفسیر تاویلات و کتاب اصطلاحات صوفیه و شرح فصوص الحکم
و شرح منازل السائرین و غیر آن از رسایل با شیخ رکن الدین علاء الدوله
قدس الله تعالی روحه معاصر بوده است و میان ایشان در قول بوحدت
وجود مخالفات و مباحثات واقع است و در این معنی بیکدیگر مکتوبات

نوشته اند امیر اقبال سیستانی در راه سلطانیه با کمال عبد الرزاق همراه
شده بوده از وی استفسار ان معنی کرده و برادران معنی غلو تمام یافته پس از
امیر اقبال پرسیده که شیخ تو در شان شیخ محیی الدین اعرابی و سخن او چه
اعتقاد دارد در جواب گفته است که او را مردی عظیم الشان میداند
در معارف اما لطیفه باید که درین سخن که حق را وجود مطلق گفته غلط
کرده و این سخن را نمی پسندد وی گفته که اصل همه معارف وجود این سخن
است و ازین بهتر سخنی نیست عجب که شیخ تو این را انکار میکند و جمله انبیا
و اولیا و ائمه برین مذهب بوده اند امیر اقبال این سخن را بشیخ خود عرضه
داشت کرده بوده است شیخ در جواب نوشته است که در جمیع ملل و نحل
بدین رسوایی سخن کس نگفته و چون سئلک بازشکالی فی مذهب طبیعیه و دهریه
بهتر به بسیاری ازین عقیده و در نفی و ابطال این سخنان بسیار نوشته
و چون این خبر بشیخ کمال الدین عبد الرزاق رسیده بشیخ رکن الدین علاء
الدوله نوشته است و شیخ انرا جواب نوشته و هر دو مکتوب عبارت ایشان
نقل کرده میشود مکتوبات کمال عبد الرزاق رحمه الله تعالی امداد تایید
و توفیق و انوار توحید و تحقیق از حضرت احدیت بظاهر اظهر و باطن انور
مولانا الاعظم شیخ الاسلام حافظ اوضاع الشرع قدوة ارباب الطریقة
مقیم سرادقات الجلال معتصم استار الجمال علاء الحق و الدین غوث الاسلام
و المسلمین متوالی باد و درجات ترقی در مدارج تخلقوا باخلاق الله متعالی
باد بعد از تقدیم مراسم دعا و اخلاص مینماید که این درویش هر گز تا مخدمتش
نبی تعظیم تام نبوده باشد لیکن چون کتاب عروه مطالعه کردم و بحث در انجا
مطابق معتقد خویش نیافتم بعد از ان در راه امیر اقبال گفت که

بشیخ

شیخ علاء الدوله طریقه محیی الدین بن الاعرابی را در توحید نمی پسندد
و علاء الدوله گفت از مشایخ هم که دیدم و شنیدم برین معنی بودند انجه من عروه
یافتم نه برین طریقست مبالغه نمود که چیزی بنویس درین باب
گفتم شاید که موافق خدمتش نیفتد و در بحث آید اکنون نمود که
بجهد نقل این سخن در بحث قوی مینماید و تشنیع و تخطیه بتکفیر میرساند
از روی درویشی عجب یافت مرا هم که صحبت با ایشان نیفتاده بمجرد
خبر تکفیر کردن لایق نیست نفس دانند که انچه نوشتم از تحقیقست
نه از سر نفس و در بحث و فوق کل ذی علم علیم نوسیده نیست که هر چه
نه بر قانون کتاب و سنت مبنی بود نزد این طایفه اعتباری ندارد چه
طریق متابعت می سپرند و بنای این معنی برین دو ایت است سنریهم
ایاتنا فی الافاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق او لم یکف بربک
انه علی کل شیء شهید الا انهم فی مریة من لقاء ربهم الا انه بکل شیء
محیط و مردم در سه مرتبه مرتب اند مرتبه نفس و این طایفه اهل
دنیا و اتباع حواس اند و اصحاب حجاب و منکر حق اند چون و صفات
او را نشناسند قرآن سخن محمد میگویند و ایشان را خدای تعالی فرمود قل
ارأیتم ان کان من عند الله ثم کفرتم به من اضل ممن هو فی شقاق
بعید و اگر کسی از ایشان ایمان آرد رستگار شود و از دوزخ خلاص
شود دوم مرتبه قلب و اهل این مقام از ان مرتبه ترقی کرده باشند
و عقل ایشان صافی گشته و بدان رسیده که بایات حق استدلال کنند
و تفکر در آیات که افعال و تصرفات الهی اند در مظاهر افاق و انفس جمع
...

افعال پس علم و قدرت و حکمت حق بچشم عقل مصفی از شوب هوا ببینند
و سمع و بصر و کلام حق در عین انفس انسانی و افاق این جهانی باز یابند
و بر آن و حقیقت آن معترف شوند حتی یتبین لهم انه الحق و این طایفه
اهل برهان باشند و در استدلال ایشان غلط محال باشد چون بشر و قدس
و انضال حضرت واحدیت که محل تکثیر اسماست عقول ایشان حیران شود
شود که بصیرت که در و بتجلیات اسما و صفات الهی بینا شود و صفات
ایشان در صفات حق محو گردد و انچه طایفه اول دانند این طایفه بینند
هر دو قسم را نفس ناطقه بنور قابلیت منزکی شود و لیکن ذو العقل متخلق باخلاق
الهی باشند و ذو البصیرة متحقق باین پس به تخلقی از ایشان محال باشد همه را
در مراتب خود معذور باید داشت و بر جوان نکون منهم سیم مرتبه
روح بود و اهل این مقام از مرتبه تجلی صفات گذشته و بمقام مشاهده
رسیده باشند و شهود جمع احدیت یافته و از حجب نیز در گذشته و از حجب
تجلیات اسما و صفات و کثرت تعینات رسته و در حضرت احدیت
حال ایشان او لم یکف بربک انه علی کل شیء شهید و این طایفه خلق را
آینه حق بینند یا حق را اینه خلق و بالاتر ازین استهلاک کسی در عین احدیت
ذات محجوبان مطلق را فرموده الا انهم فی مریة من لقاء ربهم و ماندگان
در مقام تجلیات اسما و صفات هر چند بسبب تعین از شایبه خلاص
یافته اند از لقاء حق لی الدوام و معنی کل من علیها فان و یبقی وجه
ربک ذو الجلال و الاکرام قاصرند و محتاج بتنبیه الا انه بکل شیء محیط
و بشهود این حقیقت و معنی کل شیء هالک الا وجهه جز طایفه اخیر
ظفر نیافته اند و درین حضرت [illegible]

کل او در متعینات وجه حق مشهود در وجوه اسمائی و تعینات آن
تنزه فاینما تولوا فثم وجه الله محقق شان شد گر ز خورشید بوم بی بهره است
از پی ضعف خود نه از پی اوست اکنون ازین احاطه معلوم کرد که حق
تعالی از جمیع تعینات منزه است و تعین او بعین ذات خویش و احدیت
او نه احدیت عددی تا او را ثانی باشد چنانکه سنائی رحمه الله تعالی گفت
احد است و شمار ازو معزول صمد است و نیاز ازو مخذول آن احدی که عقل
داند و فهم و آن صمدی که حس شناسد و وهم حس و عقل و فهم و وهم
همه متعینانند و هرگز متعین بغیر متعین محیط نشود شعر
الله اکبر ان تقید الحی بتعین فیکون اول آخر هو واحد لا غیر ثانیه و لا
موجب دمة فهو غیر مکاثر هو اول هو آخر هو ظاهر هو باطن کل و لم یتکاثر
پس هر که را این مرتبه باشد حق باشد تعالی او را از مراتب تعینات محو گرداند
و از قید عقل برهاند و بکشف و شهود بان احاطت رسید و الا در حجب
جلال بماند و در سخن ساقی کوثر امیر المؤمنین علی رضی الله تعالی عنه
امده است الحقیقة کشف سبحات الجلال من غیر اشارة چه اگر اشارت
حسی یا عقلی در وقت تجلی جمال مطلق باید عین تعین بود شود و جمال
عین جلال گردد و شهود نفس احتجاب سبحان من لا یعرفه الا هو و حال و اضاف
انست که هر بحثی که در عروه در نفی این معنی فرموده دلایل ان بر نهج مستقیم
و طریق برهان نیست ازین جهت دانشمندانی که معقولات دانند نمی پسندند
و صف خصم گشته که فرموده است از شیخ الاسلام مولانا نظام الدین
هروی سلمه الله بر سید [illegible] که این خصم [illegible] است و بجاره حال خصم
[illegible] انی از بحث فضلیات و [illegible] فارغ

شد بود و از آن جهت او بحث اصول فقه و اصول کلام هیچ تحقیق نکشید
و نقص را او تا آنکه بحث معقولات و علم الهی و لغویات موقوف بود مرا
بمعرفت رساند و ازین درجه ها باز رهاند مدتی در تحصیل این معرفت و استحضار
آن بجایی رسید که بهتر از آن صورت نبندد و چندان وحشت و
اضطراب و احتجاب از آن پیدا شد که مرا کار [illegible] و معلوم گشت که معرفت
مطلوب از طور عقل برتر است چه در آن علوم هر چند حکما از تشبیه
بصور و اجرام خلاص یافته اند در تشبیه بارواح افتاده اند تا وقتی که
صحبت متصوفه و ارباب ریاضت و مجاهده اختیار افتاد و توفیق حق
دستگیر شد و اول این سخن بصحبت مولانا نور الدین عبد الصمد نطنزی
قدس الله تعالی روحه رسید و از صحبت او بیم این معنی توحید یافت و فصوص
و کشف شیخ یوسف همدانی عظیم می پسندید و بعد از آن بصحبت مولانا
شمس الدین کیشی رسیدم چون از مولانا نور الدین شنیده بودم که
درین عصر مثل او در طریق معرفت نیست و این رباعی سخن اوست

بیت
هر نقش که بر تخته هستی پیداست آن صورت آنکس است کان نقش آراست
دریای کهن چو بر زند موجی نو موجش خوانند و در حقیقت دریاست و همین
معنی در توحید بیان میکرد و میگفت که مرا بعد از چندین اربعین این
معنی کشف شد و آن وقت در شیراز هیچکس نبود که با او این معنی در میان
توان نهاد و شیخ ضیاء الدین ابو الحسن را این معنی نبود و من از آن در
حیرت بودم تا فصوص اینجا رسید چون مطالعه کردم این معنی باز یافتم
و همچنین کردم که این معنی طریق مرجو دست و بزرگان بان رسیده اند
و آن را یافته و همچنین بصحبت مولانا نور الدین ابرقوهی و شیخ صدر الدین

روزبهان بقلی و شیخ ظهیر الدین بزغش و مولانا اصیل الدین و شیخ نجم
الدین و قطب الدین ابناء ضیاء الدین ابو الحسن و جمیع بزرگان دیگر
رسیدم همه درین معنی متفق بودند و هیچ یک مخالف دیگر یک نبود لکن
بقول یک کس خلاف آن قبول نمیتوان کرد با آنکه تا چون خود باین مقام
نرسیده بودم هنوز دل قرار نمیگرفت تا بعد از وفات شیخ الاسلام مولانا
و شیخنا نور الملة و الدین نطنزی مرشدی که برود دل قرار گیرد نمی یافت
هفت ماه در صحرایی که آبادان نبود در خلوت نشست و تقلیل طعام
بغایت کرد تا این معنی بکشود و بران قرار گرفت و مطمئن شد والحمد لله
علی ذلک و هر چند خدای تعالی گفت فلا تزکوا انفسکم لکن فرموده اما
بنعمة ربک فحدث بعد از آن چون در بغداد بصحبت شیخ بزرگوار
شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی قدس سره رسیدم انصاف میداد
و میفرمود که مرا حق تعالی علم تعبیر وقایع و تاویل منامات بخشیده است
بمقامی برتر ازین نرسیده ام بیم دارم بجنها که بر طریق معقول و نهج
مستقیم نیست ترک این معنی که بشهود می آید نمیتواند کرد و نیز سخن
شیخ عبد الله انصاری قدس سره همه اینست و لیکن جمیع مقامات در حجب
سیوم مرتبه توحید صرف رسانیده بود در سخن شیخ شهاب الدین سهروردی
چند موضع تصریح فرموده است چنانکه در شرح سخن امام محقق جعفر
صادق رضی الله تعالی عنه آمده است که انی لکرر آیه حتی سمع من قائلها
فهم که او زبان خویش درین معنی چون شجر موسی یافت که انی انا الله
ازو شنید و اگر معنی نبودی در دو صورت چگونه ظهور یافتی در قرآن
مجید و هو الذی فی السماء اله و فی الارض اله چگونه صادق بودی و در حدیث

چگونه صادق بودی و در حدیث پیغمبر صلی الله علیه وسلم که لو دلیتم بحبل لهبط علی الله کی راست امدی و با انکه تعالی است اقرب الیه من حبل الورید
کی بودی اکنون درین معنی نظر باید کرد که بنص قران ثالث ثلثه کفر است که
لقد کفر الذین قالوا ان الله ثالث ثلثه صرف ایمانست و توحید ما یکون من نجوی
ثلثة الا هو رابعهم چه اگر ثالث ثلثه بودی متعین بودی و یکی ازیشان
اما رابع ثلثه انست که بوجود حقانی خویش که بحکم و لا ادنی من ذلک و لا اکثر
الا هو معهم ثانی واحد و ثالث اثنین و رابع ثلثه و خامس اربعه و سادس
خمسه است یعنی محقق حقایق این اعداد و با همه بی مقارنت و غیر همه
بی مزایلت چنانکه امیر المومنین علی علیه السلام کرم الله وجهه
فرموده است که هو مع کل شیء لا بمقارنة و غیر کل شیء لا بمزایله
و این ضعیف دران مدت که صحبت با خواجه جهان عزت انصار دولته
میداشتم هر چند بعضی طعن میزدند حق علیهست که بدین سبب بود که
که در او استعداد معنی یکاد زیتها یضیء و لو لم تمسسه نار می یافت و اعتماد
کلی بران داشت که او سخنان مخالفان از حق برنگردد و دعا گوی نیز اگر معانی
یافتی و قول چندین بزرگ درین معنی متوافق و متطابق یافتی این
بیان را مکرر نکردی و دلایل بسیار نگفتی برین معنی چنانکه در اول شرح
فصوص و غیره بیان افتاده است تا دانشمندان محقق که اصحاب فهم زکی
باشند با شما تقریر کنند از تطویل و املال احتراز کردم و من لم یصدق
الجملة فهو علی ایمان لا بتصدیق التفصیل حق تعالی همه کنان را هدایت سوی
جمال خویش کرامت کناد و انا و ایاکم لعلی هدی او فی ضلال مبین والله
الموفق والمعین جواب مکتوبی که شیخ رکن الدین علاء الدوله سمنانی طهران

نوشت

نوشت و بکاشان فرستاد قل الله ثم ذرهم الایة بزرگان دین و رندگان راه
تحقیق باتفاق گفته اند از معرفت حق برخورداری کسی باید که طیب لقمه
و صدق لهجه شعار و دثار او باشد چون این هر دو متفق داشت ازین
ظلمات و ترهات نجه مقصود فلما انجاز شیخ نور الدین عبد الرحمن
اسفراینی قدس الله تعالی روحه روایت کرده است مدت سی و دو سال
شرف صحبتش یافته ام هرگز این معنی بر زبان او نرفت بلکه از مطالعه
تصنیفات ابن العربی منع فرمود و تلحدی که چون شنیده است که مولانا
نور الدین حکیم و مولانا بدر الدین رحمهما الله تعالی فصوص جهت بعض
طلبه درس میگویند بشب بجار رفت و ان نسخه از دست ایشان باز ستاند
و بدرید و منع کلی کرد دیگر انچه بعض زندان اعزم صاحبقران اعظم
امده الله بحذا التوفیق و افرغ عین قلبه بنور التحقیق حوالت کرده بر زبان
مبارکش رفت که من ازین اعتقاد و معارف بیزارم ای عزیز در وقت
خوش حزد بر وفق اشارت کتاب فتوحات را محشی میکردم بدین تسبیح
رسیدم که گفته است سبحان من اظهر الاشیا و هو عینها نوشتم که ان
الله لا یستحیی من الحق ایها المسیح لو سمعت من احد انه یقول فضله
الشیخ عین وجود الشیخ لا تسامحه البته بل تغضب علیه فکیف یسوغ
لعاقل ان ینسب الی الله هذا الهذیان تب الی الله توبة نصوحا و تنج
من هذه ورطة الوعرة التی یستنکف منها الدهریون و الطبیعیون
و الیونانیون و الشمانیون و السلام علی من اتبع الهدی لما ایجه
نوشته بودند که در روه [illegible] برهان برنهج [illegible] محقق طارق
واقع باشد خواه برهان منطقی است باش که خواه [illegible] چون [illegible]

اطمینان در مسئله حاصل شود مطابق واقع باشد و شیطان بر انجا
اعتراض نتواند کرد مارا کافی نیست والحمد لله علی المعارف التی هی تطابق
الواقع عقلا و نقلا بحیث لا یمکن للنفس تکذیبها و للشیطان تشکیکها
و تطمئن القلب علی وجوب وجود الحق و وحدانیته و تراهیه ومن
لم یومن بوجوب وجوده فهو کافر حقیقی ومن لم یومن بوحدانیته
فهو مشرک حقیقی ومن لم یومن بنزاهته من جمیع ما یختص به الممکن
فهو ظالم حقیقی لانه ینسب الیه ما لا یلیق بکمال قدسه والظلم وضع
الشیء فی غیر موضعه و لذلک لعنهم الله فی محکم کتابه بقوله الا لعنة
الله علی الظالمین سبحانه و تعالی عما یصفه به الجاهلون فصل بالخیر
جواب نوشتن
جون بنده ومرکه مکتوب مطالعه کردم نظر بر رباعی کیشی افتاد بخاطر
امد که انچه دران مقام مکشوف شده است و بدان مبتهج کشته که بر
حقیقت ان اطلاع یافته که روزی چند در اوایل این ضعیف دران
مقام افتاد و خوش امد بس ان مقام ولیکن از ان بگذشت یعنی چون
از بدایت و وسطه مکاشفه درگذشت و بنهایت مقام مکاشفه رسید
غلط ان اظهر من الشمس معلوم شد و در طلب ان مقام یقینی پیدا شد
که شک را در انجا مدخل نیست بس ای عزیز میترسم که اوقات شما
بطاعات موظف است و عمر باخر رسیده دریغ باشد که در بدایت
مقام مکاشفه سطر یعنی که کودکان را هم بزی چند بفرهنگ تا بمکتب
روند بعلاقه چندکه چون خزف باشد باز مانند و اکثر ایات بینات
قران را جهت ایتی چند معدود متشابه تاویل کنند چنانکه ایتی محکم این
ایت است که قل انما انا بشر مثلکم و انحوا بها این را تاویل کنند و مارمیت
اذ رمیت ولکن الله رمی متقدالسازند و ندانند که جهت تفهیم خلق تخصیص
رسول بدانند فرموده است چنانکه پادشاهی که مقربی را بمهلکتی فرستد
کوید دست او دست منست و زبان او زبان من و شیخ نیز که مریدی را
بارشاد فرو می فرستد در اجازت او همین نویسد که دست او دست
منست غرض انکه از ایه الا لعنة الله علی الظالمین غافل شدن و
از ایه ان الشیطان لکم عدو فاتخذوه عدوا و امثالها اعراض کردن
و تمسک بایت هو الاول والاخر والظاهر والباطن کردن بوند انستن
که مراد انست که هو الاول الازلی لینتهی الیه سلسلة الاحتیاج فی
الوجود فضلا عن شیء اخر والاخر الابدی بانما الیه یرجع الامر کله
وهو الظاهر فی اثاره الظاهرة بسبب افعاله الصادرة عن صفاته الثابتة
لذاته وهو الباطن فی ذاته لا تدرکه الابصار و لا یعرف ذاته الا هو
و قد صح عن النبی صلی الله علیه وسلم انه قال کل الناس فی ذات
الله حمقی ای فی معرفة ذاته و قال علیه السلام تفکروا فی الاء الله
و لا تفکروا فی ذات الله امدیم باسر سخن چون در وسط مقام مکاشفه
مثل این معرفت که در رباعی کیشی خواسته اند حاصل آمد و این بود که حق را
صورت دریایی در نظر امد که بصفت مواجی و مبثوق و ملحی متصف است
و دوایر همچون مخلوقات بعضی وسیع و بعضی ضیق شعبه بعضی که مظهر لطف
اند بقدر وسعت دایره و استقامت و بعضی که مظاهر قهر اند تالم
اشیان از ضیق دایره و انحراف و بصفت مشتی بعضی را اثبات میکند و بصفت
ماحی بعضی را محو میکند و بصفت مواجی باز دوایر را تجدید میداسکند
تا چون قدم در نهایت مقام مکاشفه نهاد مرا بوضوح الیقین و بیدوشک کامل

معارف بدایت و وسط در این اید و ثمره حق الیقین از غلاف عین الیقین
بیرون آمد ای عزیز من علم بچه که اعتقاد جازم مطابق واقع است نسبت
بشهرت دارد علم الیقین بیدایت مقام مکاشفه و عین الیقین بوسط
مکاشفه و حق الیقین بنهایت مقام مکاشفه و حقیقت حق الیقین
که عبارت از یقین محمدیست لقوله تعالی واعبد ربک حتی یاتیک الیقین
نقطه مقام مکاشفه تعلق دارد و هرکه بدینجا رسد هرچه گوید من جمیع
الوجوه مطابق واقع باشد الحمد لله که اخر همه مقامات در منازل
السائرین توحیدست نه همچنان است بلکه او در هشتادم مقام افتاده است
اخر المقامات المآبه العبودة وهو عود العبد الی بدایة حاله من حیث
الولایة المفتوح و او هادا این امع الحق فی سنون بحلیاته تمکنا از جنید
برسیدند که ما نهایة هذا الامر قال الرجوع الی البدایة ای عزیز
در بدایت و وسط مقام توحید خاصه در خلال سماع امثال این
رباعیها بسیار بر قوال داده باشم و در ان ذوق مدتها مانده یکی اینست
بیت این من نه منم اگر منی هست تویی ور در بر من پیرهنی هست تویی
در راه غمت نه تن من ماند نه جان ور زانکه سر جان و تنی هست تویی و در ان
و در مقام حلول کم میزد و اتحاد توحید گفته بودم شعر
انا من اهوی ومن اهوی انا • لیس فی المراة شی غیرنا • قد سهی المنشد
اذ انشدنا • نحن روحان حللنا بدنا • اثبت الشرکة شرکا واضحا • کل من
فرق فرقا بیننا • لا انادیه ولا اذکره • ان ذکری و نداییه یا انا الی اخره
بعد از ان چون قدم در نهایت مقام توحید نهادم غلط محض بود
الرجوع الی الحق خیر من التمادی فی الباطل برخواندم ای عزیز تو نیز

اقتدا بهمین کن و چون نظر بر قول خدای تعالی افتاد که فلا تضربوا لله
الامثال بکلی محو ان امثال کردم والسلام شیخ نور الدین عبد الرحمن
المصری رحمه الله تعالی وی بسیار بزرگ بوده است و وقت خود قبله
طالبان بوده و در دیار مصر بتربیت و ارشاد ایشان متعین بوده مقام
شیخوخت متمکن در اوایل ارادت مرید یکی از مشایخ ان دیار بوده اما
کار وی پیش ان شیخ تمام نشده بوده است لیکن وی را گفته بوده است که
کار تو پیش یکی از مشایخ عجم تمام خواهد شد وی انتظار ان میداشته تا
ان زمانکه شیخ جمال الدین یوسف کورانی بمصر رسیده در صحبت وی
بکمتر از بیست روز کار وی تمام شده است و وی را اجازه ارشاد داده
و در اجازه وی را برادر نوشته زیرا که پیر و معمر بوده و نسبت شیخ جمال الدین
بدو کس است یکی بشیخ حسام الدین سمشیری و دیگر بشیخ نجم الدین محمود
اصفهانی و این هر دو مرید شیخ نور الدین عبد الصمد نطنزی بوده اند قدس
الله تعالی ارواحهم شیخ زین الدین ابو بکر الخوافی قدس الله تعالی روحه
خدمت خواجه محمد پارسا قدس الله تعالی سره در بعض مکتوبات القاب
ایشان را چنین نوشته است ذو العلم النافع والعمل الرافع ملاذ الجمهور
شفاء الصدور صفوة العلما والعرفاء رافع اعلام السنه قامع اضالیل
البدع منتهج مناهج الحقیقه سالک مسالک الشریعه والطریقه الراعی الی
الله سبحانه علی طریق الیقین سیدنا و مولانا زین الملة والدین وی جامع
بوده است میان علوم ظاهری و باطنی و از اول تا اخر بر قدم استقامت
بر جادهٔ شریعه و متابعت سنه که بزرگترین کرامتیست پیش محققان این طایفه
ایستاده است و نسبت وی در طریقه بشیخ نور الدین عبد الرحمن

مصری است و شیخ نورالدین عبدالرحمن بعد از کمال تربیت و بلوغ وی
بمرتبه تکمیل و ارشاد در اجازة وی چنین ثبت کرده که لما استحق یعنی شیخ
زین الدین الخلوة و قبول الواردات الغیبیة و الفتوحات استخرت الله
تعالی و اخلیته خلوتی المعهودة و هی سبعة ایام من الله تعالی فیها علی
بما من بفضل ففتح الله علیه ابواب المواهب من عنده فی اللیلة الرابعة
و ازداد فی الترقیات فی درجات المقامات الی مقام حقیقة التوحید
و انحلت منه قیود التفرقة فی شهود الجمع قبل اتمام الایام السبعة
ثم فی اتمامها ظهر له لوامع التوحید الحقیقی الذاتی المشار الیه علی لسان
اهل الحقیقة بجمع الجمع و هو لقوة استعداده بعد فی الترقی و الزیادة
و انی علی رجاء من الله ان یاخذه منه الیه تمام او یبقیه ببقاء دوامه و یجعله
للمتقین اماما و نیز فرموده که اجازتی که شیخ نورالدین عبدالرحمن نوشته
بود در وقت مراجعت بخراسان در بغداد غایب شد بعد از مدتی مرید که
از خراسان بجانب مصر معاودت واقع شد و خدمت شیخ از دیناروفته
بود بخلوتخانه وی در آمدم در انجا خود را اجازت یافتم بی تفاوت
مگر بحرفی چند با وجود که ان خلوت مضبوط بود و در ان گشاده می بود
نمیدانم گمان مستو ده اصل بوده که از جات مرا از انجا نوشته بود تا خود بنو
ولایت دانسته بود که اجازت من فوت شده و بانجا معاودت خواهم کرد
از انجا برای من نوشته بود و گذاشته بود و بهر تقدیر بقا از مدتی
مدید در خلوتی چنانکه مذکور شد محض کرامات بوده و هم وی فرموده
است که چون از مصر می آمدم و ببغداد رسیدم طاقیه که شیخ نورالدین عبد
الرحمن بمن داده و برسم اکابر دیگر از مشایخ رسیده بود همراه داشتم با این تلخ

کیلانی اتفاق ملاقات افتاد ان طاقیه را از من طلبید چنانچه مقتضای
فقر و درویشی باشد بوی دادم شب در واقعه دیدم که ان طاقیه پیش
من استغاثه میکند و بزبانی را که برسر اشیان رسیده بود می شمرد و میگوید
که من برسر فلان و فلان رسیده ام حالی مرا برسر چاری نهادی که بشب
خمر استغال مینماید چون بامداد شد با یکی از اصحاب بطلب وی بیرون رفتیم
شنیدیم که وی در خرابات و بشرب خمر مشغول است بانجا رفتیم گفتند
در فلان خانه است بان خانه در آمدیم مست افتاده بود طاقیه کهنه
برسر وی مصاحب من مرا گفت که تو بیرون رو که من طاقیه را بیاورم من
بیرون آمدم وی طاقیه را از سر وی برداشت و در خانه را بر بالای
وی بست و پیش من آورد گویند که در اخر حیات وی را وارد بی رسید
که سه شبانروز بالکلیه از خود غایب بود و چون وی را از ان غیبت باز
آوردند قهر سا مکیسا الخاموشی بر وی غالب بود و سخن کم می گفت روزی
از درویش احمد سمرقندی پرسید که در هیچ جا دیده که جذبه چلپی
مذکور شده باشد که جذبات بی در پی گردد و اصلا منقطع نشود
درویش احمد در جواب گفته که این معنی را هیچ جا ندیده ام درویش احمد
سمرقندی از مریدان کارکرده و از خلفاء وی بود سخن صوفیه را دیده
بود و بر بالا منبر از اینها بیان میکرد و بتدریس و مطالعه فصوص اشتغال
مینمود بخط وی دیده ام که در اخر فصوص نوشته بود که بعد از ان که
حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم مرا بدرس فصوص الحکم اشارت
فرموده بود دیدم که از انجضرت در درویشیا باد در خلوت بود
که انحضرت را دیدم پرسیدم که یا رسول الله ما تقول فی فصوص قال صلی

صلی الله علیه وسلم قل کما کتب ثم قلت یا رسول الله ما تقول فی الوجود قال
صلی الله علیه وسلم اما تراه یقول الوجود فی القدیم قدیم وفی الحادث
حادث ثم قال صلی الله علیه وسلم انت الهو انت مالوه انت اله
لظهور الصفات الالهیه فیك ومظهریتك للالوهیه وانت مالوه
لحضرتك وتعینك وخلقیتك وهو علی ما اقول استشهد توفی الشیخ زین
الدین رحمه الله لیله الاحد الثانی من شوال سنه ثمان وثلثین وثمانمایه
اول ویرا در قریه مالین دفن کردند واز انجا بدرویش اباد نقل
فرمودند وامروز درویش اباد بجوار عیدگاه هراة وحالا برسر مزار متبرك
وی عمارات عالی ساخته اند وچنان معمور ومردم نشین شده که نماز
جمعه میگزارند امیر قوام الدین سنجانی رحمه الله تعالی وی در ابتداء حال
از نشکاه قریه سنجان خواف بوده نسخه جمع وخرج وتوجیه وتخصیص
ان قریه بعهده وی بوده و وی مینوشته ناگاه ویرا جذبه رسیده
از همه دران بود بیرون امده وبسلوك راه آخرت مشغول شده
میگویند که دست خود را وقف مسلمانان کرده بوده هر کس که کاغذی بیاوردی
ویرا کتابت فرمودی خواه مصحف وخواه غیر ان تمام انکس را بران کاغذ
نوشتی ومیان طالبان ترتیب نگاه داشتی بهمان ترتیب که کاغذ آورده
بودندی کتابت کردی در مجلس معارف بسیار گفتی میفرموده است که
موسی علیه السلام مرا کاسه شربت داده است این کو بانیمن ازانست
ویرا اشعار بسیار است وبعضی غزلیات مولانا جلال الدین رومی را
جواب گفته است وکتابی تصنیف کرده مجنون المجانین نام ودر انجا سخنی
چند درج کرده ملازمت شیخ زین الدین معاصر بوده ومیان ایشان

مکاتبات

مکاتبات واقع است حضرت شیخ فرموده که امیر قوام الدین سنجانی
روح الله تعالی روحه وقتی که در مقام خواف بود مکتوبی باین فقیر نوشته
ودر اول مکتوب این بیت نوشته بیت هر کرا زین نسبت شین بود
عین اگر نسبت نور عین بود وقت بران داشت تا در جواب او این ابیات
نوشته امد بیت غین در پیش عین شین بود زین اگر هست هم زین بود
یعنی حجاب رقیق در پیش عین بصیرت عیب بود واگر وجود زین باقی
است خوف حجاب بودهم که قلبی نشد خوف انست که مبادا بواسطه شبهت
در حجاب افتد نعوذ بالله شبهت وحدت علی الاطلاق گر بود با قوام
زین بود وحدت علی الاطلاق در تجلی ذات من حیث هی باشد ومشاهده
وحدتی که در ضمن تجلیات صفات باشد مقید بمعانی ان صفات بود
اگر مشاهده وحدت علی الاطلاق مسلم بود انکار این شبهت مادة الحیوة
با قوام بود وتمامی مشاهده این وحدت ان باشد که عارف از مشاهده
وحدتی که در ضمن همه صفات باشد محظوظ شده باشد انگاه این معنی فوت
وحدت زینت پذیر باشد ودر مشاهده اثنینیت برخیزد نه زین ماند
درمیان ونه قوام ودر ضمن ایهام تنبیه قوام مفهوم میشود بیت
مشرب موسوی اگرچه علیست در شهود حبیب غین بود او میگفته
که مرا موسی علیه السلام کاسه شربت داد این گویا نیم ما ازان میداشد
تنبیه او نموده امد که اگرچه این مشرب بلند است اما در مشاهده حبیب
الله صلی الله علیه وسلم حجابست هر که میخواهد که از مشرب حبیب نصیب
یابد باید در فنای خود سعی باید نمود ووادی ایمن قدم خواهی در عدم
سیر فرض عین بود موسی علیه الصلوة والسلام چون بوادی ایمن

رسید از رحمت سبحان بس باقی است هر که بمعنی خواهد که معنی قدم که همچون واد
امن است در رابطه هستی سعی باید نمود در راندن معرفت حجاب آرد کشف
اندر سکوت و حین بود طریقه او این بود که در مجالس سخن کمتر گفتی و این معنی را
فضیلتی میدانست تنبیه او نموده اند که این فضیلت متضمن رویت
حجاب است و خدمت شیخ رحمه الله تعالی این مقوله ابیات با شرح معانی
آن از بیست بیت زیادت ایراد کرده اند و طلب اختصار را بر این افتاد
و مولانا شیخی قهستانی در تاریخ ولادت و وفات امیر قوام الدین گفته
است امیر تارک سالک قوام ملت دین که در طریق طلب مثل شاه ادهم
بود بسال هفتصد و سی و چهار میلادش بسلخ روزه و آغاز عید عالم بود
شب مغار فوتش بر شهور هفتصد و سیت بر اقتضاء قضا یافت شب مقدم
بود خواجه شمس الدین محمد الکوسوی الجامی قدس الله تعالی روحه وی از اولاد
کبار و احفاد بزرگوار حضرت شیخ الاسلام احمد الجامی النامقی است قدس
الله تعالی سره و خرقه حضرت شیخ که میگویند همان خرقه است که از شیخ
ابوسعید ابو الخیر قدس الله تعالی سره بوی رسیده در گریبان آن وصله
از پیراهن حضرت رسالت موجود است از میان همه اولاد بخانواده ایشان
رسیده جامع بود میان علوم ظاهری و باطنی در اوراد صبح و شام و ذکر
جهر بر طریقه خدمت شیخ زین الدین میرفت و بصحبت شیخ بهاء الدین
عمر بسیار میرسید و اعتقاد و ارادت تمام داشت در اوایل حال وی را جذبه
رسیده بوده است چنانکه چند روز از حس غایب بوده و نمازها از وی فوت
شده میفرمود که در آن بیخودی [illegible] خدمت چون زین الدین و شیخ بهاء
الدین عمر [illegible] برمن ظاهر شد [illegible]

تسلیم نشدم خدمت شیخ زین الدین بر سینه من نشست و عملی میکرد و از آن
آوازی می آمد چنانکه حلاجان پنبه از پنبه دانه جدا کنند این ذکر جهر
آن آواز است که بمن رسیده است و میفرمود که بعد از آن حضرت شیخ الاسلام
احمد قدس الله سره در صورت خواجه ابو المکارم که از اولاد بزرگوار وی
بود بر من ظاهر شد و نفس مبارک خود در من دمید فی الحال بهوش باز آمدم
و از وقت نماز پرسیدم و بقضاء فوایت مشغول شدم مصنفات شیخ محیی
الدین بن العربی را معتقد بود و مسئله توحید را موافق تقریر میکرد
و اثر آن بر سر منبر در حضور علماء ظاهر چنان بیان مینمود که هیچکس را بر آن
مجال انکار نمی بود و در اسرار و حقایق قرآن و احادیث نبوی و کلمات مشایخ
بغایت تیز فهم بود باندک توجهی معانی بروی فایض میشد که بعد از تأمل
بسیار بخاطر دیگران کم رسیدی خدمت مولانا سعد الدین کاشغری و مولانا
شمس الدین محمد اسد و مولانا جلال الدین ابو یزید پورانی و غیر ایشان
از عزیزانی که در آن وقت بودند بمجلس وی حاضر میشدند و معارف و
لطایف وی را استحسان میکردند در اثناء وعظ و مجلس سماع وی را وجدی
عظیم می بود صیحه های بسیار میزد و اثر آن بهمه مجلسیان سرایت میکرد
در بعض اوقات مردم را در صور صفات غالبه بر نفوس ایشان میدید
روزی میگفت که اصحاب ما گاه گاهی از صورت انسانی بیرون می آیند اما
زود باز میگردند و یک دو کس را نام میبرد و میگفت که هرگاه که پیش من
می آیند در صورت سگان چهار چشم می نمایند بسیار بودی که در صحبت
وی چیزی بخاطر کسی گذشتی [illegible] اظهار کردی بر وجهی که غیر آنکس
[illegible] الله ضحوة یوم السبت الثامن و العشرین من جمادی الاولی

سنه ثلث وستین وثمانمایه ودر تاریخ وفات وی گفته اند بیت
شیخ کامل قدوه اکمل که بود • اهل صورت را بمعنی رهنمون • خواجه شمس الدین محمد
کز عمیمش آسمان بوسید دلق نیلگون ساخت چادر ساحت قدس قلعه
خیمه زد از خطه امکان برون خرج دون پایه قدس بود سال تاریخش
ببرس از خرج دون و قبر وی در حوالی مسجد جامع هراة است نزدیک
بمزار متبرکه فقیه ابو زید مرغزی رحمهما الله تعالی مولانا زین الدین
ابوبکر تایبادی رحمة الله تعالی وی در علوم ظاهر شاگرد مولانا نظام الدین
هروی است اما بواسطه ورزش شریعت و متابعت سنه ابواب علوم
باطنی بروی مفتوح شده بوده است واحوال و مقامات عالیه ارباب
یقین گشته و وی بحقیقت اویسی بوده است و تربیت از روحانیت شیخ
الاسلام احمد النامقی الجامی قدس الله سره یافته است و ملازمت
تربت مقدسه وی بسیار میکرده است چنین گویند که بعد از آنکه حضرت
خدمت مولانا مدتی بریاضات و مجاهدات اشتغال نمود شیخ الاسلام
احمد قدس الله تعالی روحه بروی ظاهر شد و گفت که خدای تعالی داروی
درد تو در شفاخانه ما نهاده است خدمت مولانا مدت هفت سال پیاده پشتی
پای برهنه از تایباد بتربت مقدسه ایشان میرفت و بتلاوت قرآن مشغول
میبودی و چون بتربت مقدسه رسیدی در گنبدی که محاذی است بایستادی
و بتلاوت قرآن مشغول شدی و در هر چند وقت از آنجا پیشتر می آمدی
تا مدت هفت سال را به پیش مرقد شریف وی رسید بعد از آن هرگاه
که پیش مرقد وی رسید [illegible] از اختلاف احوال که چند وقت
می ایستاد گاه دور و گاه نزدیک تر در آخر می نشست بی توقف سوال کردند

جواب داد که همه بامر و اشارت آن حضرت بود بعد از آنکه سی سال برین طریق
بود و بعضی از اصحاب وی گفته اند که آنچه مرا معلوم شده است هزار
ختم قرآن بدین طریقه کرد از روحانیت حضرت شیخ اشارت بآن
رفت که احرام زیارت مشهد مقدس رضوی سلام الله علی من حل
فیه بندد بانجا رفت و خلعتها و نوازشها یافت و از انجا بهمه طواف
مزارات طوس کرد شب در مزار متبرک شیخ ابو نصر سراج بود حضرت
رسالت صلی الله علیه وسلم در خواب دید که فرمودند که فردا در شهر
طوس ترا درویشی عریان پیش آید وی را تعظیم کن و حرمت دار و لیکن
سجده مکن چون بامداد بطوس در آمد بابا محمود طوسی را که مجذوب
بود دید که بران صفت که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم گفته
بود می آید چون مولانا را دید خود را بر زمین افکند و سر در نمد کشید
مولانا پیش او رسید و زمانی بر پای ایستاد بعد از ساعتی پای خود از نمد
بیرون کرد و بر پای خاست و با خود میگفت ای بی ادب کسی را تعظیم
میکنی که دوش پیغمبر صلی الله علیه وسلم در تربت شیخ ابو نصر سراج
با وی ملاقات کرد و ویرا بتو نشان داد و فرشتگان آسمان بتو بشره میدادند
مولانا بر وی سلام گفت جواب داد و گفت برو که اولیاء رود بار منتظر
قدوم تو اند و گویند که خدمت مولانا بعد از آن همه سال یکی از خواص
خود را بملازمت بابا محمود فرستادی و سخنان ویرا نوشته بیاوردی
و اگرچه آن سخنان نه بر طریقه ارباب عقل بودی خدمت مولانا معنی آنرا
فهم کردی و مقصود از آن [illegible] خدمت خواجه محمد پارسا قدس
الله تعالی سره در کرت اخیر که بحج میرفته است بزیارت مرقد مطهر

خدمت مولانا آمده بوده میفرموده که اول بار که همراه خواجه بزرگ خواجه
بهاء الدین قدس الله تعالی سره بحج میرفتیم بمرو رسیدیم قافله دو فرقه
شد بعضی بجانب هری متردد انکه همه در نشابور بهم رسند حضرت
خواجه میل بجانب هری کرده فرموده که میخواهم که بصحبت مولانا زین الدین
ابوبکر برسیم جوان بودم و از احوال حضرت مولوی آگاهی نداشتم بمشهد
رفتیم و خواجه محمد بن بن معین اظهار ندامت میکرده گویند که چون
حضرت خواجه بتایباد رسیده و نماز بامداد بالخدمت مولانا بجماعت
گزارده در صف اول جنانچه طریقه ایشان بوده بمراقبه نشسته بوده
چون مولانا از اوراد فارغ شده برخاسته و بپیش ایشان آمده و معانقه
کرده نام پرسیده حضرت خواجه گفته اند که بهاء الدین مولانا گفته است
که برای ما نقشی به بند خواجه فرموده اند که آمده ایم که نقشی بریم و خدمت
مولانا ایشان را بخانه برده اند و دو سه روز صحبت داشته اند یکی از اصحاب
خواجه عزم حج کرده بوده است خواجه وی را وصیت کرده بوده که بصحبت
و زیارت مولانا زین الدین ابوبکر برسی که وی را از ورزش شریعت بمقامات
عالیه ارباب طریقت و حقیقت رسیده است در کتابی که شیخ عالم متقی
شیخ معین الدین جنید شیرازی در شرح مزارات شیراز تصنیف کرده است
نوشته که مولانا روح الدین ابو المکارم محمد بن ابی بکر البلدی که از مشایخ
اهل علم و فضل بوده باوصاف شریفه موصوف و باخلاق حمیده معروف
و استادان آن بزرگوار را خدمت کرده بود و سندهای عالی داشت و سالها
در جامع عتیق شیراز [illegible] در سنه سبع و ثمانین و سبعمایه و
فات کرد بعد از چند [illegible] از وفات وی وی را بخواب دیدم گفتم که علما را

درجاتست وجه درجات میان ایشان و انبیا تفاوت نیست مگر بیک
درجه از وی سوال کردم که از علمایی که اکنون در قید حیات اند کدام از ایشان
اقرب است بخدای تعالی گفت مولانا زین الدین ابوبکر تایبادی و من وی را
نمیدانستم چون از خواب در آمدم تجسس کردم کسی که وی را در خراسان
دیده بود تعریف و توصیف کرد توفی رحمه الله فی منتصف النهار من
یوم الخمیس سلخ محرم الحرام سنه احدی و تسعین و سبعمایه و مولانا عماد
الدین روزنی در تاریخ وفات وی گفته است بیت سنه احدی
و تسعین بود تاریخ گذشته هفتصد و سلخ محرم شده نصف النهار از پنجشنبه
که روح پاک مولانا اعظم سوی خلد برین رفت و ملایک همه از
جان خیر مقدم مولانا جلال الدین محمود زاهد مرغابی رحمة الله تعالی
وی نیز در علوم ظاهر شاگرد مولانا نظام الدین هروی است و بجهت ورزش
شریعت و متابعت سنت از این طریق حظی کامل و نصیبی تمام یافته بوده
است در تقوی و ورع جهدی بلیغ مینموده میگویند که بزرگر وی یکی از
آلات دهقانی را که وقف بوده در زراعت وی کار فرموده بود چون
از آن وقوف یافته حاصل آن زراعت را تصرف نکرده فرموده تا بر فقرا و
مستحقان تصدق نموده اند ملک عمرا صره زر برسم هدیه بوی فرستاد
قبول نکرد حامل صره گفت اگر این را پیش ملک باز برم ملول خواهد شد
بر فقرایی که شاگردان شما اند و در مدرسه می باشند قسمت کنید فرموده که
تو خود این را بمدرسه بر و هر کس که قبول کند بوی ده اما بشرط آنکه بگویی
که این زر از کجاست زر را بمدرسه [illegible] کسی آن را قبول نکرد در ماه ذو
الحجه سنه ثمان و سبعین و سبعمایه از دنیا رفته است و قبر وی در مرغاب

معصوم

هر است رحمة الله تعالی مولانا جلال الدین ابو یزید پورانی رحمه الله تعالی
وی علوم شرعی کرده بود و بواسطه رعایت شریعت و متابعت سنت بمقامات
عالیه رسیده اکثر اوقات وی بعد از اداء وظایف بکفایت مهمات مسلمانان
گذشتی هر کس که در هر مهمی که بوی رجوع کردی بقدر وسع در آن اهتمام
نمودی و در کفایت آن مهم که از ابناء دنیا رجوع با سبق کرد بنفس خود
رجوع کردی هر سخن از مواعظ و نصایح که بر زبان وی گذشتی از آن در
نفوس مستمعان تاثیر عظیم بودی اگرچه آنرا بارها شنیده بودندی
و بر خاطر داشتندی و ویرا در طریق بحسب ظاهر پیری نبوده است همانا
که اویسی بوده است میگفته است که هر گاه که مرا اشکالی می افتد روحانیت
حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم بی واسطه آنرا رفع میکند گویند
روزی از اصحاب خود شانه طلبید و گفت حضرت رسالت صلی الله
علیه و سلم فرموده که ابا یزید گاهی محاسن خود را شانه میکنی و صحبت
مولانا ظهیر الدین خلوتی میر سید ماست و طریقه ویرا بسیار معتقد
بوده اگرچه بنسبت ارادت وی در نیامده بوده کم بودی که خانه وی
از مهمان خالی بودی و برای ایشان طعامهای مرغوب مهیا ساختی
با آنکه دخل وی از باغ و زراعت محقری بیش نبود روزی میگفت که پیشتر
چنان بود که هر وقت که جماعتی عزیزان از شهر متوجه پوران شدندی
بر من ظاهر می شد می دانستم که چند کس اند و کی خواهند رسید طعامی مناسب
ایشان ترتیب میکردم که چون برسند بی انتظار پیش آرم یک شب در
مسجد [illegible] یکی از ترکان کنار رود چند روغن جوشی
بمسجد آورد و [illegible] گفت بمن داد که از آن بخور که از وجه حلال است من یک

روغن جوشی برداشتم و دو نیم کردم و باز یک نیم را بدو نیم کردم و یکی
از آن دو نیم را بخوردم آن معنی بر من مستور شد از آن وقت باز از توجه
عزیزان باین جانب وقوف نمی یابم و وقت رسیدن ایشان را نمیدانم در
تشویش می افتم روزی با جماعتی بخدمت وی رفتیم و وقت انگور بود ما را
بباغ انگور در آورد و خود برفت ما طواف باغ کردیم و آن قدر انگور که می
بایست خوردیم یکی از آن جماعت خوشه چند انگور برداشت دیگری
با وی گفت که حضرت مولانا اجازة برداشتن نکرده اند و آن قصه را
بگفت که از بعض علماء وقت واقع شده بود که جمعی مهمان شده بودند یکی از آن
جمع از سفره وی نزلکی برداشته بود چون خادم سفره برداشت خادم را
گفت چرا نهی منکر نکردی خادم گفت من هیچ منکر را حاضر نشدم گفت فلان کس
بی اجازت زله کرد سفره را پیش وی بر تا آنرا بر سفره اندازد خادم سفره
پیش وی برد تا زله را بر سفره انداخت بعد از آن خدمت مولانا آمد و برای
ما طعام آورد چون طعام خورده شد اجازت مراجعت خواستیم در وقت
بیرون آمدن پیش در بایستاد و گفت کسی را که اجازت بباغ در آمدن کرده اند
آن اجازت خوردن و بردن همه هست و آنچه آن عالم کرده است نیکو نکرده است
اگرچه در اول اجازت نکرده بودی توانست که در آخر بجا کند و آن زله را بسفره
باز نگرداند یکبار دیگر با جمعی اتفاق زیارت وی افتاد در وقت باز گشتن
یکی از ایشان را در خاطر گذشته بود که اگر حضرت مولانا را کرامتی هست می باید
که قدری کشمش تبرک بمن دهد چون ویرا خیرباد کردیم آن شخص را
آواز داد که یکساعت باش بخانه درون رفت [illegible] طبقی مویز بیرون آورد
و بوی داد و گفت [illegible] بردار که در باغ ما [illegible] کشمش نمی باشد یکبار [illegible] نگوری

نماز شام میگزاردم چنان وی را مغلوب و مستغرق یافتم که گویی بخود هیچ
شعوری نداشت در قیام که می ایستاد گاهی است دست راست بالای
چپ مینهاد و گاهی دست چپ بالای راست توفی رحمه الله تعالی لیلة الاثنین
العاشر من ذی القعده سنه اثنین وستین وثمانمایه وقبر وی در بورات
مولانا ظهیر الدین خلوتی رحمه الله تعالی وی جامع بوده است میان علوم
ظاهری و باطنی مولانا زین الدین ابوبکر تایبادی میفرموده است که در زیر
طاس فلک مثل ظهیر الدین کس نمیدانم مرید شیخ سیف الدین خلوتی است
و پانزده سال در صحبت و خدمت وی بوده است و شیخ سیف الدین در سنه
ثلث وثمانین وسبعمایه از دنیا رفته است و قبر وی در مزار خلوتیان است
بر سر پل کارزگاه و شیخ سیف الدین مرید شیخ محمد خلوتی است که می گویند
که هر گاه که در خوارزم بذکر مشغول شدی آواز وی چهار فرسنگ برفتی و
پهلوان محمود یکبار معاصر وی بوده و با وی صحبت میداشته شیخ
ظهیر الدین خلوتی قاری سبعه بوده است وی گفته است که چون قرآن را
تمام بر استاد خواندم حضرت رسالت را صلی الله علیه وسلم شبی در واقعه
دیدم که گفت ظهیر الدین قرآن را بر من بخوان از اول تا آخر بر وی خواندم
گویند که وقتی در اربعین نشسته بود چهار نوبت افطار کرد بآب گندم جوشیده
هر ده روز یک نوبت گویند هر گاه که بزیارت کارزگاه رفتی چون از پل کارز
گاه درگذشتی پای برهنه کردی و گفتی از اولیاء الله شرم میدارم
که پای با نعلین بر روی ایشان نهم در تاریخ سنه ثمانمایه از دنیا رفته
و قبر وی در مزار خلوتیان است در جوار قبر شیخ وی شیخ بهاء الدین زکریا
ملتانی قدس الله تعالی سره وی تحصیل علوم ظاهری و تکمیل آن

بوده است بعد از آنکه مدت پانزده سال بدرس و افاده علوم مشغول بود
و هر روز هفتاد تن از علما و فضلا استفاده میکردند عزیمت حج کرد و
در وقت مراجعت از حج ببغداد رسید و در خانقاه شیخ شهاب الدین
سهروردی قدس الله تعالی سره نزول کرد و مرید شد و این همه منزلت
و کمال از آن آستانه یافت شیخ فخر الدین عراقی و امیر حسینی است رحمهما
الله تعالی و بعد از وی قایم مقام وی در مسند ارشاد فرزند وی شیخ
صدر الدین بوده است و امیر حسینی در کتاب کنز الرموز در مدحت هر
دوشان گفته است شیخ هفت اقلیم قطب اولیا واصل حضرت ندیم کبریا مفخر
ملت بهاء شرع و دین جان پاکش منبع صدق و یقین از وجود او نیز د
دوستان جنت الماوی شده هندوستان من که روی از نیک از بد تافتم
این سعادت از قبولش یافتم رخت هستی چون برون بردار میان کرد بس
وازی همایش زاشیان ان بلند آوازه عالم پناه سرور عصر افتخار صدر
درگاه صدر دین و دولتان مقبول حق نه فلک بر خوان جودش یک
طبق شیخ نظام الدین خالدی دهلوی یعرف بشیخ نظام اولیا قدس سره
وی از مشاهیر مشایخ هند است بعد از تحصیل علوم دینی و تکمیل آن شبی
در جامع دهلی بسر می برد چون وقت سحر موذن بمناره بر آمد این آیه
خواند که الم یأن للذین آمنوا ان تخشع قلوبهم لذکر الله چون این بشنید
حال بر وی متغیر شد و از هر جانبی بر وی انوار ظاهر شدن گرفت چون
بامداد شد روی نهاد و راحله روی بدریافت ملازمت و خدمت شیخ
فرید الدین شکر گنج نهاد و آنجا مرید گشت و بمرتبه کمال رسید خدمت
شیخ وی را اجازت تکمیل دیگران داده بدهلی مراجعت فرمود آنجا بتعظیم

طلبهٔ علم وتربیت طبقهٔ اهل ارادت اشتغال نمود وحسن وحیر ودهلوی
هر دو مریدان وی اند شیخ فرید الدین خرقه از خواجه قطب الدین بختیار
کاکی دارد و وی از خواجه معین الدین حسن سجزی و وی از خواجه عثمان
هارونی و وی از حاجی شریف زندنی و وی از شیخ الاسلام قطب
الدین مودود چشتی رحمهم الله تعالی گویند شخصی براتی که مبلغ کثیر
در آنجا نوشته بود گم کرد بشیخ نظام الدین آمد و قصه گم شدن برات
بعرض رسانید و اظهار تحیر و اضطرار کرد شیخ یکدرم بوی داد که این را
حلوا بخر و بروح شیخ فرید الدین بدرویشان ده چون آن شخص درم را
بحلواگر داد حلواگر قدری حلوا در کاغذ پیچید و بوی داد چون نیک
نگاه کرد آن کاغذ برات گم شده وی بود و این نزدیکست بآن که
مردی صد دینار پیش کسی داشت و در آن باب حجتی گرفته بود چون
وقت مطالبه رسید حجت را نیافت پیش شیخ بنان حمال آمد و التماس
دعا کرد شیخ گفت من پیرمردم شیرینی دوست دارم برو یک رطل حلوا
برای من بخر تا دعا کنم آن مرد حلوا بخرید و در کاغذ پیچیده پیش شیخ
آورد شیخ گفت کاغذ باز کن باز کرد حجت وی بود شیخ گفت حجت را بستان
و حلوا را ببر و بخورد کودکان خود ده هم در آن وقت و برفت گویند تاجری
از ملتان دزدان در راه غارت کردند و راس المال وی ببردند بخدمت
شیخ صدر الدین فرزند شیخ بهاء الدین زکریا که صاحب سجاده بود رفت
که عزیمت دهلی دارم و التماس سفارش کرد بشیخ نظام الدین که التفات
نماید که وی را سرمایهٔ تجارت بدست آید شیخ صدر الدین التماس وی را پسندید و
داشت و رقعه نوشته چون بدهلی رسید و رقعه را بشیخ نظام الدین داد

شیخ خادم را آواز داد و گفت فردا از اول بامداد تا وقت چاشت هر فتوحی
که رسد در راه این عزیز نهادیم تسلیم وی کن خادم روز دیگر آن شخص را
جای نشاند و هر فتوحی که میرسید تسلیم وی میکرد وقت چاشت را
دوازده هزار تنکه در حساب آمد برداشت و برفت وقت سلطان علاء
الدین محمد شاه خلجی میزری از زر و جواهر پر نزد شیخ فرستاد قلندری
در برابر شیخ نشسته بود پیش آمد که ایها الشیخ الهدایا مشترک
شیخ گفت اما تنها خوشترک قلندر باز پس گشت شیخ فرمود که پیش
آی که مقصود آن بود که ترا تنها خوشترک چون قلندر خواست که
میزر را بردارد قوت وی بحمل آن وفا نکرد بمددکاری خادم شیخ محتاج
شد وقتی تجدید وضو کرده بود خواست که محاسن شانه کند شانه در
طاق بود و کسی نزدیک آن نبود که شانه را بدست شیخ دهد شانه از طاق
بجست و خود را بدست شیخ رسانید **شیخ ابو عبد الله الصومعی قدس الله تعالی
روحه** وی از بزرگان مشایخ گیلان و رؤسای زهاد ایشان بود و
مرورا احوال عالی و کرامات ظاهر بود و جماعتی از بزرگان مشایخ عجم را
دریافته بود مستجاب الدعوة بود وقتی که در غضب شدی حق سبحانه
و تعالی از برای وی زود انتقام کشیدی و هر چه خواستی خدای تعالی
چنان کردی و بهر چیز پیش از وقوع آن خبر کردی چنانچه خبر کرده
بودی واقع شدی جماعتی از اصحاب وی بقصد تجارت بسمرقند
رفته بودند نزدیک سمرقند جماعتی سواران بغارت ایشان بیرون آمدند
جماعت تاجران شیخ ابو عبد الله را آواز دادند دیدند که در میان ایشان
ایستاده است و میگوید سبوح قدوس ربنا الله دور شوید ای سواران از

ماهیه سوران متفرق شدند و هیچکس نتوانست که اسب خود را نگاه دارد بعضی
بکوهها افتادند و بعضی بوادیها و دو تن از ایشان با یکدیگر جمع نتوانستند
شد از شب ایشان پرسشد بعد از ان شیخ را در میان طلبیدند نیافتند
چون بگیلان باز گشتند و قصه باز گفتند اصحاب شیخ گفتند شیخ
هرگز از میان ما غایب نشده شیخ محیی الدین عبد القادر الجیلی قدس الله تعالی سره
کنیت وی ابو محمد است علوی بو حسنی نبیره ابو عبد الله الصومعی
است از جانب مادر وی ام الخیر امة الجبار فاطمه بنت ابی عبد الله
الصومعی گفته است که چون فرزندان من عبد القادر متولد شده هرگز
در روز رمضان شیر نخورد یکروز هلال ماه رمضان بجهت ابر پوشیده
ماند از مادر وی پرسیدند گفت امروز عبد القادر شیر نخورده است اخر
معلوم شد که ان روز رمضان بوده است ولادت وی در سنه احدی
وسبعین واربعمایه بود و وفات در سنه احدی وستین وخمسمایه وی گفته
که خرد بودم روز عرفه بصحرا بیرون رفتم و دنبال گاوی گرفتم جهت
حراثت ان گاو روی باز پس کرد و گفت یا عبد القادر ما لهذا خلقت
ولا بهذا امرت بترسیدم باز گشتم و ببام سرای خود بر امدم حاجیان را دیدم
که در عرفات ایستاده بودند پیش مادر خود رفتم و گفتم مرا در کار خدای
تعالی کن و اجازت ده تا ببغداد روم و بعلم مشغول شوم و صالحان را
زیارت کنم از من سبب ان داعیه را پرسید با وی بگفتم بگریست و برخاست
و هشتاد دینار بیرون آورد که میراث پدر من مانده بود چهل دینار را
... برادر من گذاشت ... دینار را در زیر بغل من ... جامه من دوخت و مرا
اذن ... کرد و مرا عهد داد بر صدق در جمیع احوال ... بود ... من

بیرون آمد و گفت ای فرزند برو که برای خدای تعالی از تو بریدم و تا قیامت
روی ترا نخواهم دید من با قافله اندک بجانب بغداد توجه نمودم
چون از همدان بگذاشتیم شصت سوار بیرون آمدند و قافله را بگرفتند
و هیچکس مرا تعرض نکرد ناگاه یکی از ایشان بمن بگذشت و گفت ای فقیر
با خود چه داری گفتم چهل دینار گفت کجاست گفتم در جامه من دوخته
است در زیر بغل من گمان برد که من استهزا میکنم مرا بگذاشت و برفت
و دیگری بمن رسید و همان پرسید و همان جواب شنید او نیز مرا بگذاشت
و برفت و هر دو پیش مهتر ایشان بهم رسیدند و انچه از من شنیده
بودند با وی بگفتند مرا طلبید بر بالای تلی که اموال قافله را قسمت میکردند
پس گفت با خود چه داری گفتم چهل دینار گفت کجاست گفتم در جامه
من دوخته است در زیر بغل من بفرمود تا جامه مرا بشکافتند و انچه گفته
بودم یافتند پس گفت ترا چه برین داشت که اعتراف کردی گفتم که مادر من
مرا عهد داده بود بر صدق و راستی و من در عهد وی خیانت نمیکنم
پس مهتر ایشان بگریست و گفت چندین سالست که من در عهد پروردگار خود خیانت کردم و بر دست من توبه کرد پس اصحاب وی گفتند
که تو در قطع طریق مهتر ما بودی اکنون در توبه مهتر ما باش همه بر دست
من توبه کردند و انچه از قافله گرفته بودند باز دادند و اول کسانی
بر دست من ایشان بودند و در سنه ثمان و ثمانین واربعمایه ببغداد
رسید و بجد تمام بتحصیل علوم مشغول شد اول بقرائت قران و بعد از ان
بفقه و حدیث و علوم ادبیه پیش بزرگانی که در ان زمان متعین
بودند و ... روزگاری بر اقران خود فایق شد و از اهل زمان ... ند

متمیز کشت ودر سنه احدی وعشرین وخمسمایه مجلس وعظ نهاد وورا
کرامات ظاهر واحوال ومقامات عالی بوده است وفی تاریخ الامام الیافعی
رحمه الله تعالی وکراماته یعنی الشیخ عبد القادر رحمه الله علیه فخارجه
عن الحصر وقد اخبرنی من ادرکت من اعلام الائمه ان کراماته تواترت
او قربت من التواتر ومعلوم بالاتفاق انه لم یظهر ظهور کراماته لغیره
من شیوخ الآفاق وی کفته که یازده سال در دیک برج بنشستم وبا خدای
تعالی عهد کرده بودم که نخورم تا نخورانند ولقمه در دهان من ننهند
ودنیا شام تا مرا نیاشامانند یکبار چهار روز هیچ نخوردم بعد از چهار روز
شخصی آمد وقدری طعام آورد وبنهاد وبرفت نزدیک بود که نفس
من بربالای طعام افتد از بس کرسنکی کفتم والله که از عهدی که با خدای
تعالی بسته ام بر نکردم شنیدم که از باطن من کسی فریاد میکند وبآواز بلند
میکوید الجوع الجوع ناکاه ابوسعید مخزومی رحمه الله تعالی بمن بکذشت
آن آواز را شنید وکفت عبد القادر این چیست کفتم این قلق واضطراب
نفس است واما روح بر قرار خودست در مشاهده خداوند خود کفت بخانه
ما بیا او برفت من در نفس خود کفتم بیرون نخواهم رفت ناکاه ابوالعباس
خضر علیه السلام در آمد وکفت برخیز وپیش ابوسعید رو رفتم دیدم
که ابوسعید بر در خانه خود ایستاده است وانتظار من می برد کفت ای
عبد القادر انچه من ترا کفتم بس نبود که خضر را نیز بایست کفت پس مرا
بخانه در آورد وطعامی که مهیا کرده بود لقمه لقمه در دهان من می نهاد
تا سیر شدم بعد از آن خرقه بپوشانید وصحبت وی را لازم کرفتم الشیخ ابو
محمد عبد القادر بن ابی صالح بن عبد الله الجیلی لبس الخرقه من الشیخ

ابی سعید المبارک بن علی المخزومی وهو لبسها من ید الشیخ ابی الحسن علی
بن محمد بن یوسف القرشی الهکاری وهو لبسها من ید الشیخ ابی الفرج الطرسوسی
وهو من ید الشیخ ابو الفضل عبد الواحد بن عبد العزیز التمیمی وهو من ید الشیخ
ابی بکر الشبلی قدس الله تعالی ارواحهم وهم وی کفته که وقتی در سیاحات
میبودم شخصی بمن آمد که ویرا هرکز ندیده بودم کفت صحبت میخواهی
کفتم آری کفت بشرط آنکه مخالفت نکنی کفتم نکنم کفت اینجا بنشین تا من
بیایم یکسال برفت پس باز آمد ومن همانجا بودم ساعتی نزدیک من بنشست
پس برخاست وکفت از اینجا نروی تا من باز آیم یکسال دیکر برفت پس
باز آمد ومن هم آنجا بودم ساعتی دیکر بنشست وبرخاست وکفت از اینجا
نروی تا من بیایم یکسال دیکر برفت پس باز آمد ونان وشیر
آورد وکفت من خضرم مرا فرموده اند که با تو طعام خورم انرا بخوردیم
کفت برخیز وبغداد در ای با هم ببغداد در آمدیم شیخ حماد دباس قدس سره
وی از جمله مشایخ شیخ محیی الدین عبد القادر است کان امیا وفتح علیه
باب المعارف والاسرار وصار قدوة للمشایخ الکبار شیخ عبد القادر
بجوانی بود که در صحبت شیخ حماد می بود روزی بادب تمام در صحبت
وی نشسته بود چون برخاست وبیرون رفت شیخ حماد کفت این عجمی را
قدمیست که در وقت وی بر کردن همه اولیا خواهد بود وهر آینه مامور
شود بانکه بکوید قدمی هذه علی رقبه کل ولی لله وهر آینه آنرا بکوید وهمه
اولیا کردن بنهند توفی الشیخ حماد فی شهر رمضان سنه خمس وعشرین
وخمسمایه یکی از علماء شام عبد الله نام کفته است که بجهت طلب علم ببغداد
رفتم وابن سقا در آن وقت رفیق من می بود در نظامیه بغداد وبعبادت

مشغول می بودیم و زیارت صالحان میکردیم و دران وقت در بغداد
عزیزی بود که میگفتند وی غوث است و نیز میگفتند که هر وقت میخواهد
پیدا میشود و هر گاه که میخواهد پنهان میشود پس من و ابن سقا و شیخ
عبد القادر و وی هنوز جوان بود بزیارت غوث رفتیم ابن سقا در راه
گفت که از وی مسئله خواهیم پرسید که جواب آن نداند و من گفتم از وی
مسئله خواهیم پرسید تا به بینم چه میگوید شیخ عبد القادر گفت
معاذ الله که از وی چیزی پرسم من پیش وی میروم و انتظار برکات
وی میبرم چون بروی در آمدیم وی را بر جای خود ندیدیم یکساعت
بودیم دیدیم که بر جای خود نشسته است پس از سر خشم در ابن سقا
نگریست گفت وای بر تو ای ابن سقا از من مسئله می پرسی که جواب آن
ندانم آن مسئله اینست و جواب آن این می بینم که آتش کفر در تو زبانه
میزند بعد از آن بمن نگریست و گفت ای عبد الله از من مسئله می پرسی
و می بینی که چه میگویم آن مسئله اینست و جواب آن این هم اینکه فرو گیرد
ترا دنیا تا بدو گوش با من بی ادبی کردی بعد از آن بشیخ عبد القادر
نگریست و وی را نزدیک خود نشاند و گرامی داشت و گفت ای عبد القادر
خدای و رسول خدای را خشنود ساختی بادبی که نگاه داشتی گویا که
می بینم ترا در بغداد که بمنبر بر آمده و میگویی قدمی هذه علی رقبة
کل ولی الله و می بینم اولیاء وقت ترا که همه گردنهای خود در پیش کرده اند اجلال
و اکرام ترا پس هم دران ساعت غایب شد و بعد از آن وی را هرگز ندیدیم و
[illegible] شیخ عبد القادر گفت واقع [illegible] و این [illegible] بوم
اشتغال [illegible] ند و برادران خود [illegible] خلیفه وی را برسالت بملک

روم فرستاد ملک روم علماء نصرانی را با وی مناظره فرمود همه را الزام
و افحام کرد در نظر ملک بزرگ نمود ملک را دختری بود خوب روی
بوی مفتون شد وی را از ملک خواستگاری کرد گفت بشرط آنکه نصرانی
شوی اجابت کرد دختر بود داد پس ابن سقا کلام غوث را یاد کرد
و دانست که آنچه بوی رسید بسبب وی رسید و لیکن من چون بدمشق
رفتم نور الدین شهید مرا بر تولیت اوقاف اکراه کرد و دنیا روی بمن نهاد
و سخنی که غوث در حق من گفته بود راست شد روزی شیخ عبد القادر
در رباط خود مجلس میگفت و علماء مشایخ قریب به پنجاه تن حاضر بودند
از انجمله شیخ علی هیتی بود و شیخ بقاء بن بطو و شیخ ابو سعد قیلوی و
شیخ ابو النجیب سهروردی و شیخ جاکیر و قضیب البان موصلی و شیخ ابو
السعود و غیر ایشان از مشایخ کبار شیخ سخن میگفت در اثنای سخن
گفت قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله شیخ علی هیتی بمنبر بر آمد و
قدم مبارک شیخ را بگرفت و بر گردن خود نهاد و بزیر دامن شیخ در آمد
و سایر مشایخ گردنهای خود پیش داشتند شیخ ابو سعید قیلوی گفته که چون
شیخ عبد القادر گفت که قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله حضرت حق سبحانه
و تعالی بر دل وی تجلی کرد و رسول الله صلی الله علیه و سلم بر دست طایفه
از ملائکه مقربین بحضور اولیاء متقدمین و متاخرین که انجا حاضر بودند احیا
باجساد خود و اموات بارواح خود خلعتی در وی پوشانید و ملائکه و رجال
غیب مجلس وی را در میان گرفته بودند و صفها در هوا ایستاده و بر روی
زمین هیچ ولی نماند مگر که گردن خود در پیش کرد و بعضی گفته اند که یک کس
از عجم تواضع نکرد حال وی از وی متواری شد [illegible]

روزی شیخ صدقه سخنی میگفت که بحسب ظاهر شرع بروی مواخذه می آمد
بخلیفه رسانیدند وی را احضار فرمود تا تعذیر کنند چون سر وی را برهنه
کردند خادم وی فریاد بر آورد که وا شیخاه دست آنکس که قصد ضرب وی کرده
بود شل شد و هیبتی بروز بر مستولی شد و چون خلیفه آن را مشاهده کرد
بروی نیز هیبتی استیلا یافت بفرمود که وی را بگذارند از انجا برباط شیخ
عبد القادر آمد دید که مشایخ و سایر مردم منتظر شیخ نشسته اند که بیرون
آید و سخن گوید بیامد و در میان مشایخ بنشست چون شیخ بیرون آمد
و بمنبر بالا رفت هیچ نگفت که چیزی بخوانند اما مردم را وجدی عظیم
دریافت و حالتی قوی فرو گرفت شیخ صدقه با خود گفت شیخ چیزی نگفته
و قاری هیچ نخوانده این وجد از چیست عبد القادر روی بوی کرد و گفت
یا هذا از مریدان من از بیت المقدس بیک گام آمده است و بر دست
من توبه کرده امروز حاضران در مهمانی وی اند شیخ صدقه با خود گفت
کسی که از بیت المقدس بیک گام ببغداد آید وی را از چه توبه باید کرد و شیخ
چه حاجت دارد شیخ روی بوی کرد و گفت یا هذا وی توبه میکند
از آنکه دیگر در هوا نرود و حاجت وی بمن آنست که وی را بمحبت حق سبحانه
راه نمایم شیخ سیف الدین عبد الوهاب رحمه الله تعالی وی فرزند شیخ عبد
القادر است وی گفته که هیچ ماهی از ماهها نبودی مگر که پیش از آنکه نو شدی
بیامدی پیش والد من اگر حق را نخواستی در وی بدی و سختی مقدر شده بودی
در صورتی ناخوش بیامدی و اگر نعمت و خیری مقدر شده بودی در
صورتی خوب بیامدی روز جمعه سلخ جمادی الاخری سنه ستین و
خمسمایه جمعی از مشایخ در صحبت وی نشسته بودند جوانی خوب روی

ترکی

در آمد و گفت السلام علیک یا ولی الله من ماه رجبم آمده ام تا ترا تهنیت
کنم که در من هیچ بدی و سختی مقدر نشده است در آن ماه رجب
هیچ ندیدند مردم مگر خیر و نیکویی چون روز یکشنبه آمد سلخ رجب
شخصی کریه المنظر آمد و گفت السلام علیک یا ولی الله من شهر
شعبانم آمده ام که ترا تهنیت کنم مقدر شده است در من موت و فنای
خلق در بغداد و گرانی در حجاز و قتل و کشش در خراسان چون ماه شعبان
آمد همچنان که گفته بود واقع شد شیخ در ماه رمضان چند روز بیمار
شد دوشنبه بیست و نهم رمضان جمعی از مشایخ پیش وی حاضر بودند
چون شیخ علی هیتی و شیخ نجیب الدین سهروردی و غیرهما شخصی با بها
و وقار تمام در آمد و گفت السلام علیک یا ولی الله من ماه رمضانم آمده
ام اعتذار کنم از آنچه بر تو مقدر شده بود در من و وداع کنم ترا که این
آخر اجتماع منست با تو پس بازگشت در ربیع الاخر سال دوم از دنیا برفت
و رمضان دیگر را درنیافت روزی مجلس میگفت و شیخ علی هیتی
در برابر شیخ نشسته بود وی را خواب گرفت شیخ اهل مجلس را گفت خاموش
باشید و از منبر فرود آمد و پیش شیخ علی هیتی بادب بایستاد و در وی
میگریست شیخ علی بیدار شد شیخ گفت حضرت نبی را صلی الله علیه
و سلم در خواب دیدی گفت آری شیخ گفت من برای وی بادب
ایستاده بودم بچه چیز وصیت کرد ترا گفت بملازمت تو بعد از آن
از شیخ علی پرسیدند از معنی آنچه شیخ فرموده بود که من از برای وی بادب
ایستادم شیخ علی گفت آنچه من بخواب میدیدم وی به بیداری میدید
شیخ ابو محمد عبد الرحمن الطفسونجی رحمه الله تعالی روزی در طفسونج که از نواحی

بغداد است بر منبر گفت انا بين الاولياء كالكركي بين الطيور اطولهم
عنقا شيخ ابو الحسن علي بن احمد كه از اصحاب شيخ عبد القادر بود از ده
جنت كه در ان نواحي بود بمجلس وي امده بود برخاست و دلق را از سر
بر كشيد و گفت مرا بگذار كه با تو كشتي گيرم شيخ عبد الرحمن خاموش شد
و اصحاب خود را گفت يك سر موي در وي خالي از عنايت الله تعالى نمي بينم
وي را فرمود كه دلق خود را بپوشد گفت من از انچه بيرون امده ام باز
باز نمي گردم پس روي بجانب ده جنت كرد و زوجه خود را اواز داد كه اي
فاطمه جامه بيار كه بپوشم زوجه وي در ان ده بشنيد و در راه وي را
پيش امد پس شيخ عبد الرحمن وي را گفت شيخ تو كيست گفت شيخ من شيخ
عبد القادر گفت عبد القادر نشنيده ام مگر در نام وي من چهل سالست كه
در درگاه باب قدرتم هرگز وي را انجا نديدم و جماعتي از اصحاب خود را
گفت ببغداد رويد پيش شيخ عبد القادر و بگوييد كه عبد الرحمن سلام
مي رساند و ميگويد كه چهل سالست كه من در درگاه باب قدرتم انجا ترا
نديدم لا داخلا ولا خارجا شيخ عبد القادر همان وقت بعض اصحاب را
گفت برويد بطفسونج و در راه شما را اصحاب شيخ عبد الرحمن طفسونجي
پيش خواهند رسيد كه برسالت پيش من فرستاده است ايشانرا با خود
باز گردانيد چون به پيش شيخ عبد الرحمن رسيد بگوييد عبد القادر
سلام مي رساند و ميگويد انت في الدركات ومن هو في الدركات
لا يرى من في الحضرات ومن هو في الحضرات لا يرى من هو في المخدع
وانا في المخدع ادخل [illegible] من باب السر من حيث لا تراني بامارة
ان خرجت لك الخلعة [illegible] التي [illegible] على يدي خرجت

لك وهي خلعة الرضا وبامارة خروج التشريف الفلاني في الليلة الفلانية
لك على يدي خرج لك وهو تشريف الفتح وامارة ان اخلع عليك في الذي كان
به يحضر من اثني عشر الف ولي لله سبحانه خلعة الولاية وهي فرجية
خضراء طرازها سورة الاخلاص على يدي خرجت در ميانه راه با اصحاب
شيخ عبد الرحمن رسيدند ايشانرا باز گردانيدند و رسالت بشيخ عبد
الرحمن رسانيدند گفت صدق الشيخ عبد القادر وهو سلطان الوقت و
صاحب التصرف فيه تاجري پيش شيخ حماد در امد و گفت تجهيز قافله شام
كرده ام و هفتصد دينار را بضاعت دادم شيخ حماد گفت اگر درين سال
روي مال ترا بغارت ميبرند و خود كشته ميشوي تاجر بسيار غمگين
از پيش شيخ حماد بيرون امد شيخ عبد القادر وي را پيش امد قصه را با او
بگفت گفت برو كه بسلامت خواهي رفت و بغنيمت خواهي امد و ضمان
بر من ان شخص بسفر شام رفت و بضاعت خود را بهزار دينار بفروخت
روزي بقضاء حاجت بسقايه در امد و ان هزار دينار را بر طاقي نهاد و بيرون
امد و انرا فراموش كرد و بمنزل خود امد وي را خواب گرفت در خواب
ديد كه در قافله است حراميان قافله را غارت كردند و اهل قافله را
كشتند و وي را نيز بشمشير ضربتي زدند و كشته شد از هيبت ان بيدار
شد اثر خون بر گردن خود ديد و الم ان ضربت در خود احساس كرد
بخاطر وي امد كه هزار دينار را فراموش كرده است بتعجيل رفت و انرا باز
يافت و ببغداد مراجعت كرد با خود گفت اگر اول شيخ حماد را ببينم وي
بزرگترست و اگر شيخ عبد القادر را ببينم بحكم وي راست شده است
ناگاه شيخ حماد وي را در بازار [illegible] گفت اول شيخ عبد القادر را ببين

که سخن وی حق است هفده بار از خدای تعالی درخواسته است که قرع
که در بیداری مقدر شده بود بخواب بگذشت و تلف ما لا بد بر فراموشی
قرار یافت پس پیش عبد القادر در آمد گفت آنچه شیخ حماد گفت که هفده
بار درخواسته است سوگند بعزت معبود که هفده بار و هفده بار و
هفده بار تا هفتاد بار درخواسته ام تا حال چنان شد که شیخ حماد گفت
شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله تعالی روحه گفته که در جوانی بعلم
کلام مشغول شدم و چند کتاب در آن یاد گرفتم و عم من مرا از آن منع
میکرد روزی عم من بزیارت شیخ عبد القادر آمد و من با وی بودم
مرا گفت حاضر باش که بر مردی درآییم که دل وی از خدای تعالی خبر میدهد
و منتظر باش برکات دیدار وی را چون بنشستیم عم من گفت یا سیدی
برادرزاده من بعلم کلام مشغول است هر چند وی را میگویم از آن باز نمی
ایستد شیخ گفت ای عمر کدام کتاب حفظ کرده گفتم کتاب فلانی و کتاب
فلانی دست مبارک خود را بسینه من فرود آورد والله که یک لفظ از آن
کتب بر حفظ من نماند و خدای تعالی همه مسائل آنها بر خاطر من فراموش
گردانید لیکن سینه مرا از علوم لدنی مملو ساخت از پیش وی برخاستم
زبانی بحکمت ناطق مرا گفت یا عمر انت آخر المشهورین بالعراق شیخ ابو
عمرو صریفینی قدس الله تعالی روحه وی گفته که بدایت کار من
آن بود که من شبی در صریفین بپشت افتاده بودم و روی در آسمان کرده
دیدم که در هوا پنج حمامه میگردد یکی میگفت سبحان من عنده خزاین کل
شیء و ما ننزله الا بقدر معلوم و دیگر میگفت سبحان من اعطی کل شیء خلقه
ثم هدی و دیگری میگفت سبحان من بعث الانبیاء حجة علی خلقه و صل

علیهم محمدا صلی الله علیه وسلم و دیگری میگفت کل ما فی الدنیا باطل الا ما
کان لله و لرسوله و دیگری میگفت یا اهل الغفلة عن مولاکم قوموا
الی ربکم رب کریم یعطی الجزیل و یغفر الذنب العظیم چون من آنرا دیدم
و شنیدم بیخود شدم چون بخود آمدم دوستی دنیا و آنچه در دنیاست
تمام از دل من رفته بود چون بامداد شد با خدای تعالی عهد کردم که خود را
تسلیم شیخی کنم که مرا بخدای تعالی راه نماید و روان شدم و نمی دانستم
که کجا میروم ناگاه پیری نیکو دیدار با هیبت و وقار مرا پیش آمد و گفت
السلام علیکم یا عثمان جواب سلام وی باز دادم و سوگند بروی دادم
که تو کیستی که نام مرا دانستی و من هرگز ترا ندیده ام گفت من خضرم پیش
شیخ عبد القادر بودم گفت یا ابا العباس مردی درویش را در صریفین جذبه
رسیده است و قبولی یافته و از بالا هفت آسمان وی را ندا آمد که مرحبا
بک عبدی با خدای عهد کرده است که خود را تسلیم شیخی کند
بسوی وی برو و وی را پیش من آور پس مرا گفت یا عثمان عبد القادر سید
العارفین و قبلة الواقفین فی هذا الوقت فعلیک بملازمته و خدمته
و تعظیم حرمته من بخود حاضر نشدم مگر که خود را در بغداد دیدم
و خضر علیه السلام غایب شد و وی را ندیدم تا مدت هفت سال پیش
شیخ عبد القادر در آمدم گفت مرحبا بمن جذبه مولاه الیه بالسنة
الطیر و جمع له کثیر من الخیر ای عثمان زود باشد که خدای تعالی ترا
مریدی بدهد نام عبد الغنی بن نقطه که مرتبه وی بلندتر باشد از بسیاری
از اولیا و خدای تعالی بوی مفاخرت کند بر ملایکه بعد از آن طاقیه بر سر
من نهاد خنکی آن بدماغ من رسید و از دماغ بدل و ملکوت

بر من کشف گشت شنیدم که عالم و آنچه در عالم است تسبیح حق سبحانه
و تعالی میگویند باختلاف لغات و انواع تقدیس نزدیک بود که عقل من
زایل شود شیخ ضباره بنبه در دست داشت بر من زد عقل من بر قرار آمد
بعد از آن مرا چند ماه در خلوت نشاند والله که مرا هیچ امر ظاهری و باطنی
واقع نشد که پیش از آنکه من بگویم با من نگفت و هیچ حال و مقام و مشاهده
و مکاشفه نرسیدم که پیش از آنکه بآن برسم مرا نگفت و مرا از چیزهای
خبر داد که بعد از خبار وی بسی سال واقع شد و میان خرقه پوشیدن من
از وی و خرقه پوشیدن این نقطه از من بیست و پنج سال در میان
شد و این نقطه چنان بود که فرموده بود یکی از علما گوید که پیش شیخ عبد
القادر در آمدم و هنوز جوان بودم و با خود کتابی از علوم فلاسفه
همراه داشتم شیخ بی آنکه دران کتاب نظر کند یا از من بپرسد که آن چه
کتابست گفت یا فلان بئس الرفیق کتابک هذا برخیز وانرا بشوی من
عزیمت کردم که از پیش شیخ برخیزم وان کتاب را در خانه بگذارم و دیگر
با خود بر ندارم از ترس شیخ و نفس من بجستن ان مسامحت نکرد زیرا که
چیزی از ان کتاب دانسته بودم و مرا محبتی بان واقع شده بود خواستم
که بان نیت برخیزم شیخ بمن نظر کرد مرا قوت برخاستن نماند چون کسی
که وی را بند کرده باشند پس گفت کتاب خود را بمن ده انرا بگشادم همه اوراق
انرا سفید دیدم که بران یک حرف نوشته نبود بدست شیخ دادم اوراق
انرا بگردانید و گفت این کتاب فضایل قرآن است و بمن داد دیدم که
کتاب فضایل قرآنست بخطی نوشته...
... ...
کتاب یاد گرفته بودم همه فراموش من شده بود هرگز تا این زمان بخاطر
من نیامده است روزی شخصی ابو المعالی نام در مجلس شیخ حاضر شد
در اثنای مجلس وی را تقاضای عظیم گرفت چنانکه مجال حرکة نماند و بی طاقت
شد بطریق استغاثه بجانب شیخ نظر کرد شیخ یک پایه از منبر فرود آمد برابر
او از سی همچون سر آدمی پیدا شد پایه دیگر فرود آمد بان سر دو دوش و سینه
ظاهر شد و همچنین پایه پایه فرود می آمد وان صورة زیادة می شد تا صورتی
شد بعینه مثل صورت شیخ و سخن میگفت باوازی مثل آواز شیخ و بکلامی
مثل کلام شیخ و این را غیر ان شخص و من شاء الله تعالی هیچکس نمی دید شیخ
آمد و بر بالای سر وی بایستاد و آستین خود با مندیلی خود بر سر ان شخص پوشید
ان شخص خود را در صحرای یافت کشاده و در انجا جوی یافت و بر کنار جوی
درختی و با خود دسته کلید همراه داشت از ان درخت بیاویخت و بقضای
حاجت مشغول شد بعد از ان وضو ساخت و دو رکعت نماز بگذارد و سلام
داد شیخ آستین با مندیل از سر وی برداشت خود را در مجلس دید و
اعضاء وی از آب وضو تر و تقاضای وی مدفوع شده و شیخ بر بالای
منبر سخن گویان که یا هرگز وی نیامده خاموش بود و با هیچکس نگفت
و دسته کلید را طلب کرد با خود نیافت پس بعد از مدتی وی را بجانب
بلاد عجم عزیمت سفر شد چهارده روز از بغداد راه رفتند بصحرایی
فرود آمدند که انجا جوی آب روان بود برخاست تا وضو سازد
... صحرا این صحرا می ماند که ان روز وضو ساخته بود و ان جوی
بان ... ... رفت بان موضع ... که آن ... وضو ساخته
بود و ان ... ... یافت دسته ...

بازگشت بپیش شیخ رفت تا آن قصه را بازگوید شیخ گوش وی را بگرفت
وگفت یا ابا المعالی اما رأینه ایم این را با کیسه مگوی روزی شیخ با جماعتی
فقرا و فقها بزیارت گورستان رفت و بپیش قبر شیخ حماد رحمه الله تعالی
بسیار بیستاد چنانکه هوا گرم شد بعد از آن بازگشت و آثار بهجت و سرور
در روی مبارک وی ظاهر بود از ایشان پرسیدند که سبب ایستادن بپیش
قبر شیخ حماد این همه چه بود گفت وقتی روز جمعه با شیخ حماد و اصحاب
وی بمسجد جمعه می رفتیم چون بسر پلی رسیدیم شیخ حماد دست بر من
زد و مرا در آب انداخت و هوا در غایت خنک بود و من جبه پشمینه پوشیده
بود م و در آستین من جزوی چند بود و دست خود بالا داشتم تا آن اجزا
تر نشود ایشان مرا بگذاشتند و برفتند از آن آب برآمدم و جبه خود را
بیفشردم و در عقب ایشان برفتم و بسیار سرما یافته بودم چون بایشان
رسیدم اصحاب وی در باب من سخنی گفتند ایشان را منع کرد و گفت که من
وی را برنجانیدم تا وی را آزمایش کنم وی را کوهی میبینم که از جای نمی جنبد پس گفت
امروز وی را در قبر وی دیدم حله مرصع بجواهر پوشیده و بر سر وی تاجی
از یاقوت و در دست وی سوارها از زر و در پای وی نعلین از زر اما دست
راست وی از کار رفته بود و فرمان وی نمی برد گفتم این چیست گفت این
آن دست است که بآن ترا در آب انداخته بودم هیچ توانی که آنرا از من درگذرانی
گفتم آری گفت پس از خدای تعالی درخواه که آنرا بمن باز دهد پس بیستادم
و از خدای تعالی درخواستم و پنج هزار از اولیاء الله [illegible] از خدای
تعالی درخواستند که سوال مراد رحق وی [illegible]
خدای تعالی دست وی را بوی باز داد و بآن دست مرا مصافحه کرد هیچ کس این سخن

در بغداد مشهور شد مشایخ بغداد و صوفیه از اصحاب شیخ حماد جمع شدند
تا شیخ عبد القادر را بتحقیق آنچه گفته بود مطالبه کنند همه بمدرسه شیخ
آمدند اما از هیبت شیخ هیچکس نتوانست که سخن گوید شیخ آغاز سخن کرد
و گفت دو تن از مشایخ اختیار کنید تا تحقیق آنچه گفته ام بر زبان ایشان
ظاهر شود ایشان اتفاق کردند بر شیخ ابو یعقوب یوسف بن ایوب الهمدانی
که وی آن روز ببغداد بود و بر شیخ ابو محمد عبد الرحمن بن شعیب الکردی
قدس الله تعالی روحهما و وی مقیم بغداد بود و هر دو از ارباب کشف و احوال
بزرگ بودند پس آن جماعت گفتند ما مهلت دادیم تا جمعه دیگر که ببینیم
که بر زبان ایشان چه ظاهر میشود شیخ فرمودند از جای خود برنخیزید تا این
امر محقق شود و سر در پیش افکند و ایشان نیز سر در پیش افکندند ناگاه
از بیرون مدرسه در آمد گفت حق سبحانه و تعالی شیخ حماد را بمن نمود [illegible]
و گفت ای یوسف زود بمدرسه شیخ عبد القادر رو و با مشایخ که آنجا
حاضراند بگوی که شیخ عبد القادر در آنچه گفته راست و هنوز شیخ یوسف
سخن خود آخر نکرده بود که عبد الرحمن کردی در آمد و گفت مثل آنچه شیخ
یوسف گفته بود از شیخ عبد القادر پرسیدند که سبب چه بود که لقب شما
محیی الدین کردند فرمود که روز جمعه از بعض سیاحات ببغداد می آمدم
پای برهنه به بیماری متغیر اللون نحیف البدن بگذشتم مرا گفت السلام علیک
یا عبد القادر در جواب سلام وی باز دادم گفت نزدیک من آی نزدیک
[illegible] وی را باز نشاندم جسد وی باز رکشت و صورت
[illegible] صافی گشت از وی بترسیدم گفت مرا میشناسی
گفت [illegible] دین اسلام همچنان شده بودم که [illegible] تعالی

بتو زنده کردانید انت محیی الدین وی را بگذاشتم و بمسجد جامع رفتم مردی مرا
پیش امد و نعلینی پیش پای من نهاد و گفت یا شیخ محیی الدین و مرا هرگز پیش
ازان باین لقب نخوانده بودند چون نماز بگزاردم از هر طرف بر من دویدند
و دست و پای مرا می بوسیدند و میگفتند یا محیی الدین یکی از مشایخ گوید
که من و شیخ علی هیتی در مدرسه شیخ عبد القادر بودیم که یکی از اکابر بغداد
پیش شیخ امد و گفت یا سیدی قال جدک رسول الله صلی الله علیه وسلم
من دعی فلیجب وها انا ادعوک الی منزلی گفت مرا اذن کنند بیایم زمانی
سر در پیش انداخت پس گفت می ایم و بر استر سوار شد و شیخ علی هیتی رکاب
راست وی بگرفت و من رکاب چپ تا بسرای آن شخص رسیدیم همه مشایخ
بغداد و علما و اعیان انجا بودند و سماطی کشیدند بر روی انواع نعمتها
و سله بزرگ سر پوشیده دو کس برداشته آوردند و در اخر سماط بنهادند
بعد ازان آن شخص که صاحب دعوت بود گفت الصلاة و شیخ سر در پیش
افکنده بود هیچ نخورد و اذن خوردن نیز نداد و هیچکس هم نخورد و اهل
المجلس کان علی رؤسهم الطیر من هیبته پس شیخ بمن و شیخ علی هیتی
اشارت کرد که ان سله را پیش اریید برخاستیم و انرا برداشتیم و بس گران
بود و پیش شیخ نهادیم و فرمود تا سر انرا بگشادیم فرزند ان شخص بود
نابینای مادر زاد و بر جای مانده و مجذوم و مفلوج شیخ وی را گفت قم
باذن الله تعالی ان کودک برخاست دوان و بینا و وی را هیچ افتی نی فریاد
از حاضران برخاست شیخ در انبوهی مردم بیرون امد و هیچ نخورد پیش
شیخ ابو سعید قیلوی رفتم و ان قضیه باوی گفتم گفت شیخ عبد القادر یبری
الاکمه والابرص و یحیی الموتی باذن الله عز و جل پیش شیخ عبد القادر امد

و پسر خود را همراه آورد و گفت دل فرزند خود در انتعلق بسیار می بینم بتو من دمة
وی را از حق خود بری کردانیدم برای خدای تعالی شیخ وی را قبول کرد و بمجاهده
و ریاضت فرمود بعد از چند روز پیش فرزند خود آمد دید که نان جو میخورد
و زرد و لاغر شده از کم خواری و بیداری از انجا پیش شیخ شد انجا طبقی دید
بر انجا استخوانهای مرغی که شیخ خورده بود عجوزه با شیخ گفت یا سیدی
تو گوشت مرغ میخوری و پسر من نان جو شیخ دست خود را بر استخوانها
نهاد و گفت قومی باذن الله یحیی العظام وهی رمیم ان مرغ زنده شد و بانگ
کردن اغاز کرد پس شیخ با ان عجوزه گفت که فرزند تو همچنین شود هر چه خواهد
گو بخور یکی از مشایخ عجم نام گوید که شبی در خلوت خود بودم ناگاه دیوار بشکافت
و شخصی کریه المنظر بیرون امد وی را گفتم کیستی تو گفت ابلیس امده ام برای
نیکخواهی تو گفتم تو کدام است گفت انکه جلسه مراقبه ترا تعلیم کنم و جلس
القرفصاء و راسه منکس چون بامداد شد بنزدیک شیخ عبد القادر آمدم
تا انرا با وی بگویم چون مصافحه کردم وی دست مرا بگرفت و پیش از انکه
انرا با وی بگویم گفت یا عمر صدقک وهو کذوب و بعد ازین از وی
هیچ سخن قبول مکن جلسه الحلسه ان شیخ بران طریق بود روزی شیخ
مجلس میگفت باران در ایستاد بعض مریدان متفرق شدند شیخ روی
ببالا کرد و گفت من جمع میکنم و تو تفرقه میکنی فی الحال باران از مجلس
باز ایستاد و در بیرون مجلس می بارید یکی از مریدان شیخ گوید که روز جمعه
همراه شیخ بمسجد جمعه می رفتم هیچ کس بشیخ التفات نمود و بر وی سلام نکرد
با خود گفتم ای عجب هر جمعه ما ... شیخ بسیار بمسجد ... ازدحام
... شیخ ... درین خاطر تمام نشده ... که شیخ ... بکرمیت

و مرده مر السلام روی بشیخ آورده چنانکه میان من و شیخ حایل شدند بلحی
گفتم این حال بهتر ازین بود شیخ بمن التفات کرد و گفت این را تو خواستی
ندانسته که دلهای مردمان بدست منست اگر خواهم دلهای ایشان را از خود
بگردانم و اگر خواهم روی در خود کنم یکی از مشایخ گوید مدتی از خدای
تعالی درخواستم که یکی از رجال غیب را بمن نماید یک شب در خواب دیدم
که زیارت امام احمد حنبل میکنم و نزدیک قبر وی مردیست در خاطر من افتاد
که وی از رجال الغیب است چون بیدار شدم بامید آن که وی را به بیداری ببینم
بزیارت امام احمد حنبل رفتم آن مرد را آنجا یافتم و زیارت بتعجیل کردم وی
بیش از من بیرون رفت من در پی وی روان شدم چون بدجله رسیدیم دو
کنار دجله فراهم آمد اریک گام از دجله بگذشت سوگند بر وی دادم که بایست
تا سخن گویم بایستاد گفتم مذهب تو چیست گفت حنیفا مسلما و ما انا من المشرکین
در خاطر من افتاد که وی حنفی المذهب است باز گشتم و با خود گفتم بروم و این را
با شیخ عبد القادر بگویم بمدرسه وی رفتم و بر در سرای وی بیستادم از درون
سرا آواز داد و گفت از مشرق تا مغرب هیچ ولی از اولیاء الله حنفی المذهب
نیست جز وی یکی از مریدان شیخ گوید که بخدمت وی مشغول می بودم
و بیشتر شبها بیدار می بودم یک شب از خانه خود بیرون آمد ابریق آب پیش
بردم التفات نکرد و روی بدر مدرسه نهاد در گشاده شد بیرون رفت
و من نیز در عقب وی بیرون رفتم چنان که من آن بودم که وی نمی داند
که من همراهم چون بدروازه بغداد رسید گشاده شد وی بیرون رفت
و من هم بیرون رفتم باز در فراهم آمد و اندکی راه برفتیم ناگاه بشهری رسیدیم
که من ندانستم که کجاست بر رباطی در آمد و در آنجا شش تن نشسته بودند پیش آمدند

و بروی سلام کردند و من در پس ستونی پنهان شدم از یک جانب آن رباط
آواز ناله آمد در اندک زمانی آن ناله ساکن شد ناگاه مردی در آمد
و بآن جانب که آواز ناله می آمد رفت بعد از آن بیرون آمد شخصی را بر دوش
خود گرفته و شخصی دیگر در آمد سر برهنه و موی بهای لب دراز شده
پیش شیخ بنشست شیخ وی را تعلیم شهادتین کرد و موی سر و لب وی را گرفت
و طاقیه بوی پوشانید و محمد نام نهاد و آن شش تن را گفت که من مامور شده ام
بآنکه این شخص را بدل آن مرده کردانم ایشان گفتند سمعا و طاعة پس
شیخ بیرون آمد و ایشان را بگذاشت و من هم در عقب شیخ بیرون آمدم
اندکی برفتیم بدروازه بغداد رسیدیم چون بار اول گشاده شد پس بمدرسه
رسیدیم آن هم گشاده شد شیخ بخانه خود در آمد چون بامداد شد
پیش شیخ بنشستم تا درس سبق خود بخوانم هیبت بر من مستولی شد نتوانستم
خواند شیخ گفت فرزند بخوان سوگند بر وی دادم که آنچه امشب دیده بودم
با من بیان کنید گفت آن شهر نهاوند بود و آن شش تن ابدال بودند
و آنکه ناله میکرد مهتر ایشان بود و آنکه بیرون آمد و شخصی را بر دوش
داشت خضر بود علیه السلام که آن مرده را بیرون آورد تا کار وی را
بسازند و آن شخص که وی را تعلیم شهادتین کردم ترسایی بود قسطنطنیه
که مامور شده بودم که وی را بدل آن مرده کردانم پس وی را آوردند و
بر دست من مسلمان شد و اکنون یکی از ایشان است روزی سخن میگفت
چند کلام در هم برفت و گفت ای اسرائیلی بایست و کلام محمدی بشنو
[illegible] بان آمد [illegible] چه بود گفت ابو العباس خضر بود علیه
السلام بر مجلس ما ای بگذشت بتعجیل گامی چند بسوی وی نهادم و گفتم

انچه مشنید یخادم شیخ گوید که دویست و پنجاه دینار زر سرخ شیخ را دین
شد از جهة مهمانان روزی شخصی درآمد که من ویرا نمی شناختم و بی
آنکه اذن خواهد بر شیخ درآمد و بنشست و با شیخ بسیار سخن گفت و مقداری
زر بیرون آورد و گفت این بجهة دین شماست و برفت شیخ مرا فرمود که
این را بوام خواهان برسان پس گفت این صیرفی قدر بود گفتم صیرفی قدر کیست
گفت که فرشته ایست که خدای تعالی میفرستد با ولیاء الله تا دین ایشان ادا
کند شیخ بقاء بن بطو رحمة الله تعالی وی گفته که روزی در مجلس
عبد القادر حاضر بودم در اثناء آن که سخن میگفت بر پایه اول از منبر
ناگاه قطع سخن کرد و ساعتی خاموش بود و بزمین فرود آمد بعد از آن
بمنبر بالا رفت و بر پایه دوم بنشست پس من مشاهده کردم که پایه اول
گشاده شد چندانکه چشم کار میکرد و فرشی از سندس اخضر انداختند
و رسول صلی الله علیه و سلم با اصحاب بر آنجا نشستند و حضرت حق
سبحانه و تعالی بر دل شیخ عبد القادر تجلی کرد چنانکه وی میل کرد که بیفتد
رسول صلی الله علیه و سلم ویرا بگرفت و نگاه داشت بعد از آن خرد
و لاغر شد چون عصفوری بعد از آن ببالید و بزرگ شد بر صورتی هایل
سهمگین بعد از آن آن همه از من پوشیده شد حاضران از شیخ بقاء کیفیت
رویت رسول صلی الله علیه و سلم و اصحابش را پرسیدند گفت خدای
تعالی ایشان را تایید کرده است بقوتی که ارواح مطهره ایشان را متشکل
میشود در صور اجساد و صفات اعیان و میبینند ایشان را کسانی که خدای
تعالی ایشان را قوت رویت آن ارواح در صور اجساد و صفات اعیان داده
است بعد از آن الا عیب میل کردن و خرد شدن و بزرگ شدن شیخ چه بود

گفت تجلی اول بصفتی بود که بشر را قوت آن نیست مگر بتایید نبوی و لهذا
نزدیک بود که شیخ بیفتد اگر رسول صلی الله علیه و سلم ویرا نمی یافت
و تجلی ثانی بصفت جلال بود و ازین جهت بود که شیخ بگداخت و خرد شد
و تجلی ثالث بصفت جمال بود و ازین جهة بود که شیخ ببالید و بزرگ
شد و ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم قضیب البان
موصلی قدس الله تعالی روحه کنیت وی ابو عبد الله است شیخ محیی الدین بن العربی
قدس الله تعالی روحه در بعضی رسائل میفرماید که ازین طایفه ما بعضی
دیده ایم صورت روحانیت ایشان متجسد و متمثل میشود بر صورت جسمانیت
ایشان و بر آن صورت متجسده افعال و احوال میگذرانند و حاضران میبینند
که آن بر صورت جسمانیه ایشان میکنند و میگویند که فلان کس را دیدیم که چنین
و چنین میکرد و حال آنکه آن کس از فعل مبرا است و ما این را بارها از بسیاری
ازین طایفه مشاهده کرده ایم و معاینه دیده ایم و چنین حال بود ابو
عبد الله موصلی که معروف است بقضیب البان موصلی که باید که بر وی انکار
نیاری که اسرار خدای تعالی در افراد عالم بزرگ و بسیار است و بقوت
عقل ادراک غور آن نمی توان کرد شیخ عبد الله یافعی رحمة الله تعالی
گفت که یکی از اهل علم مرا خبر داد که یکی از فقرا را نمی دیدند که نماز میگزارد
روزی اقامت نماز میکردند و او نشسته بود فقیهی از سر انکار او را گفت
برخیز و نماز جماعة بگزار برخاست و با ایشان تکبیر نماز بست رکعت اول
بگزارد و فقیه منکر بپهلوی او بود چون برکعت دوم برخاستند فقیه
نظر بوی کرد کسی دیگر دید غیر وی که نماز [illegible] رد از آن متعجب شد در رکعت
سیم کسی دیگر دید غیر این دو کس را که نماز میگزارد [illegible] در رکعت چهارم

دیکری غیر ایشان چون سلام دادند دید که همان کس اولست بر جای خود نشسته
ازان سه کس که در حال نماز دیده بود ان فقیر بوی نظر کرد و بخندید
وکفت ای فقیه کدام یک ازان جهار کس باشیم نماز کزارد شیخ عبد الله یافعی
کوید که مثل این قصه شنیدم که صادر شد از قضیب البان رحمة الله تعالی
با بعضی از فقها قاضی موصل را نسبت بوی انکار عظیم بود یک روز دید
که در یکی از کوچهای موصل از مقابل وی می آمد با خود کفت و برا می باید
کرفت و قصه وی را بحاکم رفع کرد تا وی را سیاستی برساند ناکاه دید که
بصورت کردی بر امد و چون مقداری دیکر پیش امد بصورت اعرابی بر آمد
و چون نزدیکتر شد بصورت یکی از فقها ظاهر شد چون بقاضی رسید
کفت ای قاضی کدام قضیب البان را حاکم می بری و سیاست میکنی قاضی از انکار
خود توبه کرد و مرید شد پیش شیخ عبد القادر کفتند که قضیب البان نماز
نمیکزارد کفت مکوئید که همیشه سر وی در در خانه کعبه در سجود است
محمد الاوانی که بابن القاید معروفست رحمه الله تعالی وی از اصحاب شیخ محیی الدین
عبد القادر است قدس الله تعالی سره در فتوحات مکیه مذکورست که شیخ
عبد القادر وی را معربد الحضرت میکفت و میکفت که محمد بن قاید من الافراد
صاحب فتوحات میکوید که مفردان جماعتی اند که از دایره قطب خارج
اند و خضر علیه السلام از ایشانست و رسول الله صلی الله علیه وسلم پیش از
بعثت از ایشان بود ابن قاید کفته است که همه چیز را باز پس کذاشتم و روی
بحضرت آوردم نکاه پیش روی خود نشان پایی دیدم مرا غیرت کرد کفتم
این نشان قدم کیست زیرا که اعتقاد داشتم که هیچکس بر من سابق نیست
کفتند این نشان قدم نبی است صلی الله علیه وسلم حاضر من نبیکن باوفت

ابو السعود بن الشبل قدس سره وی نیز از اصحاب شیخ محیی الدین عبد القادر
است در فتوحات مذکورست که از کسی که صدوق بود و ثقه شنیدم
که از شیخ ابو السعود که امام وقت خود بود نقل کرد که کفت بر کنار دجله
بغداد میکذشتم در خاطر من کذشت که ایا حضرت حق را بندکان باشند که برای
در اب برسند هنوز این خاطر تمام نشده بود که اب بشکافت مردی ظاهر شد
وکفت آری یا ابا السعود خدای تعالی را مردانی هست که بر ادم اب می برسند
و من از ایشانم من مردی بودم از تکریت از انجا بیرون امده ام بعد از پانزده
روز انجا فلان حادثه واقع خواهد شد چون پانزده روز کذشت ان حادثه
بعینها چنانکه کفته بود واقع شد در فصوص مذکورست که شیخ ابو السعود
با مریدان خود کفت که پانزده سالست که خدای تعالی مرا در ممکلت تصرف
داده است اما من تصرف نکرده ام ابن قاید روزی از وی پرسید که چرا
تصرف نمیکنی کفت من تصرف را بحضرت حق سبحانه کذاشته ام که چنانکه
خواهد تصرف کند شیخ رکن الدین علاء الدوله رحمه الله تعالی کفته است
که در کورستان امام احمد حنبل رحمه الله تعالی توجه کرده بودم بخاک بزرکی
که خاک او معین است نزدیک مردم و من یقین میدانم که وی انجا نیست
اما بر ان خاک میرفتم در راه کنبدی خرابه بود که من هم کز نشسته بودم که انجا
خاکیست چون ازان کنبد میکذشتم می بینم که ازان کنبد اشارتی میرسد
که بجانب روی بیا و ما را نیز زیارتی بکن من باز کشتم و بکنبد در امدم و انجا وقت
من خوش شد می بینم که روح او با من میکوید که همچنان زندکانی کن که من کرده
ام کفتم تو چون زندکانی کردی کفت هر چه از حق بتو رسد قبول کن کفتم
اکر قبول کرده باشد قبول کنم کفت باری امروز چیزی بتو خواهد رسید

قبول کن گفتم چنین کنم چون بشهر آمدم این قصه را با شیخ نور الدین عبد
الرحمن بگفتم و نمود که هیچ میدانی که در آن گنبد کیست گفتم نی گفت او را
ابو السعود میگویند و وی عجب طریقه داشته است هر چه از حق بوی
رسیدی رد نکردی و از کسی چیزی نخواستی و لباس متکلف پوشیدی
و طعام متکلف خوردی روزی یکی پیش وی در آمد دستاری جید بر
سر وی که بدویست دینار می ارزید با خود گفت این چه اسراف است دستاری
که از آن دویست درویش جامه توان ساخت یک درویش چرا بر سر بندد
ابو السعود بنور الله آن خاطر دریافت گفت ای فلان ما این دستار را بخود
بر سر نبسته ایم اگر تو میخواهی ببر و بفروش و از برای درویشان سفره
بیار و آن کس برفت و دستار را بفروخت و سفره متکلف راست کرد و روز
دیگر بیامد چون در آمد همان دستار را بر سر شیخ دید متعجب شد شیخ ابو
السعود گفت چه تعجب میکنی از فلان خواجه بپرس که این دستار را از کجا
آورده است بپرسید که آن خواجه گفت پارسال در کشتی بودیم و باد مخالف
برخاست نذر کردم که اگر بسلامت بیرون رویم دستار خوب بجهت
شیخ هدیه ببرم و اکنون شش ماه است که در بغداد می طلبم دستاری خوب که
دل من میخواست نمی یافتم که بسلام شیخ آیم تا امروز این دستار بر دست
فلان دکان دیدم گفتم این دستار لایق شیخ است بخریدم و بیاوردم بعد
از آن شیخ گفت دیدی که این دیگری بر سر ما می بندد و از این نوع از این شیخ
روایتها بسیار است شیخ ابو مدین المغربی قدس الله تعالی سره
نام وی شعیب بن الحسین الاندلسی است از اکابر این طایفه است و نسبت
از مشایخ [illegible] صحبت و خرقه [illegible] وی تربیت یافته اند و یکی از ایشان شیخ محیی الدین

ابن العربی است و در مصنفات خود ذکر وی بسیار کرده و سخنان و معارف
وی آورده امام یافعی میگوید که اکثر شیوخ یمن بشیخ عبد القادر نسبت دارند
و بعضی هستند که نسبت بشیخ ابو مدین دارند این یکی شیخ مغرب است و آن
یکی یعنی شیخ عبد القادر در مشرق رضی الله عنهما و نفعنا بهما در کتاب فصوص
مذکور است که بعضی ابدال با یکی از مشایخ گفتند که با ابو مدین بگوی بعد از آن
که سلام ما بوی برسانی که سبب چیست که بر ما هیچ چیز دشوار نمیگردد و مشکل
نمیشود و بر تو مشکل میشود و ما همه آن مقام که ما در آنیم رغبت نداری
و در فتوحات مذکور است که یکی از اولیاء الله شنیدم که گفت یکی از این طایفه
گفت که ابلیس را بخواب دیدم از وی پرسیدم که حال تو با شیخ ابو مدین که امام
است در توحید و توکل چون است گفت مثل من با وی چون چیزی که در خلیج
اندازد مثل آن کس است که در بحر محیط بول کند از وی پرسند که چرا بول کردی
گوید تا بحر محیط ناپاک شود و طهارت بوی نتوان کرد از این شخص هیچکس
نادان تر باشد مثل من با دل ابو مدین همچنین است و هم در فتوحات مذکور
است که خلق بجهت تبرک و تیمن دست بشیخ ابو مدین فرو دمی آوردند
و می بوسیدند از وی پرسیدند که تو در نفس خویش از آن هیچ اثری باز می
یابی گفت حجر الاسود در خود هیچ اثر باز یابد که وی را از جهت وی بر آن
بر دست آنکه انبیا و رسل و اولیا می بوسند گفتند نی گفت من همان حجر الاسودم
و حکم آن دارم روزی شیخ ابو مدین در بعضی از دیار مغرب گردن خود را بست
کرد و گفت اللهم انی اشهدک و اشهد ملائکتک انی قد سمعت و اطعت
[illegible] از وی پرسیدند که سبب این [illegible] گفت شیخ عبد القادر امروز در بغداد
[illegible] قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله بعد از آن بعضی از اصحاب شیخ عبد القادر

از بغداد امده‌اند و خبر داده‌اند که شیخ عبد القادر در همان وقت این کفت هم که
که شیخ ابو مدین این ایت بشنیدی که وما اوتیتم من العلم الا قلیلا کفتی
این اندکی که خدای تعالی ما را داده است از علم نه از ان ماست بلکه عاریتی
است مز دیک ما و به بسیاری این ان نرسیده ایم بس ما جاهلانیم علی الدوام
روزی شیخ ابو مدین بر کنار دریا میکذشت جماعتی از کافران فرنک وی را اسیر
کردند و بکشتی خود بردند دید که انجا جمعی مسلمانانند که اسیر کرده‌اند چون
شیخ در کشتی قرار کرفت کافران بادبان کشیدند تا روانه شوند در هر چند
جهد کردند کشتی از جای نجنبید با وجود انکه باد قوی میجست ایشان را
یقین شد که کشتی نخواهد رفت با یکدیکر کفتند غالبا این بواسطه این مسلمان
است که حالی کرفته ایم می‌شاید که وی از ارباب باطن باشد شیخ را اجازت
دادند تا از کشتی بیرون رود کفت بیرون نمی‌روم تا همه مسلمانان را که اسیرند
چون چاره ندیدند همه را کذاشتند فی الحال کشتی اسیا روان شد وی
کفته اذا ظهر الحق لم یبق معه غیره وهم وی کفته لیس للقلب سوی وجهة
واحدة فالی ای وجهة توجهت حجب عن غیرها وهم وی کفته ما وصل
الی صریح الحریة من علیه من نفسه بقیه ولمن اشعاره شعر لا تنکر الباطل
فی طوره فانه بعض ظهوراته واعطه منک بمقداره حتی توفی حق اثباته
توفی رضی الله عنه سنه تسعین وخمسمایه **ابو العباس بن العریف الصنهاجی**
الاندلسی رحمه الله تعالی نام وی احمد بن محمد است عالم بوده بعلوم و عارف بوده
بوجوه قراءات ومشایخ بوده در جمیع روایات مریدان و طالبان بسیار
پیش وی جمع شدند پادشاه وقت را از وی خوفی در دل امد وی را طلب کرد
در راه فوت شد بعضی کفته اند پیش از رسیدن بپادشاه و بعضی کفته اند که

بعداز رسیدن و کان ذلک فی سنه ست وثلثین وخمسمایه صاحب فتوحات
از شیخ خود ابو عبد الله الغزالی نقل کرده است که وی کفته روزی از پیش
شیخ خود ابن عریف بیرون امدم و در صحرا سیر میکردم بهر درخت
و کیاه که می رسیدم میکفت مرا بکیر که من فلان علت را نفع میرسانم و
فلان ضرر را دفع میکنم و مرا از ان حال حیرتی روی نمود به شیخ خود
باز کشتم و قصه را با وی بکفتم شیخ فرمود که ما نه از برای این تربیت تو
کرده بودیم این کان منک الضار والنافع حین قالت لک الاشجار انها
نافعة ضارة فقال یا سیدی التوبة شیخ کفت خدای تعالی ترا امتحان
و ازمایش کرده است و اکر نه من ترا بخدای تعالی رهنمونی کردم نه بغیر
او علامت صدق توبه تو انست که بان موضع باز کردی و ان درختان
و کیاهها با تو سخن نکویند ابو عبد الله بان موضع باز کشت از ان سخنان
هیچ نشنید خداوند را سبحانه سبحانه شکر بجای اورد و بسوی شیخ باز کشت
و انرا با وی بکفت شیخ کفت الحمد لله الذی اختارک لنفسه و لم یدعک
لکون منک من اکوانه توفی رحمه الله سنه ست وثلثین وخمسمایه
ابو الربیع الکفیف المالقی رحمه الله تعالی وی از مریدان ابو العباس بن العریف
است روزی با اصحاب خود کفت اکر فی المثل دو مرد باشند و هر یکی را
ده دینار باشد یکی از ایشان یک دینار صدقه کند و نه دینار نکاه دارد و دیکری
نه دینار صدقه کند و یک دینار صدقه نکاه دارد کدام از ایشان فاضلترست
همه کفتند انکه نه دینار صدقه کند کفت چرا وی فاضلترست کفتند از ان
چیز بیشتر تصدق کرده است شیخ کفت انچه کفتید خوبست اما روح مسئله
نه این بود بر شما پوشیده بماند کفتند ان کدام است کفت انکه ملهم دور از دهم مال

برابر فرض کردیم آنکه بیشتر دارد در امر آن وی در مقام فقر بیش از آن کس است
که کمتر دارد پس نسبت وی بفقر زیادت باشد پس وی افضل باشد حدیث
نبوی وارد است بآن معنی که هفتاد هزار بار کلمه لا اله الا الله گفتن را در نجات
گوینده یا نجات آنکس که از نیت وی گویند اثر تمام است شیخ ابو الربیع مالقی
گفته است که من این ذکر را هفتاد هزار بار گفته بودم و لیکن بنام کسی معین
نساخته تا روزی بر مائده طعامی حاضر شدم با جماعتی و با ایشان کودکی
صاحب کشف بود در آن وقت که آن کودک دست بطعام برد تا بخورد ناگاه
بگریست گفتند چرا گریستی گفت این که دوزخ را مشاهده میکنم و مادر
خود را در وی در عذاب می بینم شیخ ابو الربیع گفت در باطن با خود گفتم
خداوندا تو میدانی که هفتاد هزار بار کلمه لا اله الا الله گفته ام از جهت
آزادی مادر این کودک از آتش دوزخ معین کردانیدم گفت چون من
این نیت کردم مادر خود را می بینم که از آتش دوزخ خلاص یافت الحمد
لله پس بطعام خوردن مشغول شد با آن جماعت شیخ ابو الربیع میگوید
که مرا صحت کشف خبر نبوی درین باب بکشف آن کودک معلوم شد
و صحت کشف آن کودک بخبر نبوی هم شیخ ابو الربیع گفته است که در بعض
سیاحات تنها میرفتم چون شب رسید مرغی می آمد و نزدیک من شب
میگذرانید و با من حکایت میکرد شبی شنیدم که همه شب میگفت یا قدوس
یا قدوس چون بامداد شد پرها برهم زد گفت سبحان الرزاق و پرواز کرد
عدی بن مسافر الشامی ثم الهکاری رحمه الله تعالی با شیخ عقیل منبجی و شیخ
حماد دباس صحبت داشته بروی خلق بسیار مجتمع شدند در جبال هکاریه
که از نواحی موصل است از خلق منقطع گشت و آنجا زاویه بنا کرد و مردم

ان دیار

آن دیار همه مرید و معتقد وی شدند در سنه سبع و خمسین و خمسمایه
از دنیا برفت و قبر وی در آن دیار از مزارات متبرکه است و ویرا کرامات و آیات
ظاهره است در تاریخ امام یافعی مذکور است که یکی از مریدان وی و او در یکی از
صحراها داعیه انقطاع از خلق پیدا شد با شیخ عدی گفت ای شیخ میخواهم که در
صحرا از خلق منقطع باشم جسودی که آنجا آبی بودی که بیاشامیدمی و چیزی
که قوت من شدی شیخ برخاست با خادم و سنگ بزرگ بود دو پای بر یکی زد
چشمه آب شیرین روان شد و پای بر دیگری زد درخت اناری برست درخت را
گفت ای درخت یک روز باذن الله تعالی یک انار شیرین میده و یک روز یک
انار ترش و از آن از بهترین اناری بود که در دنیا می یابند **سیدی احمد بن
ابی الحسن الرفاعی قدس الله تعالی روحه** ذو المقامات العلیه و الاحوال السنیه
خرق الله سبحانه علی یدیه العواید و قلب له الاعیان و اظهر العجایب و لکن
اصحابه فیهم الجید و الردی یدخل بعضهم النیران و یلعب بالحیات
و هذا لما عرفه الشیخ و لا صلحاء اصحابه نعوذ بالله من الشیطان وی از اولاد
بزرگوار امام موسی کاظم است رضی الله عنه و نسبت خرقه به پنج واسطه
میرسد ساکن ام عبیده بوده از بطایح ابو الحسن علی که خواهرزاده وی است
گفته است که یک روز بر در خلوت وی نشسته بودم پیش وی آواز کسی شنیدم
چون نظر کردم پیش وی کسی نشسته بود که هرگزش ندیده بودم ساعتی
دراز با هم سخن گفتند پس آن شخص از روزنی که در دیوار خلوت شیخ بود
بیرون آمد و چون برق خاطف در هوا بگذشت پس پیش شیخ در آمدم و
پرسیدم که این مرد که بود گفت ویرا دیدی گفتم آری گفت او کسیست که
خدای تعالی بحر محیط را بوی محافظت میکند و یکی از رجال اربعه است

سه روز است که مهجور شده است اما نمی دانم گفتم یا سیدی سبب مهجوری
وی چیست گفت وی در یکی از جزایر بحر محیط مقیم است آنجا سه شبانروز
متصل باران بارید بخاطر وی گذشت که کاش این باران در عمارات
بودی بعد از آن استغفار کردی بسبب این اعتراض مهجور شده است
پس من گفتم یا سیدی ویرا از مهجوری وی اعلام کردی گفت نی شرم داشتم
گفتم اگر فرمایی من ویرا اعلام کنم گفت میکنی گفتم اری گفت سر بگریبان
خود در کش در کشیدم آوازی بگوشم رسید که یا علی سر برآر سر برآوردم
خود را در یکی از جزایر بحر محیط دیدم در کار خود حیران شدم برخاستم
واندکی برفتم آن مرد را دیدم بر وی سلام کردم و آن قصه را با وی گفتم
سوگند بر من داد که هرچه ترا گویم چنان کن گفتم چنان کنم گفت خرقه مرا
در گردن من و مرا بر روی در زمین میکش و منادی میکن که این سزای
کسی که بر خدای تعالی اعتراض کند خرقه را در گردن وی کردم و خواستم
که ویرا بکشم هاتفی آواز داد که ای علی ویرا بگذار که ملایکه آسمان بروی
بزاری در آمدند و گریان شدند و خدای تعالی از وی خشنود گشت
چون آن آواز شنیدم بیخود شدم چون بخود باز آمدم خود را پیش خال
خود دیدم والله که ندانستم که چون رفتم و چون آمدم چون کسی از سیدی
احمد تعویذی طلبیدی و کاغذ پیش آوردی که بنویسد اگر سیاهی بنوشتی
کاغذ را بگرفتی و بیسیاهی بنوشتی و فتی برای شخصی بی سیاهی بنوشت
و مدتی مدید غایب شد بعد از آن آن کاغذ باز آورد بر سبیل امتحان گفت
ای شیخ برای من دعایی بنویس چون در آن کاغذ نگریست گفت ای فرزند
این کاغذ نوشته است بوی داد روزی دو تن از اصحاب وی بصحرا رفتند

و با هم بنشستند و حکایت میکردند یکی از آن دیگری پرسید که ترا درین مدت
از ملازمت سیدی احمد چه حاصل شد گفت تو هم تمنایی که داری بگو
گفت ای سیدی میخواهم که نامه آزادی ما از دوزخ همین ساعت از آسمان
فرود آید آن دیگری گفت کرم خدای تعالی بسیار است و فضل وی بیحد است
درین حال که ایشان درین مقال بودند ناگاه ورقی سفید از آسمان فرو افتاد
آن را بر گرفتند در آن هیچ نوشته ندیدند پیش سیدی آمدند و از حال خویش
ناگفته آن ورق را بوی دادند چون سیدی در آن ورق نگریست خدای را
سجده کرد و چون سر از سجده برداشت و گفت الحمد لله الذي اراني عتق
اصحابي من النار في الدنيا قبل الاخرة گفتند ای سیدی این ورق سفید
گفت ید قدرت بسیاهی نمی نویسد این بنور نوشته شده است و گفته اند که
ویرا با کمال اشتغال بعبادات اشعار لطیف بوده است فمنها اذا جن ليلي هام
قلبي بذكركم انوح كما ناح الحمام المطوق وفوقي سحاب يمطر الهم والاسا
وتحتي بحار للهوى تتدفق سلوا ام عمرو كيف بات اسيرها تفك الاسارى
دونه وهو موثق فلا هو مقتول ففي القتل راحة ولا هو ممنون عليه فيطلق
و بعضی گفته اند که این ابیات را از اقوال شنیده است و بر آن برفته از دنیا
رفت رضی الله عنه یوم الخمیس الثانی والعشرین من جمادی الاولی سنه
ثمان وسبعین وخمسمایه حیوة بن قیس الحرانی قدس الله تعالی سره
صاحب الکرامات الخارقه والانفاس الصادقه والاحوال الفاخره والانوار الباهره
والمقامات العالیه والمناقب المتناهیه وی یکی از آن چهار کس است که شیخ ابو الحسن
قرشی گفته است که چهار کس میدانم از مشایخ که در قبر خود تصرف میکنند
چنانکه احیا میکنند معروف کرخی و شیخ عبد القادر و شیخ عقیل منبجی و شیخ حیوة

سرانی قدس الله تعالی اسراهم یکی از صلحا گفته است که از یمن در دریا نشستم
چون بمیان دریای هند رسیدیم باد مخالف برخاست و موج عظیم شد و کشتی
بشکست من بر تخته پاره ماندم موج مرا بجزیره انداخت بسی بگشتم هیچ کس
ندیدم خرابه بسیار بود در انجا ناگاه بمسجدی رسیدم که درو چهار کس
نشسته اند سلام گفتم جواب من دادند و حال من برسیدند حال با ایشان
بگفتم و باقی روز پیش ایشان بنشستم و از حسن توجه و کمال اقبال ایشان بر
حضرت حق سبحانه امری عظیم مشاهده کردم چون شب رسید شیخ
جیوه سرانی درامد ان جماعت پیش دویدند و سلام کردند پیش رفت
و نماز خفتن بجماعت گزاردند و تا طلوع فجر در نماز ایستادند و شنیدم که
شیخ جیوه مناجات میکرد و در اخر گفت یا حبیب التائبین و یا سرور العارفین
و یا قرة عین العابدین و یا انیس المنفردین و یا حرز اللاجین و یا ظهر المنقطعین
و یا من حنت الیه قلوب الصدیقین و یا من انست به افیدة المحبین و علیه
عکفت همة الخاشعین بعد ازان بگریست گریستنی سخت دیدم که انوار
ظاهر شدن گرفت چنانکه ان مکان روشن شد چون روشن شدن شب چهارده
بعد ازان شیخ جیوه از مسجد بیرون آمد ان جماعت مرا گفتند که در عقب وی
برو برفتم دیدم که زمین بیابان بود و دریا و کوه و هامون در زیر پای در نوردید
می شود و هر گامی که برمی داشت می شنیدم که میگفت یا رب جیوه کن بجیوه
در اندک زمانی بحران رسیدیم مردم هنوز در نماز بامداد بودند و شیخ ساکن
حران بوده است تا از دنیا رفته در سنه احدی و ثمانین و خمسمایه شیخ
جاکیر قدس الله تعالی روحه شیخ ابو الوفا بر وی ثنا گفته است و طاقیه
خود را بدست شیخ علی هیتی برای وی فرستاده است و ویرا تکلیف حضور

نکرده

نکرده است و گفته است که من از خدای تعالی درخواستم که جاکیر از جمله مریدان
من گرداند خدای تعالی ویرا بمن بخشید و شیخ جاکیر در اصل از کردان بود
در صحرا اینجا از صحراهای عراق یک روزه سامرا استوطن شد و انجا می بود تا
در سنه تسعین و خمسمایه از دنیا برفت و قبر وی هم انجاست وی گفته
من شاهد الحق عز و جل فی سره سقط الکون من قلبه یکی از اصحاب وی
گوید که روزی با وی بودم گله گاوان از پیش وی میگذشتند اشارت بیک
گاو کرد و گفت این حامله است بگوساله نر چنین و چنین و آن فلان روز
خواهد زاد و بدر ماده خواهد بود و فلان فلان ازان خواهند خورد
و اشارت بگاو دیگر کرد و گفت این حامله است بگوساله ماده و فلان وقت
خواهد زاد و فلان و فلان از وی خواهند خورد و سگی سرخ را از وی
نصیبست والله که همچه شیخ گفته بود واقع شد سگی سرخ نزاوه بدراهد
وازان گوساله بهرک بالهه بیرد توفی رحمة الله سنه تسعین و خمسمایه شیخ ابو عبد
الله محمد بن ابرهیم القرشی الهاشمی قدس الله تعالی روحه امام العارفین و دلیل السالکین
صاحب الاحوال الفاخرة و الکرامات الباهرة وی گفته العالم من نطق عن سرک
و اطلع علی عواقب امرک وی گفته که روزی در منا بودم تشنه شدم هیچ جا
اب نیافتم و با من هیچ نبود که بان اب خورم میرفتم تا جایی پیدا کنم که انجا ابی کشم
جاهی یافتم که اعاجم بران جمع امده بودند و اب میکشیدند یکی از ایشان را گفتم
که قدری اب درین رکوه کن مرا بزد و رکوه مرا از دست من گرفت و بینداخت
من برفتم تا رکوه را برگیرم و بسیار شکسته خاطر شدم دیدم که در برکه اب
افتاده است برداشتم و بخوردم و رکوه را پر اب کرده پیش اصحاب اوردم تا ازان
آب خوردند و قصه را با ایشان بگفتم اعاجم رفتند تا آب گیرند هیچ اب نیافتند و بنزان

دانستم که آیتی بود از آیات الهی توفی رحمه الله سنه تسع وتسعین وخمسمایه
ابو الحسن علی بن حمید الصعیدی المعروف بابن الصباغ رحمه الله تعالی صاحب احوال
بلند و مقامات ارجمند بود کرامات بسیار و خوارق عادات بی‌شمار از وی ظاهر
شده است پدر وی صباغ بوده و میخواست که پسرش هم صباغ باشد بر وی
گران می‌آید که وی بصحبت صوفیه میرفت و طریقه ایشان می‌ورزید و از
صباغی باز می‌ماند روزی پدرش آمد دید که جامهای مردم را رنگ نکرده است
و وقت گذشته است در غضب شد و در دکان تغارها بسیار بود در هر یک
رنگ دیگر چون غضب پدر را دید همه جامها را گرفت و در یک تغار نهاد
و غضب پدر زیاده شد و گفت دیدی که چه کردی و جامهای مردم را
ضایع کردی هر یکی را رنگی خواسته بودند و تو همه را یک رنگ کردی ابو الحسن
دست در آن تغار کرد و همه را یک‌یک بیرون آورد هر یکی آن رنگ شده که صاحبش
خواسته بود چون پدرش آن بدید حیران ماند و وی را بسلوک راه صوفیه
باز گذاشت و از صنعت صباغی معذور داشت عادت وی آن بود که مادام که
که نام کسی را در لوح محفوظ از مریدان خود ندیدی وی را بصحبت خود راه ندادی
روزی شخصی از وی صحبت طلب کرد شیخ ساعتی سر پیش افکند و گفت ترا پیش
ما هیچ وظیفه صحبتی نمانده است که بآن قیام نمایی آن شخص مبالغه کرد
که از آن چاره نیست گفت هر روز میرو و یک نیمه خلقانی را که گویند می‌آور
بعد از مدتی که آن کار کرد دست وی بدرد آمد لیکن خلقان را بآن می‌درود
بینداخت و ترک صحبت فقرا کرد شبی در خواب دید که قیامت قایم شده است
و مردم بر صراط میگذرند بعضی بسلامت میگذرند و بعضی در آتش می‌افتند
حیران ماند بیک که دست در آن زند نیافت ناگاه دید که یک نیمه از آن خلقانها

خلقانها روی آتش می‌رود خود را بر آن انداخت وی را از آتش بیرون برد نجات
یافت ترسناک و هول زده از خواب در آمد پیش شیخ رفت چون چشم شیخ
بر وی افتاد گفت نگفتم که ترا خدمتی بیش از این نمانده است از شیخ استغفار
کرد و بسر کار خود رفت توفی رضی الله عنه سنه اثنی عشر وستمایه
ابو اسحق بن طریف رحمه الله تعالی وی از شیخ مشایخ محیی الدین ابن العربی است
در فتوحات میگوید که وی از بزرگترین مشایخ است که من دیده‌ام و از وی
حکایت می‌آرد که گفت کسانی که مرا شناسند همه اولیاء الله اند گفتند چون چنین
باشد یا ابا اسحق گفت زیرا که هر یک از ایشان از دو حال بیرون نیست
یا آنست که در حق من خیر و نیکویی میگوید یا غیر آن اگر چنانچه در حق
من خیر میگوید مرا صفت نمیکند مگر بآنچه صفت وی شده است اگر
چنانچه وی محل آن صفت نبودی و موصوف بآن نگشتی مرا بآن صفت
نکردی پس این شخص نزدیک من از اولیاء الله است و اگر چنانچه
در حق من بد میگوید وی صاحب فراست و کشف است که خدای تعالی
وی را بر حال من اطلاع داده است پس او نیز هم از اولیاء الله است ابن الفارض
الحموی المصری قدس الله تعالی سره کنیت وی ابو حفص است و نام
وی عمر از قبیله بنی سعد است قبیله حلیمه مرضعه رسول الله صلی الله
علیه وسلم حموی الاصل بود و مصری المولد و المحتد پدر وی از اکابر علماء
مصر بود فرزند وی سید کمال الدین محمد گفته است که وی گفته که در اول
تجرید و سیاحت از پدر خود اجازت میخواستم و در وادیها و کوهها که در کنار
مصر بود می‌گشتم و بعد از زمانی بامر وی یا از جهت مراعات خاطر وی
باز میگشتم و پیش وی می‌آمدم و چون پدر وفات یافت بتجرید و سیاحت

نخ اثنتی

وسلوك طريق حقيقت بالكليه باز كشتم اما برمن هيچ چيز ازين طريق فتح نمي‌شد
تا آن زمان كه روزي خواستم كه بيكي از مدارس مصر در آيم ديدم كه بر در مدرسه
پيريست بقال وضو مي‌سازد و وضوي نه بر ترتيب مشروع اول دستهاي خود
بشست بعد از آن پايها را بعد از آن مسح سر كشيد بعد از آن روي بشست با خود
كفتم عجبا ازين پير درين سن در ديار اسلام بر در مدرسه در ميان فقهاي
مسلمانان وضوي ميسازد نه بر ترتيب مشروع آن پير در من نكريست و كفت
اي عمر بر تو در مصر هيچ فتح نمي‌شود فتحي كه ترا دست دهد در زمين حجاز
و مكه خواهد بود قصد آنجا كن كه وقت فتح تو رسيده است دانستم كه وي
از اولياء الله است و مراد وي از آن وضوي غير مرتب اظهار جهل و تلبيس
و ستر حال است پيش وي بنشستم و كفتم يا سيدي من كجا و مكه كجا غير موسم حج
است و هيچ رفيق و همراه يافت نيست بدست خود اشارت كرد و كفت اينك
مكه پيش روي تست نظر كردم مكه را ديدم وي را بكذاشتم و روي بمكه نهادم
و مكه از نظر من غايب نشد تا بآنجا در آمدم و ابواب فتح بر من كشاده شد
و آثار آن مترادف كشت در كوهها و واديهاي مكه سياحت ميكردم تا آنكه
بجايي مقيم شدم كه از آنجا تا مكه ده شبانروز راه بود و صلوات خمس را
در حرم شريف بجماعت حاضر ميشدم و با من در شدن و آمدن سبعي عظيم
الخلقه همراهي ميكرد و چون نشستمي بزانو در مي آمد و ميكفت يا سيدي اركب
و من هركز سوار نشدم پانزده سال برمن كذشت ناكاه آواز شيخ بقال
بكوش من آمد كه يا عمر تعال الي القاهرة احضر وفاتي بتعجيل تمام بوي آمدم
ديدم كه محتضر است بروي سلام كفتم و وي نيز بر من سلام كفت ديناري
چند بمن داد كه باين تكفين و تجهيز من كن و حمالان تابوت مرا هريك

ديناري بده و بفلان موضع ببر از قرافه و مي كويند كه آن همان موضع است
كه اكنون قبر شيخ ابن الفارض آنجاست پس كفت تابوت مرا در آن موضع بنه
و منتظر مي باش كه مردي از كوه فرود آيد با وي بر من نماز كزار آنكاه منتظر باش
تا خداي تعالي چه كند چون وي وفات كرد بوصيت وي عمل كردم و تابوت
وي را در آن محل كه كفته بود بنهادم ديدم كه مردي از كوه فرود آمد چون مرغ
شتابان و نديدم كه پاي وي بر زمين آمده باشد وي را بشناختم شخصي بود كه پياده
در بازارها مي كشت و مردم با وي مسخركي ميكردند و بر قفاي وي سيلي ميزدند
پس كفت اي عمر پيش رو تا بر وي نماز كنيم پيش رفتم ديدم كه ميان زمين و آسمان
مرغان سبز و سفيد با ما نماز ميكزارند چون از نماز فارغ شديم يك مرغ سبز
عظيم الخلقه ميان ايشان فرود آمد و زير پاي تابوت وي بنشست و تابوت
وي را فرو برد و با ديكر مرغان پيوست و همه تسبيح كويان مي پريدند تا از نظر
غايب شدند من از آن حال تعجب ميكردم آن مرد كفت يا عمر اما سمعت ان
ارواح الشهداء في جوف طير خضر تسرح من الجنة حيث شاءت هم شهداء السيوف
واما شهداء المحبة فكلهم اجسادهم و ارواحهم في جوف طير خضر وهذا
الرجل منهم يا عمر و من نيز از ايشان بودم از من زلتي در وجود آمد مرا از ميان
براندند و اكنون در بازارها مرا قفا ميزنند و براي آن زلت تاديب ميكنند
وي را ديواني است مشتمل بر عيون معارف و فنون لطايف كه يكي از قصايد آن
قصيده تائيه است كه هفتصد و پنجاه بيت است كم و بيش و قد اشتهرت هذه القصيدة
بين مشايخ الصوفية و غيرهم من الفضلاء و العلماء و علي الحقيقة لجة علم لا
سير و سلوك علم درين قصيده از حقايق علوم دينيه و معارف يقينيه از ذوق
خود و اذواق كاملان اولياء و اكابر محققان مشايخ رضي الله تعالي ارواحهم

اجمعين جمع کرده است درچنين نظمي رايق فايق کفته اند که کسي ديکر را ميسّر
نشده است ومیسور هیچکس از اهل فضل وهنر نباشد بلکه مقدور اکثر نوع بشر نشوند ما بهر
بود شعر عن كل لطف فيه لفظ كاشف • في كل معنى منه حسن باهر
عجو ولكن الطفاوة عنبر • مرّن ولكن الغيوب بحوامر؛ شیخ رضی الله عنه فرموده
است که چون قصیدهٔ تائیه کفته شد رسول الله صلی الله علیه وسلم بخواب دیدم
فرمودند که یا عمر چه تسمیت قصیدتك کفتم یا رسول الله انزلتها لوائح الجنان وروایح
الجنان نام کرده ام فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا بل سمها نظم السلوک
فسمیتها بذلك وحکایت کرده اند از اصحاب وی که کفتند وی این قصیده را نه
بر قاعدهٔ شعرا بود بلکه کاهی که وی را جذبه می رسید و روزها هفته تا ده روز
کما بیش از حواس خود غایب میشد چون بخود حاضر میشد املا میکرد سی بیت
یا چهل یا پنجاه انچه خداوند سبحانه بروی دران غیبت فتح کرده بود بعد ازان
ترك آن میکرد تا آن وقت که مثل آن حالت معاودت کردی شیخ شمس الدین ایکی
رحمه الله که از اصحاب شیخ صدر الدین قونیوی است قدس الله تعالی سره وشیخ
الشیوخ وقت خود بود کفته است که در مجلس شیخ ما یعنی شیخ صدر الدین علما
وطلبه علم حاضر میشدند و در انواع علوم سخن میکذشت وختم مجلس بر سخنی
از قصیدهٔ لدنیه میشد که فهم آن نتوانستی کرد مکر کسی که از اصحاب ذوق
بودی وکاه بودی که هر روز دیکر کفتی که دران بیت معنی دیکر بر من ظاهر شده
است ومعنی غریب تر و دقیق تر از نسبت بکفتی وبسیار میفرمود که صوفی
می باید که این قصیده را یاد کیرد و با کسی که فهم [illegible] علی [illegible] هم
شیخ شمس الدین [illegible] مت خود در ابن فرض [illegible]
حضرت شیخ [illegible] الجد [illegible] کرد

نظم [illegible] شیخ [illegible]

وثانیا یعنی بحوان همه از برکة انفاس حضرت شیخ ماست صدر الدین قدس الله
تعالی سره قال الامام الیافعی رحمه الله وقد احسن یعنی الشیخ ابن الفارض فی
وصفه راح المحبة فی دیوانه المشتمل علی لطایف المعارف والسلوك والمحبة
والشوق والوصل وغیر ذلك من الاصطلاحات والعلوم الحقیقة المعروفة
فی کتب مشایخ الصوفیه ومن ذلك وصفه لها فی هذا البیت المشهور شعر
هنیئاً لاهل الدیر کم سکروا بها • وما شربوا منها ولکنهم هموا • علی نفسه فلیبك
من ضاع عمره • ولیس له فیها نصیب ولا سهم • وقال ایضا من المشهور انه وقع
للشیخ شهاب الدین سهروردی رضی الله عنه قبض فی بعض حجاته فاتی
الیه الشیخ الناظم رحمه الله فاستنشده الشیخ رحمه الله من قریضه فانشد
الشیخ الناظم رحمه الله قصیدة واستمر فی انشادها الی ان قال شعر
اهلا بما لم اکن اهلا لموقعه • قول المبشر بعد الیأس بالفرج • لك البشارة
فاخلع ما علیك فقد • ذکرت ثم علی ما فیك من عوج فقام الشیخ شهاب الدین
رحمه الله فتواجد ومن عنده من شیوخ الوقت الحاضرین وکان المجلس عامرا
بشیوخ اجلاء وسادة من الاولیاء فخلع علیه هو والحاضرون قبل اربعمائة حلقه
وقتی از شیخ ابن الفارض هفوه صادر شد وی را بان مواخذه کردند و قبضی عظیم
که نزدیك بود که روح وی مفارقت کند واقع شد این بیت حریری بخواند
من ذا الذی ما ساء قط ومن له الحسنی فقط شنید که در میان زمین و آسمان
کسی میکوید اما شخص وی را نمی دید محمد الهادی الذی علیه جبرئیل هبط شیخ برهان
الدین [illegible] جعبری رحمه الله تعالی کفته است که در نواحی جعبر در سیاحت
[illegible] حدیث [illegible] چون [illegible]
[illegible] این بیت [illegible] فلم تهوی [illegible] لم تکن [illegible]

فبدا صورتی دانستم که ان نفس محبی است در نی وی بجستم و ویرا بگرفتم و گفتم
این نفس کجا بتو رسیده است گفت این از انفاس برادرم شرف الدین ابن الفارض
است گفتم اکنون وی کجاست گفت پیش ازین نفس وی از حجاز می شنیدم و اکنون
از جانب مصر می آید و حالا وی محتضر است و مامور شده ام بانکه در وقت انتقال
وی حاضر باشم و بر وی نماز گزارم و اکنون بسوی وی میروم و بسوی مصر
متوجه شد و من نیز متوجه شدم و بوی ان مردی می یافتم و در عقب بوی
میرفتم تا بر شیخ ابن الفارض درآمدم و وی محتضر بود گفتم سلام علیك
ورحمة الله وبرکاته گفت وعلیك السلام یا ابرهیم بنشین و بشارت باد
ترا که تو از زمرهٔ اولیاء خدایی سبحانه وتعالی گفتم کیا سیدی میدانم که این
بشارت از حضرت حق است سبحانه که بر زبان تو میگذرد اما میخواهم که جهت
ازدیاد اطمینان دل من ازان بابت که نام من ابرهیم است و مرا از مقام
ابرهیمی که گفت ولکن لیطمئن قلبی نصیبی هست گفت از خدای تعالی درخواستم
که در وقت انتقال من جماعتی از اولیاء الله حاضر شوند و تو حاضر شدی پس
لابد تو از یشانی بعد ازان دیدم که بهشت بروی متمثل شد چون بان نظر
کرد گفت اه و گریهٔ عظیم بر گرفت و رنگ وی تغیر پذیرفت و این بیتها خواندن
گرفت ان کان منزلتی فی الحب عندکم ما قد رایت فقد ضیعت ایامی امنیه
ظفرت روحی بها زمنا الیوم احسبها اضغاث احلام من گفتم ای سیدی
این مقام بزرگست گفت ای ابرهیم رابعه عدویه که زنی بود گفته است وعزتك
ما عبدتك خوفا من نارك ولا رغبة فی جنتك بل کرامة لوجهك الکریم و
محبة فیك و این مقام نه ان مقام است که من انرا طلب کرده ام و عمر در [illegible]
و بوی او بسر برده ام پس بعد ازان ارام گرفت و خندان شد و بر من سلام گفت

و وداع

و وداع کرد و گفت در تجهیز من با جماعت حاضر باش و بر من نماز کن و سه روز
بر سر قبر من بباش بعد ازان ببلاد خود برو بعد ازان بمجاهده و مناجات
مشغول شد شنیدم که قایلی میگفت که اواز وی می شنیدم اما شخص ویرا نمی
دیدم یا عمر تمنا نموم وی گفت بیت اروم وقد طال المدی منك نظرة
وکم من دماء دون مرمای طلت بعد ازان خندان و گشاده روی بحق پیوست
دانستم که مقصود وی بدادند و مراد وی در کنارش نهادند و هم شیخ برهان
الدین جعبری گفته است که در وقت انتقال وی جمعی کثیر از اولیاء الله حاضر
بودند بعضی را می شناختم و بعضی را نمی شناختم و ازان جمله بود عزیزی که سبب
معرفت من بوی شده بود و من در عمر خود جنازه ازان بزرگوارتر ندیده بودم
مرغان سپید و سبز بر سر ان پرواز میکردند و مردم بسیار بر حمل ان گرد بودند
و روح مقدس حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم حاضر آمده بود و بر وی
نماز میکرد و ارواح انبیا و اولیا انس و جن طایفه بعد طایفه اقتدا بان حضرت
کرده بروی نماز میکردند و من با هم طایفه نماز میگزاردم بدین سبب دفن وی
تاخیر یافت و تا اخر روز کشید و هر کسی دران سخنی میگفتند بعضی میگفتند
این در حق وی نادبی است که در محبت دعوی مقامی بلند میکرد و بعضی
غیر ان میگفتند و همه از سر کار محجوب بودند الا من شاء الله چون اخر روز ویرا
دفن کردند بمقتضای وصیت وی سه روز انجا اقامت کردم و بسی احوال عجیب
و غریب مشاهده افتاد که عقول را طاقت ادراك ان نیست وقتی شیخ برهان
الدین مذکور با جمعی از کبار بزیارت وی رفته بودند دیدند که خلق بسیار گرد
قبر وی درامده و گرد بران نشسته این بیت بخواند بیت سیا کین اهل العشق
حتی قبورهم علیها تراب الذل بین المقابر بعد ازان [illegible] برفتند

و مدفن وی بود مبارک می بردند تا حوالی قبر وی برای او ساختند توفی رحمه الله فی
الثانی من جمادی الاولی سنه اثنتین و ثلثین و ستمایه ابرهیم معصار الجعبری
رحمه الله تعالی کنیت وی ابو اسحق است صاحب آیات ظاهره و مقامات فاخره
بوده است مذهب وی محو کلی و نفی وجود و افلاس و نا داشت بوده است
شیخ عبد القادر کیلانی قدس الله روحه گفته شعر انا بلبل الافراح املا دوحها
طربا و فی العلیا باز اشهب • و شیخ ابرهیم در مقابله وی چنین گفته است
انا ضفدع المحاض املاء برکه • نقنقا و فی البیداء کلب اجرب • روزی یکی از شاگردان
وی در آمد و گفت که دو بیت شنیده ام که مرا بسیار خوش آمده است گفت
کدام است برخواند که و قایلة انفقت عمرک مسرفا • علی معشر فی تیهه و دلاله
فقلت لها کفی علی اللوم اننی • شغلت به عن هجره و وصاله • شیخ ابرهیم گفت
این نه مقام تست و نه مقام شیخ تو چنین گویند که چون اجل وی نزدیک
شد بموضع قبر خود آمد و گفت یا قبیر قد جاءک زبیر و آنجا مقیم شد تا
آنکه ویرا علتی و مرضی پیدا شد و عن قریب بجوار رحمت حق پیوست فی سنه سبع
و ثمانین و ستمایه شیخ محیی الدین محمد بن علی بن العربی قدس سره
وی قدوه قایلان بوحدت وجود است و بسیاری از فقهای و علمای ظاهر
در وی طعن کرده اند و اندکی از فقها و جماعتی از صوفیه ویرا بزرگ داشته
اند فخموه تفخیما عظیما و مدحوا کلامه مدیحا و بجلوه و وصفوه بعلو المقامات
و اخبروا عنه بما یطول ذکره من الکرامات هکذا ذکره الامام الیافعی رحمه الله
فی تاریخه و ویرا اشعار لطیف غریب است و اخبار نادره عجیب مصنفات بسیار
دارد یکی از کبار مشایخ بغداد در مناقب وی کتابی جمع کرده است و در آنجا
آورده که مصنفات حضرت شیخ قدس سره از پانصد [illegible] است مختصر

شیخ با التماس بعضی از اصحاب رساله در فهرست مصنفات خود نوشته است
و در آنجا زیاده از دویست و پنجاه کتاب را نام بر شمرده و تصرف در بعضی
در عنوان و در خطبه رساله فرموده که قصد من در تصنیف این کتب نه
چون سایر مصنفان تصنیف و تالیف بود بلکه سبب بعضی تصنیفات
که آن بود که بر من از حق سبحانه امری وارد میشود که نزدیک بود که
مرا بسوزد پس خود را به بیان بعضی از آن مشغول می ساختم و سبب بعضی دیگر
آنکه در خواب یا در مکاشفه از جانب حق سبحانه و تعالی باین امور مامور شدم
در تاریخ امام یافعی رحمه الله تعالی مذکور است که گفته اند که ویرا با
شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله تعالی روحهما اتفاق ملاقات
و اجتماع افتاده است و هر یک از ایشان در دیگری نظر کرده و آنگاه از یکدیگر
مفارقت نموده اند بی آنکه در میان ایشان کلامی واقع شود بعد از آن
ویرا از حال شیخ شهاب الدین پرسیده اند گفته است رجل مملو من فرقه
الی قدمه من السنة و شیخ شهاب الدین را از حال وی پرسیده اند گفته
است که هو بحر الحقایق و نسبت خرقه وی در تصوف بیک واسطه
بشیخ محیی الدین عبد القادر گیلانی قدس الله تعالی سره می رسد و نسبت
دیگر وی در خرقه بخضر علیه السلام می رسد بیک واسطه قال
رضی الله عنه لبست هذه الخرقه المعروفه من ید ابی الحسن علی بن عبد
الله بن جامع فی بستان له بالمقلی خارج الموصل سنه احدی و ستمایه و لبسها
ابن جامع من ید الخضر علیه السلام و فی الموضع الذی لبسه ایاها البستها
ابن جامع و علی [illegible] الصوره من غیر زیاده [illegible] و نسبت دیگر وی
بخضر [illegible] علیه السلام بی واسطه قال رضی الله عنه صحبت [illegible]

علیه السلام و تادبت به و اخذت عنه فی وصیة اوصانیها شفاها التسلیم
بمقالات الشیوخ و غیر ذلک و رایت منه ثلاثة اشیاء من خرق العواید
رایته علی البحر و طی الارض و رایته یصلی فی الهواء و اعظم اسباب طعن
طاعنان در وی کتاب فصوص الحکم است و همانا که منشاء طعن طاعنان
یا تقلید و تعصب است یا عدم اطلاع بر مصطلحات وی یا غموض معانی
و حقایقی که در مصنفات وی بتخصیص در فصوص و فتوحات اندراج
یافته است در هیچ کتاب یافت نمیشود و از هیچ ازین طایفه ظاهر نشده
است و این فقیر از خدمت خواجه برهان الدین ابو نصر پارسا قدس سره
چنین استماع دارد که میگفت که والد ما میفرمود که فصوص جانست و فتوحات
دل و هم چنانکه والد بزرگوار ایشان در کتاب فصل الخطاب قال بعض کبراء العارفین
گفته است مراد ایشان حضرت شیخ است قدس سره روی الشیخ موید الدین
الجندی فی شرحه لفصوص الحکم عن شیخه الشیخ صدر الدین القونوی
قدس سره انه روی عن الشیخ رضی الله عنه انه قال لما وصلت الی بحر الروم
من بلاد اندلس عزمت علی نفسی ان لا ارکب البحر الا بعد ان اشهد تفاصیل
احوالی الظاهرة و الباطنة الوجودیة مما قدر الله سبحانه علی ولی و منی الی
اخر عمری فتوجهت الی الله سبحانه بحضور تام و شهود عام و مراقبة کاملة
فاشهدنی الله سبحانه جمیع احوالی مما یجری ظاهرا و باطنا الی اخر عمری
حتی صحبة ابیک اسحق بن محمد و صحبتک و احوالک و علومک و اذواقک
و مقاماتک و تجلیاتک و مکاشفاتک و جمیع حظوظک من الله سبحانه
ثم رکبت البحر علی بصیرة و یقین و کان ما کان و یکون من غیر اخلال و اختلال
شیخ صدر الدین قدس سره در کتاب فکوک میفرماید که شیخ مال النظر بود

مخصوص

مخصوص چون خواستی که بر حال کسی اطلاع یابد فتح نظری بوی کردی و از احوال
اخروی و دنیوی وی خبر کردی در باب چهل و چهارم از فتوحات مذکورست
که شیخ میگوید که وقتی مرا از من بستدند روزگاری بر من گذرانیدند که
نماز میگزاردم بجماعت و امام بودم و جمیع احوال نماز چنانچه میبایست بجای
می آوردم و مرا بآن هیچ شعوری نه بجماعت و نه بمکان و نه بهیچ چیز از عالم
محسوس و با این که میگویم مرا بعد از افاقت خبر کردند من بخود میدانستم
هر چه از من واقع شده بود چون حرکات نایم بود که از وی صادر میشود و وی
از آن آگاه نه دانستم که حق سبحانه و تعالی وقت مرا بر من محفوظ داشته بود
و با من چنان کرده بود که با شبلی کرده بود که وی را در اوقات نماز بوی باز
میدادند اما نمی دانم که وی را بآن شعور میبود یا نه از ابا جنید قدس سره که شنید
گفت الحمد لله الذی لم یجر علیه لسان ذنب و هم در فتوحات مذکورست
که حضرت شیخ این بیت فرموده بود که یا من یرانی و لا اراه کم ذا اراه و لا یرانی
یکی از اصحاب وی چون گفته لا یرانی و میگفت و میدانی که او ترا می بیند
به سبیل بدیهه گفت **بیت** یا من یرانی مجرما و لا اراه اخذا کم ذا اراه
منعما و لا یرانی لایذا و هم در فتوحات آورده است که بعد از نماز جمعه طواف
میکردم شخصی دیدم که طواف میکند که وی کسی را مزاحمت نمیکرد و کسی
وی را میان دو کس در می آمد که ایشان از هم جدا نمیکرد دانستم که روحی است
متجسد شده سر راه وی نگاه داشتم و بر وی سلام کردم و جواب من
باز داد و با وی همراهی کردم و میان ما سخنان واقع شد دانستم که احمد سبتی
است از وی پرسیدم که چرا از روزهای هفته روز شنبه را بکسب مخصوص کردی
گفت از آن جهت که خدای تعالی روز یکشنبه ابتدای خلق عالم کرد و در جمعه

شد پس دیدیم شش روز که وی در کار ملو بودم من در کار وی بودم و برای
خط نفس خود کاری نکردم چون شنبه امد از برای خود کردانیدم و درهای
مکسب مشغول بودم از برای قوت آن شش روز دیگر از وی سوال کردم که در
وقت تو قطب زمان که بود گفت من بودم پس مرا وداع کرد و وداع کردم و برفت
چون بان جای می نشستم باز آمدم یکی از اصحاب من گفت که مردی عجب دیدم
که در مکه وی را ندیده بودم با تو در طواف سخن میکرد که بود وان از کجا امده
بود قصه را باو گفتم حاضران تعجب کردند و هم در فتوحات می آرد که یکی از
مشایخ ما را گفتند که دختر فلان پادشاه که خلق را از وی منفعت بسیار است
و نسبت بشما اخلاص و اعتقاد تمام دارد و بیمار است بانجا می باید رفت شیخ
بان جا رفت شوهر وی استقبال کرد و شیخ را ببالین وی آورد دید که در
نزع است گفت روز تر وی را در یافتید پیش از آنکه برود شوهرش گفت چون در
یافتیم او را گفت وی را باز خریدید دیت کامل وی را اوردند نزع و رنج جان کندن
در توقف افتاد و دختر چشم خود بگشاد و بر شیخ سلام کرد شیخ وی را گفت
ترا هیچ باک نیست و لیکن اینجا دقیقه ایست که بعد از آن که ملک الموت نازل
شد خالی باز نمی گردد جاره نیست از بدل ما ترا از وی خلاص کردیم این زمان
از حق خود می طلبد باز نخواهد گشت مگر آنکه بجای تو قبض کند تو اگر زنده
باشی خلق را از تو اسایش بسیار است و تو بسیار عظیم القدری و فدای تو
نمی شاید جز عظیم القدری مرا دختریست که دوستترین دختران منست
نزدیک من وی را فدای تو می سازم بعد از آن روی بملک الموت کرد و گفت
... دختر مرا بگیر
بدل وی که وی را از خدای تعالی باز خریدیم بعد از آن شیخ پیش دختر خود رفت

دو ۱۰۱

و وی را هیچ بیماری نی و گفت ای فرزند روح خود را بمن بخش زیرا که تو قایم
مقام دختر پادشاه نمی توانی بود در منفعت گفت ای پدر جان من در حکم
تست ملک الموت را گفت جان وی بگیر در حال دختر شیخ بیفتاد و بمرد
پس شیخ ابن العربی رضی الله عنه میگوید که نزدیک ما انست که از آنکه چیزی
بدهند و جان مریض را باز خرند جاره نیست و لازم نیست که در عوض جان
دیگر بدهند زیرا که ما از خود این مشاهده کرده ایم که جان کسی را باز خریده ایم
و هیچ در عوض نداده ایم و هم در فتوحات می آرد که در سنه ست و ثمانین و
خمسمایه در مجلس ما حاضر شد یکی از علما که بر مذهب فلاسفه رفتی و اثبات
نبوت چنانکه مسلمانان کنند نکردی و انکار خوارق عادات و معجزات انبیا
علیهم السلام کردی و اتفاقا فصل زمستان بود و در مجلس منقل اتش
افروخته بودند ان فلسفی گفت که عامه میگویند که ابراهیم را علیه السلام
در اتش انداختند و نسوخت این محال است زیرا که اتش بالطبع محرق است
مر جسمی قابل احتراق را پس بنیاد تاویل کرد و گفت مراد باتش مذکور در قران اتش غضب
نمرود است و مراد بانداختن ابراهیم در ان اتش آنست که ان غضب بر وی
واقع شد و مراد بانکه ان اتش وی را نسوخت انکه غضب را بر وی توانا نبود
بجهت غلبه ابرهیم بر وی بدلیل و حجت چون ان فلسفی از کلام خود فارغ
شد بعضی از حاضران مجلس و ظاهر است که شیخ بان خود را میخواهد گفت چه
میگویی که ترا صدق انچه خدای تعالی گفته است که اتش را بر ابرهیم علیه السلام
برد گردانیدم بنمایم و مقصود من ازین رفع انکار معجزه ابرهیم است علیه السلام
نه اظهار کرامت خویش ان منکر گفت که این نمی توانی بود گفت این اتش که دیدی
... ان اتش هست که میگویی بالطبع محرق است گفت هست ...

برداشت واتش در دامن منکر ریخت ومدتی بگذاشت وبدست خود هم طرف میکردانید وجامه وی نسوخت باز ان اتش را دهمتقل ریخت ومنکر راگفت دست خود بیار چون دست وی بنزدیك اتش رسید بسوخت پس گفت روشن شد که سوختن وناسوختن اتش بفرمان خداوند است سبحانه به بجد طبع منکر اعتراف نمود وایمان اورد وهم در فتوحات می اورد که شیخ ابو العباس حریری در سنه ثلث وستمایه در مصر با من گفت که با شیخ ابو عبد الله قربانی در بازار میرفتیم و وی برای فرزند صغیر خود قصبه گرفته بود وقصبه بطرفی را گویند از شیشه که در انجا بول کنند وجماعتی مردم صالح با ما بودند جایی بنشستیم که چیزی بخوریم خاطر بران قرار گرفت که بجهت نان خورش سیر منکر بگیرند نظر فی حاضر نبود گفتند ان قصبه را بشوئید و هیچ ناپاکی در انجا نرسیده ان شیر را در انجا کردند چون بخوردیم ومردمان پراکنده شدند با ابو عبد الله می رفتیم وقصبه در دست وی والله که من وابو عبد الله قربانی هر دو شنیدیم که ازان قصبه اواز آمد که بعد ازانکه اولیاء خدای تعالی در من چیزی خورده باشند من جایگاه بول و ناپاکی شوم سوگند بخدای تعالی که همچنین نخواهد بود از دست وی بجست وبر زمین افتاد وخرد بشکست وازان صورت حالی عجب درماند صرف کر شیخ گفته است رضی الله عنه که با شیخ ابی العباس گفتم که شما از موعظه ان قصبه غافل شده اید مقصود نه انست که شما توهم کرده اید بسیار ظرفها که در انجا کسانی بهتر از شما چیزی خورده اند وجایگاه ناپاکی شده بلکه مقصود ازان تنبیه شما بوده است که بعد ازانکه دلهای شما موضع معرفت خدای تعالی شده است می باید که ان را موضع اغیار نگردانید و در انجا چیزهایی را که خدای تعالی ازان نهی کرده است جای ندهید وانکه بشکست اشارت

بانست

بانست که می باید که پیش حق سبحانه همچنین شکسته باشید ابو العباس انصاف داد که ما ازانچه تو فهم کردی غافل بودیم وهم در فتوحات می آرد که یکی از احوال من پادشاه تلمسان بوده است نام وی یحیی بن یغان ودر زمان وی شیخی بوده که وی را ابو عبد الله تونسی گفته اند از خلق منقطع گشته بوده ودر بیرون تلمسان در موضعی بعبادت مشغول میبوده روزی ازان موضع بتلمسان میرفته یحیی بن یغان در خیل وحشم خود ورا بوی رسیده وی را گفته اند که این ابو عبد الله تونسی است سر اسب باز کشیده و بروی سلام کرده وجامهای فاخر در بر داشته است پرسیده است که ایها الشیخ با این جامها که من پوشیده ام نماز روا هست شیخ بخندیده است یحیی گفته است چرا میخندی گفت از نادانی و کم عقلی تو حال تو بحالی سگی میماند که در مرداری افتاده باشد وازان سیر خورده باشد و سر تا پای خود از خون و نجاست آلوده باشد چون وی را بول باید پای خود بر دارد که ناگاه ازان بول ناشسته نشود شکم تو از حرام پر بر آمده ومظالم عباد در گردن تو بسیار است و تو ازان می پرسی که نماز تو درین جامها روا هست یا نه یحیی بگریست واز اسب خود فرود امد وترك سلطنت کرد وملازم شیخ شد چون سه روز پیش شیخ بود شیخ بمهمانی آورد و گفت ایام مهمانی تمام شد بر خیز وهیمه می کش و میفروش وریسمان بستد وهیمه بر سر خود میکرد و ببازار می آورد ومردم وی را بعد از سلطنت بان حال میدیدند ومیگریستند وهیمه را میفروخت ومقدار قوت خود میگرفت وباقی را صدقه میکرد وهمیشه در شهر خود بود تا دم گذشت وقتی که کسی از شیخ التماس دعا کردی گفتی التماس دعا از یحیی کنید که وی از پادشاهی بزهد امد وشاید که اگر بان من مبتلا بودی بزهد

نیامدی شیخ رکن الدین علاء الدوله قدس الله تعالی روحه ببزرگی و کمال
حضرت شیخ رضی الله عنه در بسیاری از حواشی فتوحات اعتراف نموده است
چنانکه در خطاب بوی نوشته که ایها الصدیق وایها المقرب وایها الولی
وایها العارف الحقانی واین حواشی حالا بخط وی بر کنار فتوحات موجود است
اما وی را در آن معنی که حضرت حق را وجود مطلق گفته است تخطیه بلکه
تکفیر کرده است و بعضی از اهل عصر که سخنان هر دو شیخ را تتبع بسیار
کرده بود و بهر دو اعتقاد و اخلاص تمام داشت در بعضی از رسایل خود نوشته
است در حقیقت توحید میان ایشان خلافی نیست و تخطیه و تکفیر شیخ رکن
الدین علاء الدوله مر شیخ را رضی الله عنه راجع بآن معنی است که وی از
کلام شیخ فهم کرده نه بآن معنی که مراد شیخ است زیرا که وجود را سه اعتبار است
یکی اعتبار وی بشرط شیء که وجود مقید است دوم بشرط لا شیء که وجود عام است
وسیوم لا بشرط شیء که وجود مطلق است آنکه شیخ رضی الله عنه ذات حق
سبحانه وجود مطلق گفته بمعنی اخیر است و شیخ رکن الدین علاء الدوله
این وجود عام حمل کرده و در نفی و انکار آن مبالغه نموده با وجود آنکه خود
باطلاق وجود ذات بمعنی اخیر اشارت کرده است چنانچه در بعضی رسایل
فرموده است الحمد لله علی الایمان بوجوب وجوده و نزاهته عن ان یکون مقیدا
محدودا او مطلقا لا یکون الا مقیدا انه وجود چون مقیدی محدود نباشد
و مطلقی نباشد که وجود وی موقوف باشد بر مقیدات ناچار مطلق خواهد
بود لا بشرط شیء که بهیچ یک از تقید و عموم مشروط نباشد و قیود و تعینات
شرط ظهوری باشد در مراتب نه شرط وجود او فی حد ذاته و نزاعی که میان
شیخ رکن الدین علاء الدوله و شیخ کمال الدین عبدالرزاق کاشی رحمهما الله تعالی

پیش ازین مذکور شد آن نیز ازین قبیل تواند بود والله تعالی اعلم بالسرایر
در سه ساله اقبالیه مذکور است که درویشی در مجلس شیخ رکن الدین علاء
الدوله پرسید که شیخ محیی الدین اعرابی که حق را وجود مطلق گفته است
در قیامت بآن معاقب باشد یا نه فرمود که من این نوع سخنان را قطعا
نمیخواهم که بر زبان رانم کاشکی ایشان نیز نگفتندی چه سخن مشکل گفتن روا نیست
اما چون گفته شد تا کار تاویل میباید کرد تا در وی ایشان از شبهه در باطن نیفتد
و نیز در حق بزرگان بی اعتقاد نشوند من میدانم که محیی الدین اعرابی ازین
سخن خواسته که وحدت را در کثرت ثابت کند وجود مطلق گفته است تا
معراج دوم را بیان تواند کرد که معراج دو است یکی آنکه کان الله و لم یکن معه
شیء و در یافتن این آسان است دوم آنکه والآن کما کان و شرح این مشکل
تر است او خواست که ثابت کند که کثرت مخلوقات در وحدت حق هیچ زیان
نکند وجود مطلق در خاطر او افتاده است چون یک شق او برین معنی راست
بوده است و بر اخوش آمده و از شق دیگر که نقصان لازم می آید غافل مانده
پس چون قصد وی اثبات وحدانیت بوده باشد حق تعالی از وی عفو کرده
باشد و چه هم که از اهل قبله اجتهادی کرده است در کمال الحق اگر خطا کرده
است نزدیک من چون مراد کمال الحق بوده است از اهل نجات خواهد بود
و مصیب از اهل درجات والد الشیخ رضی الله عنه بمرسیه من بلاد الاندلس
لیلة الاثنین السابع عشر من رمضان سنة ستین و خمسمایة و توفی
لیلة الجمعة الثامنة والعشرین من شهر ربیع الآخر سنة ثمان و ثلثین و ستمایة
بدمشق و دفن فی ... لها فی سفح جبل قاسیون و حالا آن موضع قبلة الحاجات
است ... [illegible]

المعالی است جامع بوده است میان جمیع علوم ظاهری وجه باطنی و عقلی
وجه نقلی میان وی و خواجه نصیر الدین طوسی اسوله و اجوبه واقع است
و مولانا قطب الدین علامه شیرازی در حدیث شاگرد وی است کتاب
جامع الاصول بخط خود نوشته است و بر وی خوانده است و بان افتخار
میکرده و ازین طایفه شیخ موید الدین جندی و مولانا شمس الدین ایکی و
شیخ فخر الدین عراقی و شیخ سعید الدین فرغانی قدس الله تعالی ارواحهم
و غیر ایشان از اکابر در صحبت وی بوده اند و در صحبت وی پرورش
یافته اند با شیخ سعد الدین حموی بسیار صحبت داشته است و از وی سوالات
کرده شیخ بزرگ رضی الله عنه در ان وقت که از بلاد مغرب متوجه روم
بود در بعض مشاهد خود بوقت ولادة وی و استعداد و علوم و تجلیات
و احوال و مقامات وی و هر چه در مدت عمر و بعد از مفارقت در برزخ
و بعد از برزخ بروی کذشت و خواهد کذشت مکاشف شد بل شهد احوال
اولاده الالهیین و مشاهدهم و مقاماتهم و علومهم و تجلیاتهم و اسمائهم
عند الله و حلیه کل واحد منهم و احوالهم و اخلاقهم و کل ما یجری لهم و علیهم
الی اخر اعمارهم و بعد المفارقة فی برازخهم و ما بعدها و چون بقونیه رسید
و بعد از ولادت وی و وفات پدرش مادرش بعقد نکاح شیخ درامد
و وی در خدمت و صحبت شیخ تربیت یافت وی نقاد کلام شیخ است مقصود
شیخ در مسئله وحدت وجود بر وجهی که مطابق عقل و شرع باشد جز به تتبع تحقیقات
وی و فهم ان کما ینبغی میسر نمی شود و برا مصنفات است چون تفسیر فاتحه
و مفتاح الغیب و نصوص و فکوک و شرح حدیث و کتاب نفحات الهیه
که بسیاری از واردات قدسیه خود را در ان ذکر کرده است ... [illegible]

که بر کمال وی درین طریق فی الجمله اطلاعی یابد کو از مطالعه کن که بعضی از
احوال و اذواق و مکاشفات و منازلات خود در انجا نوشته است در انجا
میکوید که در سابع عشر شوال سنه ثلث و خمسین و ستمایه در واقعه
طویله حضرت شیخ را دیدم و میان من و وی سخنان بسیار کذشت در
اثار و احکام اسماء الهی بعد چند کفتم بیان من وی را بسیار خوش آمد چنانکه
روی وی از بشاشت ان درخشیدن کرفت سر مبارک خود را از ذوق
میجنبانید و بعضی از ان سخنان را اعاده میکرد و میکفت ملیح ملیح من
کفتم یا سیدی ملیح تویی که ترا قدرت ان هست که ادمی را تربیت کنی
و بجای رسانی که چنین چیزها را دریابد و لعمری که اکر تو انسانی ملبس کشتی
تو همه لاشی اند بعد از ان بوی نزدیک شدم و دست وی را بوسیدم و کفتم مرا
بتو یک حاجت دیکر مانده کفت طلب کن کفتم میخواهم که متحقق شوم بکیفیت
شهود دایم ابدی تو مر تجلی ذاتی را و کفت اعنی بذلک حصول ما کان
حاصلا له من شهود التجلی الذاتی الذی لا حجاب بعده و لا مستقر للکمل
دونه کفت اری و سوال مرا اجابت کرد و کفت انچه خواستی مبذول است با انکه
تو خود میدانی که مرا اولاد و اصحاب بودند و بسیاری از ایشان را کفتم و زنده
کردانیدم و مردانکی کردم و کفته انکه کشته شد و هیچکدام را این معنی میسر
نشد کفتم یا سیدی الحمد لله علی اختصاصی بهذه الفضیلة اعلم انک بحی
و بمیت و سخنان دیکر کفتم که افشاء ان نمی شاید انکاه از ان واقعه درامدم
و المنة لله علی ذلک میان وی و مولانا جلال الدین رومی قدس سرهما
اختصاص و محبت و صحبت بسیار بوده است روزی مجلسی عظیم
و اکابر قونیه جمع و شیخ صدر الدین بر صدر صفه ... نشسته

بوی خدمت مولوی درآمد شیخ سجاده خویش را بوی گذاشت مولانا ننشست
و گفت بقیامت چه جواب گویم که بر سجاده شیخ چرا نشستم شیخ فرمود که بر یک
گوشه تو بنشین و بر یک گوشه من بنشینم حضرت مولانا ننشست شیخ
فرمود که سجاده که مولانا ننشست مرا نیز نشاید سجاده را بر داشت
و دور انداخت حضرت مولانا پیش از وی وفات کرده است و وصیت
نماز خود بوی کرده گویند که شیخ شرف الدین قونوی از شیخ صدر الدین
قدس سرهما پرسید که من این الی این وما الحاصل فی البین شیخ جواب
داد که من العلم الی العین والحاصل فی البین تجدد نسبة جامعة
بین الطرفین ظاهرة بالحکمین شیخ مؤید الدین الجندی رحمة الله تعالی
وی از شاگردان و مریدان شیخ صدر الدین است جامع بوده است میان
علوم ظاهری و باطنی بعض مصنفات شیخ بزرگ را چون فصوص الحکم
و مواقع النجوم شرح کرده است و مأخذ سایر شروح فصوص شرح وی
است و در آنجا تحقیقات بسیار است که در سایر کتب نیست و کمال وی
از آن معلوم میشود که وی گفته است که حضرت شیخ صدر الدین قدس
سره خطبه فصوص را از برای من شرح کرد و در اثنای آن واردی غیبی
بر وی ظاهر شد و اثر آن ظاهر و باطن مرا فرو گرفت آنگاه در من تصرفی
کرد عجیب و مضمون کتاب را بتمامه در شرح خطبه معلوم من گردانید و چون
این معنی را از من دریافت گفت که من نیز از حضرت شیخ درخواستم که کتاب
فصوص را بر من شرح کند خطبه را شرح کرد و در اثنای آن در من تصرفی
کرد که مضمون کتاب بتمامه معلوم شد پس باین حکایت مسرور شدم و دانستم
که مرا بهره تمام خواهد بود بعد از آن مرا فرمود که اثر اشرح بنویس پس

در حضور وی اجلالا للقدرة وامتثالا للامر خطبه را شرح کردم و هم
وی گفته در مجلس این معنی که کمال را قوت ظهور در جمیع مواطن هست
بعد از مفارقت این نشاه که در بغداد بودم شخصی در منزل من فرود آمده
بود که دعوی وی آن بود که مهدی است و از من بران دعوی گواهی
میطلبید من گفتم که پیش خدای تعالی گواهی میدهم که تو مهدی نیستی
و دروغ میگویی با من بمعادات و دشمنی برخاست و جماعتی را از ملاحده
و نصیریه جمع کرد و ایشان را بایذای من دلالت کرد پناه بروحانیت شیخ بزرگ
شیخ محیی الدین بردم و بجمعیت همه متوجه وی شدم دیدم که ظاهر شد
و بیک دست خود هر دو دست آن مدعی را بگرفت و بیک دست دیگر
هر دو پای وی را و گفت بر زمینش زنم گفتم یا سیدی حکم و فرمان تراست
پس باز گشت و برفت من برخاستم و بمسجد رفتم و آن مدعی را با اتباع
خود بقصد ایذای من اجتماع کرده بودند من با ایشان التفات نکردم
و پیش محراب رفتم و نماز خود بگزاردم و ایشان بر من هیچ دست نیافتند
و شر ایشان را خدای تعالی از من بگردانید بعد از آن آن مدعی بر دست من
توبه کرد و مسافر شد و هم وی گفته که از شیخ خود شیخ صدر الدین شنیدم
که شیخ بزرگ را با خضر علیه السلام اتفاق ملاقات افتاد گفت که از برای
موسی بن عمران هزار مسئله از آنچه از اول ولادت وی تا زمان اجتماع
بر وی گذشته بود مهیا ساخته بودم و وی بر سه مسئله از آن صبر نتوانست
کرد و اشارت باین معنی است آنکه حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
فرموده است که لیت اخی موسی سکت حتی یقص علینا من انبائهما و وی بر طریق
ابن الفارض رحمة الله در بیان حقایق و معارف اشعار عربی لطیف است

وازان جمله است این دو بیت که شیخ فخر الدین عراقی در کتاب لمعات آورده

شعر البحر بحر علی ما کان فی قدم ، ان الحوادث امواج وانهار ، لا یحجبنک

اشکال تشاکلها ، عمن تشکل فیها وهی استار ، واین بیت دیگر

هو الواحد الموجود فی الکل وحده ، سوی انه فی الوهم سمی بالسوی

وهمانا که وی قصیده تائیه فارضیه را جوابی گفته است وازان قصیده

است این دو بیت فما انفک بر ضلبی بکل مجرة ، وما زلت اهوی بکل

مودة فیمتنع عنه انفصالی واجب ، وصلی بلا امکان بعد وقربت

شیخ سعید الدین الفرغانی رحمه الله تعالی وی از کمل ارباب عرفان واکابر

اصحاب ذوق ووجدان بوده است هیچکس مسایل علم حقیقت را چنان

مضبوط ومربوط بیان نکرده است که وی در دیباجه شرح قصیده

تائیه فارضیه کرده اولا انرا بعبارت فارسی شرح کرده بوده است

وبر شیخ خود شیخ صدر الدین قونیوی قدس سره عرض فرموده وشیخ

انرا استحسان بسیار کرده ودران باب چیزی نوشته وشیخ سعید

ان نوشته را بعینه بر سبیل تبرک وتیمن در دیباجه شرح فارسی

خود درج کرده است وثانیا از برای تعمیم وتتمیم فایده انرا بعبارت

عربی نقل کرده وفواید دیگر بران مزید ساخته جزاه الله عن الطالبین

خیر الجزاء ووی را تصنیف دیگرست مسمی بمناهج العباد الی المعاد در بیان

مذاهب ائمه اربعه رضوان الله علیهم اجمعین در مسایل عبادات

وبعضی معاملات که سالکان این طریق را ازان چاره نیست ودر بیان

آداب طریقه که بعد از تصحیح احکام شریعت سلوک راه حقیقت بی آن

میسر نیست والحق ان کتابیست بس مفید [illegible]

دران جا آورده است که انتساب مریدان بمشایخ سه طریق است یکی بخرقه

ودوم بتلقین ذکر وسیوم بصحبت وخدمت وتادب بان

وخرقه دو است خرقه ارادت وان از جز از یک شیخ ستدن روا نباشد

ودوم تبرک خرقه وان از مشایخ بسیار جهة برکت ستدن روا باشد

ودر بیان خرقه ارادت خود گفته شده است که وی خرقه پوشیده از شیخ

نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی قدس الله تعالی روحه ووی

از شیخ الشیوخ شهاب الدین السهروردی ووی از عم خود قاضی

وجیه الدین ووی از پدر خود ابو محمد عمویه واخی فرج زنجانی دست

همه یک پوشانیدن خرقه مشارک دستان دیگر اما ابو محمد اسود دینوری

خرقه پوشیده ووی از ممشاد دینوری از ابو القاسم جنید واما اخی فرج از

ابو العباس نهاوندی ووی از ابو عبد الله خفیف شیرازی ووی از ابو محمد

رویم بغدادی ووی از جنید رضی الله تعالی عنهم وشیخ الشیوخ شهاب

الدین السهروردی رضی الله عنه نسبت خرقه را تا با بو القاسم جنید اثبات

بیش نکرده است واز جنید تا مصطفی صلی الله علیه وسلم بصحبت نسبت

داده است نه بخرقه واما شیخ مجد الدین بغدادی قدس الله تعالی سره در

کتاب تحفه البرره آورده است که نسبت خرقها متصل است به پیغمبر صلی

الله علیه وسلم بحدیث درست متصل معنعن وفرموده است که مصطفی

صلی الله علیه وسلم خرقه پوشانید مر امیر المومنین علی را رضی الله عنه

ووی مر حسن بصری را ووی کمیل بن زیاد را وکمیل مر عبد الواحد بن زید را

ووی مر ابو یعقوب نهرجوری را ووی عمرو بن عثمان مکی را ووی مر ابو

[illegible] القاسم رمضان را ووی مر ابو العباس بن ادریس

و وی مرد او دخادم را و وی مر محمد بن ماکمیل را و وی مر شیخ اسماعیل
قصری را و وی مر شیخ نجم الدین الکبری را و وی مر این فقیر یعنی مجد
الدین بغدادی را و علی هذا نسبت خرقه با مصطفی صلی الله علیه و سلم
متصل شود والله تعالی اعلم و اما نسبت تلقین ذکر این فقیر یعنی شیخ
سعید رحمة الله از شیخ خرقه خود شیخ نجیب الدین علی تلقین گرفت
و وی از شیخ الشیوخ شهاب الدین السهروردی رضی الله عنه و وی
از عم خود شیخ ابو النجیب الدین السهروردی و وی از شیخ احمد غزالی
و وی از ابوبکر نساج و وی از شیخ ابو القاسم کرمانی و وی از ابو عثمان مغربی
و وی از ابو علی کاتب و وی از ابو علی رودباری و وی از سید الطایفه جنید
قدس الله تعالی ارواحهم بعد از آن میگوید که در نسبت خرقه ارادت و نسبت
تلقین ذکر دو شیخ گرفتن مذموم است اما در نسبت صحبت محمود است لکن
بشرط اجازت یا فوت صحبت شیخ اول چنانکه این ضعیف بعد مفارقت خدمت
و صحبت شیخ نجیب الدین قدس الله تعالی روحه از خدمت مولانا و سیدنا
و شیخنا شیخ صدر الحق و الدین وارث علوم سید المرسلین سلطان
المحققین محمد بن اسحق القونوی قدس الله تعالی سره و از شرف صحبت
و ارشاد و هدایت و اقتباس فضایل و آداب ظاهر و باطن و علوم شریعت
و طریقت و حقیقت تربیت یافت و منتفع شد غایة الانتفاع و همچنین
از خدمت شیخ ربانی محمد بن السکران البغدادی نور الله نفسه و از
صحبت غیر ایشان از اکابر تربیت پذیرفت و منتفع گشت هر چند از عهده
رعایت حقوق و سترایط خدمت و صحبتشان نتوانست بیرون آمدن لکن
[illegible] از کرم محسن قبول و ارشاد ایشان [illegible] و هو ولی الله

منفصل

عین احسن الجزاء و هم وی آورده است که از شیخ نجیب الدین شنیدم که شمس الدین
صفی امام جامع شیراز از اکابر صالحان و پاکان بود و همگی اوقاتش بذکر
و تلاوت انواع عبادات مستغرق و معمور لکن از کسی تلقین ذکر نداشت
روزی در واقعه ذکر خود را بصورت نوری مصور شده مشاهده کرد که
از دهان وی می شد و بر زمین فرو می رفت و بلخود گفت که این علامت
خیر نیست چه نص الیه یصعد الکلم الطیب بخلاف این نشان میدهد
این نقصان مگر بسبب عدم تلقین ذکر است از مشایخ پس بیکی از مریدان شیخ
روزبهان بقلی قدس الله تعالی روحه رجوع کرد و از وی ذکر تلقین گرفت
و همان شب در واقعه ذکر خود را بصورت نوری مشاهده نمود که بالا
میرفت و اسمان را خرق میکرد و بعد از آن بصحبت شیخ الشیوخ شهاب الدین
السهروردی رضی الله عنه پیوست و رسید بانچه که رسید شیخ موسی سدرانی
رحمه الله تعالی وی از اکابر اصحاب شیخ ابو مدین مغربی قدس الله تعالی روحه
بوده است شیخ سعید الدین فرغانی در شرح قصیده تائیه فارضیه آورده
است که از شیخ مصنف طلحة بن عبد الله بن طلحة السنتری العراقی رحمة
الله در سنه خمس و ستین و ستمایه شنیدم که وی روایت کرد از شیخ عماد
الدین محمد بن شیخ الشیوخ شهاب الدین السهروردی قدس الله تعالی به
که گفت در یکی از حجات با والد خود بودم در میان انکه طواف خانه میکردم
ناگاه دیدم که شیخی مغربی طواف میکرد و خلق بوی تبرک می جستند و ویرا
زیارت میکردند من پیش وی تعریف کردند که این فرزند شیخ شهاب
الدین است مرا مرحبا گفت و [illegible] ابو سعید و مرا دعای خیر کرد و خاتمها
بر گرفت و [illegible]

همراه من باشد پس من پرسیدم که این کیست گفتند این را شیخ موسی میگویند
چون از طواف فارغ شدم و پیش والد خود رفتم و برا خبر کردند که من زیارت
شیخ موسی را دریافتم و مرا دعای خیر کرد والد من بآن مسرور شد بعد از آن
حاضران در ذکر مناقب شیخ موسی شروع کردند و از آنجمله گفتند که وی را در
هر شبانروزی ورد است که هفتاد هزار ختم قران میکند و والد من خاموش
بود ناگاه یکی از کبار اصحاب والد من سوگند یاد کرد و گفت راست است آنچه
از وی میگویند من پیش ازین این سخن را شنیده بودم و در خاطر من فی
الجمله انکاری بود تا آن وقت که شبی شیخ موسی را در طواف دریافتم در پی
وی ایستادم دیدم که تقبیل حجر الاسود کرد و از اول فاتحه آغاز تلاوت
کرد و میرفت همچنانکه معهود است که مردم در طواف میروند و تلاوت
میکرد چنان تلاوتی که حرف حرف را فهم میکردم چون هم در آن طواف
اول از برابر در خانه که از حجر الاسود تا آنجا مقدار چهار گام باشد کم بیش
در گذشت یک ختم تمام کرد چنانکه من تمام آن ختم را حرف بحرف شنیدم
خدمت والد من با همه اصحاب تصدیق وی کردند و آنچه گفت قبول کردند
بعد از آن والد مرا ازین معنی سوال کردند گفت این از قبیل بسط زمانست
که نسبت بعضی از اولیاء الله واقع میشود پس از برای صدق این قضیه گفت
که شیخ الشیوخ ابن سکینه را رضی الله عنه مریدی بود صایغ و وظیفه وی
آن بود که سجادهای صوفیان را روز جمعه بمسجد جامع میبرد و میانداخت
و بعد از اداء نماز جمع میکرد و بخانقاه میاورد روزی یکی از جمعها سجادها را
بر یکدیگر بست تا بمسجد برد و یکبار دجله رفت تا غسل جمعه بجای آرد
و جامها بیرون کرد و بر کنار دجله نهاد و با آب فرو رفت چون سر بر آورد

دید

دید که آن دجله نیست جای دیگرست پرسید که این کجاست گفتند که این نیل
مصرست تعجب کرد و از آب بیرون آمد و بشهر درون رفت ناگاه بدکان
صایغی رسید آنجا بیستاد و بروی جز میزری که ستر عورت وی کند نبود
جامهٔ دیگر نبود صاحب دکان بفراست دانست که وی صایغ است
وی را آزمایش کرد دید که آن صنعت را نیک میداند وی را گرامی داشت
و بخانه برد و دختر خود را با وی نکاح کرد و از وی سه فرزند آمد و هفت
سال بر آن بگذشت روزی بکنار نیل آمد و در آب غوطه خورد چون سر بر آورد
دید که دجله بغداد است در همان موضع که پیش ازین بهفت سال
باب در آمده بود و جامهای وی همچنانکه نهاده بود بر کنار دجله است
جامها پوشید و بخانقاه آمد دید که سجادهای صوفیان همچنانکه بر هم
بسته بود هم بر هم بسته است بعضی از اصحاب با وی گفتند که زودتر
باش که بعضی از جماعت بگاه بمسجد رفته اند سجادها را بمسجد برد و پس
از اداء نماز بخانقاه آورد و بتعجیل تعجب کنان بخانه خود رفت اهل
بیت وی گفتند که مهمانانی که فرموده بودی که برای ایشان ماهی بریان
کنیم کجااند که ماهی بریان شده است مهمانان را آورد و ماهی خوردند
بعد از آن پیش شیخ خود ابن سکینه آمد و آنچه بروی گذشته بود وی را
اخبار کرد و قضیه اولاد خود را با وی بگفت فرمود که فرزندان
را از مصر ببغداد حاضر کن چون فرزندان را حاضر کرد و آنچه گفته بود
راست بیرون آمد شیخ ابن سکینه از وی پرسید که آن روز در دجله اندیشه
بودی در خاطر تو چه بود گفت از اول روز در خاطر من ازین آیة که کان
مقداره خمسین الف سنه دغدغه و تراجعی بود شیخ گفت این واقعه

رحمتی است از خدای تعالی بر تو رفع اشکال و تصحیح ایمان و اعتقاد تست
بانکه خدای تعالی قادرست بر آنکه بنسبت ببعض بندگان خود زمان را بسط
کند و دراز فرا نماید با آنکه کوتاه باشد بنسبت ببعض دیگر و همچنین است
حال در قبض زمان که زمان دراز را کوتاه فرا نماید والله القادر علی ما
یشاء و نزدیک باین قضیه است آنکه صاحب فتوحات رضی الله عنه
ذکر کرده است که شخصی جوهری از خود حکایت کرد که مقداری خمیر از خانه
خود بفرن می برد تا نان بپزند وی را جنابت رسیده بود بکنار نیل رفت و بآب
درآمد تا غسل از خود غایب شد و دید همچنانکه کسی در خواب بیند که
وی در بغداد است آنجا کدخدا شد و مدت شش سال با خاتون خود
بسر برد و از وی فرزندان آمد بعد از آن باخود آمد خود را در میان آب
دید غسل تمام کرد و جامه بپوشید و بفرن رفت و نان گرفت و بخانه آمد
و با اهل خانه آن واقعه را باز گفت چون ماهی چند بر آمد آن خاتون از
بغداد آمد و فرزندان از همراه و خانه جوهری را می پرسید چون باهم
ملاقات کردند جوهری خاتون و فرزندان را بشناخت از آن زن پرسیدند
که چند گاه است که ترا زن کرده است گفت شش سال **شیخ عیسی هتار یمنی
رحمه الله تعالی** امام یافعی گوید که وی روزی بر فاحشه بگذشت و وی را گفت
بعد از آن خفتن پیش تو می آیم زن خرم شد و خود را بیاراست بعد از خفتن
پیش وی آمد و در خانه وی دو رکعت نماز بگزارد و بیرون آمد آن زن را
حال بگشت و توبه کرد و هر چه داشت بیرون آمد و شیخ وی را بزنی بیکی
از درویشان داد و گفت که طعام ولیمه عصیده بسازید و روغن نخرید
امیر [illegible] آن زن [illegible] از آن خبر دادند تعجب کرد [illegible]

از درویشان داد و طعام ولیمه عصیده ساخته اند و روغن ندارند امیر
بر طریق استهزا دو شیشه خمر فرستاد که این را پیش شیخ برید و گویید که شاد
شدیم و شنیدیم که روغن عصیده نیست این را با عصیده بخورید چون فرستاده
امیر آمد گفت دیر آمدی یکی از آن دو شیشه را بستد و دست در آن کرد
و بر عصیده ریخت و آن دیگری را همچنان کرد و آن فرستاده را گفت بنشین
و بخور چون بخورد روغنی دید که خوشتر از آن نخورده بود پیش امیر رفت
و قصه باز گفت امیر نیز پیش شیخ آمد و بر دست وی توبه کرد **شیخ ابو الغیث
جمیل الیمنی قدس سره** ذو المقامات العلیه والاحوال السنیه والانفاس
الصادقه والکرامات الخارقه در اوایل حال از قطاع طریق بود روزی در
کمین قافله نشسته بود شنید که هاتفی میگوید یا صاحب العین علیک عین
یعنی ای آنکه چشم بر قافله داری دیگری را چشم بر تست در وی اثر عظیم
کرد و از آنچه در آن بود باز ایستاد و بر خدای تعالی اقبال نمود و توبه و انابت
کرد و بصحبت شیخ ابن الافلح الیمنی پیوست نفس وی پاکیزه شد و دل وی
منور گشت و صدق ارادت و سیماء سعادت بروی پیدا آمد و خوارق
عادات از وی بظهور انجامید گویند روزی بقصد آنکه از صحرا هیزم آورد
بیرون رفت و دراز گوشی با خود ببرد در میان آنکه در بعض وادیها هیزم
جمع میکرد دراز گوش وی را شیر بدرید چون هیزم را آورد که بار کند دید
که دراز گوش وی را شیر بدریده است روی با شیر کرد و گفت دراز گوش مرا بکشتی
هیزم خود را بر چه بار کنم سوگند بعزت معبود که این بار نخواهم کرد مگر بر پشت تو
پس هیزم را جمع کرد و بر پشت شیر نهاد و وی را می راند تا نزدیک شهر رسید
همه مردم از دیدن آن [illegible] گرفت و گفت [illegible] خواهم [illegible] روزی [illegible] وی از وی

قدری عطر طلبیدند ببازار رفت تا بخرد پیش یکی از عطاران رفت و باوی
در آن باب سخن گفت میگفت در دکان من هیچ عطر نیست ابو الغیث گفت
در دکان تو هیچ عطر نخواهد بود فی الحال هر عطر که در دکان وی بود منعدم
شد عطار پیش شیخ وی ابن الافلح از وی شکایت کرد شیخ وی را بخواند
و بسبب آن که اظهار کرامت کرده بود وی را سیاست بسیار کرد و گفت دو
شمشیر در یک غلاف نمی‌شاید از صحبت من دور باش هر چند ابو الغیث
مرارا کرد و تضرع نمود قبول نکرد و از مصاحبت وی ابا کرد ابو الغیث
برفت و طلب شیخ دیگر میکرد تا بصحبت وی منتفع گردد پیش هر شیخ که رفت
گفت ترا همین بسند است محتاج بشیخ نیستی تا آن بود که بشیخ کبیر علی الاهدل
رسید و التماس صحبت کرد شیخ وی را قبول نمود ابو الغیث گفته است
چون بصحبت وی رسیدم گویا قطره بودم که در دریا افتادم پادشاه
یمن خادم وی را بکشت چون خبر بوی رسید در غضب شد گفت ما لی
و للحراسة انا انزع عن المسیاب و اترك الزرع در همان وقت پادشاه کشته
شد روزی فقرا گفتند که ما را آرزوی گوشت میکند گفت فلان روز که
روز بازار است گوشت خواهید خوردن چون آن روز آمد خبر رسید که
قطاع طریق قافله را غارت کرده اند چون ساعتی برآمد یکی از قطاع طریق
آمد و پیش شیخ گاوی آورد شیخ فقرا را گفت که این گاو را بکشید و بپزید
اما سر وی را همچنانکه هست نگاه دارید بعد از آن دیگری آمد و پاره‌ای خروار
گندم آورد شیخ گفت آرد کنید و نان بپزید همچه شیخ گفت کردند بعد از آن
شیخ فقرا را گفت بخورید جمعی فقها حاضر بودند ایشان از این سفره طلبیدند
نیامدند شیخ فقرا را گفت شما بخورید که فقها امراء فقیر رند چون فقرا از خوردن

فارغ شدند ناگاه شخصی پیش شیخ آمد و گفت ایها الشیخ گاوی نذر فقرا کرده
بودم حرامیان بغارت بردند شیخ گفت اگر سر گاو خود را ببینی و بشناسی
گفت آری شیخ فرمود تا سر گاو را حاضر کردند گفت این سر گاو منست بعد
از آن شخصی دیگر درآمد و گفت ایها الشیخ پاره‌ای خروار گندم نذر شیخ کرده
بودم حرامیان بردند شیخ گفت نذر فقرا بفقرا رسید چون فقها از امثال
کردند از ترک موافقت فقرا پشیمان شدند توفی رضی الله عنه سنة احدی
وخمسین وستمایه **شیخ ابو الحسن المغربی الشاذلی رحمه الله تعالی**
نام وی علی بن عبد الله است شریف است حسنی ساکن اسکندریه بوده است
و جمعی کثیر از اکابر بصحبت وی پیوسته اند از کبار اولیاء الله و عظماء مشایخ است
وی گفته است که در سیاحت بودم شبی در بیشه مخوف و سباع گرد من میگردید
تا صبح و هرگز انسی همچون انسی آن شب نیافتم چون بامداد شد در خاطر
من گذشت که مرا از مقام انس با خدای تعالی چیزی حاصل شد برودخانه
فرود آمدم کبک بسیار دیدم که مثل آن ندیده بودم چون آواز پای من شنیدند
همه بیکبار برمیدند چنانکه از ترس مرا خفقان پیدا شد شنیدم که مرا میگویند
ای آنکه دوش با سباع انس گرفته بودی ترا چیست که از پریدن این کبکان
ترسانی ولیکن تو دوش با ما بودی و اکنون با نفس خودی و هم وی گفته
که یکبار هشتاد روز گرسنه بودم در خاطرم آمد که ترا ازین کار نصیبی حاصل
شد ناگاه زنی دیدم که از مغاره بیرون آمد بغایت خوب روی گویا روی
او نور آفتاب بود و میگفت منحوسی هشتاد روز گرسنه بود در ایستاد
و ناز بر خدای تعالی میکند بعمل خود و شش ماه بر من گذشته است که طعامی
نچشیده ام و هم وی گفته که روزی در مغاره بودم گفتم الهی کی ترا بنده شاکر باشم

شنیدم که مرا میکویند هر کاه که منعم علیه غیر خود بینی کفتم الهی چون منعم
علیه غیر خود نبینم و حال آنکه بر انبیا انعام کرده و بر علما انعام کرده
و بر ملوک انعام کرده شنیدم که کفتند اکر نه انبیا بودندی تو راه راست نیافتی
و اکر نه علما بودندی تو اقتدا بکه کردی و اکر نه ملوک بودندی تو ایمن
نمی بودی و این همه نعمت است از من بر تو و هم وی کفته که رفیقی داشتم
با وی در مغاره جای کرفتیم و طلب وصول بخدای تعالی میکردیم میکفتیم
فردا مارا فتح شود ناکاه مردی در آمد با هیبت کفتیم تو کیستی کفت عبد الملک
دانستیم که وی از اولیاء الله است کفتیم حال تو چیست کفت چون باشد
حال کسی که میکوید که فردا مرا فتح شود و پس فردا مرا کشاده شود و نه ولا
و نه فلاح ای نفس چرا پرستش خدای تعالی خاص از برای خدای نکنی ما دانستیم
که وی را چرا بر ما در آورده اند توبه کردیم و استغفار نمودیم و ما را فتح بدیدار
آمد و هم وی کفته است که رسول الله را صلی الله علیه و سلم بخواب دیدم
کفت یا علی طهر ثیابک من الدنس تحظ بمدد الله فی کل نفس یعنی پاکیزه کردان
این جامهای خود را از چرک تا بهره‌مند کردی بمدد و تایید الله تعالی در هر
نفسی کفتم یا رسول الله ثیاب من کدام است کفت خدای تعالی بر تو پنج خلعت
پوشانیده است خلعت محبت و خلعت معرفت و خلعت توحید و خلعت اسلام
هر که خدای را دوست دارد بر وی آسان شود هر چیزی و هر که خدای را بشناسد
در نظر وی خرد نماید هر چیزی و هر که بخدای تعالی ایمان آرد ایمن کردد
از هر چیزی و هر که باسلام متصف کردد در خدای عاصی نشود و اکر عاصی
شود اعتذار کند و چون اعتذار کند قبول افتد و شیخ ابو الحسن کوید از نتایج
کردم معنی قول الله تعالی و ثیابک فطهر تا کردوی شیخ ابو العباس مرسی کفت

که از مدینه شریفه بقصد زیارت امیر المومنین حمزه رضی الله تعالی عنه کردیم
در راه کسی دیکر رفیق من شد چون بانجا رسیدیم در قبه را از روی بسته بود
ببرکت روحانیت حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم کشاده شد در آمدیم
دیدیم که نزدیک روضه مردی دعا میکند با رفیق خود کفتم که این مرد
از ابدال است و دعا درین ساعت مستجابست وی دعا کرد که خدای تعالی
وی را یک دینار روزی کند و من دعا کردم و از خدای تعالی عافیت از بلای دنیا
و عذاب آخرت خواستم چون در مراجعت نزدیک بمدینه رسیدیم شخصی
پیش آمد و رفیق مرا کفت یا خسیس الهمه ساعتی یافتی که در آن دعا مستجاب
شود و از آن بیک دینار صرف کردی چرا چون ابو العباس نبودی که از خدای
تعالی عافیت دنیا و آخرت خواست و خدای تعالی دعاء وی اجابت کرد
و وی کفته است که در بدایت حال مرا تردد افتاد میان انقطاع و بودن
در بیابان و میان باز کشتن بابادانی و شهر و صحبت علما و اخیار و مرا وصف
کردند که در سر کوهی ولی است قصد زیارت وی کردم شب هنکامی بانجا
رسیدم با خود کفتم در شب پیش وی نروم بر در آن غار بخفتم شنیدم
که از اندرون میکوید بار خدایا بدرستی که مردمی چند هستند از بندکان
تو که از تو میخواهند که خلق خود را مسخر ایشان کردانی و خلق خود را مسخر
ایشان کردانیدی و از تو بان راضی شدند و بدرستی که من از تو میخواهم که خلق
خود را بد خوی کردانی با من تا مرا هیچ ملجای نباشد الا حضرت تو من با خود
کفتم ای نفس بشنو که این شخص از کدام بحر اغتراف میکند چون بامداد کردیم
پیش وی در آمدم و سلام کردم و از هیبت و خوف وی بر آمدم کفتم یا
سیدی حال چونست کفت شکایت میکنم بخدای تعالی از برد تسلیم یعنی خوشی

ورضا همچنانکه تو شکایت میکنی از حزن تدبیر و اختیار گفتم من حزن تدبیر و اختیار
میدانم و این زمانم بر در تسلیم و رضا چیست و چرا از آن شکایت میکنی گفت
گفت می ترسم که حلاوت آن مرا مشغول کرداند از خدای تعالی گفتم ای سید
شنیده که شب میگفتی بار خدایا بدرستی که مردی چند از بندگان تو هستند
که از تو میخواهند که خود را خلق مسخر ایشان کردانی و مسخر کردانیدی
و از تو بآن راضی شدند شیخ تبسم کرد و گفت ای فرزند عوض آن که میگویی
اللهم سخر لی بگوی اللهم کن لی تو کمان می بری که هر که خدای تعالی وی را
باشد بچیزی محتاج شود و این بدلی چیست امام یافعی گوید که از بعضی
مشایخ شنیده ام که چون کسی از وی طلب دعا میکردی گفت کان الله لك
و این کلمه باوجود کوتاهی جامع همه مطلوبات است زیرا که چون خدای
کسی را باشد همه مطلوبات وی را بود هر آینه خدای تعالی کسی را باشد که وی
خدای را باشد کما قال صلی الله علیه وسلم من کان لله کان الله له شیخ
ابو الحسن گفته انا لا نری مع الحق من الخلق احدا ان کان ولا بد فکالهباء
فی الهواء ان فتشته لم تجد شیئا و هم وی گفته لا یکن حظك من دعائك
الفرح بقضاء حاجتك دون فرحك بمناجاتك لمحبوبك فیکون من المحجوبین
و هم وی گفته کل فقیر لم یکن فیه اربعة اداب فاجعله والتراب سواء
الرحمة للاصاغر والحرمة للاکابر والانصاف من النفس وترك الانتصاف
لها وی در سنه اربع وخمسین وستمایه رفته از دنیا در وقت توجه بمکه
مبارکه در صحرا ئی که آب شور داشت چون وی را آنجا دفن کرد
وحید ... [illegible] ... شیخ یاسین المغربی الحجام الاسود رحمه
الله تعالی وی ... [illegible] ... اصحاب کرامات بود امداد ... [illegible]

پوشیده میداشت امام نواوی رحمة الله از جمله مریدان و معتقدان وی بوده
است بزیارت وی میرفته است و بصحبت و خدمت وی تبرك میجسته و نسبت
بوی در مقام ارادت بوده بسبب آنچه اشارت کردی بوی از موجب برفتی روزی
وی را گفت که کتابهائی که پیش تو مستعار است بخداوندانش بازده و بدیار
خود مراجعت نمای و اهل خود را زیارت کن سخن وی را قبول کرد چون بدیار
خود رسید و اهل خود را دید بیمار شد و وفات کرد توفی الشیخ یاسین فی شهر
ربیع الاول سنه سبع وثمانین وستمایه وکان عمره ثمانین رحمة الله تعالی
والامام محیی الدین النواوی فی الرابع والعشرین من رجب سنه ست وسبعین
وستمایه شیخ ابو العباس المرسی رحمة الله تعالی وی شاگرد ابو الحسن شاذلی است
صاحب مقامات عالیه و کرامات ظاهره است روزی شخصی وی را بضیافت
برد و بجهت امتحان طعامی که در آن شبهه بود پیش شیخ نهاد شیخ گفت اگر حارث
محاسبی را رگی در انگشت بود که چون دست بطعام شبهه بردی حرکت کردی
من شصت رگ در دست دارم که مثل آن حرکت میکنند صاحب طعام استغفار
کرد و عذر خواست امام یافعی گوید که چنین هم رسیده است یکی از سلاطین امتحان
یکی از مشایخ کرد و طعامها پیش آورد که در بعضی گوشت کشته بود و در بعضی
گوشت مرده شیخ میان دو دست و گفت ای درویشان من امروز خادم شما ام
درین طعام و در ایستادم طعام که در آن گوشت کشته بود پیش درویشان می نهاد
و ... آن گوشت مرده بود دور میکرد که این از برای لشکریان پادشاه و میگفت
الخبیث والخبیثات للخبیثین سلطان حاضر بود از آن امتحان استغفار
کرد گویند که یعقوب که امیر المومنین مغرب بود بر آن که خود را بکس از برای
غیرت بو ... [illegible] ... تمام کرد

ودر باطن وی حالها نیکو ظاهر شد و واقعهای ارباب ارادت میدید طالب
شیخی گشت که خود را تسلیم وی کند ویرا بشیخ ابومدین رضی الله عنه نشان
دادند شیخ را استدعا نمود اجابت کرد و گفت فرمان اولوا الامر می باید بردن اما
من بوی نمیرسم مرا فرموده اند که بتلمسان روم و آن شهریست از مغرب
وان روز شیخ در بجایه بود چون بتلمسان رسید رسولان یعقوب را
گفت سلام من بصاحب خود برسانید و بگویید که شفاء تو در دست
شیخ ابو العباس مرسی است و شیخ ابومدین در تلمسان وفات کرد رسولان
یعقوب پیش وی آمدند و وصیت شیخ را گفتند یعقوب استدعای شیخ
ابو العباس کرد و وی نیز از حضرت حق باجتماع با یعقوب مامور شد
در روز اجتماع یعقوب فرمود که یک خروس بچه بکشتند و دیگری را گلو
بفشردند و هر یک را جدا بپختند و پیش شیخ آوردند شیخ بخادم اشارت
کرد که این یکی را بردار که مردارست و آن دیگری را خوردن گرفت پس
یعقوب ملک را به پسر داد و خود را بالکلیه بتسلیم شیخ کرد و ببرکت نفس
شیخ ابومدین و حسن تربیت شیخ ابو العباس گشایش یافت و در مرتبه توکل
ثابت قدم گشت در سالی مردم بباران محتاج شدند شیخ ابو العباس با یعقوب
بصحرا بیرون رفتند شیخ یعقوب را گفت نماز بگزار و طلب باران کن برای
مسلمانان یعقوب گفت یا سیدی تو باین لایق تری شیخ گفت ترا ایشان فرموده
اند پس یعقوب نماز بگزارد و دعا کرد و علی الفور اثر اجابت ظاهر شد
باران آمد شیخ سعد حداد و مرید وی شیخ جوهر رح [illegible] شیخ جوهر
در اوایل حال [illegible] کسبی [illegible] میکرد
و بمجالس فقرا حاضر میشد و [illegible] بود

جون وقت

چون وقت وفات شیخ کبیر شیخ سعد حداد که در عدن مدفونست رسید
فقرا ویرا گفتند که بعد از تو شیخ که خواهد بود گفت آنکس که روز سیوم
از وفات من در محلی که فقرا جمع باشند مرغی سبز بیاید و بر سر وی نشیند
چون روز سیوم رسید و فقرا از قرات و ذکر فارغ شدند و منتظر وعده
شیخ بنشستند ناگاه دیدند که مرغی سبز فرود آمد و نزدیک بایشان بنشست
هر یک از بزرگان فقرا امید میداشتند که آن بر سر ایشان نشیند
بعد از زمانی آن مرغ پرواز کرد و بر سر جوهر نشست و این معنی هرگز
در دل وی نگذشته بود و در خاطر هیچ یک از فقرا نگذشته پس فقرا پیش
وی آمدند تا ویرا بزاویه شیخ برند و بجای وی بنشانند وی بگریست
و گفت مرا چه صلاحیت این کارست من مرد بازاریم و امی و طریق
فقرا و آداب ایشان نمیدانم و مردمانرا حقوقست و مرا با ایشان معاملات
بسیارست گفتند این امریست آسمانی و ترا ازین چاره نیست خدای تع
ترا تایید و تعلیم کند هر چه در بایست باشد گفت مرا چندان مهلت دهید
که ببازار روم و حقوق مسلمانان از گردن خود بیرون کنم پس ببازار
رفت و حق هر کسی را ادا کرد و آنگاه بزاویه شیخ آمد و صحبت فقرا لازم
گرفت تا صار کاسمه جوهرا وله من الفضایل والکرامات ما یطول ذکره فسبحان
الکریم المنان ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم
شیخ محمد بن [illegible] و شیخ سعید که کنیت وی ابو [illegible] است رحمهما الله تعالی
امام یافعی گوید [illegible] الله رحمة الله تعالی که در بلاد [illegible] شیخ [illegible] یکی
شیخ کبیر عارف [illegible] شیخ احمد بن الجعد [illegible] شیخ کبیر [illegible] شیخ سعید
و [illegible] الاصحاب [illegible] شیخ احمد با اصحاب خود [illegible]

زیارت بعضی از مشایخ کرده بود شیخ سعید بشنید شیخ سعید نیز
موافقت کرد چون منزلی از راه برفتند شیخ سعید پشیمان شد از مرافقت
ایشان بازگشت و شیخ احمد بر عزیمت خود برفت و زیارت کرد و باز
آمد بعد از چند روز دیگر شیخ سعید بیرون آمد با اصحاب خود و عزیمت
همان زیارت کرد شیخ احمد وی را در راه پیش آمد و با هم ملاقات کردند شیخ
احمد شیخ سعید را گفت فقرا بر تو حقی متوجه شده است که آن روز از مرافقت
ایشان برگشتی شیخ سعید گفت بر من هیچ حقی متوجه نشده است شیخ
احمد گفت برخیز و انصاف ده شیخ سعید گفت هر که ما را برخیزاند وی را بنشانیم
شیخ احمد گفت هر که ما را بنشاند وی را مبتلا گردانیم پس بهر یک از آن دو بزرگ
آنچه آن دیگری گفته بود رسید شیخ احمد مقعد شد و بر جای بماند
تا آن وقت که بحق تعالی پیوست و شیخ سعید مبتلا شد بآنکه تن خود را
میکند و می برید تا بجوار حق تعالی پیوست امام یافعی رحمه الله میگوید
احوال فقرا از شمشیرهای برنده تیزتر است چون اصحاب احوال با یکدیگر
برابر باشند احوال ایشان در یکدیگر سرایت میکند و اگر برابر نباشند حال
قوی در ضعیف سرایت میکند و گاه می باشد حال سابق تاثیر میکند دون المسبوق
هذا هو الظاهر والله اعلم بحقیقة الحال شیخ نجم الدین عبدالله بن محمد الاصفهانی
رحمه الله تعالی وی شاگرد شیخ ابو العباس المرسی است سالهای بسیار مجاور
مکه بوده و مناقب وی بسیار است و کرامات وی بی شمار یکی از علماء عجم گفته
است که من زن خود را بیمار گذاشتم و بحج رفتم چون بمکه رسیدم و حج گذاردم
خاطر من بجهت وی پریشان بود با شیخ نجم الدین گفتم چه شود که خاطر را آن
داری که در بعضی کاشفات خود بر احوال وی مطلع شوی و با من بگویی

در حال بنگریست و گفت آنکه از بیماری صحت یافته است و بر بالای سر بر خود
مسواک میکند و کتابهای خود را گرد خود نهاده و صفت و حلیه وی چنین
و چنین است و نشانیهای راست باز داد و برادر گزیده بود روزی همراه
جنازه یکی از اولیاء الله بیرون آمده بود چون ملقن که یکی از کبار فقها بود
بر سر قبر بنشست که تلقین کند شیخ نجم الدین بخندید یکی از شاگردان سبب
خنده را پرسید وی را زجر کرد پس بعد از آن گفت که چون ملقن آغاز تلقین کرد
صاحب قبر گفت هیچ تعجب نمیکنید از مرده که تلقین زنده میکند وی را گفتند
که هیچ گاه زن خواسته گفت هرگز زن نخواسته ام و طعامی هم نخورده ام که آن را
زنی پخته باشد شیخ وی در بلاد عجم وی را گفته بود که زود باشد که در دیار مصر با
قطب ملاقات کنی بطلب قطب بیرون آمد در راه جمعی حرامیان وی را بگرفتند
و گفتند جاسوس است وی را نگاه داشتند و وی را ببستند میگوید ناگاه دیدم که
پیری بر من فرود آمد همچنانکه باز بر شکاری فرود آید و مرا بگشاد و گفت
برخیز ای عبدالله که مطلوب تو منم پس برفتم تا بدیار مصر رسیدم هیچ طلب
خود را نشناختم و ندانستم که کجاست تا آنکه روزی گفتند که شیخ ابو العباس
مرسی آمده است جمعی فقرا گفتند بیایید تا برویم و بر وی سلام کنیم چون چشم
من بر وی افتاد بشناختم که وی همان پیر است که مرا بگشاد و وی نیز نشانی گفت
که حاضران ندانستند بخدمت و صحبت وی ملازمت کردم تا آن وقت که از دنیا
رفت چون شیخ وی وفات کرد متوجه مکه شد در راه بقبر شیخ شیخ خود
شیخ ابو الحسن شاذلی رضی الله عنه رسید از قبر خود با وی سخن گفت و
گفت بمکه رو و آنجا بنشین چون بطرف حرم شریف رسید شنید که هاتفی
گفت که قدمت تلک الخیر بلد و شرا اهلها پس بمجاورت مکه می بود تا در سنه احدی

وعشرین وسبعمایه از دنیا برفت و وی را نزدیک بقبر فضیل عیاض دفن
کردند و بر ایشان ظاهر در اوقات مجاورت بیرون مکه در مقامی دورتر از عرفات
ندیده اند واما بحسب باطن دانستن آن راجع بعلمای باطن است بعضی از اولیاء
الله گفته اند که از زیارت رسول صلی الله علیه وسلم برگشته بودم و روی
بمکه داشتم در فکر شیخ نجم الدین افتادم که هرگز بمدینه شریفه نرفت و زیارت
نکرد و بحسب باطن بروی اعتراض میکردم ناگاه سر بالا کردم دیدم که شیخ نجم
الدین در هوی جانب مدینه میرود مرا آواز داد که یا محمد و یا من یتحمل میگفت
روزی بعضی اصحاب وی باوی گفتند که مردم بر شما انکار بسیار دارند که
بزیارت رسول صلی الله علیه وسلم نرفته اید و نمیروید گفت که منکر از
دو بیرون نیست متشرع است یا محقق اگر متشرع است باوی بگوی که
بنده را روا هست که بی اذن خواجه خود بسفر رود و اگر محقق است بگوی
که کسی که همیشه با تست و پیش تو حاضر هست هرگز در طلب وی سفر میکنی
بخط یکی از اکابر خراسان یافته اند که در تاریخ سنه ثلث وسبعمایه بسعادت
زیارت حرم شریف مکه زادها الله تعالی شرفا مشرف شدم و دران وقت
شیخ حرم شیخ نجم الدین اصفهانی بود بخدمت وی رسیدم روزی از من
پرسید که این حدیث بتو رسیده است که بدلاء امتی اربعون اثنا عشر فی العراق
وثمانیة وعشرون فی الشام گفتم رسیده است اما مرا مشکل میشود که چون
این طایفه همین در شام و عراق می باشند شیخ فرمود که حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم جمیع عالم را دو قسم کرده است نصف شرقی و نصف
غربی از عراق نصف شرقی خواسته است و از شام نصف غربی عراق و غیر آن
چون خراسان و هندوستان و ترکستان و سایر بلاد شرقی در عراق در آمده است

وشام وغیر آن چون بلاد مصر و مغرب همه در شام داخل است ناقل نوشته
است که درین وقت در خاطر من افتاد که از حال خواجه قطب الدین یحیی جامی
نیسابوری سوال کنم بی آنکه من سوال کنم فرمود که خواجه قطب الدین یحیی یکی
از آن دوازده تن است که در عراق اند **خواجه قطب الدین یحیی جامی نیسابوری**
رحمه الله تعالی کنیت وی ابو الفضل است جامی الاصل است و نیسابوری المولد
بعلوم ظاهری و احوال باطنی موصوف و معروف بوده و بصحبت شیخ رکن
الدین علاء الدوله و شیخ صفی الدین اردبیلی و شیخ صدر الدین اردبیلی
و شیخ شرف الدین درگزینی رسیده است و هفت حج گزارده است روزی بجانب
صحرا اسب رمه و گله خود رفته بود از آنجا وی را داعیه زیارت بیت الله قوی شد
و هم از آنجا روانه گشت و این رقعه باصحاب نوشت بدی روز بلطایفه بنیت
ارتیاح و ابتهاج بطرف صحرا و تماشا گذری افتاد با دوست ببوستان شدم
رهگذری بر گل نظری فگندم از بیخبری دلدار بطعنه گفت شرمت بادا رخسار
من اینجا و تو در گل نگری ناگاه غیرت آلهی از کمین گاه لا تدع مع الله بیرون
تاخت و کمند جذبه من جذبات الحق در گردن دل ممتحن انداخت گریبان
بخوشتی سوی کشانش برد بوطن نرفته و ندیده و تفکر را گذاشته هم از طرف
صحرا باشارت واذن فی الناس بالحج یأتوک رجالا بر صوب خانه معظم معلا روان
گشت چون نرود از پی صاحب کمند آهوی بیچاره بگردن اسیر والسلام علی
من اتبع الهدی توفی رحمه الله لیله الخمیس الحادی والعشرین من جمادی الآخر
سنه اربعین وسبعمایه و قبر وی در بیرون درب فیروزآباد است بهراة
ابو محمد عبد الله الجاجی المغربی رحمه الله تعالی از بزرگان مشایخ و اکابر صوفیه
بود ابواب علوم الهی و معارف ربانی بروی گشاده شده بود و بر آن گفتند که آن

وشام

گفت که در وقتی که شیخ سخن میگفت از آسمان تا دهان وی عمودی دیدم
از نور چون شیخ خاموش گشت آن عمود منقطع شد شیخ بخندید و گفت وی
ندانست بلکه چون عمود منقطع شد من خاموش گشتم یعنی آن عمود نور از
آسمان صورت امداد الهی بود چون آن امداد منقطع شد وی خاموش
گشت توفی بتونس سنه تسع وسبعین وستمایه **ابو عبدالله المعروف بابن المطرف**
الاندلسی رحمه الله تع وی اینجا مجاور مکه بوده و در شبانروزی ورد داشته
که پنجاه اسبوع طواف کردی در سنه سبع وسبعمایه از دنیا برفته و پادشاه
مکه از غایت اعتقاد و اخلاص که نسبت بوی داشته تابوت وی را بر دوش
خود گرفته امام یافعی گوید که بعض اصحاب شیخ ابو محمد بکری مغربی رحمه
الله تعالی که چون از دنیا برفت شیخ نجم الدین اصفهانی گفت که مات الفقر
من الحجاز با من گفت که شیخ ابو محمد را عزیمت زیارت نبی صلی الله علیه
وسلم شد بود با شیخ ابو عبدالله بن المطرف آمد شیخ ابو عبدالله گفت که من
شنیده ام که در فلان منزل آب نیست سختی بسیار بشما خواهد رسید اما
عاقبت باران خواهد بارید و آب خواهید یافت ما چهار کس بودیم چون بان
منزل رسیدیم همچنانکه گفته بود آب نبود در راه آمدیم هوا بسیار گرم شد
و تشنگی غلبه کرد و با ما اندکی آب بود خواست که آن آب بخورد شیخ ابو
محمد گفت مخور که اگر میخوری می میری همین گلوی خود بان تر کن بعد از آن چون
سختی بسیار کشیدیم از تشنگی و گرما و هیچ سایه نیافتیم که ساعتی بنشینیم
شیخ ابو محمد پرسید که شیخ ابو عبدالله بن مطرف چه گفته بود گفتیم گفته بود که
سختی بسیار خواهید کشید گفت سختی ازین بیشتر نمی باشد که ما در آنیم پرسید
که دیگر چه گفت گفتیم گفت که در آخر باران خواهد آمد و سیراب خواهید شد گفت تا

منتظر باران باشیم ناگاه دیدیم که پاره ابر از یک طرف پیدا آمد و بلند می شد تا بسر
ما رسید و ببارید چندانکه گرداگرد ما سیل روان شد آب خوردیم و وضو
ساختیم و غسل کردیم و آب برگرفتیم و روان شدیم چون گامی چند برفتیم
از باران هیچ اثر نیافتیم **شیخ سلیمان ترکمان رحمه الله تعالی**
وی در دمشق می بوده کهنه عبائی چرکین در بر از جای خود کم برخاستی
و سخن کم گفتی و بعضی از علما ظاهر با جلالت و بزرگی خود پیش وی نیاز
مندی میکرده اند و می نشسته اند و میگویند که در رمضان چیزی میخورده است
و نماز نمیگزارده اما وی را کشف و اطلاع بر مغیبات می بوده و لهذا
انکار آن میکرده امام یافعی میگوید که می تواند که آن از قبیل ستر حال و تلبیس
بوده باشد و ویرا وقتی نماز گزارده باشد که کسی ندیده باشد و چیزی
که در دهان نهاده باشد و خاییده بگلوی وی در نیامده باشد و مثل این بسیار
ازین طایفه مشاهده کرده اند چنانکه از قضیب البان موصلی و شیخ ریحان
و غیر ایشان منقولست توفی الشیخ سلیمان سنه اربع عشر وسبعمایه
شیخ علی کردی رحمه الله تعالی وی از عقلاء مجانین بوده است و از وی
انواع کرامات و خوارق عادات ظاهر میشده است اهل دمشق همه مرید
و معتقد وی بوده اند و بر ایشان حکم میکرده است چنانکه مالک بر مملوک
و انقیاد حکم وی میکرده اند روزی یکی از بزرگان دمشق را فرمود که برای
درویشان فکر دعوتی و سماعی بکن آن شخص ترتیب دعوتی کرد و قوالان
طلبید و درویشان مشهور را بخواند چون ایشان جمع شدند شیخ علی کردی
بار خانه آمد و آنجا قالبهای شکر دید که نهاده است صاحب خانه را گفت
این همه را در حوض انداز ... حوض انداخت و درویشان شربت بخوردند

وسماع کردند تا آخر روز بعد از انکه چیزی بخوردند و باز گشتند شیخ علی کردی
با صاحب خانه گفت که این قالیها را از حوض بیرون آر همه را بیرون آوردند
همچنان درست که اول بود هیچ از ان تباه نشده بود بعد از ان صاحب خانه را
گفت تو بیرون رو و در برمن قفل کن و پیش من میا الا سه روز چنان کرد
روز دوم در راه بشیخ علی رسید و بر وی سلام کرد بعد از ان بخانه رفت
خانه را همچنان در بسته یافت قفل بگشاد و در آمد دید که رخامهای
فرش خانه وی را کنده است پیش وی آمد و گفت ای سیدی چرا فرش خانه
مرا کندی گفت روا باشد که تو مرد نیکو باشی و بر رخام حرام ضیافت
درویشان کنی گفت ای سیدی این میراث پدر منست شیخ بخشم شد و وی را
رها کرد و برفت ان شخص مکاشفات شیخ را میدانست تامل بسیار کرد
بخاطرش آمد که یکبار رخامها کنده بودند و اصلاح کرده استادی را که
ان کار کرده بود طلب کرد و بمبالغه تمام از ان استفسار نمود اخر اعتراف
کرد که رخام ترا فروخته بودیم و رخام مسجدی را ان بکار برده در ان وقت
که شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله تعالی روحه برسالت بدمشق
آمده بوده است با اصحاب گفته است که بزیارت شیخ علی کردی میرویم
گفته اند که وی مردیست که نماز میگزارد و اکثر اوقات مکشوف العورة
می باشد شیخ گفته است البته بوی خواهیم رفت شیخ سوار شده است و بنزدیک
منزل وی رسیده فرود آمده چون شیخ علی دیده است که وی نزدیک رسیده
عورة خود را کشف کرده است شیخ فرموده است که ما را از تو این باز نمیدارد
امروز ما مهمان توایم پس نزدیک شد و سلام کرد و بنشست تا گاه دو
حمال بیامدند و با ایشان طعام بسیار شیخ علی گفت پیش نهید که مهمان ماست

شیخ را

شیخ را گفت بسم الله که این ضیافت تست شیخ بخورد و علی کردی را بزرگ
داشت شیخ علی کردی در اوایل در مسجد جامع می بوده است تا گاه مجذوبی
دیگر که وی را یاقوت می گفته اند بشهر دمشق در آمده است در ان وقت که
وی در آمد شیخ علی از دمشق بیرون رفت و ساکن صحرا شد و بعد از ان بشهر
نیامد تا انگاه که وفات کرد و یاقوت در شهر حاکم بود **شیخ مفرج رحمه الله تع**
وی از اهل صعید مصر است بسیار جلیل القدر و کبیر الشان بوده است بنده
بوده حبشی وی را جذبه رسید قوی که شش ماه که طعام و شراب نخورد پنداشتند
دیوانه شده است هر چند بزدند هیچ حس نداشت وی را قید نهادند چون آمدند
وی را قید جایی بود و وی جایی و برادر زندان کردند چون آمدند در بیرون
زندانش یافتند چون این کرامتها از وی دیدند چند مرغ بریان پیش وی آوردند
آنها را گفت بپرید همه زنده شدند و بپریدن گرفتند باذن الله تعالی یکی از اصحاب
وی وی را روز عرفه در عرفات دید و یکی دیگر همان روز در خانه خودش دیده
و تمام روز با وی بود چون ان دو شخص بهم رسیدند و هر یک انچه دیده
بودند با هم گفتند میان ایشان نزاع شد یکی گفت وی روز عرفه در عرفات
بود و بر صدق ان سوگند بطلاق خورد و یکی گفت تمام ان روز در خانه خود
بود و وی نیز سوگند بطلاق خورد پس خصومت کنان پیش شیخ مفرج آمدند
و انچه میان ایشان گذشته بود باز گفتند شیخ گفت هر دو راست میگویید و زن
هیچ کدام طلاق نه افتاده است یکی از اکابر میگوید که من از شیخ مفرج پرسیدم
که صدق هر یک موجب حنث دیگریست چون سوگند هیچ یک حانث نشده
باشد در ان مجلس که من این پرسیدم جماعتی از علما حاضر بودند شیخ اشارت
بهمه کرد که درین مسئله سخن گویید هر کسی چیزی گفت اما هیچ کس جوابی شافی

نگفت دران اثنا جواب آن بر من ظاهر شد شیخ اشارت بمن کرد که جواب آن بگوی
من گفتم که چون ولی بولایت متحقق گردد و دران معنی که روحانیت وی مصور
بصورتی تواند شد و ممکن شود می تواند بود که در وقت واحد و در جهات مختلف
خود را بصورتهای متعدد بنماید چنانکه خواهد پس آنکس که وی را در بعضی ازان
صور بعرفات دیده باشد راست دیده باشد و آنکه در بعض دیگر ازان صور
در خانه خودش دیده باشد هم راست دیده باشد و سوگند هیچ یک حانث
نشود شیخ منفرح فرمود که جواب صحیح اینست که تو گفتی رضی الله تعالی عنه
ونفعنا به **شیخ ابو العباس الزمنهوری رحمة الله تعالی** دمنهور موضعیست
بمصر یکی از تاجران گفته است که در سفر بودم و با من چهارپایی بود که قماش
من همه بر روی بود چون بمصر درآمدم و با مردم درآمیختم آن چهارپای
از من گم شد هر چند طلب کردم هیچ خبر نیافتم بعضی از یاران مرا گفتند پیش
شیخ ابو العباس دمنهوری رو شاید که دعائی کند و من نیز پیش ازان
وی را می شناختم پیش وی رفتم و بر وی سلام کردم و حال خود با وی بگفتم
گوش بسخن من نکرد لیکن گفت ما را مهمانان رسیده اند و چندین آرد می باید
و چندین گوشت و حوایج دیگر ذکر کرد از پیش وی بیرون آمدم و با خود
گفتم که والله دیگر هرگز پیش وی نیایم این درویشان غیر از حوایج خود چیزی
نمی دانند پس بر این نیت برفتم ناگاه مرا شخصی که پیش وی چیزی داشتم پیش
رسید و مرا بگرفت و گفتم ترا میگزارم تا آنچه پیش تو دارم بمن بدهی شصت
درم بمن داد گفتم با این درمها معامله میکنم یا آنچه رفته است بیاید یا این
هم برود در راه خدای تعالی آنچه شیخ گفته بود بخریدم و چند درم
زیادت آمد بان قدری حلوا ... همه را بحمالی دادم و قصد شیخ کردم

چون نزدیک زاویه شیخ رسیدم دیدم که چهارپای من بر در زاویه ایستاده است
باز گفتم که این چهارپای من نخواهد بود بلکه مانند آنست چون نزدیک رسیدم
دیدم که چهارپای منست و قماشها همچنان بر پشت وی گفتم از آن کسی بسپارم
یا با خود در زاویه برم تا باز گم نشود باز گفتم آنکس که بسلامت بمن رسانید
برای من نگاه خواهد داشت پیش شیخ درآمدم و آنچه آورده بودم بروی
عرض میکردم چون بحلوا رسید گفت این چیست گفتم چیزی زیادت آمده
بود باین دادم گفت این درشرط داخل نبود من نیز چیزی زیادت کنم برخیز
و قماشهای خود را بیازار بر و بفروش و تعجیل مکن و هرچه میفروشی
بهای آن فی الحال مستان و مترس از آنکه بعض تجار بیایند و بازار تو بشکنند
دریا دزد است و سبب راست منست و بیابان در دست جیب من پس ببازار رفتم
و قماشها ببهای تمام زیادت بر معهود بفروختم و بها تمام بستدم چون فارغ
شدم تاجران از بحر و بر در رسیدند چنانکه گویی در بند بوده اند که ایشانرا
آزاد کرده اند **شیخ ریحان رحمة الله تعالی** وی در عدن مسبوده است
یکی از اخیار گفته است که شخصی بر ساحل دریا بود نزدیک بعدن نتوانست
که بعدن درآید که شب درآمده بود و دروازه بسته بود ناچار شب در ساحل
بحر بماند و هیچ چیزی نداشت که شام بخورد ناگاه دید شیخ ریحان بر ساحل
است پیش وی آمد و گفت ای سیدی در دروازه ببستند و هیچ ندارم که
که شام بخورم میخواهم که مرا هریسه دهی گفت این را نبیند از من شام میخواهد
و نمیخواهد مگر هریسه گو بیا من هریسه بزی آمر گفتم ای سیدی از این چاره
نیست ناگاه دیدم که کاسه هریسه گرم حاضر شد اما روغن نداشت گفتم
ای سیدی روغن ... این را ... هریسه نمی توانم خورد بی روغن

مکر روغن فروشی ام کفتم ای لبن سیدی این را بی روغن نخواهم خورد
کفت این رکوه را بکنار دریا بر و اب بیار تا وضو سازم رفتم و اب اوردم رکوه را
از من بستد و از بخار روغن بر هریسه ریخت بس از ان بخوردم و هرکز مثل ان نخورده
بودم دیکری کفته است که در ماه رمضان بین العشائین ببازار رفتم تا برای
اهل خود چیزی خرم ناکاه شیخ ریحان مرا دید و مرا بپیش خود کشید و بپهلو
نالاء بر دیسار یمن بکریستم و کفتم میخواهم که مرا بزمین باز کردانی مرا بزمین
باز کردانید و کفت میخواستم که تفرجی کنی اما تو نخواستی امام یافعی میکوید که
همانا که وی باین تفرج مطالعه عجایب ملکوت سماوات خواسته است بعضی
از صالحان کفته است که روزی شیخ ریحان را کفتم خاطری با من دار کفت
ما دام که این سر درست است مترس و اشارت بسر خود کرد من بندا شتم که مراد
وی انست که مادام که زنده ام و مراد وی ندانستم مکر روزی که بمردمان سبب
که بپای کوهی میکذشت بیفتاد و سر وی بشکست و بر ان بمرد رضی الله تعالی
عنه شیخ علاء الدین الخوارزمی رحمه الله تعالی وی بزرک بوده است امام
یافعی کوید رحمه الله تعالی که وی دوازده روز بیک وضو نماز میکزارد و بیست
سال پهلو بر زمین ننهاد و چند روز میکذشت که طعام نمیخورد و چون طعام
خوردی جیز اندک خشن خوردی و با من در منی قدری کوشت بود نمیخورد
الا بعد از سختی بسیار جهت موافقت و کفتند که چند سال است که بجهت منکراتی
که می بیند بی اختیار خروج میکزارد که وی را بان فرموده اند و هم امام یافعی
میکوید که شیخ علاء الدین کفت در بعضی از سلحهای دوم کوشه کرفته
بودم چون روز عید فطر رسید بدیهی زدیک بدیهای مسلمانان بجهت نماز عید
رفتم چون باز آمدم ادمی دیدم که در خلوت من نماز میکزارد و بر ریکی که

بر در خلوت من بود هیچ اثری پای بر وی ندیدم تعجب کردم که از کجا در آمده است
بعد از ان بکریست کریستنی زار من در فکر شدم که از برای وی چه آرم که
روز عید است التفات بمن کرد و کفت ای فلان فکر مکن که در غیب است
انچه تو نمیدانی و لیکن اکر نزد تو اب هست بپیش آور برخاستم که ابریق بیارم
بپیش ابریق دو کرده نان دیدم بزرک کرم و مغز بادام بسیار انرا برداشتم و بپیش وی
بردم نان بشکست و مغز بادام بپیش من ریخت و کفت بخور و در ایستاد و از ان
مغز بادام بمن میداد و من میخوردم و وی نخوردی مکر یک مغز بادام یا دو مغز
بادام و من حضور ان طعام را غریب میدیدم کفت این را غریب مدار که خدا
را بندکان هست که هر جا که باشند هر چه خواهند بیابند تعجب من زیادت
شد با خود کفتم که از وی طلب مواخات کنم کفت تعجیل مکن که باز بر تو خواهم آمد
انشاء الله تعالی و از من غایب شد در حال و ندانستم که کجا رفت شب هشتم از شوال
آمد و با من عقد مواخات بست رضی الله عنهما امام عبد الله الیافعی رحمه
الله تعالی هو ابو السعادات عفیف الدین عبد الله بن اسعد الیافعی الیمنی
نزیل الحرمین الشریفین شرفهما الله تعالی و رضی عنه از کبار مشایخ وقت
خود بوده است عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی و وی را تصنیفات است از انجمله
است تاریخ مراة الجنان و عبرة الیقظان فی معرفة حوادث الزمان و کتاب
روض الریاحین فی حکایات الصالحین و کتاب الدر النظیم فی فضائل القرآن
العظیم و ورای ان تصانیف دیکر دارد و اشعار نیکو نیز کفته است وی کفته است
که شیخ علاء الدین خوارزمی کفت رحمه الله که شبی در بعضی از بلاد شام در
خلوت خود بعد از ان تا رخفتن بیدار نشسته بودم و در خلوت از اندرون بسته
بود دو مرد دیدم با خود در خلوت نزاع شم که از کجا در امدند و ساعتی با من سخن کفتند

وبا یکدیگر یاد احوال فقرا کردیم ذکر مردی از شام کردند و بر وی ثنا گفتند و گفتند
نیک مردیست گر بدانستی که از کجا میخورد بعد از آن گفتند سلام ما بصاحب
خود عبدالله یافعی برسان گفتم او را از کجا میشناسید و وی در حجاز است گفتند
بر ما پوشیده نیست و برخاستند و پیش رفتند سوی محراب پنداشتم که نماز خواهند
کرد از دیوار بیرون رفتند و هم وی گفته است که شیخ مذکور گفت که در بعضی
از سلحهای شام در ماه رجب سنه اثنتین و اربعین و سبعمایه دو پیر بخلوت
من در آمدند بعد از نماز پیشین و ندانستم که از کجا در آمدند چون بر من سلام
کردند و مصافحه نمودند با ایشان انس گرفتم گفتم از کجا آمدید گفتند سبحان
الله همچون تویی ازین حال سوال میکند بعد از آن خشک بار مجوی داشتم پیش ایشان
نهادم گفتند نه از بهر این آمدیم گفتم پس از بهر چه آمده آید گفتند آمده ایم که
ترا وصیت میکنیم برسانیدن سلام بعبدالله یافعی و گفتند بگو که بشارت باد
ترا گفتم وی را از کجا می شناسید گفتند ما بوی رسیده ایم و وی بما رسیده است گفتم
شما را درین بشارت رسانیدن اذنی هست گفتند آری و چنان ذکر کردند
که از پیش برادرانی می آیند که ایشان را هست در شرق و فی الحال غایب شدند و هم
وی گفته که در اوایل حال متردد بودم که بطلب علم مشغول باشم که موجب فضیلت
و کمال است یا بعبادت که مثمر حلاوت و سلامت است از آفت قیل و قال است و درین
کشاکش و اضطراب مرا نه قرار ماند و نه خواب کتابی داشتم که روز و شب مطالعه
آن میکردم ناگاه درین بیقراری آنرا بگشودم در وی ورقی دیدم که هرگز ندیده
بودم و در وی بیتی چند نوشته که از کس نشنیده بودم و آن ابیات این بود
کن عن همومک معرضا وکل الامور الی القضا فلربما اتسع المضیق ولربما
ضاق الفضا ولرب امر متعب لک فی عواقبه رضا الله یفعل ما یشاء فلا تکن متعرضا

چون این ابیات را خواندم گویا آبی بر آتش من زدند و شد آن حرارت قلق مرا
نشاندند و وی بنای کتاب مرآة الجنان را که در تاریخ نوشته بر سال نهاده است
و تا سنه خمسین و سبعمایه بیان حوادث کرده و معلوم نیست که بعد از آن
چند گاه دیگر بوده رضی الله تعالی عنه و نفعنا **شیخ شهاب الدین السهروردی**
المقتول رحمه الله تعالی نام وی یحیی بن حبش است در حکمت مشاییان و اشراقیان
متبحر بوده است و در هر یک از آن تصنیفات لایقه و تالیفات رایقه دارد و بعضی
وی را منسوب بسیمیا داشته اند حکایت کنند که روزی با جماعتی از دمشق بیرون
آمدند برمه گوسفند رسیدند آن جماعت گفتند ما را ازین رمه گوسفندی باید یکسر
گوسفند گرفتند و ده درم بترکمانی که صاحب گوسفند بود دادند وی مضایقه
میکرد که گوسفندی خرد ترا ازان بگیرید شیخ اصحاب را گفت شما بروید و گوسفند
را ببرید که من وی را خشنود سازم ایشان پیش رفتند با وی سخن میگفت و دل
وی را خوش میکرد تا ایشان دور رفتند وی در پی ایشان برفت ترکمان در پی وی
رفت و فریاد میکرد چون بوی رسید دست چپ وی را بگرفت و بکشید که کجا می
روی دست وی از شانه جدا شد و در دست ترکمان بماند و خون میرفت ترکمان
بترسید دست وی را بینداخت و بگریخت آنرا بر داشت و بیاران رسید در دست
وی مندیلی بیش نبود و بسا امام یافعی میگوید که بدا کارها کما اینهاست و بدا
کسانی که این کارها کنند و بدا علمی که مقتضی چنین کارها گردد از سخنان وی است
حرام علی الاجساد المظلمة ان تلج فی ملکوت السموات فوحد الله سبحانه وانت
معظم لله بالالهیات واذکره وانت من ملابس الاکوان عریان واز اشعار وی است خلعت
هیاکلها بجرعاء الحمی وصبت لمغناها القدیم تشوقا وتلفتت نحو الدیار فشاقها
ربع عفت اطلاله فتمزقا وقفت تسایله فرد جوابها رجع الصدی ان لا سبیل

الی اللقا وکانها برق تالق بالحمی ثم انطوی وکانه ما ابرقا در تاریخ امام یافعی
مذکور است که وی را بالحاد در عقیده و باعتقاد حکما متقدمین متهم میداشته اند
چون بحلب رسید علما بقتل وی فتوی داده اند بعضی گویند که وی را حبس کردند
و بخناق کشتند و بعضی گویند قتل و صلب کردند و بعضی گویند مخیر ساختند
میان انواع قتل وی چون بریاضت معتاد بود آن اختیار کرد که وی را بگرسنگی
بکشند طعام از وی باز گرفتند تا بمرد و عمر وی سی و شش یا سی و هشت رسیده
بود و کان ذلک فی سنه سبع و ثمانین و خمسمایه و اهل حلب در شان وی مختلف
بودند بعضی وی را بالحاد و زندقه نسبت میکردند و بعضی بکرامات و مقامات
اعتقاد داشتند و میگفتند که بعد از قتل شواهد بسیار بر کرامت وی ظاهر
شد و این موافق می نماید با آنکه شیخ شمس الدین تبریزی قدس سره فرموده که در
شهر دمشق شیخ شهاب الدین مقتول را آشکارا کافر میگفتند گفتم حاشا که
کافر باشد که چون بصدق علم در آمد در خدمت شمس بدر کامل گشت من سخت
متواضع باشم تا بنیازمندان صادق اما سخت با نخوت باشم با متکبران
آن شهاب الدین علمش بر عقلش غالب بود می باید که بر علم غالب باشد و حاکم دماغ
که محل عقلست ضعیف گشته بود در ارواح طایفه ذوق یافته فرود آمده اند
و مقیم شده اند و از عالم ربانی سخن میگویند اما همان عالم ارواح است که ربانی
پندارند مگر فضل الهی در آید یا جذبه از جذبات یا مردی که او را در بغل گیرد
و از عالم ارواح بعالم ربانی کشد شیخ اوحد الدین حامد الکرمانی قدس سره
وی مرید شیخ رکن الدین سجاسی است و وی مرید شیخ قطب الدین ابهری و وی
مرید شیخ ابو النجیب سهروردی قدس الله ارواحهم بسیار بزرگ بوده است و
بصحبت شیخ محیی الدین ابن العربی رسیده و شیخ در کتاب فتوحات و بعض رسائل

دیگر از وی حکایت کرده است در باب ثلثین از فتوحات میگوید که شیخ اوحد الدین
کرمانی رحمه الله گفت که در جوانی خدمت شیخ خود میکردم در سفری بودیم
و در عماری نشسته و زحمت شکم داشت چون بجایی رسیدیم که انجا مارستانی
بود در خواست کردم که اجازه ده که دارو بستانم که نافع باشد چون اضطراب
مرا دید اجازت داد برفتم دیدم که شخصی در خیمه نشسته و ملازمان وی پیش
ایستاده و پیش وی شمعی افروخته اند و وی مرا نمی شناخت و من وی را نمی شناختم
چون مرا میان ملازمان خود دید برخاست و پیش من آمد و دست مرا بگرفت
و گفت حاجت تو چیست حال شیخ را با وی بگفتم فی الحال دارو حاضر کرد و بمن
داد و با من بیرون آمد و خادم شمع را همراه آورد و ترسیدم که شیخ آنرا ببیند
و بیرون آید سوگند بر وی دادم که باز گردد باز گشت پیش شیخ آمدم و دارو
آوردم و آن اکرام و احترام که آن شخص کرده بود با شیخ گفتم تبسم کرد و گفت
ای فرزند چون اضطراب ترا دیدم مرا بر تو شفقت آمد بجهت ترا اجازت دادم
چون آنجا رسیدی ترسیدم که آن شخص که امیر آن موضع است بتو التفات
ننماید و شرمنده شوی از هیکل خود مجرد شدم و بصورت وی بر آمدم و در موضع
وی بنشستم چون تو آمدی ترا گرامی داشتم و کردم آنچه دیدی در رساله اقبالیه
مذکور است که شیخ رکن الدین علاء الدوله رحمه الله تعالی گفته است که آن
روز که قافله در منی بود یکی از مریدان شیخ شهاب الدین سهروردی قدس
الله تعالی روحه آنجا بود بزیارت وی رفتیم الحق بس مردی عزیز بود ساعتی
بنشستیم و از هر نوع سخنان میرفت از وی پرسیدم که شنیده ایم که شهاب الدین
قدس سره شیخ اوحد الدین کرمانی را مبتدع خوانده و پیش خود نگذاشته است
راست است آن پیر گفت بلی من در آن مجمع در خدمت شیخ حاضر بودم که وی

ذکر شیخ اوحد الدین میکرد و گفت پیش من نام وی مبرید که وی مبتدع است اما روز
دیگر هم در خدمت شیخ حاضر بودم که با شیخ گفتند که این سخن را شیخ اوحد الدین
شنید و گفت که هر چند شیخ مرا مبتدع گفته است اما مرا این مفاخرت بس که نام
من بر زبان شیخ رفت و درین معنی بیت عربی گفت و آن بیت اینست
ما سانی ذکراک لی بشتیمة بل سرنی انی خطرت ببالکا شیخ شهاب الدین
قدس سره بحلق و بر الحسنین کردن میتواند بود که مراد شیخ شهاب الدین
قدس سره با بتداع وی آن بوده باشد که میگویند وی در شهود حقیقت
توسل بمظاهر صوری میکرده و جمال مطلق را در صور مقیدات از وی
پرسید که در چه کاری گفت ماه را در طشت آب می‌بینم پس شیخ شمس الدین
گفت که اگر بر قفا دنبل نداری چرا بر آسمان نمی‌بینی و پیش مولانا جلال الدین
رومی قدس سره مشاهد همی نمود چنانکه گذشت که شیخ شمس الدین تبریزی
قدس سره گفتند که وی شاهد باز بود اما پاکباز بود خدمت مولوی
فرمود که کاش کردی و گذشتی و این دلیل وی برین معنی دلالت میکند
زان مینگرم بچشم سر در صورت زیرا که ز معنی است اثر در صورت
این عالم صورتست و ما در صوریم معنی نتوان دید مگر در صورت
و در بعض تواریخ مذکورست که چون وی در سماع گرم شدی پیراهن امرد
ان چاک کردی و سینه بسینه ایشان باز نهادی چون ببغداد رسید
خلیفه پسری صاحب جمال داشت چون آن پسر این سخن بشنید گفت او
مبتدع است و کافر اگر ازین گونه حرکتی [illegible] کند بکشمش چون در سماع گرم شد
شیخ بکرامت دریافت گفت [illegible] سهل است مرا بر سر خنجر بودن
در پای مراد دوست بی سر بودن * تو آمده که کافری را بکشی غازی چو تو بی

روا است کافر بودن پسر خلیفه سر بر پای شیخ نهاد و مرید شد قال بعض الکبراء
قدس الله تعالی اسرارهم نزد اهل تحقیق و توحید این نسبت که کامل آن کسی بود که
جمال مطلق حق سبحانه در مظاهر کونی حسی مشاهده کند ببصر همچنانکه مشاهده
میکند در مظاهر روحانی ببصیرت یشاهدون بالبصیرة الجمال المطلق المعنوی
بما یعاینون بالبصر الحسن المقید الصوری و جمال و کمال حق سبحانه دو اعتبار
دارد یکی اطلاق که آن حقیقت جمال ذاتی است من حیث هی هی و عارفان
جمال مطلق را افنا فی الله سبحانه مشاهده توانند کرد و یکی دیگر مقید و آن از
حکم تنزل حاصل آید در مظاهر حسیه یا روحانیه پس عارف اگر حسن بیند
چنین بیند و جمال را جمال حق داند متنزل شده بمراتب کونیه و غیر عارف را
که چنین نظر نباشد باید که بخوبان ننگرد تا بهاویه حیرت در نماند قال
ایضا و الغلط بین کسانی اند که در عشق بمظاهر و صور زیبا مقید بود چون
سالک در صدد عدم ترقی باشد و در معرض احتجاب بود چنانکه بعضی
از بزرگان قدس الله تعالی اسرارهم از آن استعاذت کرده اند و فرموده اند
نعوذ بالله من التنکر بعد التعریف و من الحجاب بعد التجلی و تعلق این حرکت
حبی نسبت باین سالک از صورتی ظاهر حسی که بصفت حسن موصوف بود
تجاوز نکند هر چند شهود و کشف معتقدش دست داده بود و اگر آن تعلق
و میل حبی از صورتی منقطع شود بصورتی دیگر که بحسن آراسته باشد پیوند
گیرد و العیاذ بالله اگر چنین بماند تعلق و میل بصورت فتح باب حرمان و فتنه
و آفت و خذلان او شود اعاذنا الله عنه و جمیع و سایر الصالحین من شر ذلک
حسن ظن آنکه صدق اعتقاد نسبت بجماعتی از اکابر چون شیخ احمد غزالی و
شیخ اوحد الدین کرمانی و شیخ فخر الدین عراقی قدس الله تعالی اسرارهم که بمطالعه

جمال مظاهر صوری حسی اشتغال مینموده اند است که ایشان در آن مشاهده
جمال مطلق حق سبحانه میکرده اند و بصور حسی مقید نبوده اند و اگر
از بعض کبراء نسبت بایشان انکاری واقع شده است مقصود از آن آن بوده
باشد که محجوبان آنرا دستوری نسازند و قلب حال خود بر حال ایشان نکنند
و جاوید آن در حضیض خذلان و اسفل السافلین طبیعت نمانند والله تعالی
اعلم باسرارهم و حضرت شیخ اوحد الدین را نظمهای لطیف است از مثنوی
و غیره در آخر کتاب مصباح الارواح میگوید بیت تا جنبش دست
هست مادام ، سایه متحرک است ناکام ، چون سایه ز دست یافت مایه
پس نیست خود اندر اصل سایه ، چیزی که وجود او بخود نیست ، هستیش
نهادن از خرد نیست ، هستست ولیک هست مطلق ، نزدیک حکیم نیست
جز حق ، هستی که بحق قیام دارد ، او نیست ولیک نام دارد ، خود گفت حقیقت
و خود هم اشنید ، وان روی که خود نمود خود دید ، پس یاد یقین که
نیست والله ، موجود حقیقی سوی الله ومن رباعیاته قدس الله تعالی روحه
اوحد در دل می زنی آخر دل کو ، عمرت بشد و راه نمی روی منزل کو
در دین تو هم بی وفا می کردی ، پنجاه و دو چله داشتی حاصل کو
جز نیستی تو نیست هستی بخدای ، ای هوشیاران خوش است مستی بخدای
گر زانکه بحق پرستی روزی ، حقا که رهی ز بت پرستی بخدای
اسرار حقیقت نشود حل بسؤال ، نی نیز بدر باختن حشمت و مال
تا خون نکنی دیده و دل پنجه سال ، هرگز ندهند راهت از قال بحال
ذا امتزج ز وای حرف بیرون زحک ، وز چشمه لطف آب حیاتم در دست
علت ز احد با احد آمد چو رنی ، علت بگذار که اینک او هم احد است

آنکس که چو حق حقیقت حق بشناخت ، او کی روزی بگفت و گوی پرداخت
از بیخبری بود نشان دادن او ، گر گفت و گو کرد هم آنکس نشناخت
امیر سید قاسم تبریزی قدس الله تعالی سره در اوایل ارادت بشیخ صدر الدین
اردبیلی داشته و بعد از آن بصحبت شیخ صدر الدین علی یمنی که وی از اصحاب
شیخ اوحد الدین کرمانی بوده قدس الله تعالی روحه رسیده و نسبت ارادت
ویرا بخط بعض معتقدان وی دیده ام در آنجا شیخ صدر الدین علی یمنی مذکور
بود نه شیخ صدر الدین اردبیلی و چنین استماع افتاده که خدمت سید قدس
سره شیخ صدر الدین علی یمنی را بسیار می پسندیده اند و ارادة اظهار میکرده
و بالجملة اهل روزگار در قبول و انکار وی دو فرقه اند از وی دو اثر مانده
است یکی دیوان اشعار مشتمل بر حقایق و اسرار وی که انوار کشف و عرفان
و آثار ذوق و وجدان از آن ظاهر است و دیگر جماعتی که خود را منسوب بوی
میدارند و مرید وی می شمارند این فقیر بعضی از ایشان را دیده و احوال بعضی را
شنیده اکثر ایشان از ربقه دین و اسلام خارج بودند و در دایره اباحت اباحت ظ
و تهاون بشرع و سنت داخل و می شاید که منشاء این آن بوده باشد که مشرب
توحید بر خدمت سید قدس سره غالب بوده و نظر در جمیع امور بر مبداء
داشته و بساط اعراض و اعتراض را بالکلیه طی کرده بوده و بمقتضای کرم
ذاتی که داشته است فتوحات و نذوری که میرسیده همه صرف لنگری بوده
اصحاب نفس و هوا از آن حاصل بوده و مانعی نه جماعتی از اهل طمع مجتمع
شده بوده اند [illegible] سخنان شنیده اند و از سر نفس و هوا در آن
تصرف میکرده و [illegible] اشتغال بمقتضیات نفس و اعراض از تکالیف
هوایی ساخته و در وادی اباحت و تهاون بشریعت و سنت می افتاده وی

ازین همه پاک یکی از درویشان ویرا دیده ام پیری بود روشن وظایف طاعات
بجای می آورد ذکر وآگاهی داشت حال وی پرسیدم گفت من دوبار بخدمت
وی رسیده ام یکبار در هراة ویکبار در بلخ هر بار چون چند روز در خدمت
وی بودم گفت بولایت خود باز رو و در میان ایشان مباش که صحبت
ایشان ترا ضرر میکند بعضی از عزیزان می فرمودند که در ان وقت که بخدمت
سید در سمرقند بود باوی ملاقات کردم و در اثناء معارفی که میگفت از
صدیق اکبر رضی الله عنه نقل بسیار میکرد و هر بار که صدیق اکبر میگفت رقت
میکرد و قطرات اشک بر رخسار سفید از چشم وی میریخت مریدان وی میگفتند
که وی اکنون در مقام ابو بکری است و بعضی دیگر از عزیزان که بصحبت وی
رسیده بودند میگفتند که من بکرم ذاتی وی کس ندیده ام و بعضی از مردم
خرجرد جام که در قبول وانکار غالبا از تعصب خالی بود از وی بعضی کرامتها
که این طایفه را می باشد نقل میکرد عزیزی که بر سخن وی همه اعتماد هست از
بعض ساوران معتمد نقل کرد که از تربت مقدسه جام بعزیمت مشهد مقدس
طوس علی ساکنه السلام شبگیر بگاه کرده بوده اند در راه که میرفته اند
در جانب خرجرد روشنایی در نظر ایشان امده بوده است که از زمین مرتفع
شده و باسمان رسیده در تعجب مانده اند که ان چه روشنایی است هم شب بخرجرد
رسیده اند دیده اند که ان روشنایی در جانب لنگر خدمت سید است قدس
سره چون بلنگر امده اند و قصد زیارت کرده اند چنان مشاهده افتاده که ان
نوری است که از ان خانه که مرقد منور وی در انجاست می تابد و از بعض
درویشان چنان دریافته ام که توجه بمرقد وی موجب جمعیت تمام است
والله تعالی اعلم در بعضی از رسایل خود اورده که در تاریخ سنه تسع وستین

وسبعمایه بود که در شهر هراة در خانقاه جدیدی در جوار مولانا ظهیر الدین
خلوتی رحمه الله تعالی ساکن بودیم ناگاه سحرگاهی خدمت مولانا از خلوت
خود گریان بیرون امد و روی بخلوت من نهاد و فریاد بر آورد که از برای خدای
بگوی که میگوید و نحن اقرب الیه من حبل الورید و شصت سال میدوانند
وهنوز نرسیده ام از ارباب فقر عزیزی حاضر بود گفت این همان حکایت مجنون
ماوراء النهر است که بخانهای مردم رفتی و هر چند چیزی خوردی چون بیرون
امدی از وی پرسیدندی که هیچ خوردی تشنیع کردی که چیزی از کجا بود هیچ
نخوردم روزی امیرزاده ویرا بخانه برد و نعمت فراوان از هر جنس پیش وی نهاد
و بعد از ان که دیوانه چندانکه خواست خورد شمشیر کشید که دیگر بخور دیوانه
از ترس شمشیر ان مقدار دیگر که امکان داشت بخورد و گفت اگر میکشی بکش که
دیگر گنجایی خوردن ندارم دیوانه بیرون رفت از وی پرسیدند که هیچ خوردی
گفت نعمت فراوان بود اما از ترس شمشیر کم چیزی که میتوانست خوردد در تاریخ
سنه ثلثین وثمانمایه پادشاه وقت را در جامع هراة شخصی زخمی زد چنان معلوم
شد که وی برادر لنگر خدمت سید خانه مقفل بوده و از انجا مراجعت کرد و در خر
جرد جام متوطن شد و در سنه سبع وثلثین از دنیا برفت بتوهم انکه مکر آن
بوقوف وی بوده از شهر عذر خواسته شد بجانب بلخ و سمرقند رفت و از انجا
مراجعت کرد و در خرجرد جام متوطن شد و در سنه سبع وثلثین از دنیا
برفت و قبر وی انجاست رحمه الله تعالی حکیم سنایی غزنوی قدس الله تعالی روحه
کنیت و نام وی ابو المجد مجدود بن ادم است وی پدر شیخ رضی الدین علی
لالا ابناء عم بوده اند از کبراء شعراء طایفه صوفیه است و سخنان ویرا باستشهاد
در مصنفات خود اورده اند و کتاب حدیقه الحقیقه بر کمال وی در شعر و بیان

اذواق و مواجید ارباب معرفت و توحید دلیل قاطع و برهان ساطع است
از مریدان خواجه یوسف همدانی است و سبب توبه وی آن بود که سلطان محمود
سبکتکین در فصل زمستان بعزیمت گرفتن بعضی از دیار کفار از غزنین
بیرون آمده بود و سنائی در مدح وی قصیده گفته بود می رفت تا بعرض
رساند بدر گلخنی رسید که یکی مجذوب از حد تکلیف بیرون رفته که مشهور
بود بلای خوار زیرا که پیوسته لای شراب خوردی در آنجا بود آواز وی
شنید که با ساقی خود میگفت پر کن قدحی بکوری محمودک سبکتکین تا بخورم
ساقی گفت محمود مردی غازیست و پادشاه اسلام گفت بس مردکی ناخشنود
است آنچه در تحت حکم وی درآمده است در حیز ضبط نیاورده می رود
تا مملکت دیگر بگیرد یک قدح گرفت و بخورد باز گفت پر کن قدحی دیگر بکوری
سنائیک شاعر ساقی گفت سنائی مردی فاضل و لطیف طبع است گفت اگر وی
لطیف طبع بودی بکاری مشغول بودی که وی را بکار آمدی گزافی چند در
کاغذی نوشته که بهیچ کار وی نمی آید و نمی داند که وی را برای چه کار آفریده
اند سنائی چون آنرا شنید حال بر وی متغیر شد و بتنبیه آن لای خوار از مستی
غفلت هشیار شد و پای در راه نهاد و بسلوک مشغول شد در سخنان مولانا
جلال الدین رومی قدس الله تعالی سره مذکور است که خواجه حکیم سنائی در
وقتی که محتضر بود در زیر زبان چیزی میگفت حاضران گوش به پیش دهان وی
بردند این بیت میخواند که بازگشتم زانچه گفتم زانکه نیست در سخن معنی و در
معنی سخن عزیزی این را شنید گفت عجب حالیست که در وقت بازگشتن از سخن
نیز بسخن مشغول بوده است وی همواره منزوی و منقطع میبوده و از
اهل دنیا معرض یکی از ارباب جاه و جلال را داعیه آن بوده که بملازمت و زیارت

وی رود شیخ مکتوبی بوی نوشته مشتمل بر بسی لطایف از انجمله آنکه این داعی را
عقل و روح در پیش خدمتست ولیکن بنیه ضعیف دارد که طاقت تفقد
و قربت و تعهد ندارد ان الملوک اذا دخلوا قریة افسدوها کلا یة مدرس
چه طاقت بار کار جباران دارد و شیر زده ناقه چه تاب پنجه شیران آرد
باری عز اسمه داند که هر بار که سراپرده حشمت ایشان درین خطه مختصر زدند
حاجت آمده است این ضعیف منزوی را رخت عافیت بنهبخانه غولان
بردن و بضاعت قناعت را بهمیان خضر و الیاس سپردن اکنون ببرکه
ذو الفضل الکبیر که با آن بزرگ دین و دنیا کرده است که گوشه دل این گوشه
گرفته را بتفقد سایس خود خراب نکند که چشم حقی این بنده نه سزای چشم
قرب خداوندیست و من معقولاته قدس سره ابیات بس که شنیدی صفت
روم و چین • خیز و بیا ملک سنائی ببین • تا همه دل بینی بی حرص و بخل
تا همه جان بینی بی کبر و کین • پای نه و چرخ بزیر قدم • دست نه و ملک
بزیر نگین • زر نه و کان ملکی زیر دست • جو نه و اسب فلکی زیر زین
و ایضا منها • این جهان بر مثال مرداریست • کرکسان اندرو هزار هزار
این مر آن را همی زند مخلب • وان مر این را همی زند منقار • آخر الامر بگذرند همه
وز همه باز ماند این مردار • با همه خلق جهان گرچه از آن • بیشتر گمره و کمتر برهند
تو چنان زی که بمیری برهی • نه چنان چون تو بمیری برهند • دلها همه آب گشت
وجانها همه خون • تا چیست حقیقت از پس پرده درون • ای با علمت خرد گردون
دون • از تو دو جهان پر و تو از هر دو برون • قایم بخودی از آن شب و روز مقیم
همت ز همه است و امیدت بنسیم • با مایه آب و آتش باشد بیم • چون سایه
شدی تو لاجرم چون جه جیم • بر سینه هر ترسی سیاه اند عشق • بر سیم ملوک

رباعیات

ملك ماه امد عشق • بر كاف كمال كلاه آمد عشق • با اين همه يكقدم ز راه
امد عشق • مردي كه براه عشق جان فرسايد • بايدكه بدون يار خود ننگر آيد
عاشق بره عشق جنان مي بايد • كز دوزخ واز بهشت يادش نايد • اي نيست
شده ذات تو در پرده هست • وي صومعه ويران كن زنار پرست • مردانه
كنون جو عاشقان مي در دست • گرد در كفر گرد و گرد سر مست • اي من
بتو زنده همچو مردم ببفش • در كار تو كرده دين ودنيا بهوس • كو مت بنيم
جو نكرم با همه كس • سر ديده همه از براي من داري وبس • دهچي تو كرد لم كرايد نجي
در بر نگذارمش كه سازد هوسي • ورديده نكه كند بيدار كسي • در سر نگذارمش
كه ساند نفسي • چون چهره تو زكوي ماشد بر كرد • زنهار بهيچ جاي آلوده مكرد
اندر ره عاشقي چنان بايد مرد • كز دريا خشك ابد واز دوزخ سرد • اي
عقل اگر چند شد بيچون شو • وي دل از دلي بگذر دو چون خون شو
در پرده ان كار ديگر كون شو • بي چشم دراي وبي زبان بيرون شو • اي عشق
تر اروح مقدس منزل • سوداي ترا عقل بجز د محمل • سياح جهان معرفت
بعين دل • از دست غمت دست بسر پاي هكل • ووير اقصيده اسيت راييه
زياديت از صد و هشتاد بيت كه انرا رموز الانبيا وكنوز الاولياء فام
نهاده سبب معارف وحقايق ولطايف ودقايق در ان اندراج كرده است و
واولش اين بيت • طلب اي عاشقان خوش رفتار • طرب اي نيكوان شيرين كار
تا كي از خانه همين ره صحرا • تا كي از كعبه همين ره خمار • در جهان شاهدي
وما فارغ • در قدح جرعه وما هشيار • زين سپس دست وما و دامن دوست
زين سپس گوش ما و حلقه يار • ووير اوز ا حديقة الحقيقه سه كتاب نثري
ديگر است همچو بزرگتر حديقه الهي مختصر است واز انهاست اين ابيات بيت

اي پرواز بر پريده بلند • خويشتن را ز دام ده نيند • باز بر سوي ايچو بچوز
رشته در دست وصر نيست هنوز • تا تو در بند جنس تا ليفي • تخته نقش كار
تكليفي • تاريخ تمامي حديقه چنانچه خود بنظم اورده سنه خمس وعشرين و
خمسمايه بوده است وبعضي تاريخ وفات وي را همين نوشته اند والله اعلم
شيخ فريد الدين عطار نيشابوري قدس الله تعالى سره • وي مريد مجد الدين
بغدادي است در ديباچه كتاب تذكرة الاولياكه بوي منسوب است ميكويد
كه روزي پيش امام مجد الدين بغدادي در امدم وي را ديدم كه ميكريست
كفتم خيرست كفت زهي سپهسالاراني كه درين امت بوده اند بمثابه انبيا
عليهم السلام كه علماء امتي كانبياء بني اسرائيل پس كفت ازان ميكريم كه دوش
كفته بودم خداوندا كار تو بعلت نيست مرا ازين قوم كردان يا ازنظاركيان اين
قوم كردان كه قسم ديكر را طاقت ندارم ميكريم كه بود كه مستجاب باشد وبعضي
كفته اند كه وي اويسي بوده است در سخنان مولانا جلال الدين رومي قدس
سره مذكور است كه نور منصور بعد از صد وپنجاه سال بر روح فريد الدين عطار
تجلي كرد و مربي او شد كويند سبب توبه وي ان بود كه روزي در دكان عطاري
مشغول ومشعوف معامله بود درويشي انجا رسيد وچند بار شيا لله كفت وي
بدرويش نپرداخت درويش كفت اي خواجه تو چكونه خواهي مرد عطار كفت
چنانكه تو خواهي مرد درويش كفت تو همچو من ميتواني مرد عطار كفت بلي
درويش كاسه چوبين داشت زير سر نهاد و كفت الله وجان بداد عطار را حال
متغير شد و دكان بر هم زد وباين طريق در امد وكفته اند كه مولانا جلال الدين
رومي در وقت رفتن از بلخ در رسيدن بنشابور بصحبت وي در حال كبر سن
رسيده است وكتاب اسرار نامه بوي داده ووي دايما انرا با خود ميداشته وذكر بيان

حقایق و معارف اقتدا بوی دارد چنانکه میگوید گر عطار گشت مولانا شربت
از دست شمس بودش نوش و در موضعی دیگر گفته عطار روح بود و سنائی
دو چشم او ما از پی سنائی و عطار آمدیم و از دیوان قدر اسرار توحید و حقایق
اذواق و مواجید که در مثنویات و غزلیات وی اندراج یافته در سخنان
هیچ یک ازین طایفه یافت نمیشود جزاه الله سبحانه عن الطالبین المشتاقین
ومن انفاسه الشریفه ای روی درکشیده ببازار آمده خلقی بدین طلسم گرفتار
آمده و این قصیده بیست بیت زیادست و بعضی از اهالی انرا شرحی نوشته
اند و در شرح این بیت چنین مذکور شده که یعنی ای آنکه روی خود را که نور ظاهر
وجود است بروی پوشش تعینات و صور درکشیده و پوشیده بباز از ظهور آمده
خلقی بدین طلسم صور که بر روی این گنج مخفی کشیده بواسطه کثرت تعینات
و آثار مختلفه متباینه گرفتار بعد و هجران و غفلت و پندار غیریت گشته
با خود بواسطه سرایت پرتو جمال آن روی در روی پوشش مظاهر و صور جمله
گرفتار بلای عشق و محنت محبت گشته بعضی عاشق معنی و بعضی عاشق
صورت تو پی معنی و بیرون تو اسمست تو پی گنج و همه عالم طلسمست
و عشاق صورت بوهم خود از معشوق دور افتاده اند و نمیدانند که عاشق
کیستند و دلربای ایشان چیست میل خلق جمله عالم تا ابد گر شناسند و گر نه
سوی تست و برین دستور تمام این قصیده را شرح کرده است و از جهت اختصار
برین اقتصار افتاد و حضرت شیخ در تاریخ سنه سبع و عشرین و ستمایه بر دست
کفار شهادت یافت و سن مبارک وی در آن وقت میگویند که صد و چهارده
سال بوده است و قبر وی در نشابور است رحمة الله تعالی **شیخ مشرف الدین**
مصلح بن عبدالله السعدی الشیرازی قدس سره از افاضل صوفیه بوده و از مجاوران بقعه

شریف شیخ ابو عبدالله خفیف قدس سره از علوم بهره تمام داشته و از آداب
نصیبی کامل سفر بسیار کرده است و اقلیم را گشته و بارها بسفر حج پیاده
رفته و به بتخانه سومنات درآمده بوده و بت بزرگ ایشانرا شکسته و
از مشایخ کبار بسیاری را دریافته و بصحبت شیخ شهاب الدین رسیده
و با وی در یک کشتی سفر دریا کرده و گفته اند که وی در بیت المقدس و بلاد شام
مدتی مدید سقایی میکرد و آب بمردم میداد تا بخضر علیه السلام رسید
و ویرا از زلال انعام و افضال خود سیراب گردانید وقتی ویرا با یکی از اکابر سادات
و اشراف فی الجمله گفت و گوی واقع شد آن شریف رسالت را صلی الله علیه
وسلم بخواب دید که ویرا عتاب کرد چون بیدار شد پیش شیخ آمد و عذرخواهی
نمود و استرضای وی کرد یکی از مشایخ منکر وی بود شبی در واقعه چنان دید
که درهای آسمان گشاده شد ملائکه با طبقهای نور نازل شدند پرسید که این چیست
گفتند برای سعدی شیرازیست که بیتی گفته که قبول حضرت حق سبحانه
و تعالی افتاده و آن بیت اینست برگ درختان سبز در نظر هوشیار هر ورقی
دفتریست معرفت کردگار آن عزیز چون از واقعه درآمد هم در شب بدر
زاویه شیخ سعدی رفت که ویرا بشارت دهد دید که چراغی افروخته و با خود
زمزمه میکند چون گوش کشید همین بیت میخواند وی در شب جمعه ماه
شوال سنه احدی و تسعین و ستمایه از دنیا رفته رحمة الله تعالی **شیخ فخر الدین**
ابراهیم المشتهر بالعراقی قدس الله تعالی روحه وی صاحب کتاب لمعات است و دیوان
شعر وی مشهور است از نواحی همدان است در صغر سن حفظ قرآن کرده بوده
و بغایت خوش میخوانده چنانکه همه اهل همدان شیفته او و از وی برده اند بعد از آن
بتحصیل علوم اشتغال نموده چنانکه گویند در سن هفده سالگی در بعض مدارس

مشهور همدان بافادت مشغول بوده روزی جمعی قلندران بهمدان رسیدند
و با ایشان پسری صاحب جمال بود و وی مشرب عشق غالب چون آن پسر را دید
گرفتار شد مادام که در همدان بودند با ایشان بود چون از همدان سفر کردند
و چند روز بر آمد بی طاقت شد در عقب ایشان برفت چون بایشان رسید
برنگ ایشان بر آمد و همراه ایشان بهندوستان افتاد و در شهر مولتان بصحبت
شیخ بهاء الدین زکریا رسید گویند که چون شیخ وی را در خلوت نشاند و از جمله
وی یک دهه گذشت وی را وجدی شد و حالی بروی مستولی شد این غزل را
گفت نخستین باده کاندر جام کردند ز چشم مست ساقی وام کردند و آن را باواز
بلند میخواند و میگریست و چون اهل خانقاه آن را دیدند و آن خلاف طریقه
شیخ دانستند چه طریقه ایشان در خلوت جز اشتغال بذکر یا بمراقبه امری دیگر
نباشد آن را بر سبیل انکار بسمع شیخ رسانیدند شیخ فرمود که شما را از بنها منع
نیست چون روزی چند بر آمد یکی از مقربان شیخ را گذر بر خرابات افتاد
شنید که آن غزل را با ابیات با چنگ و چغانه میگفتند پیش شیخ آمد و صورت
حال را باز نمود و گفت باقی حاکم اند شیخ سوال کرد که چه شنیدی باز گو چون
بدین بیت رسید که چو خود کردند راز خویشتن فاش عراقی را چرا بدنام کردند
شیخ فرمود که کار او تمام شد برخاست و بدر خلوت عراقی آمد و گفت عراقی مناجات
در خرابات میکنی بیرون آی بیرون آمد و سر در قدم شیخ نهاد شیخ بدست مبارک
خود سر او را از خاک برداشت و دیگر وی را بخلوت نگذاشت و خرقه از تن مبارک
خود کشید و در وی پوشانید و بعد از آن فرزند خود را بعقد نکاح وی در آورد
و وی را از فرزند شیخ پسری آمد وی را کبیر الدین لقب کردند و بیست و پنج سال در خدمت
شیخ بود چون شیخ [illegible] نزدیک رسید [illegible]

بجوار

و بجوار رحمت حق پیوست چون دیگران التفات شیخ را نسبت بوی مشاهده
کردند عرق حسد در ایشان بجنبید بپادشاه وقت رسانیدند که اکثر
اوقات وی بشعر میگذرد و صحبت وی همه با جوانان صاحب جمال است
وی را استحقاق خلافت شیخ نیست چون شیخ عراقی آن را دانست عزیمت زیارت
حرمین شریفین زادهما الله تعالی شرفا کرد و بعد از زیارت بجانب روم رفت
بصحبت شیخ صدر الدین قونوی قدس سره و از وی تربیت یافت جماعتی
فصوص میخواندند استماع کرد و در اثناء استماع آن لمعات را نوشت چون تمام کرد بنظر
شیخ آورد شیخ آن را بپسندید و تحسین فرمود امیر معین الدین پروانه از امراء
روم مرید و معتقد شیخ عراقی بود بجهت شیخ در توقات خانقاهی ساخت و هر
روز بملازمت شیخ می آمد روزی بخدمت شیخ آمد و مبلغی زر همراه آورده
بنیاز مندی تمام گفت که شیخ ما را هیچ کاری میفرمایند و التفات نمی نماید
شیخ بخندید و گفت ای امیر ما را بزر نتوان فریفتن بفرست و حسن قوال را با ترمان
و این حسن قوال در جمال دلپذیر بود و در حسن صورت بی نظیر و جمعی گرفتار
وی بودند و در حضور و غیبت هوادار وی چون امیر تعلق خاطر شیخ را بوی
دریافت فی الحال کسی بطلب وی فرستاد بعد از غوغای عاشقان و دفع
مزاحمت ایشان وی را آوردند شیخ با امیر و سایر استقبال وی کردند چون
نزدیک [illegible] شیخ پیش رفت و بروی سلام گفت و در کنار گرفت آنکه شیخ
خواست و وی را با یاران وی بدست خود شربت داد و از اینجا بخانقاه شیخ رفتند
و صحبتها [illegible] و سماعها کردند [illegible] شیخ در آن وقت غزلها گفت و از آن جمله
این غزل است بیت ساز طرب عشق که داند که چه ساز است [illegible] کز زخمه او
نه فلک اندر تک و تاز است [illegible] حسن قوال اجازت خواست [illegible]

خود مراجعت کرد گویند روزی امیر معین الدین بطرف میدان میگذشت دید که
شیخ چوگان در دست میان کوی دکان ایستاده امیر با شیخ گفت ما از کدام طرف باشیم
شیخ گفت از آن طرف و اشارت براه کرد امیر روان شد و برفت چون امیر معین
الدین وفات یافت خدمت شیخ از روم متوجه مصر شد و وی را با سلطان مصر
ملاقات افتاد سلطان مرید و معتقد وی شد و وی را شیخ الشیوخ مصر گردانید
اما وی همچنان بی تکلف در بازارها گردیدی و گرد هنگامها طواف کردی روزی
در بازار کفشگران میگذشت نظرش بر کفشگر پسری افتاد شیفته وی شد پیش
رفت و سلام کرد و از کفشگر سوال کرد که این پسر کیست گفت پسر منست شیخ بلبها
اشارت کرد و گفت که ظلم نباشد که اینچنین لب و دندانی با چرم خر مصاحب
باشد کفشگر گفت ما مردم فقیریم و حرفه ما اینست اگر چرم خر بدندان نگیرد
نان نیابد که بدندان گیرد سوال کرد که هر روز چه مقدار کار کند گفت هر روز
چهار درم شیخ فرمود که هر روز هشت درم بدهم که او دیگر این کار نکند مکن شیخ
هر روز برفتی و با اصحاب بر در دکان کفشگر بنشستی و فارغ البال در روی او
نظر کردی و اشعار خواندی و گریستی مدعیان این خبر بسلطان رسانیدند
از ایشان سوال کرد که این پسر را شب یا روز با خود می برد یا نه گفتند نه گفت
با وی در دکان خلوتی میسازد گفتند نه دوات و قلم خواست و بنوشت که
هر روز شیخ دینار دیگر بر وظیفه خادمان شیخ فخر الدین عراقی بیفزایند روز
دیگر که شیخ را با سلطان ملاقات افتاد سلطان گفت چنین استماع افتاده
که شیخ را در دکان کفشگری با پسری نظر افتاده است محقری بجهت خرجی
شیخ تعیین یافت اگر شیخ خواهد آن پسر را بخانقاه برد شیخ گفت ما را [illegible]
او می باید بود بروی حکم نتوانیم کرد و بعد از آن شیخ را از مصر عزیمت شام شد

سلطان مصر بملک الامرای شام نوشت که با جمله علما و مشایخ و اکابر استقبال
کنید چون استقبال کردند و ملک الامرا را پسری بود بس جمال چون شیخ را نظر
بروی افتاد بی اختیار سر در قدم وی نهاد پسر نیز سر در قدم شیخ ملک الامرا نیز
با پسر موافقت کرد اهل دمشق را از آن انکاری در دل پیدا شد اما محل نطق نداشتند
چون شیخ در دمشق مقام ساخت و شش ماه گذشت فرزند او کبیر الدین
از مولتان بیامد و مدتی در خدمت پدر بسر برد بعد از آن شیخ را عارضه
پیدا شد در روز وفات پسر را با اصحاب بخواند و وصیتها فرمود و وداع کرد
و این رباعی بگفت که در سابقه چون قرار عالم دادند مانا که نه بر مراد آدم
دادند زان قاعده و قرار کان روز افتاد نه بیش بکس وعده و نی کم دادند
در هشتم ذی القعده سنه ثمان وثمانین وستمایه از دنیا برفت و قبر وی
در قفهای مرقد شیخ محیی الدین بن العربی است قدس الله تعالی روحهما در صالحیه
دمشق و قبر فرزند وی کبیر الدین در پهلوی قبر وی رحمه الله تعالی

امیر حسینی رحمة الله تعالی

نام وی حسینی بن عالم بن ابی الحسین است در اصل
از کزیو است که دیهی از ولایت غور عالم بوده بعلوم ظاهری و باطنی و از کتاب
وی کنز الرموز چنان متبادر میشود که وی مرید شیخ بهاء الدین زکریاست
بی واسطه و مشهور میان مردم نیز چنین است اما در کتب نوشته چنین یافتم
که وی مرید شیخ رکن الدین ابو الفتح است و وی مرید پدر خود شیخ صدر الدین و وی
مرید پدر خود شیخ زکریا ملتانی قدس الله تعالی ارواحهم و وی را مصنفات
بسیارست بعضی منظوم چون کتاب کنز الرموز و زاد المسافرین و بعضی منثور
چون کتاب نزهة الارواح و روح الارواح و صراط مستقیم و وی را دیوان
اشعار است بغایت لطیف و سوالات منظوم که شیخ محمود شبستری از آن جواب

بعضی م

گفته است و بنام کتاب گلشن راز نیز از آن وی است گویند که سبب توبه
وی آن بود که روزی بشکار رفته بیرون بود آهویی پیش رسید خواست تا تیری
بروی افکند آهو نگریست بوی و گفت حسینی تیر بر ما مزن خدای تعالی ترا
از برای معرفت و بندگی آفریده است نه از برای این و غایب شد آتش طلب
از نهاد وی شعله بر آورد از هر چه داشت بیرون آمد و با جماعتی جوالقیان
همراه بمولتان رفت شیخ رکن الدین آن جماعت را ضیافت کرد و چون شب شد
حضرت رسالت را صلی الله علیه وسلم بخواب دید که گفت فرزند مرا از میان
این جماعت بیرون آور و بکار مشغول کن روز دیگر شیخ رکن الدین با ایشان
گفت که در میان شما سید کیست اشارت بامیر حسینی کردند وی را از میان ایشان
بیرون آورد و تربیت کرد تا بمقامات عالیه رسید پس اجازت مراجعت بخراسان
داد بهراة آمد همه اهل هراة مرید و معتقد وی بودند در سادس عشر شوال
سنه ثمان عشر و سبعمایه از دنیا برفت و قبر وی در موضع هراة است بیرون
گنبد مزار عبدالله بن جعفر طیار رضی الله تعالی عنهم **شیخ اوحدی اصفهانی**
قدس الله تعالی روحه چنین استماع افتاده که وی از جمله اصحاب اوحد
الدین کرمانی قدس سره است چنانکه این نسبت مبنی از آن است و وی را دیوان
شعرهست در غایت لطافت و عذوبت و ترجیعاتی مشتمل بر حقایق و معارف
و مثنوی بر وزن و اسلوب حدیقه شیخ سنایی جام جم نام در آنجا بسی لطایف
درج کرده است و از آن مثنوی است این ابیات بیت اوحد[illegible]
سالها سختی دید تا شبی روی نیکبختی دید سر گفتار [illegible]
بازکن چهره کین ببازی نیست سالها در [illegible] و بس گشتم تا فلک [illegible]
ور گشتم بر سر پای جمله داشته ام چون نه از بهر ره داشته ام

از برون در میان بازارم وز درون خلوتیست با یارم کس نبیند جمال سلوت من
ره ندارد کسی بخلوت من تا دل من بدوست پیوستست سورها گرد
من ببستست و وی قصیده رائیه حکیم سنایی را جواب نیکو گفته و عدد ابیات
آن صد و شصت خواهد بود و مفتتح آن این ابیاتست بیت سه بود بند
ما ندار دیار چون توان شد ز بخت برخوردار کار ما با یکی است در همه شهر
وان یکی تن نمیدهد در کار همدمی نیست تا بگویم راز محرمی نیست تا بنالم زار
در خروشم ز صیت آن معشوق در سماعم ز صوت آن مزمار و در تاریخ
جام جم گفته است بیت چون ز تاریخ بر گرفتم فال هفتصد رفته بود و سی و سه سال
که من این نامه همایون فر عقد کردم بنام این سرور چون بسالی تمام شد بگذشت
ختم کردم بلیلة القدرش قبر وی در مراغه است بر پیوست و تاریخ وی را آنجا
سنه ثمان و ثلثین و سبعمایه نوشته اند **افضل الدین بدیل الحقایقی الخاقانی**
رحمه الله تعالی هر چند وی شاگرد فلکی شاعر است و بشعر شهرت تمام یافته است
چنین گویند که وی را ورای شعر طوری دیگر بوده است که شعر در جنب آن کم بوده
چنانکه حضرت مولوی قدس سره گفته است شعر چه باشد بر من تا که از آن لاف
از و هست مرا فن دگر غیر فنون شعرا و سخنان وی برین معنی شاهدست
چنانکه میگوید صورت من همه او شد صفت من همه او لاجرم کس من و من
نشنود اندر سخنم ترنم هر صدری نام نکوئیدان کیست چون بگویند مرا
[illegible] که منم و در محل دیگر میگوید بیت عشق بیفشرد پای بر نمط کبریا
برد بدست تحمت هستی ما را ز ما ما و شما را بنقد بیخودی در خورست زانکه
نگنجد درو زحمت ما و شما و از ین قبیل در سخنان وی بسیارست از آنها
بوی آن می آید که وی را از مشرب صافی صوفیان قدس الله تعالی اسرارهم شربی

تملم بوده است وی در زمان خلافت المستضئ بنور الله بوده و در قصیده عربی
که در مدح بغداد گفته ذکر وی کرده و توفی المستضئ سنه خمس و تسعین و خمسمایه
وی نیز قصیده رائیه حکیم سنائی را جواب گفته است و عدد ابیات آن از
صد و هشتاد گذشته و از اسم مطلع نهاده و مطلع اول اینست الصبوح
الصبوح کلمد کلمد الشار الشار کلمد کلمد یار کاری از روشنی جواب خزان
یاری از خوش دمی چو باد بهار چرخ در کار ما بوقت صبوح میکند لعبتان
دیده نثار و در آخر قصیده میکوید بیت این قصیده ز جمع سبعیات
تامن است از غرایب اشعار از در کعبه کرد در او بزنند کعبه بر من فشاندی ابیات
زد قفا تبك را قفا نبك نبك وامرء القیس را فکند از کار شیخ نظامی رحمه
الله تعالی وی را از علوم ظاهری و مصطلحات رسمی بهره تمام بوده
است اما از همه دست داشته بوده است و روی در حضرت حق سبحانه
و تعالی آورده چنانکه میکوید هرچه هست از دقیقهای نجوم با یکایک نهفتهای
علوم خواندم سر هر ورق جستم چون ترا یافتم ورق شستم همه را روی
در خدا دیدم وان خدا بر همه ترا دیدم عمر گرانمایه را از اول تا اخر بقناعت
و تقوی و عزلت و انزوا گذرانیده است هرگز چون سایر شعرا از غلبه حرص
و هوا ملازمت ارباب دنیا نکرده بلکه سلاطین روزگار بوی تبرک میجسته
اند چنانکه میکوید بیت چون بر تو جوابخاز بر تو بدر کس نرفتم از در تو
همه را بر در من فرستادی من نمیخواستم تو می دادی چونکه بر درگه تو
زانچه ترسید نیست دستم گیر مثنوی پنجگانه وی که به پنج گنج اشتهار یافته
اکثر آنها باسم سلاطین روزگار واقع شده که امیدواری ایشان که نام ایشان
بواسطه نظم وی بر صفحه روزگار باقی ماند سعی نموده اند اکثر آنها اکر

افسانها است اما از روی حقیقت کشف حقایق و بیان معارف را بهانه است
بیکجا در بیان این معنی که صوفیه گفته اند که طالبان وصال و مشتاقان جمال حق را
دلیل وجود او هم وجود اوست و برهان شهود او هم شهود او میکوید بیت
بر و هندوی را با او زان مشکلید گر اندازهٔ خویشتن در تو دید کسی کز تو در تو
نظاره کند ورقهای بیهوده پاره کند نشاید ترا جز بتو یافتن عنان باید
از هر دری تافتن وجای دیگر در همین معنی کوید بیت عقل ابلهیای و کوی
تاریک واکاه رهی چو موی باریک توفیق تو کر نه ره نماید این عقده بعقل
کی کشاید عقل از در تو بصر فروزد کر پای درون نهد بسوزد و بیکجا در ترغیب
و تحریص بر اعراض از ماسوای حق سبحانه و اقبال بر توجه بجناب کبریای وی
میکوید بیت بر بر از این دلم که خون خواره است زیرک از پیچ خنین
چاره است کرک ز روباه بدندان ترست روبه از آن رست که بر دان ترست
جهد در آن کن که وفادار شوی خود نپرستی و خدادار شوی تاریخ اتمام اسکندر
نامه که آخر این کتابهای وی است سنه اثنتین و تسعین و خمسمایه بوده
و عمر وی در آن وقت از شصت گذشته بوده رحمه الله سبحانه خسرو دهلوی
رحمه الله تعالی لقب وی یمین الدین است پدر وی از امراء قبیله لاچین
بوده که از اتراک نواحی بلخ اند وی بعد از وفات سلطان مبارکشاه خلجی
و ملازمت شیخ نظام الدین اولیا پیوست و ریاضات و مجاهدات بیش
کشید که چهل سال صوم دهر داشت کویند بهمراهی شیخ خود شیخ نظام
الدین بطی الارض حج گزارده است و پنج بار حضرت رسالت صلی الله علیه
و سلم در خواب دیده است و باشارت شیخ نظام الدین صحبت خضر را علیه
السلام دریافته است و از وی التماس آن نموده که آب دهن مبارک خود در دهان

وی کند

خضر علیه السلام فرموده که این دولت را سعدی برد خسرو بلخاطر شکسته
بخدمت شیخ نظام الدین آمده است و صورت حال باز نموده شیخ نظام
الدین آب دهان خود در دهان وی انداخته است و برکات آن ظاهر شده
چنانکه نود و نه کتاب تصنیف کرده است و میگویند که در بعض مصنفات خود
نوشته است که اشعار من از پانصد هزار کمترست و از چهار صد هزار بیشتر
و میگویند که شیخ سعدی را در ایام جوانی دریافته بوده و بآن افتخار میکرده
وی را از مشرب عشق و محبت چاشنی تمام بوده است چنانچه در سخنان وی
ظاهرست و صاحب سماع و وجد و حال بوده است شیخ نظام الدین میگفته که
در قیامت هر کسی بچیزی فخر کند فخر من بسوز سینه این ترک الله یعنی خسرو
خواهد بود وی گفته که وقتی در خاطر من افتاد که خسرو نام امراست چه بودی
اگر نام من نام فقرا بودی که در حشر مرا بآن نام خواندندی و این معنی را
بحضرت شیخ عرضه داشت کردم فرمود که بوقت صلاح برای تو نامی خواسته
شود و حسرت مراقب این معنی می بودم تا آنکه روزی شیخ گفت که بر من چنین
مکشوف شد که ترا در قیامت محمد کاسه لیس خوانند وی شب جمعه فوت
شده است در سنه خمس و عشرین و سبعمایه و مدت عمر وی هفتاد و چهار سال
بوده است و در پایان شیخ خودش دفن کرده اند **حسن دهلوی رحمة الله تع**
لقب و نسب وی نجم الدین حسن بن علاء السجزی است وی کاتب و مرید شیخ
نظام الدین اولیا بوده باوصاف و اخلاق مرضیه متصف بوده است صاحب
تاریخ هند گوید که در مکارم اخلاق و در لطافت ظرافت مجالس و استقامت
عقل و روش صوفیه و لزوم قناعت و اعتقاد پاکیزه و دیگر دو تفرد از علایق
دنیوی و خوش بودن و خوش گذرانیدن بی اسباب صوری همچو اوبی کمتر دیده امیر

و چنان شیرین مجلس و مؤدب و مهذب بود که را چنین که از مجالست وی فتم
از مجالست هیچ کس نمی یافتم و هم صاحب تاریخ گوید که سالها امرا با امیر خسرو
و امیر حسن بود در یگانگی بود نه ایشان بی صحبت من توانستندی بود و نه
من بی صحبت ایشان و بواسطه من میان هر دو استاد چنان رابطه محبت
و وداد استحکام یافته بود که بخانهای یکدیگر آمد شد کردندی و هم وی
گوید که از کمال اعتقادی که امیر حسن را بشیخ نظام الدین بود انفاس متبرکه شیخ را
که در مجالس صحبت شنیده بود در چندین خلد جمع کرده است و آنرا فواید الفواد
نام نهاده و درین روزگار درین دیار دستور ارباب ارادت شده و وی را غیر از
آن دواوین متعدد و صحایف نثر و مثنویات بسیارست **فمن رباعیاته**
دارم دلکی غمین بیامرز و مپرس ۰ صد واقعه در کمین بیامرز و مپرس
شرمندگی شوم اگر پرسی جملم ۰ ای اکرم الاکرمین بیامرز و مپرس
یک حرف ز نهج صبح عالم را نور ۰ یک حرف تو هشت خلد را مایه حور
حرف همین چهار و لیک را دستور ۰ زان چار چهار رکن عالم معمور
شیخ کمال خجند قدس الله تعالی سره وی بسیار بزرگ بوده است
و اشغال وی بشغل و تکلف در آن ستر و تلبیس راه بوده باشد بلکه میشاید که
برای آن بوده باشد که ظاهر مغلوب باطن نشود و از رعایت صورت عبودیت
باز نماند چنانکه خود میگوید **بیت** این تکلفهای من در شعر من ۰ کلمینی
یا حمیرای منست ۰ علی الدوام بریاضات و مجاهدات مشغول میبوده حضرت
خواجه [illegible] الله ادام الله بقاءه میفرموده که وی چند گاه در ولایت شاش
می بوده است و الدرس میکند [illegible] وی در آن مدت که انجا بود خیر [illegible]
بار از وی [illegible] کردیم که چه شود که طعامی که در آن گوشت باشد خورد [illegible]

مرا کاوی بود بغایت خوب و فربه بخدمت شیخ بر وجه طیبت فرمود که کاو
که تو کاو خود را بکشی ما گوشت بخوریم من بی آنکه ویرا وقوف باشد کاو را
بکشتم و ازان طعامی مهنا ساختم بجهت خاطر من ازان گوشت بخورد در زاویه
که در تبریز داشته خلوتی بوده است که شب در انجا بسر می برده و کسی دیگر
انجا کم میرسیده چون بعد از وفات وی انرا دیده اند غیر از بوریائی که بر انجا
می نشسته و ما می خفته و سنگی که زیر سر می نهاده و رحلی و مصحفی چیزی دیگر
نیافته اند خدمت شیخ زین الدین خوافی رحمه الله میگفته است که در وقت
تحصیل علوم در تبریز بصحبت وی رسیده میشدم مرا باین طریق دلالت میکرد
و میگفت که بنسبت ارادت مادر ای من گفتم که مرا نسبت بشهاد عذعها
درخاطر میکرد و گفت بگوی تا ازان جواب گویم من هیچ نگفتم اما در اواخر که
باین طریق درامدم و مرا دران گشادی شد دانستم که ویرا مرتبه ارشاد
کم بیش وی کار تران کرد بود گویند دران وقت که در ناحیه سرای می بوده
است موضعی برده است که دران وقت که اب طغیان میکرد مردان موضع
خرابی بسیار میکرده چون وقت طغیان اب نزدیک رسیده ان قصه را
با وی گفته اند فرموده است که امسال خیمه مرا دران موضع بزنید خیمه
ویرا انجا زده اند در انجامی بوده است چندان که وقت طغیان اب گذشته
و دران موضع هیچ خرابی واقع نشده وفات وی در سنه ثلث و ثمانمایه
بوده و قبر وی در تبریز است و بر لوح قبر وی این بیت نوشته اند که
از کعبه رفتی بر در یار هزارت افرین مردانه رفتی مولانا محمد شیرین المشتهر
بمغربی رحمه الله تعالی وی مرید شیخ اسمعیل سیسی است که وی از اصحاب
شیخ نور الدین عبد الرحمن اسفراینی است قدس سره و میگویند که در بعض سیاحات

بدیار

بدیار مغرب رسیده است و انجا از دست یکی از مشایخ که نسبت وی بشیخ بزرگوار شیخ
محیی الدین العربی قدس الله تعالی روحه میرسیده است خرقه پوشیده با شیخ
کمال خجندی رحمه الله معاصر بوده و صحبت میداشته است گویند در ان وقت
که این مطلع گفته بوده است که چشم اگر اینست و ابرو این و ناز و عشوه این الوداع
ای زهد و تقوی الفراق ای جان چون بمولانا رسیده گفته است که شیخ بسیار بزرگست
چرا شعری باید گفت که جز معنی مجازی محملی دیگر نداشته باشد شیخ ازو شنیده
است ازوی التماس صحبت کرده و خود بطبخ قیام نموده و مولانا نیز در خدمت
موافقت کرده در اثنا مشغله ان مطلع را خوانده است و فرموده است که چشم
عین است پس می شاید که بلسان اشارت از عین قدیم که ذات است بان تعبیر
کنند و ابرو حاجب است پس می تواند بود که ازو اشارت بصفات که حجاب
ذات است دارند حضرت مولانا تواضع نموده است و انصاف داده است
و قیل شیخ اسمعیل سیسی رحمه الله درویشان زاد در اربعین می نشانده خدمت
مولانا را نیز طلب داشته است مولانا این غزل گفته است و بعض رسانیده بیت

تا مهر تو دیدیم ز ذرات گذشتیم ٭ از جمله صفات از پی ان ذات گذشتیم
در خلوت تاریک ریاضت کشیدیم ٭ در واقعه از سبع سموات گذشتیم
دیدیم که اینها همه خوابست و خیالست ٭ مردانه ازین خواب و خیالات گذشتیم
با ما سخن از کشف و کرامات چه گویی ٭ چون ما ز سر کشف و کرامات گذشتیم
ای شیخ اگر جمله کمالات تو اینست ٭ خوش باش کزین جمله کمالات گذشتیم
اینها بحقیقت همه افات طریق اند ٭ ما در طلب از جمله افات گذشتیم
از مغربی نوری که بود مشرق انوار ٭ از مغربی و کوکب مشکاة گذشتیم

شیخ این غزل را شنید و وقت وی خوش شد و استحسان نمود و خدمت مولانا

...ید رحمه الله تعالی این بیت را

دروی شصت سالگی وفات کرده سنه تسع وثمانمایه رحمه الله تعالی شمس الدین

محمد الحافظ الشیرازی رحمة الله تعالی وی لسان الغیب وترجمان

الاسرار است بسا اسرار غیبیه ومعانی حقیقیه که در کسوت صورت ولباس

مجاز باز نموده است هرچند معلوم نیست که وی دست ارادت پیری گرفته

ودر تصوف بیکی ازین طایفه نسبت درست کرده اما سخنان وی چنان بر مشرب

این طایفه واقع شده است که هیچکس را آن اتفاق نیفتاده یکی از عزیزان سلسله

خواجگان قدس الله تعالی اسرارهم فرموده است که هیچ دیوان حافظ نیست

اگر مرد صوفی باشد و چون اشعار وی از آن مشهورتر است که به ایراد احتیاج

داشته باشد لاجرم عنان قلم از آن مصروف میگردد وفات وی در سنه اثنین

وتسعین وسبعمایه بوده است رحمه الله تعالی فی ذکر النساء الصالحات

الواصلات الی مراتب الرجال صاحب فتوحات رحمه الله تعالی در باب هفتاد

وسیوم از فتوحات بعد از آن که ذکر بعضی از طبقات رجال الله کرده است

میگوید وکلما نذکره من هولاء الرجال باسم الرجال فقد یکون منهم النساء

ولکن نغلب ذکر الرجال وقیل لبعضهم کم الابدال قال اربعون نفسا فقیل

له لم لا تقول اربعون رجلا فقال قد یکون فیهم النساء وشیخ ابو عبد الرحمن

السلمی صاحب طبقات المشایخ رحمه الله تعالی در ذکر احوال نسوه عابدات

ونساء عارفات علیحده کتابی جمع کرده است وشرح احوال بسیاری از ایشان

در بیان آورده قال بعضهم ولو کان النساء کمن ذکرنا لفضلت النساء

علی الرجال فلا التانیث لاسم الشمس عیب ولا التذکیر فخر الهلال رابعه

عدویه رحمها الله تعالی وی از اهل بصره بود سفیان ثوری رضی الله عنه از وی

مسایل پرسیدی وبوی مرجوع [illegible] وبموعظت ودعای وی رغبت نمودی

سفیان بروی درآمد ودست برآورد وگفت اللهم انی اسالک السلامه رابعه

بگریست سفیان پرسید که چه میگریاند ترا گفت تو مرا بعرض گریه درآوردی

سفیان گفت چون گفت ندانسته که سلامت از دنیا در ترک او است وتو بآن

آلوده رابعه گفته است که هر چیزی را ثمره ایست وثمره معرفت روی بخدای

تعالی آوردنست وهم وی گفته است استغفر الله من قله صدقی فی استغفر الله

سفیان از وی پرسید که بهترین چیزی که بنده بآن بخدای تعالی تقرب جوید

کدام است گفت آن بداند که بنده از دنیا وآخرت غیر وی را دوست نمیدارد روزی

سفیان در پیش وی گفت واحزناه گفت دروغ مگوی اگر تو محزون بودی

ترا زندگانی خوشگوار نبودی وهم وی گفته اندوه من از آن نیست که اندوه

کنیم اندوه من از آن است که اندوه گین نیستم لبابه المتعبده رحمها

الله تعالی وی از اهل بیت المقدس است وی گفته است که من از خدای

تعالی شرم میدارم که مرا بغیر مشغول بیند شخصی وی را گفت که بحج میروم

چون انجا رسم چه دعا کنم گفت از خدای تعالی آن طلب که از تو خشنود شود

وترا بمقام خشنودی از خود برساند وترا در میان دوستان خود گمنام کرداند

مریم البصریه رحمها الله تعالی وی از اهل بصره است در روزگار رابعه

بوده وبا وی صحبت داشته وخدمت وی کرده وبعد از رابعه نیز چندگاه زیسته

ودر محبت سخن گفتی وچون سخنان محبت شنیدی بیخود گشتی گویند که وی در

مجلسی که از محبت سخن میگفتند حاضر شد زهره وی بدرید وهم در مجلس جان

بداد وی گفته هرگز غم روزی نخوردم ودر طلب آن رنج نکشیدم تا این آیت

شنیده ام که وفی السماء رزقکم وما توعدون معاذه العدویه رحمها

الله تعالی از متعبدات بصره بوده است در ایام صلت بن اشیم رحمه الله تعالی ایشان را

پیش کریبان خود نوشته بوده است **شعر** انت انسی وهمتی وسروری
قد ابی القلب ان یحب سواکا ٭ یا عزیزی وهمتی ومرادی ٭ طال شوقی متی
یکون لقاکا ٭ لیس سؤلی من الجنان نعیم ٭ غیر انی ارید ان القاکا **معاذة**
العدویه رحمها الله تع وی از اقران رابعه عدویه است وبا وی صحبت
داشته چهل سال روی خود باسمان بالا نکرد وهرکز در روز چیزی نخورد
ودر شب خواب نکرد ویرا کفتند که ضرر بسیار میرسانی بنفس خود کفت هیچ
ضرر نمیرسانم خواب شب را بروز انداخته ام وخوردن روز را بشب **عفیره**
العابده رحمها الله تعالی وی از اهل بصره است وبا معاذه عدویه
صحبت داشته چندان بکریست که چشم وی نابینا شد کسی کفت که چه سختست
نابینایی وی کفت محجوب بودن از خدای تعالی سخت ترست وکوری دل
از فهم مراد خدای تعالی در امرهای وی سختر وسختر **شعوانه رحمها**
الله تعالی وی از عجم بوده ودر ابله می نشست واواز خوب داشت ونغمات
خوش وعظ میکفت وچیزی میخواند زاهدان وعابدان وارباب قلوب
در مجلس وی حاضر میشدند کانت من المجتهدات الخائفات الباکیات
المبکیات ویرا میکفتند می ترسیم که از بس کریه بسیار کنی مراد وست تراست
از کور شدن از عذاب النار وی کفته است که چشمی که از لقای محبوب خود
باز ماند وبدیدار وی مشتاق باشد بی کریه سیاه نماید کویند چندان اندوه
بروی غلبه کرد که از نماز وعبادت باز ماند در خواب کسی بوی آمد وکفت
اذری دموع عینک ان کنت شاجیة ٭ ان النیاحة تشفی الحزینا [illegible] قومی
وصومی الدهر دائبة ٭ فانما الدؤب من فعل المطیعینا [illegible] بازکشته
واین ابیات ترنم میکرد ومیکریست وزنان با وی میکریستند کریه [illegible]

فضیل

فضیل عیاض بوی آمد وطالب دعا کرد وکفت ای فضیل میان تو وخدای تعالی
هیچ چیزی نیست که اکر دعا کنم سبب اجابت شود فضیل شهقه بزد وبیخود
بیفتاد **کهدیه رحمها الله تعالی** از بصره یا از اهواز بود وخدمت
شعوانه میکرده است وی کفته که شبی پیش شعوانه بودم درخواب شدم
پای خود بر من زد وکفت خیز ای کهدیه که اینجا جای خواب نیست جای
خواب کورست ویرا کفتند که از برکات صحبت شعوانه چه رسید ترا کفت
از ان وقت باز که بخدمت وی رسیده ام دنیا را دوست نداشتم وغم روزی
نخوردم وهیچ کس از اهل دنیا در چشم من بزرک ننمود از جهت طمع وهیچ
یکی از مسلمانان را خرد نشمرده ام **حفصه بنت سیرین رحمها الله تعالی**
خواهر محمد بن سیرین بود در زهد وورع چون برادر خود ویرا ایات
وکرامات بوده است کویند که وی شب در خانه خود چراغ روشن میکرد
وبر می خاست ونماز میکزارد ووقت بودی که چراغ وی بمردی وخانه
روشن بودی تا صبح **رابعه شامیه رحمها الله تعالی** وی زوجه
احمد بن ابی الحواری بود احمد بن ابی الحواری کوید که احوال وی مختلف بود
کاهی بروی عشق ومحبت میکفت **شعر** حبیب لیس یعدله حبیب ٭ وما لسواه
فی قلبی نصیب ٭ حبیب غاب عن بصری وشخصی ٭ ولکن عن فوادی لا یغیب
ودر حال انس میکفت **شعر** ولقد جعلتک فی الفؤاد محدثی ٭ وابحت
جسمی من اراد جلوسی ٭ فالجسم منی للجلیس موانس ٭ وحبیب قلبی فی الفؤاد انیسی
وشنیدم که در حال خوف میکفت زادی قلیل لا اراه مبلغی ٭ اللزاد ابکی
ام لطول مسافتی ٭ اتحرقنی بالنار یا غایة المنی ٭ فاین رجائی منک این
مخافتی ٭ واحمد بن ابی الحواری دا [illegible] لبست احد صاحب الازواج

حبیب

انما احبك بحب الاخوان و وقتی که طعام پختی گفتی ای سیدی بخور که این
طعام پخته نشده است مگر بتسبیح احمد بن ابی الحواری گفته است که
روزی پیش وی طشتی بود گفت این طشت را بردارید که بر آنجا نوشته
می بینم که امیر المومنین هارون الرشید مرده بود حکیمه دمشقیه
رحمها الله تعالی از سادات نساء شام بوده است و استاد رابعه شامیه است
احمد بن ابی الحواری گفته است که رابعه گفت که بر حکیمه دمشقیه در آمدم
وی بر مصحف قرآن میخواند گفت رابعه شنیده ام که شوهر تو یعنی احمد
بن ابی الحواری بر سر تو زنی دیگر میخواهد گفتم آری گفت وی چون می پسندد
با آن عقلی که دارد که دل خود را بدو زن از خدای تعالی مشغول گرداند مگر
نرسیده است بر تفسیر این آیت الا من اتی الله بقلب سلیم گفتم نی گفت تفسیر
این است که بخدای تعالی برسی و در دل تو هیچ چیز نباشد غیر از وی رابعه
گوید که از پیش وی بیرون آمدم و از اثر آن سخن مایل کنان میرفتم و از مردان
که در آن پیش آمدند شرم میداشتم که گمان نبرند که مستم ام حسان رحمها الله
تعالی از زهاد اهل کوفه بوده است سفیان ثوری بزیارت میرفته
و بعضی گفته اند که ویرا بزنی میخواست سفیان گفته است که وقتی بروی در آمدم
در خانه وی پاره حصیر کهنه دیدم هیچ ندیدم گفتم که اگر رقعه بپسران عم تو نوشته
شود رعایت حال تو می کنند وی گفت ای سفیان در چشم و دل من پیشتر از این
بزرگتر بودی از این که اکنون شدی من هرگز دنیا را سوال نمیکنم از کسی که مالک
است و قادر است و بر آن متصرف است چون سوال کنم از کسی که قادر نیست
بر آن ای سفیان والله که من دوست نمیدارم که بر من وقتی بگذرد که در آن وقت
از خدای تعالی بغیر وی مشغول باشم سفیان از آن سخن بگریست فاطمه نیسابوریه

رحمها

رحمها الله تعالی از قدماء نساء خراسان بوده و از کبار عارفات ابو یزید بسطامی
قدس الله تعالی سره بروی ثنا گفته است و ذو النون مصری از وی سوالها
کرده در مکه مجاور بوده و گاهی به بیت المقدس میرفت و باز بمکه مراجعت میکرد
بمکه در راه عمره سنه ثلث و عشرین و مایتین برفته از دنیا وقتی برای
ذو النون چیزی فرستاد ذو النون قبول نکرد گفت در قبول کردن از چیز زنان
مذلت و نقصان فاطمه گفت در دنیا هیچ صوفی از آن بهتر و بزرگتر نیست
که سبب در میان نبیند ابو یزید گفته است که در عمر خود یک مرد و یک زن دیدم
آن زن فاطمه نیسابوریه بود از هیچ مقام ویرا خبر نکردم که آن چیز ویرا عیان
نبود یکی از مشایخ ذو النون را پرسید که کرا بزرگتر دیدی ازین طایفه گفت
زنی بود در مکه که ویرا فاطمه نیسابوریه میگفتند در فهم معانی قرآن سخنان
میگفت که مرا عجب می آمد وی گفته من لم یکن الله منه بال فانه یتخطی فی کل میدان
و یتکلم بکل لسان و من کان الله منه علی بال اخرسه الا عن الصدق و الزمه
الحیاء منه و الاخلاص و هم وی گفته الصادق و المتقی الیوم فی بحر یضطرب
علیه امواجه یدعو ربه دعاء الغریق یسال ربه الخلاص و النجاة و هم وی گفته
من عمل الله علی المشاهدة فهو عارف و من عمل علی مشاهدة الله ایاه فهو المخلص
زیتونه رحمها الله تعالی نام وی فاطمه است خدمت ابو حمزه و جنید و نوری
قدس الله تعالی اسرارهم کرده بود وی گفته است که روزی سرما سخت بود
بر نوری در آمدم گفتم هیچ میخوری گفت آری گفتم چه چیز بیارم گفت نان و شیر
آوردم و پیش وی آتش کرده بودند و دست وی از خاکستر سیاه شده بود چون
از دست وی که شیر میخورد سیاهی بشیر نشسته بود چون آن را بدیدم با خود گفتم
یا رب ما اقذر اولیائک ما فیهم احد نظیف پس از پیش وی بیرون رفتم بجای [illegible]

زلیخد من او بخت که اینجا یک زرمه جامه بود برده و مرا پیش امیر برد نوری آنرا
شنید در عقب من پیش امیر حاضر شد و گفت وی را مرنجان که وی از اولیاء خدای
است سبحانه امیر گفت من چه حیله کنم که خصم وی آنرا از وی می طلبد ناگاه
کنیزکی سیاه پیدا شد و آن زرمه با وی و گفت وی را بگذارید که زرمه را یافتم
پس نوری دست مرا بگرفت و از پیش امیر بیرون آورد و گفت چرا گفتی ما اوحش
اولیاءک و افقدهم گفتم توبه کردم از آنچه گفته بودم **فاطمه البردعیه رحمها**
الله تعالی در اردبیل مسوده قیل کانت من المعارفات المتکلمات بالشطح بعضی
از مشایخ وی را از قول رسول صلی الله علیه وسلم که از حضرت حق سبحانه حکایت
کرده است که انا جلیس من ذکرنی سوال کرد ساعتی با آن سایل سخنان گفت پس گفت
ان الذاکران تشهد ذکر المذکور لک مع دوام ذکرک له فیفنی ذکرک فی ذکره و یبقی
ذکره لک حین لا مکان و لا زمان **ام علی زوجه احمد خضرویه رحمها الله**
وی از اولاد اکابر بود و مال بسیار داشت همه را بر فقرا نفقه کرد و با احمد در آنچه
بود موافقت نمود بایزید را و ابو حفص را قدس الله تعالی روحهما دیده بود و از
بایزید سوالات کرده ابو حفص گفته است که همیشه حدیث زنان را مکروه میداشتم
تا آن وقت که ام علی زوجه احمد خضرویه را دیدم پس دانستم که حق سبحانه معرفت
و شناخت خود را آنجا که میخواهد می نهد بایزید قدس سره گفته است هر که تصوف
ورزد باید که بهمتی ورزد چون همت ام علی زوجه احمد خضرویه یا بحالی
همچون حال او ام علی گفته است که خدای تعالی خلق را بخود خواند بانواع لطف
و نیکویی اجابت نکردند پس بر ایشان ریخت بلاها تا ایشان را ملامة بلیة
خود باز گرداند زیرا که ایشان را دوست میدارد و هم وی گفته است فوت
امان دوست تر است از خواری کشیدن برای آن رنجی از اهل بلخ بوی رسید و که آمد بخدا

تعالی تقرب جویم بوسیله خدمت تو مرا و را گفت چرا بواسطه خدمت خدای تعالی
بمن تقرب نمیجویی **ام محمد والده الشیخ ابی عبد الله بن خفیف رحمها الله تع**
کانت من العابدات القانتات همراه پسر خود ابو عبد الله بن خفیف از ره بحر بسفر
حجاز رفت و مر او را مکاشفات و مشاهدات بسیار است گویند که شیخ در دهه
اخیر رمضان احیاء شب میکرد تا شب قدر را دریابد بر بام بر آمده بود و نماز
میکرد و والده وی ام محمد در درون خانه متوجه حق سبحانه نشسته بود
ناگاه انوار شب قدر بر وی ظاهر شدن گرفت آواز داد که ای محمد ای فرزند
آنچه تو آنجا میطلبی اینجاست شیخ فرود آمد و آن انوار را دید و در قدم والده افتاد
و بعد از آن شیخ میگفت که از آن وقت قدر والده خود دانستم **فاطمه بنت ابی**
بکر الکتانی رحمها الله تعالی وی در مجلس سمنون محب وقتی که از محبت سخن
میگفت جان بداد و وی سه سه نفر دیگر از مردان جان بدادند **فضه رحمها**
الله تعالی شیخ ابو الربیع مالقی رحمة الله گفته است که شنیدم حال زنی از
صالحات در بعض دیهها مرا داعیه زیارت وی شد از برای اطلاع بر کرامتی
که از وی شهرت گرفته بود و آن زن را فضه میخواندند چون بآن دیه که آن
زن آنجا بود رسیدیم حکایت کنند که گوسفندی دارد که از وی شیر و عسل
می دوشد و ما قدحی نو خریدیم و بیامدیم پیش آن زن و بر وی سلام کردیم پس
گفتیم میخواهیم که به بینیم آنچه میگویند از گوسفند شما گوسفند را حاضر آورد و بدوشیدیم
در آن قدح و بیاشامیدیم شیر بود و عسل از فضه بوی پرسیدیم گفت مارا
گوسفندی بود و ما فقیر بودیم روز عید شوهر من گفت و وی مردی صالح
... و این گوسفند را قربان میکنیم گفتیم نه زیرا که ما را رخصت هست
... قربان و خدای تعالی احتیاج ... بدانند این گوسفند ... اند

بت
کردند

مهمانی رسید شوهر را گفتم ما اکرام ضیف مامور یم برخیز و انرا بکش اما جانب
طفلکان نبینند که بر کشتن ان گریه کنند وانرا بیرون برد که در پس دیوار قربان
کند ناگاه دیدم که گوسفندی بدیوار خانه برجست و بخانه فرود آمد من گفتم
مگر ان گوسفند از شوهر من گریخته است بیرون رفتم دیدم که انرا پوست میکند
در عجب ماندم و قصه را با شوهر بگفتم گفت شاید که خدای تعالی عوضی داده
باشد بهتر از ان که مهمانرا گرامی داشتیم بعد از ان گفت ای فرزند بدرستی
که این گوسفند در دلهای مریدان چرا میکند و چون دلها ایشان خوش است شیر
او نیز خوش است و اگر متغیر است شیر او نیز متغیر است پس شما دلها خوش کردانید
امام یافعی رحمه الله میگوید که مراد مریدان که آن زن گفت وی و شوهر وی اند
ولکن علم ذکر کرد از برای ستر و تلبیس و از برای تحریص مریدان بر طیب قلوب
و معنی آنست که چون خوش است دلهای ما خوش است انچه نزد ماست پس شما نیز
خوش کردانید دلهای خود تا خوش شود انچه نزد شماست تلمیذه سری
سقطی رحمها الله زنی بود شاگرد سری سقطی و ان زن را پسری بود پیش معلم معلم ان پسر را
باسیا فرستاد وی در آب افتاد و غرق شد معلم شیخ سری را از ان معنی خبر داد سری
گفت برخیزید و با من بیایید تا پیش مادر وی رویم برفتند شیخ سری قدس سره
با مادر کودک بنیاد سخن کرد در صبر بعد از ان در رضا زن گفت ای استاد مراد
تو ازین همه چیست گفت پسر تو غرق شده است گفت پسر من گفت بلی گفت بدرستی
که خدای تعالی این نکرده است شیخ سری باز در صبر و رضا آغاز سخن کرد زن گفت
برخیزید و با من بیایید برخاستند و باوی برفتند تا بجوی آب رسیدند پرسید
که کجا غرق شده است گفتند اینجا الحارث و بانک زد که ای فرزند محمد گفت لبیک
ای مادر آن زن بابِ فرو رفت و دست پسر بگرفت و بخانه برد شیخ سری التفات

بشیخ جنید کرد و گفت این چیست جنید گفت این زن رعایت کننده است هر چیزی را
که خدای تعالی بروی واجب کرده است و حکم که چنین باشد آنست که هیچ
حادثه حادث نشود نسبت بوی مگر که وی را بان اعلام کنند چون وی را بغوث
پسر علم نکردند دانست که ان حادثه نشده است لاجرم انکار کرد و گفت خدای
تعالی این نکرده است تحفه رحمها الله تعالی سری سقطی گوید رحمه الله که شبی
خوابم نیامد و قلق و اضطرابی عجب داشتم چنانکه از تهجد محروم ماندم چون نماز
بامداد کردم بیرون رفتم و بهر جا که گمان می بردم که شاید اینجا ازان اضطراب تسکینی
شود گذر کردم هیچ سودی نداشت اخر گفتم به بیمارستان بگذرم و اهل ابتلا را
ببینم باشد که بترسم و منزجر شوم چون به بیمارستان در امدم دل من بگشاد
و سینه من منشرح شد ناگاه کنیزکی دیدم بسیار تازه و پاکیزه و جامهای
فاخر پوشیده و بوی خوش از وی بمشام من رسید منظری زیبا و جمالی نیکو
داشت و بهر دو پای وهر دو دست در بند بود چون مرا دید چشمها پر آب کرد
و شعر چند بخواند صاحب بیمارستان را گفتم این کیست گفت کنیزکی است دیوانه
شده خواجه وی ویرا بند کرده مگر با صلاح آید چون سخن صاحب بیمارستان شنید
گریه در گلوی وی گره شد بعد از ان این ابیات خواندن گرفت شعر
معشر الناس ما جننت ولکن • انا سکرانة وقلبی صاحی • اغللتم یدی ولم آت
ذنبا • غیر جهدی فی حبه وافتضاحی • انا مفتونة بحب حبیب • لست ابغی
عن بابه من براح • فصلاحی الذی زعمتم فسادی • وفسادی الذی زعمتم
صلاحی • ما علی من احب مولی الموالی • وارتضاه لنفسه من جناح سخن وی
مرا بسوخت و باندوه و گریه آورد چون آب چشم من بدید گفت ای سری این گریه
بر صفت او ست چون باشد اگر او را بشناسی چنانچه حق معرفت است بعد از ان ساعتی

بنجو دستد چون باخود آمد گفتم ای جاریه گفت لبیک ای سهی گفتم مرا از الحاجی شناسی
گفت جاهل نیستم از آن زمان که وی را شناختم می‌شنوم که یاد محبت میکنی کرا
دوست میداری گفت آنکس را که شاکر گردانید مرا بنعمتها خود و منت نهاد
بر ما بعطاها خود بدلها قریب است و سایل را اجابت گفتم ترا اینجا که محبوس کرده
است گفت ای سهی حاسدان باهم یاری کردند بعد از آن شهقه بزد که من
گمان بردم که مگر جانش از وی مفارقت کرد بعد از آن باخود آمد و بیتی چند
مناسب حال خود بخواند صاحب بیمارستان را گفتم او را رها کن رها کرد گفتم برو
هر جا که خواهی گفت ای سهی بکجا روم و مرا جای رفتن نیست آنکه حبیب
دل منست مرا مملوک بعض ممالیک خود گردانیده است اگر مالک من راضی
شود بروم و الا صبر کنم گفتم والله که وی از من عاقل‌تر است ناگاه خواجه
وی به بیمارستان درآمد و صاحب بیمارستان را گفت تحفه کو گفت در اندرونست
و شیخ سهی پیش اوست خرم شد درآمد و بر من سلام گفت و تعظیم بسیار کرد
گفتم این کنیزک اولیتر است از من بتعظیم سبب چیست که وی را محبوس کرده
گفت چیزهای بسیار عقل وی رفته است نمی‌خورد و نمی‌آشامد و خواب نمیکند
و ما را نمی‌گذارد که خواب کنیم بسیار فکر و بسیار گریه است و حال آنکه تمام بضاعت
من وی است وی را خریده‌ام بهمه مال خود به بیست هزار درم و امید در بسته
بودم که مثل بهای وی بر وی سود کنم از جهت کمالی که صنعت خود دارد گفتم
صنعت او چیست گفت مطربه است گفتم چند گاه است که این زحمت بوی
رسیده گفت یکسال گفتم ابتدای وی چه بود گفت عود در کنار داشت و تغنی
باین ابیات میکرد که شعر وحقك لا نقضت الدهر عهدا ، ولا كدرت
بعد الصفو ودا ، ملأت جوانح القلب وجدا ، وكيف اقر واسل الحدا

فیا من لیس لی مولی سواه ، اراك تركتني في الناس عبدا ، بعد از آن برخاست و عود
بشکست و بگریه درآمد ما وی را بمحبت کسی متهم داشتیم و روشن شد که ما را
اثری نبود از وی پرسیدم که حال چنین است با دل خسته و زبان شکسته گفت
شعر خاطبني الحق من جناني ، فكان وعظي على لساني ، قربني منه بعد
بعد ، وخصني الله واصطفاني ، اجبت لما دعيت طوعا ، ملبيا للذي دعاني
وخفت مما جنيت قدما ، فوقع الحب بالاماني ، بعد از آن صاحب کنیزک
را گفتم بهای او بر منست و زیادت نیز میدهم او آواز برداشت و گفت وا فقراه ترا
کجاست بهای او تو مرد درویشی وی را گفتم تو تعجیل مکن تو هم اینجا باش تا من بهای
وی را بیارم بعد از آن گریان که بیان برفتم و بخدای سوگند که از بهای وی نزدیک
من یک درم نبود و شب دراز متحیر و تنها ماندم تضرع میکردم و نمی‌توانستم
که چشم برهم زنم و میگفتم ای پروردگار من تو دانی پنهان و آشکار من و من
اعتماد بر فضل تو کردم مرا رسوا مگردان ناگاه یکی در بزد گفتم کیست گفت یکی از احباب
در بگشادم مردی دیدم با چهار غلام و شمعی با او گفت ای استاد اذن درآمدن میدهی
گفتم درآی چون درآمد گفتم تو کیستی گفت احمد بن مثنی امشب بخواب دیدم که هاتفی
مرا آواز داد که پنج بدره بردار و پیش سهی بر و نفس وی را باین خوش کن تا تحفه را
بخرد که ما را با تحفه عنایتیست چون این بشنیدم سجده شکر کردم بدانچه خدای
تعالی ما را داد از نعمت خود سهی گوید بنشستم و انتظار صبح می‌بردم چون نماز
صبح گزاردم بیرون آمدم و دست وی گرفتم و به بیمارستان بردم صاحب بیمارستان
چپ و راست نگریست چون مرا دید گفت مرحبا درآی بدرستی که تحفه را نزد خدای
تعالی قربی و اعتباری هست که دوش هاتفی بمن آواز داد و گفت شعر
انها منا ببال ليس يخلو من ثراها ، قربت ثم ترقت وعلت في كل الحور تحفه

مارا ابدید حشیم پرآب کرد و با خدای تعالی در مناجات میکفت مرا در میان
خلق مشهور کردانیدی درین وقت که نشسته بودیم صاحب تحفه بیامد
کریان کفتم کریه مکن که انچه تو کفتی اورده ام به پنج هزار سود کفت لا والله کفتم
بده هزار کفت لا والله کفتم مثل بها سود کفت اکر همه دنیا بمن دهی قبول نمیکنم
وی از دست خال الصالله سبحانه کفتم قصه چیست کفت ای استاد دوش مرا توبیخ
فرح کردند ترا کواه میکیرم که از همه مال خود بیرون امدم و در خدای تعالی کریم
اللهم کن لی بالسعة کفیلا و بالرزق جمیلا روی بابن مثنی کردم وی نیز
میکریست کفتم چرا می کریی کفت کو بیا خدای تعالی بانچه مرا بان خواند از من
راضی نیست ترا کواه میکردم که صدقه کردم همه مال خود را خال الصالله سبحانه
کفتم با حاجه بزرکست برکت تحفه بر همه بعد از ان تحفه برخاست و جامهای
که در بر داشت بیرون کرد و پلاس پاره بپوشید و بیرون رفت و میکریست
کفت خدای تعالی ترا رها نمی داد کریه چیست کفت هیبت منه الیه و بکیت منه علیه
وحقه وهو سولی ❁ لا زلت بین یدیه ❁ حتی انال والحظی ❁ بما رجوت لدیه
بعد از ان بیرون امدیم و جهد لکه تحفه را طلبیدیم نیافتیم عزیمت کعبه کردیم
ابن مثنی در راه بمرد و من و خواجه تحفه بمکه در امدیم در ان وقت که طواف
میکردیم اواز مجروحی شنیدیم که از جکر ریش میکفت شعر محب الله فی الدنیا
سقیم ❁ تطاول سقمه فدواه داه ❁ سقاه من محبته بکاس ❁ فاروا المهیمن
اذ سقاه ❁ فهام بحبه و سما الیه ❁ فلیس یرید محبوبا سواه ❁ کذلک من ادعی
شوقا الیه ❁ یهیم بحبه حتی یراه ❁ پیش او رفتم چون مرا دید کفت ای سری
کفتم لبیک تو کیستی که خدای بر تو رحمت کناد کفت لا اله الا الله بعد از شناختن
واقع شد من تحفه امروز همچو خیالی شده بود کفتم ای تحفه مجنونا یدکان

بعد از انکه تنهایی اختیار کردی از خلق کفت خدای تعالی مرا بقرب خود انس
بخشید و از غیر خود وحشت داد کفتم ابن مثنی مرد کفت رحمه الله خدای تعالی
ویرا از کرامتها چندان بخشید که هیچ چشم ندیده است و همسایه منست در بهشت
کفتم خواجه تو که ترا ازاد کرده با من امده است دعایی پنهان کرد و در برابر کعبه
بیفتاد و بمرد چون خواجه وی بیامد مرده دید بروی در افتاد برفتم و ویرا
بجنبانیدم مرده بود تجهیز و تکفین ایشان کردیم و بخاک سپردیم رحمهما الله
تعالی ام محمد رحمها الله تعالی وی عمه شیخ محیی الدین عبد القادر کیلانیست
رضی الله تعالی عنهما از نساء صالحات بوده است کویند یکبار در کیلان خشک
سال شد مردم باستسقا بیرون شدند بباران نیامد همه مردم بدر خانه ام محمد
امدند و دعای باران خواستند ام محمد پیش خانه خود را برفت و کفت خدا
وندا من جاروب کردم تو اب بپاش چندان برنیامد که باران در ایستاد چنانکه
کویی دهانه مشکها را کشاده اند بیبک مردیه رحمها الله تعالی
شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس الله تعالی روحه کوید که بمرو بودیم زنی بود انجا که
اورا بیبک کفتندی نزدیک امد و کفت ای ابو سعید بتظلم امده ام کفتیم بر
کوی کفت مردمان دعا میکنند که ما را یکنفس با یار دهد مکذار بیست سال است که میکویم
که مرا یک طرفة العین بمن باز کذار تا ببینم که من کیم با من خود هستم هنوز اتفاق
نیفتاده است دختر کعب رحمها الله تعالی شیخ ابو سعید ابو الخیر رحمه الله تعالی
کفته است که دختر کعب عاشق بود بر غلامی اما پیران همه اتفاق کردند که این سخن
که او میکوید نه ان سخن باشد که بر مخلوق توان کفت او را دیکر جایی کار افتاده
بود روزی ان غلام ان دختر را ناکاه دریافت سر استین وی کرفت دختر بانک
بر غلام زد کفت ترا این بس نیست که من با خداوندم و لغا امتلایم بر تو بیرون دهم

که طمع میکنی شیخ ابوسعید گفت سخنی که او گفته نه چنانست که کسی را در مخلوقی
افتاده باشد وی گفته است بیت عشق را باز اندر آوردم به بند کوشش بسیار
نامد سودمند عشق دریایی کرانه ناپدید کی توان کردن شنا ای هوشمند
عشق را خواهی که تا پایان بری بس بپسندید باید ناپسند زشت باید دید و
انگارید خوب زهر باید خورد و انگارید قند توسنی کردم ندانستم همی
کز کشیدن سخت تر گردد کمند فاطمه بنت المثنی رحمها الله تع شیخ محیی الدین
ابن العربی رضی الله عنه در فتوحات میگوید که من سالها بنفس خود خدمت
وی کرده ام و سن وی در آن وقت بر نود و پنج سال زیادت بود و من شرم داشتم
که بروی وی نگرم از تازگی و نازکی رخساره وی هم که وی را بدیدی پنداشتی که
چهارده ساله است و وی را با حضرت حق سبحانه و تعالی حالی عجب بود و مرا
بر همه کسانی که از ابنای جنس من بخدمت وی میرسیدند اختیار کرده بود و میگفت
مثل فلانی کسی ندیده ام وقتی که پیش من می آید بهمگی خود می آید و در بیرون
هیچ نمیگذارد و وقتی که بیرون میرود بهمگی خود بیرون میرود و پیش من هیچ
باقی نمیگذارد و هم شیخ میگوید که از وی شنیدم که میگفت مرا عجب می آید از کسی
که میگوید که حق را سبحانه و تعالی دوست میدارم و بوی شادمانی نمیکند و حال
آنکه حق سبحانه مشهود وی است و چشم وی ناظر باوست در همه چیزی یک طرفة
العین غایب نمیشود این مردمان چون دعوی محبت او میکنند و می گویند آیا
شرم نمیدارند قرب محبت از همه معنی آن زیادتست بس برای چه میگریند بس
گفت ای فرزند چه میگویی در انچه من میگویم گفتم سخن آنست که تو میگویی
بعد از آن گفت والله مرا تعجب می آید … فاتحة الکتاب را خدمت من
فرموده است والله که هرگز مرا از وی مشغول نساخته است و حاجتی

نشده و هم شیخ میگوید در میان آنکه ما پیش وی نشسته بودیم ضعیفه در آمد
و شوهر خود را نام برد که شوهر من به انجا رفته است و داعیه داشته است که زن
دیگر بکند گفتم میخواهی که باز آید گفت آری روی بفاطمه کردم و گفتم ای مادر می
شنوی که چه میگوید گفت تو چه میخواهی گفتم قضای حاجت وی و حاجت وی
آنست که شوهر وی بیاید گفت سمعا و طاعة حالی فاتحة الکتاب را می فرستم و وی را
وصیت میکنم که شوهر این زن را بیارد و فاتحه را خواندن گرفت و من هم با وی
خواندم و دانستم که از قراءت فاتحه صورت جسدانی انشا کرد و وی را فرستاد و
در وقت فرستادن گفت ای فاتحة الکتاب میروی بفلان شهر و شوهر این زن را
می بینی و وی را نمیگذاری تا نمی آری شیخ میگوید که از فرستادن فاتحه تا آمدن شوهر
وی بیش از آن فرصت نشد که قطع آن مسافت توان کرد جاریة سوداء رحمها
الله تعالی ذو النون گوید که کنیزکی سیاه دیدم که کودکان وی را بسنگ میزدند
و می گفتند این زندیقه میگوید که من الله را می بینم من در پی او برفتم مرا آواز
داد و گفت ای ذو النون گفتم تو مرا چه شناختی گفت جانهای دوستان او سبحانه
او نیز با یکدیگر آشنا گفتم این چیست که این کودکان میگویند گفت چه میگویند
گفتم میگویند که تو میگویی که من الله را می بینم گفت راست میگویند تا او را بشناختم
هیچ محجوب نبوده ام امرأة مجهولة رحمها الله تعالی و هم ذو النون میگوید قدس
سره در میان آنکه در طواف بودم دیدم که نوری بدرخشید که بر تو آن بعنان
آسمان رسید در عجب ماندم طواف خود را تمام کردم و پشت بدیوار کعبه باز نهادم
و در آن نور فکر میکردم ناگاه آوازی اندوهگینی بگوش من آمد در پی آواز برفتم
دیدم که … بأستار کعبه در آویخته است و میگوید بیت انت تدری
یا حبیبی من حبیبی انت تدری و نحول الجسم والدمع یبوحان بسری و قد کتمت

المحب حتی ضاق بالکتمان صدری ببدا محجاب شدم و ازخد و روی گریان شدم پس
گفت الهی وسیدی ومولای بحبک لی الا غفرت لی گفتم ای جاریه ترا این بس نیست
که گویی بحبی لک که میگوید بحبک لی چه میدانی که او ترا دوست میدارد گفت
مرحدا ای را بندگان هستند که ایشانرا دوست میدارد پس ایشان وی را دوست
میدارند نشنیدی قول الله تعالی را که گفت فسوف یاتی الله بقوم یحبهم ویحبونه
محبت وی مر ایشانرا سابق است بر محبت ایشان مر وی را گفتم ترا بس ضعیف ونحیف
می بینم مگر بیماری گفت محب الله فی الدنیا علیل تطاول سقمه فدواه داه
کذا من کان للباری محبا یهیم بذکره حتی یراه پس مرا گفت باز پس نگر بنگریستم
هیچ کس ندیدم روی بوی کردم وی را نیز ندیدم ندانستم که کجا رفت جاریه مجهوله
رحمها الله تعالی وهم ذوالنون گوید قدس سره که مرا کنیزکی صفت کردند
متعبده از حال وی پرسیدم گفتند در دیر خراسبت بان دیر آمدم کنیزکی
دیدم ضعیف جسم که بیخوابی شب در روی اثر کرده بود بر وی سلام کردم
جواب داد وی را گفتم ای جاریه در مسکن نصاری می باشی گفت سر بردار غیر
خدای تعالی در هر دو سرای می بینی گفتم هیچ وحشت تنهایی نمیبابی گفت از من
دور شو او دل مرا از لطایف حکمت خود و محبت خود چنان پر کرده است و شوق
دیدار خود بر من گماشته که در دل خود هیچ موضع از برای غیر او نمی یابم گفتم
ترا حکیمه می بینم مرا بیرون آر ازین شکی و راه راست بر من بگشای گفت ای
جوان مرد تقوی را زاد خود ساز و زهد طریق خود و ورع یار کیر خود و سلوک
کن در طریق خایفان با پرسی بدری که نه حجاب بینی انجا و نه بواب خازنان خود را
نفرمایند که در هیچ کاری نافرمانی تو نکنند امرأة مصریة رحمها الله تعالی
در تاریخ امام یافعی از یکی از مشایخ روایت کرده است که زنی در نواحی مصر

سی سال بر یک جای اقامت کرد که در سرما و گرما از آنجا نرفت و درین سی سال هیچ
نخورد و هیچ نیاشامید امرأة مصریة اخری رحمها الله تعالی وهم امام یافعی
در کتاب روض الریاحین آورده است که یکی ازین طایفه گفت که در نواحی
مصر زنی دیدم واله و حیران سی سال بر دو پای ایستاده بود در زمستان
و تابستان نه نشست و نه روز و از آفتاب و باران وی را هیچ سود و مارها و ثعبانها
گرد وی در می آمدند خوارزمیه رحمها الله تعالی وهم امام یافعی در تاریخ
خود از یکی از علما نقل کرده که گفت در خوارزم زنی دیدم که زیادت از بیست سال
هیچ نخورده بود و هیچ نیاشامیده جاریة حبشیة رحمها الله تعالی
شیخ محیی الدین عبد القادر گیلانی قدس الله تعالی روحه فرموده است که اول بار
که از بغداد عزم حج کردم بر قدم تجرید و هنوز جوان بودم تنها میرفتم
شیخ عدی بن مسافر مرا پیش آمد و وی نیز جوان بود پرسید که کجا میروی
گفتم بمکه گفت میل صحبت داری گفتم من بر قدم تجریدم گفت من نیز بر قدم
تجریدم باهم روان شدیم در بعضی از روزها دیدیم که جاریه حبشیه سر
بر قع بسته و پیش من بیستاد و تیز تیز در روی من می نگریست پس گفت
از کجایی ای جوان گفتم از عجم گفت امروز مرا در رنج افکندی گفتم چرا گفت
درین ساعت در بلاد حبشه بودم مرا مشاهده افتاد که خدای تعالی بر دل تو
تجلی کرد و ترا عطا و موهبه ای داد مثل آن عطا که غیر ترا از آنکه من میدانم
خواستم که ترا به بینم و بشناسم پس گفت من امروز در صحبت شمایم و امشب با شما
افطار میکنم و روان شد وی در یک طرف وادی میرفت و ما در یک طرف چون
شب شد طبقی از هوا فرود آمد بر آن شش رغیف با سرکه و سبزی آن جاریه گفت
گفت الحمد لله الذی اکرمنی واکرم ضیفی هر شب بر من دو رغیف فرو می آمد و امشب

برای هر یک دو درعیف فرود آمد بعد از آن سبه ابری ایشان فرود آمد و بیاشامیدیم
در لذت و حلاوت بالجمله بر روی زمین می باشد هیچ مانست پس در آن شب
از ملحد اشد و برفت چون بمکه رسید بر شیخ عدی در اندر طواف تجلی واقع
شد که هیچ پیچ بقشاد چنانکه بعضی میگفتند که وی بمرد ناگاه دیدم که ان جا کز
بالهی بر روی ایستاده است و میگوید که زنده کردانا حتیراً انکیسی که میرانیده است
سبحان الذی لا یقوم الحادثات لتجلی نور جلاله الا بتشبیه ولا یستقر الکائنات
لظهور صفاته الا بتایید بل اختطفت سبحان قدسه انظار العقول والحدت
نفحات بهایه الباب الفحول بعد از آن در طواف مرا تجلی واقع شد و از باطن خود
خطابی بشنیدم و در لخزان یا بن کهنشدای عبد القادر بجرید ظاهر را بگذار و تفرید
توحید را لازم دار و از برای نفع مردمان بنشین که ما بندگان خاص هستند
که میخواهیم که ایشان را بر دست تو بیشتر قرب خود برسانیم ناگاه آن جاریه گفت
ای جوان نمی دانم امروز چه نشست ترا که برسر تو از نور خیمه زده اند و تا عنان
آسمان ملایکه گرد تو در آمده اند و چشم همه اولیا از مقامهای خود در تو خیره
مانده است و همه بمثل آنچه ترا داده اند امید وار شده اند بعد از آن جاریه
برفت و دیگر ویرا ندیدم امرهٔ اصفهانیه رحمها الله تعالی یکی از
اصحاب شیخ عبد القادر رضی الله عنه گفته است که روزی شیخ را بر بالای منبر
استغراقی واقع شد و یک کرد و عمامه وی باز شد و وی ندانست همه حاضران
بموافقت شیخ دستارها و طاقیها در پای منبر انداختند چون شیخ بحال خود
باز آمد و سخن آخر کرد و عمامه خود را راست کرد و مرا گفت دستارها و طاقیها
با اصحاب باز گردان بهمه باز گردانیدم یک عصابه باقی ماند که صاحب آن پیدا
نبود شیخ گفت آن را بمن ده بوی دادم بر دوش خود انداخت فی الحال ناپدید شد

من حیران ماندم چون شیخ از منبر فرود آمد با من گفت که چون اهل مجلس عمامها نهادند مارا
خواهر ست باصفهان وی هم عصابه خود را دراز کرد و از ما بر داشت امرهٔ فارسیه رحمها الله
شیخ نجیب الدین علی بن غش رحمه الله تعالی گفته است وقتی زنی از شهر بلیانکان بشیراز آمده بود
و تنها بخانه ما آمد زنی با خبر وقتی چند روز در خانه ما بود و مرا دست تنگ روی نموده بود
وی میدانست آن حال را و ظرفی چند در خانه ما بود که اگر وقتی حق تعالی از گندم و جو چیزی با ما رسانیدی
در آن ظروف کردی و آن ظرفها خالی بود و تهی و سرهای آن را پوشیده بودیم تا پاک بماند
تا وقت حاجت آن زن میدانست که ما را چیزی در آن ظرفها نیست مرا گفت چون دست تنگ
روی نموده چرا از آنچه در این ظرفهاست قوت بسازی گفتم آنها تهی است گفت چون تهی است
سرهای آن را چرا پوشیده است گفتم تا پاک بماند بر خاست و سرهای آنها بر گرفت و گشاده
گذاشت و گفت از آن تهی است که دهن بر هم نهاده است چون سر او گشاده باشد همچون دهنی باشد
که باز کرده باشد و گرسنه باشد حق تعالی از آن قوت فرستد هر چیزی مناسب آن چیز مر سد در وقت
حاجت پس قوت این ظروف غله است چون تهی شکم وی ظاهر گردد غله و حبوب کرد اند پس چنین
پیدا شد آن زن آن تصرف بکرد در حال حق تعالی چندان گندم فرستاد که آن ظروف پر شد و آن
زن از اولیا خدای تعالی بود با تمام رسید و با ختام انجامید کتاب نفحات الانس من حضرات القدس
که مقصود از آن شرح اخلاق و افعال و بیان مقامات و احوال کرام روانی بود که بقدم صدق
راه بادیه طلب را سپرده اند و به وکام خطوتی و خود وصلت پی بکعبهٔ مطلوب برده و صور اخلاق
الهی شده اند و مظهر اسمای نا متناهی گشته در ایجاد عالم وجود ایشان است و مقصود از بنین
و بنات آدم و شهود ایشان است جز او هر که دید حق بود دید ایشان محو شده در شهود سر غیب ایشان
جمله در کهف فنا از هستی خود خفته اند لیک بیدار نه خواب آلودگان بیدار ایشان
چه انداز نور خورشید جمال خود بکل مشرق و مغرب گرفته پرتو انوار ایشان

از خدا خواهند ستر حال خود در ذات او | ایها بود ساعت بساعت ستر استغفار او
ریخته باران عرفان از درخت مکرمت | شسته نقش حرف عبر محو پندارشان
هر یکی را با خود از سودای دل بازارها | زآتش شوق محبت گرمی بازارشان
یکدم از طوف در و دیوارشان نشکیبی که هست | صد کشایش از در و صد بستی از دیوارشان
کارشان جز نفی ذات و محو فعل خویش نیست | ای خدا چه بود که جای راکنی در کارشان

تاریخ

این نسخه مقتبس ز انفاس کرام | سروی نفحات انس است ابد مشام
از هجرت فخر بشر و خیر انام | در هشت صد و شش از و سیم گشت تمام

تم

تکمله حاشیه نفحات الانس من کلام مولانا عبد الغفور اللاهوری رحمة الله

تکملة

یتمنا بذکر الملك الاعلی وحمد الله تبارك وتعالی وصلی الله علی محمد المصطفی
وعلی اله وصحبه اصحاب الوفاء وارباب الصفاء بعده چون تسوید
این اوراق بتوفیق علیم خلاق بسر حد اتمام رسید و ذکر طوایف اولیا
قدس الله اسرارهم بامداد حضرت ذی الفضل والعلی بانجام کشید دل داعی
بزلال ذکر احوال این طایفه هم چنان بر قرار بود بلکه آن شوق بگفتگوی این طایفه
بزرگوار بیقرار خصوصا ذکر حضرت مخدوم قدس سره که نام خجسته فرجام
سعادت انجام حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان در نفحات مذکور نبود
اگرچه تعریف و مدحت ایشان مناسب مرتبه امثال ما فقران نیست چه هر کس
بحسب استعداد و قدر مرتبه خود از ایشان چیزی درمی یابد هرچه اندیشد
وگوید مناسب مرتبه و استعداد وی خواهد بود ولیکن چون این فقیر از تجرعه
عمر ثمره گرفته واز ثمره وی بهره پذیرفته مدتی چهره اخلاص بر آستان رفعت
اختصاص ایشان سوده بود واز صدق این اخلاص رایحه بشام لطف
ایشان رسیده نسیم عنایت از ریاض مرحمت میوزید واز ایشان بقدر
استعداد احوال مشاهده میکرد وسخنان ومعارف دلپذیر می شنید جمیع
رسایل ایشان که تعلق بسخنان صوفیه داشت وبعضی دیگر از کتب این طایفه
در ملازمت حضرت ایشان گذرانیده بود واز آن جا یقین بدین چیز حاصل
شده که بشان این طایفه علیه قدس الله اسرارهم دیگری باحکام شرعیه
خصوصا احکامی که در نظر اوهام مستبعد می نماید بنابرین بزبان صدق
وسداد ولسان عجز وانقیاد متصدی بیان شمه از احوال واقوال حضرت ایشان
علیه الرحمة والرضوان شد رزقنا الله من احواله نصیبا وچون در این اثنا
از جنس شعر چیزی مذکور کردد از جمله اشعار حضرت ایشان خواهد بود

مقتبسان انوار ولایت از مشکوة نبوت و روشن دلان پرتو هدایت از
قبله ارباب فتوت صلی الله علیه وسلم بحکم التصوف انما هو تلبیس و کتمان در
اخفاء سر این معنی کوشیده اند و خود را از نظر اغیار پوشیده صد هزار
محیط بیکران در دل تشنه لب بر کنار ساحل ایستاده اند و چندین وادی شوق
و غرام پیموده قدم از قدم بر نداشته اند کر و تری الجبال تحسبها جامدة و هی
تمر مر السحاب ؛ هزار قافله بی در بیابان در ره عشق ؛ عجب تر آنکه پی یک پیاده
پیدا نیست ؛ و این بحقیقت ثمرهٔ غیرت ملک غیور است جل و علا که چون یفرموده
یحبهم و یحبونه این طایفه را بسبق محبت خود سرافراز کردانیده و بمحض عنایت
بیعلت خود ایشان را محبوب خوانده غیرت محبت مقتضی آنست که ایشان را در
تحت حجاب عزت در آورده از نظر غیر مختفی کرداند اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم
غیری و طایفه علیه نهائیه قدس الله ارواحهم در معنی ستر و اخفی از جمیع
طوائف ممتاز بوده اند و در این معنی مبالغه بلیغ و اهتمام تام می نمودند چنانچه
ابتداء تلقین ایشان اخفاست و حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان در این معنی
از این طایفه علیه امتیاز تمام داشتند و در تمامی اوقات همگی همت بر این کماشته
؛ ز دیده در دلش جا کردم و دل در درون پنهان ؛ هنوز این بیم ترسم که بیند
چشم اغیارش ؛ سائر احوال و حجاب ستر حال حضرت ایشان بر عامهٔ خلایق صفت
شعر و شاعری بود با خواص اگر اتفاق صحبت افتادی کاه در پناه شعر گوئی
و بصورت شاعری بر آمدی و کاه از صنعت علم پرده ساختی و در لباس طالب
علمی در آمدی بالجمله بهر طریق که این معنی میسر شدی دست در آن زدی اما
بحکم حدیث نبوی علی مصدره الصلوة والسلام حیث قیل من اولیاء الله قال
صلی الله علیه وسلم الذین اذا رؤا ذکر الله تعالی نور معنی ولایت و پرتو لمعه هدایت

ازجبهه

از جبههٔ مبارک ایشان لایح و هویدا بود شعر هر لحظه جمال خود نوع دیگر آرای ؛
شوی دیگر انگیزی شوق دیگر افزای ؛ بی پردهٔ آب و گل ما را ننمای رخ ؛ خورشید
درخشان را تا کی بگل اندای ؛ می فرموده اند که سر حال شرط این طریقت
و در حجاب صنعتی کوشیدن لازم سلوک اهل تحقیق و از بعضی اکابر نقل
میکردند که بهترین حجاب صورت طالب علمی است چشم بر کتاب داشتن و خاطر
بمحبوب حقیقی کماشتن شعر خوشتر ز کتاب در جهان یاری نیست ؛ در غمکده
زمانه غمخواری نیست ؛ هر لحظه از او بگوشهٔ تنهای ؛ صد راحت هست هرگز آزاری نیست
میفرمودند که تعمق در مسائل موجب جمعیت است حضرت ایشان از ابتداء احوال
تا منتهی کمال از دغدغه عشق خالی نبوده اند کشش عشق و جذب محبت غالب
احوال ایشان بوده است و کتمان ستر عشق از لوازم فطرت و طبیعت ایشان
در اوائل حال که بحکم محبت صوری بصور جمیلهٔ امکانی صورت گرفتاری می
داشته اند از افشای این معنی محترز می بودهاند و بقدر قدرت و امکان اخفا
می نموده و اگر بنابر غلبه معنی عشق و استیلاء ستر محبت از جوی بالا زلال شوق
رشحه ظاهر شدی از ملامت خلق و انکار مردم غبار وحشت بدامان ایشان نرسیدی
و از شغل خاطر باین حال خود نگشتی شعر کار جان عشق خوبان است هر سو عالمی
در پی انکار او هم چنان در کار خویش ؛ و عقیده نزاهت ایشان در این معنی
در نهایت کمال و خارج از اندیشهٔ وهم و خیال بوده است شعر آنم که بملک
عاشقی بی بدلم ؛ در شهره وفا به پاکبازی مثلم ؛ پاک آمده ز آلایش علم عملم ؛
بنهاده بنظر بقبله کاه ازلم ؛ منشاء محبت در امثال این مردم دغدغه فیض
روحانیت نه وسوسه حظوظ نفسانی مقصود حصول درد و محنت است نه
اندیشه خوشدلی و راحت شعر غرض از عشق تو ام چاشنی درد و غمست ؛ ورنه زیر فلک

اسباب تنعم چه کت؛ اما طایفه که اسیر نفس و هوا گشته اند کام دل از مقتضیات
قوای شهوانی جویند و حظ نفس را فیض روحانی گویند از محبت نفسانی عشقی
عاشقی بیرون اند رباعی عشق ار نه کمال نسل آدم بودی؛ آوازهٔ عشق در جهان
کم بودی؛ در شهوت نفس عشق بودی حیوان؛ سر دفتر عاشقان عالم بودی؛
دیگر قومی که بنیامدند ز عشق تمام؛ خوانند هوای نفس را عشق بنام؛ کی شادشان
در حجرهٔ عشق مقام؛ خود هست بر ایشان سخن عشق حرام؛ و علامت این عشق
و محبت سوختن و گداختن و از حظوظ نفس و اپرداختن است طلب رحمت
و اندیشهٔ حصول آسودگی از محبوب بهوای نفس است رباعی معشوقه که شد
ز کامها عاشق من گفتا که نه بعاشقی لایق من وصل است ز من کام تو ار کی
هستی تو عاشق کام خویش نه عاشق من محب آنست که از همه چیز قطع تعلق
کند و خواست خواست محبوب کردد رباعی با عشق تو ام هوای ماند است هوس
با آتش سوزنده چه سان ماند خس؛ خواهد ز تو مقصود دل خود هر کس؛ جامی
از تو همین ترا خواهد و بس؛ و شک نیست که محرک این محبت فی الحقیقه جاذبه
ستر ازلیست و سر رشتهٔ این شوق از صوب محبوب لم یزلی پس اگر در عالم
صورت متعلق این عشق و محبت صور جمیلهٔ امکانی کردد محب صادق را
شایبهٔ نقص و عارضهٔ عیبی پدید نیاید بیت جان عاشق چون بود از آرزوی
طبع پاک؛ دامن معشوق اگر آلایشی دارد چه باک؛ روزی حضرت ایشان
علیه الرحمة والرضوان می فرمودند که در اوایل حال چون تعلق خاطر ببعضی از
صور کونیه می بود آرام بنفس محبت و حرقت می شد چنانچه خاطر از صورت
خیالی متعلق خالی می بود بتامل نیز احضار صورت وی میسر نبود در این حال
بالمجنون عامری موافق بودند که شغلتنی حبک عنک می فرمودند که روزی

در اثنای

در اثنای وضو ساختن چون نوبت بدست شستن رسید دست خود را
در دست آنکه تعلق خاطر بدو بود یافتم چون این معنی مشهود گشت
در خاطر گذشت که آنچه حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم فرموده که هذه ید الله
و اشارت بدست مبارک خود کرده در مثل این حال بوده باشد می فرموده اند
که در حین غلبهٔ محبت میل خاطر بوصل صوری و قرب مکانی نمی بود بلکه چون
اتفاق ملاقات افتادی زود میل بمفارقت می انجامید معنی فنا از لوازم
سر عشق است چه در حق و چه در باطل زیرا که حقیقت عشق محبت مفرطست
و جمیع همم بر یک امر و آدمی را خاصیتی است که متوجه بهر چیز که شود و همت
بر هر چه کارد رنگ آن گیرد بنابرین طریق عشق ورزیدن و راه محبت
سپردن هرچند با مور کونیهٔ فانیه باشد مستحسن داشته اند اما بشرط
آنکه در وی نماند و از وی درگذرد مثنوی دل فارغ ز درد عشق دل نیست؛
تن بی درد دل جز آب و گل نیست؛ ز عالم روی آور در غم عشق؛ که باشد عالم
خوش عالم عشق؛ غم عشق از دو عالم کم مبادا؛ دل بی عشق در عالم مبادا؛
غمش بر سینه نه تا شاد باشی؛ اسیر عشق شو کآزاد باشی؛ ز عشقت دهد گرمی
مستی؛ دگر افسردگی و خودپرستی؛ اگر مجنون نمی زین جام خوردی؛ که او از
دو عالم نام بردی؛ متاب از عشق رو گرچه مجازیست؛ که آن بهر حقیقت کارسازیست؛
بلوح اول الف با تا نخوانی؛ ز قرآن درس خواندن کی توانی؛ و حضرت ایشان در
نهایت حال نیز باین معنی می پرداختند و میفرمودند که روش ما بطریق محبت
افتاده است مثنوی بحمد الله که تا بودم درین دین؛ براه عاشقی بودم سبک سیر؛
چو دایه مشک من بی نافه دیده؛ بتیغ عاشقی نافم بریده؛ چو مادر بر لبم پستان
نهاد است؛ ز خون خواری عشقم شیر داد است؛ هنوز آن ذوق شیرم در ضمیر است؛

اگرچه موی من اکنون چو شیرا است ؛ به پیری دجوانی نیست چون عشق ؛ دمد بر من
دمادم این فسون عشق ؛ که جایی چون شدی در عاشقی پیر ؛ سبک رو چون که در
بود
در عاشقی میر ؛ کسی که لذت عشق یافت و چاشنی شوق چشید به عشق نتواند
بیت لذت عشق فرو رفت مرا در رگ و پی ؛ عشق میگویم و جان میدهم از لذت وی ؛
و در بعضی اوقات شیخ حضرت ازین طایفه بغایت محترز می بودند و در مجالس چشم
از نظر کردن بساده رویان نگاه می داشتند چه هرچند که عارف کامل و اصل
بعد از تحقق بحب ازلی و اتصال بمحبوب لم یزلی در هرچه نگرد جز یک چیز نبیند
و بهرچه در آید جز یک چیز نجوید اما شک نیست که مشاهده جمال مطلق
بی حجاب و پرده صورت الذ و الطف خواهد بود رباعی رفت آنکه بقبله بتان رو آرم ؛
حرف غمشان بلوح دل بنگارم ؛ آهنگ جمال جاودانی دارم ؛ حسنی که نه جاودان
از آن بیزارم رباعی آمد سحر آن دلبر خوبین جگران ؛ گفتا ای دل تو بر خاطر من بار
گران ؛ شرمت بادا که من بسویت نگران ؛ باشم تو فتی چشم بسوی دیگران ؛ میفرمودند
که اختلاط این طایفه موجب وبال و نکال است و احتراز ازین جماعت واجب است
جنید شبلی را گفت ایاک و صحبة الاحداث و این بر آنست که عدم تفرقه ازین
طایفه موقوفست بر حالتی بغایت غالب و قوتی بس عظیم و کسی را که بدین طایفه
گرفتاری می بود بر وی عیب باطن انکار می داشتند عزیزی از ایشان پرسید که چون
طبیعت را اندوام مراقبه کلالی شود تواند که بهر تشحیذ خاطر لحظه بدین معنی
پردازد فرمودند اگر آن شخص از مرتبه نفس گذشته باشد و از مقتضیات طبع
پرداخته تواند و الا اینمعنی از وی سر بر کند اباحت است میفرمودند که کسی که از
سر وحدت چاشنی یافت از صحبت ساده رویان متاثر می شود و بقید محبت
ایشان گرفتار میگردد و غالب این حال بر بطالت است از شاخ بشاخ جستن است

وازاصل

وازاصل بی بهره ماندن رباعی رفتم بتماشای گل آن شمع طراز ؛ چون دید میان گلشنم
گفت بناز ؛ من اصلم و گلهای چمن فرع منست ؛ از اصل چرا بفرع میمانی باز رباعی
از لطف قد و صباحت خد چکنی ؛ وز سلسله زلف مجعد چکنی ؛ از هر طرفی جمال
مطلق تابان ؛ ای بیخبر از حسن مقید چکنی ؛ میفرمودند که تواند بود که در بعضی
اوقات انعقاد محبتی دست دهد و صورت گرفتاری روی نماید و بحکم المثل یعد
المثل و المجاز قنطرة الحقیقة این محبت مفضی شود بمحبت حقیقی یعنی این محبت
کس
از صورت مجازی گسستم بمحبوب حقیقی متعلق گردد رباعی بر گل بدید روی خوبی
طراز ؛ افتاد ز داغ عشق در سوز و گداز ؛ در مجلس اهل ذوق شد محرم راز ؛ نوشید
می حقیقت انجام مجاز ؛ در نهایت احوال و آخر اوقات که بنظم یوسف زلیخا
شغل می نمودند فرمودند که خاطر را انجذاب عظیم بصورتیست خیالی که در بر دارم خارج
وجودی کان نمیبرم و در آن اوقات آثار حرقت و حرارت باطنی از ایشان ظاهر
میشد چنانچه چند نوبت سماع فرمودند بطریق حرکت دوریه و در آن مبالغه
مینمودند و بامتداد می انجامید چنانچه سازنده و مغنی بی مجال می شدند
و ایشان از آن حال باز نمی آمدند آخر چون بمدت پای انجامید متقاعد گشتند
باوجود اکثر قبل از آن در امر سماع متردد می بودند و می فرمودند که تا کسی خود را
باز نگذارد و از آن حال که دارد نپردازد چگونه سماع تواند کرد فقیر که این معنی
کر از حضرت ایشان مشاهده میکردم متعجب و متحیر می بودم تا که روزی
فرمودند که ما را حالتی دست داد و کیفیتی روی نمود که دفع جز بسماع میسر
نبود حضرت ایشان علیه الرحمة و الرضوان دایم الاوقات شغل و شاعری می
داشتند و اندیشه بر آن می گماشتند چه در اوایل حال و چه در اوقات کمال اما
اندکی از اوقات بدان مصروف میگشت چون عشق غالب شود و شوق مستولی گردد

عاشق را تاب شکیب و طاقت صبر نماند قدم از مقام شکیب بر دارد و روی
در وادی نفیب آرد نسیم شوق بر خیزد و آتش دل شعله انگیزد و با آب دیدهٔ
گریان نمیرد و از تراوش دل بریان تسکین نگیرد و برا اندیشه قرب و وصال
ماند و نه آرزوی مشاهده جمال نه یاد دیدار محبوبش آرامی و نه از روی تمنای کامی
بیقرار در مقام تحیر و اضطرار قرار گیرد تسکین این حال و دفع چنین ملال
جز بحسن مقال و گفتگوی احوال میسر نگردد اینجاست که نشائهٔ عشق و دغدغهٔ
شوق عاشق را در وادی اندیشه شعر و خیال عرض حال اندازد تا از رموز
عشق و مودت و اسرار شوق و محبت قصه پردازد بیت از حدیث خود چو نی
سوز لحنها کن سینه ام ؛ تا دهم یکدم برون درد دل افکار خویش ؛ همچنین عارف
آگاه در حریم وصال اله ناگاه راه یابد از سر وحدت خبر یابد و از تصور
کثرت پرده لختر جانش در سطوات نور وصال وی مستهلک شود دل در غلبات
شوق جمال وی مستغرق گردد اسرار معانی غیب و سر نکات لاریب بر دل وی ریزد
و ذوق آن بجانش در آمیزد بحر حیوة معرفت جوش زند و در دهای لآلی
معانی موج انگیزد بهیچ چیز تسکین نگیرد و بهیچ وجه قرار نپذیرد روی بر
رهگذار نطق و بیان نهد تا لب تشنگان را می حیوة بخشند بیت خواهم از حسنش
بگویم آشکارا نکته ؛ مایهٔ عشرت سوی دلهای ناشاد آورم ؛ اما چون اظهار معانی
و اسرار از داب این طایفه بزرگوار دور است و افشای نکات غیبی در این طریق
عین قصور بیت با نگوید غیرت عشقم که جامی لب ببند ؛ ورنه بر جانت
زغم صد تیغ بیداد آورم ؛ پس صلحی سر هوشمند از صور نظم و ترتیب
و لباس عبارت و ترکیب بطریق بیان و استعاره حجابی ساخته بر چهره عذرای
ابکار معانی و اسرار مسدول سازند تا از نظر غیر مصون و مامون باشد شعر

حجاب

حجاب چهره اسرار بود و شاعری ساتر حال آن بزرگوار بس شعر و شاعری
فی الحقیقة ساتر فضل و کمال ایشان بود و مردم آنرا افضل و کمال ایشان
پنداشتند حاشا ثم حاشا حقیقت شعر اندیشه و خیال است آنجا که کمال ایشان
بود خیال را چه مجال فقیر پیش از آنکه بخاکبوسی آستان رفیع الشان حضرت
ایشان علیه الرحمة والرضوان برسد متردد می بود که این مرتبه از شعر که ایشان راست
بی فکر دقیق و تامل عمیق میسر نشود و این منافی مرتبهٔ کمال و مناقض جمعیت حال است
تا آنکه بشرف ملازمت ایشان مشرف شد معلوم شد که هیچ شغلی از اشغال
بلکه هیچ واقعه و حادثهٔ از وقایع و حوادث روزگار مانع شغل باطنی ایشان
نمی شود و بی هیچ تفاوت در حال بدین امور اشتغال می نماید با آنکه در الطف
زمانی از ساعات شب و روز بلا تکلف و تامل گفته می باشد رباعی خوش وقت
کسی که می درین خمخانه ؛ از خم و سبو کشد نه از پیمانه ؛ صد بار اگر هست شود
عالم نیست ؛ واقف نشود که هست عالم یا نه ؛ فقیر روزی پیش حضرت ایشان در آمد
و از اختلاط خلق شکایت آغاز کردم فرمودند که خلق خدا را از عالم بیرون
نمی توان کرد و چنان می باید زیست که خلق عالم را بهیچ کس دست تصرف
نباشد در آن حین بکتابت نفحات الانس مشغول بودند فرمودند که یک
صفحه یا دو صفحه نوشته می شود و شعور بنوشتن نیست قلم بطریق عادت جاری
میشود و نیز می فرمودند که بعضی اکابر قدس الله ارواحهم گفته اند که تکلم با شغل
باطنی جمع نمی شود این سخن بس غریب است حضرت ایشان از تحصیل علوم
و کسب معارف در اثنای سوزش عشق و شغل خاطر بشعر و شاعری می بوده است
کیفیت مطالعه و قوت مباحثه و غلبه ایشان بر موالی و هم سبقان بلکه استادان
او مشهور و مقرر بوده است ایام تعطیل ایشان بفراغ بال داشته که حال میکذ

وطبع دراک باندیشهای دیگر می پرداخته می فرموده اند که در هر حال که میبوده
بی اندیشه نبوده ایم و در ایام تحصیل که متوجه درس و سبق می شده اند بسیار می بوده
که جزوی از یکی از هم سبقان می گرفته اند و لحظه مطالعه می فرموده اند و چون بدرس
حاضر می شده اند بر همه غالب می بوده اند جمیع اوقات تحصیل ایشان اندک
و محصور بوده است و صفت دانشمندی و تبحر ایشان در علوم حقیقی و رسمی از اصول
و فروع معروف و مشهور در غایت حال که مدة سی سال تارک بوده اند چون ازین باب
سخن بمیان آمدی بمقدماتی که حاضر می بوده اند و تصرفات میفرموده اند بر وجهی که
توهم می شد که این مرتبه از حد بشر خارج است یکی از دانشمندان ماوراء النهر را مسئله
مشکل بوده است در علم هیئت که وی بآن مشهور بوده و در وی مهارت تمام داشته
مدتی برین منوال بوده است و از هیچ ممر مشکل وی حل نمیشد تا آنکه اتفاقا بشرف صحبت
ایشان رسیده است و از ایشان استفسار نموده و ایشان حل شبهه وی کرده اند آن
بزرگ می گفته است که از آن روز معلوم شد که نفسی قدسی موجود بوده است
و این بنا برانست که مشغول بطریق خواجگان قدس الله اسرارهم خصوصا آن نوع
که حضرت ایشان شغل می فرموده اند ممد تعقل و مقوی قوت مدرکات است روزی
فرموده اند که اول چراغ روشن می باید کرد و بعد از آن بمطالعه مشغول می باید شد
یعنی مصباح روح انسانی را از تندباد وسوسه آمال و امانی محفوظ باید داشت
تا چراغ انسان از پرتو نور هدایت در گیرد و سبب ظهور امور گردد می فرموده اند که
سی سالست که هرگز لحظه در ایام فراغت خاطر و غیر آن بی اندیشه نبوده ایم و متحیر
می بوده اند در کسی که بی تامل میزیست طبیعت ایشان در حاق وسط و کمال اعتدال
بود و لهذا افاضل و علماء زمان و ارباب ذوق و عرفان طبع ایشان را معیار
و میزان ساخته بوده اند و بخلاف رای ایشان نپرداخته و احتمالات متکثره که منشاء

وی انحراف از حقیقت اعتدالیت در مصنفات حضرت ایشان کم پیدا میشود
فقیر گاهی سخنان این طایفه چشم بصر و بصیرت روشن می ساخت و بمطالعه آن
شغل می نمود بعضی سخنان که تعلق بذوق و وجدان داشت بآن نمی رسید اما برکت
صحبت و تقریر ایشان فهم میکردم مقارن لذت عظیم و ذوق قوی و چون دغدغه
در خاطر افتادی که عبارت از ادای آن قاصر بود حضرت ایشان آن معنی را دریافته
و منشاء وی را دانسته دفع آن دغدغه میکردند و بنور فراست خواطر را بغایت زود
می یافتند و از بسیاری عزیزان در باب اطلاع ایشان بر خواطر حکایات منقولست
فقیر بنا برین بغایت ترسان می بودم و محافظت احوال خود بقدر امکان می نمودم
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ بمطالعه هر
کتابی که شغل می فرمودند بغیر آن رجوع نمی نمودند و بحکم اَلْعِلْمُ نُقْطَةٌ كَثَّرَهَا الْجَاهِلُونَ
اولا با آنچه مقصود است انتقال میفرمودند و هر مسئله که بنظر حقیقت بنظر حضرت
ایشان در می آمد تا بتحقیق نمی انجامید و خاطر بآن نمی آرامید نقل بمسئله دیگر
نمی کردند و می فرمودند که تا سخن بمقطع و منتهی نمی رسانیم بجای دیگر نقل
نمی توانیم کرد روزی سخن از استادان و معلمان حضرت ایشان در میان افتاد
فرمودند ما بحقیقت شاگرد پدر خودیم که زبان از وی آموختیم چنین معلوم
شد که صرف و نحو پیش پدر گذرانیده اند و بعد از آن در علوم عقلی و معارف
یقینی حضرت ایشان را چندان بغیر احتیاج نمی شده و چون بهرات آمده اند مولانا
جنید نام مردی بوده است که در علم عربیه ماهر بوده است و در آن فن شهرتی
تمام داشته حضرت ایشان را داعیه مطالعه مختصر تلخیص شده است چون
بدرس وی حاضر گشته جمعی بقراءت شرح مفتاح و مطول مشغول بوده اند
حضرت ایشان در خود استعداد فهم آن دریافته اند بمطالعه مطول و حاشیه

مدققان

برده‌اند و بعد از آن بدرس خواجه علی سمرقندی که از اعاظم مدققان
روزگار بوده‌اند درآمده‌اند میفرمودند که در طریق مطالعه بی مثل بود
اما بجهت رعونت و مستغنی نتوانستی شد بعد از آن بدرس مولانا محمد جاجرمی
که از افاضل مباحثان زمان خود بوده میرسیده‌اند میفرمودند که
بصحبت وی میرفتیم از وی در سخن شنیدیم و بعد از آن در سمرقند
بصحبت قاضی روم که از محققان عصر بوده میرفته‌اند در ملاقات اول
مباحثه واقع شده است و بتطویل انجامیده بالاخره قاضی بسخن ایشان
آمده حضرت ایشان را علیه الرحمة والرضوان روزی در اثنای تفرقه دل و تعلق
بصورت تا آنکه کل اعراض خاطری دست داده است و عنان عزیمت از جانب
هرات بصوب سمرقند تافته‌اند چندی ساکن آن دیار بوده‌اند و در آنجا کسب
فضیلت و کمال می‌نموده‌اند تا آنکه شبی نه شب بلکه صبح سعادت و اقبال که
از افق فضل ذو الجلال والافضال و از مشرق لطف بیچون لم یزل ولا یزال طالع
گشته چون رخسار خورشید رخان دلفروز و روز تیره روزان از آن فروز
تشنه لبان را از وی امید زلال دم بجوی ایشان در روی نوید قرب و وصال که حضرت
ایشان را خاطر از مفارقت صوری و مزاحمت داغ دوری متألم بوده است
خدمت قدوة العرفاء الکاملین و اسوة الکبراء العارفین المتوجه الی الله
بالکلیة والداعی الیه بالانوار الجلیة سعد الملة والدین الکاشغری قدس الله
سره را در واقعه دیده‌اند و بگوش هوش شنیده که فرموده‌اند رو داری
گیر که تا گزیر تو بود **رباعی** معشوقه زدادن میکدام با نالت تعالی دادا نی عشقم
تدعم الامال از درد سر خرد شدم فارغ بال برداشتم افغان بتقاضای
وصال **قطعه** زد سحر طایر قدسم ز سر سدره صفیر که درین دامگه حادثه آرام مگیر

قدسیان

قدسیان بهر تو آراسته عشرتگه انس تو درین غمکده چون غمزدگان مانده اسیر
بگسل از دل بتر از جان که گزیر است از آن دل بدان شاهد جان ده که از و نیست گزیر
هر آینه چون حضرت حق سبحانه و تعالی خواهد که بنده را از محض کرم و عنایت بی
علت خود بنوازد و در مانده را پای دل از قید آب و گل برهاند بمقتضای وفق
عادت و سبق ارادت وسیله انگیزد و بهانه سازد نسیم فضل و احسان عبیر بیز
و عنبر فشان شود چهره وی از تحت استار عوایق درخشان گردد آتش سر
وحدت فروزان گشته کدورت ظهور کثرت را محو سازد عاشق صادق قدم از
سر ساخته و از تصور غیر پرداخته روی در بادیه شوق و طلب نهاده و دل از ذوق عزت
راحت تهی کرده و از سر لذت درد آگهی یافته بیابان اندوه و محنت بپاید سر شوق
بهیچ چیز فرو نیاید و چشم همت بر هیچ نگشاید تا از تنگنای پستی و نیستی رو
در فضای رفعت و هستی آرد لذت سر وحدتش از خود برباید و زنگ ظهور کثرت
از دل بزداید بعیش جاودانی و عشرت دوجهانی متحقق گردد بلکه چنان در نور
شهود مستهلک شود که نه عیش داند و نه سرور **مثنوی** ای دلت را بکف شوق زمام
سیر عاشق شود از شوق تمام شوق اگر قاید راهت نشود کعبه وصل پناهت نشود
شوق قلاب دل دور انست جاذب خاطر مهجور انست شوق کوتاه کند راه دراز
بر رخ مرد به بندد در آز چون زند شعله شوق از دل تاب نشود کشته بصد دریا آب
هر چه تسکین و بت دست رس است آن نه شوق است هوا و هوس است صدق باید که شود شوق فزای
تا بمقصود شود راه نمای شوق صادق چو کشد محمل مرد کعبه وصل کند منزل مرد
هیچ مانع نگذارد در راه تا در آن کعبه کند منزلگاه بلکه پندار وجود از بمثل
افکند در ره مقصود خلل کشتی آسایش بیم در شکند رخت هستی بدریا فکند
چون در آن موج ز خود شد بدر است افتدش ماهی مقصود بشست حضرت ایشان

هستیش مثل

علیه الرحمة والرضوان ازین واقعه تاثیر بلیغ ودغدغهٔ عظیم در خاطر افتاده است
از مقام صدق قدم شوق قدم ارادت برگرفته عنان توجه بجانب خراسان تافته الله
وصحبت حضرت مخدوم را قدس الله روحه دریافته رباعی دیدم پیری که زیر این چرخ
کبود؛ چون او دیگری نبود خود پاک نبود؛ بود آینهٔ که عکس خورشید وجود؛
جاوید درو بصورت اصل نمود رباعی قطب الکبری که هادی برحق بود؛ چیزی که نه حق
رقیدان مطلق بود؛ طی کرده تمام وادی تفرقه را؛ در لجهٔ بحر جمع مستغرق بود؛ مولا مرشد
وباندک وضعی که بقدم صدق نیت وخلوص طویت طریق ارادت آن حضرت
سپرده اند ایشانرا شوقی قوی و ذوقی عظیم دست داده است چنانچه یکی از
بزرگان که دران طریق رفیق ایشان بوده است متحیر ومتعجب بوده است ومی
فرموده که طریق حضرت خواجگان قدس الله ارواحهم حضرت ایشانرا عجب زود
دررُبود حضرت مخدوم مرحوم قدس سره پیوسته بر در مسجد جامع هرات که قریب
بنشیمن ایشان بوده است با فقرای نشسته اند وصحبت میداشتند وحضرت
ایشانرا ممر ورود همکذار آنجا بوده است هر نوبت که میگذشته اند حضرت مخدومی
می فرموده اند که این مرد عجب قابلیت است فریفته وی شده ایم نمی دانیم که ویرا
بچه حیله بچنگ آوریم در روز اول که بصحبت حضرت مخدوم قدس سره رسیده
بودند میفرموده اند که شاهبازی بچنگ ما افتاد ونسبت حضرت ایشان علیه الرحمة
والرضوان در طریق بسه واسطه بحضرت خواجه بزرگ خواجه بهاء الحق والدین المعروف
بنقشبند قدس الله سره درست میگردد چه حضرت مخدوم قدس سره که حضرت ایشان
علیه الرحمة والرضوان نسبت ازان حضرت گرفته اند نسبت از خدمت مولانا نظام
الدین خاموش قدس الله سره داشته اند وخدمت مولانا قدس سره نسبت از
خدمت خواجه علاء الحق والدین المشتهر بعطار قدس الله سره العزیز گرفته اند وحضرت

کرم

خواجه علاء الدین قدس سره مرید خواجه بزرگ روح الله روحه وافاض علی العالمین
فتوحه بوده اند وحضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان در ابتداء شغل باین طریق
ریاضت ومجاهدت بلیغ اختیار کرده بوده اند واز خلق بغایت متوحش می
بوده اند مدتی شش ماه خود را از مردم برکران گرفته بودند وبتنهائی بسر
میبرده بعد ازان که بمیان خلق در آمده اند طریق محاوره واسلوب مکالمه حضرت
ایشانرا از خاطر رفته بوده است والفاظ مانوس وحشت گشته می فرموده اند که
بتدریج آن الفاظ بخاطر می آمد در آخر این اوقات ایشانرا جذبات روی نموده
وکیفیت عظمی دست داده عنان توجه بصوب کعبه وجانب قبله نهاده اند
بکوسوی رسیده اند آنجا ایشانرا اتفاقی شده ودغدغهٔ صحبت مخدوم وشوق حضرت
دیدار مبارک ایشان غالب گشته عنان عزیمت تافته اند وبصحبت آن حضرت
شتافته رباعی کنجشک ضعیف توام ای مایهٔ ناز؛ افتاده بدام تو بصد عجز و
نیاز؛ هر چند که ذاییم بپا رشته دراز؛ چون رشته بدست تست می آیم باز؛
رباعی پیری که بود باده فروشی کارش؛ ره جو بحریم بزم خلد آثارش؛ ور در
خوش بار بنابی باری؛ خود را برسان بسایهٔ دیوارش؛ می فرموده اند که در ابتداء
شغل بدین طریق انواری ظاهر میشد بنفی آن متوجه گشته بطریقی که حضرت
مخدوم بآن اشارت فرموده بودند شغل مینمودیم میفرمودند که بر کشف
وکرامات اعتقادی نیست هیچ کرامت بازان نیست که فقیر را در صحبت دولتمندی
تاثیر وجذبی دست دهد وازخود رهائی وا رهد رباعی یاری که بدیدار وی
از دست شوی؛ آن به که بزیر پای او پست شوی؛ گر می نخوری زجام لعلش یاری
از شیوهٔ چشم مست او مست شوی؛ روزی از حضرت ایشان پرسیده می شد
که بعضی ازین طایفه را عوالم منکشف می شود وبر بعضی دیگر مخفی میماند سر دران

چه باشد فرمودند که طریق سلوک دو نوع است یکی طریق سلسله ترتیب که سالک
همان راهی که نزول کرده عود نماید و درین طریق عبور بر عوالم ضروریست و دیگری
طریق وجه خاص است که طریق خواجکان ماست قدس الله تعالی ارواحهم و سالک این طریق را
قبله توجه جز نفس ذات نیست و در اطوار سیر دید غیر نکند این طایفه شرکت درین
طریق کشف عوالم ضروری نیست می فرموده اند که در مبادی حال شبی نسبت قوی
غالب شد و کیفیت عظیم مستولی گشت درین حالت قصه ابو سعید خراز قدس سره
بخاطر میگذشت که دو سبع بدوش وی رفته بودند و وی از نسبت خود بیرون
نیامده در خود همان کیفیت مشاهده میکردیم و گمان می بردیم که اگر مثل این واقعه
دست دهد متغیر نسبت نگردد ناگاه غیبتی واقع شد چنان نمود که سبع عظیم
حمله آورد و در نسبت تغیری واقع نشد از این معنی بغایت شادمان گشتیم می فرمودند
که مثل این واقعات بد نیست واقعه که مقارن چنین امری نباشد بکاری نیاید حضرت
ایشان هرگز در هیچ نفس از شغل باطنی خالی نمی بودند رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ
وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ موافق حال ایشان بود بظاهر با خلق و بباطن با حق سبحانه و تعالی
هیچ چیز از حوادث ایام و وقایع مشهوره اعوام در ایشان تصرف نتوانستی کرد
ارباب تفرقه سخنان شورانگیز بمجلس شریف ایشان می آوردند در رعایت اعتبار
و ملاحظه درین امر اگر در آمدی کالبرق الخاطف میگذشت روزی جماعتی
گفتگوی اسباب میکردند حضرت ایشان فی الجمله باآن می پرداختند بعده فرمودند
که در اثنای مثل این سخنان حاضر می باید بود زیرا که اینجا انتقال بعقبی
حقیقی می توان کرد می فرمودند که طریق خواجکان ما یک زیبای دارد که در
همه جا با همه کس و در همه حال ورزش نسبت می توان کرد رباعی سر رشته دولت ای
برادر بکف آر وین عمر گرامی بخساره مگذار دایم همه جا با همه کس در همه کار میدار نهفته

بجمع

چشم دل جانب یار می فرمودند که ورزش این نسبت را اصل می باید ساخت
و بغیر بقدر ضرورت پرداخت این نسبت شریفه بغایت لطیف است و وی را
حد مضبوط و وقت معین نیست بجزوی امری زایل میشود و گاه در وقتی که شخص
مترقب نیست ظاهر می شود هر گاه در نسبت فتوری شود رجوع بسبب وی باید
کرد و ملاحظه نمود که چه چیز مفضی باین شده و بدفع آن مشغول گشت غایت مطلوب
و نهایت مقصود دو چیز است یکی دوام آگاهی بجناب حق سبحانه و تعالی که در هیچ
وقت از اوقات غفلت روی ننماید دوم مشاهده وحدت در کثرت که معرفت
تفصیلیست و حضرت ایشان را خاطر باین معنی مایل تر بود از طریق اجمال
می فرمودند که هر گاه خود را در مرتبه اجمال میگیریم مغلوب میشویم و کیفیت غریبی
دست میدهد چنانچه گمان می بریم که از زمین جدا شده ایم و پای بزمین نمی رسد
می فرمودند که سر وحدت و معنی توحید چنان غالب شده است که دفع وی از خود
ممکن نمی دانیم و درین هیچ اختیار نیست هیچ چیز قبل از این معنی در خاطر
نیاید این معنی پیش همه گرفته است مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ می فرمودند
که مسئله توحید سخن است قدیم و در ادیان سابق نیز میبوده است و بسیاری
از آیات قرآنی را اگر تاویل نکنند برین معنی دال است و از بعضی ائمه و اصحاب
رضوان الله تعالی علیهم اجمعین درین باب حکایات منقول است و احوال مشایخ
طریقت قدس الله اسرارهم درین معنی متفاوت است بعضی افشاء این معنی
کرده اند و بعضی در اخفاء و ستر وی کوشیده بعضی ساکت و متردد بوده اند
و اندکی ازین طایفه نفی این معنی کرده می فرمودند که در مبادی حال درین مسئله
متردد و از اندیشه وی متوحش میبودیم تا اینکه این مسئله را در کلام خواجه
محمد پارسا قدس الله سره یافتیم خاطر از قید وحشت نجات یافت و باندیشه این معنی

شتافت میفرمودند که در صدور کثرت از وحدت بغیر طریق توحید طریقی دیگر در تحت
اندیشه نمی آید این مسئله هیچ وضع از اوضاع و هیچ حکم از احکام شریعت مخالف
نیست فرقه که نفی این معنی کرده اند نفی را مستند بامری داشته اند که بآن منتفی
نمی گردد و دلیل بر نفی نفی دلیل در بعضی تصانیف حضرت ایشان مذکور است میفرمودند
که بایکی از دانشمندان که از این طایفه بود یعنی طائفه نافیه بحثی درین معنی واقع شد
تمسک بمقدماتی می نمود که بقانون علوم رسمی مندفع بود میفرمودند که این مسئله را
ببرهان عقلی اثبات میتوان کرد اگر انصاف در میان آید جماعتی دیگر که در مقام
نفی این معنی می باشد اکثر از آن قبیله اند که موضوع و محمول را تصور نا کرده نفی
حکم میکنند اگر امام غزالی قدس سره که از جمله قائلان بوحدت وجود است متلذ
می بود از شیخ محی الدین قدس سره و بر سخنان وی میگذشت درین معنی خوض
تمام میکرد و توضیح و تنقیح بلیغ مینمود وَفَّقَنَا اللّٰهُ لِمَا هُوَ الْحَقُّ وَعَلَّمَنَا مَا هُوَ
الصِّدْقُ میفرمودند که باعث بر تسوید اوراق در باب تصوف آن بود که در
مبادی حال که در سخنات این طایفه شروع کردیم فهم مقاصد قوم از تحت
عبارت ایشان بغایت مشکل بود نیت کردیم که اگر این باب مفتوح کرده مقاصد
قوم بر وجهی بیان کرده شود که مردم بسهولت فهم کنند جمیع تصانیف حضرت
ایشان درین فن بموجب این نیت و مقتضای این امنیت مصحح و موقوف است
و مشتمل است بر سلامت ترکیب و تنقیح الفاظ و عبارت و تلخیص معانی
و مقاصد و تسهیل دقایق و نکات و توضیح اسرار و خفیات بوجهی
که هیچ کس با ایشان درین معنی مساهم و مشارک نیست و این حق عظیمی است
از حضرت ایشان برین قوم بزرگوار قدس الله اسرارهم بلکه هرچه بقلم گهربار
حضرت ایشان صورت تحریر پذیرفته همین حال دارد میفرمودند که بعضی

از سخنان

از سخنان مشایخ چون بعضی دیگر از سخنان انبیاست که عقل با مداد قوت
مفکره بدریافت وی متحقق نمیتواند شد بلکه طریق دریافت وی طهارت
ظاهریست که عبارت از استقامت بر حدود شرعیاست و اعمال آلات و قوی
ظاهری و باطنی در آنچه از برای وی مخلوقند و اعراض از خلاف آن و طهارت
باطنی که عبارت از قطع تعلق و توجه از ما سوی الله است و تخلیص دل از غیر
حق سبحانه و تعالی و مترصد بودن تا از مبداء فیض فایض شود آنچه بعقل میسر
نگردد در رعایت سنن و احکام شریعت و رسوم و آداب طریقت مستقیم الحال
بودند بالطف وجهی چنانچه کسی بر آن اطلاع نمی یافت بزیارت حرمین شریفین
زَادَهُمَا اللّٰهُ تَشْرِيفًا وَتَكْرِيمًا رسیدند و کرامت معتبره عند الخاصه استقامت در
احوال و اعمال است پریدن در هوا و رفتن بر روی آب و امثال اینها کرامات عامه
نزد این طایفه ویرا اعتباری نیست و این طایفه لسان منقبت بر طالب این
نوع کرامت گشاده اند از احوال و اخلاق این طایفه بخلاصه و لباب آن متحقق بودند
از شبهه متحرز میبودند اگر در مجلس سلاطین و حکام از شبهه چیزی حاضر
می شد بقدر ضرورت دست میرسانیدند میفرمودند که هرگاه که بضرورت در مثل
این امری واقع میشود کدورت آن چند روز باقی میماند اگر در مجلس حضرت ایشان
از آن جنس چیزی حاضر میشد در اکثر اوقات از برای ایشان طعامی دیگر آوردندی
بر وجهی که اهل مجلس بر آن آگاه نمی گشتند و گمان نمی بردند شخصی در مجلس حضرت
ایشان میگفت که فلان درویش از اهل الله بوده است و روزه میخورده فرمودند
که کسی که از اهل الله باشد چون توان گفت که وی روزه میخورد آن عزیز اعلام
طعام میکرده است سلوک شبانروزی حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان آن بود
که چون سنتی میگذاردند ساعتی بالجماعت مجالست میکردند و چون از مجلس

بر می خاستند ساعتی بطریق معهود این طایفه شغل می نمودند میفرمودند
که پیش از خواب کردن شغل باین طریق مهم است تا برکات آن بتمام شب برسد
وبعد از فراغ آن شغل باستراحت میپرداختند در اوایل حال زمان استراحت
اندک بوده وچون بیدار میگشتند بنماز ومراقبه مشغول می بودند تا
صباح اما در آخر اوقات بیداری در ثلث اخیر شب لازم داشته بودند
وبنماز ومراقبه شغل می نمودند میفرمودند که برکت شغل سحر بتمام روز میرسد
واز نماز بامداد تجدید وضو میکردند چون از نماز فارغ می شدند مراقب برای
می بودند تا هنگامی که آفتاب نیزه وار بلند می شد ودر اوقات دیگر بمراقبه
وتصنیف ومطالعه شغل می نمودند وگاه از برای تشحید خاطر وامد شد مردم
بمردم می پرداختند طریق نشستن حضرت ایشان بر هیات تشهد می بود تعظیماً
للحق سبحانه وتعالی وسعی میکردند که متوجه بقبله نشستند اکثر اوقات بر روی
خاک می نشستند وغالبا قبای آستین کشاده می پوشیدند ودر زیب لباس متفرد
بودند بهر صورت که برمی آمدند دلکش بود وگاه قبا پوشیدندی وگاه جبه وگاه
علاقه عمامه گذاشتندی وگاه نه جمیع حرکات وسکنات حضرت ایشان خوش
آینده وپسندیده بود ملاحت تکلم بر ایشان بغایت غالب بود لطایف وسخنان
شوق انگیز بسیار میفرمودند ومطایبه بسیار میکردند نظمی که بر زبان مبارک
خواجه بزرگوار خواجه بهاء الحق والدین قدس الله سره می گذشته بیان حال حضرت
ایشانست نظم سر نشان بود دلی را نخست وان بمعنی که چو روی او به بینی دل تو
بدو گراید دوم آنکه در مجالس چو سخن کند زمعنی هم را ز هستی خود بحدیث می رباید
سیم آن بود بمعنی ولی لخفر عالم که ز هیچ عضو او حرکات بد نیاید صحبت حضرت
ایشان را علیه الرحمة والرضوان خاصیتی بود که خاص وعام هر کس بصحبت حضرت ایشان

چه چیز

میسر سید از هم قبض واندوهی که میداشت آن قبض واندوه مرتفع شده بفرح
وانبساط متبدل میگشت هر کس بملازمت حضرت می آمد حق الله موضع وخواه شریف
بادی می نشستند وتوقف می نمودند تا اول وی برخیزد چنانچه بالآخر مداومت
برین معنی موجب بعضی امراض میشد وسعی میداشتند که در مجلس فروتر نشینند
وناهموار شدی بر آستان می نشستند وبا فروتر مردم در طعام شریک
میکشتند در خورد نیها بغایت بی تکلف بودند وبطعامهای میل بیشتر می
داشتند عملی که در وی شایبه ریا بودی از حضرت ایشان صادر نمیشد اگر کسی را
بامور دنیوی محتاج میدانستند احتیاجی که نه از محض طبیعت وهوای نفس
بودی مایحتاج وی را بر سبیل خفیه کفایت میکردند واگر از این قبیل نبودی اصلا
تکلف نمیکردند وریا بر ایشان دست نمی یافت واز اعتقاد وانکار مردم بالکلیه
فارغ می بودند واز جهت جذب خاطر وصیت ارتکاب این امر نمی فرمودند
واز امور دنیویه آنچه فاضل می آمد از جمعی که در مؤنت حضرت ایشان بودند
ببقاع خیر مصروف میگشت در درون شهر هرات مدرسه ساخته اند ودر خیابان
مدرسه دیگر وخانقاهی ودر ولایت جام مسجد جامعی ساخته اند اکثر املاک را
وقف مدرسه خیابان که در جوار حضرت ایشان است کرده اند روزی در مجلس حضرت
ایشان میگذشت که فلان شخص میگوید که من فلان کار را خالصا لله کرده ام
فرمودند که غالبا آن شخص معنی اخلاص را تصور نکرده است وفرمودند که حقیقت
اخلاص وقتی وجود گیرد که در عمل وعبادت الفت وعادت از میان برخیزد وجذب
نفع ودفع ضر بالکلیه از نظر مرتفع گردد ودر ترقب نتیجه نظر بمحض فضل وکرم
حق سبحانه وتعالی باشد میفرمودند که گاهی از مرطلعت لذتی دست میدهد اگر
عابد نظر بدان لذت اندازد ومتوجه آن گردد در حال درخت بر بندد زیرا که آن

با تکلف بکلف

لذت مترتب بر عبادت حضرت حق سبحانه وتعالی بود و چون بآن لذت مشغول گشت
عابد آن شدند عابد حق از جداداب حضرت ایشان ترک اختیار بود در
امور ظاهری و مهمات رسمی تا توانستی باوی بر [illegible] ارتکاب مهمی باختیار
کاری نمی گشتند اوصاف حمیده و اخلاق پسندیده و حسن ملاقات با
مردم و لطافت و عنان که اطوار حضرت ایشان فوق آن بود که در حیطه اندیشه
و خیال در آید اگر کسی بمجرد طریق رسمی و اطوار عرفی حضرت ایشان محقق
بودی غیر احسان فضل پسندیده می بود حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان
در مجالس سخن کم میفرمودند گاهی میفرمودند که یاران سخن کنید ما را خود
سخن نیست و ایشان نیز در میانه دخلی میکردند و بجهت تشحیذ خاطر
گاهی سخن میفرمودند شبی میگفتند که یاران و عزیزان که باهم صحبت میدارند
می باید که از یکدیگر فانی شوند و حظ خود را نثار یکدیگر کنند و شخصی را
مخاطب ساخته فرمودند که تو دعوی همت میکنی و همت را نمیدانی دعوی همت
از همت نیست در خلوت سخنان این طایفه و معارف و حقایق بر زبان
مبارک حضرت ایشان میگذشت و با مردم که از طریق این طایفه بیگانه بودند
هر چند از ارباب فضل و کمال بودندی امثال این نوع سخنان از حضرت ایشان
ممکن نبود که ظاهر گردد رباعی جامی غم دوست را بعالم ندهی باهر که نه اوست شرح
این غم ندهی مرهم غم او بجیله شد با ما رام خاموش که مرغ رام را رم ندهی
نیاز با حق سبحانه وتعالی و تواضع با خلق از لوازم فطرت و عوارض خلقت حضرت
علیه الرحمة والرضوان ایشان بود بباطن با حق سبحانه در نهایت مرتبه نیاز و افتقار و بظاهر
با خلق در غایت درجه تواضع و انکسار تواضع با خلق صورت نیاز است با حق
رباعی بس تخت نشین که شد نسودای تو مست در خیل گدایان تو برخاک نشست

سر بردر

سر بر در تو نهاده بوسه بپیوست سلک ابنیان پاو سگبان ادست
ممکن را صفت افتقار و نیستی از لوازم حقیقت و ماهیت است در حال
عدم محتاج بموجدات و در حال وجود محتاج بمنعی و اکرام و احسان
حق سبحانه وتعالی نسبت با بنده بنا بر صفت عجز و افتقار است نه وصف
غنا زیرا که غنی من حیث هو غنی شایسته احسان نیست بلکه بسیار باشد
که بصفت غنا بر اغنیا ظاهر شدن موجب قهر گردد پس وصف غنا
و افتقار را لازم می باید داشت و از مقام عجز و انکسار متوجه بجناب
غنی مطلق گشت نه از روی تعرض و غنا زیرا که طالب را راه جز این نیست
فَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا هر چند این غنا را از حق بحق داند رباعی ما را
طلب نیاز دادی ز آغاز پس بر حسب طلب کرم کردی ساز ایمنها همه چیست
تا کی کنج نهان بر خلق جهان عیان ز گنجینه راز قال الله تبارک وتعالی
يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ و چون بنده بصفت
عجز و افتقار بر آید می باید که حصر نظر کند در حضرت حق تعالی زیرا که موثر
در غیر وی جز وی نیست و محتاج الیه کل وی است هر چند در بن معنی ان
اسباب پرده سازد رباعی نه دفع عطش تشنگان آب کند نه رفع کلال
خفتگان خواب کند حاشا که کند غیر مسبب کاری لکن ز پس پرده اسباب
کند و می باید که حاجت خود را تعیین نکند زیرا که حق سبحانه بمصالح
عباد اعلم است اینجا بود که بنده بمحض عبودیت متحقق گردد سلطان
العارفین ابو یزید بسطامی قدس سره فرموده که حق تعالی گفت مرا که بمن تقرب
جوی بچیزی که مرا نباشد و آن صفت ذل و افتقار است شیخ محی الدین
قدس الله سره فرموده که بنده در هر نفسی که می زند می باید که ملاحظه ذل

وافتقار خود کند و بحق روی نیاید مگر باین دو صفت حضرت خواجه بهاء الحق
والدین قدس سره فرموده که کار گذارنده را عجز و نیاز و مسکنت و علو
همت است قال سهل رحمه الله دوام الافتقار اصل کل خیر و مفتاح کل علم دقیق
فی طریق القوم حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان تذلل و افتقار را لازم می
شمردند خصوصا در اوقات شغل بطریق این طایفه میفرمودند که اگر ناگاهی
نسبت ظاهر گردد خود را و اخلاق و اطوار ناپسندیدهٔ خود را فراموش ن
باید کرد و به یقین دانست که آنچه در آینهٔ وی ظاهر میشود دیگریست که خود را
بخود ان برای خود مشاهده میکند و وی در میان نیست صفت فنا بر ایشان
بغایت غالب بود کسی که از فنا فی الجمله نصیبی داشت چون بصحبت شریف حضرت
ایشان میرسید بنسبت فنای وی قوة میگرفت از فاسقی اگر بوی نیستی می آمد
از صحبت وی خوشحال میشدند و وی را ترجیح میکردند بر زاهدی که نظر وی
در خود بود بیت جرمی که رحمت ما بجریم فنا کشد بهتر ز طاعتی که بعجب و ریا
کشد میفرمودند که دورتر از طریق این طایفه آن کسیست که نظر وی بخود
افتاده است چرا که این نقیض صریح است مر آن چیز را که اصل مقصود است
بر فساق معترض نمی بودند و از حال ایشان تغافل میفرمودند و از فسق
ایشان غافل می بودند یکی از خادم که وی را نسبت صوری و معنوی بحضرت
خواجه ناصر الدین عبید الله قدس الله سره بود میگفت که همان نسبت
بیخودی که مرا در صحبت حضرت خواجه دست میداد بی هیچ تفاوت در صحبت
حضرت ایشان نیز دست میدهد بالجمله نسخه بودند جامع مر حقایق الهی
و کونی را روزی در اول طلوع آفتاب بملازمت حضرت ایشان رفتم حضرت
ایشان را بغایت منبسط و شکفته یافتم فرمودند که دوش چون برخاستیم

درحین

درحین کفش پوشیدن قبضی بی موقع روی نمود بخاطر گذشت که این بنا بر غفلت است
از حقیقت وضو ساختیم و بنماز مشغول گشتیم و صورت حالی که در آن حین
دست داده بود بیان نمودند بعد از فوت حضرت ایشان آن را بخط مبارک حضرت ایشان
یافتم ملحوق ببعضی سخنان دیگر از حضرت ایشان در اوراقی دیگر شنیده بودم
و آن اینست باسمه سبحانه شبی یگانه لذت و کانه گذارده می شد آنچه صاحب فتوحات
از عارفی در صفت خلوت خودش روایت کرده که هو یقیمنی و یقعدنی بخاطر
آمد که آن در معنی توحید تمام نیست بلکه معلول است زیرا که هر یک از فعلین
مقتضی فاعل و مفعولاتست و اثنینیت فاعل و مفعول منافی وحدت بلکه
عبارت تمام آنست که گوید هو یقوم و یقعد زیرا که موصوف بصور تعبدات
صور تعینات اسم ظاهر است و متسم بسمت معبودیت اسم الباطن فهو سبحانه
العابد والمعبود والساجد والمسجود ساجد من حیث اسم الظاهر و مسجود
باعتبار اسم الباطن در اثنای این آیة انا فتحنا لک فتحا مبینا در دل افتاد
مقرون بآنکه مراد بفتح انفتاح دیدهٔ بصیرتست بآنکه عابد حضرت حق است
من حیث تعینات اسم الظاهر والآخر و معبود هم ویست لکن من حیث تعینات
اسم الاول والباطن و این فتح را مبین از آن گفت که نور توحید ذاتی در وی
روشن و هویداست و آمیخته بظلمت هیچگونه شرک نیست بخلاف توحید افعال
که از شهود هو یقیمنی و یقعدنی مفهوم گردد که آمیخته است بکثرت ذات و
معنی لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک و ما تأخر نتیجهٔ این فتح مبین است
که ذنب متقدم بر توحید افعال شرکت در فعل و ذاتست و ذنب متاخر از این ذنب
متقدم توحید افعال بحسب زیرا ممزوج است بشرکت در ذات و این ذنب متقدم
و متاخر بتوحید ذاتی مغفور میگردد و یتم نعمته علیک اشارت باتمام نعمت

توحید افعال تواند بود و بسبب توحید ذات و قوله تعالی وَیَهْدِیَکَ صِرَاطاً مُسْتَقِیماً
هو الطریق التوحید الذاتی و سخنان لاحق که مطابق حال حضرات ایشانست اینست
نتیجهٔ صدق توجه و اخلاص در ذکر استهلاک و استغراق است در مذکور و متوجه
الیه معاذ الله اگر بعد از حصول این نتیجه خاطر بالتذاذ بآن متعلق گردد و از
سمت مقصود حقیقی منحرف شود آن نتیجه روی در تواری نهد زیرا که آن مرتب بر
صدق و اخلاص بود و چون خاطر بآن نتیجه که از مقوله تحیر و نسیان است تعلق گیرد آن صدق
و اخلاص باقی نماند لاجرم ثمرهٔ آن منتفی شود بسیار افتد که در وقت مراقبه یا ذکر یاد
کرد نوری که خاطر بآن منجذب گردد ظاهر شود و چون سالک بآن نور متوجه گردد
در خفا شود زیرا که در توجه بمقصود حقیقی که آن نور نتیجه صدق در آن توجه بود
فتوری واقع شود خراز قدس سره گوید که به نیت مراقبه قدم در بادیه نهادم از قفای
من آوازی بر آمد دیدم که از عقب من دو سبع می آیند بکتف من بالا آمدند و بآن نسبت
مراقبه من منقطع نشد درویش می باید که خاطر خود را به یک چیز پیوند دهد و بهیچ عارضه
از آن نگسلد که آنچه از آن کس یک زمان فوت شود در عمر ابد تلافی آن نتواند کرد زیرا که هر
نفسی که بر می آید بر تو حقی دارد که اگر بغیر آن مشغول شوی حق آن فوت شود از یکی از کبرا
یاد دارم که در وقت وصیت بر نسبت مراقبه این بیت را میخواند بیت دل آرامی که داری
دل در و بند * دیگر چشم از همه عالم فرو بند * مولانا سعد الدین فرخ بخواب این فقیر
در آمد دست او گرفتم و سوگند خوردم که تا از احوال آخرت خبری بمن نگوئی نگذارم
گفت روزی که روزه میداشتم افسرده عظیم میکردم یعنی ترنج که از آن بسیار تشویش
گفتم شاید که در آن ریائی بوده باشد مسلم داشت سائلی از حلاج قدس سره پرسید
که ایها الشیخ ما المرید گفت هو الرامی باول قصده الی الله سبحانه فلا یفرح حتی
یصل مریدانست که از نخست بار حضرت حق را نشانه قصد سازد و پیش از رسیدن

بوی هیچ

بوی هیچ چیز نیارامد و هیچ کس نمی داند رباعی بهر نو به بن و بجر بشتافته ام هامون
ببریده کوه بشکافته ام از هر چه رسیده پیش رو تافته ام تا ره بحریم وصل تو
یافته ام خواجه عبد الله انصاری که در زنده اهل فقر بودی خیاط را آواز داد پیش
خود و جامه و آنکه پیش او نهاد و فرمود که می باید پیش آنکه ببرتی بدوزی که مرا بعد از
بریدن طاقت انتظار کشیدن نیست آخر شد بعضی سخنان منقول از خط مبارک
حضرت ایشان علیه الرحمة و الرضوان چند سطر دیگر نقل کرده میشود از سخنان حضرت
ایشان بخط مبارک حضرت ایشان و از انجمله که بر سبیل اجمال واقع است تفصیل
می باید و الله الموفق و آن اینست هیچ کس نیست که گاهی خاطر او بحضرت حق سبحانه
حاضر نمیگردد و حضور خاطر بآنحضرت حقیقت ذکر و مغز آنست اگر دولت مندی
بدوام آنحضور در سوخ ملکه آن در دل مستعد گردد آنرا در اصلاح صوفیه
مشاهده گویند و در عرف خواجگان ماوراء النهر قدس اسرارهم از آن بیاد داشت
تعبیر کنند و یاد کرد که عبارت از تکرار اسم مبارک یا کلمه طیبه است و نگاه داشت
که مراد مراقبه دل است تا خاطر بی آنکه استیلا نیابد همه از برای حصول یاد داشت است
وفقنا الله سبحانه لما یحب و یرضاه هیچ کس نیست که گاهی خاطر او بحضرت حق سبحانه
حاضر نمیگردد هر کس بحسب اصل فطرت بچهار مقدمه متفطن اند اول آنکه حقیقت وی از
عدم بوجود آمده است دوم آنکه این وجود و بقا بقدرت و اختیار وی نیست زیرا که اگر
چنین بودی خود را باقی داشتی و فانی نشدی سیوم آنکه جمیع موجودات ممکنه را
حال اینست چهارم آنکه هر چه از عدم بوجود آمده و بی ایجاد است از موجدی و این
مقدمات چهارگانه منشأ اعتقاد میشود بوجود صانع که بخود موجود باشد نه بغیر
و نیز میداند و مشاهده میکند انعام و احسانی که نسبت بخود بنعم جلیله چون وجود توابع
وی از قوی عقلی و حسی ظاهری و باطنی و غیر آن از نعم نامتناهی الهی جل و علا در هر مرتبه

ویرا بحکم الانسان عبید الاحسان جذب خاطری بمبداء خود میشود و این
از مبادی جذبه است بعد از اکر ملاحظه نماید که هر چه واقع میشود از نفع و ضر
بحکم لا فاعل فی الوجود الا الله همه مستند بصانع است جل شانه و در تکرار این ملاحظه
کوشد انجذاب وی روی در تزاید نهد و لحظه فلحظه قوی تر کردد و در تعلق
وی بممکنات فتوری واقع شود و انقطاعی حاصل کردد و چون ملاحظه نیز کند
وی بحسب انسانیة و خاصیت آدمیت بی لذتی نمی تواند بود و لذت تابع میل است
و متعلق میل امری می باید کامل و باقی زیرا که تعلق خاطر بناقص یا فانی هم
حزنیست بظهور عیب یا عروض فنا و داند که کامل مطلق لم یزل و لا یزال حضرت
ذو الجلال و الافضال است چه حسن و جمال و احسان و کمال فی الحقیقة حق را ثابت است
و هر جمال و حسن که ممکن را ثابت است و هر کمال و احسان که در وی ظاهر است فی الحقیقة پرتو
حسن و جمال و احسان و کمال حضرت ذو الجلال است جل و علا و مستعار است نزد وی
زیرا که ممکن در حد ذات خود معدوم است و معدوم را وصف کمال نباشد یا انکه
آنچه در وی می نماید معتد به نیست و مع هذا در معرض فنا و محل زوال است
و چون علم شخص باین مقدمات متحقق میکردد شک نیست که انجذاب وی بدر
یک مرتبه دیگر قوت کیرد زیرا که منشاء محبت حسن است یا احسان و این هر دو فی الحقیقة
حق راست و چون بر ملاحظه کمال و بقاء حق و اندیشه نقص و زوال الخلق مداومت
نماید و کلمه طیبه لا اله الا الله یعنی نیست سزاوار مطلوبی و معبودی مکر خدای که
مفید این دو ملاحظات است ورد ساز دکشش وی بحضرت حق سبحانه و کسستکی از
غیر وی بمرتبه رسد که تعلق وی بممکنات بالکلیه منقطع شود بلکه هر چه غیر اوست
فراموش کند و اکر کسی را این حال دست نه دهد بنا بر عدم حصول این دو ملاحظات
یکی از این عقاید مذکوره باشد یا از جهة انهماک در مقتضیات طبیعت بمرتبه

کرویا

کرویا قابلیت تاثیر نمانده باشد و بطایفه انعام ملحق کشته اولٰئک کالانعام
بل هم اضل این طایفه با وجود انکه ایمان بر بند بصورت حیوانانی که مناسب اخلاق
ایشان باشد محشور کردند چنانچه حدیث نبوی علی مصدره الصلوة والسلام بدین
معنی ناطق است شخصی بمجلس حضرت ایشان آمد و کفت هر چند ذکر می کویم
متاثر نمی شوم فرمودند که عقیده را تصحیح باید کرد بعضی از مشایخ
در ذکر اکتفا باسم مبارک الله کرده اند لقوله تعالی قل الله ثم ذرهم
و اکر اسم مبارک الله بواسطه اشتمال بر ملاحظه کمال حق سبحانه و تعالی
مفید پیوستکی و کسستکی است که اصل مقصود است اما کلمه متبرکه درین
معنی ادخل است و لهذا اکثر مشایخ اختیار این کلمه کرده اند و نص نبوی
علی مصدره الصلوة والسلام بر افضلیت این ذکر شاهد است که افضل
الذکر لا اله الا الله و افضل ما قلته و النبیون من قبلی لا اله الا الله
و بسیار دیکر از احادیث نبی و بنا بر افضلیت و ارفعیت بحسب مرتبه ویرا
تهلیل کویند زیرا که تهلیل رفع صوت است حصول خاطر با حضرت توصیفی
و عنوانی که این کس بان ایمان داشته باشد مثل انکه موجد و مظهر اوست و
حقیقت ذکر و مغز آنست ذکر را صورتیست و معنی و حقیقتی صورتش
عبارتست از حصار لفظ مخصوص که مرکب است از جواهر حروف بطریق تکلم
آهسته یا بلند یا بطریق تخیل و معنی وی عبارتست از تعقل معنی و مفهوم
لفظ مذکور و حقیقتش عبارتست از آکاهی و شعور بمعنی مفهوم و لحد تصور وی
که قبله توجه و نشانه ناوک قصد ذاکرات تکلم بطریق آهسته طریق بعضی مشایخ است
از انجمله شیخ کبیر شیخ محی الدین عربی است قدس سره و طریق اکثر مشایخ در
ذکر طریق تکلم بر سبیل جهر است و طریق تخیل که ذکر خفیه است مبنای طریق

خواجگان است قدس الله اسرارهم قال الله تعالی ادعوا ربکم تضرعا وخفیة وحضرت
خواجه بزرگ میفرموده اند که ذکر خفیه را تاثیر عظیم است و عمل بعزیمت است
حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان میفرموده که ذکر جهر را خاصیتی است
که ذکر خفیه را نیست زیرا که چون نفس بتعقل مفهوم ذکر متحقق گشت اولا
متخیله بتخیل لفظ الله متاثر میشود ثانیا قوة ناطقه بتکلم ثالثا قوة سامعه بسماع
رابعا قوة متخیله بار دیگر و هم چنین نفس و قوة عقلیه و این حرکتی است دوری
بر وفق حرکت دوریه وجودیه و در طلب تحقق بان حرکة معنوی تشبث باین
حرکت صوری که صورت آن حرکت است ممد حصول وی است روزی شخصی گفت
که یکی از اکابر ان قدس الله سرهم در رساله خود نوشته است حق سبحانه تعالی
فرموده انا جلیس من ذکرنی کسی را که این حال باشد چون ذکر جهر گوید فرمودند
که در حینی که صد کار نا شایسته و حرکات ناخوش صادر میشود این ملاحظه
نیست چون نیست که در ذکر جهر این ملاحظه میکند حق تعالی بظاهر و باطن محیط است
ذکر جهر هم خوب است میفرمودند که ذاکر میباید که شغل وی بذکر از این حیثیت باشد
که مامور است از حق سبحانه بان و آن را از نبی صلی الله علیه وسلم فرا گرفته چنانچه در
سایر اعمال نا خود درمیان نباشد میفرمودند که گفتن کلمه متبرکه محمد رسول الله
با کلمه طیبه لا اله الا الله طریق حضرت صدیق اکبر است رضی الله عنه فرموده که هر کس
کلمه اول بی ثانی نگفته ام میفرمودند که مقصود از ذکر تصور مدلول این الفاظ نیست
یا تصدیق بمدلول آن بلکه مطلوب آنست که با آنچه میگوید متحقق گردد یعنی تخلیه
کند نفس ناطقه و قوت مدرکه را از محبت غیر حق سبحانه و از تصور غیر نیز فرقا است
میان یکتا گفتن و یکتا بودن میفرمودند که اگر کسی در هفته از حضرت حق سبحانه توفیق
یک ذکر یابد سالها از عهده شکر آن بیرون نیاید خصوصا در وقت سحر میفرمودند

که بعد از آن

که بعد از آن که ربط قلب بحضرت حق سبحانه حاصل شد و نسبت دوام آگاهی متحقق
گشت گاه این نسبت مذهل ماسوی است و این را حال گویند و گاه مذهل ماسوی نیست
و این را علم گویند و علم را در حال مندرج دارند و محسوب بان حال شمرند و این تفاوت
بحسب تفاوت استعداد مختلف است در صفا و کدورت میفرمودند که در زمان شغل
بذکر چون غیبت معهوده دست دهد آنرا چون خط مستقیم فرض باید کرد و چون تخیل
این معنی و شغل خیال بامر واحد ممد جمعیت است حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
امیر المؤمنین علی را علیه السلام فرموده که راه را چون خطی است فرض باید کرد میفرمودند
که ملاحظه بسیاری از امور حسی ممد نسبت و حالت میشود و مقوی جمعیت میگردد
و این امریست نا منضبط و بحسب احوال و اوقات مختلف و متفاوت از جمله صحرا که
صورة اطلاق است معین است مر معنی اطلاق را و ملاحظه کوه صورت معنی هیبت
و عظمت و آواز آب بطریق امتداد و اتصال در وقت مراقبه مقوی مراقبه است و ملاحظه
تبعیت ظل مر ذی ظل را صورت معنی خروج از حول و قوة خود است و ملاحظه چشمان
جانوران وحشی و توحش ایشان صورت نسبت حیرت است و ملاحظه جنازه مقوی
نسبت فنا است و آواز گریه از محبوب بکم کرده یاد دهد میفرمودند که یک روز در
ملازمت حضرت مخدوم قدس سره میرفتیم اتفاقا نظر بر جاره مرده افتاد که چشمان نش
باز مانده بود فرمودند عجب اسم ملاکی دارد و در آن حین نسبت ایشان بغایت قوی
گشت میفرمودند که روزی قبضی عظیم حادث شد بصحرا بیرون رفتیم چون بنزدیک
باغ اهو رسیدیم و نا جوها در نظر آمد در خاطر گذشت که همانا که اینها بحسب
استعداد خود از مبدأ فیض میگیرند و بان آرام دارند فی الحال قبض زایل شد
و نسبت عظیم فرو گرفت و بسیاری در شبهای مهتاب چون قبض حادث شدی
بملاحظه سایه و تبعیت وی مرتفع میشد و نگاه داشت که مرا از آن مراقبه دست

تا خاطر پراکنده استیلا نیابد مراقبه نعمتی است الهی در مرتبه جمع و بنده را از ذوق شربی
و نصیبی است مراقبه از جانب حق سبحانه و تعالی بر دو نوع است یکی نگهداشتن خلق
از تطرق عدم و تصرف فنا و مضمون آیه وَكَانَ اللهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا بیان این
معنی است دوم نظر حق در آنچه بنده با آن تکلیف فرموده از مامور به و منهی عنه
و مراقبه از جانب عبد بر سه نوع است اول ملاحظه آنکه حق سبحانه و تعالی در هر وقت
بر جمیع اعمال وی حاضر و ناظر است و ثمره این مراقبه صفت حیاست و این را مراقبة
المراقبة گویند دوم محافظت جمیع قوای ظاهری و باطنی حسی و عقلی تا با آنچه از
برای وی مخلوق است مصروف گردد سیم نگاه داشتن دل است از غیر حق سبحانه و تعالی
بر وجهی که اصلا غیر در دل در نیاید مراد از مراقبه اینجا این معنی است و میفرمودند
مراقبه از کسی درست آید که در خواب یا بیداری یک نوبت وی را از خود رهایی حاصل شده
باشد تصرفی که از این طایفه واقع میشود گاه بقصد و اختیار ایشان می باشد
و گاه بی شعور و ارادت ایشان حضرت ایشان علیه الرحمة و الرضوان طریق آن نبود
که خود را بر کسی گمارند و در وی تصرف کنند و حال ایشان درین معنی موافق حال
آن بزرگ بوده است که با وجود قدرت تامه برین معنی تصرف نمیکرده اند و چون سر
این معنی از ایشان پرسیده اند فرموده اند که در مرتبه عبودیت تصرف نگنجد تصرف مقتضای
ربوبیت است و کسی را تلقین این طریق نیز نمیکردند با آنکه از حضرت مخدوم مجاز بودند
و از جانب غیب ماذون و اگر ناگاه فقیری پیدا شدی وی را این طریق در خفیه آگاه
میساختند و منشاء این کمال لطافت و نازکی ایشان بود درین طریق میفرمودند
که تحمل بار شیخی نداریم لکن در اواخر احوال ارباب طلب را طالب بودند میفرمودند
که در یغا طالب یافت نیست طالب بسیارند اما طالب حظ خودند بیت قومی که کام دل
طلبند از شکر لبان شک نیست عاشقند ولی عاشق خودند رباعی در عرصه کون محرمی

نتوان

نتوان یافت در قصه عشق محرمی نتوان یافت زان می که حریفان همه خوردند کمی
در خمکده فلک نمی توان یافت اما بسیاری از فقیران از صحبت حضرت ایشان علیه الرحمة
متاثر می شدند و ایشان از احوالات و کیفیات دست میداد یکی از سالکان راه و طالبان
آگاه از ساکنان زیارت گاه مشهور بشیخ شاه رحمه الله وی را با حضرت ایشان نقاری
در دل و شایبه غباری در خاطر می بوده است تا آنکه روزی بحضرت ایشان بدیدن
وی رفته اند و چون بصحبت نشسته اند آنعزیز طریق موعظت آغاز نموده است و از
حضرت ایشان در آن اثنا سوالی کرده اند حضرت ایشان یک لفظ در جواب وی فرموده اند
در حال بروی غلطیده است بعد آن صورت نقاری که با ایشان داشته محو گشته روزی
فقیر بحجره ایشان در آمدم همانا که وقت حضرت ایشان مقتضی آن نبود چون این معنی
دریافتم اندوه عظیم مستولی شد و ثقل قوی در جمیع اعضا ظاهر گشت چنانچه طاقت
نشستن نماند برخاستم و بیرون آمدم این حالت مفضی بمرض گشت و صعوبت انجامید
چنانچه اطبا مایوس گشتند در روز هفتم قلق و اضطراب عظیم دست داد حال متبدل گشت
چنانچه جزم شد برفتن آرزوی دیدار مبارک ایشان کردم حضرت ایشان به بالین
این فقیر آمدند در حالیکه در هیچ عضو مجال حرکت نبود بتشویش تمام عرض
حال کردم و استدعای تلقین شغلی نمودم با آنچه اشارت فرمودند مشغول شدم
و احضار صورت مبارک ایشان هم با مر حضرت ایشان کردم و حضرت ایشان
نیز متوجه گشتند بعد از لحظه آن کیفیت دگرگون در تنزل نهاد و حالات خوش
متبدل گشت و لذت آن حالت بجمیع اعضا و قوی رسید چنانچه برخاستم و بدو زانو
نشستم چون حضرت ایشان سر مبارک برآوردند و مرا نشسته دیدند فرمودند
که تشویش نخواهد بود فاتحه خواندند و روان گشتند فقیر تا در حجره بمتابعت حضرت
ایشان رفتم و آن مرض بصحت انجامید و بخیر بگذشت و چون از این قصه سال چند

بگذشت یکی از اصحاب حضرت خواجه عبید الله قدس سره از تصرفات آنحضرت حکایت
میکرد و فقیر این قصه را بوی گفتم همانا که وی رفته بحضرت ایشان گفته و استدعای
تفصیل آن نموده فرمودند که چون صورت حال و غلبه مرض وی را شنیدیم متألم
شدیم مشغول گشتیم که بار از وی بر داریم دیدیم که مرض از وی برخاست و با ما متوجه
گشت تضرع نمودیم که ما را تحمل این بار نیست از ما نیز در گذشت باید که در غلط نیفتی
و ظن نبری که حضرت ایشان در حین این حکایت نظر بخود داشتند رباعی
زامیزش جان و تن توی مقصودم ٭ وز مردن و زیستن توی مقصودم ٭ تو دیر بزی
که من برفتم ز میان ٭ گر من گویم ز من توی مقصودم رباعی گاهی که رفتند بجانب خود
نظرم ٭ تا ظن نبری که من ز خود بهره ورم ٭ در طلعت خود جمال حق مینگرم ٭ و ز نسبت
خود کمال حق می شمرم ٭ یکی از خواجه زادگان گیلان را مرضی عظیم واقع شده بوده است
و او را در آن مرض یأس تمام دست داده شبی حضرت ایشان را در واقعه دید که آن مرض را
از وی بر گرفتند چون از خواب سر بر آورده صحیح و سالم بوده این واقعه را بعرض ایشان
فرستاده و از ایشان التماس تلقین طریق کرده حضرت ایشان در طریق خواجگان
قدس سرهم رساله نوشته جانب وی فرستاده اند و از حضرت ایشان درین باب
و امثال این واقعات از مردم حکایات منقول است حضرت مولانا علاء الدین علی
رحمه الله که یکی از اصحاب حضرت مخدوم قدس سره بوده اند اما از حضرت ایشان
مجاز شده اند بتلقین این طریق در باب تصرفات و اشراف حضرت ایشان بر خواطر
حکایات نقل میکردند رباعی آنان که ره عشق بمردی سپرند ٭ هر یک بشفا دهی مسیح دگرند
آنجا که بچشم لطف و رحمت نگرند ٭ بیماری صد ساله بیکدم ببرند ٭ عزیزی از فرزندان
مولانا جلال الدین محمد رومی قدس سره مدتی در جوار ایشان ساکن بود و ایشان را
بوی صورت اتفاقی می بوده روزی میگفت که درین چند شب حضرت ایشان بمنزل

ما تشریف

ما تشریف آوردند نماز خفتن گذاردیم و با ایشان بصحبت بنشستیم تا وقت
صبح بطریق سکوت آن شب بر من چون یک نفس بگذشت میگفت که همانا که طریق
خواجگان چنین است که تا بحال کسی التفات نکنند بر او چیزی حاصل نشود و هم وی میگفت
که شبی براهی افتادم بغایت تاریک و باران تیز بود در حین اضطرار توجه بحضرت ایشان
کردم راه روشن شد و از تشویش ظلمت رستم این سخن پیش ایشان مذکور شد فرمودند
که شیخ صورت عقیده خود دیده است در بعضی اوقات سلطان وقت خلد الله ملکه
یکی از ملازمان خود را مواخذه و بند فرموده بود وی درین واقعه تضرع بسیار می نمود
و از ایشان درخواست شفاعت میکرد و امداد و همت میخواست و از اینجا [illegible]
مبارک ایشان راه می یافت فقیر گستاخی نموده گفتم که فلان بزرگ در مثل این وقایع
خاطر مبارک شریف گماشته اند و بند از کار بر چیده اند فرمودند که بنده که مخدوم ما قدس سره
در حبس یکی از پادشاه زادگان ما را طریق تعلیم کردند و شغل بدان طریق امر فرمودند
مشغول گشتیم روز سیم خلاص شده نجات یافت درین واقعه لحظه توجه کردیم چنانچه
معلوم گشت که این شغل گشته نخواهد شد فرمودند که چون خبر وحشت اثر از جانب
میرسد متألم میشویم و چون میخواهیم که خاطر بر استخلاص وی گماریم ستر وحدت
مستولی شده و معنی توحید غالب گشته آن الم مرتفع میگردد و بی الم کاری نمی توان کرد
اما بالاخره آن شخص از بند رهائی یافته و فرمودند که آن بزرگ که آن نوع تصرفات
میکرده ترک بوده و بر طبیعت ترکان استیلا غالب است و از پیچیدن آن بزرگ
در مهمات حکایت فرمودند فقیر را دغدغه شغل بدین طریق دست داده بوده است
و بملازمت حضرت ایشان آمده و استدعای تعلیم کرده حضرت ایشان او را تلقین
ذکر لا اله الا الله محمد رسول الله کرده اند و مشروط بحفظ صورت مبارک خود
ساخته آن شخص در همان صحبت بفرموده ایشان مشغول گشته فی الحال در وی اثری

معهود این طایفه بظهور آمده وخود را در فضای روشن دیده ودر برا
لذتی قوی وشوق عظیم دست داده ونشانه یَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
هویدا گشته این حالت را بایشان عرض کرده فرموده اند که این سریست
که از یار ودوست نیز اخفا باید کرد بعده بتکرار شغل وکثرت عمل کیفیت اشغال
بیخودی دروی متزاید میشده روزی این شخص از بعضی که سبب فتور این نسبت
میشده نزد ایشان شکایت میکرده فرموده اند که چاره نیست آن نسبت را
با شغلی از اشغال ظاهری جمع می باید ساخت وصحبت کسی را که این نسبت از
وی دریافته لازم داشت این حالت ملک دیگریست که در این کس منعکس شده
چنان باید که ملک این کس شود واین بدوام صحبت میسر گردد رباعی
قومی که حق است قبله همتشان ؛ تا سر داری سر مکش از خدمتشان ؛ آن کر چشیدی
زهر آفات زدهر ؛ خاصیت تریاک دهد صحبتشان ؛ وفرموده اند که اشتغال
بامری بحسب ظاهر ضروریست تا اینکس از سایر خلق ممتاز نشود ونشانه منکر دد
نشنیده که شخصی نزدیک بزرگی رفت والتماس تعلیم طریقی کرد فرمود که هیچ پیشه
داری گفت نه فرمود که برو وپیشه دوزی بیاموز که یعنی روش این طایفه بی صورت
شغلی نمی باشد میفرموده اند که حصول این حالت وتحقیق این نسبت آنی است زیرا
که آن مقوله ادراک وانفعال است حقیقت کار اعراض واقبال است اعراض از ماسوی
واقبال بحضرت حق تعالی واین در یک آن ممکن است نفس آدمی بمنزله مرآتیست که روی
بجای دیگر دارد ویرا می باید گردانید که روی بجانب حق تعالی افتد عزیزی در صحبت
یکی از مشایخ صعقه بزد وبیفتاد چون برخاست صوفی برخاست اکابری که
حضرت ایشان را با ایشان قدس سرهم اتفاق ملاقات وصحبت دست داده وایشان را
معتقد بوده اند از انجمله حضرت قطب الاولیا خواجه محمد پارسا است قدس سره میفرموده اند

الحمد

که حضرت متوجه کعبه بودند چون بخرجرد رسیدند ومن قریب به پنج ساله بودم
پدرم مرا برداشت وبه پیش محفه ایشان برد التفات فرمودند وکوزه نبات کرمانی
بمن دادند هنوز لذت آن التفات را از خود باز می یابم واعتقاد واخلاص باین خا
نواده از برکت آن نظر والتفات ایشان میدانم دیگر مولانا فخر الدین لورستانی رحمه الله
میفرمودند که بخانه ما می آمدند ومن خورد سال بودم چنانچه مرا در پیش زانوی
خود می نشاندند وبر هوا اسامی میکشیدند مثل عمر وعلی واز من می پرسیدند
می گفتم وایشان متعجب میشدند ودیگر خواجه ابو نصر پارسا نور الله مرقده که اتفاق
صحبت نسبت با ایشان بسیار افتاده وایشان را تعریف بخلق وکرم وفنا میفرموده اند
دیگر شیخ بهاء الدین عمر قدس سره میفرمودند که ایشان را استیلای بود عظیم وبسیار
بودی که در هوا تیز تیز می نگریستند ما که ملائکه مخلوق از انفاس خلایق که مقر
ایشان هواست ملاحظه میکردند وشیخ میفرمودند که آیه وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ
وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ از متشابهات قرآن است دیگر خواجه محمد کوسوی قدس سره در حضر
وافاض علینا فتوحه میفرمودند که در وعظ ایشان احوالی پیدا می شد ومعارف وحقایق
بسیار از ایشان ظاهر میگشت میفرمودند که مولانا شرف الدین علی یزدی ما را ترغیب
کردند بمجلس وعظ ایشان وحضرت خواجه پیش از در آمدن حضرت ایشان که
هنوز در راه بودند بارها میفرمودند که شمعی بمجلس ما خواهد آمد دیگر مولانا
جلال الدین بایزید پورانی قدس سره دیگر مولانا شمس الدین محمد اسد رحمه الله
که صحبت با ایشان بسیار میداشتند دیگر قطب فلک الرشاد والارشاد حضرت
ناصر الدین عبید الله قدس سره میفرمودند که حضرت خواجه خاطرها زود بسبب
می آرند واگر چیزی بر خاطر ایشان گران آمد بقوت قاهره رفع آن میکنند
وبعضی از این طایفه باین شیرینی که ایشان میفرمایند کس نشنیده ایم میان حضرت

خواجه و حضرت ایشان مصاحبت و مقاوله و مکاتبت بسیار واقع شده و حضرت
خواجه ایشان را تعظیم و تکریم بسیار میفرمودند و مکاتیب که با ایشان مینوشته اند
اعزاز و اکرام تمام مینموده اند و خلق را بشرف صحبت و خدمت ایشان دلالت میفرموده اند
و چون نسبت توحید و فنا بر حضرت ایشان غالب بود از صحبت هیچ کس چه صالح
و چه طالح تحاشی نمودند شغل باطنی با حصلت ظاهری چنانچه داب این
طایفه است که آنرا خلوت در انجمن میگویند جمع ساخته بوده اند هر چند این
طایفه را اصل طبیعت به تنهائی و از خلق دوری مایل تر است چه تنهائی و از خلق
بیکانکی مبنی از سر وحدت و یکانکی است و معنوی حقیقت توحید است با وجود
آنکه واصل کامل را ملاحظه کثرت از مشاهده وحدت مانع نباید میفرمودند
که اگر نه آن بودی که این کس از قطع اختلاط خلق نشانه مند شدی و از عموم ناس
و سایر مردم ممتاز گشتی هرگز با هیچ کس آشنائی نمیکردیم این کس می باید که بر
طریقه عامه خلایق و عموم الناس باشد تا از گفتگوی عام و خاص برهد سلاطین
و امرا و وزرا و اکابر و ارکان دولت و مشایخ و موالی و سایر خواص و عوام جمیع
اقالیم پیوسته آرزوی شرف صحبت حضرت ایشان در دل داشتند و دولت ملازمت
ایشان را از اشرف سعادات میدانستند سلاطین خراسان و بزرگی که ایشان را
این دولت دست میداد غنیمت دانسته و همواره چهره صدق و اخلاص بر آستان رفعت
اختصاص حضرت ایشان میسوده اند و بدولت خاکبوسی آن آستانه سرافراز میگشتند
و آنرا سرمایه دولت جاودانی و سعادت دو جهانی میدانستند سلاطین و بزرگان دیگر
از هر صوب چون ترکستان و هندوستان و ماوراء النهر و روم و عراق و غیر آن که از این دولت
مهجور و از این سعادت محروم بودند دایم الاوقات بوسیله نامه یا ارسال هدیه و تحفه
خود را بر خاطر خطیر و ضمیر منیر حضرت ایشان میگذرانیدند و طریق صدق و اخلاص بجای

آورده

آورده قاعده اعتقاد و اختصاص مرعی داشته از حضرت ایشان استدعای امر بمهمات
و التماس نوازش می نمودند و امتثال آن را منشاء سعادت دینی و دنیوی میشناخته اند
این نوع تعظیم و توقیر که از پادشاهان زمان نسبت بحضرت ایشان واقع می شد
از هیچ کس از سلاطین و حکام روزگار نسبت بهیچ یک از مشایخ کبار واقع
نشده است بعضی از افاضل عصر که از ملازمان حضرت ایشان بوده است در علوم
رسمی بعضی از آن مکاتبات که سلاطین و بزرگان با ایشان نوشته اند جمع کرده و
ترتیب داده رساله ساخته است و حضرت ایشان از مصنفات خود مناسب هر کس
چیزی بهر جانب میفرستاده اند و هر کس را بقدر حال با کرام نامه و اعزاز رقعه سرافراز
میگردانیدند میفرمودند که بر انشاء نامه بادی نگشتیم آنچه نوشته شده جواب
نامه ایست که عزیزی التفات نموده هر کس را از وضیع و شریف در هر جانب که با سلاطین
و حکام مهمی واقع شده چون رقعه شریف حضرت ایشان را بآن شخص میرسانیدند
بقدم عزت برخاسته و بلب ادب بوسیده بر دیده مالیده و بر سر نهاده آنرا
زیب تاج شرف و تفاخر می ساختند و منشور اقبال دنیا و آخرت می شناختند
و بهمت تمام متوجه ادای آن مهم میگشتند و بالجمله خلایق را قبله حاجات و کافی مهمات
بودند در جمیع اطراف و اکناف عالم در میان جمیع طوایف و امم نام حضرت ایشان شایع
میبود و ذکر احوال ایشان میگذشت خواطر جمیع فرق و اقوام از خواص و عوام از
اندیشه حضرت ایشان پر بود و دل از حرمان دیدار مبارک ایشان محزون هر کسی را
از هر طرف بهر وجه که این سعادت میسر می شد و امکان وصول باین دولت میبافت
قدم از دیده ساخته خود را بشرف آستان رفیع الشان حضرت ایشان میرسانید و جبهه
عجز و انکسار بر خاک میسود هر ثمره که از شجرات فضایل و کمالات حضرت ایشان سر زدی
و هر غنچه که از گلشن حقایق و معارف ایشان شکفتی فواتح و روایح آن اطراف

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
تاسیس ۱۳۰۲

و ویکرف

واکناف عالم را فرو کرفته در اندک فرصتی معطر ساخته و هر نکته که از کلک در ر نثار
ایشان لایح کشتی و هر دقیقه که از خامه حقیقت نکار ایشان صادر شدی بر صفحه
روزکار بعد فلک دوار می ماند روز بروز در روزکار شهرت و اعزاز می کشتی
و اهل روزکار بتصانیف ایشان شغل تمام می نمودند خلق اطراف عالم را بر اهل خراسان
از جهة قرب بجوار حضرت ایشان غبطة تمام بود سلاطین زمان که طریق ملازمت
و اسلوب خدمت بجای می آوردند و بشرف صحبت ایشان مشرف می کشتند حضرت ایشان
متصدی جذب خاطر ایشان نمی شدند و خود را بدیشان نمی نمودند و از این معنی بالکلیه
خالی بودند اما این طایفه را بی اختیار کشش دل و جذب خاطر بحضرت ایشان بسیار بود
و زبان نصیحت برین طایفه نمی کشادند و می فرمودند که کردیم و ناکردیم بسیار اند
که از صحبت فقیری متاثر نمی شود از سخن وی نیز متاثر نمی شود روزی در
مجلس شریف حضرت ایشان میکذشت که یکی از سلاطین بملازمت یکی از درویشان
زمان خود رفت و بادی کفت که هر آرزوی که در دل داری بکوی آن درویش کفته است
که آرزوی من این بود که با تو کفته است بکوی درویش کفته است که آرزو دادم که دیگر
بر من نیایی حضرت ایشان علیه الرحمة والرضوان فرمودند که اگر درویش بر خود
از خود دور میکرد هرکز این نمی کفت حضرت ایشان بتصنیف هر کتاب و ترتیب
هر رساله که شغل می فرمودند باندک فرصتی با تمام میرسانیدند **تفصیل**
مصنفات حضرت ایشان قدس سره • تفسیر تا آیة وایای فارهبون • شواهد النبوة •
نفحات الانس • نقد النصوص • رساله طریق خواجکان • اشعة اللمعات • شرح فصوص •
لوامع • شرح بعضی ابیات فارضیه میمیه و تائیه • شرح رباعیات • لوایح • شرح بیتین مثنوی مولوی
شرح بیت خسرو دهلوی • شرح حدیث ابی ذر بن عقیل • سخنان خواجه پارسا
ترجمه اربعین حدیث • مناقب خواجه عبد الله انصاری • رساله تحقیق مذهب صوفی •

ثنیه